

שבוע פרשת קרח - באה"ק

(07 - 13 June 2026)

כ"ב-כ"ח סיון ה'תשפ"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכָל לְבַבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּנּוּ אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְגָךְ וְתִירֶשֶׁךְ וְיִצְהָרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֶיךָ, וְאִכְלָתָ וְשִׂבְעָתָ: הַשְׁמִירוֹ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶּם, וְסִרְתֶּם וּעִבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאִבַּרְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶּם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְׁמִימִים עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כִּנְפֵי בְגֵדֵיהֶם לְדִרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכִּנֹּף פִּתִּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקֶּבֶל עַל־ מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָה לְרַעְדָּ בְּמִוֶּדֶ: מַצְוָה לְהִתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תְּהִלִּים כְּפִי שְׁמִתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדוּשׁ. יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַל־יִבָּזְרוּ, שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹךְךָ: אֵךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמו לומר... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקימורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבַבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שִׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבְּמִתִּים בְּיַד כְּהֹר־צִיּוֹן לֹא־
יִמּוּט לְעוֹלָם יֵשֵׁב: כִּירוּשָׁלַם הָרִים סָבִיב לָהּ
וַיֵּי סָבִיב לְעַמּוֹ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם: ג כִּי לֹא יָגוּחַ
שָׁבֵט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא־
יִשְׁלַחוּ הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ יָדִיהֶם: ד הִיטִיבָה
יְיָ לַטּוֹבִים וּלְיֹשְׁרִים בְּלִבּוֹתָם: ה הִנֵּהמָטִים
עֲקֻלָּלוֹתָם וְיֹלִיכֶם יְיָ אֶת־פְּעָלֵי הָאָוֶן שְׁלוֹם
עַל־יִשְׂרָאֵל:

קכו

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְיָ אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן
הָיִינוּ כְּחֻלָּמִים: ב אֲזַי יִמָּלֵא שְׂחֹק פִּינוּ
וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אֲזַי יֵאָמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְיָ
לַעֲשׂוֹת עִם־אֱלֹהִים: ג הַגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ
הָיִינוּ שְׂמֵחִים: ד שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ
כַּאֲפִיקִים בְּנֹגֶב: ה הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה
יִקְצְרוּ: ו הַלֹּזֵךְ יִלָּךְ | וּבִכָּה נִשְׂא מִשָּׁד־הַזֶּרַע
כֹּא־יִבּוֹא בְּרִנָּה נִשְׂא אֱלֹמָתָיו:

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד סיון, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ ענף עץ אבות וכו'
מוה"ר מתת'י יחזקאל שי'

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מטו"ב סיון ואיזה ימים לפני זה הגיעני שני טופסים מספרו, ונהניתי לראות
שהוסיף הוראת המקורות אשר זה מוסיף חשק להמעיין לעיין גם בפנים הספרים ועוד אשר צריך
לחפש עצות ודרכים איך לרמות היצה"ר שלא ירגיש שמשדללים שאיש פלוני או אשה פלונית
ילמדו תורה או יסיפו בהידור מצוה.

ומה טוב הי' אם הי' מוסיף ג"כ בספרו מפתח ענינים מהד"ת שמביא בהם בכדי למצוא
בנקל ענין פרטי דתורת החסידות ומה שאמרו בזה גדולי עולם נשיאי החסידות.

וכפי הנהוג עתה אפשר כדאי לעשות מפתח ענינים מכל ספריו יחד ולהדפיסו בפני עצמו
(ובטח זהו ג"כ מעין פרסומת כיון שעיי"ז בודאי ימצאו כאלו שירצו לקנות מספריו שהופיעו עתה),
שעיי"ז תורחב האפשרית לכל הרוצה להודיע ע"ד הנ"ל בהנוגע לכמה וכמה מנשיאי החסידות
שאודותם כתב בספריו...

בכבוד ובברכת הצלחה.

מפתח

אגרות קודש

עמודים: 3, 21, 69, 89, 151,
185, 188, 198, 208, 228
250

לקוטי שיחות

קרח, כרך כח, ב / 32
קרח, כרך כח, ג / 39

התוועדות

ב' דר"ח תמוז ה'תשל"ה
16 /
כ"ח סיון ה'תשנ"א / 22

מאמר

ד"ה ויקח קרח גו' ה'תשכ"ז
6 /

הוספות

לימוד יומי על פי תקנת רבותינו נשיאנו

חומש	תניא	היום יום	רמב"ם שלושה פרקים	רמב"ם פרק אחד	רמב"ם ספר המצוות
ראשון / 49	ראשון / 71	ראשון / 83	ראשון / 90	ראשון / 152	ראשון / 186
שני / 53	שני / 74	שני / 83	שני / 97	שני / 157	שני / 186
שלישי / 54	שלישי / 76	שלישי / 84	שלישי / 107	שלישי / 162	שלישי / 186
רביעי / 59	רביעי / 77	רביעי / 84	רביעי / 117	רביעי / 166	רביעי / 187
חמישי / 60	חמישי / 79	חמישי / 84	חמישי / 124	חמישי / 170	חמישי / 187
שישי / 62	שישי / 80	שישי / 85	שישי / 134	שישי / 175	שישי / 187
שבת קודש / 67	שבת קודש / 81	שבת קודש / 85	שבת קודש / 143	שבת קודש / 180	שבת קודש / 188

לימוד מחולק לפי ימים

משנה	גמרא	שולחן ערוך הרב
ראשון / 191	ראשון / 200	ראשון / 235
שני / 192	שני / 204	שני / 235
שלישי / 193	שלישי / 208	שלישי / 236
רביעי / 194	רביעי / 212	רביעי / 236
חמישי / 196	חמישי / 216	חמישי / 237
שישי / 197	שישי / 220	שישי / 237
שבת קודש / 197	שבת קודש / 224	שבת קודש / 237

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

אדמו"ר הזקן	אדמו"ר המהר"ש
שולחן ערוך עם הערות וצינונים 230 /	תורת שמואל תרל"ג / 244
שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי' 235 /	אדמו"ר הרש"ב
לקוטי תורה / 238	ספר המאמרים - המשך תער"ב 244 /
אדמו"ר האמצעי	אדמו"ר הרי"צ
תורת חיים / 241	ספר המאמרים תרפ"ט / 245
אדמו"ר ה'צמח צדק'	לקוטי דיבורים / 246
דרך מצוותיך / 242	רשימות - אבות החסידות / 247
	אגרות קודש / 248

שונות

ילקוט לוי יצחק על התורה / 45
נקודות בעניני גאולה ומשיח / 47
פרק בנביאים וכתובים / 189
עין יעקב - מסכת שבת / 199
נקודה מעובדת משיחת קודש / 251
חומש לקריאה בציבור / 252
ביאורים לפרקי אבות / 261
לוח זמנים / 262

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.
ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים, אל המקושרים או השייכים
אל כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

אדמו"ר הכ"מ. ולשלחו (אם באפשרי - בו ביום) על מנת
לקראותו על ציון שלו.

במשך המעת לעת - ללמוד פרקי המשניות של
אותיות השם.

במשך המעת לעת - לעשות התועדות.

לקבוע שעה במשך המעת לעת - לבאר לבני ביתו
שי' אודות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ועבודתו אשר עבד
בה כל ימי חייו.

במשך המעת לעת - לבקר (אלו הראויים לזה) בבתי
הכנסיות ובבהמ"ד אשר בעיר לחזור שם מימרא או
פתגם מתורתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר אודות
אהבת כל ישראל שלו, להודיע ולהסביר תקנתו ע"ד
אמירת תהלים, לימוד חומש עם פירש"י - ובמקומות
המתאימים - גם ע"ד לימוד התניא כפי שחלקו לימות
השנה. - אם באפשרי לעשות כל הנ"ל מותר התועדות.

במשך המעת לעת - לבקר (המוכשרים לזה) במקום
כנוסי הנוער החרדי - ולהשתדל, ככל האפשרי בדרכי
שלום, גם במקום כנוסי הנוער שלעת עתה עדיין אינו
חרדי - ולבאר להם איך שחבה תיריה נודעת להם תמיד
מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר להם את אשר תבע
מהם והתקוה והבטחון אשר בטח בהם, אשר סוף סוף
ימלאו את תפקידם בהחזקת היהדות והפצת התורה
בכל המרץ החום והחיות שהם מסגולת הנוער.

* * *

מובן אשר, אם זהו מתאים לתנאי המקום, ימשיכו
בכל הנ"ל בימים אשר אחרי היאָרצייט ובפרט ביום
הש"ק שלאחריו.

* * *

והוי' יחיש ביאת גואלנו והקיצו ורגנו שוכני עפר,
ונשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעל ההילולא,
בתוכם ישמיענו נפלאות וינהלנו בדרך העולה בית א-ל.

מנחה מענדל שניאורסאהן

במענה על שאלת רבים אודות סדר מפורט ביום
העשירי בשבט הבע"ל, הוא יום היאָרצייט של כ"ק מו"ח
אדמו"ר הכ"מ, הנני בזה להציע:

בשבת קדש שלפני היאָרצייט ישתדלו לעלות לתורה.
אם אין מספר העלויות מספיק - יקראו בתורה בחדרים
שונים, אבל לא להוסיף על מספר הקרואים.
ישתדלו שמפטר יהי' הגדול שבחבורה - בריצוי רוב
המנין - או על פי הגורל.

יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה ביום היאָרצייט,
ונכון לחלק שיתפלל אחד ערבית, שני - שחרית, שלישי
- מנחה כדי לזכות בזה מספר יותר גדול של אנ"ש.
להדליק נר שידלק כל המעת לעת. אם אפשר בקל -
נר של שעוה.

בשעת התפלות ידלקו חמשה נרות.

אחר התפלה (בבוקר - אחר אמירת תהלים) ילמוד
(יסיים) המתפלל לפני התיבה פכ"ד דכלים ופ"ז
דמקואות. אח"כ יאמר המשנה ר' חנניא בן עקשיא כו'
ויאדיר. בלחש - איזה שורות בתניא, קדיש דרבנן.

אחר תפלת ערבית - יחזרו חלק מהמאמר דיום
ההסתלקות (ד"ה באתי לגני, נדפס בקונטרס ע"ד)
בע"פ. ואם אין מי שיחזור בע"פ ילמדוהו בפנים. וכן
אחר תפלת הבוקר. ולסיימו אחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה - פרק תניא. וכן לאחר תפלת
מנחה.

בבוקר קודם התפלה ירים כל אחד תרומה להענינים
השייכים לנשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעד
עצמו ובעד כל אחד מבני ביתו שיחיו, וכן קודם תפלת
מנחה.

לאחר תפלת הבוקר וחזרת הדא"ח - יקרא כל אחד
פ"נ (כמובן בחגירת אבנט). אלו שזכו להכנס ליחידות,
או עכ"פ לראות את פני כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ - יצייר
עצמו, בעת קריאת הפ"נ, כאלו עומד לפניו. להניח הפ"נ
אח"כ בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של תורת כ"ק מו"ח

חמשה נרות .. (יסיים): ראה קונטרס ב' ניסן
ה'תש"ח, וה'תש"ט.

בלחש .. בתניא: כך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר
הכ"מ.

יקראו .. אבל לא להוסיף: הוראת כ"ק מו"ח
אדמו"ר הכ"מ בשם אביו. ועיין שו"ת צ"צ
חאו"ח סל"ה.

של שעוה: ר"ת ה'קיצו ו'רגנו שוכני ע'פר.

הנני בזה: ראה ג"כ מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר
הכ"מ ע"ד היאָרצייט הראשון של אביו כ"ק
אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (חכמי ישראל בעש"ט
ע' לג [ולאח"ז באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א
ע' קלח]).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מחלוקת בלבד, וכונתו לא היתה למחלוקת לשם מחלוקת בלבד,
2 אם-כן למה נקרא זה בשם מחלוקת?
3 (ב) ויובן בהקדם הבאור על-פי חסידות במאמר המשנה² בפרקי
4 אבות כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים כו',
5 איזו היא מחלוקת שהיא
6 לשם שמים, זו מחלוקת הלל
7 ושמאי⁵, והקשה המהר"ל⁶,
8 למה נקט התנא במשנה מחלוקת
9 הלל ושמאי דוקא, הרי יש
10 במשנה פמה וכמה מחלוקות
11 של תנאים נוספים, מלבד הלל
12 ושמאי, ואילו דברי
13 אלקים חיים⁷, ולכל אחת
14 מהדעות, אף שהן חלוקות וסותרות זו
15 את זו, יש שורש ומוקד בקדושה,
16 ברצונו וחכמתו של הקדוש ברוך הוא
17 נותן התורה, ויבדאי שפולס הם
18 מחלוקות לשם שמים,
19 וכדמוכח וכפי שמוכח גם
20 מסיום המשנה: ושאניה
21 לשם שמים זו מחלוקת קרח
22 וכל עדתו, הינו, שרק
23 מחלוקת קרח אינה לשם
24 שמים, אבל המחלוקת של
25 כל התנאים והאמוראים ולא
26 רק מחלוקת הלל ושמאי היא לשם
27 שמים, ואם-כן סופן להתקיים
28 ולמה מזכירה המשנה דווקא את
29 מחלוקת הלל ושמאי?
30 גם צריך להבין בדברי
31 המשנה שמחלוקת שהיא
32 לשם שמים כמו מחלוקת
33 הלל ושמאי סופה להתקיים.
34 דהנה, ידוע הפירוש⁸ של
35 "סופה להתקיים" על-פי קבלה
36 וחסידות שהפנונה בזה היא
- שלעתידי-לבא תהיה הלכה כבית-שמאי אף שכעת ההלכה היא
כבית הלל, ואם סוף המחלוקת להתקיים כי יבוא זמן שבו יפסקו לפי בית
שמאי כך שלשתי הדעות יהיה קיום. דהנה, אף שהתורה הזאת לא
תהיה מוחלפת⁹ לעולם, והרי עקשו הלכה כבית-הלל⁷, ועד
כדי כך שביית-שמאי במקום
בית-הלל אינה משנה¹⁰ וזו
דעה שאין להתחשב בה בפסיקת
ההלכה כעת, מפל-מקום
לעתידי-לבא תהיה הלכה
כבית-שמאי⁸, לפי שהבית-
דין דלעתידי-לבא יהיה גדול
יותר מן הדיינים הראשונים
בחקמה בהשגתו בחכמת התורה
ובמנון (שיכול לבטל דברי
הראשונים¹¹ בהתאם לכלל
בהלכה שבית-דין יכול לבטל פסק
הלכה של בית-דין שקדם לו רק אם
הוא גדול ממנו בחכמה ובמניין,
והם בית הדין הגדול בחכמה ובמניין
שיהיה לעתיד לבוא יפסקו הלכה
כבית-שמאי¹².
אף עדין צריך להבין¹³,
שהרי משמעות הלשון סופה
להתקיים הוא שיתקיימו שתי
הדעות הסותרות יחדו, בעת
ובעונה אחת, ולכאורה ממה-
נפשד, בכל אופן, כיון שבזמן
הזה הלכה כבית-הלל בלבד
ולא נוהגים גם כבית שמאי, ואילו
לעתידי-לבא תהיה הלכה

(5) בהבא לקמן - ראה ד"ה כל מחלוקת תרל"ב (סה"מ תרל"ב ח"ב ס"ע שעג ואילך). תרע"ח (סה"מ תרע"ח ס"ע שנא ואילך). וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תרצז. רד"ה כל מחלוקת תער"ב (המשך תער"ב ח"א ע' לג). (6) בספרו דרך חיים על מסכת אבות. (7) עירובין יג, ב. (8) מקדש מלך לזח"א יז, א. הובא בלקו"ת פרשתנו שם. (9) עיקר ה' מ"ג העיקרים (פירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק). (10) ברכות לו, ריש ע"ב. וש"נ. (11) ראה רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ב. (12) ראה גם קונטרס בענין "תורה חדשה מאתי תצא" ס"ז (סה"ש תנש"א ח"ב ע' 571. תו"מ התוועדיות תנש"א ח"ג ע' 283). (13) ראה גם קונטרס בענין "הלכות תורה שבע"פ שאינן בטלין לעולם" ס"ח (התוועדיות תשנ"ב ח"א ע' 184. תו"מ הדרנים על הרמב"ם וש"ס ע' רלח).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כבית־שְׁמַאי בִלְבָד ולא ינהגו כבית הלל, אִם־כֵּן אִימָתִי יִתְקַיֵּמוּ
2 שְׁנֵיהֶם יִחָדְדוּ?
3 גַּם צָרִיד לְהֵבִין אוֹמְרוּ במשנה זו שְׁמַחְלוּקַת שְׁהִיא לְשֵׁם
4 שְׁמִים סוּפָה לְהִתְקַזֵּם, הִינוּ, המשמעות הפשוטה של הדברים
5 שהמחלוקת של הלל ושְׁמַאי "סופה
6 להתקיים" היא שְׁגַם לְעֵתִיד־לָבָא
7 כְּאֶשֶׁר אֶת רוּחַ הַטּוּמְאָה
8 אֶעֱבִיר מִן הָאֶרֶץ¹⁴ ולא תהיה
9 בעולם שום מציאות שלילית בלתי
10 רצויה יִשָּׂאֵר עֲנִין שֶׁל
11 מַחְלוּקַת, שְׁמֻזָּה מְשֻׁמַּע,
12 שִׁישׁ מַעֲלָה וִיתְרוֹן מְסוּיִם בְּעֲנִין
13 שֶׁל מַחְלוּקַת, וְאִינוּ מוֹבָן,
14 מִהִי הַמַּעֲלָה בָּזָה, ולמה טוב
15 שהמחלוקת תהיה גם לעתיד לבוא,
16 בימות המשיח דִּלְכָּאוּרָה הִלָּא
17 מוֹטָב שְׁמַלְכַּתְחִילָה לֹא הִיָּה
18 עֲנִין שֶׁל מַחְלוּקַת כָּלָל?
19 גַּם צָרִיד לְהֵבִין מִה שְׁכָתוּב
20 בְּכָבָא הַב' בְּפִסְקָא הַשְּׁנִייה שֶׁל
21 הַמִּשְׁנָה שְׁמַחְלוּקַת שְׁאִינָה
22 לְשֵׁם שְׁמִים הִיא מַחְלוּקַת
23 קֶרַח וְכָל עֲדָתוֹ, שְׁמַשְׁמַעוֹת
24 הַלְשׁוֹן שֶׁל הַמִּשְׁנָה בְּפִשְׁטוֹת הִיא
25 שֶׁכָּל עֲנִין הַמַּחְלוּקַת עָלֶיהָ
26 מְדוּבָר כֵּן — שְׁבִהֲכֶרַח שְׁהִיוּ
27 בָּהּ שְׁנֵי צִדִּים — אִינָה
28 לְשֵׁם שְׁמִים, וְאִינוּ מוֹבָן,
29 שְׁהִי רַק מִצַּד קֶרַח וְעֲדָתוֹ
30 הִיָּה זֶה שֶׁלֹּא לְשֵׁם שְׁמִים,
31 אֲבָל מִצַּד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הִיָּה
32 כּוֹנְנָתָם הִיָּה לְשֵׁם שְׁמִים ולמה
33 הַמִּשְׁנָה מַתְבָּטֵאת בַּלְשׁוֹן שֶׁמִּשְׁתַּמֵּעַ
34 מִמֶּנּוּ שֶׁכֻּלּוֹת הַמַּחְלוּקַת הִזוּ, ולא רק
35 הַעֲמָדָה שֶׁל קוֹרָה וְעֲדָתָה, הִיא "שלא
36 לְשֵׁם שְׁמִים" ?
37 ג) וְלִהְבִּין זֶה יֵשׁ לְכָאֵר
38 תַּחֲלִילָה שְׂרָשׁ עֲנִין מַחְלוּקַת
39 קֶרַח, לְפִי פְּנִימִיּוֹת הָעֲנִינִים, שְׁעַל
40 זֶה נֶאֱמַר וַיִּקַּח גו', וְתִגָּם
- 41 אוֹנְקֵלוֹס וְאַתְפָּלַג (פנ"ל), שְׁהִדְיוּק דְּוַאֲתַפְלַג דְּוַקָּא (אף)
42 שְׁאֶפְשָׁר לְתַרְגָּם תִּיבַת מַחְלוּקַת בְּאוֹפֵן אַחֵר שֶׁהִי בְּפִסְקוֹ נִאֵמַר
43 "ויקח" הוּא¹⁵ לְפִי שְׁעֵדַת קֶרַח הִיָּה גִלְגּוּל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל דּוֹר
44 הַפְּלָגָה¹⁶, עָלֵיהֶם מְסוּפָר בְּתוֹרָה בְּפִרְשֵׁת נח, שֶׁחֲזוֹר וִירְדוּ לְעוֹלָם
45 וַהֲתַגְלִלוּ בְּקוֹרָה וְעֲדָתוֹ וְזֶהוּ
46 וְאַתְפָּלַג מִלְשׁוֹן הַפְּלָגָה, כִּלְשׁוֹן
47 הַכְּתוּב כִּי בְּיָמָיו נִפְלְגָה
48 הָאֶרֶץ¹⁷ שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַתְּפִלּוּת
49 וּמַחְלוּקַת. וְזֶהוּ גַּם מִה שְׁכָתוּב
50 קֶרָאִם אֶת אֲנָשֵׁי דּוֹר הַפְּלָגָה אֲנָשֵׁי
51 שֵׁם¹⁸, עַל שֵׁם שְׁאֶמְרוּ בְּעַת
52 דּוֹר הַפְּלָגָה "הִבָּה נִבְנָה לָנוּ עִיר
53 וּמִגְדָּל וְרָאשׁוּ בְּשִׁמִּים", וְנַעֲשֶׂה
54 לָנוּ שֵׁם¹⁹, וְאֶמְרוּ רְבוּתֵינוּ
55 וְלֹ"ל²⁰ אֵין שֵׁם אֶלָּא עֲבוּדָה
56 וְזֶה וְקוֹרָה וְעֲדָתוֹ הִיָּה גִלְגּוּל מֵאֲנָשִׁים
57 אֵל.
58 אֵף יִשְׁנוּ עֲנִין נוֹסֵף בְּשָׂרָשׁ
59 מַחְלוּקַת קֶרַח, הַקּוֹדֵם לָזָה
60 עֲנִין שֶׁהִתְרַחֵשׁ לְפָנֵי מַעֲשֵׂה דּוֹר
61 הַפְּלָגָה (שֶׁהִי לֵאחֵר הַמְּבוּל).
62 כִּידוּעַ²¹ דְּמָה שְׁכָתוּב בְּקוֹרָה
63 וְאַתְפָּלַג, הוּא עַל־דֶּרֶךְ רִקְיעַ
64 הַמְּבַדִּיל בֵּין מִים לְמִים, כְּנֵאמַר
65 בְּתוֹרָה לִגְבֵי מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, "וַיַּעַשׂ
66 אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמִּים
67 אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמִּים אֲשֶׁר
68 מֵעַל לָרָקִיעַ" שְׁזוּהִי הַבְּדִלָה וְהַפְּרָדָה
69 זו בֵּין הַמִּים הָעֲלִיּוֹנִים לְמִים
70 הַתַּחְתּוֹנִים, הִיא הַמַּחְלוּקַת
71 הָרֵאשׁוֹנָה שְׁמַצִּינוּ בְּתוֹרָה,
72 וְהִיא הַשְּׂרָשׁ לְכָל עֲנִין שֶׁל
73 מַחְלוּקַת, וְכִדְאִיתָא וְכָפִי שְׁמוּבָא
74 בְּמִדְרָשׁ²² לָמָּה אֵין כְּתִיב בְּיָם
75 הַשְּׁנִי לְבְרִיאַת הָעוֹלָם כִּי טוֹב כּו',
76 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכָל שָׂאֵר יָמֵי הַבְּרִיאָה,

(14) זכרי' יג, ב. (15) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תרפה. (16) מגלה עמוקות אופן קפא בשם הבחיי (פרשתנו טז, כט). (17) נח יו"ד, כה. (18) ריש פרשתנו (טז, ב). (19) נח יא, ד. (20) ב"ר פל"ח, ח. (21) נועם אלימלך עה"פ - הובא ונתבאר באוה"ת פרשתנו ע' תרצו. ע' תשכג. ד"ה כל פטר רחם תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' שמב ואילך). ובכ"מ. (22) ב"ר פ"ד, ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ומרד בו, דור הפלגה ומרד בו. אמר הקדוש ברוך הוא יפנו אלו ויעמדו ויבואו
אותן שישבו בהן מקורם, הדא הוא דכתיב ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום
וארבעים לילה".

ומבאר בזה²⁷, בתורת החסידות, שדיורים אלמים שהיו בארמון
המלך מקלסין ברמיזה, והיו משבחים את המלך ברמיזה קאי על
הנבראים דעלמא דאתפסא שהם בטלים במקורם כו'. על
הכתוב "ברוך ה' אלוקי ישראל מן
העולם ועד העולם" אמרו בוהר:
"מעלמא דאתכסא (העולם הנסתר)
לעלמא דאתגליא (לעולם הגלוי)".

מוסבר על כך בתורת החסידות כי כשם שבעולם הזה יש "ים" שהוא
עולם שהנבראים שבו מכוסים ויש "יבשה" שהיא עולם שהנבראים שבו
גלויים, על דרך זה למעלה, להבדיל, יש דרגות גבוהות שבגלל הרוממות
שלם הן נעלמות ומכוסות ונקראות "עלמא דאתכסא" או "עלמין
סתימין", עולמות 'סתומים' ונסתרים, והם בטלים למקורם האלוקי כשם
שהנבראים שבים בטלים למים, מקור חיותם, ואילו האור האלוקי המצומצם
שיורד ומתגלה לנבראים נקרא "עלמא דאתגליא".

והנה, אף שגדלה מעלת הקילוס של דיורים אלמים
פאשר הנה העולם מלא מים במים, וכל כולו היה בבחינת "עלמא
דאתכסא", כדברי המדרש שבאותה

שעה לא היתה שום מרידה של הנבראים בקדוש ברוך הוא, מפל-מקום
היתה אחר-כך ההבדלה וההפרדה בין מים למים על-ידי
רקיע המבדיל, ובאופן שיקוו המים גו' ותראה היבשה
גו'²⁸, שהוא ענין עלמא דאתגליא, שהנבראים שבו הם
לא בטלים למקור חיותם ואינם מחוברים לעפר כמו שהנבראים שבים
מחברים למי הים אלא הם בבחינת מציאות יש דוקא ונפרדים
ממקורם.

אף אין הפונה שהנבראים שבבחינת "עלמא דאתגליא" ישארו
בבחינת מציאות יש, בתחושה של מציאות עצמאית, נפרדת ממקור

כיוון שבו ביום השני נבראת מחלוקת, שנאמר²³ ויהי מבדיל
בין מים למים.

והענין בזה, שההתחלקות ההבדלה וההפרדה בין מים למים
הוא השרש ל(חטא עץ-הדעת²⁴ ו)דור הפלגה²⁵, ועד
למחלוקת קרח ועדתו וכיוון

שהבדלה זו היא שורש לדברים לא רצויים, לכן לא נאמר ביום השני
לבריאת העולם "כי טוב".

(ד) וביאור הענין, דהנה אמרו רבותינו ז"ל²⁶
במדרש על פסוקים אלה מתחלת ברייתו של עולם
(שאז היה העולם מים במים),

וכל המים היו מחוברים יחד ולא היה עולם מים במים, ולא
היה ענין התחלקות בין מים עליונים למים תחתונים
שעל-ידי רקיע שמעל לרקיע למים תחתונים שמתחת לרקיע, שעל-ידי
רקיע המבדיל שעל-ידו

נוצרה החלוקה (הזו) לא היה קילוסו שבו של הקב"ה
עולה אלא מן המים, משל למלך שפנה פלטין
והושיב בתוכה אלמים, והיו משפמיין ושואלין בשלומם
של מלך ברמיזה כו' נזהר לשון

המדרש: ויאמר אלוקים יקוו המים, כתיב 'מן גערתי ינוסון מקול וגו'. רבי
ברכיה בשם רבי אבא בר אמי אמר:

יעשה מדה למים והיה מה דאת אמר וקו ינטה על ירושלים. רבי אבא בר
כננא בשם רבי לוי אמר: אמר הקדוש ברוך הוא, יקוו לי המים מה שאני

עתיד לעשות בהם. משל למלך שבנה פלטין והושיב בתוכה אלמים והיו
משפמיין ושואלים בשלומם של מלך ברמיזה ובאצבע ובמנולין אמר המלך
אלו היו פקחין על אחת כמה וכמה. אתמאה, הושיב בה המלך דירין פקחין.

עמדו והחזיקו בפלטין אמרו אין פלטין זו של מלך שלנו היא. אמר המלך
תחזור פלטין לכמו שהייתה. כך מתחילת ברייתו של עולם לא היה קילוסו
של הקדוש ברוך הוא עולה אלא מן המים הדא הוא דכתיב מקולות מים רבים
אדירים משברי ים ומה היו אומרים אדיר במרום ה'. אמר הקדוש ברוך הוא:

מה אם אלו שאין להן לא פה ולא אמירה ולא דיבור והיו הן מקלסין אותי,
כשאברא אדם על אחת כמה וכמה. עמד דור המבול ומרד בו, עמד דור אנוש

והיה ענין עלמא דאתגליא, שהנבראים שבו הם לא בטלים למקור חיותם ואינם מחוברים לעפר כמו שהנבראים שבים
מחברים למי הים אלא הם בבחינת מציאות יש דוקא ונפרדים ממקורם.

אף אין הפונה שהנבראים שבבחינת "עלמא דאתגליא" ישארו בבחינת מציאות יש, בתחושה של מציאות עצמאית, נפרדת ממקור

כיוון שבו ביום השני נבראת מחלוקת, שנאמר²³ ויהי מבדיל בין מים למים.

והענין בזה, שההתחלקות ההבדלה וההפרדה בין מים למים הוא השרש ל(חטא עץ-הדעת²⁴ ו)דור הפלגה²⁵, ועד למחלוקת קרח ועדתו וכיוון שהבדלה זו היא שורש לדברים לא רצויים, לכן לא נאמר ביום השני לבריאת העולם "כי טוב".

(ד) וביאור הענין, דהנה אמרו רבותינו ז"ל²⁶ במדרש על פסוקים אלה מתחלת ברייתו של עולם (שאז היה העולם מים במים), וכל המים היו מחוברים יחד ולא היה עולם מים במים, ולא היה ענין התחלקות בין מים עליונים למים תחתונים שעל-ידי רקיע שמעל לרקיע למים תחתונים שמתחת לרקיע, שעל-ידי רקיע המבדיל שעל-ידו נוצרה החלוקה (הזו) לא היה קילוסו שבו של הקב"ה עולה אלא מן המים, משל למלך שפנה פלטין והושיב בתוכה אלמים, והיו משפמיין ושואלים בשלומם של מלך ברמיזה ובאצבע ובמנולין אמר המלך אלו היו פקחין על אחת כמה וכמה. אתמאה, הושיב בה המלך דירין פקחין. עמדו והחזיקו בפלטין אמרו אין פלטין זו של מלך שלנו היא. אמר המלך תחזור פלטין לכמו שהייתה. כך מתחילת ברייתו של עולם לא היה קילוסו של הקדוש ברוך הוא עולה אלא מן המים הדא הוא דכתיב מקולות מים רבים אדירים משברי ים ומה היו אומרים אדיר במרום ה'. אמר הקדוש ברוך הוא: מה אם אלו שאין להן לא פה ולא אמירה ולא דיבור והיו הן מקלסין אותי, כשאברא אדם על אחת כמה וכמה. עמד דור המבול ומרד בו, עמד דור אנוש

(23) בראשית א, ו. (24) ראה גם סה"מ תרכ"ז ע' רטז. (25) ראה גם לקו"ש ח"ח ס"ע 105 ואילך. (26) ב"ר רפ"ה. (27) ד"ה ויאמר אלקים יקוו המים תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז בתחלתו). וראה גם ד"ה בראשית ברא פ"ג ואילך (תורת מנחם - התוועדויות חלק מח ע' 160 ואילך). (28) בראשית א, ט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 החיות באלוקות, אֵלֶּא תְּכַלִּית הַכּוֹנֶה הִיא שְׁמִצִּיאוֹת הַיֵּשׁ
2 גּוֹפָא עצמה תְּהִיָּה כְּלִי לְאֵלֻקוֹת ובסופו של דבר יהיה גילוי אלוקות
3 גם בנבראים אלה. וְהָיוּ הַבִּיטוֹל לאלוקות של הנבראים שהם בבחינת "יש"
4 (הנבראים של "עלמא דאתגליא") הַתִּיקוֹן לַעֲנֵן הַהִבְדָּלָה
5 וְהַמְחִלּוֹקֶת שקשור בעניין הישות
6 והפירוד, כְּמֵאֲמַר רַבּוּתֵינוּ
7 ז"ל²² במדרש שְׁאֵף שְׁבִיּוֹם הַשָּׁנִי
8 לבריאית העולם לֹא כְּתִיב כִּי
9 טוֹב, לְפִי שְׁבוּ נִבְרָאָת
10 מְחִלּוֹקֶת, כְּמוֹכָא לֵעִיל מְכָל-
11 מְקוֹם כְּתוּב בְּשִׁלְיִשִּׁי בְיוֹם
12 השלישי לבריאית העולם כִּי טוֹב
13 שְׁנֵי פְעָמִים, אֶחָד לְמֵלֶאכֶת
14 הַמִּים כו'²⁹ של יום שני ואחד על
15 הבריאה שנבראה ביום שלישי עצמו
16 (ובלשון רש"י: "ומפני מה לא נאמר כי
17 טוב ביום שני, לפי שלא נגמר מלאכת
18 המים עד יום שלישי, והרי התחיל בה
19 בשני ודבר שלא נגמר אינו במלואו
20 וטובו, וביום השלישי שנגמרה מלאכת
21 המים והתחיל וגמר מלאכה אחרת,
22 כפל בו כי טוב שתי פעמים, אחד לגמר
23 מלאכת היום השני ואחד לגמר מלאכת
24 היום השלישי"), לְפִי שְׁעַל-יָדֵי
25 הַהִבְדָּלָה וְהַמְחִלּוֹקֶת שהיו
26 בתחילה, נַעֲשֶׂה לאחר מכן עֲנֵן
27 שֶׁל אַחֲדוּת וְהַתְּכַלּוּת בין שני
28 הדברים שנחלקו ונבדלו בְּאֹפֶן
29 נַעֲלָה יוֹתֵר, וּבִעֲנִינֵנוּ, על ידי
30 הפירוד מאלוקות שנעשה בבריאית
31 נבראים שהם באופן של "עלמא
32 דאתגליא" ולא ניכר בהם הביטול
33 לאלוקות, הרי לאחר מכן הביטול
34 שלהם הוא באופן נעלה יותר, היינו
35 שְׁמִצִּיאוֹת הַיֵּשׁ גּוֹפָא עצמו
36 נַעֲשִׂית כְּלִי לְאֵלֻקוֹת ובנבראים התחתונים עצמם (שהם בחינת "עלמא
37 דאתגליא" יהיה גילוי אלוקות) וְעֲנֵן זֶה של השראת השכינה וגילוי
38 אלוקות בנבראים התחתונים נִתְּבַדֵּשׁ בְּמִתְּנִת־תּוֹרָה, שְׁאֵז נִתְּבַטְּלָה
39 הַגּוֹזֵרָה וְהַהִבְדָּלָה שְׁבִין עֲלִיוֹנִים לַתְּחַתּוֹנִים, שֶׁהַתְּחַתּוֹנִים
40 יַעֲלוּ לְעֲלִיוֹנִים וְהָעֲלִיוֹנִים יֵרְדוּ לַתְּחַתּוֹנִים³⁰, כְּדִבְרֵי הַמִּדְרָשׁ
41 שֶׁמִּצֵּב הָעוֹלָם לִפְנֵי מִתְּנִת תּוֹרָה דוֹמֶה לְמִלֵּךְ שֶׁגִּזֵּר עַל שְׁתֵּי מַדִּינֹת שְׁבִין מַדִּינֹת
- רומי לא ירדו לסוריא, ובני סוריא לא יעלו לרומי, ואחר כך ביטל את הגזירה,
וכך עד מתן תורה הייתה 'גזירה' של הברלה בין העולמות העליונים לעולמות
התחתונים ולא היתה אפשרות להשראת השכינה וגילוי אלוקות בעולם הגשמי
כאן למטה, ובמתן תורה בטלה ה'גזירה' וניתן הכוח להמשיך אלוקות בעולם
הזה הגשמי שְׁהָיוּ חַיִּיבוֹר שֶׁל
רוחניות וְגִשְׁמִיּוֹת שְׁנַעֲשֶׂה
עַל-יָדֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת,
כִּי הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן רִצּוֹן ה' נִתְּלַבְּשׁוּ
בְּדְבָרִים גִּשְׁמִיִּים, כְּמוֹ צִיצִית
בְּצִמְרֵי גִשְׁמִי, תְּפִלִּין בְּקֶלֶף גִּשְׁמִי
וְכוֹדֵמָה, וְעַל-יָדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת
בַּמִּצְוֹת חֲפֵץ גִּשְׁמִי נַעֲשֶׂה הַדְּבָר
הַגִּשְׁמִי כְּלִי לְאֵלֻקוֹת, וְכֵמוֹ
כֵּן בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה, שֶׁגַּם הוּא
פּוֹעֵל חִיבוֹר שֶׁל גִּשְׁמִיּוֹת וְרוּחָנוּת,
כִּיּוֹן שֶׁהַמּוֹת הַגִּשְׁמִי שֶׁל
הָאָדָם מִתְּאַחֵד עִם הַתּוֹרָה
שְׁלֹמֹד, וְעַל-יָדֵי-זֶה מִתְּאַחֵד
הַמּוֹת הַגִּשְׁמִי שֶׁל הָאָדָם (גִּשְׁמִיּוֹת) עִם
אֵלֻקוֹת (רוחניות).
וְהָיוּ שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה לְמִטָּה
דְּרָקָא, כְּמֵאֲמַר רַבּוּתֵינוּ ז"ל³¹
בְּגִמְרָא, שְׁכָאֲשֵׁר מִשָּׁה רַבְּנָא עָלָה
לְמִדְרָא לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְהַמִּלְאִים
בְּקִשּׁוֹ שֶׁהֵם יִקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, אָמַר
לְהֵם מִשָּׁה רַבְּנָא לְמַצְרִים יִרְדָּתָם
כו' וְיִצְרָה־רַע יֵשׁ בְּיָנִיכָם, וְאֵם
כֵּן מָה לָּכֶם וּלְתוֹרָה שְׁנֵאֲמַר בָּהּ "אֲנִי
ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם?" הִרִי שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה לְמִטָּה
דְּרָקָא וְאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ ז"ל³²
שֶׁכֵּל הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְעֵשׂוֹת
שְׁלֹם בְּעוֹלָם, שֶׁהוּא עֲנֵן חִיבוֹר בּוֹרָא וְנִבְרָא,
שֶׁהָעוֹלָם יִהְיֶה דִּירָה לוֹ יִתְבָּרֵךְ³³.
וְזֶהוּ גַם הָעֲנֵן דְּמִחְלּוֹקֶת לְשֵׁם שְׁמִים. דְּהִנֵּה³⁴,
עֲנֵן 'שֵׁם שְׁמִים' בְּאוֹתִיּוֹת הַקֶּבֶלָה הוּא

(29) ראה גם סה"מ תרכ"ז ע' שמו. (30) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו. וראה לקו"ש ח"ח ע' 118. (31) שבת פח, סע"ב ואילך. (32) רמב"ם סוף הל' חנוכה. (33) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ. (34) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תשד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

לעתיד לבוא, בימות המשיח תתקנים פונת המחלוקת, כפי שהיא
בשורשה להביא לידי אחדות והתפלגות של הנבואים באלוקות
באופן נעלה יותר, שגם הגשמיים הנחותה ביותר תתחבר עם
הרוחניות והאלוקות.

(ה) ועל-פי-זה יובן גם מה

שאמרו איזו היא מחלוקת
שהיא לשם שמים זו
מחלוקת הלל ושמאי³⁷, וזה
גם המענה לשאלה האמורה לעיל
מדוע המשנה מדברת דווקא על
מחלוקת הלל ושמאי אף שבוודאי
המחלוקות של כל התנאים היו לשם
שמים כי פלגות החיבור ד'שם
שמים', גשמיים ורוחניות,
תחתונים ועליונים, שהוא
התיקון של ענין המחלוקת, כמבואר
לעיל, נעשה על-ידי ב'
אופנים, שהם ב' הקוין
שבהם חלוקים שמאי והלל,
שזהו גם שרש המחלוקת של
כל התנאים והאמוראים,
להחמיר ולאסר מצד קו
הגבורה או להקל ולהתיר
(הינו שאין זה קשור ואסור

בידי החיצונים כו'³⁸ הם
הקליפות והסטרא-אחרא, אלא ניתן
להעלות אותם לקדושה) מצד קו
החסד הנוטה להתיר, כדברי רבנו
חזקן ב'הקדמת המלקט' לספר התניא:
"... אף בהלכות איסור והיתר הנגלות
לנו ולבנינו מצאנו ראינו מחלוקת
תנאים ואמוראים מן הקצה אל הקצה
ממש ואלו ואלו דברי אלוים חיים...
ונשמות ששורשן ממידת החסד
נהגתן גם כן להטות כלפי חסד להקל
כו' כנודע" פמבואר ב'לקוטי
תורה'³⁹ לרבנו חזקן במאמר
דבור-המתחיל ב'יצד מרקדין
לפני הפלה, בית-שמאי

אומרים פלה כמות שהיא, מבלי לשבח אותה בשבח שאין בה
ובית-הלל אומרים שעל כל כלה, גם אם יש לה חסרונות, אומרים

המקלה הוא יחוד זעיר-אנפין ומלכות, השפעה והמשכה של
אור אלוים כתוצאה מהתאחדות וחיבור פנימי בין "זעיר אנפין", המידות
העליונות (הספירות חסד וגבורה וכן הלאה, הנקראות "פנים קטנות", כי
לעומת האור המאיר במוחין העליונים, האור המאיר במידות הוא מועט)

וספירת המלכות כי 'שמים' הוא

יחוד זעיר-אנפין ומלכות, כי 'שמים' הוא
בחינת זעיר-אנפין, ושם הוא בחינת
מלכות שענינה להמשיך ולגלות
והוריד למטה את האור של הספירות
שמעליה (המוחין והמידות), וכן השם
הוא לא עצם המהות אלא התגלות
והארה. וענינו של היחוד והחיבור
של "שמים" ו"שם" בעבודת
בעבודת ה' הרוחנית של כל אחד ואחד
הוא חיבור רוחניות עם
גשמיים, כאמור לעיל אודות
החיידוש שנפעל במתן תורה כי
'שמים' מורה על ענין
הרוחניות, ו'שם' מורה על
עולם הזה, כי שם הוא
הארה בלבד ולא עצם, כשם
שבאדם שמו הוא לא עצם מהותו, כך
למעלה, כביכול, "שמים" היינו האור
האלוקי המאיר בעולמות עליונים

(ה) ועל-פי-זה יובן גם מה שאמרו איזו היא
מחלוקת שהיא לשם שמים זו
מחלוקת הלל ושמאי³⁷, כי פלגות החיבור
ד'שם שמים', גשמיים ורוחניות, תחתונים
ועליונים, נעשה על-ידי ב' אופנים, שהם ב'
הקוין שבהם חלוקים שמאי והלל, שזהו גם
שרש המחלוקת של כל התנאים והאמוראים,
להחמיר ולאסר מצד קו הגבורה או להקל
ולהתיר (הינו שאין זה קשור ואסור בידי
החיצונים כו'³⁸) מצד קו החסד, פמבואר
ב'לקוטי תורה'³⁹ דבור-המתחיל ב'יצד מרקדין
לפני הפלה, בית-שמאי אומרים פלה כמות
שהיא, מבלי לשבח אותה בשבח שאין בה
ושם שמים סופה להתקיים, שלכסוף

וזהו נפרד תהיה כלי לאלקות. וזהו
שמחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים, שלכסוף

(35) קה"ר פ"ז, א (ב). מדרש שמואל פכ"ג. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 207. (36) חגיגה יג, א. (37) ראה גם סד"ה כל מחלוקת תער"ב (המשך תער"ב ח"א ע' מ). (38) ראה תניא פ"ז. (39) שה"ש מח, סע"ב ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שהיא **כָּלָה נָאָה וַחֲסוּדָה**⁴⁰, **שְׁבִית-שְׂמָאִי שְׂרָשָׁם** של הנשמות
2 שלהם **מִבְּחִינַת הַגְּבוּרוֹת**, מידת הדין, הנוטה להחמיר, **וְלָכֵן נִקְרָא**
3 **שְׂמָאִי, כְּעֶנֶן שְׂאֻמְרוֹ רְבוּתִינוּ** ו"ל⁴¹ **כָּל הַשָּׁם** מעריך ומודר
4 **אוֹרְחוֹתָיו, דִּהְיֵנוּ שְׂשׂוּקָל דְּרָכָיו אֵיךְ וּמָה הוּא כו', וְזֶהוּ**
5 המשמעות הפנימית של שבח הכלה
6 **כָּלָה כְּמוֹת שְׁהִיא**, כפי שהדבר
7 בא לביטוי בעבודת ה' **שְׁלֹפִי עֲרֹךְ**
8 **הַעֲלִיָּה מִלְּמִטָּה, כִּף תִּהְיֶה**
9 **הַהֲמַשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה כו'** במידה
10 מוגבלת ושקולה. **אָבֵל בֵּית-הַלֵּל**
11 **שֶׁשְׂרָשׁ נִשְׁמָתוֹ הוּא מִבְּחִינַת**
12 **הַחֲסִידִים, חוֹלֵק עַל בֵּית-**
13 **שְׂמָאִי**, ולפי דעת בית הלל עבודת
14 ה' **חִיא** באופן **שְׁלֹא תִהְיֶה**
15 **הַהֲמַשְׁכָּה** של האלוות מלמעלה
16 למטה **לְפִי הַהַעֲלָאָה** וההתקרבות
17 של האדם לאלוות מלמטה מלמעלה,
18 **אֶלָּא אֲדִרְבָּה, תַּחֲלָה תִּהְיֶה**
19 **הַהֲמַשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה כו',**
20 **וְעַל כֵּן נִקְרָא הַלֵּל, מְלִשׁוֹן**
21 **בְּהִלּוֹ נִרְוִי**⁴², כלשון הפסוק "בהלו
22 נרו עלי ראשי", היינו הדליקו את הנר
23 והאירו, **שֶׁהוּא עֲנִין הָאֹר**
24 **וְהַגִּילּוֹי מִלְּמַעְלָה דּוֹקָא לְכָל**
25 **אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, בְּכָל מִצַּב שְׁהוּא**
26 **אֲפִילוֹ חֲגֶרֶת וְאֲפִילוֹ סוּמָא,**
27 כלשון המשנה שלדעת בית הלל יש
28 לומר "כלה נאה וחסודה" אפילו על
29 כלה שיש לה חסרונות, **וְעַל-יְדֵי-זֶה**
30 **נִבָּא לְהִיּוֹת בְּבִחִינַת כָּלָה נָאָה**
31 **וַחֲסוּדָה** (ובלשון ה'לקוטי תורה':
32 "... להיות בית שמאי שרשם מבחינת
33 הגבורות עלינות על כן נקרא שמאי
34 כענין שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק
35 ושמך דרך כו' כל השם אורחותיו דהיינו
36 ששוקל דרכיו איך ומה הוא. היינו
37 שלפי ערך סור מרע כך יהיה המשכה
38 אחר כך מבחינת כלה, כלות הנפש
39 שמלמעלה. וזהו כלה כמות שהיא כלומר כמו שהיא העלייה מלמטה מבחינת
40 אתכפא מסור מרע אם רב ואם מעט וכך יהיה המשכת בחינת גילוי כלות
41 הנפש בנפשו... אבל בית הלל שרשו מבחינת החסידים חולק על בית שמאי
- שלא יהיה המשכה לפי ההעלאה אלא אדרבה תחילה תהיה המשכה מלמעלה
למטה וממילא יפלו כל החיצונים שלא לה' המה והיינו שהעשה טוב יהיה
קודם לסור מרע כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך ועל כן נקרא הלל
מלשון בהילול נרו עלי ראשי. וגם הלל מלשון שבח והילול דהיינו על-ידי
שבחים בהתבוננות גדולת ה' ממילא
יפול הרע").
וזהו שמתלוקת **שְׁהִיא לְשֵׁם**
שְׂמָאִי זו מתלוקת **שְׂמָאִי**
והלל, במיוחד, יותר מהמתלוקות
של שאר התנאים, **כִּי חִיבוֹר**
הַעוֹלָם עִם אֱלֻקוֹת (שֵׁם)
שְׂמָאִי, גשמיות ורוחניות ביחד
שְׁזוּהִי תַּכְלִיתָהּ שֶׁל
הַמַּחְלֻקָּת לְשֵׁם שְׂמָאִי שתמורת
הפירוד יהיה חיבור ויחוד) **נַעֲשֶׂה**
עַל-יְדֵי ב' הַקּוּיִן דִּהַעֲלָאָה
מִלְּמִטָּה לְמַעְלָה (שְׂמָאִי)
וְהַמַּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה
(הַלֵּל) היינו על ידי עבודת ה'
בחיבור שני אופני העבודה גם יחד.
ועל-דֶּרֶךְ **כָּלִלוֹת הַחִילּוּק**
ההבדל **שֶׁבִין מִשָּׁה וְאַהֲרֹן,**
שְׁמִשָּׁה הִיא מִדְּקָדֵק בְּכָל דָּבָר
אִם הוּא עַל-פִּי הַתּוֹרָה כו',
עַל-דֶּרֶךְ הַשָּׁם אוֹרְחוֹתָיו
בדומה לבית שמאי, עבודת ה' בדרך
העלאה מלמטה למעלה. **וְאַהֲרֹן**
הָיָה אוֹהֵב שְׁלוֹם כו' אוֹהֵב
אֶת הַבְּרִיּוֹת כו'⁴³ **(שֶׁלֹּכֵן**
כְּתִיב⁴⁴ וַיִּכְבּוּ אֶת אֶהֱרֹן כָּל
בֵּית יִשְׂרָאֵל ופירש רש"י:
"האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן
רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי
מריבה ובין איש לאשתו"), **שֶׁהוּא**
עֲנִין הַהֲמַשְׁכָּה וְהַגִּילּוֹי
מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה⁴⁴. וְהַעֲרִיר
גַּם שְׁמִשָּׁה עֲנִינוּ תּוֹרָה שְׁהִיא
בְּאוֹפֶן שֶׁל הַמַּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה
לְמִטָּה, וְאַהֲרֹן עֲנִינוּ תַּפְּלָה שְׁהִיא בְּאוֹפֶן שֶׁל
מִלְּמִטָּה לְמַעְלָה⁴⁵, הרי שגם במשה וגם באהרן יש בעצם את שני
העניינים, הן העלאה והן המשכה.

(40) כתובות טז, ס"ב ואילך. (41) מועד קטן ה, א. (42) איוב כט, ג. (43) אבות פ"א מ"ב. וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 255.
(44) חוקת כ, כט ובפרש"י. (45) אוה"ת וארא ע' רכו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ועל זה אמרו שמחלוקת שהיא לשם שמים, מחלוקת
 2 שמאי והלל, סופה להתקיים, כי לעתיד-לבא יהיו ב'
 3 האופנים של עבודת ה' וחיבור בין מעלה ומטה, רוחניות וגשמיות,
 4 דהעלאה והמשכה גם יחד⁴⁶, כמבואר ב'לקוטי תורה'⁴⁷
 5 דבור-המתחיל ושמתי כדכד,
 6 בפירוש מאמר רבותינו¹
 7 ז"ל⁴⁸ פליגי כו' נחלקו בפירוש
 8 היעוד האמור על לעתיד לבוא
 9 "ישמתי כדכוד שמשותיך" חד אמר
 10 שהכוונה לאבן טובה מסוג שוהם
 11 וחד אמר שהכוונה לאבן טובה
 12 מסוג ישפה, אמר להו הקב"ה
 13 להיו קדין וכדין, שיהיה גם זה
 14 וגם זה, היינו כשניהם, וזהו הרמז
 15 במילה "כדכוד" שלעתידי-לבא
 16 יהיו ב' הבחינות כאחת,
 17 שתהיה עלית העולמות
 18 מלמטה למעלה, שהתחתון
 19 יעלה למעלה, וגם יהיה
 20 גילוי מלמעלה למטה,
 21 שהעליון יורד למטה, והמעלה
 22 בחיבור של שני האופנים יחד היא כי
 23 יש מעלה ויתרון בכל אחד
 24 מהם, המעלה דעלית
 25 התחתון והתקרבות לאלוקות בדרך
 26 העלאה מלמטה למעלה היא שעל-
 27 ידי הדיבור העידון שלו, של
 28 התחתון מצד עצמו, הגה נוסף
 29 לךף שיש בזה להתקרבות מצד
 30 האדם בכוחות שלו גם העילוי
 31 שרופצה אדם בקב אחד שלו⁴⁹,
 32 מתשעה קבים של חברו, זאת אומרת,
 33 אדם מעדיף מעט משלו (היינו דבר
 34 שהוא עצמו יגע עליו) על פני הרבה
 35 של חברו (שהוא קיבל ללא יגיעה)
 36 הרי הוא מתאחד עם האור
 37 בפנימיות יותר, כי לאחר שזיכך
 38 ועדין את עצמו, הוא נעשה כלי לכך
 39 שהאור האלוקי יאיר בו בפנימיות
 40 מה שאין-כן בירידת העליון
- מצידו התייגע על כך, פיון שהפלי לא נזדכף, ומהותו של האדם
 עצמו נשארה כפי שהייתה, הגה אף שנמשך בו גילוי אור
 העליון, הרי למרות שמדובר בהמשכת אור נעלה, מפל-מקום אין
 הגילוי מתאחד כל-כף עם הפלי כי כלי לא מוזכר לא מסוגל לקלוט
 את האור באופן פנימי.
 והמעלה היתרון שפירידת האור
 העליון מלמעלה למטה היא
 שהמשכת האור היא ממקום
 גבוה יותר, מדרגה שהאדם עצמו,
 גם לאחר העידון והזיכוך, לא יכול
 להגיע לשם, שלכן בכתו של האור
 הזה, מפני מעלתו, לבא
 ולהתגלות למטה יותר עד
 לעולם הזה הגשמי ועד להארה באדם
 שלא הזדכך, וכיוון שיש מעלה ויתרון
 בכל אחד משני האופנים של "העלאה"
 ו"המשכה", לעתיד לבוא העבודה
 תהיה בשניהם יחד.
 (ו) אף לעומת מחלוקת לשם שמים
 שבסופו של דבר פועלת חיבור בין
 "שם" (גשמיות) ו"שמים" (רוחניות)
 יש גם מחלוקת שאינה לשם
 שמים, שזוהי מחלוקת קנח
 וכל עדתו, והינו⁵⁰, שקרח
 ועדתו בניגוד למשה ואהרן ובניגוד
 להלל ושמאי לא רצו בחיבור
 של 'שם' (מציאות היש
 הגשמי) עם 'שמים' (אלקות
 שלמעלה מעולמות), אלא רצו
 שישאר היש הגשמי דבר
 נפרד, שאינו בטל לאלוקות, שלכן
 נקראו אנשי דור הפלגה שקורח
 ועדתו היו גלגול מהם אנשי שם.
 ועל זה אמרו רבותינו ז"ל
 אין שם אלא עבודה-זרה.
 והענין בזה⁵¹, דהנה אמרו
 רבותינו ז"ל⁵² ישראל
 שבחוץ לארץ ואינם גרים בארץ
 ישראל עובדי עבודה-זרה
 בטהרה הן. וטעם הדבר, כי בחוץ-לארץ גזרו
 מלמעלה למטה, מבלי שהאדם
 בטהרה הן כלומר, אינם עובדי עבודה זרה במובן הפשוט והחמור, אבל

(46) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תשה. סד"ה כל מחלוקת תער"ב הנ"ל. (47) פ' ראה כח, ב. (48) בבא בתרא עה, א. (49) בבא מציעא לח, א. (50) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תרצו. (51) ראה סה"מ תרל"ב שם (ע' שעה ואילך). תרע"ח שם (ס"ע שנו ואילך). (52) עבודה זרה ח, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בגלל ישיבתם בחורן לארץ הם נחשבים כעובדי עבודה זרה "בטהרה"
 - 2 (בדקות). וטעם הדבר, כי בחורן-לארץ גזרו חכמים טומאה על
 - 3 אִירָה וגושה⁵³, גושי העפר שלה, לפי ששם בחורן לארץ, נמשך
 - 4 השפע האלקי על-ידי לבושים רבים כו'⁵⁴, המכסים ומעלימים
 - 5 את האור ועד להתלבשות
 - 6 בלבוש הטבע עד כדי כך שהאור
 - 7 האלקי מלוכס ומכוסה בעובדה
 - 8 שהקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם
 - 9 בדרך הטבע באופן שהאדם
 - 10 יכול להחשיב את התעסקותו
 - 11 בפנקסה על-ידי תחבולות כו'
 - 12 שהוא עושה בעצמו כאילו הוא
 - 13 ענין עיקרי בהשפעה זו, ולפי
 - 14 דעתו התחבולות שעושה הן
 - 15 הממשיכות ומורידות לו את השפע
 - 16 ולכן הרי זה כמו המשתתף
 - 17 לשמש ולירח, ועובד אותם
 - 18 עבודה זרה בראותו לעיני בשר
 - 19 כפי שהדברים נתפסים במבט חיצוני
 - 20 שעל-ידם נמשך השפע, כמו
 - 21 שכתוב⁵⁵ ממגד תבואות
 - 22 שמש וממגד גרש ירחים,
 - 23 ואינו מתבונן ולא שם לב לאמת
 - 24 שהם רק שלוחי השפע,
 - 25 ואינם אלא כגרון פיד החוצב
 - 26 בו⁵⁶, אבל אין להם שום חשיבות
 - 27 מצד עצמם והאמת היא שהשפע בא
 - 28 אך ורק מהקדוש ברוך הוא ועל-
 - 29 דרך-ה גם בנוגע למזלות
 - 30 כו', שורש החיות של הנבראים
 - 31 כמאמר רבותינו ז"ל⁵⁷ אין
 - 32 לך עשב למטה שאין לו מזל
 - 33 שורש מלמעלה המכה בו
 - 34 ואומר לו גדל, שאינם אלא
 - 35 כגרון פיד החוצב בו, ואין להם
 - 36 כוח ומציאות מצד עצמם וכמו
 - 37 שכתב הרמב"ם⁵⁸ שאין ראוי
 - 38 לעבדם לעבוד את המזלות, אפילו
 - 39 כדי להיותם אמצעים לקרבם
 - 40 אליו אל הקדוש ברוך הוא, אלא
- אליו בלבד יכנונו הממשכות ויניחו כל מה שזולתו.
- ואדרבה, כאשר מחשיבים את הממוצעים את הממוצעים השמש והירח והמזלות שדרכם עובר השפע בפועל למציאות בפני עצמם, שיש להם כוח משלהם, חלילה, הנה על-ידי זה מפרידים ומנתקים אותם ממקורם כו'.
- וזהו שמחלקת שאינה לשם שמים זו מחלקת קרח וכל עדתו, שאצל קרח ועדתו כל ענין המחלקת וההבדלה הפיזי מאלוקות להיות מציאות יש, אין זה לשם שמים, מתוך כוונה כדי לפעול גם ב'יש' את החיבור וההתפללות באלקות (כמו שהוא אצל משה ואהרן, בב' האופנים דמלמעלה למטה דרכו של אהרן, "המשכה" ומלמטה למעלה, דרכו של משה, "העלאת" כנ"ל). אלא רצונם שתשאר ההבדלה בין גשמיות ורוחניות וישאר היש דבר נפרד, מפני שהיו קורח שהיה משבח לו וכן עדתו מבחינת הגבורות בלבד, ללא התפללות החסדים והגבורה היא שורש הפירוד וההבדלה. ועל-זה נאמר שמחלקת שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, שאין זה ענין של היפך הברכה חס-ושלום, ואין כוונה המשנה לאחל לקורח ועדתו סוף בלתי רצוי אלא אדרבה, דכיון שלא ידח ממנו נדח⁵⁹, וישנה הבטחה שבסופו של דבר כל אחד ואחד מבני ישראל, ללא יוצא מן הכלל, יעשה תשובה ולא יורחק
- זה מפרידים אותם ממקורם כו'. וזהו שמחלקת שאינה לשם שמים זו מחלקת קרח וכל עדתו, שאצל קרח ועדתו כל ענין המחלקת וההבדלה להיות מציאות יש, אין זה לשם שמים, כדי לפעול גם ב'יש' את החיבור וההתפללות באלקות (כמו שהוא אצל משה ואהרן, בב' האופנים דמלמעלה למטה ומלמטה למעלה, כנ"ל), אלא רצונם שתשאר ההבדלה וישאר היש דבר נפרד, מפני שהיו מבחינת הגבורות בלבד, ללא התפללות החסדים. ועל-זה נאמר שמחלקת שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, שאין זה ענין של היפך הברכה חס-ושלום, אלא אדרבה, דכיון שלא ידח ממנו נדח⁵⁹, הרי בהכרח שלא ישאר ענין ההבדלה והפרוד, אלא לבסוף

(53) שבת טו, א. (54) ראה גם תניא אגה"ק סכ"ה (קלט, ב). (55) ברכה לג, יד. (56) ע"פ ישע"י יו"ד, טו. (57) ראה ב"ר פ"י, ו. זהר ח"א רנא, א (בהשמטות). ח"ב קעא, ב. מו"נ ח"ב פ"י. תניא אגה"ת פ"ו (צו, א). אגה"ק סוס"כ (קלב, א). (58) עיקר החמישי מי"ג העיקרים (פירוש המשניות סנהדרין הקדמה לפרק חלק). (59) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט. הל'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מאלוקות לתמיד חלילה, הרי בהכרח שלא ישאר ענין ההבדלה
2 והפירוד, אלא לבסוף יתברר היש ויתבטל למקור חיותו. לפי
3 שתכלית הפונה והמטרה בענין ההבדלה והפירוד מלכתחילה
4 היא בשביל הפירוד והתיקון, שיהיה בסופו של דבר שעל-ידי-
5 זה נעשה עליו גדול יותר,
6 מאשר אילו לא היה פירוד כלל
7 מלכתחילה, כיוון שגם ענין
8 שהיה מנגד לקדושה, נתהפך
9 להיות כלי לאלקות, שזהו
10 כללות ענין התשובה, שגם מי
11 שהיה רחוק חזר והתקרב וכנ"ל
12 (סעיף ד) שלכן נאמר ביום השלישי ב' פעמים
13 השלישי ב' פעמים פי טוב⁶⁰
14 ופעם אחת היא בשביל מה שנעשה
15 ביום שני, ההבדלה בין מים למים
16 שהיא שורש ענין הפירוד בנבראים,
17 ולמחרת, ביום שלישי, נאמר גם עליה
18 "כי טוב", כי בסופו של דבר הפירוד
19 מביא לעלייה שלא היו באים אליה
20 בלעדיו.
21 ועל-דרך-זה בנוגע למחלוקת
22 קרח ועדתו כפשוטה, שגם
23 אצלם ישנו ענין התשובה⁶¹,
24 ועליהם נאמר⁶² מוריד שאול
25 ויעל, ואף על פי שיריד ל"שאול"
26 בסופו של דבר גם הם חזרו ועלו ולא
27 עוד אלא שעל-ידי-זה
28 שנהלקו על הבהונה, על ידי
29 הירידה והפירוד עצמם ניתוסף
30 עליו גדול יותר בענין
31 הבהונה, שלא היה קודם המחלוקת,
32 שזהו מה שכתוב בהמשך הפרשה⁶³ וידבר ה' אל אהרן
33 ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי וגו', ואיתא
- בספרי⁶⁴ משל הדיוט אומר לטובתי נשפרה רגל פרת⁶⁵,
(וכסיפור חכמינו ז"ל (בתלמוד ירושלמי במסכת הוריות): מעשה בר' אליעזר
ורבי יהושע ור' עקיבא שעלו לחולת אנטוכיא על עסק מגבית חכמים והיה
שם אבא יהודה שהיה נותן צדקה בעין טובה. פעם אחת ירד מנכסיו וראה
רבותיו ונתייבש מהן עלה לו לביתו
ופניו חולניות. אמרה לו אשתו מפני
מה פניך חולניות אמר לה רבותינו כאן
ואני יודע מה אעשה. אשתו שהייתה
צדקת ממנו אמרה לו נשתירה לך
שדה אחת, לך ומכור חצייה ותן להן,
הלך ועשה כן ובא אצל רבותינו ונתן
להן, והתפללו עליו רבותינו אמרו לו:
אבא יהודה, הקדוש ברוך הוא ימלא
חסרונותיך. כשהלכו להם, ירד לחרוש
בתוך חצי שדהו. עם כשהוא חורש
בתוך חצי שדהו שקעה פרתו ונשברה.
ירד להעלותה והאיר הקדוש ברוך הוא
עיניו ומצא אוצר. אמר לטובתי נשברה
רגל פרתי. (בסופו של דבר המחלוקת
על הבהונה של אהרן הייתה
לטובתו של אהרן, בא קרח
וערער על הבהונה כנגדו,
משל⁶⁶ למלך שהיה לו בן-
בית ונתן לו שדה אחת
במתנה ולא כתב ולא חתם
ולא העלה בערכאין, בא
אחד וערער עליו כו', אמר
לו המלך הריני כותב וחותם
לך ומעלה בערכאין, אף כאן
לפי שבא קרח וערער כנגד
אהרן על הבהונה, בא
הכתוב ונתן לו לאהרן כ"ד מתנות כהונה כו'⁶⁷.
שבהמשך פרשת קרח.

ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. 60) ראה אוה"ת בראשית לר, סע"א ואילך. אחרי ע' פה. 61) ראה פרש"י פינחס כו, יא.
62) שמואל-א ב, ו. וראה סנהדרין קח, א. קט, ב. 63) פרשתנו יח, ח. 64) שם, כ. 65) ראה ויק"ר פ"ה, ד. 66) הובא בפרש"י
שם, ח. 67) חסר הסיום (המו"ל).

התוועדויות

בס"ד. שיחת יום ג' פ' קרח, בדר"ח תמוז, ה'תשל"ה

— לתלמידות המסיימות ד"ר בית רבקה, "מכון חנה"
ולמדריכות דהמחנות "אמונה", "גן ישראל" ו"פרדס חנה" תחינה —

בלתי מוגה

- 1 א. כרגיל — ע"פ הוראת רבותינו נשיאינו, החל מרבינו הזקן¹ — להתחיל מפרשת השבוע, שבדאי
- 2 יש בה הוראות לכל המאורעות והענינים שבשבוע זה,
- 3 ועאכו"כ — במדה גדולה יותר — בנוגע למאורע שקשור עם יהודים רבים, ועאכו"כ כאלו שבהם תהי
- 4 תלוי' ההנהגה בחיזוק היהדות אצל רבים מילדי ישראל (ויהודים בכלל) במשך הימים, השבועות
- 5 והחדשים שלאח"ז, כבנדו"ד, שמדובר אודות "מדריכות" שינהלו כתות או קבוצות ב"מחנות" במשך
- 6 הקיץ,
- 7 ובכלל — כשמדובר אודות בנות ונשים בישראל, שכל אחת מהן — מאלו שכבר התחתנו, היא כבר
- 8 "עקרת הבית"², שמנהיגה כבר את כל הבית וכל הדברים שנמצאים בו, ואלו שמתכוונות להתחתן בשעה
- 9 טובה, בבוא הזמן שקבע הקב"ה — מתכוונות להיות "עקרת הבית", כך, שכל ידיעה וכל דבר שניתוסף
- 10 אצלה, יש לו השפעה טובה על כל הדברים שתעשה אח"כ, ובמיוחד — על הדברים שקשורים עם בית
- 11 יהודי, שהוא היסוד של כל עם ישראל,
- 12 והרי עם ישראל הוא היסוד של כל העולמות והבריאה כולה, כמאמר³ "בראשית — בשביל ישראל
- 13 שנקראו ראשית", עי"ז שמתנהגים בדרך שהיא ע"פ הוראת התורה (לשון הוראה⁴) — "בשביל התורה
- 14 שנקראת ראשית", וכך מתקשרים עם הקב"ה באופן ש"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"⁵.
- 15 וענין זה, שנאמר על כל פרשה של כל שבוע, מפורש ומודגש וכולט יותר בפרשת שבוע זה,
- 16 שמתחילה בסיפור שאירע עם קרח שניהל מחלוקת נגד משה רבינו (ועד שהפרשה כולה נקראת בשם
- 17 "קרח"), ולמרות שידוע גודל הדיוק בתורה בכל תיבה, שמכל תיבה יכולים ללמוד הוראות רבות ביותר,
- 18 מסופר ענין זה באריכות גדולה עם כל הפרטים ופרטי פרטים — בחומש, תורה שבכתב, ולאח"ז באריכות
- 19 ובפירוט יותר בתורה שבע"פ, בגמרא ומדרשי חז"ל, עד לפירושי האחרונים — שמזה גופא מובן, שיש
- 20 בזה הוראה ולימוד עיקרי ויסודי על כל הזמנים ועל כל המקומות, וזהו ענין שנוגע ביותר, שלכן, לא
- 21 זו בלבד שלא חוסכים בו, אלא מספרים באריכות גדולה אודות כל פרטי הענינים שאירעו אז.
- 2 ב. בשם הפרשה, "קרח", ובכללות הסיפור בתושב"כ אודות המחלוקת של קרח ועדתו — נזכרו רק
- 3 אנשים.
- 4 אך ישנו הביאור בתושב"כ פ,
- 5 — שמגלה את הפנימיות שבכל עניני התורה, הן במצוות, שכדי לידע כיצד לקיים מצות תפילין,
- 6 לדוגמא, אי אפשר לדעת זאת מתושב"כ (חומש) בלבד, אלא זקוקים למשנה וגמרא עד לפוסקים, ששם

(1) ראה סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק ב"היום יום" ב
 (2) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. פרש"י ויגש מו, יט.
 (3) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ובכ"מ.
 (4) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית (בשם
 הרד"ק). זח"ג נג, ב.
 (5) ראה זח"ג עג, א.

1 נתבאר בפרטיות כיצד נעשים התפילין ואיך מניחים אותם⁶, והן בסיפורי התורה, שגם הם הוראות, שכדי
2 לידע את ההוראה לאשורה, זקוקים לביאורים שנאמרו בגמרא ובמדרשים –

3 כמסופר בארוכה בגמרא במסכת סנהדרין⁷, וכן במדרשים⁸, שהנהגת האנשים היתה תלוי' בנשותיהם⁹:

4 "און בן פלת" – שנזכר בחומש שהי' מעורב במחלוקת, אבל רק בתחילתה, ואילו בכל הדו־שיח
5 והשקוֹט דקרח ועדתו לא נזכר כלל – "אשתו הצילתו", והיינו, שאע"פ שהי' מעורב עמוקות בכל הענין,
6 ועד שמסופר בגמרא שנשבע להם שאם יקראוהו (להמשיך בניהול המחלוקת) ילך עמהם – מצאה אשתו
7 עצה שלא יקראוהו, והשפיעה עליו שלא להמשיך להיות מעורב במחלוקת, ועי"ז הצילה אותו – שנשאר
8 בשלימות עם כל משפחתו ובני ביתו (להיפך מכל אלו שהשתתפו במחלוקת), וכפי שהגמרא מסיימת:
9 "היינו דכתיב¹⁰ חכמות נשים בנתה ביתה, זו אשתו של און בן פלת".

10 ולאידך גיסא – קרח לא רצה להכניס את עצמו במחלוקת, אלא אשתו שידלה אותו וגרמה לכך
11 שהחזיק וניהל את המחלוקת עד הסוף, כך, שאצלה היתה ההנהגה להיפך מ"חכמות נשים בנתה ביתה",
12 כפי שהגמרא מסיימת ומביאה את חציו השני של הפסוק¹⁰, באמרה "זו אשתו של קרח", שגרמה
13 לתוצאות הפוכות.

3 ג. וזוהי ההוראה העיקרית והראשית מהמבואר בתושבע"פ (בגמרא) בפסוקי פרשת השבוע:

4 כל אשה צריכה לדעת מעלת הכחות שניתנו לה, שאפילו אם הבעל, או מי שיכולה להיות לה השפעה
5 עליו, נפל עמוקות רח"ל בהנהגה בלתי רצוי', מאיזו סיבה שתהי' – יש לה את כל הכח והאפשרות,
6 ביחד עם ברכותיו של הקב"ה, להחזיר אותו מהדרך הבלתי רצוי', ועד – מן הקצה אל הקצה, להתברך
7 עם כל משפחתו בעולם הזה ובעולם הבא.

8 ומזה מובן, שכאשר הקב"ה מברך אותה שיש לה בעל כדבעי למהוי, או אחים מבוגרים או צעירים,
9 שבלאו הכי הולכים מצד עצמם בדרך הטובה – שאז קלה יותר עבודתה לתמוך בהם ולעודד אותם,
10 ולהוסיף להם אור וחיות להתעלות בעילוי אחר עליו בכל עניני יהדות – הרי מובן עד כמה גדול זכותה,
11 וכמה גדולים האפשרויות שניתנו לה;

12 היא צריכה רק להחליט לנצל אותם במלוא המדה, ואז יהי' הדבר בהצלחה הכי גדולה.

4 ד. נוסף על ההוראה מכללות הענין, יש גם הוראה מנקודות נוספות בפרטי הדברים, וברצוני להתעכב
5 עכ"פ על כמה מהם:

6 בנוגע לאשתו של און בן פלת שהצילה אותו, מסופר בגמרא גם הטעמים שלה שעל ידם השפיעה
7 עליו – שהיו טעמים גשמיים כפשוטם מדוע לא כדאי לו להשתתף במחלוקת, ואעפ"כ, ע"י טעמים
8 פשוטים אלו הצליחה להפוך את כל חייו וכל הנהגתו מן הקצה אל הקצה, מהאופן הכי תחתון לאופן
9 הכי נעלה.

10 ואילו בנוגע לאשתו של קרח מצינו בדיוק להיפך – שבשעה שקרח התווכח וטען שאינו רוצה להשתתף
11 במחלוקת, הביאה לו אשתו טעמים והסברות על הצורך להשתתף במחלוקת, ועד שהביאה ראיות גם
12 מעניני חכמת התורה, וכמו הטענה הידועה שכיון שציצית היא מצוה חשובה כשמטילים בה חוט אחד
13 של תכלת, יש לה עצה עבורו ע"פ תורה, שיהי' חכם וירא-שמים יותר, וילביש עליו ועל חבריו "טלית
14 שכולה תכלת"¹¹.

חב"ד (ד"ר ס"ח (תורת מנחם ח"מ ע' 151). וש"נ.

(10) משלי יד, א.

(11) ראה במדב"ר שם, ג. תנחומא שם ב.

(6) ראה גם תניא אגה"ק סכ"ט (קנ, ב).

(7) קט, סע"ב ואילך.

(8) במדב"ר פי"ח, כ. תנחומא קרח י"ד.

(9) ראה גם שיחת כ"ז סיון תשכ"ד (להכינוס דנשי ובנות

1 וההוראה מזה:

2 יש כאלו שחושבים, שלא למדו די צרכם ואין להם ידיעה עמוקה בחכמת התורה, ולכן עליהם להמתין
3 ולהמנע מההשפעה על סביבתם לקשר אותה עם יהדות באופן אדוק, עמוק ונעלה יותר.

4 ועל זה באה הוראה מהסיפור בפרשת קרח – שע"י הסבר פשוט, ומתוך ידיעות מינימליות ביהדות,
5 יכולים כבר לפעול בחיזוק היהדות,

6 – ובלבד שתהי' הגישה מצד פנימיות לבו של יהודי, שיש לו רצון חזק שלא ליפרד מיהדות, כמאמר
7 רבינו הזקן¹²: יהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מיהדות –

8 ועד לפעולה באופן שתציל יהודי ממצב הפכי לחיים אמיתיים, כפי שהי' אצל אשתו של און בן פלת.
9 ועד"ז לאידך גיסא:

10 יכולים לחשוב, שכיון שכבר למדו ויודעים חכמת התורה, יכולים כבר לסמוך על השכל האישי, ואין
11 צורך להזהר כ"כ להיות קשורים ליהדות מתוך רגש לבבי ומתוך אמונה אמיתית, ובפרט כשוראים
12 שבשביל זה יש צורך ללכת נגד כל העולם שמסביבו.

13 ועל זה מספרת לנו הגמרא מה שאירע עם אשת קרח – שהיתה אשה מלומדת ביהדות, ועד כדי כך,
14 שחידשה סברא חדשה אצל קרח, שנתקבלה אצלו, וסברא-טענה זו הונצחה בתושבע"פ, ואעפ"כ, בשעה
15 שהי' חסר אצלה הענין ד"חכמות נשים" של החכמה האמיתית, כמ"ש¹³ "ראשית חכמה יראת ה'", היינו
16 שהחכמה האמיתית מתחילה עם "יראת ה'", שקשורה גם עם אהבת ה', כמ"ש¹⁴ "ואהבת את הוי' אלקיך"
17 – אזי אי אפשר לדעת לאן יכול לדרדר ח"ו את עצמו ואת אלו שמסביבו.

5 ה. סיפור הנ"ל בגמרא אינו ח"ו כדי לספר אודות חסרון שהי' אצל אשה בישראל, אלא רק ליתן
6 הוראה והבהרה, שכאשר מלומדים בתורה באמיתיות, מתמצאים בה ויכולים לחדש בה סברות – אין
7 לשכוח על כך ש"ראשית חכמה", התחלת כל חכמה, אפילו חכמת התורה, היא "יראת ה'", ובמילא יש
8 להניח את השכל האישי הצדה, ואז יכולים גם להתעלות בחכמת התורה.

9 וענין זה נוגע הן לאשה עצמה, הן לבעל והן לילדים, ועד לאופן שמציל אותם ומעמידם במעמד
10 ומצב היותר נעלה גם בחיי העולם הזה.

11 וכאמור לעיל (ס"ד) – אם הדברים אמורים בנוגע למעמד ומצב שצריך לשמור יהודים מפני מחלוקת
12 ח"ו עם משה ותורתו, ש"משה אמת ותורתו אמת"¹⁵ – הרי בודאי שבמעמד ומצב שהקב"ה זיכה אתכן,
13 וימשיך לזכות אתכן עוד יותר, עם בעלים, אחים ואחיות שהולכים בדרך היהדות (וכן בנוגע לילדים
14 שתקבלו לרשותכם כדי להדריך אותם), כך, שאין צורך לשלול ענין של מלחמה במשה רבינו ח"ו, אלא
15 צריך רק לחזק ולעודד אותם שלא להתפעל מהרחוב ומהעולם הזה, ולהתעלות בעניני יהדות, תורה
16 ומצוות – יש ביכולת כל אחת לפעול במדה גדולה ביותר, ובאופן של הליכה "מחיל אל חיל"¹⁶.

*

6 ו. דובר ריבוי פעמים, שנוסף לכך שצריך "לחיות" עם פרשת השבוע, הנה ע"פ תורת הבעש"ט¹⁷
7 שמכל פרט יכולים ללמוד הוראה בחייו של יהודי באופן שיהיו חדרים בתוכן יהודי, יש להתעכב גם
8 על כך שבהשגחה פרטית מתכנסים אנו בראש חודש:

סע"א. במדב"ר פי"ח, טז (כ"ה בבמדב"ר עם הענפים, ובדפוס
וילנא – פיסקא כ) – כגירסת הבחיי והכלי יקר קרח טז, לד. ועוד.
16 תהלים פד, ח.

17 ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום
יום" ט אייר).

12 ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שפד (נעתק
ב"היום יום" כה תמוז). שם ע' תקמו (נעתק ב"היום יום" כא
סיון). ועוד.

13 תהלים קיא, יו"ד.

14 ואתחנן ו, ה.

15 כ"ה בתנחומא קרח יא. ועד"ז ב"ב עד, א. סנהדרין קי,

בנוגע לראש חודש מצינו שיש קדימה לנשים יותר מאשר לאנשים – כמבואר בתושב"ע¹, בפרקי דרבי אליעזר¹⁸, שיש מנהג ("מנהג ישראל תורה הוא"¹⁹) שנשים ימעטו או ימנעו לגמרי מעשיית מלאכות, כמו תפירה וכיו"ב, ביום ר"ח, שניתוסף אצלן ליום טוב, בתור שכר על כך שבעת עשיית העגל לא השתתפו וסירבו ליטול חלק בכל הענין, וענין זה נקבע על כל הדורות, על כל הזמנים ועל כל המקומות.

וגם מזה יש הוראה – שבכל השנה, ובפרט בבוא ר"ח, זוכרות הנשים (ועל ידן – כל עם ישראל), שבשעה שנמצאים בזמן הגלות, מפוזרים בין אינם-יהודים שקשורים עם עבודה זרה (היפך היהדות והיפך עבודת ה'), יש כח לנשים (והן מחזקות את התוקף שיש בזה גם אצל האנשים) להבטיח שלא תהי' להן שייכות כלל עם עניני עבודה זרה, ועד להפירוש בזה בתכלית הדקות – עבודה שהיא זרה ליהודי²⁰, היינו, כל דבר שאינו קשור עם יהדות, הרי הוא "דבר זר" אצל יהודי, שכל חייו וכל מציאותו הו"ע היהדות.

ז. ופרט נוסף שגם ממנו יש ללמוד הוראה – שזהו ר"ח תמוז: חודש תמוז – אצל כולנו, וכן אצל הרבה יהודים וקהילות, בתוככי כלל ישראל – קשור עם יום הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהי' במאסר, ואח"כ שיחררו אותו,

ועי"ז ניתוסף חזק אצל יהודים ללמוד תורה ולקיים מצוות ולהתנהג בדרך היהדות, מבלי הבט על כך שלפעמים יכול הדבר להיות כרוך עם קשיים, ועד לקשיים כפי שהיו אצלו רח"ל – גזירת המלכות של מדינה בת 200 מליון אנשים, שמונהגת ע"י שלטון דיקטטורי, והוא לבדו נעמד נגדם לעסוק בהפצת לימוד התורה וקיום המצוות, כך, שלא הי' סיכוי שינצח.

ואעפ"כ, הנה לא זו בלבד שעלה בידו ושיחררו אותו בחודש תמוז, אלא עוד זאת, שע"ז ניתוסף חיזוק בהפצת היהדות, לימוד התורה וקיום המצוות, במדינה ההיא ובכל העולם, בזמנו ובזמנים שלאח"ז עד לזמננו, ועד לביאת משיח צדקנו.

ח. ויש בזה ענין מיוחד שאירע בר"ח תמוז: בשעה שישב עדיין בבית האסורים, הציעו לו בסיומו של יום א' דר"ח שישחררו אותו מוקדם יותר, ובלבד שיסכים לנסוע למחרת, ביום ב' דר"ח, למקום גלותו, ואמר, שכיון שנסיעה זו עלולה להכנס בשבת, הרי הוא מוותר ומסכים להשאר לישב בבית האסורים, ובלבד שלא לפגוע בקדושת השבת²¹. ומזה רואים היוקר של עניני היהדות שצריך להיות אצל כל אחד מישראל, לאחר שהוא סלל את הדרך – שאפילו כשהיצה"ר בא לשדל ולהסביר שזהו ענין שקשור עם שחרור מבית האסורים ובמיוחד בית האסורים נוקשה, אין לשמוע לו, אלא לסמוך על הקב"ה, שאופן הנהגתו בודאי טוב, ואילו יהודי צריך לעשות כל התלוי בו לאחוז בכל עניני יהדות, תורה ומצוות.

ט. וכאמור לעיל: אם הדברים אמורים במצב שקשור עם סכנה להשאר לישב בבית האסורים עוד כמה ימים, וביניהם גם שבת, שהי' יכול להיות בשבת בין יהודים, וכדי שלא לפגוע בקדושת השבת נשאר לישב בבית האסורים – הרי בודאי שכך צריך להיות במדה גדולה יותר, כשהקב"ה מצליח ונמצאים במדינה חפשית שאינה מפריעה כלל להתנהג בדרך היהדות, ונמצאים ביחד עם הרבה יהודים, כן ירבו, שומרי תורה ומצוה – שצריך להתמסר בלב ונפש, עם כל הלב ועם כל הנשמה, להתעלות בעילוי אחר עילוי בכל עניני יהדות, מבלי הבט על הקשיים שיכולים להיות קשורים בזה.

(18) פמ"ה. ראה סה"מ קונטרסים ח"א עד, א. תרפ"א ע' שלח.

(19) ראה תור"ה נפסל – מנחות כ, ב. מהרי"ל – הובא

ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד. מנהגים ימים מדורא ע' 153. שו"ע

אדה"ז או"ח סוסק"פ. סתל"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד. סתצ"ד סט"ז.

ריש ע' 374. וש"נ.

(20) ראה סה"ש תש"א ע' 139. וראה גם תורת מנחם חע"ו

עוד.

(18) פמ"ה.

(19) ראה תור"ה נפסל – מנחות כ, ב. מהרי"ל – הובא

ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד. מנהגים ימים מדורא ע' 153. שו"ע

אדה"ז או"ח סוסק"פ. סתל"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד. סתצ"ד סט"ז.

ריש ע' 374. וש"נ.

(20) ראה סה"ש תש"א ע' 139. וראה גם תורת מנחם חע"ו

עוד.

- 1 וברור הדבר שעי"ז יתוסף סוכ"ס בברכותיו של הקב"ה, הן בנוגע לעולם הבא וגן עדן, אבל מתחיל
2 עם החיים בעולם הזה, בכל הדברים שהם טוב באמת, ובטוב הנראה והנגלה.

*

- 10 י. השי"ת יברך ויצליח כל אחת מכן להיות "עקרת הבית" (כאמור לעיל) – אלו שכבר מנהיגות את
11 הבית, ואלו שלומדות ומתכוננות לכך, שיתכוננו וילמדו באופן טוב, שמח ומוצלח.
12 ובמיוחד – אלו שבמשך הקיץ או גם לאח"ז תהי' להן הזכות הגדולה להשפיע, להנהיג ולהדריך ילדי
13 ישראל, שכל אחד מהם וכולם יחד נקראים "בנים אתם לה' אלקיכם" 22 – שתתמסרנה עם כל הלב
14 והנשמה לנטוע בכל ילד ובכל הילדים יראת שמים, "ראשית חכמה יראת ה'", ביחד עם אהבת ה', שזה
15 מביא להנהגה בחיי היום-יום ע"פ תורה, עם חמימות וחיות חסידיים.
16 ועי"ז יהי' קיץ מוצלח בעבודה הקדושה, וקיץ מוצלח בכל הפרטים, ומהקיץ יומשך אח"כ הצלחה
17 תמידית בכל הימים והשבועות והחדשים הבאים לאח"ז.
18 ובנקודה העיקרית והברכה העיקרית – שכל אחת תכין את עצמה ואת כל אלו שמסביבה, ובפרט אלו
19 שמדריכות ילדים ואלו שמנהלות בתים בישראל, "עקרת הבית", בדרך ואופן שבמהרה יצאו לקבל פני
20 משיח צדקנו,
21 שיוציא אותנו מהימים האחרונים של הגלות, ובעיקר – מהגלות הפנימי, שמתיראים מה יאמר
22 היצה"ר, ומה יאמר אינו-יהודי, להבדיל, וכיו"ב,
23 ונצא מהגלות "בקומה זקופה" 23, בנשיאת ראש – כיון שהולכים בדרך היהדות, יחד עם הקב"ה,
24 תורתו ומצוותיו – אל הגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש,
25 לארצנו הקדושה – ארץ ישראל, שניתנה לבנ"י עוד מזמנו של אברהם אבינו, וניתנה ב"ברית עולם" 24,
26 מתוך קשר נצחי עם הקב"ה, שהוא בעה"ב על העולם, בכל המדינות, בכל מקום ובכל זמן,
27 ויקויים היעוד 25 "ונתתי שלום בארץ" – שיהי' שלום אמיתי בכל מקום, כאן, ובארצנו הקדושה, ובנ"י
28 ינצחו באופן של שלום בכל עניניהם, שאצל כל אחד בביתו יהי' מ"ש בנוגע לארץ ישראל: "ארץ אשר
29 .. עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" 26, ששם רואים ומרגישים אלקות בכל יום ובכל
30 רגע, מהתחלת השנה עד לסוף השנה,
31 וזו תהי' ההכנה לכך שבקרוב ממש נלך "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו" 27, נער וזקן, לארצנו
32 הקדושה, בגאולה האמיתית והשלימה.

*

- 11 יא. כרגיל – מיוסד בתורה 28 – לקשר כל ענין גם עם דבר גשמי, עם מעשה בפועל שיתחילו מיד
12 לעשות.
13 ולכן מבקשים מכל אלו שנמצאות כאן, ובפרט אלו שניהגו אח"כ קבוצות וכתות ב"קעמפס" 29, שכל
14 אחת תקח שתי דולר: דולר אחד – לצדקה, ודולר שני – בקשר למבצע נרות שבת, להפיץ הארת בתי
15 בנ"י בנר ואור של שבת ויום-טוב,

(27) בא יו"ד, ט.

(28) ראה דרשות הר"ן לך לך יב, ו. לבוש על הרקאנטי לך

לך שם.

(29) = מחנות קיץ.

(22) פ' ראה יד, א.

(23) תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, יג.

(24) דברי הימים טז, יז.

(25) בחוקותי שם, ו.

(26) עקב יא, יב.

- 1 וכן ליקח קופת צדקה כדי להעמיד ב"באָנקס" ³⁰ או בבית שלהן.
- 2 וזו תהי' התחלה טובה בנוגע למעשה בפועל, להוסיף חיות ואור ונשמתיות בכל עניני תורה ומצוותי' –
 3 שעל זה צריכים סיוע וברכה מהקב"ה, שנותן בתורת "צדקה", היינו, שמבלי להתחשב ב"כלי" שעושים
 4 מלמטה, נותן הקב"ה "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה" ³¹, ולכן, מתחילים במעשה צדקה כבר
 5 עתה, בר"ח תמוז, וגם בהכנה להמשיך זאת אח"כ במבצע נרות שבת קודש, ב"באָנקס" וב"קעמפס",
 6 ובמחנות קיץ וחורף ובתי ישראל בכל מעגל השנה.
- 7 וזו תהי' התחלה טובה, שבקרוב ממש יראו את ברכותיו של הקב"ה בכל המצטרך, ועד לברכה
 8 העיקרית – כאמור לעיל – גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.
- 9 [כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שהמדריכות יקחו השטרות ויחלקו בין כל הנשים. וסיים:]
- 10 שיהי' קיץ בריא, וקיץ מוצלח, ונשמע בשורות טובות בכל השנה.

(31) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(30) = צריפים.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, ה'תשח"י
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר שלמה זלמן שי

שלום וברכה!

ת"ח בעד מאמריו והחבורות ששלח לי, ובטח גם להבא יעשה כן ותודתי אמורה לו מראש.

גם מאשר אני קבלת מכתבו מכ"ה בסיון, ומתאים לשיחתנו מודיעים לאנ"ש אשר באה"ק
ת"ו ע"י משיח צדקנו, שכשיוסרו הקשויים שלהם בהנוגע ליסוד כפר חב"ד שני באה"ק יבואו אתו
בקשר ותקותי שיסייע בידם.

אף על פי שאמרו חכמינו ז"ל עניי עירך קודמים, בכל זאת תקותי חזקה אשר בזמן שהותו
בחוו"ל ובארה"ב ובניו-יורק בפרט ינצל את השפעתו במילואה לחיזוק הדת ברוח ישראל סבא
והפצתה גם בחוו"ל בכל מקום שידו מגעת, ועל פי הנקודות שדברנו עליהן במשך שיחתנו.

בכבוד ובברכת הצלחה ולבשו"ט.

זה עתה נתקבל מכ' כ' בצירוף העתק מכ' המהנדס. ות"ח על המישלוח.

התוועדויות

בס"ד. שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א יום ב', כ"ח סיון ה'תשנ"א.

(לאנ"ש שיחיו שברכו אותו¹)

— יובל שנים להצלת כ"ק אדמו"ר שליט"א
והרבנית הצדקנית נ"ע — יבחל"ח — מעמק הבכא האירופאי
וביאתם צלחה לארצות הברית, ביום ב', כ"ח סיון ה'תשנ"א —

— אחרי תפלת מנחה, (והמשכה) אחרי תפלת ערבית —

תרגום מאידית

במהרה ינתק" — שלשה מורה על כח קיים ונצחי, 16
הכח של דבר קיימא. תכלית השלימות דכח (חזקה 17
דשלשה) גופא ה"ה — שלש פעמים שלש פעמים 18
שלש = כ"ז (אותיות ז"ך), שישנו בשלימות ביום 19
הכ"ח, שבא תיכף לאחר השלימות דכ"ז (ג' פעמים 20
ג' פעמים ג'). 21

ב. ויש לומר שזהו אחד הטעמים לכך שמתן 22
תורה הי' בחודש השלישי והוא קשור עם המספר 23
שלשה — כמאחז"ל² "כריך רחמנא דיהב אוריין 24
תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי 25
בירחא תליתאי" נורב נסים גאון⁸ מונה עוד ענינים 26
של שלשה בקשר עם מתן תורה] — כי ע"י מתן 27
תורה נכנס כח, קיום וחוזק בבנ"י ובבריאה כולה, 28
וכידוע⁹ שאז נתבטלה הגזירה שהפרידה בין 29
עליונים ו"תחתונים", וניתן הכח להמשיך ולגלות 30
אלקות (עליונים) בעולם הזה התחתון, תחתון שאין 31
תחתון למטה ממנו¹⁰, עד שזה יחדור לגמרי את 32
מציאות העולם בפנימיות, שעניני העולם עצמם 33
יהפכו להיות חפצא של קדושה¹¹. 34

ואדרבא: התורה ניתנה (במתן תורה) דוקא 35
בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו (עד 36
ש"לא בשמים היא"¹²), כיון שעיקר הכח ותוקף 37

א. ענינו המיוחד של יום זכאי — שכל היום 1
כולו נק' כך ("יום זכאי"²) בגלל דבר טוב שאירע 2
ביום זה (אפילו כשהדבר הזכאי אירע רק בזמן 3
מסויים של אותו יום, בתחלה, באמצע או בסוף 4
היום) — ה"ה נרמז בשמו ומספרו של היום 5
בחודש³. 6

ובנדו"ד — כ"ח סיון: כ"ח — אותיות כח⁴ — 7
בחודש מורה על הכח של כל החודש. וכ"ח סיון 8
מדגיש ומורה על כחו של כל החודש השלישי, 9
שנתייחד בכך שהוא החודש דמתן תורה (הקשור 10
במיוחד עם "ירחא תליתאי", כדלקמן), ז.א. שהיום 11
זכאי דכ"ח בסיון מצביע על הכח של מתן תורה. 12

וכמרומו גם במספר היום — כ"ח: כח אמיתי 13
(ע"פ תורה) קשור עם המספר שלשה, "בתלת זימני 14
הוה חזקה"⁵, וכמ"ש⁶ "והחוט המשולש לא 15

(1) ובהמשך לזה — בירך א' מאנ"ש שי' את כ"ק אדמו"ר שליט"א בברכת כהנים (מ"ידבר גו"י עד "ושמו גו' ואני אברכם"). המו"ל.

(2) בלשון חז"ל (תענית כט, א) "מגלגלין זכות ליום זכאי".

(3) שהרי בהשגחה פרטית אירע הדבר הזכאי ביום זה בחודש, ובמילא יש לזה שייכות עם היום שבו אירע.

(4) ראה גם שיחת ש"פ שלח, כ"ח סיון תשמ"ט ("קובץ כ"ח סיון — יובל שנים" ע' 49).

(5) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

(6) קהלת ד, יב.

(7) שבת פח, א.

(8) בפירושו לשבת שם.

(9) נחחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג. ועוד.

(10) תניא פל"ו.

(11) ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 212 ואילך. ובכ"מ.

(12) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב. שבת פט, א.

(*) כן יש נוהגין לברך בפרשת ברכת כהנים כולה (נשא ו, כב ואילך) מוחלתה ועד סופה (כמו שאומרים כל יום בברכות השחר). ולא רק בנוסח הברכה (כפי שמברכים הכהנים ביו"ט וכיו"ב) מ"ברכך" עד "וישם לך שלום".

בלשון הידוע²² – לעשות לו יתברך דירה
בתחתונים.

ובכדי לפעול זאת בקלות ישנה השליחות של
"ויתורו את ארץ כנען", כמבואר הפירוש בזה²³,
ש"ויתורו" הוא מלשון "ויתרון ארץ בכל היא"²⁴;
היתרון והמעלה שישנם דוקא בארץ (תחתונים),
יותר מאשר בשמים ובכל המדריגות למעלה
(כידוע²⁵ שדוקא בארץ ישנו כח הצמיחה יש מאין
שמקורו מלמעלה מסדר השתלשלות). ובפרט ע"י
העבודה בארץ, עבודת הבירורים למטה, שע"י
נפעל יתרון, יתרון האור מן החושך²⁶.

ובשרש הענינים²⁷:

ארץ היא ספירת המלכות, שיש בה יתרון
ומעלה לגבי שאר הספירות שלמעלה ממנה. ויתירה
מזה – "ויתרון ארץ בכל היא": מלכות כוללת בה
"כל", ספירת היסוד, שכוללת בה כל הספירות
שלפני זה, והיתרון במלכות נפעל ע"י ההמשכה של
"כל" (כל הספירות שנכללים בספירת היסוד) בארץ
(מלכות), אבל אח"כ, כאשר זה נמשך במלכות,
מתגלה היתרון והכח דמלכות (לגבי שאר
הספירות), "אשת חיל עטרת בעלה"²⁸, יתרון שלא
בערך יותר מכפי שזה בשאר הספירות (שלמעלה
ממלכות), עד שנפעל ה"יתרון ארץ בכל היא" –
שה"בכל" נמצא בגלוי במלכות דוקא, כידוע
שענינה של מלכות הוא להביא כל דבר בגלוי
ובשלימות, ובאופן של תוקף וקיום (כי הכח ותוקף
דאלקות מתגלה דוקא וע"י הארץ, והבירור של
התחתון ביותר (שנלקח ממלכות, הספירה האחרונה
והשרש לעולמות ב"ע), עד שזה מעלה את כל
הדרגות שלמעלה, כנ"ל).

וזהו גם הפירוש ב"ויתורו את ארץ כנען": ע"י
עבודתו של יהודי בארץ (כנען) דוקא, ה"ה מגלה
שם את היתרון שישנו בארץ, "יתרון ארץ בכל"

דאלקות ה"ה ניכר בגלוי דוקא בגשמיות העולם
הזה, בהתחתון שאין תחתון למטה ממנו, ודוקא
על-ידי עבודת התחתונים נפעלת המשכת העצמות,
עד שע"י העלאת התחתון ביותר, מתעלה כל
ה"בנין", כולל גם הדרגות הכי עליונות, דסדר
השתלשלות¹³;

ושלימות הגילוי של הכח ד"ירחא תליתאי"
(הכח דמ"ת) ה"ה – כ"ח בסיון, כשישנה השלימות
של שלש פעמים שלש פעמים שלש ימים בירחא
תליתאי.

ג. ויובן זה ע"פ השייכות עם פרשת שלח –
שקראנו בשבת האחרונה, שמיני' מתברך¹⁴ כ"ח
סיון (ברוב השנים)¹⁵;

"שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען"¹⁶ קאי
על שליחות המרגלים ע"י משה רבינו ללכת
ולראות את הארץ בכדי להקל את הכניסה לארץ
וכיבוש הארץ¹⁷.

וכיון שהיתה זו שליחות מאת משה רבינו –
אמנם באופן ד"שלח לך, אני איני מצוה אותך",
אלא "לך, לדעתך"¹⁸ – אעפ"כ הרי זה לדעתו של
משה רבינו (והקב"ה מעיד שזה הי' "לדעתך", דעתו
של משה), אשר ענינו בכלל הוא ספירת הדעת¹⁹ –
מובן אם כן, שהשליחות (מצד דעתו של משה)
בודאי הצליחה, ובפועל זה הקל את הדרך שיוכלו
לאחר מכן לכבוש ולהכנס לארץ ישראל כפי שהי'
כן ע"י יהושע, תלמידו וממלא מקומו של משה²⁰.

והענין בעבודת השם:

כל יהודי צריך "לכבוש" את חלקו בעולם
בארץ הלזו התחתונה ולעשותה "ארץ ישראל"²¹,

(13) ראה תו"א בראשית ד, א. וראה לקו"ש ח"ח ע' 33.

(14) ראה זח"ב סג, ב. פח, א.

(15) ולפעמים חל כ"ח סיון בש"פ שלח עצמה. ובשנה זו כ"ח
סיון הוא ביום שני בשבוע, שהוא מ"ב תשרי, ולכן יכול
להבדיל בו באם לא הבדיל במוצש"ק (פסחים קו, סע"א).

(16) ר"פ שלח.

(17) ראה רמב"ן ר"פ שלח.

(18) פרש"י שם.

(19) תניא פמ"ב. וראה לקו"ש ח"ו ע' 247 ואילך.

(20) ראה בארוכה שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז ש.ז. (לעיל

ע' 351 ואילך).

(21) כפתגם הצמח-צדק: "עשה כאן ארץ ישראל" (אגרות
קודש אדמו"ר מהר"י"צ ח"א ע' תפה).

(22) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא פל"ו. ובכ"מ.

(23) אוה"ת שלח ע' תמו ואילך.

(24) קהלת ה, ח.

(25) אוה"ת שם. וראה תניא אגה"ק ס"כ (קלב, א ואילך).

ובכ"מ.

(26) קהלת ב, יג.

(27) אוה"ת שם.

(28) משלי יב, ד.

30 חסידות חב"ד) – ע"י אדמו"ר הזקן (ובפרט לאחר
31 הגאולה די"ט כסלו, בחודש השלישי דחדשי
32 החורף, ע"ד חודש סיון, החודש דמ"ת, חודש
33 השלישי דחדשי הקיץ³⁹) ורבותינו נשיאנו ממלאי
34 מקומו – אשר גילוי תורת החסידות היא ההתחלה
35 – באופן של "טעימה" עכ"פ, אבל היא נותנת טעם
36 בכל הענין (כפשטות הענין של טעימה) – דגילוי
37 פנימיות התורה דלע"ל.

38 וכשם שבמתן תורה (בירחא תליתאי) ניתן
39 בכללות הכח ד"ויתורו את הארץ", לפעול בעולם
40 הזה התחתון, עד שהעולם יסייע ויגלה אלקות –
41 כך גם נפעל ע"י הגילוי דפנימיות התורה והפצת
42 המענינות חוצה ובפרט באופן של התלכדות
43 בהשגה (חב"ד) בשכל האדם, עד בשכל דנה"ב
44 ושכל העולם, שזה נותן הכח שטבע העולם
45 והענינים שלמטה יהיו כלים לאלקות⁴⁰.

46 ואדרבא: על-ידי גילוי פנימיות התורה (באלף
47 הששי) ניתוסף חידוש לגבי מתן תורה, שמקבלים
48 כח יותר נעלה לגלות אלקות בעולם, יותר מכפי
49 שהי' (בגלוי) בעת מתן תורה (אלא שגם זה גופא
50 ניתן בכח ובהעלם במ"ת, ע"ד "כל מה שתלמיד
51 ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני"⁴¹): על-ידי
52 נתינת התורה הנגלית, גליא דאורייתא (שהי' בעיקר
53 במ"ת) מקבלים בעיקר את הכח לגלות גליא
54 דקוב"ה וגליא דישאל⁴², ועי"ז גם – גליא
55 דאלקות בעולם; ע"י גילוי סתים דאורייתא
56 מקבלים הכח לגלות את הסתים דקוב"ה והסתים
57 דישאל⁴², ועי"ז – סתים דאלקות בעולם, הדרגות
58 הכי נעלות דאלקות שטמונות בארץ ("ויתרון ארץ
59 בכל היא"), עד לכח העצמות שישנו בעולם הזה
60 הגשמי דוקא (ש"הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא
61 יש מאין כו")⁴³.

1 היא", שזה נותן את הכח לכבוש ולהכנס לארץ
2 ולהתיישב בה באופן של קביעות, עד שעושים בה
3 (בהתחתונים) דירה לו יתברך.

4 עפ"ז מובנת השייכות עם כ"ח סיון (שמתברך
5 משבת פ' שלח) – כשישנו בגלוי הכח ד"ירחא
6 תליתאי" – הכח שניתן בעת מתן תורה לפעול
7 ולגלות את היתרון בארץ ("ויתרון ארץ בכל היא"),
8 שמאפשר לעשות ממנה דירה להקב"ה.

9 ד. מזה ישנו לימוד מיוחד בדורותינו אלו:

10 ידוע הפירוש²⁹ בדברי כלב שאמר (בפ' שלח³⁰)
11 "עלה נעלה" (ב' עליות, וע"ד "ואנכי אעלך גם
12 עלה"³¹) – שזה קאי על ב' עליות: העלי'
13 הראשונה מגלות מצרים לארץ ישראל ובנין בית
14 המקדש, והעלי' השני' מגלות זה האחרון לארץ
15 ישראל בגאולה האמיתית והשלימה ובנין ביהמ"ק
16 השלישי (הנצחי); ו"כימי צאתך מארץ מצרים
17 אראנו נפלאות"³² – כשם שעיקר תכלית המכוון
18 של גלות מצרים ה"ה בכדי לקבל את התורה במתן
19 תורה (תורה הנגלית³³), "כך כל אריכות הגלות
20 הזה הוא כדי לזכות לגילוי פנימיות התורה שיהי'
21 לע"ל" (כפי שרש"י מפרש על "ישקני מנשיקות
22 פיהו"³⁴) – "מובטחים מאתו להופיע עוד עליהם
23 לבאר להם סוד טעמי ומסתר צפונותי"³⁵).

24 והיות שצריך להיות "טועמי" חיים זכו"³⁶
25 (בסוף אלף הששי, ערב שבת הגאולה³⁷) – לכן³⁸
26 הי' גילוי פנימיות התורה והפצת המענינות חוצה
27 ב(מחצית השני' של) אלף הששי, מתחיל ע"י
28 הבעש"ט והמגיד (תורת החסידות הכללית), ואח"כ
29 – באופן של התלכדות בחכמה בינה ודעת (תורת

(29) תו"א ר"פ שמות.

(30) יג, ל.

(31) ויגש מו, ד.

(32) מיכה ז, טו.

(33) תו"א שם.

(34) שה"ש א, ב.

(35) וראה לקו"ש חכ"ב ע' 77 הערה 68. וש"נ.

(36) פע"ח שער השבת רפ"ג. מג"א או"ח סר"נ סוסק"א.

שו"ע אדה"ז שם ס"ח. ועוד.

(37) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ב ע' תקלא.

סה"מ ה'שית ע' 245. ס' השיחות תש"נ ע' 254. 256. וש"נ.

(38) ראה לקו"ש חט"ו ע' 282. ח"כ ע' 173.

(39) אלא שכסלו שייך בעיקר לנסתר דתורה כו' – לקוטי
לו"צ אג"ק ע' רה. ע' ריו.

(40) "שהטבע ממש יהי' אלקות והענינים שלמטה יהיו כלים
לאלקות" – סד"ה פדה בשלום תרפ"ה (ע' פח).

(41) ראה מגילה יט, ב. ועוד.

(42) ראה לקמן סי"ג.

(43) תניא אגה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).

כידוע (בשיחות רבותינו נשיאינו) שאז התחיל עיקר הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה":

בקשר עם גאולתו כותב אדמו"ר הזקן⁵¹:
 "כשקריתי בספר תהלים בפסוק⁵² פדה בשלום נפשי .. יצאתי בשלום" [שלכן נתקבל בין החסידים הניגון ד"פדה בשלום נפשי" בקשר עם הגאולה].
 ויש לומר א' מהביאורים בהשייכות ד"פדה בשלום נפשי" עם הגאולה והתחלת העיקר דהפצת המעינות חוצה: לאחר "פדה בשלום נפשי" כתוב⁵² "כי רבים היו עמדי". שזה מורה על כללות הענין, שה"רבים" ו"רשות הרבים" דכל העולם (עלמא דפרורא) נעשים במצב של "היו עמדי"⁵³, שמלבד זאת שאין צורך להתייגע ועכ"פ לעשות משהו כדי שה"רבים" לא יפריעו, הרי אדרבא: ה"רבים" נמצאים "עמדי", עד שזה מסייע, מסייע יותר לה"רשות היחיד" ליחידו של עולם, שזה יהי' בתכלית השלימות ובתכלית האמיתיות (כנ"ל).

ולכן נפעל ע"י ה"פדה בשלום נפשי", שהפדי' (וגאולה) תהי' בדרך שלום (בלי מלחמה כלל), וע"ד כפי שהי' בימי שלמה, שכל האומות התבטלו כלפי שלמה (ללא שום מלחמה), עד שהם סייעו בידו ("עמדי"), ולכן הוא נק' בשם שלמה כי שלום⁵⁴ הי' בימיו⁵⁵. עד שזה ("פדה בשלום נפשי") קאי על תכלית השלימות בשלום, אשר אלה שהיו בעבר מנגדים "נעשים אוהבים גמורים", כפי שהי' בשלימות בגאולה האמיתית והשלימה, כמ"ש⁵⁶ "אז אהפוך אל עמים (לשון רבים) שפה ברורה גו' לעבדו שכם אחד" (כביאורו של אדמו"ר האמצעי⁵⁷).

ה. ענין זה (שגילוי תורת החסידות נותן הכח לגלות אלקות בעולם וביתר שאת וביתר עוז) מודגש בהלשון⁴⁴ "יפוצו מעינותיך חוצה"⁴⁵:

דובר כמה פעמים, שכל אחת משלשת התיבות מבטא ענין שלם וביאור בתוכן העבודה, ובהיותם לשונות בתורה⁴⁴, מדגיש כל לשון את אמיתיות ושלמות של תוכן לשון זה: "יפוצו" באמיתיות ובשלמות, "מענותיך" באמיתיות ובשלמות, "ב"חוצה" באמיתיות ובשלמות⁴⁶.

מה הפירוש "חוצה" בשלימות – לכאורה "חוצה" ה"ז בדיוק היפוכו של שלימות (ששייך רק בפנים, בקדושה ואלקות) ?!

והביאור בזה: מכיון ש"חוצה" הוא לשון בתורת אמת, ה"ז מורה על אמיתית הענין ד"חוצה" (כנ"ל) – שבאמיתיות הענינים הרי אין "חוץ" מהקב"ה ח"ו (כמ"ש "אין עוד מלבדו"⁴⁷, "אין עוד"⁴⁸); ומ"ש בתורה הלשון "חוצה", הכוונה היא להאמת של ה"חוצה" – איך ש"חוצה" מגלה אלקות, ואדרבא: דוקא בתוך ועל-ידי החוץ (תחתונים בהסתר אורו ית'¹⁰) ניכרת בגלוי ובשלימות ובתכלית השלימות האמת דאלקות, ש"אין עוד (מלבדו)" אפילו בה"חוצה" נוע"ד המעלה של נסים המלוכשים בטבע⁴⁹].

והכח לגלות זאת בה"חוצה" הוא – על-ידי "יפוצו מעינותיך", הפצת המעינות דפנימיות התורה, באמיתיות ובשלמות, באופן שמתגלה היתרון והכח הנעלה ב"חוצה", שזה מסייע ומגלה אלקות, ואדרבא – באופן נעלה יותר מכפי שזה ב"פנים".

ו. ויש לומר שהכח לזה בא מהמאסר וגאולה של אדמו"ר הזקן בי"ט כסלו (בחודש השלישי),

(50) ראה ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

(51) אגרות קודש שלו סל"ח. וש"נ.

(52) תהלים נה, יט.

(53) כדברי חז"ל עה"פ, שגם אנשי אבשלום התפללו בעד דוד (ירושלמי סוטה פ"א סה"ח).

(54) דה"א כב, ט.

(55) ושייך גם לשלמה מלשון שלימות, ששלימות גילוי אלקות היא דוקא כשזה באופן של "שלום" עי"ז ש"רבים היו עמדי".

(56) צפני" ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א וספ"ב.

(57) שערי תשובה ד"ה פדה בשלום נפשי פ"א.

(44) משלי טז, ה.

(45) כמענה המשיח על שאלת הבעש"ט "אימתי אתי מר": בעת שיפרסם למודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה (אגה"ק הבעש"ט הידועה – כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ).

(46) נתבאר בשיחת ש"פ שלח, כ"ח סיון תשמ"ו – "קובץ כ"ח סיון יובל שנים" ע' 38.

(47) ואתחנן ד, לה.

(48) שם, לט.

(49) ראה ד"ה כימי צאתך תשל"ח – לעיל ע' 368 ואילך.

עוז, יותר מבדורות ומקומות שלפני כן, עד באופן
שזה מגיע לחוצה שאין חוצה ממנה – כפי שרואים
בפשטות⁶⁷.

והטעם לזה הוא – כנ"ל בנוגע להגילוי דמ"ת
דוקא למטה – כי דוקא בהתחתון ביותר נפעל
הגילוי ד"יתרון ארץ בכל היא", ועד"ז מובן לאחר
מתן תורה עצמו שדוקא ב"חצי כדור התחתון",
ששם לא הי' מ"ת בגלוי, נעשית שלימות ההתגלות
של "יתרון ארץ בכל היא", השלימות דגילוי
התורה ופנימיות התורה באופן דיפוצו מעינותיך
חוצה.

וכמרוז גם במספר הכתובת של הבנין (המרכז
של ליובאוויטש בחצי כדור התחתון, שמשם אורה
יוצאה לכל העולם כולו בהפצת המעניות חוצה) –
770, שכידוע 770 הוא גימטריא של "פרצת" (כפי
שהתפרסם בין בנ"י).

ויש לומר השייכות: מספר שבעה מורה על
השלימות דשבעת ימי ההיקף, שבעה מדות –
ההשפעה בכל הדרגות (מחסד עד מלכות).
והשלימות דשבעה היא – מאה פעמים שבעה
(700) ביחד עם עשר פעמים שבעה (70),
שבצירופם יחד הרי זה – 770. ולכן זהו בגימטריא
"פרצת" – כי השלימות ד"פרצת", הפריצה מכל
ההגבלות דזמן ומקום ("פרצת ימה וקדמה וצפונה
ונגבה"⁶⁸) – עד באופן ד"פרצת" בתוך "פרצת" –
נפעל (לא ע"י היציאה מזמן ומקום, אלא אדרבא
– דוקא בתוך ועל-ידי שלימות הזמן (והמקום) –
770, השלימות דמספר שבעה (שבע מאות
ושבעים).

זאת אומרת, שביחד עם זה שישנה הפריצה
שלמעלה ממדידה והגבלה ("פרצת") – ישנו גם
המקום וזמן, כפי שהדין בפשטות שהמקום ובנין
צריך להיות בעל ד' כתלים וגג ותקרה וכו', אלא
שהזמן ומקום עצמו קיים באופן של "פרצת"
(ואדרבא: דוקא זמן ומקום למטה פועל את
שלימות ענין הפריצה כנ"ל). ע"ד הכתוב על

1 ז. בשלשלת של "יפוצו מעינותיך חוצה"
2 עצמה (ע"י רבותינו נשיאינו) היו כמה דרגות
3 ושלבים – במשך השבעה-תשעה דורות מהבעש"ט
4 ואדמו"ר הזקן עד דורנו זה:

5 אחרי אדמו"ר הזקן (שחי בליאזנא⁵⁸ ולאחמ"כ
6 בליאדי⁵⁹) היו רבותינו נשיאינו כמה דורות
7 בליובאוויטש⁶⁰. ואחר כך (בדור השביעי
8 מהבעש"ט) – עברו לראסטאו⁶¹, ולאחר מכן –
9 לענינגראד⁶² (או פעטערבורג, כפי שנק' כן
10 בעבר⁶³), ולאחרי זה – בפולין⁶⁴, עד – השלב
11 האחרון – כאשר הגיעו לארצות הברית⁶⁵, ב"חצי
12 כדור התחתון", ושם גופא בכמה מקומות, עד
13 שהגיעו להבנין והמקום שבו נמצאים אנו עכשיו,
14 ביהכנ"ס וביהמ"ד ליובאוויטש – ב"770" (כפי
15 שנקרא כך).

16 רואים בפועל, שאע"פ שבכל הדורות ומקומות
17 אלה היתה התגלות החסידות והפצת המעניות
18 חוצה – הרי דוקא ב"חצי כדור התחתון", ששם
19 מתן תורה לא הי' (בגלוי)⁶⁶ – היתה התגלות
20 החסידות והפצת המעניות חוצה ביתר שאת וביתר

(58) משנת תקכ"ז ("שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית
רבינו" – בהקדמת "היום יום").

(59) מ"א מנחם אב תקס"א עד ערב שבת מברכין אלול
תקע"ב (שם).

(60) ק"ג שנים – מח"י אלול תקע"ג (שאו קבע אדהאמ"צ
דירתו בעיר ליובאוויטש) עד י"ז מרחשון תרע"ו (כשעזב אדמו"ר
מהורש"ב ליובאוויטש והעתיק מושבו לעיר רוסטוב ע"נ דאן) –
שם.

(61) בשנת תרע"ו (כבהערה הקודמת).

(62) משנת תרפ"ד עד לאחר מאסר וגאולה של כ"ק מו"ח
אדמו"ר בשנת תרפ"ז, שאז העתיק מושבו למושבה מאלחאאוואק
– סמוכה למאסקווא (שם).

(63) ובימים אלה יש שקו"ט להחזיר שמו לפעטערבורג. ראה
שיחת ש"פ קרח, ג' תמוז שנה זו. (לקמן ע' 401)

(64) באסרו חג סוכות תרפ"ח נסע מרוסיה והתיישב בריגא,
לטביא. בשנת תרצ"ד העתיק מושבו לעיר ווארשא, פולין. ובשנת
תרצ"ו – העתיק את מושבו לעיר אטוואצק (שם), עד שהעתיק
משם בחודש אלול תרצ"ט, עד שהגיע לריגא בה' טבת ת"ש.
ובחודש אדר ראשון יצא משם (לשטאקהאלס) בדרכו לארצות
הברית והגיע שם בט' אדר שני ה'ש"ת (ראה מבוא לאגרות קודש
אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה).

(65) בט' אדר שני ה'ש"ת (כבהערה הקודמת). ובכ"ח סיון
תש"א הגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית נ"ע –
יבחל"ח. המו"ל.

(66) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר – נדפס בסה"מ תש"ח ע' 232
ואילך. וראה אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שלא. אגרות
קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' קסא. ועוד.

(67) ראה גם ה"פתח דבר" ל"קובץ כ"ח סיון יובל שנים".

(68) ויצא כח, יד.

ח. ע"פ הנ"ל מובן ענין השליחות ("שלח לך")²⁸
 של דורנו זה:²⁹
 אף-על-פי שנמצאים אנו בעוה"ז התחתון³⁰
 בגלות, בגלות זה האחרון, ושם גופא – בחצי כדור³¹
 התחתון [המקום של רוב מנין ובנין בני" בזמננו]³²
 – הרי אדרבא: דוקא ממצב ובמצב ומקום התחתון³³
 והגלות, עד בתחתון שאין תחתון למטה ממנו –³⁴
 נפעלת העלי' הכי גדולה ובכל הדרגות והדורות³⁵
 שלפניי ושלמעלה מזה, כולל גם דחצי כדור העליון³⁶
 והדורות הנעלים ביותר (דור דיעה של משה³⁷
 רבינו⁷⁵ וכיו"ב), עד להעלי' של הגאולה האמיתית³⁸
 והשלימה, גאולה לכל העולם כולו (כולל חצי³⁹
 כדור העליון), ועבור כל הדורות כולם.⁴⁰
 וכידוע שתיבת "גאולה" נכתבת דוקא ע"י תיבת⁴¹
 "גולה" בתוספת אל"ף – כי הגאולה נמשכת ובאה⁴²
 על-ידי (העבודה של) הכנסת האל"ף דאלופו של⁴³
 עולם בגלות (גולה)⁷⁶;⁴⁴
 וכיון שהגאולה באה דוקא מהמצב הכי תחתון,⁴⁵
 לכן היא גם פועלת שתהי' הגאולה האמיתית⁴⁶
 והשלימה, גאולה נצחית שאין אחרי' גלות, שעלי'⁴⁷
 אומרים "שיר חדש" לשון זכר⁷⁷ [שלא כהגאולות⁴⁸
 שלפני זה, שהי' להם הפסק אח"כ], כי דוקא עי"ז⁴⁹
 שהדבר בא מהתחתון ביותר, מתגלית אמיתיות⁵⁰
 ושלמות הענין, שזה דבר של קיימא, ובאופן גלוי⁵¹
 דוקא – המעלה דספירת המלכות (שענינה גילוי⁵²
 באופן של קיימא, כנ"ל ס"ג), שתתגלה בשלימות⁵³
 בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו⁵⁴
 (ממלכות בית דוד), כידוע שהחידוש דגאולה הוא⁵⁵
 – גילוי אלקות למטה בעוה"ז התחתון שאין⁵⁶
 תחתון למטה ממנו, דירה לו (לעצמותו) יתברך⁵⁷

ירושלים⁶⁹, ש"פרזות תשב ירושלים" ויחד עם זאת¹
 "ואני אהי' לה גוי' חומת אש סביב"⁷⁰.²
 והמקום הזה – 770 גימטריא "פרצת" – נעשה³
 המקור ונתינת-כח על יפוצו מעינותיך חוצה בכל⁴
 העולם כולו, באופן שפועלים את ה"פרצת" ואת⁵
 יפוצו מעינותיך ב"חוצה", עד לחוצה שאין חוצה⁶
 ממנה, כך שמגלים שם את ה"יתרון ארץ בכל⁷
 היא".⁸
 ולהוסיף: הסך-הכל ושלמות⁷¹ השבעים (70)⁹
 שנה של כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷² הי' דוקא ב"חצי¹⁰
 כדור התחתון", ב"770", היכן שהגיע וחי במשך¹¹
 עשר שנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דינ;¹²
 וזה נותן אח"כ את הכח לדור השביעי שלאחרי זה¹³
 (כנגד ספירת המלכות) – שתהי' שלימות הגילוי¹⁴
 דשבעים (עשר פעמים שבעה) ביחד עם שבע מאות¹⁵
 (מאה פעמים שבעה) = 770, ושלמות הגילוי¹⁶
 ד"ויתרון ארץ (מלכות) בכל (יסוד⁷³) היא".¹⁷
 וע"פ המדובר לעיל מובן איפוא, שענין זה בא¹⁸
 בגילוי ביום כ"ח סיון, אשר מגלה את כחו של¹⁹
 החודש – "ירחא תליתאי", והכח ד"אוריין²⁰
 תליתאי", והכח ד"עמא תליתאי", וכל הענינים של²¹
 "תליתאי" הקשורים עם מתן תורה (כפי שרב נסים²²
 גאון⁷⁴ מונה אותם), ובכללות – הכח דמלכות,²³
 "ויתרון ארץ בכל היא", שמגלה "כל" בשלימות²⁴
 ובאופן של קיימא (שלש פעמים שלש פעמים²⁵
 שלש)⁴², ודוקא בגשמיות העולם, באופן של ממש²⁶
 (ממשות).²⁷

(69) זכרי' ב, ח.

(70) שם, ט.

(71) כידוע שבעת הסתלקות הצדיק נעשה העלי' של "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" (תניא אגה"ק ב"ח).
 (72) שנוולד בלויבאוויטש בשנת תר"ם (י"ב תמוז), ונסתלק בניירארק ושם מ"כ, בחצי כדור התחתון, בשנת תש"י (י"ד שבט).

(73) וידוע שכ"ק מו"ח אדמו"ר הוא כנגד ספירת היסוד (והמורא) יוסף, שהוא מדת היסוד, לאחר החמש מדות כנגד החמשה נשיאים שלפניו – ראה ס' השיחות תש"ה ע' 60. ועוד.

(74) וע"ד הרמז יש לומר, ש"נסים" מורה על גילוי הנסים בעולם ונכונותה במיוחד בשנים אלו – שנת תש"נ ר"ת תהא שנת

נסים, ושנת תנש"א ר"ת תהא שנת אראנו נפלאות, כמדובר כמ"פ], כולל גם – הנסים המלוכיים בטבע (ראה מכתבי חודש ניסן ש.ז. נדפסו לעיל ח"ב ע' 1 ואילך), ו"גאון" מרמז על גילוי שלימות התורה, כידוע מהטעמים לקריאת שם גאון, כי גאון הוא בגימטריא ששים, שמורה על בקיאותו בששים מסכתות (ראה הקדמת המאירי לאבות). וי"ל שלכן, דוקא ר' נסים גאון מבאר הפרטים בקשר התורה לענין תליתאי, שמורה על הקיום (חוט המשולש) שנעשה ע"י מ"ת, כנ"ל ס"א.

(75) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדבר"ר פ"ט, ג. וש"נ.

(76) לקו"ת בהעלותך לה, ג. וראה שיחת ש"פ אחו"ק (לעיל ע' 177) וש"פ אמור ש.ו. (לעיל ע' 217).

(77) מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב.

ותיכף ומיד ממש – "ארו עם ענני שמיא"⁸³ –
כל בני־ישראל "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו
ובבנותינו"⁸⁴, נמצאים בארצנו הקדושה, ביחד עם
בית המקדש השלישי שישנו כאן, ולוקחים את כל
זה ביחד, יחד עם "כספם וזהבם אתם"⁸⁵, העבודה
דאבהת ה' ויראת ה'⁸⁶, שזה כולל את כל מצוות
עשה וכל מצוות לא תעשה⁸⁷.

י. הלימוד מכל זה:
בעמדנו בזמן ומקום זכאי – בחודש השלישי,
ובית משולש, בית תורה תפלה ומעשים טובים
(ה"חוט המשולש") דתורה עבודה וגמילות
חסדים, ושם גופא, ביום דכ"ח סיון – כשעומד
בגלוי הכח של כל חודש השלישי (ג' פעמים ג'
פעמים ג'), שענינו: המשכת וגילוי אלקות למטה
באופן של קיימא –

מקבל כל יהודי תוספת כח וחיזוק לקיים
השליחות דדורנו זה – שעליו ישנו השליחות
והאימרה של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו
שצריכים לעמוד "הכן כולכם"⁸⁸ לקראת קבלת
הגאולה האמיתית והשלימה, ובראשם – משיח
צדקנו, דוד מלך ישראל.

ולהיות שזוהי השליחות דדורנו זה – החידוש
של ה"תלמיד ותיק" שבדורנו (אשר כל מה
שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני) –
מובן, שאפילו כאשר ילד קטן בימינו אלה אומר
שהוא מאמין ומבקש שיבוא המשיח – ה"ז חידוש
אמיתי בתורה, עד שזה נעשה חלק מן ה"חידוש
תורה" ש"מאתי תצא"⁸⁹, מהקב"ה עצמו, שכן
הקב"ה מסכים למילים והבקשות של בניי – "נער
ישראל ואוהבהו"⁹⁰, והקב"ה מגלה אהבתו
בפשטות ממש, באופן שלמעלה ממדידה והגבלה,
וביחד עם זה – בגלוי למטה מטה, בעולם הזה
התחתון שאין תחתון למטה ממנו.

בתחתונים, אשר בדירה ישנו העצם בגלוי. – וי"ל
שזהו גם השרש דתיבות "גאולה" ו"גולה" –
מלשון גילוי.

ט. ויש לומר, שכשם שזה בנוגע לכללות ענין
הגלות וגאולה, כך הוא גם בנוגע למקום הפרטי
שנמצאים בו ב"חצי כדור התחתון" – שהיות שזה
(ה"מקדש מעט"⁷⁸) המקום ששם כ"ק מו"ח
אדמו"ר נשיא דורנו קבע את מקומו, בתור המקור
להפצת המעיינות חוצה בכל העולם כולו, הרי דוקא
במקום וממקום זה נפעלת הגאולה ובנין בית
המקדש השלישי, "מקדש"⁷⁹ אד' כוננו ידיך⁸⁰,

דאף־על־פי שמקומו בארץ הקודש, בירושלים
עיר הקודש, על הר הקודש – הרי כיון שזה נפעל
על־ידי "מעשינו ועבודתנו כל זמן משך
הגלות"⁸¹, ובפרט בסיום של זמן הגלות ע"י
העבודה ד"פיוצו מעינותיך חוצה" – יש כבר
במקום זה, ודוקא במקום הזה, ההכנה בשלימותה
ל"מקדש אד' כוננו ידיך",

עד שתיכף ומיד נעשה במקום זה הגילוי של
"מקדש אד' כוננו ידיך" – שאת זה יכול כ"ק מו"ח
אדמו"ר נשיא דורנו לתבוע להביא לפועל, שלכל
לראש נעשה הגילוי ד"מקדש אד' כוננו ידיך"
במקום זה ("שבע מאות ושבעים") שבו הוא חי
ופעל עבודתו במשך עשר שנים האחרונות שלו,
הסך־הכל דכל עבודתו (כנ"ל).

ודוקא על־ידי סיום העבודה בחצי כדור
התחתון – "מעלין" ומגלין את כל הבנין של
"מקדש אד' כוננו ידיך", כולל גם הגג של הבנין,
אשר "מלך המשיח .. עומד על גג בית המקדש
והוא משמיע להם לישראל ואומר עניים הגיע זמן
גאולתכם"⁸² – כל זה "מתעלה" (נפעל) על־ידי
העבודה (הגבהה) של התחתון ביותר.

(78) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

(79) בשלח טו, יז.

(80) וגם לפני זה הרי הוא "מקדש מעט". ולהעיר מ"התמים" (חוברת ב' ע' קכו [ק', ב]) דברי אחד מזקני חסידי האמיל בימי הצ"צ: מיום שנחרב ביהמ"ק וקד"ק עד אשר ירחם השי"ת וישלח לנו גואל צדק. . ויבנה לנו את ירושלים וביהמ"ק עם הקד"ק, הנה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והבית הכנסת אשר כ"ק אדמו"ר מתפלל בו הוא ביהמ"ק שלנו וכו'.

(81) תניא רפ"ז.

(82) ילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט.

(83) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.

(84) בא יו"ד, ט.

(85) ישעי' ס, ט.

(86) ראה תו"א ר"פ וישב.

(87) ראה תניא פ"ד.

(88) אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' רעט.

(89) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(90) הושע יא, א.

יב. נוסף לכך שכ"ח סיון הוא המשך לכ"ז (וז')³⁴
 סיון (כנ"ל ס"א), שהכוונה בזה בעיקר בנוגע³⁵
 לעבודתו של היהודי בעולם (עד לחצי כדור³⁶
 התחתון), הרי זה גם הכנה והקדמה להיום³⁷
 שלאחריו – כ"ט סיון, ערב ראש חודש (תמוז),³⁸
 שבו מדובר בעיקר אודות ההתאחדות של יהודי עם³⁹
 הקב"ה (שבא מכח העבודה בכ"ח סיון).⁴⁰

והענין בזה:

בערב ראש חודש אור הלבנה הוא בהעלם⁴²
 לגמרי כהכנה לקראת מולד החודש בראש חודש.⁴³
 ובלשון הכתוב⁹⁸: על-ידי "יפקד מושבך" (העלם⁴⁴
 הלבנה) בערב ראש חודש ("מחר חודש"), נפעל⁴⁵
 ה"ונפקדת" (מולד הלבנה בראש חודש), יחוד⁴⁶
 שמשא וסיהרא⁹⁹.

ובעבודת השם דבנ"י – שדומין ללבנה ומונין⁴⁸
 ללבנה¹⁰⁰: בערב ראש חודש נפעלת שלימות⁴⁹
 בעבודת היהודי, כאשר הוא עומד בתכלית הביטול⁵⁰
 (בדומה ללבנה שמצו"י אז בהעלם), וזה מביא⁵¹
 תיכף את העל"י של הנשמה ("ונפקדת") – היחוד⁵²
 וזיווג דכנסת ישראל (מלכות, סיהרא) והקב"ה⁵³
 (ז"א, שמש), וכך גם היחוד של כל יהודי בתור⁵⁴
 יחיד ("ואתם תלוקטו לאחד אחד"¹⁰¹) עם עצמות⁵⁵
 ומהות – כך שהם נעשים מציאות אחת ממש,⁵⁶
 באחדות אמיתית – "והיו לבשר אחד"¹⁰², עד⁵⁷
 לאופן של יחיד¹⁰³, עד – למעלה אף מיחיד.⁵⁸

שאז הרי בודאי לא שייך ענין של הפסק⁵⁹
 ח"ו¹⁰⁴, שכן אדרבא: ישנו דוקא רק ענין של⁶⁰
 התאחדות, והתאחדות בתכלית השלימות.⁶¹
 ונוסף על ענין ההתאחדות (בין בנ"י עם⁶²
 הקב"ה) ב"והיו לבשר אחד" – ישנו ענין נוסף⁶³
 ב"והיו לבשר אחד": התוצאות שיוצאים מזה –⁶⁴

ובפרט שיש לכך סיוע מכל עניני העולם –¹
 "ברבים היו עמדי" – כך שכל עניני העולם²
 מסייעים ומוליכים למטרה אחת ויחידה: הגאולה³
 האמיתית והשלימה.⁴

יא. בכל זה ניתוסף יותר עי"ז שיתנו לכאו"א⁵
 שליחות – עושים את כאו"א מהנמצאים כאן⁶
 לשליח מצוה לצדקה, על-ידי שיתנו לו שטר⁷
 לצדקה ואח"כ הוא יוסיף מדילי,⁸

וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה⁹¹, עד⁹
 לקירוב וזירוז כזה שלא נשאר אף רגע פנוי, אלא¹⁰
 כבר מאסיפתנו זה-עתה – "כאיש אחד בלב¹¹
 אחד"⁹² [כפי שזה הי' כבר בראש חודש סיון,¹²
 ומהראש ה"ז נמשך על ובכל ימי החודש, ועאכו"כ¹³
 ביום כ"ח בו – היום שהוא הכח של כל החודש]¹⁴
 – הולכים לארץ הקודש,¹⁵

ותיכף ומיד, ועוד והוא העיקר – ממש, באופן¹⁶
 של ממשות, החל מהגילוי של ה"חלק אלוהי¹⁷
 ממעל"⁹³ (וכפי שמוסיף אדמו"ר הזקן⁹⁴: "ממש",¹⁸
 ודוקא בתור נשמות בגופים יחד, ואדרבא – עם¹⁹
 הוספה בבריאות הגוף ובריאות הנשמה, וגם –²⁰
 בריאות כל העולם כולו, עד שמתגלה איך שכל²¹
 העולם נברא בכל רגע ורגע מאין ליש מעצמותו²²
 ית'⁴³, ע"י התורה – אסתכל באורייתא וברא²³
 עלמא⁹⁵.²⁴

ועוד והוא העיקר: מהדיבור בכל ענינים אלו,²⁵
 שקשור עם דיבורו של הקב"ה – הרי דיבורו של²⁶
 הקב"ה חשיב מעשה⁹⁶, נפעל המעשה של הקב"ה,²⁷
 שהמעשה העיקרי שלו הוא – תיכף ומיד להמשיך²⁸
 ולגלות (עם כל הפירושים שבדבר) את הגאולה²⁹
 האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש בפשטות.³⁰

* * *

[התפללו תפלת ערבית, ולאחר התפלה המשיך⁹⁷ כ"ק³²
 אדמו"ר שליט"א:]³³

לצדקה. וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר (בחיוך): במקום לעשות
 הפסקה, נעשה עכשיו המשך (עד שיגיעו הקונטרסים). וראה
 לקמן בהשיחה. המו"ל.

(98) שמואל-א כ, יח.

(99) ראה דרושי מחר חודש – סה"מ תקס"ז ע' מח ואילך.
 אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

(100) סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. זח"א רלו, ב.

(101) ישע"י כז, יב.

(102) בראשית ב, כד.

(103) ראה תו"א וארא נח, ב ואילך. ובכ"מ.

(104) ראה לעיל הערה 97.

(91) ב"ב י"ד, א.

(92) פרש"י יתרו יט, ב.

(93) איוב לא, ב.

(94) בתניא רפ"ב.

(95) זח"ב קסא, א"ב.

(96) ב"ר פמ"ד, כב. אוה"ת שמות ס"ע ב'תשב ואילך.

(97) לאחר התפלה הכריז הגבאי ש' שכעת תהי' הפסקה
 ואח"כ יחלק כ"ק אדמו"ר שליט"א את הקונטרס והשטרות

כידוע¹¹⁰: (א) גליא דישראל מתקשרת עם גליא
דתורה ועם גליא דקוב"ה, וסתים דישראל מתקשר
עם סתים דתורה וסתים דקוב"ה¹¹¹, (ב) גליא
דישראלי מתקשרת עם סתים דישראל, וסתים
דישראלי עם גליא דתורה, וגליא דתורה עם גליא
דקוב"ה וגליא דקוב"ה עם סתים דקוב"ה.

ואלו ואלו דברי אלקים חיים¹¹² – ישנם שני
האופנים וענינים ביחד באופן חי (אלקים חיים)
באופן של קיום נצחי – הן ה"חוט המשולש" (תלת
קשרין) דגליא (גליא דישראל, גליא דתורה וגליא
דקוב"ה), הן ה"חוט המשולש" דסתים (סתים
דישראלי, סתים דתורה וסתים דקוב"ה), והן ה"חוט
המשולש" באופן שני – גליא בסתים, וסתים
בגליא וכו' – כך שישנה ההתאחדות האמיתית של
כל השלשה, כך שישנם כל הענינים של גליא, כל
הענינים דסתים וכל הענינים דסתים כפי שעומדים
בגלוי (שלש פעמים שלש פעמים שלש), – בתור
מציאות אחת ויחידה של "יחידה ליחיד" ¹¹³.

והכח לזה בא מכ"ח סיון, כשישנה השלימות
של שלש פעמים שלש פעמים שלש (כל ג'
האופנים בהתאחדות ד"תלת קשרין"), היום
שקשור עם שלימות גילוי הכח של (מתן) תורה,
וגם של פנימיות התורה, ובאופן שגם סודות
התורה קיימים בגלוי (עד בחוצה דחצי כדור
התחתון) – שעל-ידו נעשית שלימות ההתאחדות
של בני עם הקב"ה (יחוד שימשא וסיהרא), הן
בבחי גליא והן בבחי סתים.

ועל-ידי זה – נפעלת המשכת האחדות גם
בעולם, הן בגליא שבעולם והן בסתים שבעולם,
וגם שהסתים שבעולם – עד כח העצמות שבו –
קיים בגלוי.

יד. ועוד ועיקר, שע"י גילוי היחידה שבנפש
שבכל אחד ואחת מישראל – שזהו (חלק ה) משיח
שבכל יהודי¹¹⁴, ובפרט בכללות עם ישראל
כשמתאספים יחד (כמה פעמים עשרה) בבית

1 שנולדים "תולדות" – "תולדותיהם של צדיקים
2 מעשים טובים" ¹⁰⁵,

3 עד למעשים טובים (שאינם דבר נפרד מן "והיו
4 לבשר אחד", אלא מעשים טובים) שעל-ידם נעשה
5 יהודי (בגופו ונשמתו) "שותף להקב"ה" (באופן של
6 התאחדות) בכל עניניו של הקב"ה, כולל ועיקר –
7 בהבאת הגאולה האמיתית והשלימה, אשר, כדי
8 שהקב"ה יפעל זאת בשלימות הוא זקוק (כביכול)
9 להשתתפותו של כל יהודי, ודוקא בתור נשמה בגוף,
10 שע"י "מעשינו ועבודתינו" באה הגאולה, וצריך
11 להגיע כביכול לכך שכל יהודי יסכים לזה, ויתירה מזו
12 – שהוא ירצה ויכריז, שלא רק ש"הגיע זמן
13 גאולתכם" ¹⁰⁶, אלא שישנה כבר הגאולה בפשטות,
14 כמדובר לעיל (סו"ס ח) שגאולה היא מלשון גילוי –
15 הגילוי דאלופו של עולם ב"גולה" (שנפעל ע"י
16 עבודת היהודי בגלות).

17 יג. והכח להגיע להתאחדות בערב ראש חודש
18 [הן מלמטה למעלה, ההתאחדות של בני עם
19 הקב"ה, כפי שבנ"י צריכים להגיע להקב"ה, והן
20 מלמעלה למטה – הקב"ה עם בני, כפי שהקב"ה
21 צריך כביכול להגיע לבני] – בא מהיום שלפניו,
22 כ"ח בחודש, שקשור עם הכח של (מתן) תורה
23 (ענינו של חודש השלישי), ובפרט מגילוי פנימיות
24 התורה למטה (כנ"ל בארוכה):

25 על-ידי התורה נעשה ההתקשרות והתאחדות
26 של בני עם הקב"ה, כמאמר הידוע¹⁰⁷ "תלת
27 קשרין" ¹⁰⁸ אינן מתקשראן דא בדא, קוב"ה
28 אורייתא וישראל, וכל חד דרגא על דרגא סתים
29 וגליא כו", ועל-ידי ההתקשרות של ישראל
30 ואורייתא נעשים ישראל קשורים עם קוב"ה, עד
31 שישראל וקוב"ה כולא חד (נעלה יותר מכפי
32 שההתקשרות באמצעות התורה, שלכן ה"ה "תלת
33 קשרין" ¹⁰⁹).

34 ובהתקשרות זו גופא ישנם שני אופנים וסדרים,

(105) פרש"י ר"פ נח.

(106) ראה לעיל ס"ט.

(107) זח"ג עג, א.

(108) כן הובא בכ"מ בחסידות. וראה סה"מ תרנ"ז ס"ע

כח-ט. ה"ש"ת ע' 61 בהערה.

(109) ראה סה"מ תרנ"ז שם (ע' כח ואילך). ועוד.

(110) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ג' ע' תקלה.

(111) ראה לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים מו, א.

(112) עירובין יג, ב. וש"נ.

(113) נוסח הושענות (יום ג').

(114) ראה מאור עינים ס"פ פינחס.

12 ביחד עם הקשר של כל יהודי עם היחידה
13 שבנפש שלו, שמקשר אותו עם היחידה הכללית,
14 משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות
15 לארצנו, ובנ"י הולכים ביחד עם התורה, עם "תורה
16 חדשה" של משיח צדקנו¹¹⁶, וההמשך – ע"י
17 הקב"ה, "תורה חדשה מאתי תצא", ועוד ועיקר –
18 תיכף ומיד ממש.
19 [אח"כ חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א לכל אחד
20 ואחת מהנוכחים שיחיו קובץ "כ"ח סיון – יובל
21 שנים", ובצירוף אליו שטר של דולר, לתת אותו
22 (או חילופו) לצדקה].

116) ראה קונטרס "תורה חדשה מאתי תצא" (משיחת יום ב' דחג השבועות ש.ז. (לעיל ע' 278 ואילך) – השתתפות בה"כינוס תורה").

1 משולש (תורה תפלה ומעשים טובים) – שיהי'
2 הגילוי דיחידה הכללית, משיח צדקנו¹¹⁵,
3 ונעשה "יחידה ליחדך" – ההתאחדות של כל
4 הענינים ביחד בנקודה אחת ויחידה, שעומדת
5 בגלוי בזמן ומקום של הגאולה האמיתית
6 והשלימה, מתחיל דוקא ממקום זה וזמן זה,
7 עד שמתגלית תכלית השלימות ותכלית
8 האמיתית של כל הענינים בכל העולם כולו –
9 שנעשה דירה לו יתברך בתחתונים,
10 וישנו בשלימות הבית המשולש, בית המקדש
11 השלישי, "מקדש אד' כוננו ידיך",

115) רמ"ז לוח"ב מ, ב. ולוח"ג רס, ב. ועוד (נסמן בלקר"ש חכ"ט ע' 360 הערה 27). וראה שערי תשובה שבהערה 57. ועוד.

המשך ביאור למס' חולין ליום רביעי עמ' 1

28 ואילו לא היתה שונה המשנה 'זה הכלל' כדי ללמדינו דין זה, לא
29 היינו למדים זאת מהשוחט לשם עולה שכתוב ברישא, דְּמָהוּ
30 דְּתִיבָא, הָא לֹא נִדְר – כי שמא תאמר שכיון ששוחט זה, לא נדר
31 נזירות הרי אינו יכול להביא עולת נזיר, וידעו הכל שאין בדבריו
32 כלום ותהיה שחיטתו כשירה, לכן כתבה המשנה 'זה הכלל'
33 לרבות השוחט לשם עולת נזיר ששחיטתו פסולה, משום דְּאִימָר
34 נִדְר בְּצִינְקָא – כי יאמרו שמא נדר נזירות בצינעא לפני שלושים
35 יום, ובזמן קצר כזה לא היה ניכר לאנשים שהוא נזיר, ויטעו
36 לחשוב שעכשיו הוא מקדיש עולה לנזירותו ושוחטה בחוץ, ויטעו
37 לחשוב שקדשים בחוץ מותרים.
38 וכן בסיפא שכללה המשנה כל דבר שְׂאִינוּ נִדְר וְנִדְבָה, השוחט
39 לשמו כשר, לְאִתּוּי – באה לרבות אם אמר ששוחט לשם עולת
40 יולדת, ששחיטתו כשירה. אִמָר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא שָׁנָה, שהשוחט
41 לשם עולת יולדת שחיטתו כשירה, אִלָּא באופן שְׂאִינוּ לוֹ אִשָּׁה,
42 שאז ודאי אינו יכול לנדור עולת יולדת, אֲבָל יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה,
43 שחיטתו פסולה אִימָר לְשִׁמָּה הוּא עוֹשֶׂה – כי יאמרו שבשביל
44 אשתו שילדה הוא מביא עולת יולדת. מקשה הגמרא: וְהָא לֹא
45 קָאָמַר לְשִׁם עוֹלַת אִשָּׁתִּי, ואם כן לא יטעו לומר שמקדיש עכשיו
46 לעולת יולדת, ומדוע שחיטתו פסולה. מתרצת הגמרא: אִמָר רַבִּי
47 אֶלְעָזָר, רבי אלעזר סבר שמדובר במשנה בְּאִמָר לְשִׁם עוֹלַת אִשָּׁתִּי,
48 ולכן שחיטתו פסולה כי יאמרו שעכשיו מקדישה ושוחטה לשם
49 עולת אשתו.
50 הגמרא מקשה מה חידש רבי אלעזר: פְּשִׁימָא – הלא פשוט הוא דין
51 זה שאם יש לו אשה ששחיטתו פסולה, כיון שמחויב בעולה, כשם
52 שאמר רבי אלעזר לעיל שהאומר 'לשם תמורת ובה' אם יש לו
53 קרבן בביתו שחיטתו פסולה, ומדוע הוצרך רבי אלעזר להשמיענו
54 גם כאן דבר זה.

1 מקדישה ושוחטה לשם חטאתו, ולכן שחיטתו פסולה. שואלת
2 הגמרא: וְהָא לֹא קָאָמַר – והרי הוא לא אמר 'לְשִׁם חַטָּאתִי',
3 שמשמע לאותה שאני מחויב, אלא אמר 'לשם חטאת' שמשמע
4 לשון נדר, וידעו הרואים שאין ממש בדבריו משום שחטאת אינה
5 באה בנדר ובנדבה. מתרצת הגמרא: אִמָר רַבִּי אֶלְעָזָר, רבי יוחנן סבר
6 שבמשנה מדובר בְּאִמָר לְשִׁם חַטָּאתִי, שזה משמע לחטאת שאני
7 מחויב בה, ולכן אם חייב חטאת שחיטתו פסולה, כי יאמרו
8 שעכשיו מקדישה ושוחטה לשם חטאת.
9 שנינו במשנה: לְשִׁם תְּמוּרָה שחיטתו כשירה. אִמָר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא
10 שָׁנָה, אִלָּא באופן שְׂאִינוּ לוֹ זֶבֶח (קרבן) בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שאז לא יאמרו
11 שעכשיו הוא עושה תמורה כיון שאין לו קרבן להמיר, אֲבָל אִם יֵשׁ
12 לוֹ זֶבֶח בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שחיטתו פסולה, אִימָא – כיון שיאמרו, שְׂאִמָרִי
13 אִמָר בֵּית – עכשיו הוא ממיר את הקרבן שיש לו בתוך ביתו
14 בבהמה זו, וכששוחטה הרי שוחט קדשים בחוץ. שואלת הגמרא:
15 וְהָא לֹא קָאָמַר לְשִׁם תְּמוּרָת זֶבֶחִי, שיהיה משמע שממיר בו את
16 הקרבן, אלא אמר לשם תמורה שמשמע שרוצה לנדור תמורה
17 וידעו הרואים שאין ממש בדבריו משום שתמורה אינה באה בנדר
18 או בנדבה אלא רק כשממירו בקרבן אחר. מתרצת הגמרא: אִמָר
19 רַבִּי אֶלְעָזָר, רבי אלעזר סבר שבמשנה מדובר בְּאִמָר לְשִׁם תְּמוּרָת
20 זֶבֶחִי, שמשמע שממיר בו קרבן, ולכן אם יש לו קרבן בביתו
21 שחיטתו פסולה, כי יאמרו שעכשיו ממירו ושוחטו לשם קרבן.
22 שנינו במשנה: זֶה הַכֶּלֶל, כל דבר שנידר ונידב, השוחט לשמו
23 אסור. שואלת הגמרא: לְאִתּוּי מָא – מה באה המשנה לרבות
24 כששנתה שוב 'זה הכלל', הרי כל דיני כלל זה כבר כתובים קודם
25 לכן במשנה. מתרצת הגמרא: המשנה באה לְאִתּוּי – לרבות אם
26 אמר ששוחט לשם עוֹלַת נִזִיר שבא בנדר ובנדבה, ששחיטתו
27 פסולה, משום שיאמרו שהוא נזיר ועכשיו מפרישה ושוחטה,

לקוטי שיחות

פרשת קרח

כרך כה, ב

מתורגם ללשון הקודש

- 17 הוא, תלמוד לומר בי מלכים ימלוכו⁷.
- 18 גם הרמב"ם מביא דרשה זו בהלכות תלמוד תורה⁸,
- 19 ואלה דבריו: "בשלשה כתרים נכתרו ישראל: כתר תורה
- 20 וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה – זכה בו אהרן
- 21 שנאמר⁹: והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, כתר
- 22 מלכות – זכה בו דוד שנאמר¹⁰: זרעו לעולם יהיה וכסאו
- 23 כשמש נגדי, כתר תורה – הרי מונח ועומד ומוכן לכל
- 24 ישראל שנאמר¹¹: תורה צוה לנו משה מורשה קהלת
- 25 יעקב, כל מי שירצה יבוא ויטול. שמא תאמר שאותם
- 26 הכתרים גדולים מכתר תורה...".
- 27 יש להבין: בגמרא אין מובאות הוכחות מן הפסוקים,
- 28 למרות שהיא "בלולה" מהלכה, מקרא, שקלא וטריא
- 29 וכדומה, וכן בספרי¹², ודוקא הרמב"ם מביא בספרו, שהוא
- 30 "הלכות הלכות"¹³, הוכחות מן הפסוקים?

ב.

השאלות על פסוקי ההוכחות

- בהגהות מיימוניות¹⁴ מצויין שהמקור לדברי הרמב"ם¹⁵

א.

"שלשה כתרים הם"

- 1 על הנאמר בפרשתנו, שהקדוש-ברוך הוא ייעד את
- 2 הכהונה ואת מתנות הכהונה לאהרן ולבניו "לחק עולם
- 3 ברית מלח עולם הוא לפני ה' לך ולזרעך אתך .. אני
- 4 חלקך ונחלתך..."¹, נאמר בספרי²: "שלשה כתרים³ הם
- 5 כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה – זכה
- 6 אהרן ונטלו, כתר מלכות – זכה דוד ונטלו, הרי כתר
- 7 תורה מונח כדי שלא יתן פתחון פה לבאי העולם..."⁴
- 8 הרי כתר תורה מונח לכל באי העולם⁴, שכל שזכה בו
- 9 מעלה אני עליו כאילו שלשתם מונחים וזוכה בכולם".
- 10 ובהמשך נאמר שם, שכתר תורה נעלה משאר הכתרים,
- 11 כי "כל עצמו של שני כתרים אין באים אלא מכוחה
- 12 של תורה, וכן הוא אומר⁵: בי מלכים ימלוכו".
- 13 דרשה דומה לכך מובאת בגמרא⁶ בקצרה: "שלשה
- 14 זירים הן: של מזבח ושל ארון ושל שולחן. של מזבח – זכה
- 15 אהרן ונטלו, של שולחן – זכה דוד ונטלו, של ארון – עדיין
- 16 מונח הוא, כל הרוצה ליקח, יבוא ויקח. שמא תאמר פחות

לקר"ש ח"ג ע' 230. וש"נ. ואכ"מ.

(5) משלי ח, טו.

(6) יומא עב, ב.

(7) ועד"ז הוא בקה"ר פ"ז, א (ב). מדרש שמואל פכ"ג**.*. ובשניהם

מסיים (ע"ד לשון הספרי) "כל מי שזוכה לתורה כאילו זוכה לשלשתן וכל

שלא זכה כו'" (קה"ר. ובאריכות יותר במדרש שמואל שם).

בנוגע ג' הכתרים, והמעלה דכתר תורה (שכל הזוכה בו כאילו זוכה

בכולם) – ראה ג"כ שמו"ר פל"ד, ב. תנחומא ויקהל ח בסופו. במדב"ר

פ"ד, יד בסופו**.* (פ"ד, יוד – ושם אינו מסיים במעלת כתר תורה). יל"ש

משלי רמז תתקמא.

(8) רפ"ג.

(9) פינחס כה, יג.

(10) תהלים פט, לו.

(11) ברכה לג, ד.

(12) וראה לקמן הערה 27.

(13) הקדמת הרמב"ם לספר היד (סד"ה ובזמן הזה).

(14) לרמב"ם הל' ת"ת שם סק"א.

(1) יח, יט"ב.

(2) פיסקא קיט.

(3) בספרי מתחיל "נמצאת אומר ג' כתרים כו'". וראה בפרטיות

במפרשי הספרי – הפירוש ב"נמצאת אומר" בהמשך למ"ש לפני"ז שם.

(4) הלשון "לבאי העולם", "לכל באי העולם" (ועד"ז הוא במדרש

שמואל דלקמן הערה 7) לכאורה אין הכוונה לכל בני אדם, שהרי ג'

כתרים אלו נתנו רק לישראל. כפשוטו ומפורש ברמב"ם דלקמן בפנים.

ועוד. וכדמוכח גם בספרי שם – כ"א הכוונה ע"ד הלשון "כולא עלמא"

שבש"ס וכיו"ב. אבל דוחק גדול לפרש כן בהלשון "באי העולם"

(משא"כ "כולא עלמא" שבש"ס שמתיהס לנל בעלי הפלוגתא וכו',

שבסוגיא) – ואפ"ל כפשוטו דאומות העולם פותחים פה ובאים בטענה

דעשיית עוול בכלל (וגם בנוגע לכתר תורה דוד מצות דידהו) וע"ז המענה

דמונח לכולם. ומפורש הוא במדרש לקח טוב ר"פ חוקת: כדי שלא ליתן

פתחון פה לאומות העולם. ואכ"מ* – וראה ר"ה פ"א מ"ב "באי עולם"

וברמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ג (מהמשנה) "מבאי העולם". ועד"ז

ברמב"ם שם פ"ו ה"ג. סוף הל' שמיטה ויובל. הל' מלכים פ"ח ה"י.

וברמב"ם סוף הל' ס"ח, הל' סנהדרין פ"יב ה"ג: כל באי עולם. וראה

(*) וראה (באו"א) לקר"ש חכ"ז ע' 246 ואילך.

(**) אלא שבמדרש שמואל, במדב"ר פ"ד שם (ועד"ז במדרש לקח טוב) מסיים גם "וכתר שם טוב עולה על גביה". וראה גם קה"ר שם (ג).

במקום אחר, בהלכות מלכים²¹: "כיון שנמשח דוד זכה
בכתר מלכות, והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם,
שנאמר²² כסאך יהיה נכון עד עולם" – שם אין הוא מצטט
את הפסוק שהוא מצטט כאן לגבי "כתר מלכות זכה בו
דוד – זרעו .. וכסאו..."²²

גם לגבי הפסוק הראשון, שמביא הרמב"ם כהוכחה לך
שאהרן זכה בכתר כהונה – "שנאמר והיתה לו ולזרעו
אחריו ברית כהונה עד עולם"²³ – דרוש הסבר: במלים
"והיתה לו" אין התורה מתכוונת בפשטות לכהונה הרגילה
שזכה בה אהרן, אלא לכהונה שניתנה כהוראה מיוחדת
לפינחס בן אלעזר "ולזרעו אחריו".²⁴

ואין מובן, מדוע מצטט הרמב"ם פסוק זה²⁴, אשר לא
נאמר על אהרן²⁵, ולא פסוקים קודמים בתורה האמורים
במפורש על הכהונה הרגילה – אהרן ולכל בניו (ובמיוחד
כאשר הוא פותח את דבריו בניסוח "זכה בו אהרן .."),
כפסוק המופיע בפרשתנו "ברית מלח עולם הוא"²⁶... לך
ולזרעך אתך"²⁷ (וכדומה²⁸), כפי שאכן מציין רש"י
בפירושו על הגמרא²⁹.

1 אינו רק במסכת יומא, כנאמר ב"כסף משנה"¹⁵, אלא גם
2 באבות דרבי נתן¹⁶, ואכן, שם מובאות ההוכחות מן
3 הפסוקים לכל שלשת הכתרים.

4 ברם:

5 (א) שנים מן הפסוקים המובאים שם אינם הפסוקים
6 שמביא הרמב"ם.

7 (ב) ועיקר: באבות דרבי נתן אין ההוכחות מן הפסוקים
8 מובאות בצד החיובי, כפי שמביא הרמב"ם, אלא בדרך
9 השלילה, שאת כתר כהונה ואת כתר מלכות אי אפשר
10 לקבל, לעומת כתר תורה. וכך נאמר שם: "כתר כהונה
11 כיצד, אפילו נותן (לו) כל כסף וזהב שבעולם, אין נותנים
12 לו כתר כהונה, שנאמר⁹ והיתה לו .. כתר מלכות, אפילו
13 נותן כל כסף וזהב שבעולם, אין נותנים לו כתר מלכות,
14 שנאמר¹⁷ ודוד עבדי נשיא להם לעולם¹⁸, אבל כתר תורה
15 אינו כן, עמלה של תורה – כל הרוצה ליטול יבוא ויטול,
16 שנאמר¹⁹ הרי כל צמא לכו למים"²⁰.

17 פרט נוסף בדברי הרמב"ם בולט כאן בהשוואה לדבריו

פינחס כה, (יג) שהפסוק קאי רק על פינחס ולא בנוגע לשאר בני אהרן
הכהנים. וגם לדיעה הב' בובחים שם מפרש הפסוק "והיתה לו ולזרעו
אחריו" – "בברכה הוא דכתוב" שקאי רק על פינחס וזרעו, כפרש"י שם
ד"ה ההוא "בשרו שלא תפסק כהונה מזרעו" [וראה תוד"ה ואידך שם
(לדיעה דנתכהן כשהרגו לזמרי), מספרי (ס"פ בלק) שעמדו ממנו
(מפינחס) שמונים כהנים כו' (וראה בהנשמן שם וגירסת הספרי לפנינו),
אלא דשם מפי' לה (מהפסוק שלפנ"ז) "את בריתי שלום".
(26) ובמכילתא בתחלתו: עד שלא נבחר אהרן היו כל ישראל כשרים
לכהונה משנבחר אהרן יצאו כל ישראל, ומביא ב' פסוקים: דפרשתנו
(ברית מלח עולם), ודפ' פינחס (והיתה לו ולזרעו אחריו).
(27) ובספרי שם משמע קצת (אף שאינו מפורש שם), דכתר כהונה
שייך להנאמר בפרשתנו – ראה שם בתחלתו: וערער על הכהונה .. למלך
ב"ו כו' (והובא בפרש"י (ספרי) פרשתנו בתחלת הענין (יה, ח)). וראה
גם בספרי שם על הפסוק (שם, יט"כא) ברית מלח .. ולבני לוי: מגיד
הכתוב כו'.

(28) בפשטות יש לומר הטעם כי בהכתוב דפרשתנו לא הוזכר הלשון
כהונה (בנוגע "לו ולזרעו") כפינחס. ועד"ז מובן בנוגע להפסוק בתצוה
(כח, מג) "חקת עולם לו ולזרעו אחריו" ולא נאמר לשון כהונה*. אבל
עדיין צ"ע שהרי לכאורה עיקר הראי' צ"ל ממקום שבו מפורש יותר הענין
דכהונה עולם לאהרן, משא"כ הפסוק ד"והיתה לו ולזרעו אחריו" המדובר
בפינחס. וראה גם פקודי (מ, טו – טז) הובא בבנין יהושע לאדרי"ג (שם)
"והיתה להיות להם משחתם לכהונה עולם לדורותם".
(29) יומא (שבעה ערה 6) – ד"ה הכי גרסינן "שהכהונה נתנה לאהרן
ברית מלח". ועד"ז הובא באדרי"ג נוסחא ב' רמ"ח "כתר כהונה זו כתור
של אהרן .. שנאמר ברית מלח עולם היא לפני ה'".
ולהעיר, שבנוגע למלכות כתב רש"י בימא שם "וכן המלכות לדוד

(15) ועד"ז הוא בלחם משנה ובשו"ע אדה"ז הל' ת"ת רפ"ד שהובא
לקמן בפנים. ובמגדל עז לרמב"ם "הכל ביומא פרק בא לו ובמסכת
אבות".

(16) והוא שם רמב"א.

(17) יחזקאל לו, כה.

(18) ראה בנין יהושע לאדרי"ג שם שמסביר הטעם שהובא באדרי"ג
דוקא פסוקים אלה ע"ד כהונה ומלכות, כי בהם מודגש ששייכים גם בזמן
הזה. ע"ש. אבל לכאורה לא זו (עיקר) ההדגשה באדרי"ג, כ"א דכתר תורה
שייך לכאורא, משא"כ כתר כהונה וכתר מלכות.

(19) ישע"י נה, א.

(20) וראה לק"ש ח"ו (ע' 299 ושם ע' 301) הביאור בשינוי הפסוקים

שברמב"ם ואדרי"ג שם.

(21) פ"א ה"ז.

(22) ש"ב ז, טז.

(23) להעיר גם שברבינו יונה לאבות פ"ד מ"ב הובאו הפסוקים בנוגע
לכתר כהונה וכתר מלכות כברמב"ם. ואולי ה' לפני הרמב"ם ורבינו יונה
מדרש (שלא הגיע לירינו) ששם הובאו פסוקים אלה. או שכן היתה
גירסתם באבות דר"ג – ע"ד שהמפרשים מתרצים בכ"מ דברי הרמב"ם
שם.

– וראה בהנשמן בהערה 20 וראה הערה הבאה.

(24) ואף שפסוק זה הובא גם באדרי"ג, הרי אין זה מכריח שהרמב"ם
יביא הפסוק (ואדריבא, דרכו להביא פסוק שהוא מבואר יותר אע"פ שזהו
דלא כר"ז – כידוע בכללי הרמב"ם (ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות
ד), וכבהלכה זו גופא שמביא (בנוגע מלכות ותורה) פסוקים אחרים ולא
הפסוקים שבאדרי"ג.

(25) ובפרט דלא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי (ובחים קא, ב. פרש"י

(*) וראה פרש"י שם שהכתוב בכלל לא קאי על עצם הכהונה אלא "גזירה מיד ולדורות" (לגבי המשמש מחזור בגדים).

27 לכאורה יש לומר, שזוהי הקדמה המדגישה את
28 מעלתה המיוחדת של התורה, שהיא נעלית מכהונה
29 ומלכות – כפי שמסיק הרמב"ם בהלכה ש"כתר תורה גדול
30 משניהם" – והדבר חשוב להלכה, כדברי הרמב"ם
31 בהמשך³³ "אמרו חכמים³⁴ ממזר תלמיד חכם קודם לכהן
32 גדול עם הארץ, שנאמר³⁵ יקרה היא מפנינים, מכהן גדול
33 שנכנס לפני ולפנים".

34 אך אין די בכך, כי מסיבה זו אין הכרח באריכות רבה
35 זו, ומספיק לציין בקצרה שיש עוד שני כתרים, כתר כהונה
36 וכתר מלכות.

37 ועוד ועיקר: אם כוונת הרמב"ם היא להלכה של
38 "ממזר תלמיד חכם קודם...", הוא צריך היה לפרט מהי
39 המשמעות של "קודם"³⁶, כפי שאנו מוצאים במשנה³⁷,
40 כאשר ענין זה מופיע כהמשך להלכות המפורטות במשנה
41 קודמת³⁷, מי קודם למי להחיותו ולפדותו, ואילו הרמב"ם
42 מביא הלכות אלו במפורש מאוחר יותר בהלכות מתנות
43 עניים³⁸.

44 מכך מובן, שמניית שלשת הכתרים ופרטיהם – "כתר
45 כהונה זכה בו אהרן" ו"כתר מלכות זכה בו דוד" – חשובה
46 לצורך ההלכה של מעלת כתר תורה כשלעצמו, ולא רק
47 כהקדמה למעלתו לעומת שני הכתרים האחרים³⁹. ואם כך,
48 שבה ומתעוררת השאלה: מה מוסיפים פרטים אלו להבנת
49 המשמעות של כתר תורה?

50 אין לומר שכוונתו של הרמב"ם היא רק להדגיש את
51 היחודיות של כתר תורה, שבעוד אשר כתר כהונה וכתר
52 מלכות אינם שייכים לכלל ישראל, כי "זכה בו אהרן ..
53 זכה בו דוד", הרי כתר תורה שייך לכלל ישראל, כנאמר
54 באבות דרבי נתן – כי אם כך, צריך היה הרמב"ם
55 להתבטא בניסוח מתאים יותר, בלשון של שלילה
56 וכדומה⁴⁰, בדומה לנאמר באבות דרבי נתן.

1 כן יש להבין הבדל נוסף בדברי הרמב"ם לעומת
2 הניסוח בספרי ובגמרא: שם נאמר "זכה אהרן ונטלו .. זכה
3 דוד ונטלו"³⁰, ואילו הרמב"ם משמיט את המלה "ונטלו"
4 ואומר: "כתר כהונה – זכה בו אהרן, כתר מלכות – זכה
5 בו דוד".

ג.

דברי אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך שלו

6 הלכה זו מדברי הרמב"ם מביא אדמו"ר הזקן בהלכות
7 תלמוד תורה שלו³¹, והוא אכן משמיט את הפסוקים הללו,
8 שמובאים בדברי הרמב"ם כהוכחות לכך ש"כתר כהונה –
9 זכה בו אהרן" ו"כתר מלכות – זכה בו דוד".

10 זאת ועוד: לגבי כתר תורה אומר שם אדמו"ר הזקן
11 "כתר תורה הרי הוא מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, כל
12 מי שירצה יבוא ויטול, שנאמר: מורשה קהלת יעקב, שהיא
13 ירושה לכל ישראל". כלומר, גם לגבי כתר תורה, כאשר
14 אדמו"ר הזקן מצטט אותו הפסוק שמביא הרמב"ם, הרי
15 הוא: (א) משנה והופך את הסדר של דברי הרמב"ם:
16 בתחילה הוא אומר "כל מי שירצה יבוא ויטול" ורק לאחר
17 מכן הוא מצטט את הפסוק, לעומת דברי הרמב"ם, שהוא
18 בסדר הפוך. (ב) אדמו"ר הזקן מוסיף את המלים "שהיא
19 ירושה לכל ישראל", אשר אינן מופיעות בדברי
20 הרמב"ם³².

ד.

מהי החשיבות של פירוט הכתרים להלכה?

21 כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר תמיהה על הענין
22 בכלל:
23 ספרו של הרמב"ם הוא, כאמור לעיל, ספר של "הלכות
24 הלכות", ומהי החשיבות להלכה למעשה כאן, בהלכות
25 תלמוד תורה, לנאמר ש"בשלשה כתרים נכתרו ישראל",
26 וש"כתר כהונה זכה בו אהרן" ו"כתר מלכות זכה בו דוד"?

ולדעו" (ולגירסא זו – אין מוכרח שכוונתו לפסוק (כנסמן בדפוס רש"י שלפנינו – לתהלים יח, נא. וכ"ה בש"ב כב, נא), משא"כ להגירסא ברש"י שבע"י "לדוד ולזרעו עד עולם"). ובאבות דר"נ שם נוסחא ב' הובא הפסוק (דה"ב ג, ה) הלא לכם לדעת כי ה' אלקי ישראל נתן (המלוכה) [ממלכה] לדוד (ולהעיר שגם בפסוק זה מסיים "ברית מלח"). וכתוב זה הובא גם במכילתא בתחלתו ע"ז ד"משנבחר דוד יצאו כל ישראל שנאמר הלא לכם לדעת גו".

(30) וכ"ה בקה"ר ומדרש שמואל שם. מדרש לקח טוב שם.

(31) פ"ד בתחלתו.

(32) זה בשבוע"ע אדה"ז מביא מהפסוק רק "מורשה קהלת יעקב" ומשמיט תחלת הכתוב שברמב"ם, לכאורה – כי כן ה' גירסתו ברמב"ם, וכמו שהוא בכמה דפוסים וכת"י דהרמב"ם (נשמנו ברמב"ם שבהערה 36). – ועפ"ז תבטל מעיקרא השאלה דתחילת הכתוב אינו מוכרח להביאו כאן.

(33) בה"ב שם.

(34) הוריות יג, א – במשנה (והרא"י מפסוק – בגמרא שם).

(35) משלי ג, טו.

(36) ולהעיר מהגירסא ברמב"ם (ראה רמב"ם ספר המדע – ירושלים תשכ"ד) "חשוב" במקום "קודם".

(37) הוריות שם.

(38) ספ"ח.

(39) ולהעיר שהלכה זו (אמרו חכמים ממזר ת"ח כו') כתבה הרמב"ם בהלכה בפ"ע. אבל (א) לכמה גירסאות אינה הלכה בפ"ע, ובאה בהמשך להלכה א (ראה רמב"ם הג"ל הערה 36, וש"ג). (ב) בהל' ת"ת לאדה"ז שם בא בהמשך אחד. וראה לקו"ש חל"ג ע' 42 ואילך.

(40) ע"ד הלשון ביל"ש משלי שם. ועוד.

ה.

"כתר תורה" – משמעויות שונות

- 1 ההסבר לכך הוא ⁴⁰:
- 2 לשונו המדויקת של הרמב"ם מבהירה את ההגדרה
- 3 והמשמעות של כתר תורה.
- 4 הביטוי "כתר תורה" מובא בגמרא במספר ענינים,
- 5 במשמעות שונה, לדוגמא:
- 6 במסכת נדרים ⁴¹ "אוי לי שנשתמשתי בכתרה של
- 7 תורה", "כל המשתמש בכתרה של תורה", ומשמעות ביטוי
- 8 זה היא כבוד התורה ⁴².
- 9 במסכת מגילה ⁴³, לפי הגירסא שלפנינו ⁴⁴, "וראשתמש
- 10 בתגא חלף .. זה המשתמש במי ששונה הלכות כתרה של
- 11 תורה", וכאן הכוונה היא ל"הלכות" ⁴⁵ שבתורה. ועוד ⁴⁶.
- 12 גם בלשון הרמב"ם יש לביטוי "כתרה של תורה"
- 13 משמעויות שונות, בהתאם לענין המדובר. אנו מוצאים
- 14 שהרמב"ם מתבטא בביטוי "כתרה של תורה" בעיקר
- 15 במשמעות של מעלה ⁴⁷ התורה, או הכנת התורה וכדומה,
- 16 לדוגמא – והלכה ⁴⁸ "לא ישא אדם בת עמי הארץ .. שאם
- 17 מת או גולה בניו עמי הארץ יהיו, שאין אמן יודעת כתר
- 18 התורה".
- 19 אך בהלכה שלפנינו, בהבאת מאמר חז"ל על שלשת
- 20 הכתרים, אין הכוונה לכבוד התורה, ולא להלכות שבתורה
- 21 או ללימוד התורה, אלא למעלה מיוחדת ⁴⁹ שבענין התורה
- 22 באופן כללי ⁵⁰.
- 23 וכדי להבהיר את משמעות הביטוי "כתר תורה",
- 24 בהלכה זו, מציין הרמב"ם את כתר כהונה ואת כתר מלכות,
- 25 ומביא את ההוכחות מן הפוסקים, כפי שיוסבר להלן.

ו.

כתר – נצחיות

- 26 בביטויים "כתר כהונה" ו"כתר מלכות" אין הכוונה
- 27 לעבודת הכהונה או לשלטון המלכות כשלעצמם, כי אף
- 28 לפני זכיית אהרן בכתר כהונה כבר היו כהנים ועבודת
- 29 הכהונה, וכן לגבי המלכות, שכבר היתה מלכות לפני כן,
- 30 אצל שאול, אף לפני שזכה דוד בכתר מלכות.
- 31 במה מתבטא אפוא החידוש של "כתר כהונה" ו"כתר
- 32 מלכות"? על כך אומר הרמב"ם: "כתר כהונה – זכה בו
- 33 אהרן, שנאמר והיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהונת עולם,
- 34 כתר מלכות – זכה בו דוד, שנאמר זרעו לעולם יהיה
- 35 וכסאו כשמש נגדי". כלומר, כאשר זוכים בכתר כהונה
- 36 ובכתר מלכות זהו דבר נצחי, "לו ולזרעו... כהונת עולם",
- 37 "זרעו לעולם". כפי שפוסק הרמב"ם לגבי המלכות
- 38 בהלכות מלכים: "כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות,
- 39 והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם".
- 40 אך יש להבין: הרי הרמב"ם פוסק ש"המלכות
- 41 ירושה" ⁵¹, לא רק מלכות דוד, אלא המלכות בכלל, אפילו
- 42 אצל מלכי ישראל. יותר מכך: "ולא המלכות בלבד, אלא
- 43 כל השררות וכל המינויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו
- 44 עד עולם" ⁵². וכיצד מקשר הרמב"ם את המעלה של "כתר
- 45 מלכות" עם הענין ש"המלכות לו (לדוד) ולבניו .. עד
- 46 עולם", וכן לגבי כתר כהונה, אשר "והיתה... ברית כהונת
- 47 עולם"?

ז.

כתר מלכות – עצם מהות המלוכה

- 48 ההסבר לכך הוא ⁵³:
- 49 כאשר מבאר הרמב"ם את המלכות של מלכי ישראל,

(47) בפיה"מ להרמב"ם אבות שם (במשנה "שלושה כתרים הם כו'"): אלו השלש מעלות טובות נתנו לאומה זו כו', ומשמע דמפרש "כתר" מלשון "מעלות" (ובהוצאת קאפח "מעלות הגדולות כו'").

(48) ה'ל' איסורי ביאה ספכ"א.

(49) ועד"ז ברמב"ם ה'ל' מלכים שם "כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו כו'".

(50) וכן הלשון כתר תורה שם ה"ו; ה"ז: ה"ג* וי"ל שלכן בה"י שם לא הזכיר הלשון "כתרה של תורה" בנוגע לכבוד התורה (כנ"ל הערה 42), כי המושג "כתר תורה" בפרק זה אינו במוכח של כבוד התורה וכיו"ב, כבענין משתמש בכתרה של תורה.

(51) ה'ל' כלי המקדש פ"ד ה"כ. ה'ל' מלכים שם.

(52) ה'ל' מלכים שם. ועד"ז בה'ל' כלי המקדש שם.

(53) בהבא לקמן (בנוגע למלכות דוד) – ראה בארוכה לקו"ש חכ"ה [המתורגם] ע' 125 ואילך. לקו"ש ח"ל ע' 99 ואילך.

* (40) וראה בהבא לקמן (באו"א קצת) לקו"ש שם.

(41) סב, א.

(42) ראה רש"י ור"ן שם. וכן הובא ומפורש בה'ל' ת"ת לאדה"ז שם סי"ד"ט. אבל ברומב"ם שם פ"ג ה"י, כשמדבר על "כבוד התורה", לא הובא הלשון "משתמש בכתרה של תורה", כ"א: הנהגה מדברי תורה. וראה לשון הרמב"ם יו"ד סי' רמו סכ"א. לקמן הערה 45.

(43) כת, ב.

(44) וכ"ה בע"י לפנינו. וכן הובא באה"ק סכ"ט.

(45) כמבואר באה"ק שם. ולגירסת הב"ח (וכ"ה בכמה ג' – ראה דק"ס מגילה שם) שליתא התיבות "כתרה של תורה" לכאורה הפי' שם (כמו בנדרים) משתמש במי ששונה הלכות, היינו משתמש בכבוד התורה (של מי ששונה הלכות). וראה רמ"א שם. ובש"ך שם סקכ"ב-כג. באר היטב שם סק"ד.

(46) וראה שו"ע אדה"ז או"ח סנ"ג סל"ג.

(*) נת' בארוכה בלקו"ש חכ"ז ע' 243 ואילך. וראה גם לקו"ש חל"ד ע' 43.

1 ירושת נחלה: כשם שיורשים את כל נכסי המוריש, כך
2 יורשים גם את תפקידו ומינויו⁶¹. כדברי הרמב"ם "וכל
3 הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה"⁶², "וכל הקודם
4 לנחלה קודם לשררות המת"⁶³.

5 אך כאשר זוכים לכתר מלכות, ל"עיקר" המלכות, חל
6 שינוי גם ב"גברא"⁶⁴, שהמלכות איננה אצלו כתוספת
7 למהותו, אלא היא הופכת לעצם מהותו ועיקרו – כל
8 מציאותו היא מציאות של מלך⁶⁵.

9 ולכן אומר הרמב"ם בספר המצוות⁶⁶, שכל מלך אשר
10 איננו מ"זה הזרע הנכבד (בית דוד) לענין מלכות – נכרי
11 קרינא ביה, כמו זרע אחר בלתי זרע אהרן לענין עבודה –
12 זר קרינא ביה.

13 ומשום כך זהו ענין נצחי – לו ולבניו עד עולם.
14 כיון שזוהי עצמיותו ומהותו של אביו, והיורש הוא
15 מציאותו של המוריש, הרי ממילא זוהי עצם המהות של
16 בניו – עד עולם.

17 וזהו ההסבר לפסקן של הרמב"ם על מלכות דוד⁶⁷:
18 "מלכי בית דוד הם העומדים לעולם .. אבל אם יעמוד
19 מלך משאר ישראל תיפסק המלכות מביתו", כי אצל מלכי
20 ישראל אמנם עוברת המלכות בירושה, כקושיית
21 הראב"ד⁶⁷, אך אין בה המעלה של נצחיות. ואילו "מלכי
22 בית דוד הם העומדים לעולם", כי "זכה (דוד) בכתר
23 מלכות", הוא קשור לעצם המהות של מלכות ומלך.

24 וכך גם לגבי כהונה: ישנה עבודת הכהונה, שירות
25 הכהונה בפועל. אך יש "כתר כהונה זכה בו אהרן" –
26 אהרן זכה בכתר כהונה, עצם הכהונה. וכיון שיש לו עצם
27 הכהונה, הרי הכהונה היא עצם מהותו, כשם שהיהדות
28 היא עצם מהותו של יהודי (ושל גר שנתגייר כהלכה).

1 הוא אומר⁵⁴: "נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל,
2 והיה אותו המלך הולך בדרך התורה והמצוות ונלחם
3 מלחמות ה', הרי זה מלך, וכל מצוות המלכות נוהגות בו
4 אף על-פי שניקר המלכות לדוד ויהיה מבניו (של מלך ישראל
5 זה) מלך". כלומר, אף כאשר יש מלכות אצל מלכי ישראל,
6 ובאופן שהיא עוברת בירושה לבניו – "ויהיה מבניו מלך"
7 – בכל זאת נשארת "עיקר המלכות" דוקא אצל דוד. "עיקר
8 מלכות" איננה אצל מלכי ישראל.

9 ההסבר לכך הוא: מלך ומלכות ייתכנו בשני
10 אופנים^{54*}: (א) מלך המכונה כך משום שהוא מבצע את
11 תפקידי המלכות, את פעולות והנהגות המלוכה – "אשר
12 יוציאם ואשר יביאם"⁵⁵, כפרטים שביאר שמואל⁵⁶.
13 ולכאורה, ביצוע תפקידים אלו אפשרי גם על ידי משנה
14 למלך, אם מינויו הוא באופן אשר "רק הכסא אגדל
15 ממך"⁵⁷. (ב) זהו מלך בעצם מהותו⁵⁸ ובשלמות⁵⁹.

16 וזוהי "עיקר המלכות": בית דוד הם מלכים לא רק
17 מפני שהם מבצעים בפועל את תפקידי המלוכה⁶⁰, אלא
18 אצלם נמצא ה"עיקר" – עצם מהותה של המלכות.

19 וזוהי משמעות המושג "כתר מלכות" – זוהי מהותה
20 של המלכות, ולא רק מלוכה בפועל.

ח.

עצם המלכות – אצל בית דוד

21 לפי זה יובן החידוש בכך שכאשר דוד "זכה בכתר
22 מלכות .. המלכות לו ולבניו .. עד עולם", כי בהתאם
23 לשינוי ב"חפצא" של המלוכה, חל שינוי ב"גברא", במלך:
24 כאשר המלוכה היא רק באופן של מינוי לצורך מילוי
25 תפקיד, כ"כל השררות וכל המינויין", הרי היא רק בנוסף
26 לעצם מציאותו של המלך, למלך יש מלוכה, כפי שיש לו
27 נכסים. ולכן, העברת המלוכה בירושה לבניו דומה לכל

הרמב"ם הנ"ל ד"נביא שהעמיד מלך כו' הרי זה מלך וכל מצות המלך
עליו, הרי כתב שאי"ז "עיקר המלכות", וראה השגות הראב"ד שם ה"ט.
(61) ועד"ז בנוגע לירושה דכחן גדול המבואר בהל' כלי המקדש.

(62) הל' מלכים שם.

(63) הל' כלי המקדש שם.

(64) להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ב: "זכין זה שאמרו
עשרותיהם בראשיהן כלומר דעת שידעו שבגללה זכו לחיי העולם הבא
מצו' עמהן והיא העטרה שלהן .. כך עטרה שאמרו חכמים כאן היא
הידיעה". ומזה מוכן שאף שכתר – עטרה כפשוטו הוא למעלה ונפרד
מהראש, הרי ענינו ותוכנו שמשנה (נעשה חלק מ)מציאותו.

(65) להעיר דעדותו הוא לבית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו (הכתר)
– ע"ז מדר, סע"א – "יושבת בראשו יפה כר" (פרש"י שם ד"ה הולמתו).

(66) מל"ת שם.

(67) הל' מלכים שם ה"ט.

(54) הל' מלכים שם ה"ח.

* (54) להעיר מהמשך תער"ב פרק קכב.

(55) פינחס כז, יז.

(56) ש"א ת, יוד ואילך. רמב"ם הל' מלכים פ"ד.

(57) מקץ מא, מ.

(58) אולי י"ל נפק"מ בנוגע למלך כיון שכרע שוב אינו זוקף (ברכות
לר, רע"ב. רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"י) – שבשעת תפלתו אין (ואסורים)
פנויות דמלכות.

(59) ובנוגע לדוד באותן ששה חדשים דאינו מתכפר כמלך (ראה
ירושלמי ר"ה פ"א ה"א. הוריות פ"ג ה"ב) – ראה לקו"ש חכ"ה שם ע'
122 הערה 21, משו"ת אבני נזר יו"ד ששי"ב – די"ל דגם אז ה' לו דין
מלך אלא דבשעיר יר דין מיוחד. ע"ש.

(60) לא רק לפי מש"כ הרמב"ן עה"ת (ויחי מט, יו"ד) דשאר המלכים
אשר לא ממלכי בית דוד היו "כמו שופטים ושוטרים", אלא גם לדעת

ש"כאן⁷² נתחדש דגם זרע פסול, העבודה כשרה⁷³, ומכך
מוכת, שאין זו ירושה של מילוי תפקיד, אלא מהות האדם,
אשר הבן בעיקר⁷⁴ מהותו זהה למהות האב.

וכך מוכח גם מן הפסוק "זרעו לעולם יהיה וכסאו
כשמש נגדי", המופיע בהמשך לפסוקים⁷⁵ "אם יעזבו בניו
תורתי ובמשפטי לא ילכו... ופקדתי בשבט פשעם
ובנגעים עונם וחסדי לא אפיר מעמו...", אשר "הקדוש"
ברוך-הוא הבטיחו בכך "שלא תיכרת המלוכה מזרע דוד
לעולם"⁷⁶, ולאחר מכן נאמר בהמשך הפסוקים "אחת
נשבעתי בקדשי אם לדוד אכזב, זרעו לעולם יהיה וכסאו
כשמש נגדי" – המלוכה היא כסא נצחי, ללא שום הפסקה
– "כשמש נגדי" – והנצחיות היא אצל "זרעו לעולם"⁷⁷.

י.

"כתר תורה מונח" – בעצם מהותו של היהודי

לפי כל האמור לעיל יובן מדוע לפני שמסביר הרמב"ם³⁹
את הענין של כתר תורה, הוא מקדים ומפרט אודות כתר
כהונה וכתר מלכות ומביא את ההוכחות מן הפסוקים, כי
דוקא על ידי כך מובנת המשמעות של כתר תורה אצל
ישראל, ש"כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל
שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, כל מי
שירצה יבוא ויטול".

ויש להקדים לכך הסבר, לפחות בקצרה:

כשם שבכתר מלך כפשוטו, הרי ישנם⁷⁸ חפצים רבים
של המלך, עד "לבוש מלכות.. וסוס אשר רכב עליו" וכן
"כתר מלכות", כפי שהם כשלעצמם,

ואילו כאשר המלך משתמש בהם, הרי הוא משתנה
על ידי כך,

כך גם בתורה (וכהונה⁷⁹) ישנו כתר של תורה

ולכן הכהונה אצלו היא באופן של "לו ולזרעו אחריו
ברית כהונת עולם" – באופן נצחי, כאמור לעיל לגבי
המלך.

ט.

פסוקי ההוכחות מבהירים את כוונת המושג

לפי זה יובנו דברי הרמב"ם על "שלשה כתרים",
האומר "זכה בו אהרן.. זכה בו דוד", ומשמית את המלה
"ונטלו":

לגבי פעולות והנהגות המלוכה, וכן לגבי עבודת
הכהונה, מתאים הביטוי "ונטלו" – לוקחים ומבצעים זאת
בפועל. אך לגבי "כתר כהונה" ו"כתר מלכות", לגבי
"עיקר" הכהונה והמלכות, הגורמים לשינוי ב"גברא"
ומתקשרים לעצם מהות האדם – על כך אין מתאים הביטוי
"נטלו", מעצמם, אלא "נכתרו" על ידי הקדוש-ברוך-הוא.

לפי כל האמור לעיל יובן מדוע מצטט הרמב"ם דוקא
פסוקים אלו – לגבי הכהונה "והיתה לו ולזרעו אחריו
ברית כהונת עולם" ולגבי כתר מלכות "זרעו לעולם יהיה
וכסאו כשמש נגדי", כי בפסוקים אלו מודגשת הגדרה
ומשמעות זו:

מן הפסוק "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת
עולם" מוכח:

(א) שהכהונה ניתנת מהקדוש-ברוך-הוא, פרט זה
מודגש דוקא אצל כהונת פינחס אשר הקדוש-ברוך-הוא
נתן לו את הכהונה⁶⁸ אז⁶⁹ באופן מיוחד⁷⁰.

(ב) שהכהונה הפכה להיות עצם מהותו, ומשום כך היא
"לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם" – זוהי אותה "ברית
.. עולם" אצל "לו" ואצל "זרעו"⁷¹. והדבר בא לידי ביטוי
אף בהלכה, כפי שמבאר הגאון הרגוטשובי על פסוק זה,

(68) משא"כ בהפסוק דפרשתנו "ברית מלח עולם גו' לך ולזרעך
אתך", שנעשה ע"י מתנת כהונה (כספרי ופרש"י שם יח, ח).
(69) ראה לעיל הערה 25.

(70) זכנה לזה כהמשך הכתוב "תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר גו'",
משא"כ בפרשתנו שבא רק אחר זה שעזר קרח על הכהונה. ופשיטא
בנוגע לשאר הפסוקים שלפנ"ז (הג"ל הערה 28), שאינו שייך בכלל לענין
ומאורע מיוחד.

(71) משא"כ בפקודי (הג"ל הערה 28) "והיתה להיות להם משחתם
לכהונת עולם לדורותם", שאינו מפורש "עולם" בנוגע לזרעו.

(72) צפצ"ג עה"ת ר"פ פינחס (מקידושין טו, ב). ע"ש.

(73) "ור"ל דאף הדעושה הוא שלא כדן דהוא כזר לכל דבריו מ"מ
העבודה כשרה" (צפצ"ג שם). ואף שברמב"ם ה' ביאת מקדש פ"ו ה"י
הביא (ומקורו מקידושין שם) הכתוב (ברכה לג, יא) בך ה' חילו גו' –
אולי י"ל להצפצ"ג דהלימוד הוא משם, אבל כאן (במעשה פינחס) נתחדש

זה. וצ"ע.

(74) דהפנולה שנתחלל על ידה – אין משנה אותו –

ע"ד ביהדות דאע"פ שחטא (איזו חטא שיהי) ישראל הוא (סנה' מד,

רע"א).

(75) תהלים פט, לא ואי"ל.

(76) רמב"ם ה' מלכים שם ה"ו.

(77) משא"כ בהפסוק "כסאך יהי נכון עד עולם" שהביא בה' מלכים
שם, שנאמר "עד עולם" רק בנוגע ל"כסאך", ואינו מפורש הלשון
"לעולם" בנוגע לזרעו, כי שם (ועד"ז בה"ט שם), נוגע בנצחיות דכסא
דוד, אבל כאן בהלכות ת"ת הרי"ז הקדמה לכתר תורה דהוי באופן
דמורשה קהלת יעקב (כדלקמן בפנים), ולכן הביא דוקא פסוק הג"ל.

(78) אסתר ו, ח. וראה בפרש"י (שם, ט) דכתר (דוקא) לא הזכיר כו'.

(79) חפץ דכתר כהונה י"ל שזוהי קטורת – ולכן דוקא עי"ז הבירור
דכהונה כפרשתנו. ואכ"מ.

כדלעיל, ויש לומר שהדברים כרוכים זה בזה: 28
בכך שהוא משנה ואומר תחילה "כל מי שירצה יבוא 29
ויטול", ולאחר מכן הוא מביא את ההוכחה מן הפסוק 30
"שנאמר מורשה קהלת יעקב" ומוסיף "שהיא ירושה לכל 31
ישראל", מודגש יותר שהירושא אינה רק באופן של "מונח 32
ועומד ומוכן לכל ישראל" וכל אחד יכול לקחתה, אלא גם 33
הלקיחה עצמה היא ירושה לכל ישראל. אין היא פעולה 34
המתחדשת לגמרי על ידי מעשה האדם, אלא היא באה 35
מלמעלה ונעשית חלק ממציותו של היהודי, כפי 36
שהוסברה לעיל כוונת הרמב"ם בצטטו את הפסוקים לגבי 37
כח כהונה וכתר מלכות. 38

יב.

השגת כתר תורה - קיום המצוה בראוי

לפי זה מובנת החשיבות ההלכתית בדברים אלו של 39
הרמב"ם: 40
כוונת הרמב"ם אינה רק להדגיש את המעלה של כתר 41
תורה, אשר בעקבותיה, כפי שהוא מפרט בהלכות 42
שבהמשך, הרי "ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם 43
הארץ" ו"אין לך בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד 44
תלמוד תורה" 84 וכדומה, ומשום כך נדרשת על-פי ההלכה 45
זריזות בלימוד התורה, 46
אלא כוונתו היא להדגיש גם ובעיקר שכתר תורה 47
קשור לכל יהודי בירושה, ומכך מובן, שהשגתו באמצעות 48
הדרכים שמפרט הרמב"ם בהמשך ההלכות 85 - "לא 49
יסיח דעתו לדברים אחרים ולא ישים על לבו שיקנה תורה 50
עם העושר והכבוד כאחת, כך היא דרכה של תורה...", 51
ו"עשה תורתך קבע ומלאכתך ארעית..." ועוד - אינה הידור 52
מצוה וכדומה, אלא היא קיום "מצוה" 86 זו כראוי. 53
(משיחות ש"פ קורח תשכ"ח, ש"פ אמור תש"מ)

לקמן ע' 203 ואילך.

(84) רמב"ם שם ה"ג.

(85) ה"ו ואילך. - וראה לקו"ש חכ"ל בשו"ג להערה 50.

(86) רמב"ם שם ה"ו.

ולעזיר שבהל' ת"ת לאדה"ז פ"ג רס"ג כתב "ולכן מי שנשאו לבו 54
לקיים מצוה זו כראוי", ולא הביא המשך לשון הרמב"ם "ולחיות מוכתר 55
בכתר תורה". ואולי אפ"ל, דכיון שסדר ההלכות בשו"ע אדה"ז הוא 56
באופן שונה מהל' ת"ת להרמב"ם, ואדה"ז כתב הענין דכתר תורה רק 57
ברפ"ד, לכן לא הזכיר לשון זה לפני זה, כאן. ולעזיר משינוי לשון אדה"ז 58
שם פ"ד ס"ח - בנוגע ללימוד התורה בלילה - "לפיקך מי שרצה לזכות 59
זכות בכתר תורה", וברמב"ם שם פ"ג ה"ג (בנוגע הנ"ל) "לפיקך מי 60
שרצה לזכות בכתר התורה". ואכ"מ. וראה לקו"ש חל"ד ע' 41.

1 כשלעצמו, בדומה להסבר שלעיל⁸⁰ שהכוונה היא להלכות
2 שבתורה (ולא לשקלא וטריא וכדומה), וישנו הגברא, אשר
3 לא זו בלבד שהאדם שונה הלכה, אשר לשם כך יש צורך
4 בפעולה של "ויטול", אלא הוא אף נכתר בכתר תורה.
5 כשם שבכתר כהונה ובכתר מלכות, הרי ההגדרה של
6 "כתר" היא: א) מצד החפצא. ב) מצד הגברא - בקשר
7 למהותו. ג) מצד ה"יחס" שבין החפצא לגברא - ה"כתר"
8 ניתן לגברא באופן של "נכתרו"⁸¹, על ידי הקדוש-ברוך-
9 הוא, ולאחר מכן אפשרית פעולה של "ויטול" - נטילה
10 ועשיה בשלמותו, וכך גם לגבי "כתר תורה".

11 לפי זה מובנת המשמעות העמוקה יותר של הנאמר
12 "כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל .. כל מי
13 שירצה יבוא ויטול": בנוסף להסבר, שהקדוש-ברוך-הוא
14 נתן את התורה באופן שכל החפץ ללמוד תורה יכול לעשות
15 זאת, כל מי שירצה יבוא ויטול, הרי גם "נכתרו ישראל"⁸²,
16 התורה ניתנה להם מאת הקדוש-ברוך-הוא באופן שהיא
17 הפכה להיות עצם מהותם, היא "מורשה קהלת יעקב".
18 במלים אחרות: המשמעות של "מורשה קהלת יעקב"
19 היא, שהתורה "מונח ועומד ומוכן לכל ישראל" - היא
20 אינה מונחת "אי שם" והבעלות עליה נקבעת על ידי
21 נטילתה - "יבוא ויטול" - אלא היא מונחת ונהפכת להיות
22 עצם מהותו. הפעולה של "יבוא ויטול" היא רק כדי שכתר
23 התורה, אשר נכתרו בו, יהיה אצלו באופן⁸³ שהוא יוכל
24 באמצעותו לפעול בשלמותו.

יא.

גם הנטילה היא "ירושא לכל ישראל"

25 לפי זה יש לבאר, בדרך האפשר, את הטעם לכך
26 שאדמו"ר הזקן משמיט בהלכות תלמוד תורה שלו את
27 הפסוקים ומשנה מלשון הרמב"ם בהמשך ההלכה,

(80) סעיף ה.

(81) ומ"ש הרמב"ם בנוגע לכתר כהונה וכתר מלכות "זכה בו אהרן
.. זכה בו דוד" - ולא "ניתן לאהרן כו' ניתן לדוד" (וכברינו יונה לאבות
שם) - כי בזה מודגש יותר ש"נקטר" להם, שנתעצם ונעשה חלק ממציותם
(וראה לשון הרמב"ם הל' ת"ת שם ה"ז "אין אתה זוכה לכתרה של
תורה"; שם ה"ג "מי שרצה לזכות בכתר תורה").

(82) לשון זה - "נכתרו ישראל" - אינו לא בספרי ולא ביומא, וליתא
בכל הנ"ל הערה 7 (ובכל הנ"ל ג' כתרם הם וכיו"ב). אבל מפורש כן
בספר הבהיר אות קנב "בשלשה כתרם נכתרו ישראל" (ושם ממשין:
כתר כהונה וכתר מלכות וכתר תורה על גביהם). ובבמדבר פ"ד שם:
ג' כתרם שנתן הקב"ה לישראל על זאת.

(83) לעזיר מג' המדריגות שבתורה, בחי' ירושה ובחי' מכר (יגיעה)
ובחי' מתנה - נסמן ונתבאר בארוכה בלקו"ש ח"ג ע' 115 ואילך. וראה

(*) ראה רמב"ם הנ"ל הערה 36 - כמה שינויי נוסחאות בהלשון "בכתר התורה".

לקוטי שיחות

פרשת קרח

כרך כה, ג

מתורגם ללשון הקודש

20 התורה שוב בסיומה (סיכומה¹¹) של הפרשה: "כל תרומת
21 הקדשים אשר ירימו בני ישראל לה' נתתי לך..."¹², וכנאמר
22 בגמרא¹³: "מתנות כהנים, דכי קא זכו משולחן גבוה קא
23 זכו"¹⁴.
24 ואילו לגבי המעשרות שמקבלים הלויים אומרת
25 התורה¹⁵, שהם "חלף עבודתם"¹⁶ אשר הם עובדים את
26 עבודת אהל מועד, ולא באופן אשר "משולחן גבוה קא
27 זכו"¹⁷.
28 ואת דברי הפסוק¹⁸ "כי מעשר בני ישראל אשר ירימו
29 לה' תרומה נתתי ללויים לנחלה", יש להבין כפירוש רש"י
30 – "הכתוב קראו תרומה עד שיפריש ממנו תרומת מעשר"
31 – שהתורה מכנה את המעשרות "אשר ירימו לה' תרומה"
32 לא מצד המעשר עצמו, אלא מפני החלק של "תרומת
33 מעשר" אשר נמצא עדיין בתוך המעשר, ואשר אותו יש
34 לתת לכהן.
35 לפי זה מובן גם שמשמעות הפסוק¹⁵ "ולבני לוי הנה
36 נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם..." איננה
37 שעצם הנתינה באה "משולחן גבוה" מפני שהיא ממה
38 שנתנו ישראל לקדוש-ברוך-הוא, אלא "נתתי .. לנחלה"
39 ללויים – נתינה זו היא ללויים מלכתחלה באופן של
40 "נחלה", כנאמר בפסוקים שלאחר מכן¹⁹ "נתתי ללויים

א.

מתנות כהונה – "חלקך ונחלתך"

1 בסוף הפרשה, כאשר מפרטת התורה את מתנות
2 הכהונה הניתנות לכהנים¹. נאמר לאחר מכן² "ויאמר ה'
3 אל אהרן בארצכם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם אני
4 חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל".
5 לאחר מכן, מתחיל ענין חדש³ "ולבני לוי הנה נתתי כל
6 מעשר בישראל לנחלה...", ובפסוקים בקשר ללויים אין
7 מופיע הביטוי "אני חלקך ונחלתך", ונאמר רק "בתוך בני
8 ישראל לא ינחלו נחלה"⁴.
9 הסיבה, לכאורה, לכך שרש"י אינו מסביר את ההבדל
10 בין פסוקים אלו היא, משום שהדבר מובן מאליה, לפי
11 פשוטו של מקרא⁵:
12 מן הפסוקים בפרשתנו ברור, שמתנות הכהונה שייכות
13 בעצם "לה'" והקדוש-ברוך-הוא נותן לכהנים, כנאמר
14 בתחלת הפרשה⁶ "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי
15 לכל .. לך נתתים...". ומפורש בפסוקים, שלא רק קדשי
16 הקדשים⁷ שמקבלים הכהנים, אלא אף קדשים קלים⁸, ואף
17 "כל חלב יצהר... ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים, בכורי
18 כל אשר בארצם אשר יביאו לה' לך יהיה"⁹, וכך גם לגבי
19 המתנות האחרות שמקבלים הכהנים¹⁰, כפי שמפרטת

יד רמ"ה סנהדרין קיב, א). ובספרי פרשתנו (יח, כא) "כל מצות כהונה קנאו לשם [השם] ונתנו לכהונה כו'". ושם לפנ"ז (שם, כ) "על שולחני אתה אוכל ועל שולחני אתה שותה וכה"א כו'". וראה שו"ת הרשב"א (ח"א סי"ח) ועוד, דאין מברכין על מת"כ משום דמשולחן גבוה קא זכו. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"י"ח ע' 243 ואילך. וש"נ.

(15) פרשתנו שם, כא.

(16) שעובדים במקום בני", כי "נתונים המה לו מאת בני" לתכלית זו (במדבר ג, ח"ט). וראה לקמן ס"ה.

(17) וראה גם פרש"י שהובא לקמן ס"ה. וכ"ה לדעת ר' יאשי' בספרי שם, דכ"ד מתנות כהונה קנאו השם ונתנו לכהונה וזו (בלויים) חלף עבודתם. ולר' יונתן גם בלויים קנאה השם ונתנה ללויים – ראה מפרשי הספרי – רבינו הלל, תולדות אדם, ספרי דבי רב. וראה הערה 61.

(18) שם, כד.

(19) שם. שם, כו.

(1) יח, ח ואילך.

(2) שם, כ.

(3) שם, כא (ואילך).

(4) שם, כג. כד.

(5) וכמ"ש באוה"ח עה"פ – שם, כד.

(6) שם, ח.

(7) שם, ט"ז.

(8) שם, יא (ובפרש"י שם). טו. ועוד.

(9) שם, יב"ג.

(10) ראה פרש"י שם, ט: אשר ישיבו לי – זה גזל הגר. ובפרש"י נשא

(ה, ח) "קנאו השם ונתנו לכהן".

(11) ראה פרש"י שם, יט.

(12) שם.

(13) ב"ק יג, רע"א. שם יב, ב. וש"נ.

(14) וראה רמב"ם הל' תרומות (פ"ב הי"ט) לגבי תרומות (וראה גם

הוא נחלתו", שגם אצל הלויים "ה' הוא נחלתו", וכפי
שמבאר רש"י "נוטל פרס מזומן מבית המלך". וכך נאמר
גם בפרשת שופטים²⁷ "ה' הוא נחלתו" לגבי "כהנים
הלויים כל שבט לוי"²⁸.

לפי פירוש רש"י יש לומר, שפסוקים אלו, הן בפרשת
עקב והן בפרשת שופטים, אמורים לגבי הכהנים: על
הפסוק "על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו" מפרש
רש"י "לפי שהובדלו לעבודת מזבח ואינן פנויים לחרוש
ולזרוע", והרי הענין של "הובדלו לעבודת מזבח" קשור
לכהנים. וכן בפרשת שופטים, כוונת הפסוק "לא יהיה
לכהנים הלויים" היא לפי פירוש רש"י "הכהנים שיצאו
משבט לוי".

וכפי שהוא מפרש מספר פסוקים לפני כן²⁹, שמכך
מובן, שבביטוי "הכהנים הלויים" המופיע בכל המקומות
האחרים, הכוונה היא גם כן ל"הכהנים שיצאו משבט לוי",
ורש"י אינו צריך לפרש זאת שוב.

והמשך הלשון "כל שבט לוי" מפרש רש"י: "בין
תמימין בין בעלי מומין", כלומר, שאין הכוונה כאן לכל
שבט לוי, אלא "בין תמימין בין בעלי מומין" מתוך
הכהנים.

וכפי שמבאר תרגום יונתן בפרשת שופטים³⁰,
שפסוקים אלו אמורים לגבי הכהנים.

אך מכך שהתורה משתמשת בשני המקומות באותו
ביטוי "שבט לוי" – "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט
הלוי", "כל שבט לוי", ובשתי הפרשיות מופיעים ענינים
הקשורים ללויים: בפרשת עקב – "לשאת את ארון ברית
ה'", מפרש רש"י "הלויים", ובפרשת שופטים "אשי ה'
ונחלתו יאכלון" – אלו קדשי הגבול תרומות ומעשרות –
מובן, שאמנם הכוונה העיקרית היא לכהנים, אך גם
הלויים כלולים בכך.

ונדרש הסבר: מהו ההסבר להבדל המודגש בפסוקים
שבפרשתנו, שלגבי הכהנים נאמר "אני חלקך ונחלתך"
בתוך בני ישראל, ואילו לגבי הלויים אין נאמר כך?

1 לנחלה", "כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי
2 לכם מאתם בנחלתכם".

3 לפיכך אנו רואים, שלגבי הכהנים נאמר "אני חלקך
4 ונחלתך". הם מקבלים את חלקן ונחלתן של הקדוש-ברוך
5 הוא, ואילו אצל הלויים לא נאמר "אני חלקך ונחלתך" –
6 אין הם מקבלים את "חלק ה'"²⁰, אלא כחלק שישאל
7 מפרישים "חלף עבודתם", כדלעיל. וכנאמר בהמשך
8 בתורה²¹ "ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם כי שר
9 הוא לכם חלף עבודתכם באהל מועד".

ב.

"בתוך בני ישראל"

10 אך יש להבין את המשך הפסוק ואת סיומו לגבי
11 הכהנים "אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל". ולעומת
12 זאת, לגבי הלויים מודגש בפסוק פעמיים ההיפך מכך:
13 "בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה".

14 בעל "אור החיים"²² מסביר שבפסוק "אני חלקך
15 ונחלתך..." הכוונה היא שזהו הדבר ה"מיוחד לי"; "אני
16 נחלתך" הוא "בתוך בני ישראל" – "שאין לך דבר בעם
17 ישראל שאין להקדוש-ברוך-הוא חלק עמהם ונוטלו הכהן
18 בתבואות הארץ בפירות האילן בלחם בכשר ביין בשמן
19 ושאר הכ"ד מתנות".

20 אך נדרש הסבר נוסף: מדוע צריך להדגיש כאן
21 שמתנות הכהונה הן "בתוך בני ישראל"? אדרבה
22 המשמעות העיקרית של מתנות הכהונה שבפרשתנו היא,
23 שדברים אלה הקדוש-ברוך-הוא נותן²³ לכהנים. וזהו הרי
24 ההסבר לסמיכות הפרשיות בין ענין מתנות כהונה לבין
25 ענין מחלוקת קרח, כדי להשיענו שהקדוש-ברוך-הוא נתן
26 "כ"ד מתנות כהונה בברית מלח לעולם"²⁴ – ומדוע צריך
27 להוסיף כאן "בתוך בני ישראל"?

ג.

"שבט לוי" – כהנים ולויים

28 כן יש להבין: בפרשת עקב, שבה מדובר על שבט לוי
29 כולו – "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי..."²⁵ –
30 נאמר²⁶ "על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו, ה' "

(25) י, ח.

(26) שם, ט.

(27) יח, ב.

(28) שם, א.

(29) יז, ט.

(30) יח, א-ב.

(20) ל' האה"ח שבעה ע"ה.

(21) שם, לא ובאה"ח שם.

(22) בפסוק כ.

(23) וא"כ "בתוך בני" ה"ז מיעוטא, וכאילו כתוב "אף שהם בתוך

בני".

(24) ל' רש"י בתחלת הענין – שם, ח.

יוצא מכך, שלפי משמעותם הפשוטה של הפסוקים יש
הבדל מהותי בעצם השרות בין הכהנים לבין הלויים:

הכהנים, שמשמעות המילה כהונה היא שרות³⁷, נבחרו
מלכתחלה כמשרתים לקדוש-ברוך-הוא במשכן, "לכהנו
לי"³⁸, "לקדשו לכהנו לי"³⁹.

ואילו הלויים אינם במהותם משרתי ה' באופן ישיר, אלא
יורשתו אותו. "מסייעין"⁴⁰ לכהנים – "זו היא השרות"⁴⁰.
יותר מכך: כל עבודותיהם במשכן גם אלו שאינן נראות בגלוי
כסיוע לכהנים, מכונות "משמרת בני ישראל"⁴¹, ורש"י מפרש
על כך "שכולן היו זקוקין לצרכי המקדש אלא שהלויים באין
תחתיתם בשליחותם לפיכך לוקחים מהם המעשרות בשכרן"⁴²
– הלויים הם כשליחים שכירים של בני ישראל.⁴²

כלומר, לפי פירוש רש"י בפשוטו של מקרא יוצא,
שאת הכהנים הבדיל הקדוש-ברוך-הוא באופן שחורא ייעד
אותם להיות משרתיו שלו. ואילו את הלויים הבדיל
הקדוש-ברוך-הוא לכך שבני ישראל ישכרו אותם – "שיהיו
ישראל שוכרין אותן לשירות שלי"⁴³.

לעומת זאת, הרמב"ם בהלכות כלי המקדש⁴⁴ אומר
"זרע לוי כולו הובדל לעבודת המקדש שנאמר²⁵ בעת
ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי". לאחר מכן, בפרק אחר,
אומר הרמב"ם⁴⁵ "הכהנים הובדלו מכלל הלויים לעבודת
הקרבנות, שנאמר⁴⁶ ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים".
כלומר, שיטת הרמב"ם היא לפי האופן הראשון שהוזכר
לעיל אותה הבדלה אצל הכהנים ואצל הלויים. וההבדל
הוא רק אם לצורך עבודת המקדש, או לצורך עבודת
הקרבנות.

ו.

ההבדל בין דעת רש"י לבין דעת הרמב"ם

לפי זה, ההבדל בין דעת רש"י, בפשוטו של מקרא,
לבין דעת הרמב"ם בספרו היד החזקה, בדרך ההלכה, הוא
בשני ענינים:

ד.

הרמב"ם: כל שבט לוי

ענין נוסף הטעון ביאור: הרמב"ם, בדרך ההלכה,
מפרש שהפסוקים בפרשתנו ובפרשת שופטים אמורים
לגבי שבט לוי כולו. ואלה דבריו³¹: כל שבט לוי מוזהרין
שלא ינחלו בארץ כנען... שנאמר לא יהיה לכהנים הלויים
כל שבט לוי.. בארצם לא תנחלו... ולאחר מכן הוא
אומר³² "ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל... מפני
שהובדל... והוא ברוך הוא זוכה להם, שנאמר אני חלקך
ונחלתך".
אמנם מובן, שאין להקשות על הרמב"ם לפי פשט
הפסוקים. אך בכל זאת יש לעיין וללבן, מהו ההבדל בין
דעת רש"י, המפרש את פשט הפסוקים, לבין דעת
הרמב"ם, לפי דרך ההלכה?

ה.

שני אופנים בהבנת ההבדל בין הכהנים ללויים

כדי להבין זאת יש להקדים ולהסביר, שאת ההבדל בין
הכהנים לבין הלויים ניתן להבין בשני אופנים:
(א) הן הלויים והן הכהנים נעלים ונבדלים מכלל
ישראל באותה צורה בכללות. אלא שבאותו אופן של
הפרשה והבדלה, הכהנים מובדלים לה' יותר מאשר
הלויים.
(ב) הכהנים והלויים מובדלים לה' באופן שונה
לחלוטין אלה מאלה.
ההסבר לכך הוא:

הבדלתם של הכהנים נאמרת בתחלת פרשת תצוה³³
"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך..." כהמשך למלאכת
המשכן. לעומת זאת, הבדלת הלויים לעבודת המשכן
מופיעה בתורה בפעם הראשונה בפרשת במדבר³⁴, לאחר
הקמת המשכן, ואף בציווי נאמר³⁵: "הקרב את מטה לוי
והעמדת אותו לפני אהרן כהן ושרתו אותו"³⁶.

(31) ה' שמיטה ויובל פ"ג ה"י.

(32) שם ה"ב.

(33) כח, א.

(34) א, נ ואילך. ג, ו ואילך.

(35) ג, ו.

(36) משא"כ הפסוקים שלפנ"ז (שם א, נ ואילך) אינם הפרשה דעבודת
הלויים כ"א פרט במנין הלויים, כהתחלת הפרשה (א, מט) "אך את מטה
לוי לא תפקד ואת ראשם גו". ולהעיר דגם הציוויים שנאמרו שם מדובר
(בעיקר) ע"ד נשיאת המשכן, הורדת והקמת המשכן, חניית הלויים סביב
לאהל מועד, שכ"ז היו רק במשכן ולא מצות לדורות.

(37) רש"י תצוה כח, ג. וראה פרש"י ויגש מז, כב. וראה לקו"ש

[המתורגם] ח"י"ח ע' 22 ואילך.

(38) תצוה שם, א"ד.

(39) תצוה שם, ג.

(40) רש"י במדבר ג, ו.

(41) שם, ח.

(42) וראה בארוכה לקו"ש ח"י"ג ע' 12 ואילך שזהו ב' ענינים בעבודת
הלויים, עבודה החיובית ועבודה בשמירה – שלילית. ע"ש בארוכה.

(43) רש"י במדבר שם, יב.

(44) רפ"ג.

(45) רפ"ד.

(46) דה"א כג, יג.

הלויים השוגגים שלא יגעו אליכם בעבודתכם"), ולגבי
הלויים נאמר – "וגם" את אחיך מטה לוי .. הקרב אתך
וילוו עליך וישרתוך⁵², וכך מפורטים בהמשך הפרשה
ההבדלים בין עבודות הכהנים לבין עבודות הלויים, "אל
כלי הקודש ואל המזבח לא יקרב ואל ימותו גם הם גם
אתם", אלא "וילוו (הלויים) עליך"⁵³.

ולעומת זאת, לדעת הרמב"ם לומדים מפסוקים אלו
ש"כשם" שהלויים מזהירין שלא לעבוד עבודת הכהנים⁵⁵
כך הכהנים מזהירין שלא לעבוד עבודת הלויים, שנאמר⁵⁶
גם הם גם אתם. כי אמנם, הכהנים הובדלו מלכתחלה
ביחד עם שבט לוי כולו, אך כיון שהבדילו אותם בהבדלה
מיוחדת גם מתוך כלל הלויים, אסור להם לבצע את עבודת
הלויים.

וזאת רק לפי דעת הרמב"ם, שלגבי שניהם חל אותו
סוג של שירות. ואילו לדעת רש"י, בפשוטו של מקרא, יש
לומר שאין אנו מוצאים שהכהנים מזהירים שלא לעבוד
את עבודת הלויים⁵⁷, כי אין זה אותו שירות, המושג
"שירות" אצל הלויים שונה במהותו לחלוטין, בדומה
לנאמר בגמרא⁵⁸ "דלאו מינה⁵⁹ לא מחריב בה"⁶⁰.

ה.

המתנות – בהתאם לשירות

לפי זה מובן שכל אחד נוקט בשיטתו גם בהמשך
פרשת מתנות הכהונה, כאשר אומרת התורה לגבי הכהונה
שהיא "ברית מלח עולם":

א) לדעת רש"י יש בתורה הבדלה והקרבה לה' באופן
מיוחד של הכהנים מתוך בני ישראל, בלי קשר להבדלתם
בתוך שבט לוי כולו. ואילו לדעת הרמב"ם, יש תחלה
הבדלה של שבט לוי כולו, כולל הכהנים, ולאחר מכן יש
בהבדלה זו עצמה שלב נוסף "הכהנים הובדלו מכלל
הלויים"⁴⁷.

ב) לדעת רש"י יש שני סוגים שונים של שירות: אצל
הכהן השירות הוא ענין מהותי בו, זהו שמו – "כהן" לשון
שירות. שירות לה'. ואילו אצל הלוי השירות איננו (שירות)
לה', אלא שירות וטפל לכהנים – וילוו אליך, וענין השירות
אינו ענין הכרוך בעצם מהותו, אלא הוא שכיר לכך.
לעומת זאת, לדעת הרמב"ם נכללים שניהם באותו סוג
כללי של שירות⁴⁸. וההבדל ביניהם הוא רק בכך ש"זרע
לוי כולו מובדל לעבודת המקדש" בכלל, ו"הכהנים הובדלו
מכלל הלויים לעבודת הקרבנות"⁴⁹.

ז.

קביעת הכהונה והלויה לאחר מחלוקת קרח

מכך מובן בפרשתנו, שלאחר מחלוקת קרח, שבה היה
ערעור על הכהונה⁵⁰, ולאחריה היה צורך להציב מחדש
את סדר הכהונה והלויה, יש גם בכך הבדל בין שיטת
רש"י לבין שיטת הרמב"ם:

לדעת רש"י בפשוטו של מקרא, נקבעו הדברים באותו
אופן כפי שהיו לפני כן: הכהנים הוזהרו "אתה ובניך...
תשאו את עון כהונתכם" ("שאינה מסורה ללויים ותזהירו

(54) שם פ"ג ה"י.

(55) וי"ל שיש חילוק עקרי בין אזהרה זו לאזהרה שוער שלא ישיר
כו' בלויים גופא (ערכין יא, ב. ספרי פרשתנו יח, יג. רמב"ם שם פ"ג ה"י)
– ומאם: א) עבודות דכהנים או דלויים – אחד בעבודת הב' זו (ואולי
י"ל דעד"ז הוא הישראל שבמעמד) * – משא"כ שוער ומשורר דרך אסור
(לא מטעם זרות). ב) החפצא אחרת – מקדש או קרבן. ועוד. ולהעיר
מצפ"נ (המלוקט) על ס' עבודה שם. ואכ"מ.

(56) פרשתנו שם, ד.

(57) וראה חקרי לב שם בתחלתו.

(58) זבחים ג, א ובפרש"י שם, ב.

(59) משא"כ בשוער ומשורר (הערה 55) את"ל דגם עפפ"מ – אסור.
(60) להעיר (ע"ד ההלכה) ממנ"ח (מצוה שפט) דאזהרה זו שלא
יתעסקו הלויים בעבודת כהנים וכן להיפך "אינו רק בשני המשפחות
כהנים ולויים כו' אבל ישראלים אינם בכלל באזהרה זו וישראל ששורר
או שוער לא מצינו אסור כלל". וצ"ג הרי ישראל ששורר או שוער ה"ה
זר ובמיתה וכו', וכמפורש בערכין שם (ובפרש"י שם).

(47) להעיר מהשק"ט האם יש בכהן מקדושת לוי. ולכאורה י"ל שזה

שייך לפלוגתת רש"י והרמב"ם שבפנים. וראה חקרי לב אר"ח סי' לה.
ולקמן בפנים. ואכ"מ.

ולהעיר מצפ"נ מהד"ת בסופה (ע' 182) ובכ"מ, שמבאר דפליגי גמ'
דידן וירושלמי אם כהן שנעשה חלל אם יש עליו שם לוי. וראה צפ"נ
ע"ה"ת פרשתנו יח, כא. וש"נ.

(48) ולהעיר משו"ע אדה"ז אר"ח סקכ"ח ס"י (וש"נ) דמה שנוהגים
שהלוי יצוק מים על ידי הכהנים כדי שהכהנים יוסיפו קדושה על
קדושתם. וראה שם ס"א בלוי ת"ח וכהן ע"ה "ואין בזה איסור משום
זלזול תורתו כיון שאינו משרת את הכהנים דרך חק ומשפט כהונה אלא
מתכוין להוסיף קדושה כו'".

(49) בכללות החילוק בין כהן ולוי – ראה בסגנון אחר לקו"ש ח"י"ח
ע' 192 ואילך. ח"ט ע' 316 ואילך. ועוד.

(50) לשון רש"י פרשתנו יח, ח.

(51) זה על הכן לעשות.

(52) יח, א"ב ובפרש"י.

(53) גיד' ע"ש בפרש"י.

(*) ולהעיר מהשק"ט במנ"ח מצוה שפט (הובא לקמן הערה 60).

29 הכהנים והלויים, ולכן מסביר רש"י שמדובר כאן באופן
30 כללי, והמילים "ה" הוא נחלתו" אמורות בעיקר לגבי
31 הכהנים.

32 ועוד יש לומר, שלפי רש"י שני הפסוקים המופיעים
33 בפרשת עקב עוסקים בשני ענינים שונים:

34 "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון
35 ברית ה' לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום
36 הזה" – התורה מצרפת יחדיו את הלויים נושאי ארון ברית
37 ה' ואת הכהנים – "לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו"
38 משום שאין מדובר כאן על עצם השירות של הכהנים.
39 ומסיבה זו יובן יותר⁶³ פירוש רש"י על הפסוק הראשון,
40 שהמשמעות של "לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו"
41 היא "נשיאת כפים"⁶⁴, ואין הכוונה לשירות ולעבודה
42 במקדש שזהו עיקר תפקידו.

43 ובפסוק השני "על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם
44 אחיו ה' הוא נחלתו כאשר דבר ה' מפרש רש"י, שזהו ענין
45 בפני עצמו: "לפי שהובדלו לעבודת מזבח". שזהו עיקר
46 השירות של הכהונה – ולכן נאמר כאן: "ה' הוא נחלתו"⁶⁵
47 – "נוטל פרס מזומן מבית המלך".

י.

נחלת הכהנים והלויים

48 לפי כל האמור לעיל יש להסביר על פי פירוש רש"י
49 את ההבדל בפסוקים שבפרשתנו בין הכהנים ללויים,
50 שלגבי הכהנים נאמר "אני חלקך ונחלתך בתוך בני
51 ישראל", ואילו לגבי הלויים נאמר, לכאורה, להיפך "בתוך
52 בני ישראל לא ינחלו נחלה" – וזהו ההבדל בין נחלת
53 הכהנים לבין נחלת הלויים:

54 נחלתם של הכהנים היא "בתוך בני ישראל" – באותו
55 אופן שיש לבני ישראל נחלה, וביחד אתם: כשם
56 שהקדוש-ברוך-הוא נתן לישראל נחלה – ארץ ישראל, כך

1 לדעת רש"י, בפשוטו של מקרא, נאמר ענין זה, "אני
2 חלקך ונחלתך", רק לכהנים, שמשום שמהותם היא שירות
3 לה', לפיכך גם לגבי המתנות, הם מקבלים אותן באופן
4 של "אני חלקך..." – "משולחן גבוה קא זכר".

5 ואילו הלויים, שאינם "משרתי ה'" ממש, אלא "וילוו
6 עליך וישרתוך" והם שליחים של בני ישראל, לכן גם
7 מתנותיהם אינן באופן של "אני חלקך ונחלתך", אלא מסוג
8 של מעשר "חלף עבודתם"⁶¹.

9 לעומת זאת, לדעת הרמב"ם, שהכהנים והלויים
10 מובדלים ביחד לעבודה – "זרע לוי כולו מובדל"
11 מלכתחלה, ורק לאחר מכן "הכהנים הובדלו מכלל הלויים"
12 –

13 גם הלויים נכללים בשירות לה', ולכן גם הם נכללים
14 ב"אני חלקך ונחלתך".

ט.

הסבר הפסוקים שבחומש דברים

15 לפי זה מובן גם לגבי הפרשיות במשנה תורה, בפרשת
16 עקב ובפרשת שופטים, שההבדל בין רש"י לבין הרמב"ם,
17 הוא בהתאם לפירושיהם לפני כן:

18 לדעת הרמב"ם, נכללים גם הלויים בפרשה של "בעת
19 ההיא הבדיל ה' את שבט לוי" שבפרשת עקב, וב"לא יהיה
20 לכהנים הלויים כל שבט לוי" שבפרשת שופטים⁶², כי
21 ההבדלה לה' כוללת את שבט לוי כולו.

22 לעומת זאת, לפי פירוש רש"י, בפשוטו של מקרא, הרי
23 כיון שבמקומות הקודמים, בפרשת במדבר ובפרשתנו,
24 מובן בפשוטו של מקרא שיש הבדל בין סוג השירות של
25 הכהנים ושל הלויים, אין לומר, שבפסוקים האמורים
26 "בעת ההיא..." ו"לא יהיה לכהנים..." המופיעים בחומש
27 דברים משנה תורה – אשר כשמו כן הוא, שתוכנו ענינים
28 ששנה משה לישראל – תחדש התורה חידוש מהותי לגבי

63 אע"פ שבלאה"כ מוכרח מדכתיב "ולברך בשמו". אבל ראה
הערה הבאה.

64 שמוה שרש"י העתיק בהד"ה לא רק התיבות "ולברך בשמו"
אלא גם "לעמוד לפני ה' לשרתו" משמע, דמפרש גם תיבות אלו על
נשיאת כפים (או, דהעיקר כאן הוא נשיאת כפים). ועצ"ע.

65 אלא די"ל, שמכיון שעל הלויים נאמר "ושרתו אותו" שהם
מסייעים להכהנים – בעבודת המזבח, לכן בכללות הרי גם הלויים נכללים
בפסוק הב' "ע"כ לא ה' ללוי גו' ה' הוא נחלתו". אלא שהכתוב מסיים
"כאשר דבר ה' א לו", והכוונה לכאורה להפסוק שבפרשתנו בנוגע
לכהנים. וצ"ע למה לא פירש זה רש"י על פסוק זה (בפ' עקב), כ"א
לאחרי זה בפ' שופטים יח, ב (בסופו).

61 להעיר דגם להדיעות ע"ד ההלכה דגם בכהנים הוי "חלף
עבודתם" (ראה אור זרוע ח"א סק"ג. ועוד) – שאני כהנים מלויים,
דבליים ה"ז מה שישאל שוכרים אותם ונותנים להם מעשר חלף
עבודתם, כלשון רש"י בפ' במדבר (כנ"ל בפנים ס"ה); משא"כ בכהנים
ה"ז מה שהקב"ה נותן להם חלף עבודתם לה'. וראה לשון רש"י ערכין
לד, א ד"ה הכא ברשותו. וראה יד אפרים י"ד סי' סא ס"ט. שו"ת בית
יצחק סי"ג אות יד. ועוד. ואכ"מ.

62 ראה רמב"ם שם ה"ב (מערכין יא, א) "שנאמר (שופטים יח, ז)
ושרת בשם ה' אלקיו ככל אחיו הלויים, אי זהו שירות שהוא בשם ה' הוי
אומר זו שירה". אבל בפרש"י שופטים שם (ו"ז. מספרי עה"פ) דקאי על
כהן ולא לוי ד"צאו לויים שאין ראויין לשירות".

ומסייעים להם. וכן הם שלוחים של בני ישראל, לשרת
במקומם.

ולכאורה, כיצד מתיישרים שני הענינים יחדיו, והרי
כיון שמהותם היא התקשרות והתחברות לה', הם היו
צריכים להיות ככהנים, משרתי ה', לקדשו לי, נתקדש קדש
קדשים?

אלא, ההסבר לכך הוא, שהיא הנותנת: עבודת ה'
האמיתית היא כאשר אין נחשבים למציאות עצמאית כלל
וכלל.

בני ישראל, אשר יש להם נחלה שניתנה להם מאת
הקדוש-ברוך-הוא, וכן הכהנים, שעליהם נאמר "אני חלקך
ונחלתך בתוך בני ישראל", הם כולם משרתי ה', ומשמעות
הדברים היא שיש להם מציאות עצמית מסוימת.

לעומת זאת, הלויים⁷² אינם חשים עצמם כלל וכלל
כמציאות בפני עצמם, ואפילו לא כמציאות של קדושה,
הם אינם אפילו מציאות של משרתי ה', אלא רק מסייעים
לכהנים, כדי שהללו יוכלו לבצע את שירותם, וכן משמשים
כשלוחים הנשכרים על ידי בני ישראל – ודוקא בעבודה
זו של התבטלות מוחלטת⁷³, נוצרת ההתקשרות
וההתחברות האמיתית של ישראל עם הקדוש-ברוך-הוא –
"ילוה אישי אלי"⁷⁴.

(משיחות ש"פ קרח תשמ"ה,
ש"פ נצוי" וכ"ט אלול תשד"מ)

1 הוא נתן חלק ונחלה לכהנים את "כל תרומות הקדשים
2 אשר ירימו בני ישראל לה"⁶⁶.

3 ואילו הלויים לא קבלו מהקדוש-ברוך-הוא נחלה
4 באופן ישיר, כפי שקבלו בני ישראל את ארץ ישראל
5 לנחלה, אלא הקדוש-ברוך-הוא ציוה שישראל יתנו לבני
6 לוי שכר "חלף עבודתם". ואת זאת מדגישה התורה,
7 ש"ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה" – נחלתם אינה
8 ביחד ובאותו אופן שקבלו ישראל נחלה⁶⁷.

יא.

ההתקשרות האמיתית – התבטלות

9 מ"ינה של תורה" שבפירוש רש"י:

10 הרמב"ם אומר⁶⁸: "לא שבט לוי בלבד אלא כל איש
11 ואיש... אשר נדבה ורחו... לעמוד לפני ה'... הרי זה
12 נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו".

13 מכך מובן גם לשיטת רש"י, לגבי מהותם של הכהן
14 והלוי, שאצל כל אחד ואחד מישראל יש בעבודה הרוחנית
15 הן דרגה של כהן והן דרגה של לוי. וכיון שלעתיד לבוא
16 הלויים יהיו כהנים, ויהיו נעלים מכהנים⁶⁹, מובן, שגם
17 בזמן הזה יש מעלה מיוחדת בלוי על פני הכהן.

18 ויש לבאר לפי האמור לעיל: לוי הוא מלשון ילווה
19 התקשרות והתחברות⁷⁰ – דביקות בה'⁷¹. מצד שני,
20 אומרים "וילוו עוליך וישרתוך", שהם משרתים לכהנים

(66) פרשתנו יח, יט.

(67) וגם המ"ח ערים שניתנו ללויים – ע"פ פשוטו של מקרא אינן
נחלה להם בתוך בני, כ"א כלשון הכתוב (מסעי לה, ב"ג) ונתנו ללויים
מנחלת אחזתם ערים לשבת גר' והיו הערים .. לשבת (ראה אוה"ח שם).
וראה רמב"ן פרשתנו בסופה. לקמן ע' 250.

ע"ד ההלכה – ראה ירושלמי מע"ש פ"ה ה"ט. ובארוכה לק"ש
[המתורגם] חכ"ה ע' 105 ואילך. וש"נ.

(68) בסוף הל' שמיטה ויובל. וראה לק"ש ח"ח ע' 345 ואילך. ח"ח
[המתורגם] ע' 211. וש"נ.

(69) תניא פ"ג, מ"ל"ת האריז"ל (יחזקאל). וראה בארוכה לקר"ת

פרשתנו נד, סע"ב ואילך.

(70) כמ"ש בפ' ויצא (כט, לד).

(71) ראה תו"א ויחי מה, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

(72) ראה תו"א בשלח סב, ג.

(73) ראה עד"ו לקו"ש [המתורגם] חכ"ב (ע' 14 ואילך) – שדוקא
בנדרת העצים, שאינם חלק מהקרבת עצמו רק הכשר קרבן (ובמילא אין
להאדם ה"שביעת רצון" שהוא פגול ה"ריח ניחוח לה", וכל פעולתו היא
רק שמסייע לאחר להקריב קרבנו) בא בגילוי יותר הביטול ומסנ"פ לה.
(74) ויצא שם.

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' ב

8 כוכבים, כלומר שאף באופן זה נחלק תנא קמא על רבי אליעזר.
9 תנא קמא סבר, כי אֲמִירָן – מה שאנו אומרים, שזה – הבעלים
10 מְחַשְׁבִּים מחשבת פסול וזה – האחר עוֹבֵד, ובכוחה של מחשבת
11 הבעלים לפגל, הֵנִי מִיָּלִי – דבר זה אינו אלא בְּפִנִּים – בקדשים
12 הנשחטים במקדש, אֲבָל בחולין הנשחטים בחוץ, לא – אין
13 אומרים שמחשבת הבעלים פוסלת, משום שאת מחשבת בעל
14 הבהמה שתפסול בחוץ, מְחַשְׁבִּים הפוסלת בְּפִנִּים

1 בְּבִשְׁמֵינִי דְחָשִׁיב, כשירה השחיטה, כיון שזה – בעל הבהמה
2 מְחַשְׁבִּים מחשבת פסול וזה – חבירו עוֹבֵד – שוחט את הבהמה, לא
3 אֲמִירָן, אלא רק השוחט פוסל במחשבתו.
4 הגמרא מביאה אופן נוסף לפרש את מחלוקתם: אִיבָא דְאֲמִירָן –
5 יש אומרים, שאכן סוברים תנא קמא ורבי אליעזר, כרבי אליעזר
6 ברבי יוסי שבקדשים גם הבעלים מפגלים. ובְּבִשְׁמֵינִי דְחָשִׁיב
7 פְּלִיגִי – ונחלקו באופן ששמענו מהנכרי שחשב לשם עבודת

ילקוט לוי יצחק על התורה

מז"ת³ שהם ו"ה, כמ"ש במ"א מזה בס"ד.

כי תהו הוא בבחי' עיגולים⁴ ומקיפים, ותיקון הוא בחי' יושר ציור אדם כידוע. א"כ תהו כשמתברר ומתחבר בתיקון הוא נעשה בבחי' מקיף לתיקון, והיינו כמו בית שהוא מקיף את האדם.

ובדוגמא כמו שהמשכן שהוא בית להאדם העליון דתיקון.

לקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומאמצי⁵ ל עמוד 19

הוא בכלל זו"ן. ולכן תמצא כי לעולם אין הפגם עולה רק נגד זו"ן, ולא באו"א. עיי"ש.

ראה גם ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ב סימן ק. קכד. קלה. קלו. קנ. חלק ה סי' סד. קו. תורת מנחם התועדויות ה'תשמ"ה חלק ג עמוד 6481.

(3) מז' תחתונים. פירוש: הו' תחתונים הם הו' מדות, ובתוהו הם ז' מדות רעות, חסד דקליפה וגבורה דקליפה וכו', וכן נפלו "אחוריים" דחכמה ובינה וכו', והוא חכמת אומות העולם חכמת הרפואה חכמת הטבע וכו', דאמיתית "פנימיות" חכמה ובינה הוא חכמת התורה. ראה תניא סוף פרק ח.

וראה אור התורה יתרו ע' תשל וז"ל: חכ' דקדושה בחי' ביטול ונק' כח מה, משא"כ חכמה חיצונית הם בחי' יש ולכן נק' סכלות והתהוותם הוא משבש"כ שאעפ"י שעיקר השבירה ה' בהמדות ולא בג"ר כמ"ש ימותו ולא בחכמה מ"מ באחוריים דחכ' ה' השבירה שנפל בשבש"כ בחכמת פילסופיא וחכמת בני קדם בחי' יש ודבר ולכן נק' סכלות, שבחי' יש זהו היפוך חכמת אמת שהוא בחי' ביטול והוא חכמת התומ"צ אשר לא ה' בשבירה שהחכמה אשר אם המצה או הלולב ואתרוג כך כדן או הוא כשר ושורה בזה הוא"ס ב"ה, וניכלל המצה או האתרוג בבחי' ביטול לא"ס ב"ה ואם אינו כראוי הוא פסול ואינו יכול להתעלות כו' וכמו"כ תפילין וציצית כו', ולכן הוא נק' חכמה, משא"כ חכמה דק"נ נק' סכלות, והנה בחכ' אתברירו שע"י חכמה דקדושה נעשה הבירור בחכ' דק"נ שיתברר ויוכלל בקדושה, עיי"ש.

ועיין ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ה סימן כט.

(4) תהו הוא בבחי' עיגולים. אחד הטעמים הוא: דיש בחי' עיגול, ויש בחי' יושר, בחי' עיגול מורה שהאור אינו בא בבחי' התיישבות, ומורה על תהו, משא"כ בחי' יושר הוא אור הבא בכלי.

ראה תורה אור פרשת שמות נב, א. תורת חיים פ' ויחי רמג, ג ואילך. ספר המאמרים ה'תרס"ו (הוצאת תשע"א) עמוד שצו. תורת מנחם התועדויות חלק סה (תשל"א ח"ג) עמוד 210 ואילך.

ועיין ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סימן לו. קנד. חלק ב סי' קכד.

שמות כה, ג - וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת.

ד - ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים.

ה - וערת אילם מאדמים וערת תחשים ועצי שטים

ב

טעם וביאור שהמשכן נעשה מ"יא" דברים דוקא, דבחי' תהו כשמתברר נעשה בחי' מקיף לבחי' תיקון

הנה המשכן נעשה מ"יא" דברים, זהב, כסף, נחשת, תכלת, ארגמן, תולעת שני, שש, עזים, עורות אלים, עורות תחשים, עצי שטים.

שהי"א דברים הללו הם הי"א² בחי' שנפלו מתהו

(1) ראה גם לקמן סי' כו. נח. נט. (ועיין אור התורה תרומה (שמות כרך ה) עמוד א'תיד. א'תפו. פ' תצוה (שם) עמוד א'תשסב. לקוטי שיחות חלק טז ע' 292 הערה 7).

(2) הי"א בחי' שנפלו מתהו . . שהם ו"ה. פירוש: יש י"א בחינות שנפלו בשבירה דתהו, והם בחי' זו"ן (המדות והאחוריים דחכמה ובינה, ראה לקמן הערה 3), והם מרומים באותיות "וה" מהשם בגי' "יא" כולל ה"אחוריים" דמוחין כדלקמן.

ראה תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד שכב וז"ל: והנה בשבירה דתהו נפלו י"א בחי', שהם הו' מלכין שמתו, והוא התהו המפורש בפסוק והארץ היתה תהו, והד' דאחוריים דאב ואם וישראל סבא ותבונה שהוא התהו שבראשי תיבות והארץ היתה תהו למפרע וכמ"ש בעץ חיים שער דרושי נקודות [שער ח] פ"ב עיי"ש.

וז"ל עץ חיים שם: ואו"א נשברו ונפלו האחוריים שלהם. וזו"ן נפלו פנים והאחוריים שלהם, והנה זהו הטעם שנרמז בפסוק (בראשית א, ב) והארץ היתה תהו ובהו, אשר הוא מדבר בענין מיתת המלכים וכו', נרמז בו ב' פעמים מלת תהו, א' במפורש בפסוק, וב' בר"ת למפרע "והארץ היתה תהו, והוא כנגד ב' בחי' הנ"ל, כי תהו הישר המפורש בפסוק הוא בחי' ז' מלכים שמתו ונתבטלו אפי' הפנים שלהם הישרים, ותהו שבר"ת למפרע הוא בחי' ביטול האחוריים דאו"א, כי כל למפרע הוא בחי' אחוריים. עיי"ש.

וראה פרי עץ חיים שער עולם העשי' פרק ד וז"ל: הו' מלכים שמתו בארץ אדם, שהם ז' תחתונים, ועוד ד' אחוריים של חכמה ובינה וישראל סבא ותבונה, וסודם הוא ב' אותיות אחרונות שבכח הו' וה, שהם גי' י"א. וכבר ידעת כי ב' אותיות אלו הם זו"ן שהם ז'ת אמנם עם ד' אחוריים הנז' שירדו למטה במקום זו"ן הם י"א, כמנין ו"ה, כי כ"ז

שמות כה, ח - ונעשו* לי מקדש ושכנתי בתוכם

ג

ביאור הזהר דמ"ש (מלכים-א ט, א) "ויהי ככלות שלמה לבנות את בית יהו"ה" זהו בית המקדש, כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר, דארבעה דברים כנגד הד' אותיות שם הוי' - וביאור שיטת הרמב"ם ב"גדר וקדושת הדביר"

פתיח' רבי אלעזר ואמר, (מלכים-א ט, א) ויהי ככלות

(*) בביאור כל הסיפור (גמ' סח, א) בקשר לה"שמיר" - ראה תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס ע' תלח ואילך. ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סימן ל.

(1) [בתרגום ללה"ק]: פתח רבי אלעזר ואמר (מש"כ) ויהי ככלות שלמה לבנות את בית יהו"ה ואת בית המקדש וגו' (וקשה) וכי כיון דאמר את בית יהו"ה, מהו ואת בית המקדש (על איזה בית נאמר בית המלך), אי בגין שלמה אמתר (אם תאמר שעל ביתו של שלמה בעצמו אמר בית המלך), לאו הכי (אינו כן, שאם כן היה לו לומר ויכל לבנות את בית ה' ואת ביתו, אי נמי אינו ראוי להזכיר בית הדיוט יחד עם בית ה'). ומתוך אגלא (מש"כ) את בית יהו"ה, דא בית המקדש, ואת בית המקדש, דא קדש הקדשים (ומפרש) בית יהו"ה

שלמה לבנות את בית יהו"ה ואת בית המקדש וגו', וכי כיון דאמר את בית יהו"ה, מהו ואת בית המקדש, אי בגין שלמה אמתר, לאו הכי. אלא את בית יהו"ה, דא בית המקדש, ואת בית המקדש דא קדש הקדשים, בית יהו"ה דאיהו בית המקדש, כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר דא בית המקדש, ודא אקרי בית יהו"ה, בית המקדש, דא קדש הקדשים דאיהו פנימא דכלא.

זהר חלק ב דף ד, א

ד' דברים. עזרות, לשכות, אולם, דביר. לנגד ד' אותיות דשם הוי', והיינו בית הוי', והיינו שהד' דברים הללו שבבית המקדש הם כלי קיבול לד' אותיות דשם הוי'.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות-דברים עמוד ה

דאיהו בית המקדש, כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר דא בית המקדש, ודא אקרי בית יהו"ה (וזה נקרא בית ה'), בית המקדש דא קדש הקדשים, דאיהו פנימא דכלא (בית המלך הוא קודש הקדשים, שהוא פנימיות מהכל).

המשך ביאור למס' חולין ליום שישי עמ' א

1 נסתפקו בני הישיבה, ניקבו שניהם ושני עורות הושט וכן
2 הקורקבן וכיס שליו זה שלא כנגד זה, שאין הנקב מכון כנגד
3 הנקב השני אלא זה למעלה וזה למטה, מהו - מה דינו.
4 הגמרא פושטת את הספק: אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא,
5 בוישט אם אין הנקב מכון זה כנגד זה בשר, אבל בקורקבן, אפילו
6 שאין הנקב בקורקבן מכון כנגד הנקב בכיס, פסול וטריפה, משום
7 שהמאכל מצטבר בנקב שבקורקבן ומחלחל בתוך הנקב עד
8 שיוצא בנקב השני.
9 מקשה הגמרא: מתקין לה רב אשי על דברי מר זוטרא בשם רב
10 פפא, אדרבה, הלא היפך הדברים הוא הנכון, וישט דאכלה ביה
11 ופעיא ביה - הוושט כיון שאוכלת בו, ומוציאה קול בקנה שסמוך
12 אליה, רוח - הוושט מתרחב, נמרא ליה ופשטה ליה - ומכווצת
13 אותו ומותחת אותו, ומחמת זאת זמני דמיהנדין ביה דדי -
14 פעמים שידמנו הנקבים להיות מכונים זה כנגד זה, ומטעם זה יש
15 לחשוש לניקבו זה שלא כנגד זה שעושה את הבהמה טריפה, אבל
16 בקורקבן דמיהנ גייה כדקאי קאי - בקורקבן שתמיד נח במצב אחד
17 ועומד על מקומו בלי להמתח ולהתכווץ, אף שישנם שני נקבים,

18 מכל מקום שני הנקבים במקומם עומדים ולעולם הרי הם זה שלא
19 כנגד זה, ומטעם זה יש להכשירה, ומדוע אמר רב פפא היפך
20 הסברא.
21 מחמת טענה זו חוזרת בה הגמרא ומתקנת את השמועה בשם רב
22 פפא. מבארת הגמרא: אמר ליה רב אחא בר רב יוסף לרב אשי,
23 הכי אמרין - כך נאמרו הדברים משמיה דמר זוטרא דאמר משמיה
24 דרב פפא, בנותין - כדברין, שבושט פסול ובקורקבן כשר.
25 הגמרא דנה בניקב הוושט ואחר כך נסתם: ואמר רבה, קרום שעלה
26 מהמת מכה וסותם את הנקב שבוישט, אינו קרום - אין קרום זה
27 נחשב כסתימה להכשירה ואפילו שהקרום עבה, משום שאינו
28 מתקיים.
29 הגמרא דנה אם יש בדיקה לוושט: ואמר רבה, וישט אין לו בדיקה
30 מבחוץ - אי אפשר להכשירו על ידי בדיקה בעור החיצון לראות
31 שלא ניקב, משום שהעור אדום ואין ניכר בו טיפת דם, אלא רק
32 בפנים שהעור לבן ניכר בו דם ואפשר לבדוק.
33 שואלת הגמרא: למאי נפקא מינה - איזה דין יוצא מחילוק זה
34 שבאופני בדיקת הוושט.

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

דוקא, שהוא מקום "הדירה". וכשירדו כל הנשמות למטה דוקא, הביא הדבר לביאת המשיח ותשלם הכונה של "דירה בתחתונים".

הוי אומר:

כאשר נולד תינוק יהודי, אין זו שמחה פרטית של הוריו ומשפחתו בלבד. זו שמחה בכל העולמות ועבור כל בני ישראל שבמשך כל הדורות, שכן כלם צמאים ומתאווים להגיע לתכליתם ושלמותם, שהיא ביאת המשיח, ולדת כל ילד יהודי מקרבת ומזרזת את הגאולה.

(משיחת ש"פ במדבר תשי"ו. מתוך "לקראת שבת")

ההכנה ללמוד התורה לעתיד לבוא

גם לאחר ביאת המשיח ימשיכו בלמוד התורה, ואדרבה, לאחר ביאת המשיח יעסקו בלמוד התורה ביותר שאת ויותר עז, ובמיוחד - בלמוד פנימיות התורה. וכפסק דין הרמב"ם ש"באותו הזמן (לאחר ביאת המשיח)... יהיו כל ישראל חכמים גדולים... וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

וההכנה לזה היא - הפצת המענינות חוצה, שעל ידי זה ממהרים ומזרזים (כפנימיות) את קיום היעוד "תורה חדשה מאתי תצא" - בגלוי, "כי הנני מביא את עבדי צמח" - ביאת משיח צדקנו, שהוא ילמד תורה את כל העם כולו, במהרה בימינו ממש.

(י"ג אלול תשמ"ב: התועודיות תשמ"ב ח"ד ע' 2175. מתוך "לקראת שבת")

ברגע אחד

כללות הענין דחשוב קצין היה שנה רק בדורות הקודמים, שאז היה מקום לחקר אם הגאולה תהיה באופן ד"בעתה" (כאשר "לא זכור"), או שהגאולה תהיה באופן ד"אחישנה" (כאשר "זכור"). אבל כאשר מדבר אודות דורנו זה - הרי אמרו חז"ל ששכר "כלו כל הקצין", הינו, שכר עברנו את כל החשבונות של תאריכי הקצין כו', ומכאן ואילך לא זקוקים עוד לחשבונות וקצין, כולל החשבון שבסוף דניאל כו' - כי "אין הדבר תלוי אלא בתשובה".

מה שרואים מכאן

כיצד אפשר לומר שדורנו זה שנה ביותר לגאולה העתידה - הרי ידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה "אם הראשונים כמלאכים וכו'".

והבאור בזה: ידוע המשל של גדולי ישראל המובא בספרי מוסר - מננס העומד על גבי ענק, שלמרות היותו "ננס", הרי בעמדו על גבי הענק, הוא מסגל לראות למרחק רב יותר מה"ענק".

ועל דרך זה בנמשל: הדורות הראשונים הם בדגמת ה"ענק", "ראשונים כמלאכים", ואלו דורנו זה הוא בדגמת ה"ננס" בלבד. אבל אף על פי כן, מאחר שכללות העבודה של דורנו (ננס) באה אחרי העבודה של הדורות הראשונים (על גבי ה"ענק"), הרי דוקא על ידי העבודה של דורנו זה זוכים לגאולה העתידה, ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "אין המלאכה נקראת אלא על שם גומרה".

(התועודיות תשמ"ב ח"ג ע' 1290. מתוך "לקראת שבת")

בטול המדידות וההגבלות של הגלות

כאשר העבודה היא מתוך שמחה שעולה על גדולתה ופורצת כל מדידה והגבלה - אזי העבודה עצמה היא באופן של פריצת כל המדידות וההגבלות, כלומר, שפעולתיו בענין הצדקה (הן צדקה בגשמיות כפשוטה, והן צדקה ברוחניות). וכן בכל עניני התורה ומצוותיה - נעשות באופן שלמעלה מכל מדידה והגבלה.

והנה, כאשר הקדוש ברוך הוא רואה שבני ישראל - "עם קרובו" ממלאים את תפקידם ושליחותם באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, הרי מכיון שמדתו של הקב"ה היא "מדה כנגד מדה", ובזה גופא כמה פעמים פכה - מובן שהקדוש ברוך הוא מבטל את כל המדידות וההגבלות דענין הגלות.

(התועודיות תשמ"ג ח"ב ע' 1070. מתוך "לקראת שבת")

לדת יהודי נוסף - מחישה הגאולה

תכלית הכונה של בריאת העולם היא שיהיה להקדוש ברוך הוא "דירה בתחתונים", לכן, לא די בכך שהנשמות נמצאות למעלה, אלא עליהם לרדת למטה

וממילא "הגוי אשר לא יעבדוך יאבדו", כי לעתיד לבוא, גוי שאינו מראה בגלוי שכל מציאותו היא רק בשביל ישראל, לא תהיה לו זכות קיום בעולמו של הקדוש ברוך הוא, ובמילא "יאבדו" (דאין זה ענין של ענין אלא משום שאין למציאותם זכות קיום).

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ד עמ' 161 ואילך. מתוך "לקראת שבת")

תפלת שמונה-עשרה בקול רם

בתפלת שמונה-עשרה יהודי עומד בהתבטלות מחלטת לה' יתברך, כעבד בפני אדונו.

מסבה זו צריכה תפלה זו להאמר בלחש, כאות להתבטלות ולהתאחדות בין היהודי לבוראו.

אומר על כך אדמו"ר הזקן, שפאשר תבוא הגאולה תאמר תפלה זו בקול רם. זאת משום שעם ישראל יתעלה למדרגה גבוהה יותר, כך שגם כאשר יתפלל בקול רם לא יפריע הדבר לעצמת ההתבטלות לה' יתברך. אדרבה, דוקא באופן זה תרומם התפלה את האדם לרמה גבוהה יותר.

יש להביא סמוכין לכך מדברי הזוהר, האומר שצריך להתפלל את תפלת שמונה עשרה בלחש, ומוסיף "קול ברמה נשמע, מאי ברמה? דא הוא עלמא עלאה, עלמא דאיתי". הלא חדוש נפלא הוא שלעתיד לבוא נתפלל "שמונה עשרה" בקול רם.

(שיחת ש"פ יגש תשמ"ו. מתוך "לקראת שבת")

וימאחר ש"אין הדבר תלוי אלא בתשובה", מובן, שהגאולה יכולה לבוא בשעתא חדא וברגעא חדא, כשם שעבודת התשובה היא בשעתא חדא וברגעא חדא.

(תורת מנחם - התוועדויות תשמ"ב ח"ג ע' 1290)

איפה הגויים 'נצטוו' לשירת אותנו?

בהפסרת פרשתנו כתוב "הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו והגוים חרב יחרבו".

ולכאורה, יעוד זה שיתקיים לעתיד לבוא תמוה ביותר בהשקפה ראשונה, שכן בנוגע לז' מצוות שנצטוו בהן בני נח, הרי מצינו שאם אינם מקיימים אותן מתחייבים במיתה (פמבאר ברמב"ם הלכות מלכים סוף פרק ט), אך היכן מצינו שנצטוו בני נח לשירת ולעבד את בני ישראל, ואם כן מדוע "הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו"?

אלא:

ידוע מאמר חז"ל (פרוש רש"י ריש פרשת בראשית. וראה ויקרא רבה פרשה ל"ו, ד) "בראשית - בשביל ישראל שנקראו ראשית". שכל העולם כלו עם אמות העולם נבראו רק בשביל עם ישראל.

והנה עכשו בזמן הגלות אין רואים בגלוי שמטרת וסבת קיומן של אמות העולם היא בשביל ישראל. אך לעתיד לבוא, שאז תתגשם סבת ומטרת הבריאה, יראו בגלוי שמציאותם של אמות העולם היא רק בשביל ישראל.

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' א

- 1 מתרצת הגמרא: לא תימא בולו אלא אימא רובו - אל תאמר
- 2 שדיבר שמואל באופן שנעקר כל תורבין הושט מהלח, אלא
- 3 שנעקר רק רובו, אבל עדיין מחובר במיעוטו בלח, ולכן כשר,
- 4 שאין זה נחשב לעיקור סימנים.
- 5 מקשה הגמרא: והאמר רבא בר בר חנה אמר שמואל, סימנים של
- 6 השחיטה (קנה וושט) שנלדלו ברוין - שנעקרו ממקומן ברוב
- 7 מקומות חיבורם בגוף, תרפה, מבואר שאפילו אם מחוברים
- 8 הסימנים במיעוטם בבשר הרי היא טריפה, ואיך הכשיר שמואל
- 9 כשנעקרו ברובם ורק מיעוטם מחובר.
- 10 מתרצת הגמרא: אמר רב שישא בריה דרב אידי, הא דאקפל
- 11 איקפליה התיב דאפריק אפריקי - שמואל שהכשיר כשנעקרו
- 12 ברובם הוא באופן שנקלף הושט מהלחי ברובו ונשאר מיעוט
- 13 מחובר במקום אחד, ומה שהטריף שמואל בסימנים שנלדלו

פרשת קרח

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

א ואתפלג קרח בן יצהר בר קהת בר לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בר פלת בני ראובן:

טז (א) וַיִּקַּח קָרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהֶת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פֹּלֵת בְּנֵי רְאוּבֵן:

נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עזיאל, שמנהו משה נשיא על בני קהת על-פי הדבור. אמר קרח: אחי אבא ארבעה היו, שנאמר (שמות ו): "ובני קהת וגו'". עמרם הבכור נטלו שני בני גדלה: אחד מלך ואחד כהן גדול; מי ראוי לטל את השנייה? לא אני, שאני בן יצהר, שהוא שני לעמרם? והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מפלם! הריני חולק עליו ומבטל את דבריו! מה עשה? עמד וכנס מאתים וחמשים ראשי סנהדראות, רבן משבט ראובן שכניו, והם אליצור בן שזאור וחבריו וכיוצא בו, שנאמר: "נשיאי עדה קריאי מועד", וילהלן הוא אומר (במדבר א): "אלה קוראי העדה". והלבישן טליתות שפלן תכלת, באו ועמדו לפני משה, אמרו לו: טלית שפלה של תכלת, חככת בציצית או פטורה? אמר להם: חככת! התחילו לשחק עליו. אפשר, טלית של מין אחר, חוט אחד של תכלת פוטרה. זו שפלה תכלת, לא תפטר את עצמה? בני ראובן • דתן ואבירם ואון בן פלת.

טז וַיִּקַּח קָרַח • פְּרָשָׁה זוּ יָפָה נִדְרָשֶׁת בַּמִּדְרָשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא. וַיִּקַּח קָרַח • לָקַח אֶת עֲצָמוֹ לְצַד אֶחָד לְהִיּוֹת נֶחֱלֵק מִתּוֹךְ הָעֵדָה לְעוֹרֵר עַל הַכְּהֵנָה, וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגַּם אוֹנְקִלוֹס "וְאֶת־פִּלַּג", נֶחֱלֵק מִשְׁאֵר הָעֵדָה לְהַחֲזִיק בַּמַּחֲלָקֶת. וְכֵן (אֵיב טו): "מִה־יִּקְחֶךָ לְבָד", לֹקַח אוֹתָךְ לְהַפְלִיגֶךָ מִשְׁאֵר בְּנֵי־אָדָם. דָּבָר אַחֵר: "וַיִּקַּח קָרַח" מִשְׁךָ רָאשֵׁי סִנְהֶדְרָאוֹת שֶׁבָּהֶם בְּדָבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כ): "קַח אֶת־אֶהֱרֹן", (הוֹשֵׁעַ יד): "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים". בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהֶת בֶּן־לֵוִי • וְלֹא הַזְכִּיר "בֶּן־יִצְעָקב", שֶׁבָּקֵשׁ רַחֲמִים עַל עֲצָמוֹ, שֶׁלֹּא יִזְכֹּר שְׁמוֹ עַל מַחֲלָקָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית מט): "בְּקֹהֶלֶם אֶל־תַּחַד כְּבֹדִי". וְהִכֵּן נִזְכָּר שְׁמוֹ עַל קָרַח? בְּהִתְיַחֵס עַל הַדִּיּוּק בְּדָבָרֵי הַיָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (דֵּח"א יא): "בֶּן־אַבְיָסָף בֶּן־קָרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהֶת בֶּן־לֵוִי בֶּן־יִשְׂרָאֵל". וְדָתָן וְאַבִּירָם • (תַּנְחוּמָא) בִּשְׂבִיל שֶׁהָיָה שָׂבֵט רְאוּבֵן שְׂרֹי בַּחֲנִיתָם תִּמְנָה, שֶׁכֵּן לָקַחַת וּבְנֵי הַחֹנִיִּים תִּמְנָה, נִשְׁתַּתְּפוּ עִם קָרַח בַּמַּחֲלָקָה: אוֹי לְרָשָׁע, אוֹי לְשֹׂכְנוֹ. וְיִמָּה רָאָה קָרַח לְחַלֵּק עִם מֹשֶׁה?

~ נקודות משיחות קודש ~

השמידה לתורה – אהבת ה' ויראתו

להסתפק בהיותו בעל תורה ו"פטור ממזונה" מאהבת ה' ויראתו, דפרשיות "שמע" ו"היה אם שמוע" שבמזונה ענינם אהבה ויראה, בפרשת "שמע" נאמר "ואהבת", ופרשת "היה אם שמוע" - ענינה יראה. ועל זה ענה משה רבנו, "חייב במזונה" שאהבה ויראה

ויקח קרח (טו, א) ויקח קרח . . קפץ קרח ואמר למשה . . בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזונה (במדבר י"ח) ויש לבאר הענין בדרך הדרוש: טענת קרח היתה, "בית מלא ספרים", היינו אדם שמלא וגדוש בתורה, יכול

ספורט

טז (א-ב) ויקח קרח. שעור הכתוב ואבירם ואון בן פלת, חמשים משה, ואנשים מבני ישראל. ואחר וסדרו, כאלו אמר: "ויקח קרח ודתן ומאתים נשיאי עדה, ויקמו לפניך, תורה ג

צָרִיף לְאַהֲבָה וַיִּרְאֶה שִׁישְׁמֹרוּ עַל תּוֹרָתוֹ, וּבְמֵאֲרֹז"ל (אבות ג, ט) "כָּל שִׁירְאָתוֹ קוֹדֶמֶת לְחֻכְמָתוֹ, חֻכְמָתוֹ מְתַקֶּמֶת".

(ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 329 - מתוך 'לקראת שבת)

מְכַרְחִים לְלִמּוּד הַתּוֹרָה, וְדָמּוּ שֶׁהִמּוּזָה שׁוֹמֶרֶת עַל כָּל מֵה שֶׁבִּבְיָתָהּ, בֵּן "בֵּית מְלֵא סִפְרִים" אָדָם הַמֵּלֵא בַּתּוֹרָה

בִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וַגְּבִרְיָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֲתָן וְחֻמְשִׁין רַבְרָבִי כְּנִשְׁתָּא מְעֲרֵעִי זְמַן אֲנָשִׁין דִּשְׁמָא:

(ב) וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶ�ה וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָם נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשִׁישֵׁם:

ג וַאֲחֻכְנָשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַאֲמָרוּ לְהוֹן סָגִי לְכוּן אָרִי כָּל כְּנִשְׁתָּא כְּלָהוֹן קְדִישִׁין וּבִינֵיהוֹן שִׁירְאָ שְׁכֻנְתָּא דִּינִי וּמֵא דִּין אֲתוֹן מְתַרְבְּרִין עַל קְהָלָא דִּינִי:

(ג) וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם בִּי כָּל־הָעֵדָה כָּל־שֵׁם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קְהָל יְהוָה:

אֲתָה מְלָכוֹת, לֹא הִיָּה לָךְ לְבָרֵךְ לְאַחִיךָ כְּהֵנָּה, לֹא אֲתָם לְבָדְכֶם שְׁמַעְתֶּם בְּסִינִי "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ", כָּל הָעֵדָה שְׁמָעוּ.

ש"י רב-לכם. הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדלה. כלם קדושים. (תנחומא) כלם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה. ומדוע תתנשאו. אם לקחת

~ נקודות משיחות קודש ~

- הרי שאין אדם היכול להדמות למשה ובנו, מקבל התורה; אף מאחר שהעקר הוא מעשה המצוות, שבהן כל ישראל שוים - "מדוע תתנשאו"? על כך ענה לו משה "בְּקֹר וַיֵּדַע ה'". כלומר: "בְּקֹר" - מעשה המצוות צריך להיות מואר באור וחיית פנימיות של אהבת ה' ויראתו, וידע ה' - כך שביאו לידי ידיעת וגילוי אלוות. ובכנות המצוות הרי יש הבדל גדול בין זו של משה לזו של כל שאר ישראל.

(ליקוטי שיחות, כרך ד, עמ' 1048)

אחר ביאת מרגלים היתה בליעת קרח (סדר עולם רבא פ"ח) פרשת קרח ארצה לאחר שובם של המרגלים, משום שכל ענין המתלקת של קרח, התעורר ועלה בהמשך לספור המרגלים: המרגלים רצו להשאיר במדבר ולהתמסר ללמוד התורה במנוחה ובשלום, הרחק משדרות העולם, ולא רצו לעסוק בקיום המצוות המעשיות, כפי המתחייב בארץ-ישראל. כאשר הוכח לכל שטעו, ושצריכים בכל זאת להכנס לארץ ולקיים שם את המצוות המעשיות, שכן "המעשה הוא העקר", עמד קרח וטען: לו היה העקר ללמוד תורה

ספורט

פי כל העדה. כל אחד מהם. כלם קדושים. מפך רגל ועד לראש, כמו שאמר "והייתם קדושים לאלהיכם" (לעיל טז, מא). ומדוע תתנשאו. בענין הקדושה, שאסרתם העבודה לבכורות, ומשה כבר כהן כל שבעת ימי המלוואים, ואהרן ובניו כהנים לעולם. תורה ד

עמו, כדי שפשיקתו קרח דתן ואבירם אחר כך על משה ואהרן, יהיו הם כלם כאחד מספימים לדברי הנקלהים, לפני אותם אנשים מבני ישראל שגמזאו שם. ובחרו שעה שיהיה שם המון עם, כדי לפרסם ולהעביר קול במתנה למען ירבו מתקוממים עמם.

(ג) וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶ׈ה וְעַל אֶהֱרֹן קִרַּח דָּתָן וְאֲבִירָם נִקְהָלוּ לְהִתְרַעַם עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן, בְּמַעֲמַד חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָם נְשִׂאֵי הָעֵדָה שֶׁהָלָכוּ שָׁם בַּעֲצַת אֵלָה הַמִּתְרַעֲמִים, בַּעֲת שֶׁהָיוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה "אֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל" הַבָּאִים לְדִין. וְאֹתָם הִחְמִשִּׁים וּמֵאֲתָם נִוְעָדוּ שָׁם כְּמוֹ הוֹלְכִים לְתֵמָה אֶל מֹשֶׁה לְהִתְנַצֵּב שָׁם

(ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל-פָּנָיו:

ד ושמע משה ונפל על אפואי:

במחלקתו של קרח נתרשלו ידיו. משה לכן מלך שפסח על אביו ופיס עליו אוהבו פעם ושנים ושלש, כשפסח רביעית נתרשלו ידי האוהב ההוא, אמר: עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני.

כ"י ויפל על-פניו. (תנחומא. מ"ד) מפני המחלקת, שפסח זה בידם סרחון רביעי: חטאו בעגל (שמות לב): "ויחל משה", במתאוננים (במדבר יא): "ויתפלל משה", במרגלים (שם יד): "ויאמר משה אל-ה' ושמעו מצרים",

(ה) וַיִּדְבֹּר אֶל-קָרַח וְאֶל-בְּלַעֲזָרוֹ לֵאמֹר בֶּקֶר וַיֵּדַע יְהוָה אֶת-אֲשֶׁר-לוֹ וְאֶת-הַקְדוֹשׁ וְהַקְרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר-בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו:

ה ומליל עם קרח ועם כל כנשתה למימר בצפרא ויהודע יי נת דכשר לה ונת דקדיש ויקרב לקדמוהי ונת די יתרעי בה יקרב לשמושה:

ויקרב לקדמוהי, יקרב לשמושה. ומדרשו: בקר – אמר להם משה: גבולות חלק הקדוש-ברוך-הוא בעולמו, יכולים אתם להפוך בקר לערב? בן תוכלו לבטל את זו, שנאמר (בראשית א): "ויהי-ערב ויהי-בקר..." ויבדל. כף (דה"א כג): "ויבדל אהרן להקדישו וגו'".

כ"י וידע וגו'. עתה (במדבר רבה) עת שכרות היא לנו ולא נכון להראות לפניו, והוא היה מתפונן לדחותם שמא יחזרו בהם. בקר וידע ה' את-אשר-לו. לעבודת לזיה. ואת-הקדוש. לכהנה. והקריב. אותם אליו. (תנחומא). והתרגום מוכיח כן:

(ו) וְזֹאת עָשׂוּ קְחוּ-לָכֶם מַחֲתוֹת קָרַח וְכַלְעָזָרוֹ:

ו דא עבידו סבו לכוון מחתן קרח וכל כנשתה:

המנות נתון בתוכו, שבו נשפרו נדב ואביהוא, לפיכך התרה בהם: "ויהי האיש אשר-יבחר ה' הוא הקדוש", כבר הוא בקדשתו. וכי אין אנו יודעים, שמי שיבחר הוא הקדוש? אלא אמר להם משה: הריני אומר לכם שלא תתחזבו: מי שיבחר בו יצא חי, וכלכם אוכדים (במדבר רבה). מחתות. כלים שחותרין בהם גחלים ויש להם בית יד.

כ"י זאת עשו קחו-לכם מחתות. מה ראה לומר להם כן? אמר להם: בדרך העכו"ם יש נימוסים הרבה וכמרים הרבה, וכלם (ס"א: ואין כלם) מתקבצים בבית אחד; אנו אין לנו אלא ה' אחד, ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד – ואתם מאתים וחמשים איש מבקשים כהנה גדולה? אף אני רוצה בכך, הא לכם תשמיש חביב מפל, היא הקטרת החביבה מפל הקרבנות, וסם

(ז) וַתִּנְיֹבְהוּ אִשׁ וְשִׁמּוֹ עֲלֵיהֶן קִטְרֹת לִפְנֵי יְהוָה מִחֵר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקְדוֹשׁ רַב-לָכֶם בְּנֵי לֵוִי:

ז והבו בהן אשמת ושוי עליהן קטורת בוסמין קדם יי מחר ויהי גברא דיתרעי יי הוא קדיש סגי לכוון בני לוי:

ראה לשטות זה? עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו: שמואל ששקול כנגד משה ואהרן. אמר: בשבילו אני נמלט! ועשרים וארבעה משמרות עומדות לבני בניו, כלם מתנבאים ברוח הקדש,

כ"י רב-לכם בני לוי. דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו, שפך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו על נפשותם, שנאמר: "את מחתות החטאים האלה בנפשתם". וקרח שפקח היה, מה

ספורטו

(ז) הוא הקדוש. הוא לבדו, שלא יזכה לזה אלא אחד בלבד. וזה אמר למען יראו וישובו בתשובה ולא יאכדו, כי לא יחפץ במות המת. רב לכם בני לוי. אתם "האדם אשר לקרח", דבר גדול אתם מטילים

מי הוא הקדוש שנאוי שיקריב לפניו קרבנות. ואת אשר יבחר בו יקריב אליו. אותו לבדו יקריב ה' לו מתוך ההפכה שתהיה בשאר, כענין "הבדלו מתוך העדה" (לחלן פסוק בא). תורה ו

(ה) וידבר אל קרח ואל כל עדתו. הודיעם שהרגיש בתחבולותם ובקשר עדתם. את אשר לו. מי הוא המדבר לכבודו יתברך. ואת הקדוש והקריב אליו. ויודיע

הוא הקדוש" – טענה ותלה בעצמו. ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה יפה. (תנחומא). רב-לכם. דבר גדול נטלתם בעצמכם לחלק על הקדוש-ברוך-הוא.

שנאמר (ד"ה א כה): "כל-אלה בנים להימן". אמר: אפשר כל הגדלה הזאת עתידה לעמד ממני, ואני אדם? לכן נשתתף לבא לאותה חזקה ששמע מפי משה שכלם אוכדים ואחד נמלט: "אשר-יבחר ה'".

הואמר משה לקרח שמעו כען בני לוי:

(ח) ויאמר משה אל-קרח שמעו-נא בני לוי:

עמו, אדבר גם אל כלם. התחיל לזרו בזהם: "שמעו-נא בני לוי".

כ"י ויאמר משה אל-קרח שמעו-נא בני לוי. התחיל לדבר עמו דברים רבים. כיין שראהו קשה ערף, אמר: עד שלא ישתתפו שאר השבטים ויאבדו

ט הוצע לכוון ארי אפרש אלהא דישראל ותבון מפנשפא דישראל לקרבא ותבון קדמוהי למפלח ית פלחון משפנא דוי ולמקם קדם כנשפא לשמשותהון:

(ט) המעט מכם כיהבדיל^ו אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת מושבן יהוה ולעמד לפני העדה לשרתם:

כ"י ו לעמד לפני העדה. לשיר על הדוכן.

י ויקרב יתד וית כל אחיד בני לוי עמו וקען אתון בען אף כהנתא רבתא:

(י) ויקרב אתך ואת-כל-אחיד בני-לוי אתך ובקשתם גם-כהנה:

כ"י ויקרב אתך. לאותו שרות שהרחיק ממנו שאר עדת ישראל.

יא כבן את וכל פנשפא דאדמנתון על יי ואהרן מה הוא ארי אתרעמתון עלוהי:

(יא) לכן אתה וכל-עדתך הנעדים על-יהוה ואהרן מה-הוא כי תלינו עליו:

כ"י לכן. בשביל כך, "אתה וכל-עדתך הנעדים" אתך, על-ה', כי בשליחותו עשיתי לתת כהנה לאהרן, ולא לנו הוא הממלכת הזה.

יב וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ואמרו לא נעלה:

(יב) וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה:

כ"י וישלח משה וגו' (סנהדרין ק) מפאן, שאין מהזיקין במחלקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום. לא נעלה. פיהם הכשילים, שאין להם אלא ירידה.

כ"י וישלח משה וגו' (סנהדרין ק) מפאן, שאין מהזיקין במחלקת, שהיה משה מחזר אחריהם

ספורט

(יא) לכן אתה וכל עדתך הנעדים. אני אומר לכם. על ה'. דעו שאני משליח על ה' יחבי, שיתבע הוא עלבוני, ולא אתקומם אני עליכם כלל. תורה יב

בשיר, ואת משכנו בעבודת משא וזולתו (סוף פרשת במדבר). ורצה שתעשו זה השרות "לפני העדה", להודיעם חסרונם שנפסלו הם מן העבודה ואתם נבחרתם תחתם. תורה י

עליכם, כי יותר יקצף ה' עליכם בהיותכם כבר נבחרים לעבודתו. תורה ח
(ט) ולעמד לפני העדה לשרתם. לשרת את האל יתעלה

~ נקודות משיחות קודש ~

לכאורה כל לימוד זכות, בכל זאת עליו להפך בזכותו, וכתוצאה מזה – הרי גם יעשה כל התלוי בו להחזירו ולהעמידו בדרך הישירה.

(לקוטי משיחות, כרך יג, פרשת קרח)

ההוראה עד כמה צריך כל אחד ואחד (שבעל אחד ואחד יש בו מבחינת משה רבינו עליו השלום) לפעול ולהשריש בנפשו מזה זו – לדון את חבירו לכף זכות, ועד שאפילו כשהנהגת חבירו היא באופן השולל

יג. הוצר ארי אסקתנא מארעא עבדא חלב ודבש לקטלותנא במדברא ארי אתרבבתא עזנא אף אתרבבתא:

(יג) המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר פיתשתרר עלינו גם השתרר:

~ יום שני כ"ג סיון ~

יד. ברם לא לארעא עבדא חלב ודבש אעלתנא ויהבתא לנא אחסנת חקלין וברמין העיני גבריא האנון תשלח לעורא לא נסק:

(יד) אף לא אל-ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותתן-לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה:

להמיתנו במדבר, שאמרת לנו (במדבר יד): "במדבר הזה יפלו פגריכם". העיני האנשים ההם תנקר וגו'. אפלו אתה שולח לנקר את עינינו אם לא נעלה אליה, לא נעלה. האנשים ההם. כאדם התולה קללתו בחברו.

טז. ויתן-לנו. הדבר מוסב על "לא" האמור למעלה, כלומר לא הביאותנו ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם, אמרת לנו (שמות א): "אעלה אתכם מעני מצרים אל-ארץ טובה וגו'" – משם הוצאתנו ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו, אלא גזרת עלינו

טו. ותנקר למשה לחדא ואמר קדם יי לא תקבל ברענא קרבנהון לא חמרא דחד מנהון שחרית ולא אבאשית ית חד מנהון:

(טו) ויחר למשה מאד ויאמר אל-יהוה אל-תפן אל-מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את-אחד מהם:

נטלתי, (תנחומא) אפלו כשהלכתי ממדין למצרים והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור והיה לי לטל אותו החמור משלהם, לא נטלתי אלא משלי. ותרגום אונקלוס: "שחרית", לשון ארמי כן נקראת אנגריא של מלך שחר (כ"ב מ"ו).

טז. ויחר למשה מאד. נצטער עד למאד. אל-תפן אל-מנחתם. לפי פשוטו: הקטרת שהם מקריבים לפניך מחר, אל תפן אליהם. ומדרשו: אמר: יודע אני שיש להם חלק בתמידי צביר, אף חלקם לא קבל לפניך לרצון, תניחנו האש ולא תאכלנו. לא חמור אחד מהם נשאתי. לא חמורו של אחד מהם

ספורנו

העיני האנשים ההם תנקר. התחשב לנקר עינינו באופן שלא נפיר תחבולותיך. תורה טו (טו) אל תפן אל מנחתם. אל תפן אל שום מין קרנן שיקריבו לכפר

באלו נתת לנו בה נחלת שדה וכרם, בצוותך מצות התלויות בארץ ואמרת "לא תכלה פאת שדה.. ופרט פרמך" (ויקרא יט, ט"ז), באלו כבר היתה שלנו והיו לנו בה שדה וכרם.

(יד) אף לא אל ארץ.. ותתן לנו. לא די שהרעות לנו להוציאנו מ"ארץ זבת חלב ודבש" (פסוק יג) אל המדבר, כי גם אתה מצחק בנו שלא הביאותנו אל הארץ שאמרת כלל, ודברך הם

(מז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קִרַח אֶתְּהָ וְכָל־עֲדֹתָהּ הָיוּ לִפְנֵי יְהוָה אֹתָהּ וְהֵם וְאַהֲרֹן מֵחֵר:
 כ"י"א • וְהֵם • עֲדֹתָהּ •

(יז) וּקְחוּ אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם קִטְרֹת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ מִחֶתְתּוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֹתָיִם מִחֶתֶת וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֶתְתּוֹ:
 כ"י"א • וְהִקְרַבְתֶּם וְגו' אִישׁ מִחֶתְתּוֹ • הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֹתָיִם אִישׁ שְׂבָבָם •

(יח) וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיִּשְׂימוּ עֲלֵיהֶם קִטְרֹת וַיַּעֲמֵדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:
 יח וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶתְתּוֹ גִּבֹּר מִחֶתְתּוֹ וַיִּהְיוּ עֲלֵיהֶם קִטְרֹת וַיִּשְׂימוּ אֶשְׁתָּא וַיִּשְׂימוּ עֲלֵיהֶם קִטְרֹת בּוֹסְמִין וְקָמוּ בְּתֵרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

(יט) וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קִרַח אֶת־כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה: ס

כ"י"א • וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קִרַח • (תנחומא) בְּדַבְרֵי לְצִנּוֹת; כָּל הַלִּילָה הַהוּא הִלָּךְ אֶצֶל הַשִּׁבְטִים וּפְתָה אוֹתָם: "כְּסִבּוּרִין אֲתָם שְׁעָלִי לְבָדִי אֲנִי מְקַפֵּיד? אֲנִי מְקַפֵּיד
 אֵלָא בְּשָׂבִיל בְּלָכָם! אֵלּוּ בָּאִין וְנוֹטְלִין כָּל הַגְּדָלוֹת: לו הַמְּלָכוֹת וְלֹאֲחִיו הַפְּהֵנָה!", עַד שֶׁנִּתְפַּתּוּ כָּלָם. וַיֵּרָא כְּבוֹד ה' • בָּא בְּעֵמּוּד עָנָן.

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

(כ) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

(כא) תְּבַדְּלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֹכְלָה אֹתָם כְּרָגָע:
 כא אֲתַפְּרְשׁוּ מִגֹּו כְּנִשְׁתָּא הָדָא וְאַשְׁעִי יִתְהוֹן כְּשִׁעָה:

ספורט

עֲלֵיהֶם, עַל הַפֶּךְ "יִרַח מִנְחָה" (שמואל א כו, יט), וְזֶה כִּי אֲנִי מוֹחֵל עַל עֲלֻבוֹנִי, וְאִין לְמַחֹל לָהֶם בְּלַעֲדֵי זֶה, כְּאַמְרָם: 'עֲוֹנוֹת שִׁבְיָן אָדָם לְחַבְרוּ, אִין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר עַד שִׁירְצָה חֲבָרוּ' (יומא פה, ב במשנה). וְכֵן יִרְמְיָהוּ (יה, כ"ב) אָמַר: "כִּי כְרוּ שׁוֹחָה לְנַפְשִׁי, זָכַר עָמְדִי לְפָנֶיךָ לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם טוֹכָה.. אֵל תְּכַפֵּר עַל עֲוֹנָם, וְחִשָּׁאתָם מִלְּפָנֶיךָ אֵל תִּמְחִי".

לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאָתִי. אֶפְלוּ בְּמָה שִׁיָּהֲנָה הַדְּיוּט מִחֲבָרוּ לֹא נִהְיִיתִי מֵהֶם, שְׁלֹא קִבְּלִיתִי מֵהֶם אֶפְלוּ חֲמוֹר בְּהִשָּׁאֲלָה. וְאִם כֵּן, הִיָּתָה שְׂרָרְתִּי עֲלֵיהֶם בְּלָה לְתוֹעֲלָתָם וּלְחֻמְקָן עֲנִיָּהֶם, לֹא לְתוֹעֲלָתִי וְהִנָּאֲתִי כָּלָּל כְּמִנְהַג כָּל מִשְׁתַּרְר. וְאִינָם מִתְרַעְמִים עַל שְׂרָרְתִּי, אֵלָּא מֵצַד מַה שֶּׁהֵם כְּפוּיִי טוֹכָה.

וְלֹא הִרְעֵיתִי אֶת אֶחָד מֵהֶם. אֶפְלוּ אֵיבַת הַיּוֹצֵא מִבֵּית דִּין חֵיב אִין לָהֶם עָלֵי, שְׁלֹא קָרָה לָהֶם שִׁיבּוֹאוֹ לִפְנֵי לְדִין בְּאַפִּין שְׁאַחֲיָבָם. תוֹרָה טו

(טז) אֹתָהּ וְכָל עֲדֹתָהּ הָיוּ לִפְנֵי ה'. הָיוּ מְזֻמְנִים לְדִין לִפְנֵינוּ. תוֹרָה יז

(כא) הַבְּדֹלוּ. שְׁלֹא תִּגְזַן זְכוּתָם עֲלֵיהֶם, כְּעִנִּין "יִמְלֹט אִי נָקִי" (איוב כב, 6). תוֹרָה כב

כב ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהינו
רוחצא לכל בשרא גברא חד יחוב ועל כל
בנשטא יהי רגזא:

(כב) ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחת
לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה
תקצף: ם

המחשבות, יודע אתה מי החוטא. האיש אחד.
הוא החוטא, ואתה על כל העדה תקצף? אמר
הקדוש ברוך הוא: יפה אמרת, אני יודע ומודיע
מי חטא ומי לא חטא.

כ"ג אל אלהי הרוחת • יודע מחשבות. אין מדתך
כמדת בשר ודם: מלך בשר ודם שסרחה עליו
מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך פשהוא
כועס נפרע מכלם, אבל אתה לפניך גלויות כל

כג ומליל יי עם משה למימר:

(כג) וידבר יהוה אל משה לאמר:

כד מלל עם בנשטא למימר אסתלקו מסחור
סחור למשכנא דקרח דתן ואבירים:

(כד) דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן
קרח דתן ואבירים:

כ"ה העלו וגו' • פתגומו: "אסתלקו" מסביבות משכן קרח.

כה וקם משה ואזל לות דתן ואבירים ואזלו
בתרוהי סבי ישראל:

(כה) ויקם משה וילך אל דתן ואבירים וילכו אחרי
זקני ישראל:

כ"ו ויקם משה • (מדרש רבה) כסבור שישאו לו פנים, ולא עשו.

כו ומליל עם בנשטא למימר זורו כען
מעלי משכני גבריא חביא האלין ולא
תקרבון בכל די להון דלמא תלקון בכל
חוביהון:

(כו) וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי
האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר
להם פן תספּו בכל חמאתם:

כו ואסתלקו מעלי משכנא דקרח דתן
ואבירים מסחור סחור ודתן ואבירים נפקו
קמין בתרע משכניהון ונשיהון ובניהון
וטפלהון:

(כו) ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירים מסביב
ודתן ואבירים יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם
ובניהם וטפם:

המחלקת: שחרי בית דין של מטה אין עונשין אלא
עד שיביא שתי שערות, ובית דין של מעלה עד
עשרים שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדים.

כ"ז יצאו נצבים • (תנחומא) בקומה זקופה לחרף
ולגדף, כמו (שמואל א י'): "ויתיצב ארבעים יום" דגלית.
ונישיהם ובניהם וטפם • בא וראה כמה קשה

כח ואמר משה בדא תדעון ארי יי שלחני
למעבד ית כל עובדיא האלין ארי לא
מרעותי:

(כח) ויאמר משה בזאת תדעון כי יהוה שלחני
לעשות את כל המעשים האלה בי לא מלבי:

(כב) האיש אחד יחטא. שהוא עשה
שנקלה עליו העדה, כאמרו "ויקהל
עליהם קרח את כל העדה" (לעיל פסוק
יט). תורה כג
(כד) דבר אל העדה לאמר, העלו
מסביב. פרוש, שמה שאמר "הבדלו
מתוך העדה" (פסוק כא), לא אמר אלא
(כו) פן תספּו. שאינכם ראויים להנצל
אם תהיו עמם כשילקו. תורה כו

כ"י» לעשות את כל-המעשים האלה • שעשיתי על-פי הדבור לתת לאהרן כהנה גדולה, ובניו – סגני כהנה, ואליצפן – נשיא הקהתי.

(כט) אם-כמות כל-האדם ימתון אלה ופקדת כל- האדם יפקד עליהם לא יהיה שלחני: כט אם כמותא דכל אנשא ימותון אליון וסערא דכל אנשא יסתער עליהון לא יי שלחני:

כ"י» לא ה' שלחני • אלא אני עשיתי הכל מדעתי, ובדין הוא חולק עלי.

(ל) ואם-בריא יברא יהוה ופצתה האדמה את-פיה ובלעה אתם ואת-כל-אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את-יהוה: (ל) ואם בריאה יברא יהוה ופצתה האדמה את-פיה ובלעה אתם ואת-כל-אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את-יהוה:

כ"י» ואם בריאה • חדשה. יברא ה' • להמית אותם במיתה שלא מת בה אדם עד הנה, ומה היא הבריאה? "ופצתה האדמה את-פיה" ותבלעם, אז "וידעתם כי נאצו" הם את ה', ואני מפי הגבורה אמרתי. ורבותינו פירשו (סנהדרין ק): "אם בריאה" פה לארץ מששת ימי בראשית – מוטב, ואם לאו "יברא ה'". (ר"ל יברא ה' הפה לכאן).

~ נקודות משיחות קודש ~

האדם חי). זהו שנאמר (פינחס כו, יא) "ובני קרח לא מתו", "נתבצר להם מקום גבוה בגיהנום וישבו שם" (רש"י), ועשו תשובה. (היום-יום, כ"ו בסיוון)	וירדו חיים שאלה (טו, ל) גם מי שמצוי ב'שאל' חושב שהוא חי. אך גם ברכה יש בדבר, והיא, שגם ב'שאל' יהיו חיים, ויוכלו לעשות תשובה (שהרי תשובה מועילה רק כל עוד
---	---

(לא) ויהי ככלתו לדבר את כל-הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם:

(לב) ותפתח הארץ את-פיה ותבלע אתם ואת- בתיהם ואת כל-האדם אשר לקרח ואת כל- הרכוש:

(ל) וידעתם כי נאצו. שאינם ראויים ליקרא דשקבי ולהקבר עם שאר העם. תורה לא (לב) ותפתח הארץ את פיה. הרחיבה את הבקיעה עד מקום בתיהם. וכל האדם אשר לקרח. ואת כל האדם אשר לקרח הנמשכים אחריו במחלקתו. ולכן לא מתו בניו, שלא נגררו אחריו בזה.

ואת כל הרכוש. שלא יזכו שיהנו צדיקים בעמלם, כענין נפלה סלע מחיקו ומצאה עני ונתפרנס כה'. תורה לג

~ נקודות משיחות קודש ~

טעם בליעת בני קרח באדמה

אשר על כן, נתקנים בהם מדה כנגד מדה: כיון שלעיני ה' רואים צדין החזיקו במחלוקת, על-כן פשעונו לעיני כל ישראל נבלעו יחד עם בעלי המחלוקת באדמה. אף בפעל כיון שהקירו תשובה בלבם, לא היה עליהם דין מיתה ולכן "נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם".

ומעמדה ידבק לשון הפסוק "ויאבדו מתוך הקהל", דלכאוי מה חסר בהלשון "ויאבדו" סתם. ולפי הנ"ל שפיר, דבני קרח לא מתו ונאבדו מן העולם. רק כיון ש"הקהל" חשב שהם במחלוקת ומגיע להם ענש באביהם, על-כן (רק) "מתוך הקהל" הם נאבדו. ומשעם זה חפזה התורה לספר ש"בני קרח לא מתו" רק בפרשת פנחס, בה אוהזים כשכבר 'כלו מתי מדבר' (רש"י חוקת פרק כ, כב), וכל הדור שהיה חי בשעת מעשה כבר אבד מן העולם, שאז שוב אין עוד צורך להחזיקם בגיהנם.

(ע"פ לקו"ש חל"ג עמ' 170 - מתוך 'לקראת שבת')

ותפתח הארץ את-פיה ותבלע אתם ואת-בתיהם ואת כל-האדם אשר לקח את כל-הרכוש: . . ויאבדו מתוך הקהל: (טז, לב-לג)

כאן נאמר על בני קרח שונבלעו עמו, ואלו בפרשת פנחס (כו, יא) נאמר: "ובני קרח לא מתו". ומפרש רש"י (שם): "הם היו בעצה תחלה, ובשעת המחלוקת הקירו תשובה בלבם. לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם".

ולכאורה תמוה ביותר: אם הם חזרו בתשובה - למה בכלל נבלעו, וכאם לא - במה זכו שישארו בחיים. והבאור בזה:

אכן ודאי שבני קרח חזרו בהם ממחלוקתם ועשו תשובה, דבלעדי זה אין להם שום זכות, אלא שלא הראו זאת בגלוי ובחיצוניות אלא שבו רק בסתר לבם, וכדיוק לשון רש"י (שם) "הקירו תשובה בלבם".

לג ונתתו אנזן וכל די להון כד חיינ לשאול וחספת עליהון ארעא ואבדו מגו קהלא:

(לג) וַיִּירְדּוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וַתִּכֶּם עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֹּהֵל:

לד וכל ישראל די בסחרניהון ערקו לקלהון ארי אמרו דלמא תבלענא ארעא:

(לד) וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם נָסוּ לְקָלָם בִּי אַמְרוּ פֶּן־תִּבְלַעֲנוּ הָאָרֶץ:

נש"י נסו לקלם • בשביל הקול היוצא על בליעתו.

לה ואשתא נפקת מן קדם יי ואכלת ית מאתן וממשין גברא מקרבי קטרת בוסמיא:

(לה) וְאִישׁ יֵצֵאָה מֵאֵת יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֲתִים אִישׁ מִקְרָבֵי הַקִּטְרֹת: ם

א ומליל יי עם משה למימר:

יז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

בְּאֵמֶר אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן כִּהְנֵא וַיִּפְרֹשׁ יָת
מִחֲתִיתָא מִבֵּין יְקִידָא וְיָת אֲשֵׁמָא יִרְחֵק
לְהֵלֵא אַרְי אֶתְקַדְשׁוּ:

(ב) אָמַר אֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הִכְהֵן וַיִּרְם אֶת־
הַמִּחֲתִית מִבֵּין הַשֵּׁרָפָה וְאֶת־הָאֵשׁ זָרַה־הֵלֵאָה כִּי
קָדְשׁוּ:

כ"י◀ וְאֶת־הָאֵשׁ • שִׁבְתוֹךְ הַמִּחֲתִית. זָרַה־הֵלֵאָה • לְאָרֶץ מַעַל הַמִּחֲתִית. כִּי קָדְשׁוּ • הַמִּחֲתִית. וְאַסּוּרִין
בַּהֲנָאָה, שֶׁהָרִי עֲשָׂאום כְּלִי שֶׁרָת.

גִּית מִחֲתִית חִיבָא הָאֲלִין דְּאֶתְחִיבּוּ
בְּנִפְשִׁיתוֹן וַיַּעֲבִדוּן יָתְהֵן טָסִין רִדִּינִין
חוּפָאָה לְמַדְבָּחָא אַרְי קִרְבָּנוֹן קָדֵם יִי
וְאֶתְקַדְשׁוּ וַיְהוֹזֵן לְאֵת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ג) אֵת מִחֲתִית הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשִׁיתָם וַעֲשׂוּ
אֹתָם רִקְעֵי פָחִים צָפוּי לְמִזְבֵּחַ כִּי־הִקְרִיבֶם לִפְנֵי־
יְהוָה וַיִּקְדָּשׁוּ וַיְהִיו לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

בְּלַעַז. צָפוּי לְמִזְבֵּחַ • לְמִזְבֵּחַ הַנִּחֲשֵׁת. וַיְהִיו לְאוֹת •
לְזָכְרוֹן, שְׂיֵאמְרוּ: אֵלֹהֵי הָיוּ מֵאוֹתָן שֶׁנִּחְלְקוּ עַל הַכֹּהֲנָה
וַיִּנְשָׁרוּ.

כ"י◀ הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשִׁיתָם • (יזמא לה) שֶׁנֶּעֱשׂוּ
פּוֹשְׁעִים בְּנִפְשִׁיתָם, שֶׁנִּחְלְקוּ עַל הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.
רִקְעֵי • רִדִּינִין. פָּחִים • טָסִין מְרַדְּדִין טִיבִי"ש

וַיִּנְסִיב אֶלְעָזָר כִּהְנֵא יָת מִחֲתִיתָא דְּנִחֲשָׂא
דְּקָרִיבּוּ יוֹקִידָא וַרְדִּינָנוֹן חוּפָאָה
לְמַדְבָּחָא:

(ד) וַיִּקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת מִחֲתִית הַנִּחֲשֵׁת אֲשֶׁר
הִקְרִיבוּ הַשֵּׁרָפִים וַיִּרְקְעוּם צָפוּי לְמִזְבֵּחַ:

כ"י◀ וַיִּרְקְעוּם • אֵינִטִּינִדֵּר"ש בְּלַעַז.

הַדְּכָרָנָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִיל דִּי לֹא יִקְרַב
גְּבֵר חִלּוּנִי דִּי לֹא מִזְרַעָא דְּאֶהֱרֹן הוּא
לְאַסְקָא קְטָרֶת בּוֹסְמִין קָדֵם יִי וְלֹא יִהְיֶה
כְּקָרַח וּכְכֹהֲנֵתָהּ כִּמָּא דִּי מִלִּיל יִי בִידָא
דְּמִשָּׁה לָהּ:

(ה) וַזָּכְרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ
זָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַע אֶהֱרֹן הוּא לְהִקְטִיר קְטָרֶת לִפְנֵי
יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה כְּקָרַח וְכַעֲדָתוֹ כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
בְּיַד־מֹשֶׁה לֹא:

פְּתוּרָנוֹם כְּמוֹ "עַל". וַיִּמְדְּרָשׁוּ: עַל קָרַח. וּמַהוּ "בְּיַד
מֹשֶׁה", וְלֹא כְּתִב "אֵל מֹשֶׁה"? רְמִז לְחֻלְלִים עַל
הַכֹּהֲנָה, שְׁלוֹקִין בְּצִרְעָתָהּ, כְּמוֹ שֶׁלָּקָה מֹשֶׁה בְּיָדוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ח): "וַיִּצְיָאָהּ וְהָיָה יָדוֹ מִצִּרְעָתָה כְּשֶׁלֶּג".
וְעַל כֵּן לָקָה עֲזִיזָה בְּצִרְעָתָה.

כ"י◀ וְלֹא־יִהְיֶה כְּקָרַח • כְּדִי שֶׁלֹא יִהְיֶה כְּקָרַח.
כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד־מֹשֶׁה לֹא • כְּמוֹ "עֲלִי", עַל
אֶהֱרֹן דִּבֶּר אֵל מֹשֶׁה, שֶׁיִּהְיֶה הוּא וּבְנָיו כֹּהֲנִים, לְפִיכּוֹךְ
"לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַע אֶהֱרֹן וְגו'". וְכֵן
כָּל "לִי" וְ"לֹא" וְ"לֵהֶם" הַסְמוּכִים אֲצֵל "דְּבִיר" –

~ נקודות משיחות קודש ~

בטול המהצות מפלג

שׁוֹיִם בְּמַעֲלָה וּמִדְרָגָה, כְּאֶמְרוּ "כָּל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים
וּבְתוֹכָם ה' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֶהֱל ה'".

וְלֹא־יִהְיֶה כְּקָרַח וְכַעֲדָתוֹ (יז, ח)
טַעֲנָתוֹ שֶׁל קָרַח הִיָּתָה: אֶחָדוֹת. הוּא דָרַשׁ שֶׁכָּל הָעָם יִהְיֶה

גַּם בְּשָׂאָר עֲבוּדוֹת מְלַבֵּד עֲבוּדָתָם
הַפְסוּלָה, וּבִזְהָ הֵם רְאוּיֹת לַעֲשׂוֹת
צָפוּי בְּקָדֵשׁ. תורה ד

בְּבִזְיוֹן. תורה ג
(ג) כִּי הִקְרִיבֶם לִפְנֵי ה'
וַיִּקְדָּשׁוּ. שֶׁהִקְדִּישׁוּם לְהִיּוֹת כְּלִי שֶׁרָת

יז (ב) וְאֶת הָאֵשׁ זָרַה הֵלֵאָה. לֹא אֵל
שֶׁפָּךְ הַדָּשׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהִיָּתָה קְטָרֶת זָרָה.
כִּי קָדְשׁוּ. וְאֵין רְאוּי לְהִנִּיחֵם

"רְאִיכֶם", "שׂוֹאֵב מִימִיכֶם" לא זו בלבד שְׁאִינוּ גֹרֶם לְאַחֲדוֹת, אֲלָא גֹרֶם לְפִלּוּג וּפְרוּד בִּינֵיהֶם. וְדָקָא כְּשֶׁכָּל אֶחָד מְבַצֵּעַ אֶת תְּפִקְדוֹ הָרְאוּ לוֹ, בְּזָה הוּא מְמַלֵּא אֶת שְׁלֵמוֹת כְּוִנַּת הַבְּרִיָּאָה, שְׁלֵשָׁמָה בְּרָאוּ הַקֶּב"ה. וְלֹא – גֹרֶם הוּא לְכַלְבּוֹל סְדְרֵי בְּרָאשִׁית.

(ע"פ לקו"ש ח"ח עמ' 204 - מתוך 'לקראת שבת)

אף-על-פי-כן, הוּא עֲצָמוּ נַעֲשֶׂה סִמֵּל לְמַחֲלַקַּת וּלְפְרוּד. וְכִפִּי שְׁמַתְנָגִם אוֹנֵקְלוֹס: "וַיִּקַּח קֶרַח" – "וְאַתְּפִלֵּג". וְעַד שְׁאִמְרוּ חז"ל "כָּל הַמַּחְזִיק בְּמַחֲלַקַּת עוֹבֵר בְּלֹא, שְׁנֶאֱמַר וְלֹא יִהְיֶה קֶרַח וְכַעֲדָתוֹ" (סנהדרין קי).

לְמַדְדָּה, שְׁבִטוֹל הַמַּחְצוֹת שְׁקִבְעָה הַתּוֹרָה בֵּין הַסּוֹגִים הַשּׁוֹנִים שְׁבַע-יִשְׂרָאֵל (כְּתָנִים, לוּיִים, יִשְׂרָאֵלִים,

וְאַתְרַעֲמוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא דְכְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִיּוֹמָא דְבִתְרוּהֵי עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן לְמִימָר אֲתוֹן גְּרַמְתוֹן דְּמִית עֲמָא דִּי:

וְהוּא בְּאַתְכְּנִשׁוּת כְּנִשְׁתָּא עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן וְאַתְפְּנִיאוּ לְמִשְׁכָּן זְמָנָא וְהָא חֲפָהִי עֲנָנָא וְאַתְגְּלִי יִקְרָא דִּי:

ח וְעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְקֶדֶם מִשְׁכָּן זְמָנָא:

(ו) וַיִּלְנוּ כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמַּחֲרַת עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הַמֵּתִים אֶת-עַם יְהוָה:

(ז) וַיְהִי בַּחֲקֵהָל הָעֵדָה עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֶל-אַהֲלֵ מוֹעֵד וְהִנֵּה כִסֵּהוּ הָעֲנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה:

(ח) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ם

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

ט וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

י אֲתַפְרְשׁוּ מִגּוֹ כְּנִשְׁתָּא הָדָא וְאַשְׁכִּי יְהוֹזֵן כְּשַׁעָה וּנְפִלוּ עַל אֲפִיחוֹן:

יא וְאִמְר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן סֵב יָת מַחֲתִיתָא וְהֵב עֲלֶה אֲשֵׁתָא מַעֲלֹי מַדְבַּחָא וְשׁוּ קִטְרֶת בּוֹסְמָנָא וְאוֹבִיל בְּפִרְיעַ לְכַנְשֵׁתָא וְכִפֵּר עֲלֵיהוֹן אֲרִי נִפְק רְגָזָא מִן קֶדֶם יִי שְׂרִי מוֹתָנָא:

תְּבוּנָה. וּבְזָה מְתוּרָץ מַה שְּׁכַתָּב אַחֲרֵ-כֵן שְׁלֹא הִנִּית הַמִּלֶּאךָ אֶת אֶהְרֹן לַעֲצֹר בְּקִטְרֶת, וְהִלֵּא הוּא מָסֵר לוֹ רָז זֶה? אֲלָא שְׁהִיָּה גִזְרַת הַקְּדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שְׁאִמְר: אֲנִי שְׁלֹחוֹ שֶׁל מָקוֹם, (וְדו"ק) בְּדִאֲתָא בְּמִסְכַּת שִׁבְת (שבת פט) •

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(י) הִרְמּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֲכַלְתֶּם בְּרִגְעַ וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם:

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קַח אֶת-הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מַעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קֶמֶת וְהוֹלֵךְ מִהֶרָה אֶל-הָעֵדָה וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי-יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה הַחַל הַגִּגִּף:

יג"י • וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם • רָז זֶה מָסֵר לוֹ מִלֶּאךָ הַמִּנֹּת כְּשַׁעֲלָה לְרָקִיעַ, שְׁהִקְטַרְתָּ עוֹצֵר הַמַּגְפָּה (ר"ל כְּשֶׁנִּתְּן וְשׁוֹת לְמִשְׁחִית, אֲזַי אֵין מְבַחֲיִן בֵּין טוֹב לְרַע. וְעַל מַה שְּׁמוֹסִף מִדִּילִיָּה יֵשׁ תִּקּוֹן בְּקִטְרֶת, אֲבָל מַה שְּׁגִזֵּר הַקְּדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּהִדְאָא, אֵין חֲכָמָה וְאֵין

ספורט

(ו) אַתֶּם הַמֵּתִים. שְׁאִמְרְתֶּם לָהֶם שְׁיַנְסוּ בְּקִטְרֶת, שְׁאִין רָאוּי שְׁיִקְטִירְנָה אֲלָא הַמַּקְרִיב עֲלֵת הַתְּמִיד, וְהִיָּה לָכֶם לְנִסּוֹת בְּזָבָחִים, הָרְאוּיִם לְכַהֲנִים רַבִּים יַחַד. תוֹרָה ו

יב ונסכיב אהרן כמא די מליל משה ויהט
לגו קהל לא והא שרי מותנא בעמא ויהב ית
קטרת בוסמיא וכפר על עמא:

(יב) וַיִּקַּח אֹהֶרֶן כֶּאֱשֶׁר ׀ דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיִּרְץ אֶל־תּוֹךְ
הַקֹּהֶל וְהִנֵּה הַחֹל הַגֹּנֵף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקְטָרֶת
וַיִּכְפֹּר עַל־הָעָם:

יג וקם בין מתיא ובין חייא ואתפלי מותנא:

(יג) וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמֵּתִים וּבֵין־הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגֶּפֶה:

שנאמר: "וישב אהרן אל־משה" (מכילתא). דבר אחר:
למה בקטרת? לפי שהיו ישראל מליזין ומרננים
אחר הקטרת, לומר: סם המות הוא, על־ידו מתו
נדב ואביהוא, על־ידו נשופו חמשים ומאתים איש.
אמר הקדוש־ברוך־הוא: תראו שעוצר מגפה הוא,
והחטא הוא הממית!

יג וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים • אֶחָז אֶת הַמִּלֶּאךָ
וְהַעֲמִידוֹ עַל פְּרָחוֹ. אָמַר לוֹ הַמִּלֶּאךָ: הִנֵּחַ לִי לַעֲשׂוֹת
שְׁלִיחוּתִי! אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה צִנִּי לַעֲכָב עַל יָדְךָ! אָמַר
לוֹ: אֲנִי שְׁלֹחִי שֶׁל מְקוֹם, וְאַתָּה שְׁלֹחִי שֶׁל מֹשֶׁה!
אָמַר לוֹ: אֵין מֹשֶׁה אוֹמֵר כְּלוּם מִלְּבֹו, אֲלֵא מִפִּי
הַגְּבוּרָה. אִם אֵין אַתָּה מֵאֲמִין, הֲרִי הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוא
וּמֹשֶׁה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, בֹּא עִמִּי וּשְׂאֵל. וְזָהוּ

יד והיו דמיתו במותנא ארבעת עשר אלפין
ושבע מאה פר מדמיתו על פלגתא דקרח:

(יד) וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמִּגֶּפֶה אַרְבַּעַת עָשָׂר אֲלָף וּשְׁבַע
מֵאוֹת מְלֹכָד הַמֵּתִים עַל־דִּבְר־קֶרַח:

טו וקם אהרן למשה לתרע משפן זמנא
ומותנא אתפלי:

(טו) וַיָּשָׁב אֹהֶרֶן אֶל־מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וְהַמִּגֶּפֶה נִעְצְרָה: פ

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

טז ומליל יז עם משה למימר:

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יז מלל עם בני ישראל וסב מנהון חטרא
חטרא לבית אבא מן כל ברבניהון לבית
אבהתהון תרי עשר חטרינ גבר ית שמיה
תכתוב על חטרה:

(יז) דִּבֶּר ׀ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֲתָם מִטָּה מִטָּה
לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל־נִשְׂיֵאֵהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם
עָשָׂר מִטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מִטָּהוּ:

יח ונת שמא דאהרן תכתוב על חטרא דלוי
ארי חטרא חד לריש בית אבהתהון:

(יח) וְאֵת שֵׁם אֹהֶרֶן תִּכְתֹּב עַל־מִטָּה לְלֹוֹ כִּי מִטָּה
אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם:

יט כי מטה אחד • אף־על־פי שחלקתים לשתי משפחות — משפחת כהנה לכד ולויה לכד, מפל־מקום
שכט אחד הוא.

ספורנו

אחד מהם בקלי מגפה. תורה יד
(טו) והמגפה נעצרה. שגפא
החולים במגפה. תורה טו

על הפך "הבדלו מתוך העדה" (פסוק
כא).
ותעצר המגפה. שלא חלה עוד שום

(יג) וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין
הַחַיִּים. אחר שכבר התעצב שם,
התעצב להגן על החולים שלא ימותו,

יט ותצנענון במשכן זמנא קדם סהדותא די
אזמן מימרי לכוון תמן:

(יט) והנחתם באהל מועד לפני העדות אשר אועד
לכם שמה:

כ ויהי גברא דאתרעי בה חטרה ינעי ואניח
מן קדמי ית תרעמת בני ישראל די אנון
מתרעמין עליכון:

(כ) והיה האיש אשר אבחר בו מטהו ופרח והשכתי
מעלי את תלנות בני ישראל אשר הם מליגים
עליכם:

כז"י"א ויהשכתי • כמו (בראשית ח) "וישכבו המים", (אסתר ז) "והחמת המלך שסכה".

כא ומליל משה עם בני ישראל ויהבו לה
כל רכרבניהון חטרא לרבא חד חטרא
לרבא חד לבית אבהתהון תרי עשר חטרי
וחטרא דאהרן בגו חטריהון:

(כא) וידבר משה אל-בני ישראל ויתנו אליו כל
נשיאיהם מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית
אבתם שנים עשר מטות ומטה אהרן בתוך מטותם:

כז"י"ב בתוך מטותם • הניחו באמצע, שלא יאמרו: מפני שהניחו בצד שכינה, פרח.

כב ואצנע משה ית חטריא קדם יי במשכנא
דסהדותא:

(כב) וינח משה את המטות לפני יהוה באהל העדת:

כג ויהי כיומא דבתרוהי ועל משה
למשכנא דסהדותא והא נעא חטרא דאהרן
לבית לוי ואפק לבלבין ואנץ גז וכפת
שגדין:

(כג) ויהי ממחרת ויבא משה אל-אהל העדות
והנה פרח מטה-אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצין
צין ויגמל שקדים:

להפריח מכל הפרות, אף המעורר על הפהנה
פרענותו ממחרת לבא, כמו שמצינו בעזיה (ד"ה ב כח):
"והצרעת זרחה במצחו". ותרגומו: "וכפית שגדין",
במין אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה.

כז"י"ג ויצא פרח • כמשמעו. צין • הוא חנטת הפר
כשהפרח נופל. ויגמל שקדים • כשהפר הפרי, הפר
שהן שקדים, לשון (בראשית כא): "ויגדל הילד ויגמל",
ולשון זה מצוי בפרי האילן, כמו (ישעיה יח): "ובסר
גמל יהיה נצה". ולמה שקדים? הוא הפרי הממחר

~ נקודות משיחות קודש ~

הגם שפרכת כהנים היתה לפני שפרח מטה אהרן ויגמל
שקדים, כמו שכתוב וישא אהרן את ידיו אל העם
ויברכם, ופירש רש"י ויברכם ברכת כהנים [וגם אז היתה
ההמשכה דברכת כהנים במהירות], מכל-מקום לאחרי
שפרח מטה אהרן נתוסף עליו בזה. כי כיון שהענין דפרח
מטה אהרן גו' ויגמל שקדים בא על-ידי הערעור על
הכהונה, הרי זה דיגמת שטר שיעא עליו ערעור והוחזק
בבית-דין, שיש לו תוקף יותר משטר שלא היה עליו
ערעור, וכיתרון האור מן החושך.

והטעם שגמל שקדים וקא הוא כי שקדים הם ממחרים
להגמר יותר מכל הפרות [ומוסיף ב'לקוטי תורה' שם,
שלבן נקראים בשם שקדים מלשון שקידה ומהירות, כמו
שכתוב מקל שקד גו' כי שוקד אני על דברי לעשותו.
ויש לומר, שהכהנה בהוספה זו היא לרמז דמהירות
שבשקדים הוא ענינם, וכידוע ששמו של דבר מורה על
ענינו], ולכן רומזים על הכהונה, כי ההשפעות הנמשכות
על-ידי אהרן הכהן [אהרן אותיות נראה] הן במהירות.
ועל-דרך-זה הוא בנוגע לכל הכהנים בני אהרן,
דכשהכהנים מברכים את העם, נמשך השפע למטה
במהירות גדולה בלי עכובים.

(מאמאר ש"פ קרח, א' דר"ח תמוז ה'תשל"ג)

(כד) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמַּטֵּה מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־
כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מִמַּהְלוֹ: פ
כד ואפק משה ית כל חטריא מן קדם יי
לנת כל בני ישראל ואשתמודעו ונסיכו גבר
חטרה:

~ יום שישי כ"ז סיון ~

(כה) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁב אֶת־מַטֵּה אֶהְרֹן
לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לְבְנֵי־מִרְי וְתָכַל
תְּלוֹנֹתָם מֵעַל וְלֹא יָמָתוּ:

נ"י < למשמרת לאות • לזכרון שבחתי באהרן
לכהן, ולא ילוננו עוד על הנהגה. ותכל תלונתם •
כמו ותכלה תלונתם. לשון זה שם מפעל יחיד לשון
נקבה, כמו תלונתם מרמורי"ש בלעז. ויש חלוק בין

"תלונותם" ל"תלנתם"; "תלונתם" – תלונה אחת,
"תלונותם" – שם דבר בלשון יחיד, ואפלו הם
תלונות הרבה.

(כו) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ בֵּן עֲשָׂה:

(כז) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גִּוַעֲנוּ
אֲבֹרְנוּ פִלְנוּ אֲבֹרְנוּ:

(כח) כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הָאֵם
תָּמְנוּ לְגֹעַ: ס

נ"י < כל הקרוב הקרוב וגו' • אין אנו יכולין להיות
זהירין בכך, פלנו רשאים להכנס לחצר אהל מועד,
ואחד שיקריב עצמו יותר מחבריו ויפגס לתוף אהל

מועד, ימות. האם תמנו לגוע • שמא הפקרנו
למיתה.

יח (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן אַתָּה וּבְנֶיךָ וּבֵית־
אָבִיךָ אִתְּךָ תִּשָּׂאוּ אֶת־עֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֶיךָ
אִתְּךָ תִּשָּׂאוּ אֶת־עֹן כְּהֻנַּתְכֶם:

נ"י < ויאמר ה' אל-אהרן • (ספר) למשה אמר, ויאמר
לאהרן, להזהירו על תקנת ישראל שלא יפגסו
למקדש. אתה ובניך ובית-אביך • הם בני קהת

אבי עמרם. תשאו את-עון המקדש • עליכם אני
מטיל ענש הזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקדשים
המסורים לכם, הוא האהל והארון והשלחן וכלי

ספרנו

(כד) וַיֵּצֵא וַיִּקְחוּ אִישׁ מִמַּהְלוֹ. לכונו
סימנם בבתיהם שמא החלף. תורה כה
(כה) וְתָכַל תְּלוֹנֹתָם. וזאת המשמרת,
והאות תכלה את תלונותם שלא
יסיפדו להתלונן. תורה כו

יח (א) אתה ובניך ובית אביך אתך
תשאו את עון המקדש. שלא יקרר
טמא ולא זר לפנים ממחיצתו, שנה
מטל על פלכם, ואם יקרר מחסרון

השתדלותכם תשאו את עונו.
ואתה ובניך אתך תשאו את עון
כהונתכם. עליכם בלכך לשמר שלא
יקרר זר לעבודת כהנה. תורה ב

הקדש – אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא לגע. | שאינה מסורה ללויים. ותזהירו הלויים השוגגים, שלא ואתה ובניך. הכהנים. תשאו את-עון כהנתכם.

ב ואף ית אחיד שבטא דלוי שבטא דאבוך | (ב) וגם את-אחיד מטה לוי שבטא אביר הקרב אתך קרב לזרף ויתוספון עלך וישמשנה ואת ובניך עמך קדם משכנא דסהדותא:

הערת:

זש"י וגם את-אחיד. בני גרשון ובני מררי. וילוו. | אליהם. וישרתוך. בשמירת השערים ולמנות מהם ויתחברו אליכם להזהיר גם את הזרים מלהתקרב גזברין ואמרפלין (ובחיים כז).

~ נקודות משיחות קודש ~

אלא היא הנותנת: מכיון שהלויים רק עזרו לכהנים, שהם יוכלו להיות משרתי עליון - לא הרגישו את עצמם 'מציאות' כלל, אפילו לא מציאות דקדושה (משרתים בקדש); דוקא התבטלות מחלטת זו מביאה לדבקות אמיתית בקב"ה.

(לקוטי-שיחות כרך כח, עמ' 115)

וגם את אחיד מטה לוי... הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך (יח, ב)
'לוי' מורה על התקשרות ודבקות בקב"ה (כמו "הפעם ילנה אישי אלי"). מצד שני, עבודת הלויים היא רק לסייע לכהנים, ואילו הם עצמם אינם משרתים בקדש; איד מתושבים שני הדברים?

ג ויטרונו משרתך ומשרת כל משכנא ברם למני קודשא ולמדבחה לא יקרבון ולא ימותון אף אנון אף אתון:

(ג) ושמרו משמרתך ומשמרת כל-האהל אף אל-כלי הקדש ואל-המזבח לא יקרבו ולא ימותו גם-הם גם-אתם:

ד ויתוספון עלך ויטרונו ית משרת משכן זמנא לכל פלחן משכנא וחלוני לא יקרב לזחכון:

(ד) ונלוו עליך ושמרו את-משמרת אהל מועד לכל עבדת האהל וזר לא-יקרב אליכם:

זש"י וזר לא-יקרב אליכם. אתכם אני מזהיר על כך.

ה ויתטרונו ית משרת קודשא וית משרת מדבחה ולא יהי עוד רגזא על בני ישראל:

(ה) ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח ולא-יהיה עוד קצף על-בני ישראל:

זש"י ולא-יהיה עוד קצף. (ספרי) כמו שהיה כבר, שנאמר (במדבר יז): "כי-יצא הקצף".

ספורט

לקרשים. תורה ד
(ד) ושמרו את משמרת אהל מועד. לפנים מן הקלעים, והוא כל הקצר. תורה ה
(ה) ושמרתם את משמרת הקדש. ואתם הכהנים תשמרו את משמרת המשכן לפנים מן הקרשים. תורה ו

האהל. והלויים ישמרו משמרתך שהוא בית קדש הקדשים, ומשמרת כל יתר המשכן. וזה חוץ לקרשי המשכן. אף אל כלי הקדש. שהם בתוך המשכן, שהם המנורה והשלחן ומזבח הזהב. ואל המזבח. החיצון שהוא מזבח העולה, אף על פי שהוא חוץ

(ב) וישרתוך. במה שהוא משמרתך ומשמרת בניך בלבד.
ואתה ובניך אתך לפני אהל העדת. והסדר יהיה כך: ש"אתה ובניך" תשמרו לפני קדש הקדשים, שהוא אהל לארון אשר בו לוחות "העדות". תורה ג
(ג) ושמרו משמרתך ומשמרת כל

וַיֹּאנֵן הָאֵל קָרִיבִית יְתֵ אַחֲיֹכֹן לְוָאֵי מִגֹּו בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לָכֵן מִתְּנָא יְהִיבִין קָדָם יְיָ לְמַפְלָח
יְתֵ פִלְחֵן מִשְׁפַּן זִמְנָא:

(ו) וַיֹּאנֵן הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹד בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לָכֶם מִתְּנָה נְתָנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
אֹהֶל מוֹעֵד:

כ"ז"◀ לָכֶם מִתְּנָה נְתָנִים • יָכוֹל לַעֲבֹדְתְכֶם שֶׁל הַדְּיוּט? תִּלְמוּד־לוֹמַר: "לֵה", כִּמּוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ לְמַעַלָּה, לְשֹׁמֵר
מִשְׁמֶרֶת גִּזְרֵינִי וְאַמְרָפְלִין.

וַיֹּאנֵן וּבְנֵיךָ עִמָּךְ תִּטְרוּן יְתֵ כְּהוֹנֵתְכוֹן לְכָל
פְּתָגָם מִדְּבָחָא וּלְמִגֹּו לְפָרְכָתָא וְתַפְלָחוֹן
פִּלְחֵן מִתְּנָא אֵיבָב יְתֵ כְּהוֹנֵתְכוֹן וְחִלּוֹנֵי
דִּיקָרָב יתְקַטֵּל:

(ז) וַיֹּאמֶר וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־
דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לְפָרְכַּת וְעֲבֹדַתְכֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה
אֶתֶּן אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמָת: פ

כ"ז"◀ עֲבֹדַת מִתְּנָה • בְּמִתְנָה נְתִיתִי לָכֶם.

ח וּמִלִּיל יְיָ עִם אֶהְרֹן וַיֹּאנֵן הָאֵל יְהִיבִית לָךְ
יְתֵ מִשְׁרֵת אֶפְרָשׁוּתִי לְכָל קוֹדֶשִׁיא דְּבָנֵי
יִשְׂרָאֵל לָךְ יְהִיבָנוֹן לְרַבּוֹ וּלְבְנֵיךָ לְקָנִים
עָלֵם:

(ח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וַיֹּאנֵן הִנֵּה נְתִיתִי לָךְ
אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי לְכָל־קֹדֶשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לָךְ
נְתִיתִים לְמִשְׁחָה וּלְבְנֵיךָ לְחֶק־עוֹלָם:

בְּעֶרְכָּאִין. אַף כָּאֵן, לְפִי שְׂבָא קֶרֶח וְעֶרְעֵר כְּנָגֵד אֶהְרֹן
עַל הַכְּהֻנָּה, כָּא הַפְּתוּב וְנָתַן לוֹ (חולין קלג) עֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה בִּ"בְרִית מֶלֶח עוֹלָם", וּלְכָךְ
נִסְמְכָה פְּרָשָׁה זֹאת לְכָאֵן. מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי • שְׂאֵתָה
צָרִיךְ לְשַׁמְרֵן בְּטָהֳרָה. לְמִשְׁחָה • לְגִדְלָה (ספרי).

כ"ז"◀ וַיֹּאנֵן הִנֵּה נְתִיתִי לָךְ • (ספרי) בְּשִׁמְחָה. לְשׁוֹן שְׂמִיחָה
הוּא זֶה, כִּמּוֹ (שְׁמוֹת ד'): "הִנֵּה הוּא יוֹצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרֹאךָ
וְשִׂמְחָה בְּלָבוֹ". מִשְׁלַל לְמַלְךְ שֶׁנָּתַן שָׂדֶה לְאוֹהֲבּוֹ, וְלֹא
כָּתַב וְלֹא חָתַם וְלֹא הִעֲלָה בְּעֶרְכָּאִין. כָּא אֶחָד וְעֶרְעֵר
(עֲלִיו) עַל הַשָּׂדֶה, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: כָּל מִי שִׁירָצָה
יָבֵא וְיַעֲרֵר לְנִגְדֶּךָ? הִרְיֵנִי כּוֹתֵב וְחוֹתֵם לָךְ וּמַעֲלָה

~ נקודות משיחות קודש ~

מִהֶעוֹלָם. לְפִיכָךְ נִתְּנוּ מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה לְאַחֵר מִחֻלָּקַת קֶרֶח,
כִּי הֵן מִבְּטָאוֹת אֶת הַקָּשֶׁר שֶׁבֵּין יִשְׂרָאֵל לַכְּהֻנִּים: יְהוּדִי
מִפְרִישׁ מִכּוֹשֹׁו הַגִּשְׁמִי לַכֹּהֵן, וּבְזֶה מְרֻמָּם רְכוּשׁ זֶה.

(לְקוּטֵי שִׁיחוֹת, כֶּרֶךְ יח, עמ' 219)

וַיֹּאנֵן הִנֵּה נְתִיתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי (יח, ח) טַעֲנָתוֹ שֶׁל
קֶרֶח הָיְתָה: הַכְּהֻנִּים מְנַסְּקִים מִהֶעוֹלָם וְעוֹסְקִים רַק
בְּקִנְיָנָה, וְאֵלּוּ כָּל הָעֵדָה עוֹסְקִים עִם עֲנִיגֵי הָעוֹלָם עַל
מִנְּת לַעֲשׂוֹת מִהֶם פְּלִים לְאַלְקוֹת. וְאֵם כֵּן, מִדּוּעַ צָרִיכִים
אֶת הַשְׁפָּעַת הַכְּהֻנִּים עַל יִשְׂרָאֵל? שָׁגַם הֵם יִתְעַלּוּ

ספורנו

שִׁתְּשִׁמְרוּ הַיִּטֵּב. תוֹרָה ח
(ח) וַיֹּאנֵן הִנֵּה נְתִיתִי לָךְ. אֶתָּה תִּשְׁמֹר
מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ, וַיֹּאנֵן
נֹתַן לָךְ מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה הַפְּתוּבִים בְּזֹאת
הַפְּרָשָׁה. תוֹרָה ט

זר בְּעֲבוּדָה שֶׁתַּעֲבֹד. וְזֶה יִצְטָרֵךְ, כִּי
אִמְנֵם עֲבוּדַת מִתְּנָה אֶתָּן אֶת
כְּהֻנַּתְכֶם. עֲבוּדַת כְּהֻנָּה הַמִּשְׁלָלָה
עֲלֵיכֶם בְּלָכֵד, "אֶתָּן" וְאִשִּׁים אוֹתָהּ
לְמִתְּנָת כְּבוֹד וּמַעֲלָה בְּעִינֵי כָּל אָדָם,
וּבְכֵן יִתְּאוּ בָלֵם אֲלֵיהָ, וּלְפִיכָךְ צָרִיךְ

(ו) לָכֶם מִתְּנָה נְתָנִים לֵה'. שִׁיתְּחִיבוּ
לַעֲבֹד בְּמִצְוֹתֵיכֶם כָּל הַצָּרִיךְ בְּאֹהֶל
מוֹעֵד. תוֹרָה י
(ז) תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם. שְׂלֵא יִקְרַב
זר לַעֲבוּדַת כְּהֻנָּה, כִּמּוֹ שֶׁקָּרָה בְּעִזְיָהּ.
וּבְעֲבֹדַתְכֶם. וְכִמּוֹ כֵּן תִּשְׁמְרוּ שְׂלֵא יִקְרַב

טִדִּין יְהִי לָךְ מִקֹּדֶשׁ קוֹדֶשֶׁת מוֹתֵר מִן
אֲשֶׁתָּא כָּל קִרְבָּנֶיהוֹן לְכָל מִנְחָתוֹן וּלְכָל
חֲטוֹתָהוֹן וּלְכָל אֲשֶׁמָּהוֹן דִּי יְתִיבוֹן קֳדָמִי
קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין דִּי לָךְ הוּא וְלִבְנֶיךָ:

(ט) זֶה יְהִי־לָךְ מִקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קִרְבָּנָם
לְכָל־מִנְחָתָם וּלְכָל־חֲטָאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר
יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים לָךְ הוּא וְלִבְנֶיךָ:

כז"א מִן־הָאֵשׁ • לְאַחַר הַקִּטְרֹת הָאֲשִׁים. כָּל־קִרְבָּנָם • כְּגוֹן זִבְחֵי שְׁלָמִי צִבּוּר. מִנְחָתָם חֲטָאתָם וְאֲשָׁמָם •
כְּמִשְׁמָעוֹ. אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי • זֶה גִּזְלֵי הָגֵר.

יִבְקֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין תְּכַלְכֶּה כָּל דְּכוּרָא יִיכּוּל
זֶתָה קוֹדֶשֶׁת יְהִי לָךְ:

(י) בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ כָּל־זָכָר יֹאכֹל אֹתוֹ
קֹדֶשׁ יְהִי־לָךְ:

כז"א בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ וְגו' • לִמַּד עַל קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים, שְׂאִין נֹאכְלִין אֵלָא בְּעֶזְרָה וּלְזָכְרֵי כְּהֻנָּה.

יֵא וְדִין לָךְ אֲפֻרָּשׁוֹת מִתְּנִתְהוֹן לְכָל אֲרָמֹת
כְּנִי יִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶהנָּהוֹן וְלִבְנֶיךָ וְלִבְנֶיךָ
עֲמֹד לִקְנִים עָלֶם כָּל דְּדָכִי בְּבֵיתְךָ יִיכּוּל
זֶתָה:

(יא) וְזֶה־לָּךְ תְּרוּמַת מִתָּנָם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לָךְ גִּתִּים וְלִבְנֶיךָ וְלִבְנֶיךָ אֹתָךְ לְחֶק־עוֹלָם
כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכֹל אֹתוֹ:

כָּל־טָהוֹר • (ספרי) וְלֹא טָמְאִים. דְּבָר אַחֵר: כָּל־טָהוֹר,
לְרִבּוֹת אֲשֶׁתָּו.

כז"א תְּרוּמַת מִתָּנָם • הַמּוֹרֵם מִן הַתּוֹדָה וּמִהַשְׁלָמִים
וְאֵיל נְזִיר. לְכָל תְּנוּפֹת • שֶׁהָרִי אֵלָיו טְעוּנִין תְּנוּפָה.

יב כָּל טוֹב מִשַּׁח וְכָל טוֹב חֲמֵר וְעִבּוּר
רֹאשִׁיתָהוֹן דִּי יִתְּנוּן קֳדָם יְיָ לָךְ יִהְיֶהנָּהוֹן:

(יב) כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֹאשִׁיתָם
אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לָךְ גִּתִּים:

כז"א רֹאשִׁיתָם • הִיא תְּרוּמָה גְדוֹלָה.

~ נקודות משיחות קודש ~

שְׁלֻמוֹדֵי הַקֹּדֶשׁ יִתְקִימוּ בְּבִקְרָה, שְׂאֵז הָרֹאשׁ צָלוּל, וְאֵלָיו
לְמוֹדֵי הַחַל יִתְקִימוּ אַחֵר הַצִּהָרִים.
וְטַעְמוֹ וְנִמּוּקוֹ עֲמוֹ: אֵת הַזְּמַן הַמְּבַחֵר וְהַמְּשַׁבֵּחַ, שֶׁהוּא
בְּחִינַת 'חֶלֶב', יֵשׁ לְהַקְדִּישׁ לַגְּבוּהָ.

(לקוטי משיחות, כרך ב, עמ' 326)

כָּל חֶלֶב יִצְהָר... אֲשֶׁר יִתְּנוּ לָהּ' (יח, יב)
וְהוּא־הַדִּין כָּכָל דְּבָר שֶׁהוּא לְשֵׁם הָאֵל־הַטוֹב, שִׁיחִיָּה מִן
הַנָּאָה וְהַטוֹב... וְכֵן הוּא אוֹמֵר כָּל חֶלֶב לָהּ' (רמב"ם סוף
הַלְכוֹת אֶסְרוֹת מִזְבֵּחַ).
כְּשֶׁהִתְעוֹרָרָה שְׂאֵלַת סֹדֶר הַלְמוּדִים בְּיָשִׁיבוֹת וּבְתִי־הַסֶּפֶר
הַדְּתִיִּים בְּאַרְצוֹת־הַבְּרִית, עָמַד אֲדָמוֹר הַרְי"צ עַל כֵּן

יג בְּפוֹרֵי כָּל דִּי בְּאַרְעָהוֹן דִּי יִתְּנוּן קֳדָם יְיָ
דִּי לָךְ יְהִי כָּל דְּדָכִי בְּבֵיתְךָ יִיכַלְכֶּה:

(יג) בְּפוֹרֵי כָּל־אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה לָךְ
יְהִי כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכֹלְכֶנּוּ:

(יא) תְּרוּמַת מִתָּנָם. מֵה שֶׁהִבְעֵלִים
נוֹתְנִין לַפְּהִיגִים מִן הַקֹּדֶשִׁים הַקְּלִים
שִׁישׁ לְבַעֲלִים חֶלֶק בְּהֵם. תוֹרָה יב

לְפִיכָף, תוֹרָה י
(י) בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ. לְפָנִים
מִן הַקְּלִים. תוֹרָה יא

(ט) מִן הָאֵשׁ. שְׂכָלוֹ נִתֵּן לַגְּבוּהָ, וְאֵין
לְכַהֲנִים חֶלֶק בּוֹ אֵלָא אַחֵר הַקִּטְרֹת
הָאֲשִׁים, דְּמִשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זָכוּ.

(יד) כָּל־חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יְהוָה:

יד כל חרמא בישראל די לך יהי:

(טו) כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בֶּשָׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּאֵדָם וּבִבְהֶמָה יִהְיֶה־לְךָ אֵד, פָּדָה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה:

טו כל פתח וּלְדָא לְכָל בֶּשָׂר די יקריבון קדם יי באַנשאַ ובכעירא יהי לך פדום מפרק תפרוק ית בוכרא דאנשא וית בוכרא דכעירא מסאבא תפרוק:

(טז) וּפְדוּיוֹ מִבְּנֵי־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְפְּךָ כֶּסֶף חֲמִשָּׁת שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא:

טז ופדקנה מבר ירחא תפרוק בפדסנה כסף חמש סלעין כסלעי קודשא עשרין מעין הוא:

(יז) אֵד בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר כֶּשֶׁב אוֹ־בְכוֹר עֹז לֹא תִּפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־חֲלָבָם תִּקְטִיר אֵשָׁה לְרִיחַ גִּיחַח לַיהוָה:

יז פרם בוכרא דתורא או בוכרא דאמרא או בוכרא דעזא לא תפרוק קודשא אנון ית דמהון תזרוק על מדבחה וית תרביהון תסך קרבן לאתקבלא ברענא קדם יי:

(יח) וּבִשְׂרָם יִהְיֶה־לְךָ כַּחֲזֶה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין לְךָ יִהְיֶה:

יח ובשרהון יהי לך כחזא דאמרא דארמוחא וכשוקא דמינא לך יהי:

י"ח כַּחֲזֶה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין • (זבחים טו) שֶׁל שְׁלָמִים שְׁנֵאֲכִלִים לַכֹּהֲנִים לְנִשְׁיָהֶם וּלְבָנֵיהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד, אֵף הַבְּכוֹר נֶאֱכַל לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד. לְךָ יִהְיֶה • (ספרי) בָּא רַבִּי

עקיבא ולמד: הוסיף לך הפתוח "הויה" אחרת, שלא תאמר: כחזה ושוק של תודה, שאינו נאכל אלא ליום ולילה.

(יט) כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי לְךָ וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנֶיךָ אֶתֶּן לְחֶק־עוֹלָם בְּרִית מְלַח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה לְךָ וּלְזֶרְעֶךָ אֶתֶּן:

יט כל תרומות קודשאי די יפרשון בני ישראל קדם יי יהבית לך ולבניך ולבנתיך עמך לקים עלם קים מלח עלם הוא קדם יי לך ולבניך עמך:

י"ט כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים • מחבתה של פרשה זו, כָּלֵלָה בַּתְּחִלָּה וּכְלָלָה בְּסוֹף וּפֶרֶט בְּאַמְצַע. בְּרִית מְלַח עוֹלָם • בְּרִית עִם אֶהְיֶה בְּדָבָר הַבְּרִיא

ומתקנים ומבריא את אחרים. ברית מלח • ברית הפרוטה למלח, שאינו מסריח לעולם.

(כ) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִחַל וְחֵלֶק לֹא־יִהְיֶה לְךָ בְּתוֹכָם אֲנִי חֵלְקֶךָ וְנִחַלְתֶּךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כאמר יי לאהרן בארעהון לא תחל וְחֵלֶק לֹא יהי לך ביניהון מתנן די יהבית לך אנון חלקך ואחסנתך בגו בני ישראל:

כ"י וְחֵלֶק לֹא־יִהְיֶה לְךָ בְּתוֹכָם • (ספרי) אֵף בַּבְּזָה.

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

כא וּלְבָנֵי לֹוֹי הָאֵל יְהוֹשֻׁעַ כָּל מַעֲשֵׂא בְּיִשְׂרָאֵל לְאַחֲסָנָא חֲלָף פְּלִחְנִהוֹן דִּי אַנּוּן פְּלִחִין ית פְּלִחֵן מִשְׁכָּן זְמָנָא:

(כא) וּלְבָנֵי לֹוִי הֵנָּה נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה חֲלָף עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־הֵם עֹבְדִים אֶת־עֲבֹדַת אֱהֵל מוֹעֵד:

כב וְלֹא יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁכָּן זְמָנָא לְקַבֵּלָא חוּבָא לְמַמַּת:

(כב) וְלֹא־יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֱהֵל מוֹעֵד לְשֹׂאת חַטָּא לָמוֹת:

כג וַיִּפְלְחוּן לְזָאֵי אַנּוּן ית פְּלִחֵן מִשְׁכָּן זְמָנָא וְאַנּוּן יִקְבְּלוּן חוּבִיהוֹן קִימָּה עָלֵם לְדַרְיִכוֹן וּבְגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְסְנוּן אַחֲסָנָא:

(כג) וְעֹבֵד הַלֹּוִי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֱהֵל מוֹעֵד וְהֵם יֵשְׂאוּ עֹנֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבִתּוֹף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה:

כ"ד • וְהֵם • הַלְוִיִּם יֵשְׂאוּ עֹנֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁעֲלֵיהֶם לְהַזְהִיר הַזֵּרִים מִגֹּשֶׁת אֲלֵיהֶם.

כד אַרִי ית מַעֲשֵׂא דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי יִפְרְשׁוּן קִדָּם יי אַפְרָשׁוּתָא יְהוֹשֻׁעַ לְזָאֵי לְאַחֲסָנָא עַל כֵּן אֲמַרִית לְהוֹן בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְסְנוּן אַחֲסָנָא:

(כד) כִּי אֶת־מַעֲשֵׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי לְלוִיִּם לְנַחֲלָה עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לָהֶם בִּתּוֹף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה: פ

כ"ה • אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַה' תְּרוּמָה • (ספרי) הַפְּתוּב קָרָא "תְּרוּמָה" עַד שִׁפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר.

כה וּמִלֵּיל יי עִם מִשָּׁה לְמִימָר:

(כה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כו וּלְזָאֵי תַמְלִל וְתִימָר לְהוֹן אַרִי תַסְבּוֹן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ית מַעֲשֵׂא דִּי יְהוֹשֻׁעַ לְכוֹן מִנְהוֹן בְּאַחֲסָנָתְכוֹן וְתַפְרִשׁוּן מִנְהוֹן אַפְרָשׁוּתָא קִדָּם יי מַעֲשֵׂא מִן מַעֲשֵׂא:

(כו) וְאֶל־הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֵתָם בְּנַחֲלַתְכֶם וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר:

כז וְתַתְחַשֵּׁב לְכוֹן אַפְרָשׁוּתְכוֹן כְּעֹבֵדָא מִן אֲדָרָא וּכְמִלְאָתָא מִן מַעֲצֵרְתָא:

(כז) וַנְּחַשֵּׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדִגְן מִן־הַגֶּזֶן וּכְמִלְאָה מִן־הַיֶּקֶב:

כ"ח • וַנְּחַשֵּׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדִגְן מִן־הַגֶּזֶן • | עָלֶיהָ מִיָּתָה וְחִמְשׁ כְּתוּרָה גְּדוּלָּה שְׁנִקְרָאת "רֹאשִׁית תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁלָכֶם אֲסוּרָה לְזָרִים וְלִטְמְאִין, וְחִיבִין דִּגְן" מִן הַגֶּזֶן. וּכְמִלְאָה מִן־הַיֶּקֶב • כְּתוּרַת תִּירוֹשׁ

ספרות

(כז) וַנְּחַשֵּׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם. "לְהַנִּיחַ וְאִמְרוּ 'מִדֵּר וְאַחֵר כֶּף בְּרֹךְ, הָרִי זֶה תַּפְלַת שְׁוֹא' (תענית ח, ב), מִכָּל מְקוֹם הַמַּעֲשֵׂר, שֶׁהוּא חֲלִין בְּיַד הַלְוִי. תוֹרָה כח

וְיִצְהָר הַנֹּשֵׁט לִמֶּנּוּ מִן הַיִּקְבִּים. מִלֵּאָה. לְשׁוֹן בְּשׁוּל, תְּבוּאָה שֶׁנִּתְמַלֵּאת. יִקְבּ. הוּא הַבּוֹר שֶׁלִּפְנֵי הַגֹּת, שֶׁהֵינָן יוֹרֵד לְתוֹכּוֹ. וְכָל לְשׁוֹן יִקְבּ חֲפִירַת קֶרֶקַע הוּא,

וְכָן (זכריה יד): "יִקְבֵי הַמֶּלֶךְ הוּא יָם" – אוֹקֵינוֹס חֲפִירָה שֶׁחָפַר מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם.

~ נקודות משיחות קודש ~

רָעָה, כִּי נוֹסֵף עַל חֲמֹר הַדָּבָר מִצַּד עֲצָמוֹ, יֵשׁ בּוֹ נִזְק לְעוֹלָם שְׁמִסְכִּיב. וְכֵן - גְּדֹל הַנְּחִיצוֹת שֶׁל מַחֲשָׁבָה טוֹבָה, לְחֹשֶׁב טוֹב עַל הַזִּילָת, כִּי גַם מַחֲשָׁבָה טוֹבָה מוֹעִילָה הַרְבֵּה.

(לקוטי שיחות, כרך לח, עמ' 63)

וְנִחְשָׁב לָכֵם תְּרוּמַתְכֶם (יח, כז) מִכָּאן לְמִדּוֹ חֲזו"ל שֶׁ"בְּמַחֲשָׁבָה בְּלִבְד תִּהְיֶה תְּרוּמָה". וְגַם לְדַעוֹת שֶׁאֵין תְּרוּמָה בְּמַחֲשָׁבָה, מוֹעִילָה הַמַּחֲשָׁבָה לְהַתִּיר אֶת הַטָּבֵל, שְׁנוֹתָן עֵינָיו בְּצַד זֶה וְאוֹכֵל בְּצַד זֶה (וְגַם זֶה נִלְמַד מִ"וְנִחְשָׁב"). וּמִכָּאן הוֹרָאָה עַד כִּמָּה יֵשׁ לִיִּזְהָר מִמַּחֲשָׁבָה

כח בן תפרישין אף אתון אפרשיתא קדם יי מכל מעשרתיכון די תסבון מן בגי ישראל ותתנן מנה ית אפרשיתא קדם יי לאהרן כהנא:

(כח) בֶּן תְּרִימוֹ גַּם־אַתָּה תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־מַעֲשֵׂרְתֶּיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִתְּנָם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

כ"י בן תרימו גס-אתם. כמו שישראל מרימים מגרנם ומיקביהם, תרימו גס אתם ממעשר שלכם, כי הוא נחלתכם.

כט מכל מתנתכון תפרישין ית כל אפרשיתא דיי מכל שופרה ית מקדשה מנה:

(כט) מִכָּל־מִתְּנִיתֶיכֶם תְּרִימוּ אֶת כָּל־תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־חֶלְבֹּו אֶת־מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ:

תרומה גדולה מן הפרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה, ויחזור ויפריש תרומת מעשר.

כ"י מכל מתנתיכם תרימו את כל-תרומת ה' בתרומה גדולה - הכתוב מדבר, שאם הקדים לוי את הפהן בפרי וקבל מעשרותיו קדם שיטל כהן

ל ותימר להון באפרשיתכון ית שופרה מנה ויתחשב ללואי פעללת אדרא ובעללת מעצרתא:

(ל) וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּהִרְיַמְכֶם אֶת־חֶלְבֹּו מִמֶּנּוּ וְנִחְשָׁב לְלוֹיִם כְּתִבּוּאָת גֵּרֹן וְכְתִבּוּאָת יִקְבּ:

בני-ישראל אשר ירימו לה' תרומה". יכול יהא פלו אסור? תלמוד-לומר "ונחשב ללוים כתבואת גרן". מה של ישראל - חלין, אף של לוי - חלין.

כ"י בהרימכם את-חלבם מננו. לאחר שתרימו תרומת מעשר מננו. ונחשב. המותר ללוים חלין גמורין. כתבואת גרן. לישראל, שלא תאמר: הואיל וקראו הכתוב "תרומה", שנאמר: "כי את-מעשר

לא ותיכלון יתה בכל אתר אתון ואנש פתיכון ארי אנרא הוא לכוין חלף פלחנכון במשפן ומנא:

(לא) וְאָכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אֲתֶם וּבֵיתְכֶם כִּי־שָׂכַר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבֹדְתְכֶם בְּאֶהֱל מוֹעֵד:

כ"י בכל-מקום. אפלו בבית הקברות.

לב ולא תקבלון עלוהי חובא באפרשיתכון ית שופרה מנה וית קודשיא דבגי ישראל לא תכלון ולא תמותון: פ פ פ

(לב) וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלֶיךָ חֵטָא בְּהִרְיַמְכֶם אֶת־חֶלְבֹּו מִמֶּנּוּ וְאֶת־קֹדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלוּ וְלֹא תִמּוּתוּ:

כַּשִׁיׁי וְלֹא־תִשָּׂאוּ עָלָיו חֲטָא וְגוֹי • (יבמות פט) הָא אִם לֹא תִרְיִמוּ, תִּשָּׂאוּ חֲטָא. וְלֹא תִמּוּתוּ • (בכורות נו) הָא אִם תִּחַלְלוּ, תִּמּוּתוּ:

צ"ה פסוקים, דניאל ס"ל סימן. חסלת פרשת קרח

הפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רנו - רנט

אגרות קודש

ב"ה, י"ד סיון, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי השתיקה הארוכה נעם לי לקבל מכתבו מח' סיון, וכבקשתו, הנה כשאחי על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אזכיר את כל אלו שאודותם כותב להמצטרך להם ואחכה לבשורות טובות בזה.

במה שכותב אודות בנו... שי, הנה נבהלתי לראות במכתבו אשר לאחר שאחז הנ"ל בלימוד התורה הן בנגלה והן בחסידות הנה ממשיך הוא עתה בישיבה כזו שאין שם לימוד החסידות. והנה אף שהי' זמן מכמה דורות מקודם שלא היתה נחיצות גמורה לכא"א בלימוד פנימיות התורה, ידוע אשר בדורותינו אלה, הרי בלשון האריז"ל המובא באגה"ק לרבינו הזקן סימן כ"ו, שמותר ומצוה לגלות זאת החכמה, ובפרט בדורנו זה של החשך כפול ומכופל, והמצב גרוע עוד יותר ויותר עי"ז ששמים חשך לאור ואור לחשך (ואם נראה זה בחו"ל הרי עאכ"כ שנראה זה באה"ק ת"ו ע"י משיח צדקנו בב"א), הרי זה חוב גמור לעשות ככל האפשרי בהענינים דיראת שמים, אשר לימוד פנימיות התורה הוא אחד העמודים בזה. והתורה נקנית - בדבוק חברים.

והנה כל זה הוא בכלליות, אבל בפרט בנדון דידן, כיון שכבר הי' בנו שי' בדי' אמות של לימוד זה, הרי אם פורשים מזה ח"ו, הרי זה נכנס בגדר בזיון חלק מהתורה, אם גם הטעם שאין הלימוד נאה בשביל פרט זה, הרי ידוע חומר האיסור בזה כדרז"ל בעירובין ס"ד ע"א. וכנ"ל שאיני נכנס בגדר השאלה עד כמה קרוביו של בנו או הדורות שלפנים במשפחתו החזיקו בלימוד זה, שבודאי יש עי"ז איזה לימוד זכות, אבל שונה הוא לגמרי בנוגע לבנו שי' כיון שזהו כבר בגדר דשנה כו'. מובן ג"כ ופשוט שרואים כמה אברכים שלא זכו להמאור שבתורה זוהי פנימיות התורה, ובכ"ז הם יראים ושלמים ובהדי כבשי דרחמנא למה לנו, וכיון שבהשגחה פרטית הגיע לפלוני בן פלוני הידיעה שיש פנימיות התורה ועוד זאת שמכמה סיבות הרי כבר הי' נמצא במוסד חינוך ברוחה של פנימיות התורה, הרי דינו דין אחר לגמרי. ואיני רוצה להאריך בכ"ז, כדי שלא להכאיב ולצער את כת"ר שי, אבל לכה"פ שורות הנ"ל מוכרח הנני לכתוב, כיון שכל ישראל ערבים זב"ז ומי שיש בידו למחות וכו' וידוע מרז"ל (שבת נ"ה ע"א) אם לפניך גלוי כו'. והעיקר מבלי להכנס בחשבונות, כיון שלדעתי זה יכול להיות נוגע ליסודות סידור חייו של בנו שי' באתי בשורות הנ"ל. וכנ"ל - בדאפשר, הצלחת הלימוד תלויה כשהוא בסביבה המתאמת דוקא.

בכבוד ובברכה שיבשר טובות בכל הנ"ל.

לוח תהלים

יום ראשון, כ"ב סיון > מפרק קו עד סוף פרק קז

יום שני, כ"ג סיון > מפרק קח עד סוף פרק קיב

יום שלישי, כ"ד סיון > מפרק קיג עד סוף פרק קיח

יום רביעי, כ"ה סיון > פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו

יום חמישי, כ"ו סיון > פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק

יום שישי, כ"ז סיון > מפרק קכ עד סוף פרק קלד

שבת קודש, כ"ח סיון > פרק כ. מפרק קלה עד סוף פרק קלט

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהילים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה....

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

לימוד תניא בכל יום

"המנהג הטוב שנהגו חסידים
(בדורות שלפני זה, וגם בדורנו) -
ללמוד פרק תניא בכל יום (לפני
תפלת הבוקר). וכדאי לפרסם
ולחזק מנהג זה"

(משיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר תשמ"ט
- התנועותיות תשמ"ט ח"ג עמ' 68)

"כיון שלימוד התניא הוא אחד מהשיעורים
ששמענו כמה פעמים אודותיו מכ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שהוא
מסוגל לכמה ענינים, מהנכון שנוסף על
לימודו תניא כפי שכותב, ילמוד גם כן כפי
שנחלק התניא לימות השנה".

(אגרות קודש, כרך י"ד, אגרת ה'רלט)

תניא יומי

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 164, והנה במ"ש יובן... עד עמ' פג, מהרמ"ק ז"ל.

היחוד, שהכוונה היא שהעולם בטל במציאות ומאוחד אתו
יתברך - מובן, שהוא "לבדו" אחרי הבריאה, בדיק כמו
שהוא "לבדו" לפני הבריאה, שכן, כל הבריאה בטלה
במציאות ומאוחדת אתו יתברך. מה שהבריאה נראית
כ"מציאות" הרי זה רק
לגבי הנבראים התחתונים,

ואילו לגבי יתברך אין
היא שום מציאות כלל,
והרי הוא "לבדו" אחרי
בריאת העולמות כמו
שהוא לפני הבריאה. וזהו
ש'אומרים': "אתה -
ריבוננו של עולם, הוא עד

שלא נברא העולם, אתה הוא כו", - משנברא העולם.
לכאורה: היה מספיק בנאמר "אתה הוא עד שלא נברא העולם
ומשנברא", לשם מה נשנה עוד הפעם "אתה הוא משנברא"
- אלא, נאמר עוד הפעם "אתה הוא", כדי להדגיש, שה"אתה
הוא" שאחרי בריאת העולם, הוא אותו "אתה הוא" שלפני
בריאת העולם, פלי שום שנוי בעצמותו, - וגם ולא
בדעתו⁶, - שלמרות שיש מקום לומר שבריאת העולם תהווה
שינוי בדעתו⁷, בחשבנו שבמה שהתווסף עולם התווסף משהו
בידיעה שהוא יודע את העולם, וממילא מהווה הדבר שינוי
בדעתו - לכן אומרים, שגם בידיעה שלו אין שום שינוי

והנה, במה שנתבאר יובן מה שכתוב: "אני ה' לא
שניתי", פרוש - לא שמשמעות מה שהקב"ה אומר "אני ה'
לא שניתי" היא רק לומר שהוא לא שינה הנהגתו או אפילו
את רצונו לגבי אלה שעושים טוב לשלם להם שכר עבור זה

וכך הלאה, אלא הכוונה
היא שהקב"ה אומר: "אני
לא השתניתי", שאין שום
שינוי חסודשולם
בהקב"ה. הרי לא שייך
כלל להצביע על שום
ענין שיפעול שינוי חס-
ושלום בו יתברך! הדבר
היחיד שיכול לתת מקום

לחשוב שישנו חלילה שינוי - הוא בנוגע לאחדותו יתברך
מצד בריאת העולמות: לפני שהוא יתברך ברא את העולמות,
לא היתה שום מציאות, רק הקב"ה בלבד. ואילו אחרי שהוא
יתברך ברא את העולמות, יכולים הרי לחשוב, שכאילו
התווסף עוד דבר (העולמות והנבראים) ואשר ממילא מהווה
הדבר שינוי חסודשולם באחדותו המוחלטת - כלפי כך נאמר
"לא שניתי", שאין שום שנוי כלל, כמו שהיה לבדו קדם
בריאת העולם - כך הוא לבדו אחר שנברא. - שהרי
לכאורה לא מובן: כיצד הוא לבדו אחרי התהוות הבריאה -
הרי התווסף עוד דבר, העולם? - אך כפי שהוסבר לעיל ענין

4. מלאכי ג, ו. 5. בנוסח התפילה (ילקוט ואתחנן רמז תתלה). 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שאינו אלא תואר. ועד"מ להבדיל
באלף כו' - באדם הרי ידיעתו למטה ביותר מעצמות נפשו - בנוגע לפשיטות, מציאות וכו'". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"שאינו אלא אחד מתואריו - ואי"ז משנה בעצמותו ח"ו".

חֲסִידֵי שְׁלֹמֹה, כִּי בִידִיעַת עֲצָמוּ יוֹדֵעַ כָּל הַנִּבְרָאִים, שֶׁהֵבֵל מִמֶּנּוּ וּבִטָּל בְּמִצִּיאוֹת אֲצִלוֹ, – וכיוון שבידיעת עצמו הוא יודע את כל הנבראים, לא התווסף שום חידוש ולא נתייחס שום שינוי בידיעתו: לפני הבריאה היתה ידיעת עצמו וכך

אחרי הבריאה ישנה ידיעת עצמו, ידיעה שעל ידה הוא יודע את כל הנבראים המתהווים ממנו. וְכֵמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמְבָּם ז"ל⁸, שֶׁ"הוּא הַיּוֹדֵעַ, וְהוּא הַיִּדְוֶה, וְהוּא הַדְּעָה עֲצָמָה – כפי שהוסבר ביתר פירוט בפרק שני שבחלק הראשון – שאצל האדם, ישנם שלשה דברים נפרדים: ישנו ה"יודע" – נפש האדם שהיא זו היודעת, וישנו ה"ידוע" – הדבר שידועים אותו, וישנה ה"דיעה" – כוח הדעת לדעת ולהבין: ואילו אצל הקב"ה, כותב הרמב"ם, כל זה "הוא" עצמו, הַכֹּל אֶחָד, וְדָבָר זֶה – ממשית הרמב"ם, אֵין בָּהּ פְּנֵה – האדם, לְאִמְרוֹ, וְלֹא בָּאוֹן לְשִׁמְעוֹ, וְלֹא בָּלֵב הָאָדָם – ובהבנתו, לְהַכִּירוֹ עַל בּוֹרִיו". –

שתהיה לאדם הכרה יסודית בזה, להשיג איך זה ידיעה כזו שמי שידוע, ומה שהוא יודע, ובמה שהוא יודע – הכל דבר אחד, כִּי תִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ וְדַעְתּוֹ – הַכֹּל אֶחָד מִמֶּשׁ מִכָּל צֶד וּפְנֵה, בְּכָל דֶּרֶךְ – של, יְחוּד, וְאֵין דַּעְתּוֹ דָּבָר נֹסֵף עַל מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ, כִּמוֹ שֶׁהוּא בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם, שֶׁדַּעְתּוֹ דָּבָר נֹסֵף עַל מְהוּתָהּ וּמִרְכָּבָהּ, כִּי – אצל האדם מהווה הדעת ענין נוסף על הנפש המורכבת בה, שְׁהָרִי בִשְׁהָאָדָם לֹמֵד וְיֹדֵעַ אֵיזָה דָּבָר – בְּכָר הִיתָה בּוֹ נִפְשׁוֹ הַמְשַׁכֵּל בְּטָרָם שְׁלֹמֵד וְיֹדֵעַ, וְאַחֵר שְׁלֹמֵד וְיֹדֵעַ נִתְוַסַּף יְדִיעָה זֹו בְּנִפְשׁוֹ, – הרי שבאדם הידיעה היא דבר נוסף לנפש – נוסף בה הענין שנלמד. וְכֵן מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם "מִיָּם וּדְבָרוֹ, וְכֵן שְׁנִים יִדְעוּ חֲכָמָה"⁹, – ה"ימים"

שער היחוד והאמונה

מִמֶּנּוּ וּבִטָּל בְּמִצִּיאוֹת אֲצִלוֹ וּכְמוֹ שֶׁהַרְמְבָּם ז"ל⁸ שהוא היודע והוא הידוע והוא הידיעה עצמה הכל אחד ודבר זה אין כח בפה לאמרו ולא באזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו כי הקב"ה מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד ממש מכל צד ופינה בכל דרך יחוד ואין דעתו דבר נוסף על מהותו ועצמותו כמו שהוא בנפש האדם שדעתה דבר נוסף על מהותה ומורכב בה שהרי כשהאדם לומד ויודע איזה דבר כבר היתה בו נפשו המשכלת בטרם שלמד וידע ואחר שלמד וידע ניתוספה ידיעה זו בנפשו וכן מידי יום ביום ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה ואין זו אחדות פשוטה אלא מורכבת אבל הקב"ה הוא אחדות פשוטה בלי שום הרכבה וצד ריבוי כלל ואם כן ע"כ מהותו ועצמותו ודעתו הכל דבר אחד ממש בלי שום הרכבה ולפיכך כשם שאי אפשר לשום נברא בעולם להשיג מהות הבורא ועצמותו כך אי אפשר להשיג מהות דעתו רק להאמין באמונה שהיא למעלה מהשכל ומהשגה שהקב"ה יחיד ומיוחד הוא ודעתו הכל אחד ממש ובידיעת עצמו מכיר ויודע כל הנמצאים עליונים ותחתונים עד שלשול קטן שבים ועד יתוש קטן שיהיה בטבור הארץ אין דבר נעלם ממנו ואין ידיעה זו מוסיפה בו ריבוי והרכבה כלל מאחר שאינה רק ידיעת עצמו ועצמותו ודעתו

מלמדים את האדם, והרבה שנים מוסיפים חכמה לאדם, וְאֵין זֹו אֶחָדוֹת פְּשׁוּטָה אֲלֵא מִרְכָּבָתָהּ, – כלומר, למרות שהידיעה באדם היא גם כן מאוחדת עם הנפש – הרי אנו אומרים שהנפש יודעת – אך יחוד זה של הידיעה עם הנפש אינו "אחדות פשוטה" ("אחדות פשוטה" היינו שלא שייך שתהיה לא מאוחדת), אלא זוהי אחדות מורכבת, הרי הם שני דברים המתאחדים. אֲכָל תִּקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא אֶחָדוֹת פְּשׁוּטָה בְּלִי שׁוּם תִּרְכָּבָה וְצֶד רִבּוּי בְּכָל. – שנאמר שקודם לכן זה לא היה, דבר כזה לא שייך לומר חסידו של בן יתברך. וְאֵם כֵּן, – כיוון שאחדותו היא פשוטה, בלי הרכבה ובלי ריבוי, אי אפשר שדעתו תהיה דבר נפרד ממנו, שהרי אז היה משמע שלפני שידע היה אופן אחד ואחר כך נוספו ידיעה, ריבוי והרכבה חסידו של שלום, אלא: עַל-בְּרִיחַ מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ וְדַעְתּוֹ – הַכֹּל דָּבָר אֶחָד מִמֶּשׁ, בְּלִי שׁוּם תִּרְכָּבָה. וְלִפְיָקָהּ, בְּשֵׁם שְׂאִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם נִבְרָא בְּעוֹלָם לְהַשִּׁיג מְהוּת הַבּוֹרָא וְעֲצָמוֹתוֹ – כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג מְהוּת דַּעְתּוֹ, – שכן, דעתו וידיעתו הן דבר אחד אתו יתברך, רַק לְהֵאֱמִין בְּאִמוּנָה, שֶׁהֵיא לְמַעַל מִהַשְׁכָּל וּמִתְשַׁנָּה, – ומשום כך יכולה היא לקבל ענין שלמעלה מהבנת אנוש, שֶׁתִּקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יְחִיד וּמִיחָד – הוּא וְדַעְתּוֹ הַכֹּל אֶחָד מִמֶּשׁ, וּבִידִיעַת עֲצָמוֹ מִכִּיר וְיֹדֵעַ כָּל הַנִּבְרָאִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, – ה"נמצאים" של העולמות העליונים ושל העולמות התחתונים, עַד שְׁלִשׁוֹל קָטָן שְׂפִיכָסִי, וְעַד יְתוּשׁ קָטָן שִׁיחִיהָ בְּטַבּוֹר הָאָרֶץ¹⁰ – אֵין דָּבָר נִעְלָם מִמֶּנּוּ, וְאֵין יְדִיעָה זֹו – שהוא יודע את כל הנבראים, מוֹסִיפָה בּוֹ רִבּוּי וְתִרְכָּבָה בְּכָל, – של דבר נוסף, מֵאַחֵר שְׁאִינָהּ רַק יְדִיעַת עֲצָמוֹ, – ובידיעת עצמו הוא יודע

8. הלכות יסודי התורה פ"ב ה"ו. ובכ"מ. מ"נ ח"א פס"ח. 9. איוב לב, ז. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "קטן שבכל הבריות – רש"י חולין (מ, א) [[שבים [כן גירסת הטושו"ע י"ד ס"ד]]." 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הפחות בצורה – חשיבות – שבכל הברואים – ראה רמב"ם יסוה"ב, ט – וראה ב"ר רפ"ח."

לְבַרְכָּהּ]: – שכן, ישנם גדולי ישראל החולקים על הרמב"ם בענין זה, בטענם שאי אפשר לומר על הקב"ה גדר של דעת, גם לא בידעה כזו שהיא מופשטת לגמרי מגדרי הידיעה שלנו – וכיוון שאומרים, שהוא יתברך עצמו הוא ה"מדע" והוא ה"יודע" וכו', יש בכך חסידולוס משום הגדרה מסוימת לגבי הקב"ה, שהוא אינ־סוף. ברם, על פי קבלה, צודק הרמב"ם: אלא (כפי שכתוב בהגהה בפרק שני שבחלק הראשון, וכפי שכתוב להלן בהגהה בפרק ט') דבר זה הוא אחרי הרבה צמצומים שאור אינ־סוף ברוך־הוא מצמצם עצמו,

עד שהוא מתלבש בכלים של ספירות חכמה, בינה, דעת של עולם האצילות – שם "הוא המדע הוא היודע כו'", שכן הספירות מאוחדות בתכלית היחוד עם אור אינ־סוף, עד ליחוד של "הוא היודע" וכו'.¹⁷

כל הנבראים המתהווים ממנו ובטלים אליו במציאות ומיוחדים בו, וְעֲצֻמָּתוֹ וְדַעְתּוֹ הַכֹּל אֶחָד.¹² ולפי שו"ה קשה מאד לַצִּיר בְּשִׁכְלָנוּ, – ידיעה כזו,¹³ על כֵּן – לכן, אָמַר הַנְּבִיא:¹⁴ "כִּי נִבְחָה שָׁמַיִם מֵאָרֶץ – כֵּן נִבְחָה דְרָכִי – אוֹמֵר הַקֹּב"ה, מִדְרָכֵיכֶם וּמַחְשְׁבֹתֵי מַחְשְׁבֹתֵיכֶם",

וכתיב¹⁵: "הַחֲקֵר אֱלֹהֵי תִמְצֵא וְגו'", וכתיב¹⁶: "הֲעֵינִי בְּשֵׁר לָהּ, אִם בְּרָאוֹת אֲנוֹשׁ תִּרְאֶה", שֶׁהָאֵדָם רֹאֶה וְיֹדֵעַ כָּל הַדְרָכִים – שהוא יודע, בְּיָדִיעָה שְׁחוּץ מִמֶּנּוּ, – וידיעה זו, כיוון שהיא חוץ ממנו ולפניו כן לא ידע אותה, הרי

כשהוא יודע את הידיעה, מתווסף בו דבר זה, וְהִקְדוּשׁוֹ שֶׁבְּרוּךְ הוּא – יודע הכל, בְּיָדִיעָת עֲצֻמּוֹ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ – של הרמב"ם. [עֵינֵי שֶׁם בְּהִלְבוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה. וְהַסְבִּימוֹ עִמּוֹ חֲכָמֵי חֻקְבָּלָה, כְּמִבְּאֵר בְּפִרְדָּם מִהֶרֶם"ק וְכִרְנוֹ]

12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה כאן נסתים כל הענין. והרי אין ענינו לפרש כתבי התנ"ך: ע"כ אמר הנביא וכו' [משא"כ בפ"ב, דמוסיף ביאור בענין: ודבר זה כו', ורק מסתייע מהכתובים]. אלא שבא לתרץ קושיא שלכאורה סותרת כל הכתוב לעיל. דנקודתו – דהוא היודע כו' ובידיעת עצמו וכו' שכתב הרמב"ם – כ"ז הוא יחוד, עבודת כאו"א [ולא יחוד – דשייך לאנשי מעלה וכו']. ולכאורה סיום הענין ברמב"ם על אתר: ודבר זה אין בלב האדם (איזה שיהי') להכירו על בוריו – משמע דאפילו אנשי מעלה אין מכירים וכו'! ובפרט עפ"מ ש"כ בהל' תשובה ספ"ה "הוא שהנביא אמר כי לא מח' כו'". – וע"כ מבאר דע"כ אמר הנביא, מפני שקשה לצייר בשכל – אבל העבודה שייכת לכאו"א. וק"ל. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (1) ודייק בלשונו "לצייר" שאינו רגיל כלל. ובפרט בנוגע לשכל (שמורגל "להבין", "להשיג" וכיו"ב). (2) סתירה מיני' ובי', לכאורה: "קשה מאד" – מוכח דסו"ס אפשרי לצייר (לאחרי הקושי מאד) ותומ"י ממשיך – החקר גו' העיני גו' – משמע דא"א. וכן לעיל: ודבר זה אין כח כו' להכירו כו'. וי"ל: ציור בשכל – צ"ל בדוגמת ציור כפשוטו: (1) התאמתות ללא ספק (שהרי רואה הציור) – "אפלייג" בשכל בהחלט. (2) אף שאינו מבין כלל איך ציירו הציור ופרטיו – אין זה נוגע כלל בהתאמתות אצלו – שהרי למרות אי ההבנה – בשעת מעשה רואה הציור לכל פרטיו. ובנדו"ד יש: (1) להבין בשכל שאין מקום להקשות בחקר אלקה – שהרי הק' גם לפי הבנת השכל – ראה לקמן פ"ט – בל"ג והגבלות (2) א"א להבין בשכל (בידיעת החיוב) איך זה המציאות דאח"פ ובה יש "עצמות" ו"דעת" וידיעת המון נבראים שכאו"א פרט בפ"ע. (3) ע"י ההתעמקות שבה שאין מקום להקשות וכו' סו"ס נתאמת בשכלו (לאחרי קשה מאד עכ"פ) שכן הוא אף שאינו מבין (בידיעת החיוב) וכנ"ל בעניני הציור. ובה מתורצת ג"כ הסתירה: דחקר אלקה וכן להכירו בלב – א"א (היינו בידיעת החיוב) [אבל אפשר בידיעת השלילה (ולכן מדייק דהא דא"א – דוקא תמצא, על בוריו, וכן בפ"ב להבינו על בוריו – דוקא]. ועפ"ז מתורצת ג"כ קושיית הראב"ד בהשגותיו (הל' תשובה ספ"ה) על הרמב"ם "דמתחיל בקושיא ע"פ שכל (בנוגע לידיעת ה') ולא השלימה ע"פ שכל" כ"א "החזירו לאמונה" – ועפ"ה הנ"ל מתורץ – כי גם ברמב"ם שם מדייק "להשיג דבר זה על בוריו" (ידיעת החיוב והמהות דוקא – משא"כ בידיעת השלילה שאפשר – וה"ז הסברה וידיעה בשכל ולא באמונה) [ומתאים לשיטת הרמב"ם (מור"נ ח"א פנ"ח) בנוגע לתוארי ה' בכלל – שבזה רק ענין השלילה. עיין לקו"ת פקודי ויב]. ובפרט ע"פ אדה"ז כאן ש"קשה מאד" אפשר גם "לצייר בשכל". – וראה שם בלקו"ת איך שעי' ריבוי בידיעות השלילה (בענינים הגשמיים) ["קשה מאד"] יוכל להגיע כמעט "לציור" הדבר – אפילו להרמב"ם. ועיין בהנסמן בע' השגת החיוב השלילה במפתחות מאמרי אדני"ע". 14. ישעי' נה, ט. 15. איוב יא, ז. 16. שם, י, ד. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמשנת כ"ז בארוכה (דעת הרמב"ם, החולקים עליו וביאור אדה"ז בזה) בסהמ"צ להצ"צ במצ' האמנת אלקות".

~ יום שני כ"ג סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פג, והנה מכאן יש להבין... עד עמ' 166, דמלא לון.

וְהֵנָּה, מִכָּאן¹⁸ – ממה שהוסבר, שידיעתו של הקב"ה היא דבר אחד עם הקב"ה עצמו, שהרי אם לא כך, היתה הידיעה חס־שלוש ענין של ריבוי והרכבה – ודבר זה לא שייך בהקב"ה, כי הוא יתברך הוא אחד הפשוט – הנה מענין זה, יֵשׁ לְהִבִּין שְׁנֵת מִקְצַת חֻכְמִים בְּעֵינֵיהֶם, – וכיוון שגם שוגג זקוק לכפרה, לכן ה' יִכְפֹּר בְּעֵדָם, – על טעותם, שִׁשְׁנוּ וְטָעוּ בְּעֵינֵיהֶם בְּכַתְבֵי הָאֱרִיזָ"ל, וְהִבִּינוּ עֲנִין הַצִּמְצוּם הַמְּזוּכָר שֶׁם בְּפִשְׁטוֹ, – בכתבי האריז"ל מוזכר, שבתחילת העולמות, היה אור אין־סוף ממלא "מקום" העולמות, ולא היה שום נתינת מקום למציאות העולמות, שכן עולמות

וְהֵנָּה מִכָּאן יֵשׁ לְהִבִּין שְׁנֵת מִקְצַת חֻכְמִים בְּעֵינֵיהֶם ה' יכפר בעדם ששגו וטעו בעיונם בכתבי האריז"ל והבינו ענין הצמצום המוזכר שם כפשוטו שהקב"ה סילק עצמו ומהותו ח"ו מעוה"ז רק שמשגיח מלמעלה בהשגחה פרטית על כל היצורים כולם אשר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת והנה מלבד שא"א כלל לומר ענין הצמצום כפשוטו שהוא ממקרי הגוף על הקב"ה הנבדל מהם ריבוי רבבות הבדלות עד אין קץ אף גם זאת לא ברעת ידברו מאחר שהם מאמינים בני מאמינים שהקב"ה יודע כל היצורים שבעוה"ז השפל ומשגיח עליהם וע"כ אין ידיעתו אותם מוסיפה בו ריבוי וחידוש מפני שידוע הכל בידיעת עצמו הרי כביכול מהותו ועצמותו

היה כאן, ולאחר מכן הסתלק משם ואינו נמצא שם יותר – דבר זה אי אפשר, אבל, לומר כלל על תְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ־הוא, הַנִּבְדָּל מֵהֶם – ממקרי הגוף, רַבּוֹא רַבּוּבוֹת הַבְּדֻלוֹת עַד אֵין קִיּוֹן; נוסף על כך, אֵפֶה גַם זֹאת, לֹא בְּרַעַת יִדְבְּרוּ, מֵאַחֵר שֶׁהֵם מְאֻמִּינִים בְּנֵי מְאֻמִּינִים שֶׁתְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ־הוא יוֹדֵעַ כָּל הַיְּצוּרִים שֶׁבְּעוֹלָם הָהָא הַשֶּׁפֶל וּמִשְׁנֵיחַ עֲלֵיהֶם, – הרי שהם מודים שידיעתו והשגחתו ישנן כאן בעולם הזה השפל, וְעַל בְּרַחֲקָה – מן ההכרח לומר שֶׁאֵין יְדִיעַתוֹ אֲוִתָּם – את כל הנבראים, מוֹסִיפָה בּוֹ רִבּוּי וְחִדּוּשׁ, – וכל זה מדוע? – מִפְּנֵי שִׁיּוּדָה כָּל בִּידִיעַת עֲצָמוֹ – אילו ידיעתו את הנבראים לא היתה "בידיעת עצמו", היתה אז בידיעה זו משום ריבוי וחידוש: נוספה ידיעה זו, והיא ענין של חידוש, שהרי לפני כן לא היתה ידיעה זו ועתה היא כן ישנה; אך כיוון שמושלל

הם בבחינת גבול – ואור אין־סוף ברוך הוא, הוא הרי אין־סוף, בלי גבול. לכן, נאמר שם, היה ענין הצמצום, שאור אין־סוף "נסתלק", כדי שיהיה מקום למציאות העולמות. לאמתו של דבר הכוונה במה שאור אין־סוף "נסתלק" היא, שאור אין־סוף אינו מאיר בגילוי – "אין־סוף" ו"בלי גבול" אינם בהתגלות – רק מתגלה כוח הגבול, הנותן מקום למציאות עולמות בעלי גבול. – ואילו ה"חכמים בעיניהם" טעו, בסברם שענין הצמצום וההסתלקות הוא שם במובנם הפשוט – שֶׁתְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ־הוא סִלַּק עֲצָמוֹ וּמַהוּתוֹ חֲסֵי וְשִׁלּוֹם מְעוֹלָם הָהָא¹⁹, – שלא כפי האמת, שמשמעות "סילק" היא, כאמור, שהעלים את האור ואת ההתגלות, שענין אור אין־סוף לא יהיה בגילוי, אלא הם הבינו כפשוטו, שהוא סילק חס־שלוש את עצמו מעולם הזה, רַק שִׁמְשִׁיחַ מְלַמְעֵלָה

18. על השאלה: אם "מכאן" הכוונה למה שרבונו הזקן מביא בשם הרמב"ם ש"הוא ודעתו אחד", או שהכוונה היא על ביאורו הכללי של רבונו הזקן ב"שער היחוד והאמונה", שהנבראים בטלים במציאות לו יתברך, ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הרי מפורש מכאן (ולא מכללות כו') – דכיון שמאמינים שידוע כו' וע"כ אין כו' בידיעת עצמו כו' (שביאר כאן)". 19. בתשובה על השאלה, מדוע מביא כאן דוקא רבונו הזקן עולם הזה, אף שלכאורה הידיעה של הטועים בענין ה"צמצום" תופסת גם בשייכות לכל העולמות (כלומר, הסילוק הוא מכל העולמות) – כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הרי אח"כ חזר והאיר (אלא שבאופן דקו קצר), ולכל הדיעות בג"ע וביהמ"ק וכו' נאמר ושכנתי בתוכם, אף שבשעת הצמצום – ה' רק חלל". במקום אחר (לקו"ש חט"ו ע' 472) כותב כ"ק אדמו"ר שליט"א ביתר פירוט: "י"ל שני טעמים בדבר (א) מה שהכריח הג"ל לפרש הצמצום כפשוטו, הוא זה דא"א לומר דלא סילק עצמו"ה מעוה"ז דא"כ נמצא הוא "גם בגשמיים השפלים הבלתי נכבדים ואף הנבזים" – ותפס אדה"ז התחלת ויסוד שיטתם. (ב) בשאר העולמות י"ל דלאחר הצמצום חזר והמשיך עצמו"ה, וא"כ אין להקשות מת"ז ומר"מ שמקשה לקמן, משא"כ בעוה"ז דא"א לומר דחזר והמשיך עצמו"ה כי א"א, לשיטתם, שימצא בגשמיים כו' כנ"ל. ולא מבעי דבעולם האצ"י יוכלו לתרץ דחזר והמשיך, אלא אפילו בעולמות שבהם אין איהו וחייו וגרמוהי חד י"ל כך, וע"ד שאנו אומרים כך בנוגע להארת הקו בעולמות ביי"ע."

הנבראים מהעולמות העליונים (שהם בעלי שכל והשגה גדולים) אין מי שיתפוס בשכלו בַּמְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב בְּתַקּוּנֵינוּ: – ב"תיקוני זהר": "סְתִימָא דְכָל סְתִימִין, – שגם העולמות הסתומים לגבינו, אין השגתם יכולה "לתפוס" את הקב"ה והוא "סתום" מהם, וְלִית מַחֲשָׁבָה תַּפְסָא בְּךָ בְּלָל". – אין שום מחשבה (גם לא של "עלמין סתימין") יכולה "לתפוס" בהקב"ה עצמו. בענין של "תפיסא", לתפוס בשכל והשגה, הרבותא היא שגם העליונים בשכלם והשגתם הגדולים, אינם יכולים לתפוס ולהבין את הקב"ה. ברם, פירוש נוסף ב"תפיסא", כשאומרים שאין דבר תופס בו, הכוונה היא גם, ששום

דבר אינו מחזיק בו ואינו פועל בו שום תפיסה ושינוי. שהרי כשהאדם יוצר ועושה דבר הרי הוא נתפס ביצירתו, הוא משתנה לפי מה שיצירת הדבר דורשת. ואילו פועלו של הקב"ה בהתהוות והחיית כל הנבראים, אינה פועלת בו שום תפיסה ושינוי – בכך מתבטאת הרבותא של העולמות התחתונים, שגם הם, שליצירתם נדרש יותר צמצום והתלבשות, ובכל זאת גם הם אינם פועלים בו יתברך שום תפיסה ושינוי. וכדלהלן: וְגַם בְּתַחֲתוֹנֵינוּ, – אין אף אחד שיתפוס בו, אִתְּ-עַלְ-גַּב דְּאִיהוּ מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין – למרות שהוא יתברך "ממלא" את כל העולמות והנבראים, ומחיה אותם בחיות מותאמת לכל נברא, והחיות מתלבשת בפנימיות בנברא – הרי לכאורה יכול הדבר לפעול תפיסה ושינוי בו יתברך מצד העולמות התחתונים יותר מאשר מצד העולמות העליונים, אין הדבר כך, שכן, האופן איך שהוא ממלא כל עלמין – אִינוּ בְּנִשְׁמַת הָאָדָם – המתלבשת תוֹךְ גּוּפּוֹ, שֶׁהִיא – הנשמה, נִתְּפָסֶת תוֹךְ הַגּוּף עַד שֶׁמִּתְפַּעֶלֶת וְיִמְקַבֶּלֶת שְׁנוּיִים מְשֻׁנוּיִי הַגּוּף וְצִעְרוֹ, מִהֶבְאֹת – שהגוף מקבל, או קְרִירוֹת – שהגוף סובל, או חֲמִימוֹת הָאֵשׁ וְכִיּוּצָא, – שסבל הגוף משפיע גם על הנפש. מִה שְׁאִין בֶּן בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא, – שלמרות שהוא ממלא כל העולמות ומתלבש בהם, כפעולת הנשמה בגוף, אף על פי כן שונה הדבר בהקב"ה, שְׁאִינוּ מְקַבֵּל שׁוּם שְׁנוּי – ואינו מושפע מְשֻׁנוּי עוֹלָם תָּהָה, מן השינויים המתהווים מְקִיץ לְחֹרֶף וּמִיּוֹם

למעלה לגמרי ענין של ריבוי וחידוש, מן ההכרח שידיעת הקב"ה את הנבראים היא באופן שהוא יודע אותם בידיעת עצמו – וממילא, תְּרִי בְּכִבּוּל מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ – הוא עצמו, וְדַעְתּוֹ – שידוע את הנבראים שבעולם הזה, הַכָּל

אֶחָד. – כיוון שידיעתו והשגחתו ישנן בעולם הזה, וידיעתו היא דבר אחד אתו, הרי שהוא עצמו יתברך ישנו בעולם הזה. אין זה, כמו שהם מדמים, כמלך היושב בהיכלו ורק השגחתו היא מחוץ להיכל, אלא המלך עצמו נמצא במקום שהשגחתו נמצאת. כך, שגם בעולם הזה השפל, שמצד עצמו הוא נראה ומורגש כ"יש" ו"מציאות", ורק על-ידי עבודה צריכים לעשות את העולם דירה לו יתברך, מקום של התגלות לו

יתברך, הרי הוא עצמו ברוך הוא נמצא כאן בעולם הזה באותה מדה שהוא נמצא בעולמות העליונים.

וְזוֹהוּ שֶׁבְּתוֹב בְּתַקּוּנֵינוּ תִּקּוּן נֹזֵ: "דְּלִית אֶתְר פְּנוּי מִיְנִיָּה, לֹא בְּעֲלָאִין וְלֹא בְּתַתָּאִין"; – אין מקום פנוי ממנו יתברך לא בעליונים ולא בתחתונים. הרי נאמר בתיקוני זהר, שהוא עצמו נמצא בעולמות התחתונים; וְכִי־רַעֲיָא מְהִימָנָא פְּרִשְׁתָּ פִּינְחָם: – כתוב: "אִיהוּ תַּפְּסִים בְּכָלָא וְלִית מֶאֱן דְּתַפְּסִים בֵּיהּ כּו', – הוא (הקב"ה) תופס בכל דבר ואין מי שיתפוס בו, אִיהוּ סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין כּו', – הוא (הקב"ה) "סובב" ומקיף את כל העולמות כו', וְלִית מֶאֱן דְּנַפְּיק מְרֻשּׁוּתִיהָ לְבַר, – ואין מי שיוצא מחוץ לרשותו, אִיהוּ מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין כּו', – הוא (הקב"ה) ממלא את כל העולמות, ומחיה אותם בחיות פנימית מותאמת לכל נברא, אִיהוּ מְקַשֵּׁר וּמַיַּחַד מִיֵּן אֶחָד בְּמִין עֲלָא וְתַתָּא, – הוא (הקב"ה) מקשר ומיחד מין אחד במין שני, את העליון עם התחתון, וְלִית קוֹרְבָא בְּר' יְסוּדִין, אֲלֵא בְּקִשְׁא־בְּרוּךְ-הוּא כִּד אִיהוּ בִּינִיחוּ", – ואין שום קירבה ואיחוד בארבעה היסודות (מהם מורכב כל נברא) אלא על-ידי הקב"ה כשהוא נמצא ביניהם, על-ידי כוח האין-סוף בארבעה היסודות – מתהווה התחברות ביניהם, למרות שמצד עצמם הם הפכיים אחד לשני, כמו אש ומים, עַד כֵּאֵן לְשׁוֹנוֹ – של הזהר שם. וְרוֹצֵה לִזְמֹר: – במה שהוא אומר, "לִית מֶאֱן דְּתַפְּסִים בֵּיהּ" – הכוונה היא, שְׁאִין מִי שִׁיתַּפֵּס בְּהַשְׁגַּת שְׁכּוֹל מְכָל שְׁכָלִים הָעֲלִיּוֹנִים, – גם בין השכליים העליונים, של

לְלֵילָה, בְּדִכְתִּיב: – כמו שכתוב²⁰: "גַּם חֶשֶׁךְ לֹא יִחְשֹׁךְ מִפֶּה, וְלֵילָה בְּיוֹם יָאִיר, לְפִי שְׂאִינוּ לֹן"

שער היחוד והאמונה

נִתְפַּס כָּלֵל תוֹךְ הָעוֹלָמוֹת אֶחָד־עַל־גַּב דְּמַמְלָא לֹן. – למרות שהוא "ממלא" אותם.

כדכתיב גם חשך לא יחשך ממך ולילה כיום יאיר לפי שאינו נתפס כלל תוך העולמות אע"ג דממלא לון

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 166, וזהו ג"כ ענין... עד עמ' פד, גבול ותכלית.

את הנברא ממש, והיא משפיעה בנברא להוותו מ"אין" ל"יש" ולהחיותו. אך אין זה באופן שהחיות מצטמצמת בהתאם לנברא, שאז היא יכולה להיקלט בפנימיותו של הנברא, אלא חיות זו נשאת במדריגתה הנעלה, שהיא למעלה מעלה מלחצטמצם עד שתוכל להיקלט בהתלבשות בפנימיותו של הנברא – ובהיותה במדריגתה, היא משפיעה בנברא את ענין ההתהוות והחיות.

ו"ממלא כל עלמין" – היא פְּחִינַת תְּחִיּוֹת הַמַּתְלַבֶּשֶׁת בפנימיות, תוֹךְ עֵצֶם הַנִּבְרָא, שֶׁהִיא – החיות שמבחינת "ממלא כל עלמין", מְצַמְצֶמֶת בְּתוֹכוֹ – של הנברא, בְּצִמְצוּם רַב, כְּפִי עֶרֶךְ מְהוּת הַנִּבְרָא, – שכן, כיוון שעל החיות להתלבש בפנימיותו של

וְזֶהוּ גַם־כֵּן עֲנִין "סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין", – שהוא מקיף וסובב את כל העולמות, פְּרוּשׁ, – "סובב כל עלמין" אין הכוונה שהוא לא נמצא חסרשלוש בעולם עצמו ורק מקיף עליו בלבד, וכך משפיע בו, אלא המשמעות של "סובב" היא: דִּרְךְ

מִשָּׁל, בְּשֹׁאֲדֵם מִתְבּוֹנֵן בְּאִיזָה דְּבֵר חֲכָמָה בְּשִׁכְלוֹ אוֹ בְּדִבְרֵי גִשְׁמִי בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, אִזִּי שִׁכְלוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ מְקִיפִים עַל הַדְּבֵר הֵהוּא הַמְצִיָּר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אוֹ בְּשִׁכְלוֹ, – שהרי הדבר נמצא בשכלו ובמחשבתו, אִךְ אֵין – השכל והמחשבה, מְקִיפִים עַל הַדְּבֵר הֵהוּא מִמֶּשׁ בְּפִעֵל מִמֶּשׁ; – הם מקיפים את ה"ציור" בלבד של הדבר, אבל לא את הדבר עצמו. דבר זה מובן במיוחד בדבר גשמי, שהדבר הגשמי עצמו הרי נמצא

שער היחוד והאמונה

וזהו ג"כ ענין סוכ"ע פי' ד"מ כשאדם מתבונן באיזה דבר חכמה בשכלו או דבר גשמי במחשבתו אזי שכלו ומחשבתו מקיפים על הדבר ההוא המצויור במחשבתו או בשכלו אך אין מקיפים על הדבר ההוא ממש בפועל ממש. אבל הקב"ה דכתיב ביה כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' מחשבתו וידעתו שיודע כל הנבראים מקפת כל נברא ונברא בפ"מ שהרי היא היא חיותו והתהוותו מאין ליש בפועל ממש. וממלא כל עלמין היא בחי' החיות המתלבשת תוך עצם הנברא שהיא מצומצמת בתוכו בצמצום רב כפי ערך מהות הנברא שהוא בעל גבול ותכלית בכמותו ואיכותו דהיינו מעלתו וחשיבותו כגון השמש שגופו יש לו גבול ותכלית בכמותו שהוא כמו קס"ז פעמים כגודל כדור הארץ ואיכותו ומעלתו הוא אורו ג"כ יש לו גבול עד כמה יוכל להאיר כי לא יאיר

בפועל ממש במקום אחר, לא במחשבתו, שבה נמצא רק "ציורו" של הדבר, ורק את ה"ציור" בלבד מקיפה מחשבתו, אֲבָל הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא דְּכִתִּיב בִּיה – שלגביו כתוב²¹: "כִּי לֹא מַחֲשַׁבְתִּי מַחֲשַׁבְתִּיכֶם וְגו'" – שהמחשבה שלמעלה היא באופן אחר לגמרי מאשר, להבדיל, מחשבתו של אדם, הנה מַחֲשַׁבְתּוֹ וְיָדִיעָתוֹ שְׂיוֹדֵעַ כָּל הַנִּבְרָאִים, מְקַפֶּת כָּל נִבְרָא וְנִבְרָא בְּפִעֵל מִמֶּשׁ, שֶׁהִיא הִיא – המחשבה שלמעלה, הִיא חִיּוּת וְהִתְהוּוּתוֹ מֵאֵין לִישׁ בְּפִעֵל מִמֶּשׁ. – שלא כפי שהדבר אצל האדם, שהדבר המצויור עצמו אינו נמצא במחשבתו ואין מחשבתו משפיעה על הדבר, רק ציורו של הדבר נמצא במחשבתו. ואילו המחשבה שלמעלה מקיפה

הנברא ולהתאחד אתו, מן ההכרח שהיא תצטמצם לפי ערך מהותו של הנברא – והנברא הוא הרי בעל גבול, הרי מן ההכרח שחיות זו תבוא באופן של גבול, בצורה מוגבלת, כדלהלן: שֶׁהוּא – הנברא, בְּעַל גְּבוּל וְתִכְלִית בְּכַמּוּתוֹ וְאִיכוּתוֹ, דְּתִינּוּ – המשמעות של "איכותו" היא מַעְלָתוֹ וְחִשְׁבּוּתוֹ – של הנברא, שגם האיכות והחשיבות אינן החיות של הנברא, הן באות רק מצד גוף הנברא, כְּגוֹן הַשֶּׁמֶשׁ, שְׂגוּפּוֹ יֵשׁ לוֹ גְּבוּל וְתִכְלִית בְּכַמּוּתוֹ, – כגודל השמש, שֶׁהוּא כְּמוֹ קסו פְּעָמִים כְּגֹדֶל כְּדוּר הָאָרֶץ²², וְאִיכוּתוֹ וּמַעְלָתוֹ, – של השמש, הוּא אֹרֹךְ, גַּם־כֵּן יֵשׁ לוֹ גְּבוּל עַד כִּמָּה יוּכַל לְהֵאִיר, כִּי לֹא יֵאִיר לְבִלְתִּי

20. תהלים קלט, יב. 21. ישעי' נה, ח. 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והנה ברמב"ם יסוה"ת (פ"ג ה"ח) כמו קע פעמים וכ"ה בהל' שבועות (פ"ה ה"ב) קע פעמים. ול"ק על אדה"ז, כי בהקדמת פיה"מ להרמב"ם (ד"ה והנני נושא) נחית הרמב"ם לדייק יותר וכותב: קסו ושלש שמיניות פעם."

תכלית, מאחר שהוא נברא – ונברא הוא הרי מוגבל – ועצום, כי צריכה תחלה להתצמצם עצומים רבים ואם אמנם השמש מאירה למרחק רב, אבל בכל זאת ועצומים, עד שיתנהג מבחנה ואורה – של חיות זו, בהגבלה. וכן כל הנבראים הם בעלי גבול ותכלית, כי מהאין לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'. – וכך בין רקיע לרקיע גם כן מהלך ת"ק שנה. ואם כן – שלנבראים יש גבול ותכלית, החיות המלכשת בהם – בפנימיותם, היא בבחינת צמצום רב להתלבש בנברא ולהתאחד אתו – כפי שיוסבר להלן:

שער היחוד והאמונה

לכלתי תכלית מאחר שהוא נברא וכן כל הנבראים הם בעלי גבול ותכלית כי מהאין לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'. וא"כ החיות המלכשת בהם היא בבחי' צמצום רב ועצום כי צריכה תחלה להתצמצם עצומים רבים ועצומים עד שיתהוו מבחנה ואורה עצם הנבראים כמות שהם בעלי גבול ותכלית

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פד, כי מקור החיות... עד עמ' פה, עצמן.

אחד, הינו – כלומר, החיות הנמשכת ממדותיו, שהן חסד ורחמים ושאר מדותיו הקדושות, – נמשכת החיות מהן על-ידי התלבשותן שמתלבשות – המדות ברוח פיו – בספירת המלכות, ההתהוות היא ממאמר ו"רוח פיו" יתברך,

ככתוב²³: "כי הוא אמר ויהי", ו"עולם" – על-ידי – "חסד וינה" ²⁴,

שהעולם נבנה על-ידי מדת החסד. כיצד, איפוא, זה בא משניהם – מחסד ומדבר ה' (מלכות)? – אלא הכוונה היא שמדת החסד מתלבשת בדבר ה' ו"רוח פיו" – שההתהוות היא, בדבר ה' ורוח פיו הנעשה פלי ולבוש לחסד זה, – שממנו נברא העולם, כהדין קמצא דלבושה מיניה וביה²⁵ – כאותו צב, שלבוש הוא ממנו ובו

עצמו. כך "רוח פיו" הוא לבוש וכלי המאוחד עם מדת החסד, שממנה מתהווה העולם – הרי, שמהחיות שמ"רוח פיו" היו יכולים להיברא עולמות בלי גבול ותכלית, אלא שצמצום הקדוש-ברוך-הוא האור והחיות שיוכל להתפשט מרוח פיו, והלבוש תוך צירופי אותיות של עשרה מאמרות וצירופי צירופיהן

כי מקור החיות הוא רוח פיו של הקדוש-ברוך-הוא המתלבש בעשרה מאמרות שבתורה, – בהם נבראו כל הנבראים, ורוח פיו יתברך היה יכול להתפשט לאין קץ ותכלית, ולברא עולמות אין קץ ותכלית לכמותם ואיכותם, ולהחיותם

עדי עד, – לא כפי שהם כעת, מוגבלים בכמות ובאיכות וקיומם אינו נצחי; ואילו מבחינת "רוח פיו" היו יכולים להיברא עולמות בלתי מוגבלים בכמותם ובאיכותם ובעלי קיום נצחי, ולא היה נברא עולם הזה כלל – עולם הזה, שכל הנבראים שבו הם בעלי גבול ותכלית. ומחמת הצטמצמות החיות שמ"רוח פיו" יתברך, נתהווה העולם הזה עם נבראים בעלי גבול ותכלית. טעמו של דבר, מדוע היו יכולים להיברא עולמות בלי גבול ותכלית מבחינת "רוח פיו" יתברך (כלי צמצומים) – אומר רבנו הזקן במוסגר: (שכמו שהקדוש-ברוך-הוא נברא "אין-סוף", כך כל מדותיו ופעולותיו, – הן אין-סוף, דאיהו וגרמוהי חד, – הוא ומדותיו הם דבר

שער היחוד והאמונה

כי מקור החיות הוא רוח פיו של הקב"ה המתלבש בעשרה מאמרות שבתורה ורוח פיו ית' היה יכול להתפשט לאין קץ ותכלית ולברוא עולמות אין קץ ותכלית לכמותם ואיכותם ולהחיותם עדי עד ולא ה' נברא עוה"ז כלל (שכמו שהקב"ה נקרא א"ס כך כל מדותיו ופעולותיו דאיהו וגרמוהי חד היינו החיות הנמשכת ממדותיו שהן חסד ורחמים ושאר מדותיו הקדושות ע"י התלבשותן שמתלבשות ברוח פיו כי הוא אמר ויהי ועולם ע"י חסד יבנה בדבר ה' ורוח פיו הנעשה כלי ולבוש לחסד זה כהדין קמצא דלבושה מיניה וביה) אלא שצמצום הקב"ה האור והחיות שיוכל להתפשט מרוח פיו והלבוש תוך צירופי אותיות של עשרה מאמרות וצירופי צירופיהן

23. תהלים לג, ט. 24. שם פט, ג. 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כדלעיל ח"א ספכ"א. ל' ב"ר פכ"א, ה'.

וְצִרְפִּי צִרְפִּיהֶן בְּחִלּוּפֵי וּתְמוּרוֹת הָאוֹתִיּוֹת עֲצֻמָּן וּבְחֲשֹׁבוֹנָן וּמִסְפָּרָן. שְׂכָל חִלּוּף וּתְמוּרָה – שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, מוֹרָה עַל יְרִידַת הָאוֹר וְהַחֲיוֹת מִמְּדֻרְגָּה לְמְדֻרְגָּה, דִּהְיִנו שְׂיֻכָּל – הָאוֹר וְהַחֲיוֹת, לְבָרָא וּלְהַחֲיוֹת בְּרוּאִים – כֵּאלֹה,

שְׂמִדְרָגוֹת אֵיכּוֹתָם וּמַעֲלָתָם הִיא פְּחוּתָהּ מִמְּדֻרְגּוֹת אֵיכּוֹת הַבְּרוּאִים הַנִּבְרָאִים מְאֹתִיּוֹת עֲצֻמָּן שֶׁבְּעִשְׂרָה מְאֻמְרוֹת, שְׂכָחָן – ב"עֶשְׂרֵה מֵאֻמְרוֹת", הַקְּדוּשָׁה בְּרִדְהָ הִיא בְּכִבּוּדוֹ וּבְעֲצֻמוֹ שֶׁהֵן מְדוּתָיו – שֶׁהֵן דְּבַר אֶחָד אֲתוֹ יִתְבָּרַךְ "בְּכִבּוּדוֹ וּבְעֲצֻמוֹ".

וְהַחֲשֹׁבוֹן – גַּם בְּלִי חִלּוּפֵי אוֹתִיּוֹת, אֵלָּא חֲשֹׁבוֹן הַמִּסְפָּר שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, מוֹרָה עַל מַעוֹת הָאוֹר וְהַחֲיוֹת, מַעוֹת אַחֵר מַעוֹת, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ – מֵהַחֲיוֹת, אֲלָּא בְּחִינָה אַחֲרֹנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחֲשֹׁבוֹן וּמִסְפָּר, בְּמָה מִיָּנִי פְּחוּת וּמְדֻרְגּוֹת בְּלִלּוֹת בְּאוֹר וְחֲיוֹת הִזָּה הַמְּלֻכָּה בְּצִירּוֹף זֶה שֶׁל תִּבְהָ זֶה – וְכֵמָּה שֶׁנִּשְׁאָר מִזֶּה – עַל כֵּךְ

מִיֵּעוֹט. (וְאַחֵר כָּל הַצִּמְצוּמִים הָאֵלֶּה וְכִיּוּצָא בָּהֶן, בְּאִשְׁרֵי נִזְרָה חֲכֻמָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, – כֵּמָה וְאִיזֶה צִמְצוּמִים יֵהִיו, הוּא, שֶׁהִיָּה יָכוֹל הָאוֹר וְהַחֲיוֹת לְהִתְלַבֵּשׁ גַּם בְּתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ אֲכָנִים וְעַפְרֵי הַדּוֹמָם, – וְבָהֶם אֵינָה נִרְאִית שׁוֹם חֲיוֹת רוּחָנִית, כְּלוּמֵר, בְּנִבְרָאִים הַתַּחְתּוֹנִים עֲצֻמָּם, הֵם מֵהַסּוֹג הַנִּחּוֹת בִּיטוּר, כִּי "אֲכָנִי", דִּרְדָּה מְשָׁל, שְׂמָה – שִׁישׁ בַּהּ הָאוֹתִיּוֹת בִּי"ת וְנו"ן, מוֹרָה כִּי שְׂרִשָּׁה – שֶׁל הָאֲכָנִי, מִשֶּׁם הָעוֹלָה ב"ן – חֲמִשִּׁים וּשְׁנַיִם, בְּמִסְפָּרוֹ, – הַשֵּׁם ב"ן בֹּא מֵאוֹפֶן מִלּוֹי מִסּוּיִים שֶׁל

שַׁעַר הַיַּחֲוָד וְהָאֻמוּנָה

בְּחִלּוּפֵי וּתְמוּרוֹת הָאוֹתִיּוֹת עֲצֻמָּן וּבְחֲשֹׁבוֹנָן וּמִסְפָּרָן שְׂכָל חִלּוּף וּתְמוּרָה מוֹרָה עַל יְרִידַת הָאוֹר וְהַחֲיוֹת מִמְּדֻרְגָּה לְמְדֻרְגָּה דִּהְיִנו שְׂיֻכָּל לְבָרָא וְלַהֲחִיּוֹת בְּרוּאִים שְׂמִדְרָגוֹת אֵיכּוֹתָם וּמַעֲלָתָם הִיא פְּחוּתָהּ מִמְּדֻרְגּוֹת אֵיכּוֹת הַבְּרוּאִים הַנִּבְרָאִים מְאֹתִיּוֹת עֲצֻמָּן שֶׁבְּעִשְׂרָה מְאֻמְרוֹת שֶׁבָּהֶן מֵתְלַבֵּשׁ הַקַּב"ה בְּכִבּוּדוֹ וּבְעֲצֻמוֹ שֶׁהֵן מְדוּתָיו וְהַחֲשֹׁבוֹן אַחֵר מִיֵּעוֹט אַחֵר מִיֵּעוֹט עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ אֵלָּא בְּחִי אַחֲרֹנָה שֶׁהוּא בְּחִי הַחֲשֹׁבוֹן וּמִסְפָּר כֵּמָה מִיָּנִי כַּחוֹת וּמְדֻרְגּוֹת כְּלוּלֹת בְּאוֹר וְחֲיוֹת הִזָּה הַמְּלֻכָּה בְּצִירּוֹף זֶה שֶׁל תִּבְהָ זֶה (וְאַחֵר כָּל הַצִּמְצוּמִים הָאֵלֶּה וְכִיּוּצָא בָּהֶן כֹּאשֶׁר גִּזְרָה חֲכֻמָּתוֹ ית' הוּא שֶׁהִיָּה יָכוֹל הָאוֹר וְהַחֲיוֹת לְהִתְלַבֵּשׁ גַּם בְּתַחְתּוֹנִים כְּמוֹ אֲכָנִים וְעַפְרֵי הַדּוֹמָם כִּי אֲכָנִי ד"מ שְׂמָה מוֹרָה כִּי שְׂרִשָּׁה מִשֶּׁם הָעוֹלָה ב"ן בְּמִסְפָּרוֹ וְעוֹד אֶלֶף נּוֹסֶפֶת מִשֶּׁם אַחֵר (לִישָׁעִם) [נִר' דִּצ"ל לְמַעַם] הִידוּעַ לִיּוֹצְרָה. וְהִנֵּה שֵׁם ב"ן בְּעֲצֻמוֹ הוּא בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים מֵאֵד רַק שְׁעִי צִמְצוּמִי רַבִּים וְעֲצוּמִים מִמְּדֻרְגָּה לְמְדֻרְגָּה יֵרֵד מִמֶּנּוּ חֲיוֹת מוֹעֵט בְּמֵאֵד מֵאֵד עַד שְׂיֻכָּל לְהִתְלַבֵּשׁ בְּאֲכָנִי זֶה הוּא נֶפֶשׁ הַדּוֹמָם הַמְּחִי וּמִהוּזָה אוֹתוֹ מֵאִין לִישׁ בְּכָל רִגְעַ וְכַמִּשְׁל"ו זֶה הוּא בְּחִי מִמְּכ"ע מִשְׁא"כ בְּחִי סוֹכ"ע) וְכָל כֵּחַ וּמְדֻרְגָּה יָכוֹל לְבָרָא בְּרוּאִים כְּפִי בְּחִי מְדֻרְגָּה זֶה גַּם כֵּן לֵאמֹן קֵץ וְתַכְלִית בְּכֻמּוֹתָם וְאֵיכּוֹתָם לְהַחֲיוֹת עַדִּי עַד מֵאַחֵר שֶׁהוּא כֵחַ ה' הַמִּתְפַּשֵּׁט וְנֹאצֵּל מִרוּחַ פִּיּוֹ וְאִין מַעֲצוֹר

שֵׁם הוֹי, וְעוֹד אֶלֶף – בְּמֵלֶה "אֲכָנִי", נּוֹסֶפֶת מִשֶּׁם אַחֵר²⁶, (לִישָׁעִם) [נִרְאָה דִּצְרִיךְ לְהִיּוֹת: "לְמַעַם"] הִידוּעַ לִיּוֹצְרָה. – מִדּוּעַ נּוֹסֵף לְמֵלֶה "אֲכָנִי" הַאֲל"ף, לְמִרּוֹת שֶׁשְׂרִשָּׁה הוּא מִשּׁוֹם ב"ן, בְּלִי אֲל"ף. וְהִנֵּה, שֵׁם ב"ן בְּעֲצֻמוֹ הוּא בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים מֵאֵד, – כִּיֵּד, אֵיפּוֹא, מִתְהוּוֹה מִמֶּנּוּ אֲכָנִי גִשְׁמִית? רַק שְׂעִל־יָדִי צִמְצוּמִים רַבִּים וְעֲצוּמִים מִמְּדֻרְגָּה – עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר, לְמְדֻרְגָּה, – תַּחְתּוֹנָה יוֹתֵר, יֵרֵד מִמֶּנּוּ – מֵהַשֵּׁם ב"ן שְׂבַעֲלֻמוֹת הַעֲלִיוֹנִים, חֲיוֹת מוֹעֵט בְּמֵאֵד מֵאֵד, עַד שְׂיֻכָּל לְהִתְלַבֵּשׁ בְּאֲכָנִי. זֶה הוּא נֶפֶשׁ הַדּוֹמָם – הַחֲיוֹת הַמְּצוּמָצֵמָה, הַמְּחִיָּה וְהַמְּחִיָּה אוֹתוֹ – אֵת הָאֲכָנִי, מֵאִין לִישׁ בְּכָל רִגְעַ, וְכַמִּשְׁל"ו שְׂנֵתְבָאָר לְעִיל. – שֶׁגַם בְּדוֹמָם יֵשׁ נֶפֶשׁ רוּחָנִית הַמְּחִיָּה וּמִהוּזָה אוֹתוֹ מֵאִין לִישׁ. זֶה – הַחֲיוֹת הַמְּצוּמָצֵמָה בִּיטוּר לְהַחֲיוֹת וְלַהּוֹת אֵת הַנִּבְרָאִים, הִיא בְּחִינַת "מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין", – מִמְּלֵא כָּל הָעוֹלָמוֹת. מֵהַדְּ שְׂאִינֵי־כֵן בְּחִינַת "סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין". – בַּהּ הַחֲיוֹת אֵינָה מְצוּמָצֵמָה כֵּהֵתָם לְנִבְרָא, אֵלָּא הִיא

מִשְׁפִּיעָה בְּנִבְרָא כְּפִי שֶׁהִיא בְּמִדְרִיגָתָה הַעֲצֻמִּית, בְּלִי צִמְצוּם. הִרִי שֶׁמִּבְחִינַת הַחֲיוֹת הִיוּ יָכוֹלִים לְהַתְהוּוֹת עוֹלָמוֹת בְּלִי גְבוּל וְתַכְלִית, וְדוּקָא כִּשְׁהִיא מִתְלַבֵּשׁת בְּאוֹתִיּוֹת "עֶשְׂרֵה מֵאֻמְרוֹת" וּבְחִלּוּפֵיהֶן וּבְחִלּוּפֵיהֶן, מִתְהוּוֹיִם אִזּוּ מֵהֵן נִבְרָאִים בְּעִלֵּי גְבוּל וְתַכְלִית, כְּפִי שִׁיוֹסְבֵּר לְהֵלֶן: וְכָל כֵּחַ וּמְדֻרְגָּה – שְׂאֵחֵרִי הַצִּמְצוּמִים, בְּבִחִינַת חֲשֹׁבוֹן הָאוֹתִיּוֹת בְּלִבּוֹ, יָכוֹל לְבָרָא בְּרוּאִים כְּפִי בְּחִינַת מְדֻרְגָּה זֶה גַּם־כֵּן לֵאמֹן קֵץ וְתַכְלִית בְּכֻמּוֹתָם וְאֵיכּוֹתָם, לְהַחֲיוֹת – אוֹתָם, עַדִּי עַד, מֵאַחֵר שֶׁהוּא כֵחַ ה' הַמִּתְפַּשֵּׁט וְנֹאצֵּל – וּמוֹפְרֵשׁ, מְרוּחַ פִּיּוֹ, וְאִין

26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אוה"ת להצ"צ עה"פ ויקח מאבני המקום שאל"ף משם מ"ה. עד"ז בתו"א משפטים (עח, סע"ב). במאור"א (א, ד) מפרש באופן אחר. וראה ג"כ לקו"ת שה"ש (יג, ב) קה"י מע' אבן ועוד. וי"ל שלכן כתב כאן סתם משם אחר כי אית אבן ואית אבן (זח"ג רעט, ב)."

מבחינת פה ומדרגת
האותיות עצמן: –
ואילו הנבראים
המתהווים מחילופי
האותיות, ומה גם
מחשבוך האותיות, הם
למטה באיכות ובמעלה.

שער היחוד והאמונה

כו'. אך שלא יהי' איכותם במעלה גדולה כ"כ
כאיכות ומעלת ברואים שיוכלו להבראות מבחי' כח
ומדרגת האותיות עצמן:

מעצור כו', – אין
מעצור לפניו מלהתפשט
בצורה כזו, אך שלא
יהיה איכותם במעלה
גדולה כל כך, באיכות
ומעלת ברואים
שיוכלו להבראות

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פה, פרק ח והנה מ"ש... עד עמ' 170, ולצייר בשכלם.

אחדות פשוטה ולא מרכבת כלל – כן הענין ממש
בכל מדותיו של הקדוש ברוך הוא, ובכל שמותיו
הקדושים והקבוצים שבו לו הנביאים והכמינו וברונם
לברכה, כגון – מה שהנביאים והכמינו ז"ל מכנים את

הקב"ה בתור: "חננו"
ו"רחום" ו"חסיד"
וכיוצא בזה, – מדות
בהן מכנים את הקב"ה,
וכן מה שנקרא –
הקב"ה, "חכם",
דכתיב: – כמו שכתוב:
"וְגַם הוּא חָכֵם וְגו'",
וכן – גם, רצונו – כמו
שכתוב: "כִּי רֹצֵה ה'
אֶת יִרְאֵיו" ו"חפץ חסד
הוא"³ – לעשות חסד עם
נבראים,
בתשובתם של רשעים
ואינו חפץ במיתתם
וברשעתם"⁴ – הרי יש
כאן שני הענינים, מה
שהוא רוצה ומה שהוא

פרק ח. בפרק הקודם, פרק ז', הסביר רבנו הזקן, שמשמעות
הכתוב "אני ה' לא שנית" היא, שהתהוות העולם לא "פעלה"
שום שינוי באחדותו של הקב"ה – לא בו עצמו ולא בדעתו
ובידיעתו. שהרי, למרות שיש מקום לומר, שבמה שנתהוו

נבראים שהקב"ה יודע
אותם, נוסף בידיעה
שלמעלה – ידיעת
הנבראים – הנה באמת
אין הדבר כך, שכן,
הידיעה שלמעלה היא
דבר אחד עם הקב"ה
עצמו (אין זה כמו
שהדבר אצל האדם,
שהידיעה היא דבר נוסף
בנפשו, כי נפשו של
האדם היא מורכבת, ולא
אחדות פשוטה). כיוון
שאחדותו יתברך היא
אחדות פשוטה, בלי שום
הרכבה, מן ההכרח לומר
שידיעתו היא סוג ידיעה
אחר לגמרי: בידיעת

שער היחוד והאמונה

פרק ח והנה מ"ש הרמב"ם ז"ל שהקב"ה מהותו
ועצמותו ודעתו הכל אחד ממש
אחדות פשוטה ולא מורכבת כלל כן הענין ממש
בכל מדותיו של הקב"ה ובכל שמותיו הקדושים
והקבוצים שבו לו הנביאים וחז"ל כגון חנון ורחום
וחסיד וכיוצא בהן וכן מה שנקרא חכם דכתיב
וגם הוא חכם וגו' וכן רצונו כי רוצה ה' את יראיו
וחפץ חסד הוא ורוצה בתשובתם של רשעים ואינו
חפץ במיתתם וברשעתם וטהור עינים מראות ברע
אין רצונו וחכמתו ומדת חסדו ורחמנותו ושאר
מדותיו מוסיפים בו ריבוי והרכבה ח"ו במהותו ועצמותו
אלא עצמותו ומהותו ורצונו וחכמתו ובינתו ודעתו
ומדת חסדו וגבורתו ורחמנותו ותפארתו הכלולה
מחסדו וגבורתו וכן שאר מדותיו הקדושות הכל
אחדות פשוטה ממש שהיא היא עצמותו ומהותו

לא רוצה ו"טהור עינים מראות ברע"⁵ – דבר שאין הוא
רוצה בו. הרי שמייחסים להקב"ה גם מדות, גם חכמה ושכל
וגם רצון – אך אין רצונו והקב"ה ומדת חסדו ורחמנותו
ושאר מדותיו מוסיפים בו ריבוי והרכבה חס"ו ש"לום
במהותו ועצמותו, אלא עצמותו ומהותו ורצונו
והקב"ה ובינתו ודעתו, ומדת חסדו וגבורתו ורחמנותו,
ותפארתו הכלולה מחסדו וגבורתו, וכן שאר מדותיו
הקדושות – הרי עצמותו ומהותו וכל כוחותיו, רצון
וספירות, חב"ד ומדות, הם הכל אחדות פשוטה ממש,
שהיא היא עצמותו ומהותו, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל,

עצמו הוא יודע כל הנבראים המתהווים ממנו, ו"ידיעת עצמו"
הרי ישנה גם לפני שנתהוו הנבראים, כך שידיעת הנבראים
לא נוסף בו שום דבר. אופן זה של ידיעה, הסביר, אין ביכולת
השכל האנושי להבין ולהשיג. בפרק זה, פרק ח', יסביר רבנו
הזקן, שמה שאומר הרמב"ם בנוגע לידיעה שלמעלה: "הוא
המודע הוא הידוע כו'" הוא לא רק ביחס לדעתו של הקב"ה,
אלא הדבר הוא כך גם ביחס לכל מדותיו ושמותיו, וגם ביחס
לחכמתו ולרצונו, שהם כולם דבר אחד עם הקב"ה עצמו.
והנה, מה שכתב הרמב"ם ז"ל לברכה שהקדוש
ברוך הוא מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד ממש,

1. ישע"י לא, ב. 2. תהלים קמז, יא. 3. מיכה ז, יח. 4. ראה יחזקאל יח, כג. תפילת נעילה. 5. חבקוק א, יג.

שְׁדָבֵר זֶה – שדעתו וכדומה של הקב"ה, הם דבר אחד אתו, **אֵין בַּח בַּפֶּה לְאִמְרוֹ, וְלֹא בְּאֵזֶן לְשִׁמְעוֹ, וְלֹא בְּלֵב הָאָדָם לְהַכִּירוֹ עַל בּוֹרֵיוֹ.** – וכל כך למה? כִּי הָאָדָם מְצִיר בְּשִׁבְלוֹ כָּל הַמְּשָׁכְלוֹת שְׂרוּצָה לְהַשְׁכִּיל וּלְהַבִּין – הַכָּל בְּמוֹת שֶׁהֵם בּוֹ, – כל רעיון והבנה שהוא רוצה להבין הוא מצייר אותו לעצמו כפי שהוא בו עצמו, כְּגוֹן שְׂרוּצָה – האדם, לְצִיר בְּשִׁבְלוֹ מַהוּת הָרָצוֹן, אוּ מַהוּת חֻכְמָה, אוּ בִינָה, אוּ דַעַת, אוּ מַהוּת מַדָּת חֶסֶד וְרַחֲמִים וְכִיּוּצָא בְהֶן – שאר המדות, הוא מצייר בְּלֶן בְּמוֹת שֶׁהֵן בּוֹ. – ולכן כשם שהדבר הוא ביחס לשכל ומדות

שער היחוד והאמונה

וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שדבר זה אין כח בפה לאמרו ולא באזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו כי האדם מצייר בשכלו כל המושכלות שרוצה להשכיל ולהבין הכל כמות שהם בו כגון שרוצה לצייר בשכלו מהות הרצון או מהות חכמה או בינה או דעת או מהות מדת חסד ורחמים וכיוצא בהן הוא מצייר כולן כמות שהן בו אבל באמת הקדוש ב"ה הוא רם וגשא וקדוש שמו כלומר שהוא קדוש ומובדל ריבוא רבבות עד אין קץ ותכלית מדרגות הברלות למעלה מעלה מערך וסוג ומין כל התשכחות והמעלות שיוכלו הנבראים להשיג ולצייר בשכלם

נקרא "הקדוש ברוך הוא", כי הוא קדוש ומובדל מכל מדריגה ומעלה שבגדר השגתו של נברא;

הוא מצייר בְּלֶן שאר המדות, הוא ביחס לשכל ומדות

~ יום שישי כ"ז סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 170, כי המעלה ומדרגה... עד עמ' פו, ומקור החיות.

הוא בְּכַעַס תְּמִיד וְאִכְזוּרִי, וְגַם אֶהְבְּתוֹ הִיא לְדָבָרִים קְטָנִים שְׁאֵין רְאוּי לְאֶהְבָּם, וְכֵן כֵּן לִמָּה? מִפְּנֵי שְׁאֵין בּוֹ דַּעַת לְאֶהְבֵּי דְבָרִים הָרְאוּיִים לְאֶהְבָּם, שֶׁהֶאֱהָבָה בְּפִי הַדַּעַת. – כשיש לאדם יותר דעת, מתבטאת גם אהבתו לדברים יקרי ערך יותר; ואם דעתו פחותה, גם אהבתו היא

לדברים פחותי ערך. כלומר, המדות תלויות בשכל, בדעת – מפני שהן נמשכות משכל ודעת. ומהמדות שֶׁבִּנְפֶּשׁ נִמְשָׁכוֹת בָּהֶן תִּבּוֹת וְאוֹתִיּוֹת הַמַּחֲשָׁבָה, – מן המדות נוצרות בנפש האותיות והמלים של המחשבה, שֶׁהִנְפֶּשׁ מַחֲשַׁבֶּת בְּדָבָר שְׂאוֹהֶבָה, אוּ אִיךָ לַפֶּעַל הַחֶסֶד וְרַחֲמִים,

וכן בְּשָׂאֵר מִדּוֹת. – שמהן באות האותיות שבמחשבה,

כִּי הַמַּעֲלָה וּמַדְרָגָה הָרְאוּשׁוֹנָה אֲצֵל הַנִּבְרָאִים הִיא הַחֻכְמָה, שְׁלֹכֵן נִקְרָאת – הַחֻכְמָה, "רִאשִׁית", – "ראשית חכמה"⁶, ועל "בראשית (ברא אלקים)" אומר תרגום יונתן: "בַּחֲכֻמָּתָא" – משמעות המלה "ראשית" היא לא רק ראשונה,

אלא – הנעלית ביותר והמקור של כל השאר, ובגלל כך נקראת חכמה "ראשית", כִּי בְּאִמְתּוֹת הִיא – חֻכְמָה, רִאשִׁית וּמִקּוֹר כָּל הַחַיּוֹת בְּנִבְרָאִים, כִּי מִהַחֲכָמָה נִמְשָׁכוֹת בִּינָה וְדַעַת, וּמִהֶן – (מחכמה) בינה ודעת, נִמְשָׁכוֹת כָּל הַמִּדּוֹת שֶׁבִּנְפֶּשׁ הַמְּשָׁכְלָה, כְּמוֹ אֶהְבָּה וְחֶסֶד וְרַחֲמִים וְכִיּוּצָא בְהֶן, – כל המדות באות מהשכל – חכמה, בינה ודעת. וְכִנְיָאָה – כפי שרואים, בְּחוּשׁ, שֶׁתִּקְטֵן שְׁאֵין בּוֹ דַּעַת וְכֵן בְּשָׂאֵר מִדּוֹת. – שמהן באות האותיות שבמחשבה,

6. תהלים קיא, א.

להשוות את הכוח והחיות של הנפש המתלבשים במעשה, לגבי הכוח והחיות המתבטאים בדבור; וכשהכוח וחיות הנפש ירדו עד לעשיית הדבר במעשה, עבר כבר הכוח צמצום גדול בהרבה מאשר הכוח שבדיבור; **וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת הַדְּבָר לְאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה**, –

אותיות הדיבור לגבי אותיות המחשבה, אין להן ערך כלל, כשם שאין שום ערך לאותיות הדיבור לגבי אותיות המחשבה, **וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה לְמַהוּת הַמְּלַבֵּשֶׁת בָּהּ וּמַחֲזִיחַ אוֹתָהּ**, – כאמור לעיל, שהמדה היא החיות של המחשבה שהוא חושב, כך שאין למחשבה שום ערך כלל לגבי המדה, **וְכֵן עֲרָךְ מַהוּת וְחַיּוּת הַמְּדָה לְגַבֵּי הַחֲכָמָה וּבִינָה וְדַעַת, שֶׁבְּלִלּוֹתֵן**

הוא השכל שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכָה מְדָה זו – הרי, שבכל סדר ירדת המדרגות מלמעלה למטה, אין למדרגה התחתונה שום ערך כלל לגבי המדרגה שמעליה: למדות אין שום ערך לגבי שכל, למחשבה אין שום ערך לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. **וְכֵן זֶה – הוּא, בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם וְנֶפֶשׁ כָּל הַבְּרֹאִים שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, שֶׁבְּכָלֵם הַחֲכָמָה הִיא רֵאשִׁית וּמְקוֹר תְּחִיּוֹת: –** ואילו הקב"ה – יסביר רבנו הזקן בפרק הבא – הוא כל כך נעלה מחכמה, שהיא לגבי כעשיה ממש.

ומחשבתו של אדם קשורה במדות. **וּבְכָל מַחֲשָׁבָה שֶׁבְּעוֹלָם – מְלַבֶּשֶׁת בָּהּ אִיזוֹ מְדָה הַמְּבִיאָה לְחֹשֶׁב מַחֲשָׁבָה זוּ, וּמְדָה זוּ הִיא חַיּוּתָהּ שֶׁל מַחֲשָׁבָה זוּ.** – המדה שהביאה את המחשבה הזו היא המחיה אותה, **וּמֵאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה –**

שהאדם חושב, נִמְשָׁכוֹת אוֹתוֹת הַדְּבָר, – שהאדם מדבר, וְהֵן – האותיות שבמחשבה, חַיּוּתֵן מִמֶּשׁ. – של אותיות הדבור שהאדם דובר. **וְהַדְּבָר מְבִיא לְיָדֵי מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה וְחֶסֶד, כִּגְוִן הַמִּלָּךְ שֶׁמִּצְוָה לְעִבְדּוֹ לִיתֵן.** – דבר של טוב וחסד, הרי זה, שציווי המלך "פועל" שמחשבת המלך תבוא על-ידי דיבורו במעשה בפועל, **וְגַם כִּשְׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בְּעַצְמוֹ אִיזוֹ דְּבָר –** את מה שהוא חושב לעשות – שבמקרה

זה אין זה צריך לכאורה לעבור דרך הדיבור, אלא ממחשבה מיד למעשה: הוא חושב לעשות מעשה והוא עושה אותו, מוסבר מיד להלן, שגם במקרה כזה, כדי שהכוח והחיות יבואו ממחשבה למעשה, מן ההכרח שהם יעברו השתלשלות וירידה כזו בדוגמת הירידה שישנה בדיבור, כשהוא מדבר ומצווה לזולת לתת, **הָרִי כֵחַ הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ הַמְּתַלַּבֶּשׂ בְּעֵשִׂיהָ זוּ, –** בעשיית הדבר, **הוּא כְּאִין מִמֶּשׁ לְגַבֵּי כֵחַ הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ הַמְּתַלַּבֶּשׂ בְּדַבּוֹר הָאָדָם, וְכַעֲרָךְ וּמִשְׁלַל הַגּוֹף לְנִשְׁמָה, –** כשם שאין שום השתוות בין הגוף לנשמה, כך לא שייך

שער היחוד והאמונה

שבְּעוֹלָם מְלֻבֶּשֶׁת בָּהּ אִיזוֹ מְדָה הַמְּבִיאָה לְחֹשֶׁב מַחֲשָׁבָה זוּ וּמְדָה זוּ הִיא חַיּוּתָהּ שֶׁל מַחֲשָׁבָה זוּ וּמֵאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה נִמְשָׁכוֹת אוֹתוֹת הַדְּבָר וְהֵן חַיּוּתֵן מִמֶּשׁ וְהַדְּבָר מְבִיא לְיָדֵי מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה וְחֶסֶד כִּגְוִן הַמִּלָּךְ שֶׁמִּצְוָה לְעִבְדּוֹ לִיתֵן וְגַם כִּשְׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בְּעַצְמוֹ אִיזוֹ דְּבָר הָרִי כֵחַ הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ הַמְּתַלַּבֶּשׂ בְּעֵשִׂיהָ זוּ הוּא כְּאִין מִמֶּשׁ לְגַבֵּי כֵחַ הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ הַמְּתַלַּבֶּשׂ בְּדַבּוֹר הָאָדָם וְכַעֲרָךְ וּמִשְׁלַל הַגּוֹף לְנִשְׁמָה וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת הַדְּבָר לְאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה לְמַהוּת הַמְּדָה הַמְּלֻבֶּשֶׁת בָּהּ וּמַחֲזִיחַ אוֹתָהּ וְכֵן עֲרָךְ מַהוּת וְחַיּוּת הַמְּדָה לְגַבֵּי הַחֲכָמָה וּבִינָה וְדַעַת שְׂכָלָתוֹת הוּא הַשֶּׁכֶל שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכָה מְדָה זוּ וְכֵן עֲרָךְ כָּל הַבְּרֹאִים שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים שֶׁבְּכָלֵם הַחֲכָמָה הִיא רֵאשִׁית וּמְקוֹר הַחַיּוּת:

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פו, פרק ט אבל לגבי... עד עמ' פו, אין קץ.

שער היחוד והאמונה

פֶּרֶק ט אָבֵל לְגַבֵּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַרְגֵּת הַחֲכָמָה שֶׁהִיא תַּחֲלַת מַחֲשָׁבָה וְרֵאשִׁיתָהּ הִיא סוֹף מַעֲשֵׂה אֲצִלוֹ דְּהִינּוּ שֶׁנַּחֲשַׁבְתָּ כְּאִילוֹ הִיא בְּחִי' וּמְדַרְגֵּת עֲשִׂייהָ לְגַבֵּי הַקְדוּשׁ ב"ה כְּדַכְתִּיב כּוֹלֵם בַּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ וְהִינּוּ לֹמַר שֶׁכַּעֲרָךְ

פֶּרֶק ט. אָבֵל לְגַבֵּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְדַרְגֵּת הַחֲכָמָה, שֶׁהִיא תַּחֲלַת מַחֲשָׁבָה וְרֵאשִׁיתָהּ, – וּמְקוֹרָהּ, הִיא 'סוֹף מַעֲשֵׂה' אֲצִלוֹ, דְּהִינּוּ שֶׁנַּחֲשַׁבְתָּ

כְּאִילוֹ הִיא בְּחִי' וְרֵאשִׁיתָהּ הִיא סוֹף מַעֲשֵׂה אֲצִלוֹ דְּהִינּוּ שֶׁנַּחֲשַׁבְתָּ כְּדַכְתִּיב כּוֹלֵם בַּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ וְהִינּוּ לֹמַר שֶׁכַּעֲרָךְ

חיות ומעלת ומדרגת החכמה בינה ודעת מקור המדות – הרי, שמעשיה עד לעליונות החכמה, ישנן חמש מדרגות, שכל אחת מהן היא כאין לגבי המדרגה שלמעלה ממנה – הרי על-אחת-כמה-וכמה שמהתחתון ביותר (עשיה) לגבי העליון ביותר (חכמה),

וכערך שבין עשיה לגבי

חכמה – כן ממש ערך מדרגת

החכמה, שהיא ראשית ומקור החיות שבכל העולמות, – שכן, כאן

מדובר אודות ספירת החכמה של עולם

האצילות, שהיא המקור לעולם האצילות, שהוא

העולם העליון ביותר, וממילא מקור שאר

העולמות שלמטה מעולם האצילות – לחכמה זו אין

כל ערך, לגבי תקדושת ברוך-הוא בכבודו

ובעצמו, המרום והמתנשא רבוא

רבבות מדרגות רוממות, יותר מרוממות מדרגת החכמה על בחינת חיות שבפעשיה, שהיא – רוממות

החכמה לגבי עשיה, היא רוממות – של, חמש מדרגות לבד, שהן מדרגות בחינת עשיה ודבור ומחשבה ומדות

ושכל, אבל תקדושת-ברוך-הוא רם ומתנשא מדרגת החכמה, רבבות מדרגות באלו עד אין קץ.

לגבי חכמה, במלה "השכלת" (כולם בחכמה השכלת) או בלשון אחרת של שכל – מדוע אומר הפסוק "עשית" כשמדובר אודות חכמה? – אלא הכוונה היא, שחכמה היא כעשיה לגבי הקב"ה, וחינו לומר, שבערך החיות שבפעשיה

גופנית וגשמית לערך

חיות החכמה, שהיא –

החכמה, ראשית ומקור החיות באדם וכל

הברואים גשמיים, – שלגבי חכמה, מקור

החיות ותחילתה, אין שום ערך כלל לחיות של

עשיה, שהיא החיות הנמוכה ביותר, שהיא –

החיות של עשיה, היא כאין לגבי חיות

שבאותיות הדבור, שהיא – החיות של

אותיות הדיבור, היא כאין לגבי החיות

שבאותיות המחשבה, שהיא – החיות

שמותיות המחשבה, היא כאין לגבי חיות ומעלת המדות שמהן נמשכה

מחשבה זו – כפי שהוסבר לעיל, שכל האותיות שבמחשבה באות מאיזו מדה שהיא הגורמת שהנפש תהרהר באותיות מחשבה אלו. הרי ברור הדבר, שהחיות של אותיות המחשבה, היא כאפס לגבי החיות של המדות, שממנה באות אותיות מחשבה אלו, שהיא – החיות של המדות, היא כאין לגבי

שער היחוד והאמונה

החיות שבפעשיה גופנית וגשמית לערך חיות החכמה שהיא ראשית ומקור החיות באדם וכל הברואים גשמיים שהוא כאין לגבי חיות שבאותיות הדבור שהוא כאין לגבי חיות ומעלת המדות שמהן נמשכה מחשבה זו שהוא כאין לגבי חיות ומעלת ומדרגת החכמה בינה ודעת מקור המדות כן ממש ערך מדרגת ומעלת החכמה שהיא ראשית ומקור החיות שבכל העולמות לגבי הקדוש ב"ה בכבודו ובעצמו המרום והמתנשא ריבוא רבבות מדרגות רוממות יותר מרוממות מדרגת החכמה על בחי' חיות שבפעשיה שהיא רוממות חמש מדרגות לבד שהן מדרגות בחי' עשייה ודבור ומחשבה ומדות ושכל אבל הקדוש ב"ה רם ומתנשא ממדרגת החכמה רבבות מדרגות כאלו עד אין קץ

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' א

8 מרפוא שגמרו הלכה למשה מסיני, ומכך שקרא הכתוב לטריפה
9 זיה אשר לא תאכל, שומעים אנו טריפה ראויה לחיות.
10 עתה דנה הגמרא על עצם דבריו של רבי ישמעאל שמנה שמונה
11 עשרה טריפות בלבד. מקשה הגמרא: ותו ליכא – וכי אין יותר
12 טריפות, והא איכא – והרי יש עוד טריפות במשניות ובברייתות,
13 שסימנם בקנר, ושם שמעתה – וכן יש עוד שבע שמועות, שהם
14 סוגי טריפות שמנו האמוראים ולא נשנו במשנה.

1 הגמרא: נפקא ליה מאידך תנא דבי רבי ישמעאל – לומר הוא זאת
2 מדרשה אחרת ששנו בבית מדרשו של רבי ישמעאל, דתנא דבי
3 רבי ישמעאל, בסוף פרשת הבהמות הטהורות והטמאות נאמר
4 בפסוק (ויקרא יא מז) 'בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל',
5 כלומר שיש בהמות שראויות לחיות שתאכלם, ויש בהמות
6 הראויות לחיות ואף על פי כן לא תאכלם, ומכאן דרשו חכמים
7 שיש הראויות לחיות שאינן נאכלות, אלו הם שמונה עשרה

לוח היום יום...

ה'תש"ג

כב סיון

יום ששי

יום ראשון

שיעורים. חומש: שלח, ששי עם פירש"י.

תהלים: קרקו.

תניא: והנה אעפ"י . . . 164- לתחתונים.

לְאִמִּירַת "וְהִבְיָאֵנוּ לְשָׁלוֹם כּו'" מִחֲבָרִים תַּחֲלָה ב' הַצִּיצִיּוֹת דְּלִפְנֵינוּ, אַחֲרֵיכֶן מִצְרָפִים צִיצִית כֶּנֶף הַשְּׂמָאֲלִי דְּלֶאֱחֻרָיו, אַחֲרֵי זֶה צִיצִית דְּכֶנֶף הַזְּמִין וְאוֹחֲזִים אוֹתָם בֵּין קְמִיצָה לְזֶרֶת דִּיד שְׂמָאל.

נוֹשְׁקִים הַצִּיצִיּוֹת שֵׁשׁ פְּעָמִים, הֵינּוּ בְּאִמִּירַת תְּבוּת: צִיצִית, צִיצִית, לְצִיצִית, אֶמֶת, קְיָמָת, לְעַד.

ה'תש"ג

כג סיון

שבת

יום שני

מְבָרְכִים רֹאשׁ חֹדֶשׁ תַּמּוּז. אִמִּירַת כָּל הַתְּהִלִּים בְּהַשְׁכָּמָה. יום התנועות.

שיעורים. חומש: שלח, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קח־קיב.

תניא: והנה כמ"ש . . . "פג" מהרמ"ק ז"ל.

מַעֲנָה אֶזְמוּר לֵאמֹר "ר בִּיחִידוֹת חוֹרֵף תַּרְל"ה: הִיצָה"ר נִקְרָא נה"ב לֹא מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּהֲמָה דּוֹקָא, כִּי לִפְעָמִים הוּא שׁוֹעֵל פֶּקַח שֶׁבַחִיּוֹת, וְצִרִיכִים לַחֲכָמָה מְרֻבָּה לַהֲבִין תַּחְבּוּלוֹתָיו. וּלְפַעְמִים הוּא מִתְּלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ צָדִיק תָּמִים עָנוּ וּבַעַל מַדּוֹת טוֹבוֹת.

בְּכָל אֶחָד וָאֶחָד הַנְּה"ב שֶׁלּוֹ הֵיא לְפִי מַהוּתוֹ הַפְּרָטִי. וַיֵּשׁ אֲשֶׁר מִתְּעוֹרֵר חֶשֶׁק גָּדוֹל לְלִמּוּד חֲסִידוֹת אוֹ לַהֲתַבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּאִיזָה הַשְׁכָּלָה, וּבִאֲמַת הַנְּהָ זֶהוּ רַק עֲצַת הַיֵּצֶר וּמִתַּחְבּוּלוֹת נה"ב לְמַנּוּעַ מַעֲבֹדַת הַתַּפְּלָה וְכַדּוּמָה.

וְנִקּוּט הָאִי כִּלְלָא בִּידֶךָ וְזִכּוֹר אוֹתוֹ תָּמִיד, כִּי כָל דְּבַר הַמוֹעִיל אוֹ מְבִיא לַעֲבוּדָה בְּפוֹעֵל, הַנְּה כָל מַנִּיעָה שֶׁתִּהְיֶה לְדַבֵּר זֶה – אִפִּילוֹ אִם הַמַּנִּיעָה הֵיא מְדַבֵּר הַיּוֹתֵר נַעֲלָה – הוּא רַק מִתַּחְבּוּלוֹתֵי שֶׁל נה"ב.

וְסִיִּים אֶזְמוּר "נ"ע: עַד אִזּוֹ לֹא יָדַעְתִּי אִזּוֹ עַס קָעַן זִיִּין א פְּרוּמְעֵר נה"ב, וְעוֹר רַעֲדַת נֶאֱךָ א חֲסִידִישְׁעֵר נה"ב.

תרגום

מַעֲנָה אֶדְנִי אָבִי זִקְנִי מוֹרִי וְרַבִּי [מַהְר"ש] לְאֶדְנִי אָבִי מוֹרִי וְרַבִּי [הַרְש"ב] בִּיחִידוֹת חֹרֵף תַּרְל"ה: הִיצָר הָרַע נִקְרָא נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, לֹא מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּהֲמָה דּוֹקָא, כִּי לִפְעָמִים הוּא שׁוֹעֵל פֶּקַח שֶׁבַחִיּוֹת, וְצִרִיכִים לַחֲכָמָה מְרֻבָּה לַהֲבִין תַּחְבּוּלוֹתָיו. וּלְפַעְמִים הוּא מִתְּלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ צָדִיק תָּמִים עָנוּ וּבַעַל מַדּוֹת טוֹבוֹת.

בְּכָל אֶחָד וָאֶחָד הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁלּוֹ הֵיא לְפִי מַהוּתוֹ הַפְּרָטִי. וַיֵּשׁ אֲשֶׁר מִתְּעוֹרֵר חֶשֶׁק גָּדוֹל לְלִמּוּד חֲסִידוֹת אוֹ לַהֲתַבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּאִיזָה הַשְׁכָּלָה, וּבִאֲמַת הַנְּהָ זֶהוּ רַק עֲצַת הַיֵּצֶר וּמִתַּחְבּוּלוֹת נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית לְמַנּוּעַ מַעֲבֹדַת הַתַּפְּלָה וְכַדּוּמָה.

ונקוט האי כלל לא [ואחוז כלל זה] בידך וזכר אותו תמיד, כי כל דבר המועיל או מביא לעבודה בפעל, הנה כל מניעה שתהיה לדבר זה – אפלו אם המניעה היא מדבר היותר נעלה – הוא רק מתחבולותיה של נפש בהמית. וסים אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] נשמתו-עדן: עד אז לא ידעתי שתתכן נפש בהמית [בלבוש] ירא שמים, שלא לדבר על נפש בהמית [בלבוש] "חסיד".

יום שלישי	יום ראשון	כד סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: קרח, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: קיג-קית. תניא: והנה מכאן . . . "166" הכל א'.		
	השואל במה היא ההתקשרות שלו אלי מאחר שאין אני מכיר פנים. ..ההתקשרות האמתית היא על ידי למוד התורה, כשהוא לומד המאמרי חסידות שלי, קורא את השיחות ומתחבר עם ידידי, אנ"ש [=אנשי שלומנו, חסידי חב"ד] ותלמידי התמימים יחיו, בלמודם ובהתעודותם, ומקים בקשתי באמירת תהלים ובשמירת זמני הלמודים, הנה בזה היא ההתקשרות.		

יום רביעי	יום שני	כה סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: קרח, שני עם פירש"י. תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד. תניא: וז"ש בתקונים . . . "166" דמלא לון.		
	"דאגה בלב איש ישחנה", ואמרו רבותינו זכרונם-לברכה שני פרושים: יסיחנה מדעתו, יסיחנה לאחרים. ופירש ה"צמח צדק": לאחרים רק בגוף, אבל מאחדים אתו עמו, שמרגישים את ענינו.		

יום חמישי	יום שלישי	כו סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: קרח, שלישי עם פירש"י. תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי. תניא: וזה ג"כ ענין . . . "פד" בפועל ממש.		
	"וירדו חיים שאולה" – שגם בשואל חושבים שהם חיים. הברכה ב"וירדו חיים שאולה", כמו "בני קרח לא מתו", מקום נתבצר להם ועשו תשובה, כי תשובה מועלת רק כל עוד שהוא חי, וזוהי הברכה, שגם בשואל יהיו חיים ויוכלו לעשות תשובה.		

יום
שישי

יום רביעי

כז סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קכ"קלד.
תניא: וממלא . . . פד- ותכלית.

כְּתִיב "וּבְרַכָּךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה". הָאָדָם, עָלָיו רַק לַעֲשׂוֹת כָּלִי
לְפָרְנֶסְתּוֹ, וְלִהְיוֹת בְּכָל כָּחוֹ אֲשֶׁר הִפְלִי יִהְיֶה טָהוֹר מִכָּל סִיג וּפְסֻלַּת דְּאוֹנָא
כו', הֵינּוּ שִׁיחָה הַכֹּל עַל פִּי דִינֵי הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר אִזּוּ הוּא כָּלִי רְאוּי לְבְרָכָה
הַעֲלִינָה בְּשָׁנִים: פְּרִנְסָה בְּרוּחַ, וְאֲשֶׁר הַפְּרִנְסָה תִלָּךְ לְמָקוֹם הָרְאוּי.

שבת
קודש

יום חמישי

כח סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קלה-קלט.
תניא: כי מקור . . . "168" מדותיו.

הַצ"צ בִּסְפָרוֹ לִבְנוֹ אַאֲזוּמוֹ"ר מֵאוֹרֵעַ מַחֲיוֹ, סִיּוֹ: מִיט דַּעַם וּוָאָס מַעַן הַעֲלַפְט א
אִידַעַן אִין פֶּרְנֶסָה, אִפִּילוּ פֶּאָרְדִּינַעַן זִיבַעֲצִיג קֶאָפִיקַעס (מִטְבַּע קֶטְנָה בְּרוּסִיא) אִין
א קַעֲלִבַּעַל, אִיזוּ אַלַּע שַׁעֲרֵי הַיִּכְלוֹת הַעֲלִיּוֹנִים זִינַעַן פֶּאָר אִיהֶם אָפַעַן.
כַּעֲבוֹר כַּמָּה שָׁנִים סִיפֵר אַאֲזוּמוֹ"ר כֹּל הַנ"ל לַאֲזוּמוֹ"ר וְהוֹסִיף: מ'בִּאֲדֹאֲרָף אִפִּילוּ
וּוִיסַעַן דִּי וּוְעַג צוּ דִּי הַיִּכְלוֹת הַעֲלִיּוֹנִים, נֶאָר דָּאָס מַאָכַט נִיט אוֹיס, עַס דֹּאֲרָף
זִיין דַּעַר עִיקָר, הַעֲלַפַּעַן בִּלְבָב שְׁלָם מִיט א גַּעֲפִיל, הָאָבַעַן א גַּעֲשִׁמָּאָק אִין א
אִידַעַן טָאָן א טוֹבָה.

תרגום

הַצִּמְח צִדִּיק" בִּסְפָרוֹ לִבְנוֹ אֲדֹנִי אָבִי זִקְנִי מוֹרִי וְרַבִּי [מַהֲר"ש] מֵאֲרַע מַחֲיוֹ,
סִיּוֹ: בְּזֶה שְׁמִסְעִים לִיהוּדֵי בְּפֶרְנֶסְתּוֹ, אִפִּילוּ לְהַרְוִיחַ שְׁבָעִים "קֶאָפִיקַעס" (מִטְבַּע
קֶטְנָה בְּרוּסִיא) בִּסְחָר עֲגָלִים, כָּל שַׁעֲרֵי הַיִּכְלוֹת הַעֲלִיּוֹנִים פְּתוּחִים עֲבוּרוֹ.
כַּעֲבוֹר כַּמָּה שָׁנִים סִיפֵר אֲדֹנִי אָבִי זִקְנִי מוֹרִי וְרַבִּי [מַהֲר"ש] כָּל הַנִּזְכָּר לַעֲלִיל
לְאֲדֹנִי אָבִי מוֹרִי וְרַבִּי [הַרְש"ב], וְהוֹסִיף: צָרִיךְ גַּם לַדַּעַת אֶת הַדֶּרֶךְ לְהַיִּכְלוֹת
הַעֲלִיּוֹנִים, אֲךָ אִין זֶה מִשְׁנָה, צָרִיךְ שִׁיחָה הַעֲקָר לְסִיעַ בְּלִבָּב שְׁלָם בְּרַגֵּשׁ, שִׁיחָה
תַּעֲנוּג בַּעֲשִׂית טוֹבָה לִיהוּדִי.

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' א

8 השחיטה או באמצעה, אין מכר ראייה שהיתה בה חיות עד גמר
9 השחיטה.
10 רבא מבאר מנין שפירכוס הוא דווקא בגמר השחיטה: אָמַר רַבָּא,
11 מְנָא אָמִינָא לָהּ שְׁפִירכּוּס הוּא בְּגִמְרָה הַשְׁחִיטָה דְּוּוּקָא, דִּתְנִינָא עַל
12 הַפְּסוּק (וַיִּקְרָא כֹהֵן) 'שׁוֹר אִו כָּשָׁב אוּ עֹז כִּי יוֹלֵד, וְהִיא שְׁבַעַת יָמִים
13 תַּחַת אֲמוֹ, וּמִתִּיבַת 'אוֹ' שֶׁב־שׁוֹר

1 עדיף מוּיָנָק, וּמִיּוֹשֵׁב כִּיצַד הוֹכִיחַ רַב נַחֲמָן בְּרַ יִצְחָק שְׁפִירכּוּס
2 הוּא אִפִּילוּ בְּתַחֲלִיל שְׁחִיטָה, שֶׁאִם זִינוּק בְּתַחֲלִיל הַשְׁחִיטָה מוֹעִיל,
3 כֹּל שֶׁכֵּן שְׁפִירכּוּס שְׁעִדִּיף מִזִּינוּק, מוֹעִיל בְּתַחֲלִיל הַשְׁחִיטָה.
4 רבא חולק על רב חסדא ורב נחמן בר יצחק, ולדעתו פירכוס הוא
5 בסוף השחיטה: רַבָּא אָמַר, פִּירְכּוּס שְׁאָמְרוּ (לַעֲלִיל לוֹ), הוּא דְּוּוּקָא אִם
6 הַפִּירכּוּס הַתַּחֲלִיל בְּסוֹף הַשְׁחִיטָה וּנְמַשְׁךְ לֵאחֲרֵי הַשְׁחִיטָה, שְׁמוּכָה
7 שהיתה בה חיות עד סוף השחיטה. אבל פירכוסה רק בתחילת

הלכה לעיון

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

מתי מותר לבעל-הבית לקחת מתנות עניים?

אבל מידת חסידות איכא". והקשה על זה: הרי משמעות הגמרא (חולין קל, ב) היא שרק עשיר שלקח מתנות עניים (אף שמן הדין אינו חייב לשלם) יש לו לשלם מ'מידת חסידות', אבל מי שהוא 'עני באותה שעה' אינו צריך לשלם אף מ'מידת חסידות'!

וכתב ה'שושנים לדוד' (פאה שם):

מבואר בירושלמי (פאה פ"ה ה"ג) כי לדעת רבי אליעזר שבעל הבית צריך לשלם כשיחזור לביתו – התשלום הוא לעניי העיר שממנה לקח את המתנות ולא לעניים אחרים, כי "לא הפסיד אלא לעניי אותה העיר, ומה שהיה ראוי להן נטל ולהן הוא שישלם" (פני משה שם). ולפי זה, נראה כי לדעת הרמב"ם, שפסק כחכמים שמצד הדין אינו צריך לשלם אלא רק ממידת חסידות, יכול לשלם לכל עני שירצה.

הלכות מתנות עניים פרק ט, הלכה טו: בעל הבית שחיה מחלף מעיר לעיר, ותמו לו הפעות בדרך, ואין לו מה יאכל עתה – הרי זה מותר לקח לקט שכחה ופאה ומעשר עני, ולהנות מן הצדקה; ולכשיגיע לביתו, אינו חייב לשלם – שחרי עני הנה באותה שעה.

נחלקו תנאים במשנה (פאה פ"ה מ"ד): לדעת רבי אליעזר, כשיחזור בבעל-הבית לביתו הרי הוא חייב לשלם לעניים מה שלקח ממתנות העניים. ואילו לדעת חכמים, אינו חייב לשלם כי בשעה שהיה בדרך היה עני. ופסק הרמב"ם כחכמים. (רדב"ז).

ובפירוש המשנה (פאה שם) כתב הרמב"ם "שאינו חייב לשלם כשיחזור לביתו אלא במידת חסידות", והוסיף הגר"ע איג"ר (תוספות רע"ק, פאה שם אות נג) שכך משמע גם מלשונו כאן "כשיגיע לביתו אינו חייב לשלם", היינו, "חייבא הוא דליכא

~ יום שני כ"ג סיון ~

הפרשת תרומה וחלה בזמן הזה

לתרום כל שהוא, וחכמים תיקנו שיעור. וכן גם לגבי חלה, אך לגבי תרומה כתב הרמב"ם "לכתחילה לא יפריש אלא כשיעור שתיקנו חכמים", ומשמע שבדיעבד, אם הפריש כל שהוא, העיסה מותרת באכילה, אך לגבי הפרשת חלה כתב (הל' ביכורים שם, הלכה ב): "ומדברי סופרים שמפרישים... אחד משמונה וארבעים" ולא כתב שזהו רק לכתחילה, ומשמע שזו חובה גמורה ואם לא הפריש בשיעור זה, העיסה היא טבל מדרבנן.

וזה גם טעם ההבדל לגבי הפרשה בזמן הזה: בתרומה שאף בזמן הבית אם הפריש כל שהוא יצא בדיעבד והתבואה מותרת, מותר בזמן הזה לעשות כן אף לכתחילה מאחר והתרומה הולכת לאיבוד, אך בחלה שהשיעור מעכב והעיסה אסורה כל עוד לא הופרש ממנה כשיעור שתיקנו חז"ל – חובה לעשות כן גם בזמן הזה.

הלכות תרומות פרק ג, הלכה א: תרומה גדולה, אין לה שיעור מן התורה... ולכתחילה, לא יפריש אלא כשיעור שנתנו חכמים; ובזמן הזה, שהיא עומדת לשרפה מפני הטמאה, יש לו להפריש כל שהוא לכתחילה.

מדברי הרמב"ם נראה כי יש הבדל בין הפרשת תרומה להפרשת חלה בזמן הזה בשיעור ההפרשה: לגבי תרומה, מבואר בהלכה זו שבזמן הזה די להפריש כלשהו, מאחר והתרומה אינה נאכלת (משום שכולנו טמאים) והולכת לאיבוד.

אך לגבי חלה, כתב (הל' ביכורים פ"ה ה"ט) שלעולם מפרישים כשיעור (אחד מארבעים ושמונה מהעיסה) ואינו מחלק בין זמן הבית לזמן הזה, למרות שגם החלה אינה נאכלת בזמן הזה.

והביאור:

כמבואר בהלכה זו, מדין תורה אין לתרומה שיעור ואפשר

(מעדני ארץ, אות ג)

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

פירוש האריז"ל הטמון בהלכה

וההמשכות כמו בפעם הראשונה (ראה תורת מנחם מ"ג עמ' 20). ומביא הרבי הרי"צ הוכחה לכך מהלכה זו: כאשר אדם מניח חבית יין כדי להפריש ממנה תרומות ומעשרות, יש לו לבדוק את החבית בשלש הזדמנויות שלא החמיצה, כי אין תורמים מן החומץ על היין. פעם אחת "בקדים של מוצאי החג", כאשר "מנשבת רוח קדים במוצאי החג" (רש"י גיטין לא, א) העלולה להחמיץ את היין. ופעמיים נוספות מתייחסות בשני שלבי התפתחות בגידול הגפנים: "בהוצאת הסמדר" – כאשר הפרח נופל והענבים נראים, "ובשעת כניסת מים לבוסר" – כשנכנסת לחלוחית לענבי הבוסר שעוד לא נתבשל.

ו"טעם בדיקת היין בזמנים אלו דוקא הוא לפי כי בזמן התחלת גידול הענבים, רגיל להיות נעשה שינוי גם ביין שבחביות. והיינו דבזמן הזה אשר הבורא ב"ה קבע זמן התחלת גידול הענבים בפעם הראשון – הנה בזמן הזה בכל שנה ושנה נמשך השפעת פרי הגפן ממקורו, לכן אז יפול שינויים אפילו בהיין דאשתקד" (ספר המאמרים תש"ד עמ' 13). בכך מודגש שהעניינים המתעוררים בכל שנה ושנה בהגיע התאריך שלהם, הם "לא רק ברוחניות בלבד, אלא גם בטבעיות וגשמיות הדברים" (לקוטי שיחות, יב עמ' 146).

הלכות תרומות פרק ה, הלכה כה: **בְּשִׁלְשָׁה פְּרָקִים צָרִיךְ לְבַדֵּק אֶת הַיֵּין שֶׁהֵנִיחוֹ לְהַפְרִישׁ עָלָיו, שְׁמַא הָחֲמִיץ; וְאִלּוּ הֵן: בְּקָדִים שֶׁל מוּצְאֵי חָג, וּבְהוּצַאת הַסְּמֶדֶר, וּבְשַׁעַת כְּנִיסַת מֵיִם לַבֹּסֶר. וַיֵּין מִנְתּוֹ.**

מהלכה זו יש להביא ראיה לפירוש האריז"ל (הרמ"ז בספר תיקון שובבים, הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט) לפסוק "והימים האלה נזכרים ונעשים" (אסתר ט, כח).

לפירוש רש"י, כוונת הפסוק היא שבכל שנה יש לחגוג את הפורים הן ב'נזכרים' – על ידי קריאת המגילה, והן ב'נעשים' – באמצעות "משחה ושמחה ויום־טוב ומשלוח מנות. אמנם, מלשון הפסוק משמע גם ש'הימים האלה' עצמם "נזכרים ונעשים" מידי שנה. ובשלמא בנוגע לכך ש'הימים האלה נזכרים', זיכרון הימים מתקיים באמצעות קריאת המגילה; אולם בנוגע לכך שהימים 'נעשים' – לא מובן כיצד בקיום מצוות החג נעשים 'הימים' עצמם?

ומפרש האריז"ל שהכוונה היא "שבהיזכר זכרם למטה – נעשים בפועל למעלה" ובכל שנה בתאריך שבו אירע הנס חוזרות ונמשכות אותן המשכות והשפעות, כמו בפעם הראשונה. וזהו פירוש הפסוק "והימים האלה (כשהם) נזכרים (הרי הם גם) ונעשים", שבכל שנה ושנה, כאשר הימים האלה נזכרים ונחגגים כדבעי – חוזרות ונעשות ההשפעות

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

כהן טמא שאכל תרומה טמאה – מדוע אינו לוקה?

הטמא, "פרט לזו [תרומה טמאה] שמחוללת ועומדת", גם קודם אכילת הכהן הטמא. וכתבו התוספות (סנהדרין פג, ב ד"ה פרט) שלדעת הסוברים 'אין איסור חל על איסור' אין כאן לימוד מיוחד אלא שמפסוק זה המלמד שכהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו במיתה ובמלקות, למדים שגם בכל האיסורים 'אין איסור חל על איסור'.

ומבאר ה'שער המלך': צריך לומר שהרמב"ם הכותב שכהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו לוקה משום "שאני קודש" סובר כביאור השני בגמרא, שהדין נתמעט מלימוד מיוחד ולא מדין 'אין איסור חל על איסור' שהרי ב'איסור כולל' (שהאיסור האחרון כולל דברים אחרים) פסק הרמב"ם שהאיסור האחרון חל על הראשון (ה' איסור' פ"ז ה"ח) וכאן שהאיסור האחרון – טומאת הכהן – כולל גם אכילת תרומה טהורה,

הלכות תרומות פרק ז, הלכה א: **שְׁמַא הָאוֹכֵל תְּרוּמָה טְהוֹרָה – חֵיב מִיתָה בְּיַד שָׁמַיִם, וְלִפְיָהּ לֹקָה... וְטָמֵא שְׁאוֹכֵל תְּרוּמָה טְמֵאָה – אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּלָא – אִינוֹ לֹקָה, שֶׁהָרִי אֵינָה קָדָשׁ.**

כהן טהור שאכל תרומה טמאה עובר על איסור עשה (להלן ה"א) וכהן טמא שאכל תרומה טהורה חייב מיתה בידי שמים (זמנתו בו כי יחללוהו) ולוקה. אבל כהן טמא שאכל תרומה טמאה – לדעת שמואל אינו חייב מיתה בידי שמים ואינו לוקה (חולין קיג, ב) משני טעמים: א. כיון שאין איסור חל על איסור, איסור אכילת תרומה בטומאת הגוף אינו יכול לחול על תרומה טמאה הואיל והיא כבר אסורה. ב. בכל התורה סובר שמואל ש'איסור חל על איסור', אך כאן נלמד מיעוט מיוחד מהפסוק "ומתו בו כי יחללוהו" (ויקרא כב, טז) שחיוב מיתה הוא רק באכילת תרומה טהורה שמתחללת על ידי אכילת הכהן

איסור טומאת הגוף כי אין איסור המונע זאת, אך כשהפטור הוא משום שהתורה מיעטה תרומה המחוללת כבר (תרומה טמאה) – הרי זו גזירת הכתוב שתרומה טמאה לא נאסרה באכילה מצד טומאת הגוף, מבלי הבדל מתי נטמאה.

(שערי המלך הל' איסור"ב פ"ז ה"ח ד"ה גרסינ)

צריך היה לחול איסור טומאת הגוף על איסור טומאת תרומה, אלא שיש לימוד מיוחד שאיסור אכילת תרומה בטומאת הגוף אינו חל בתרומה טמאה.

רצפקא מינה' בין שני הביאורים:

כאשר טומאת הגוף היתה קודם והתרומה נטמאה אחר כך, אם הפטור הוא משום ש'אין איסור חל על איסור', חל

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

האם מותר לסחוט תפוזים של תרומה או שביעית?

(אף אם אין בכך הורדה בדרגה) כי זה נחשב כאיבוד הפרי. ולכן מכוונים שני החלקים בדברי הרמב"ם: בתחילת ההלכה מדובר על איסור הורדת הפרי מדרגתו, ובכלל זה כל צורת שימוש שאינה רגילה, כפי שמפרש הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל (פ"ה ה"ג) לגבי פירות שביעית: "ולא ישנה פירות מבריינת... דבר שדרכו לאכול חי לא יאכל אותו מבושל, ודבר שדרכו להאכל מבושל אין אוכלין אותו חי". ולכן אין לעשות מהתמרים שיכר כי אין דרכם בכך. אולם עשיית דבש מהתמרים אינה מהווה הורדה בדרגה שהרי דרכם בכך, ואדרבה התמרים נמנים בין הפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל על שם הדבש הנעשה מהם ("ארץ זבת חלב ודבש", היינו דבש תמרים). והטעם שאין לעשות מהתמרים דבש הוא מפני הדין השני: מאחר ומשקה הזב מהפירות אינו נחשב כפרי, אסור לסחוט את פירות התרומה (ובכלל זה להפיק דבש מהתמרים) משום שזהו איבוד הפרי. ולפי־זה מבואר, שאף פרי שדרכו בסחיטה אסור כי אף שאין בכך הורדה בדרגה, הרי זה בגדר איבוד הפרי (אור לציון שביעית ב, ב).

הלכות תרומות פרק יא, הלכה ב: תמרים של תרומה, תר' לחבץ אותן ולקבצן כעגול הדבילה; ואסור לעשות מהם שבר. וכן אין עושין תמרים דבש, ולא תפוזים וזו... וכן שאר כל הפירות – אין משנין אותן מבריתן בתרומה, חוץ מיתים וענבים בלבד.

מכאן למדו הפוסקים גם את דיני ההנהגה בפירות שביעית, והכלל הוא שאין לשנות את הפרי מצורתו או ייעודו המקוריים ובכלל זה לסחוט אותו למשקה, כי הרי זה נחשב כאיבוד הפרי (ראה חכמת אדם, שער מצות הארץ יז, ז, ובאמרי יעקב על חכמת אדם עמ' קצט).

ולגבי תפוזים וכדומה, דנו הפוסקים: יש אומרים כי מאחר וחלק ניכר מהם עומדים לסחיטה הרי היא מותרת (ראה אמרי יעקב שם עמ' ר סקל"ב), אך יש שלמדו מדברי הרמב"ם כאן שבכל אופן הסחיטה אסורה, כי לכאורה צריך ביאור: מדוע כפל הרמב"ם וכתב שאין לעשות מהתמרים שיכר וכן אין לעשות מהם דבש, אם העיקרון זה?

אלא מכך יש ללמוד כי נאמרו כאן שני דינים נפרדים: א) אין להוריד את פירות התרומה מחשיבותם ודרגתם הראשונה. ב) אין לשנות את הפירות ולעשות מהם דבר חדש

~ יום שישי כ"ז סיון ~

תרומה שנפלה לתוך אחת משתי קופות של חולין

כדי לבטל סאה של תרומה שנפלה לתוך אחת מהן, אפילו הן בשני בתים מפני ש"דרכן להתפנות". כלומר, מיטלטלות ממקום למקום ויכולות להתערבב בשעת הטלטול (פיה"מ להרמב"ם תרומות פ"ד מ"ב), אבל שתי מגורות (מגורה – אסם שאוגרים בו את התבואה) הקבועות במקומן, מצטרפות רק בבית אחד. והוסיף: כתב הר"ש שלפי טעם זה שתי קופות בשני בתים מצטרפות רק אם שתיהן של אדם אחד "שדרכן להתפנות ולהתערבב", אבל של שני בני אדם אינן מצטרפות, אבל

הלכות תרומות פרק יד, הלכה ה: שתי קפות או שתי מגורות, שנפלה תרומה לתוך אחת מהן ונבללה, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה – אם היו שתי המגורות בבית אחד, הרי אלו מצטרפות, ותעלה באחד ומאה... והקפות מצטרפות, ואפילו היתה קפה בבית זה וקפה בחדר אחרת – לפי שקרוב הדבר לקבץ שתיהן בבית אחד.

וכתב הרדב"ז: מבואר בירושלמי ששתי קופות (סלים) שבכל אחת מהן חמישים סאה של חולין מצטרפות זו עם זו

שאלה לחכם), וכדי שלא יבואו לזלזל ולבטל ברוב דבר שיש לו מתירין, עשו חכמים היכר והחמירו בה יותר משאר איסורים ואמרו שמתבטלת רק באחד ומאה.

ואם כן, שתי קופות מצטרפות כדי לבטל את התרומה באחד ומאה אף אם הן נמצאות בשני בתים (וכן שתי מגורות בבית אחד) לא משום שעומדות להתערב אלא כיון שדין ביטול תרומה במאה הוא משום היכר וגם אם נצרף את שתי הקופות יש בזה היכר. ולפי זה, שתי הקופות של שני בני אדם יכולות להצטרף, כי בכך שביטול התרומה הוא במאה יש היכר.

הרמב"ם אינו סובר כן, שהרי סתם ולא פירש ששתי הקופות צריכות להיות של אדם אחד ואפשר לומר שגם בשל שני בני אדם לפעמים מוכרים זה לזה או יתכן שישתתפו ויערבבו את שתי הקופות.

וגם ה'משנה ראשונה' (תרומות שם) נקט בדעת הרמב"ם ששתי הקופות מצטרפות גם בשל שני בני אדם. וביאר, כי מן התורה תרומה בטלה ברוב כשאר איסורים (תוס' ב"מ נג א ד"ה ועולה. תרי"ט תרומות פ"ד מ"ז) וחכמים החמירו בתרומה כי היא דומה לדבר שיש לו מתירין (כי אפשר לבטל את הפרשת התרומה ע"י

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

ברכות תפילין ותרומות

לכולן?

ויש לומר:

כאשר מברך "על המצוות", אין בנוסח הברכה פירוט של המצוות שמקיים, אך כשמברך "להפריש תרומות ומעשרות" הרי ב'תרומות', לשון רבים, נכללים כל סוגי התרומות וב'מעשרות' נכללים כל המעשרות.

והוא הדין בתפילין – מאחר ובברכת 'להניח תפילין' על תפילין של יד אין רמז למצוה נוספת של תפילין של ראש, יש לברך על כל מצוה בפני עצמה (מגן גבורים או"ח סכ"ה סק"ו). ואילו הסוברים שיש לברך ברכה אחת על שתי התפילין, סוברים שהדבר דומה להפרשת כמה תרומות ומעשרות, ולא לסוכה ולולב שלא נפטרו בברכה אחת כי כל אחת מהן היא מצוה בתוכן שונה, ואילו כל התרומות משתייכות לסוג אחד וכך גם התפילין, כי ה'של יד' וה'של ראש' הן מסוג אחד (ארצות החיים שם סקמ"ז).

הלכות מעשר פרק א, הלכה טז: ואם הפריש הכל זה אחר זה מיד, ולא שח ביניהן – בוללן בברכה אחת, ומברך: 'להפריש תרומות ומעשרות'.

נחלקו הראשונים בברכת התפילין: יש אומרים שמברכים ברכה אחת על של יד וברכה נוספת על של ראש, ויש אומרים שמברכים ברכה אחת לשתיהן.

ולכאורה הלכה זו שהמפריש כמה תרומות ומעשרות מברך ברכה אחת לכולן היא הוכחה לדעה השניה (ביאור הגר"א או"ח סכ"ה).

אמנם, הלכה זו סותרת לכאורה להלכה אחרת: נחלקו תנאים (סוכה מו, א) במי שהיו לפניו כמה מצוות, כגון נטילת לולב ושיבה בסוכה. יש אומרים שמברך "אשר קדשנו..." על המצוות, ויש אומרים שמברך על כל מצוה בפני עצמה. ופסק הרמב"ם (הל' ברכות פ"א ה"י) כדעה השניה. ומדוע בהפרשת כמה תרומות ומעשרות פסק שמברך ברכה אחת

אגרות קודש

[כ"ט סיון תשי"ג]

...נהניתי למי"ש ע"ד המקוה שהכל בטוב, ולפלא שלא הזכיר באיזה אופן נקוו המים, אם מי גשמים או כו' - ובהתאם למה שכתבתי לכת"ר שי' מכבר. ובודאי ימלא במכתבו הבא...

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

הלכות מתנות עניים

פרק ח

דיני נדרי צדקה, פדיון שבויים וחיתון יתומים.

א. הצדקה, הרי היא בכלל הנדריים. לפיכך, האומר: 'הרי עלי סלע' [=שם מטבע] לצדקה, או 'הרי הסלע הזה צדקה' - חייב לתנה לעניים מיד; ואם אחר, חייב ב'לא תאחר לשלמו'⁴⁸ - שהרי בידו לתן מיד, והעניים מצויין הן.

אם אין שם עניים, מפריש ומניח עד שימצא עניים. ואם התנה שלא יתן עד שימצא עני, אינו צריך להפריש; וכן אם התנה בשעה שנדר בצדקה או התנדב אותה, שיהיו גבאין רשאים לשנותה ולצדקה [=להמיר] אותה בזבב - הרי אלו מתריין.

(א) האזהרה של "לא תאחר", מורכבת משני חלקים - לא לאחר בהפרשת הסכום לצדקה ולא לאחר בנתינת הצדקה לעניים, לכן גם במקרה שאין עניים בסביבה, בכל זאת עליו להפריש מיידית את הסכום לצדקה כדי לא לעבור על, לא תאחר". (ב) אך אם לא התנה כך, הגבאים צריכים למסור את המטבעות כמו שהן לעניים.

ב. המתפס בצדקה, חייב כשאר הנדריים. כיצד? אומר: 'הרי סלע זו כזוי', הרי זו צדקה. הפריש סלע ואמר: 'הרי זו צדקה', ולקח סלע שניה ואמר: 'זו' - הרי השניה צדקה, ואף על פי שלא פירש.

(ג) כסלע אחרת של צדקה שנמצאת שם. (ד) למרות שלא אמר במפורש שכוונתו לצדקה.

ג. הנודר צדקה ולא ידע פמה נדר, יתן עד שיאמר: 'לא לקח נתפונתי'.

ד. אחד האומר: 'סלע זו לצדקה', או האומר: 'הרי עלי סלע לצדקה', והפריש הסלע - אם רצה לשנותה באחרת [=להחליף מטבע], מתר; ואם משהגיעה ליד הגבאי, אסור לשנותה. ואם רצו הגבאין לצדקה

המעות ולעשותן דינרין, אינן רשאים; אלא אם אין שם עניים לחלק - מצרפין לאחרים, אבל לא לעצמן.

(ה) מחשש שיסכימו לקנות את הדינרים יותר מהשווי האמיתי שלהם. (ו) מחלופים אצל אנשים אחרים ולא בדינרים האישיים שלהם, מחשש שיחשיבו את הדינרים שלהם יותר משווים האמיתי.

ה. היה לעניים הנאה בעיניו המעות ביד הגבאי כדי לעשות [=לכוף] לאחרים לתן - הרי אותו הגבאי מתר ללוות אותן המעות של עניים, ופורע; שהצדקה, אינה בהקדש שאסור להנות בו.

(ז) אם על ידי עיכוב הכסף אצלו, הגבאי יכול להשיג יותר כסף עבור העניים.

ו. מי שהתנדב [נדב] מנורה או גר לבית הכנסת, אסור לשנותה; ואם לדבר מצוה, מתר לשנותה, אף על פי שלא נשתקע [=נשכח] שם בעליה מעליה, אלא אומרים: 'זו המנורה או גר של פלוני'. ואם נשתקע שם הפעלים מעליה, מתר לשנותה אפלו לדבר הרשות.

(ח) דווקא בני העיר יש להם רשות לשנות, אבל הגבאי אסור לו לשנות.

ז. פמה דברים אומרים? בשעה המתנדב ישראל; אבל אם היה גוי - אסור לשנותה אפלו לדבר מצוה, עד שישתקע שם בעליה מעליה^ט; שפא יאמר הגוי: 'הקדשתי דבר לבית הכנסת של יהודים, ומכרו אותו לעצמן'.

(ט) ואז מותר לשנותה אפילו לדבר הרשות.

ח. גוי שהתנדב לבדק הבית [=תחזוקת המקדש], אין מקבלין ממנו תחלה. ואם לקחו ממנו, אין מחזירין לו; ואם היה דבר [פזין] מסים, כגון קורה או אבן, מחזירין לו - כדי שלא יהיה להן דבר מסים במקדש, שנאמר: "לא לכם ולנו, לבנות בית לאלהינו"⁴⁹. אבל לבית הכנסת, מקבלין מהן

48. דברים-כ"ח, כג, כב. 49. עזרא, ד, ג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לְכַתְּחִלָּה; וְהוּא, שִׁיאָמַר: 'בְּדַעַת יִשְׂרָאֵל הַפְּרָשְׁתִּי; וְאִם לֹא אָמַר - טָעוֹן גְּנִיזָה, שֶׁמָּא בָּלְבוּ לְשִׁמְיָם". וְאֵין מַקְבִּילִין מִהֵן לְחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם, וְלֹא לְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁבָּהּ - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלָכֶם אֵין חֶלֶק וְצִדְקָה וְזִכְרוֹן בִּירוּשָׁלַיִם"⁵⁰.

טו) אפילו חפץ מסוים. (יא) לשם הקדש, שאסור בהנאה. (יב) אך אם לא היה חשש משלום מלכות היה אסור לקחת מהם צדקה, על פי דברי הפסוק "ביבש קצירה תשברנה", כלומר, כשתכלה זכות הצדקה של הגויים הם יישברו.

יז) אין פודין את השבויים בותר על דמיהם⁵¹ (=שוים בשוק), מפני תקון העולם - שלא יהיו האויבים רודפים אחריהם לשבותם⁵²; ואין מבריחין את השבויים, מפני תקון העולם - שלא יהיו האויבים מכבידין עליהם (=על שבויים אחרים) את העל, ומרבים בשמירתם.

יח) כדי שלא יתערבו בין הגויים וילמדו את מעשיהם. אבל בחיי אביהם לא חוששים לכך, מכיוון שהוא משגיח עליהם.

יט) מעריכים את שוים כעבד הנמכר בשוק. (יז) ולפי זה אפילו אם בא אחד מקרוביו לפדותו יותר מכדי דמיו, לא מאפשרים לו.

י) אסור לישראל לטל צדקה מן הגוים בפרהסיא; ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל, ואינו יכול לטלה מן הגוים בצנעה - הרי זה מותר. ומלך או שר מן הגוים שישלח ממון לישראל לצדקה - אין מחזירין אותו לו, משום שלום מלכות⁵³; אלא נוטלין ממנו, ונותן לעניי גוים בסתר, כדי שלא ישמע המלך⁵⁴ [ויכעס].

יא) פדיון שבויים, קודם לפרנסת עניים ולכסותם. ואין לה מצוה רבה כמו פדיון שבויים; שהשבוי, הרי הוא בכלל הרעבים והצמאים, ובכלל הערומים, ועומד בסכנת נפשות. והמצעים עיניו מפדיונו - הרי זה עובר על "לא תאמץ את לבבך, ולא תקפץ את ידך"⁵⁵, ועל "לא תעמד על דם רעך"⁵⁶, ועל "לא ירדנו בפרך לעיניך"⁵⁷; ובטל מצות "פתח תפתח את ידך"⁵⁸, ומצות "וחי אחיך עמך"⁵⁹, ו"ואהבת לרעך כמוך"⁶⁰, ו"הציל לקחים למות"⁶¹, והרבה דברים [מצוות] כאלו. ואין לה מצוה רבה בפדיון שבויים.

יב) כי השבוי בסכנת נפשות. (יד) כי בשבי מעבדים אותו בעבודת פרך.

יג) כי השבוי בסכנת נפשות. (יד) כי בשבי מעבדים אותו בעבודת פרך.

יד) עבד שנשבה - הואיל וטבל [אחרי שמל] לשם עבדות וקבל עליו מצוות, פודין אותו כישורא שנשבה; ושבוי שנשתמד אפלו למצוה אחת, כגון שהיה אוכל נבלה להכעיס וכיוצא בזה - אסור לפדותו^ט.

יז) כי הוא אפיקורוס, ומצווה להורגו.

טו) האשה קודמת לאיש, להאכיל ולכסות ולהוציא מבית השבי - מפני שהאיש דרכו לחזק ואין האשה דרכה לחזק, ובשטה מרבה; ואם היו

יז) כי הוא אפיקורוס, ומצווה להורגו.

50. נחמיה, ב, כ. 51. דברים-ראה, טו, ז. 52. ויקרא-קדושים, יט, טז. 53. ויקרא-בהר, כה, נג. 54. דברים-ראה, טו, יא. 55. ויקרא-בהר, כה, לו. 56. ויקרא-קדושים, יט, יח. 57. משלי, כד, יא.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁנִיָּהּ בַּשָּׁבִיעַ, וְנִתְּבְעוּ שְׁנִיָּהּ לְדַבֵּר עֲרוּהָכָא -
הָאִישׁ קוֹדֵם לַפְּדוּת, לְפִי שְׁאִין דְּרַכּוּ לָכֶּה.
(כ) אִינוּ מִתְּבִיִּישׁ לִבְקֶשׁ עֲזָרָה מֵאֲנָשִׁים אֲחֵרִים.
(כא) הָאִישׁ לִזְנוּת וְהָאִישׁ לִמְשַׁכּב זָכוֹר.
טז. יְתוֹם וְיִתּוּמָה שָׁבְאוּ לְהַשִּׂיא אוֹתָן - מִשְׁאִין
אֶת הָאִשָּׁה קֹדֵם לָאִישׁ, מִפְּנֵי שֶׁבִּשְׁתָּהּ שֶׁל אִשָּׁה
מְרֻבָּה; וְלֹא יִפְחָתוּ [מִלֵּת] לָהּ מִמַּשְׁקֶל שֶׁשֶּׁה דִּינָרִין
וְרִבִּיעַ דִּינָר [כ-30 גֵרָם] שֶׁל פֶּסֶף טָהוֹר; וְאִם יֵשׁ בְּפִים
שֶׁל צִדְקָה, נִוְתָּנִין לָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ.
יז. הָיוּ לְפָנֵינוּ עֲנִיִּים הֲרַבָּה, אוֹ שְׁבוּיִים הֲרַבָּה,
וְאִין בְּפִים כְּדִי לְפָרֵנֶס אוֹ כְּדִי לְכִסּוֹת אוֹ כְּדִי לַפְּדוּת
אֶת פֶּלֶן - מִקְדִּימִין אֶת הַפְּחָן לָלוּי, וְלֹא קוֹדֵם
לְיִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל לְחֻלְלָכִי, וְחֻלְלִי לְשִׁתּוּקִי,
וְשִׁתּוּקִי לְאֶסּוּפִיכִי, וְאֶסּוּפִי לְמִמְזָרִיכִי, וּמִמְזָרִי
לְנִתְיָיכִי; וְנִתְיָי קוֹדֵם לָגֵר, שֶׁהִנָּחִין גְּדֹל עֲמֻנּוֹ
בְּקִדְשָׁהּ; וְגֵר קוֹדֵם לְעַבְדֵּי מִשְׁחָרָה, לְפִי שֶׁהָיָה [הַעֲבָד]
בְּכָל אֲרוּר [כְּנֻעִין].

ב. וְכֵן מַעֲמִידִין גְּבָאִין שְׁלוֹקְחִין בְּכָל יוֹם וְיוֹם
מִכָּל חֲצַר פֶּת וּמִיָּנִי מֵאֶכָּל וּפְרוֹת, אוֹ מַעוֹת מִמִּי
שֶׁהוּא מִתְּנַדֵּב לְפִי שְׁעָה; וּמִחֲלָקִין אֶת הַגְּבוּי לְעֵרֵב
בֵּין הָעֲנִיִּים, וְנִוְתָּנִין לְכָל עֲנִי מִמֶּנּוּ פְּרָנֶסֶת יוֹמוֹ.
וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'תִּמְחֻוִי'.

ג. מַעוֹלָם לֹא רָאִינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקִהֶל מִיִּשְׂרָאֵל,
שְׁאִין לָהֶן קֶפֶה שֶׁל צִדְקָה; אֲבָל הַתִּמְחֻוִי - יֵשׁ
מִקוּמוֹת שְׁנֵהֲגוּ בּוֹ, וְיֵשׁ מִקוּמוֹת שֶׁלֹּא נִהְגּוּ בּוֹ.
וְהַמְּנִיחַ הַפְּשׁוּט הַיּוֹם, שֶׁהָיָה גְּבָאִי הַקֶּפֶה מִחֲזִירִין
בְּכָל יוֹם וּמִחֲלָקִין מֵעֵרֵב שֶׁבֶת לְעֵרֵב שֶׁבֶת.

ד. בַּתְּעֲנִיּוֹת, מִחֲלָקִין מְזוֹנוֹת לְעֲנִיִּים; וְכָל תְּעֲנִית
שֶׁאֲכָלוּ הָעָם [-בְּמוֹצָאֵי הַתְּעִנִּית] וְלָנוּ, וְלֹא חִלְקוּ צִדְקָה
לְעֲנִיִּים - הֲרִי אֵלֶי פְּשׁוּפְכִי דְּמִים, וְעֲלִיהֶם נֹאמֵר
בְּקִבְלָהּ [-בְּנִיבִיאִים]: "צִדְקָה לִילִין בָּהּ - וְעֵתָה מִרְצָחִים" 58.
בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֵׁלֹא חִלְקוּ הַפֶּת וְהַפְּרוֹת
שֶׁאֲכָלִין בָּהּ הַפֶּת, כְּגוֹן תְּמָרִים אוֹ עֲנָבִים; אֲבָל
אִם אַחֲרֵי הַמַּעוֹת אוֹ הַחֲסִים, אִינֶן פְּשׁוּפְכִי דְּמִים.

א) מִכִּיּוֹן שֶׁהָעֲנִיִּים הִסְתַּמְכוּ עַל הַצִּדְקָה שִׁקְבְּלוּ בַתְּעִנִּית.
ב) דְּבָרִים הַמוֹכִינִים לְסַעוּדָה וְעֲלִיהֶם הִסְתַּמְכוּ הָעֲנִיִּים, וְלֹא
הִכִּינוּ דְּבָרִים אֲחֵרִים. ג) דְּבָרִים שֶׁאִינֶם מוֹכִינִים לְאִכִּילָהּ,
וְהָעֲנִיִּים לֹא הִסְתַּמְכוּ עֲלֵיהֶם לְסַעוּדָה צֹאת הַצּוּם.

ה. הַקֶּפֶה אֵינָה נִגְבִּית אֲלָא בְּשָׁנִים [-שְׁנֵי גְבִיאִים],
שְׁאִין עוֹשִׂין שְׁרָרָה עַל הַצָּבוֹר בְּמִמּוֹן בְּפָחוֹת
מִשָּׁנִים; וּמִתֵּר לְהֶאֱמִין [=לְמִנּוֹת] אֶחָד עַל הַמַּעוֹת שֶׁל
קֶפֶה. וְאֵינָה נִתְחַלֶּקֶת אֲלָא בְּשִׁלְשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
כְּדִינִי מִמּוֹנוֹת, שְׁנוֹתֵי לְכָל אֶחָד דִּי מִחְסוּרוֹ לְשֶׁבֶת.
וְהַתִּמְחֻוִי נִגְבֶּה בְּשִׁלְשָׁה, שְׁאִינוּ דְּבָר קְצוּבִי;
וּמִתְחַלֵּק בְּשִׁלְשָׁה.

ד) וְהַגְּבִאִים נִדְרָשִׁים לְפִסּוּק לְכָל אָדָם בִּשְׁעַת מַעֲשֵׂה, כְּמָה
עֲלִיו לְתַת.

ו. הַתִּמְחֻוִי נִגְבֶּה בְּכָל יוֹם, וְהַקֶּפֶה מֵעֵרֵב שֶׁבֶת

שְׁנִיָּהּ בַּשָּׁבִיעַ, וְנִתְּבְעוּ שְׁנִיָּהּ לְדַבֵּר עֲרוּהָכָא -
הָאִישׁ קוֹדֵם לַפְּדוּת, לְפִי שְׁאִין דְּרַכּוּ לָכֶּה.

(כ) אִינוּ מִתְּבִיִּישׁ לִבְקֶשׁ עֲזָרָה מֵאֲנָשִׁים אֲחֵרִים.
(כא) הָאִישׁ לִזְנוּת וְהָאִישׁ לִמְשַׁכּב זָכוֹר.

טז. יְתוֹם וְיִתּוּמָה שָׁבְאוּ לְהַשִּׂיא אוֹתָן - מִשְׁאִין
אֶת הָאִשָּׁה קֹדֵם לָאִישׁ, מִפְּנֵי שֶׁבִּשְׁתָּהּ שֶׁל אִשָּׁה
מְרֻבָּה; וְלֹא יִפְחָתוּ [מִלֵּת] לָהּ מִמַּשְׁקֶל שֶׁשֶּׁה דִּינָרִין
וְרִבִּיעַ דִּינָר [כ-30 גֵרָם] שֶׁל פֶּסֶף טָהוֹר; וְאִם יֵשׁ בְּפִים
שֶׁל צִדְקָה, נִוְתָּנִין לָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ.

יז. הָיוּ לְפָנֵינוּ עֲנִיִּים הֲרַבָּה, אוֹ שְׁבוּיִים הֲרַבָּה,
וְאִין בְּפִים כְּדִי לְפָרֵנֶס אוֹ כְּדִי לְכִסּוֹת אוֹ כְּדִי לַפְּדוּת
אֶת פֶּלֶן - מִקְדִּימִין אֶת הַפְּחָן לָלוּי, וְלֹא קוֹדֵם
לְיִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל לְחֻלְלָכִי, וְחֻלְלִי לְשִׁתּוּקִי,
וְשִׁתּוּקִי לְאֶסּוּפִיכִי, וְאֶסּוּפִי לְמִמְזָרִיכִי, וּמִמְזָרִי
לְנִתְיָיכִי; וְנִתְיָי קוֹדֵם לָגֵר, שֶׁהִנָּחִין גְּדֹל עֲמֻנּוֹ
בְּקִדְשָׁהּ; וְגֵר קוֹדֵם לְעַבְדֵּי מִשְׁחָרָה, לְפִי שֶׁהָיָה [הַעֲבָד]
בְּכָל אֲרוּר [כְּנֻעִין].

(כב) חָלַל הוּא אָדָם שֶׁנִּוּלַד מֵאִסּוּר כְּהוֹנָה, כְּגוֹן בֶּנֶם שֶׁל כֹּהֵן
וְגִירוּשָׁה. (כג) שֶׁלֹּא יָדוּעַ מִי אֲבִיו. (כד) שֶׁנֶּאֱסַף מֵהַשּׁוּק
וְלֹא יָדוּעַ מִיָּהֶם הוֹרִיו. (כה) שֶׁנִּוּלַד מִנִּישׁוּאִין אֲסוּרִים.
וְשִׁתּוּקִי וְאֶסּוּפִי קוֹדֵם לוֹ, מִכִּיּוֹן שֶׁלִּגְבִיָּהֶם אֲנוּ רַק
מִסּוּפָקִים אִם נִוּלְדוּ בְּאִסּוּר וְאִילוּ הַמִּמְזוֹר נִוּלַד וְדָאִי בְּאִסּוּר.
(כו) מֵהַגְּבִעוֹנִים שִׁיְהוּשַׁע מִיָּנָה כְּחוּטְבִי עֲצִים וְשׁוֹאֲבֵי מִים.

יח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁהָיָה שְׁוִין בְּחֻקָּהּ;
אֲבָל אִם הָיָה כְּהֵן גְּדוּלָּה עִם הָאָרֶץ וּמִמְזָר תִּלְמִיד
חֻקָּמִים, תִּלְמִיד חֻקָּמִים קוֹדֵם. וְכָל הַגְּדוּל בְּחֻקָּהּ,
קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ; וְאִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן רַבּוֹ אוֹ אָבִיו
- אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם גְּדוּל מֵהֶן בְּחֻקָּהּ, רַבּוֹ אוֹ
אָבִיו שֶׁהוּא תִלְמִיד חֻקָּמִים^{כז} קוֹדֵם לָזֶה שֶׁהוּא גְּדוּל
מֵהֶן בְּחֻקָּהּ.

(כז) שֶׁמֶצַד הַדִּין קוֹדֵם אֶפִּילוֹ לְכֹהֵן הַדִּיט. (כח) וּבֵין רַבּוֹ
וְאָבִיו, רַבּוֹ קוֹדֵם, וְאִם אָבִיו תִּלְמִיד חֻקָּמִים, קוֹדֵם אֶפִּילוֹ לְרַבּוֹ.

פֶּרֶק ט

דִּינֵי גְבִיית וְחִלּוּקַת הַצִּדְקָה.

א. כָּל עֵיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יִשְׂרָאֵל - חֲתִיבִין לְהַעֲמִיד מֵהֶן
גְּבָאִי צִדְקָה, אֲנָשִׁים יְדוּעִים [-מִיּוֹחִסִּים] וְנֶאֱמָרִים,

שם ששה חדרים, כופין אותו לתן צדקה בכסות שמכסים בה עניי העיר; יושב שם תשעה חדרים, כופין אותו לתן צדקה לקבורה שקוברין בה את העניים ועושין להן כל צרכי קבורה.

(ט) הצדקה שמחלקים בערב שבת (קופה), נחוצה יותר לעניים מהצדקה שמחלקים בכל יום (תמחוי), לכן, מי שגר בעיר שלושים יום, למרות שלא מחייבים אותו להשתתף עדיין בתמחוי, גובים ממנו כבר לקופה.

יג. מי שיש לו מזון שתי סעודות, אסור לו לטל מן התמחוי; היו לו מזון ארבע עשרה סעודות, לא יטל מן הקפה⁵⁸. היו לו מאתים זוז [=שם מטבע], אף על פי שאינו נושא ונותן [סוחר] בהם, או שהיו לו חמשים זוז, והוא נושא ונותן בהן - הרי זה לא יטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני; היו לו מאתים חסר דינר - אפלו אלה נותנין לו פאחד [בבת אחת], הרי זה מתר לקח⁵⁹. היו בידו מעות, והרי הן עליו חובי, או שהיו ממשפנין לכתבת אשתו⁶⁰ - הרי זה מתר לקח.

(י) מכיוון ששתי סעודות הם מאכל ליום אחד, לא יקח מהתמחוי שמחולק בכל יום עבור אותו היום. (יא) מכיוון שארבע עשרה סעודות הן מזון לשבוע שלם, והקופה היא הצדקה שמחלקים לסעודות השבוע. (יב) מכיוון שבזמן הניתנה אין לו מאתים זוז. (יג) שהוא חייב אותם לאחרים. (יד) שעשה אותם אפותיקי, שתגבה רק מהם.

יד. עני שצריך [מכספי צדקה], ויש לו חצר וכלי בית, אפלו היו לו כלי כסף וכלי זהב - אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו, אלא מתר לקח; ומצוה לתן לו^{טו}. במה דברים אמורים? בכלי אכילה ושתיה ומצעות ומלבוש וכיוצא בהן^{טז}; אבל אם היו כלי כסף או כלי זהב כגון מנורה או עלי [=מכתש] וכיוצא בהן, מוכרין ולוקחם פחות מהן. במה דברים אמורים? קדם שנגיע לגבות מן העם [כי אם מתרומה פרטית]; אבל אחר שגבה הצדקה^{טז} - מחייבין אותו למכור כליו ולקח אחרים פחותין מהן, ואחר כך יטל.

(טו) כי הרי אדרבה, אם אין לו, שוכרים בשבילו גם בית ומציעים לו מטה ומביאים לו את כל כלי תשמישו. (טז) דברים שהגוף נהנה מהם, שמכיוון שהתרגל לכלים

לערב שבת; והתמחוי לעניי עולם, והקפה לעניי אותה העיר בלבד.

ז. רשאי בני העיר לעשות קפה תמחוי, ותמחוי קפה, ולשנותן לכל מה שירצו מצרכי צבור, ואף על פי שלא התנו כן בשעה שגבו; ואם היה במדינה חכם גדול שהפלל גובין על דעתו, והוא יחלק לעניים כפי מה שיראה - הרי זה רשאי לשנה אותן לכל מה שיראה לו מצרכי צבור.

ח. גבאי צדקה, אינן רשאים לפרש [=להפריד] זה מזה בשוק⁶¹, אלא כפי שיהיה זה פורש לשער וזה פורש לחנות [שנשמר קשר עין], וגובין.

(ה) כדי שלא יאמרו שהגובה היחיד, מתכוון לגנוב.

ט. מצא הגבאי מעות בשוק - לא יתנם לתוף כיסו, אלא נותנין לתוף ארנקי של צדקה; ולכשיגיע לביתו, יטלם.

(ו) כדי שלא ייחשד שהוא מכניס מכספי הצדקה לכיסו.

י. היה הגבאי נושא בחברו [שחייב לו] מנה, ופרעו בשוק - לא יתנם לתוף כיסו, אלא יתנם לתוף ארנקי של צדקה; ולכשיגיע לביתו, יטלם. ולא ימנה מעות הקפה שנים שנים אלא אחד אחד, מפני החשד [שלוקח לעצמו מטבע מול מטבע] - שנאמר⁵⁹: "והייתם נקיים מה' ומישראל".

יא. גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק - מצרפין [=ממירים] המעות דינרין לאחרים, ואין מצרפים לעצמן; גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק - מוכרין לאחרים, ואין מוכרין לעצמם. ואין מחשבים בצדקה עם גבאי צדקה⁶², ולא בהקדש עם הגזברין - שנאמר: "אף לא יחשב אתם הפסד הנתן על ידם, כי באמונה הם עשים"⁶⁰.

(ז) שלא יחשדו שפורטים בזול, כמבואר לעיל פרק ח הלכה ד. (ח) כלומר, לא מבקשים מהם דין-וחשבון מהכספים שחילקו.

יב. מי שישב במדינה [בעיר] שלשים יום, כופין אותו לתן צדקה לקפה עם בני המדינה; יושב שם שלשה חדרים, כופין אותו לתן התמחוי⁶³; יושב

59. במדבר-מטות, לב, כב. 60. מלכים ב, כב, ז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

חשובים, אינו יכול להסתגל לפחותים מהם, והם מאוסים עליו. (זו כלומר, שמתפרנס מקופה של צדקה שנמצאת אצל גבאי.

טו. בעל הבית שהיה מהלך מעיר לעיר, ותמו לו המעות בדרך, ואין לו מה יאכל עתה - הרי זה מתר לקח לקט שכחה ופאה ומעשר עני, ולהנות מן הצדקה; ולכשיגיע לביתו, אינו חייב לשלם - שהרי עני היה באותה שעה. הא למה זה דומה? לעני שהעשיר, שאינו חייב לשלם.

טז. מי שהיו לו בתים^{יח} ושרדות וקרמים^ט, ואם מכרן עתה בימי הגשמים מוכר בזול^י, ואם הניחן עד ימות החמה מוכרן בשוהם^{כא} - אין מחיבין אותו למכר [כעת ולהפסיד]^י, אלא מאכילין אותו מעשר עני עד חצי דמיהן^{כב}; ולא ידחק עצמו, וימכר שלא בזמן מכירה.

(יח) שהוא לא גר בהם בעצמו. (ט) ששוים יותר ממאתיים זוז. (כ) כי הקונה כבר לא יספיק לזרוע אותם בחורף הזה. (כא) מכיוון שיכול להספיק לחרוש ולזרוע בתחילת החורף. (כב) כלומר, נותנים לו מעשר עני עד חצי משווי נכסיו, שאפילו אם ימכור נכסיו בחצי מחיר לא יפסיד כלום - כי הרי אדם מוכר לפעמים בחצי מחיר, אבל לא בפחות מזה.

יז. היה שאר האדם מוכרין בלקר, והוא אינו מוצא מי שיקח ממנו אלא בזול, מפני שהוא דחוק וטרוד - אין מחיבין אותו למכר; אלא אוכל מעשר עני והולך, עד שימכר בשוה, וידעו הכל שאינו דחוק למכר.

יח. עני שגבו לו כדי להשלים מחסורו, והותירו [נותר כסף] על מה שהוא צריך - הרי המותר שלו; ומותר עניים, לעניים. מותר שבויים, לשבויים; ומותר שבוי, לאותו שבוי. מותר מתים^{כג}, למתים [לקבורת אחרים]; מותר המת^{כד}, ליורשיו.

(כג) שגבו לצורך קבורת מת סתם והותירו. (כד) גבו לצורך קבורת מת מסוים והותירו.

יט. עני שנתן פרוסה לתמחוי, או פרוטה לקפה - מקבלין ממנו; ואם לא נתן, אין מחיבין אותו לתן. נתנו לו בגדים חדשים, והחזיר להן את

פרק י

חובת מצוות הצדקה.

א. חיבין אנו להזהר במצוות צדקה, יתר מפל מצוות עשה - שהצדקה סימן לצדיקי זרע אברהם אבינו, שנאמר: "כי ידעתיו, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו לעשות צדקה"⁶¹. ואין פסא [מלכות] ישראל מתפונן ודת האמת עומדת אלא בצדקה, שנאמר: "בצדקה תכונני"⁶²; ואין ישראל נגאלין אלא בזכות הצדקה, שנאמר: "ציון, במשפט תפדה; ושביה, בצדקה"⁶³.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אין ישראל נגאלין אלא בזכות הצדקה כו".

המפרשים מצינים למקורו שהוא מדברי הגמרא "אין ירושלים נפדה אלא בצדקה, שנאמר "ציון במשפט תפדה ושבי בצדקה" אבל לכאורה אין זה מתאים לדברי הרמב"ם כאן שירשאל הם הנפדין בצדקה [אמנם בעין יעקב הגירסא "ישראל" (ולא ירושלים) - מתאים לדברי הרמב"ם].

ובכתבי יד פריז הגירסא בש"ס היא: "אין ירושלים נפדה אלא במשפט" ומתאים ללשון הפסוק שירושלים שהיא ציון נפדית במשפט אבל שבי שהם ישראל נפדין בצדקה (כקושיית המהרש"א) וראה גם בבית יוסף: "שלא תבנה ירושלים אלא במשפט, דכתיב ציון במשפט תפדה".

ואולי יש לומר שאצל הרמב"ם היתה גירסא זו שירושלים היא הנפדית בצדקה ולכן בנוגע למעלת הצדקה כתב "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה", כמשמעות הכתוב ש"ירושלים שהיא ציון נפדית במשפט, אבל ישראל יהיו נפדין בצדקה כנ"ל.

ושינה שם מלשון הגמרא "נפדה" ל"נגאלין" כי הוא בהתאם ללשון הפסוק "במשפט תפדה" היינו שהלשון פדי' נופל על "משפט".

יין מלכות ספר זרעים סימן ט
מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

61. בראשית-וירא יח, יט. 62. ישעיהו נד, יד. 63. שם א, כז.

ודת האמת: יש לעיין במקור הביטוי "דת האמת" - לקו"ש חל"ד ע' 211 ח' 2 ושוה"ג. ואין . . הצדקה: שקו"ט במקור הדברים - לקו"ש חט"ז ע' 594.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בהלכה יד כתוב "פחות מזה שיתן בעצב", ומובן שאף בנתינה כזו יש מצווה.

ה. שאל [ביקש] העני ממה, ואין בידו כלום לתן לו - פיסהו בדברים. ואסור לגער בעני, או להגביה הקול עליו בעקבה - מפני שלבו נשבר ונדכה; והרי הוא אומר: "לב נשבר ונדכה - אלהים, לא תבזה" ⁷⁵, ואומר: "להחיות רוח שפלים, ולהחיות לב נדפאים" ⁷⁶. ואוי למי שהכלים את העני, או לו; אלא יהיה לו פאב, בין ברחמים בין בדברים, שנאמר: "אב אנכי לאביונים" ⁷⁷.

ו. הפופה אחרים לתן צדקה, ומעשה אותן [גורם שיעשו] - שקרו גדול משכר הנותן; ועל גבאי צדקה וכיוצא בהן נאמר: "ומצדיקי הרבים כפוככים" ⁷⁸.

(ב) כלומר, אפילו מהנותן צדקה ברצונו, בלי כפייה.

ז. שמונה מעלות יש בצדקה, זו למעלה מזו: מעלה גדולה שאין למעלה ממנה - זה המחזיק ביד ישראל שמן [שהפך לעני], ונותן לו מתנה או הלואה, או עושה עמו שתפוח, או ממציא לו מלאכה, כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לפריות ולא ישאל; ועל זה נאמר: "והחזקת בו, גר ותושב וחי עמך" ⁷⁹ - כלומר, החזק בו שלא יפול ויצטרך.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... מעלה גדולה שאין למעלה ממנה - זה המחזיק ביד ישראל שמן, ונותן לו מתנה או הלואה בו".

ההבדל שבין המעלה הראשונה לשאר המעלות שמפרט בהמשך, שמעלה זו ש"עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה כדי שיחזיק את ידו עד שלא יצטרך לבריות" היא מעלה שנוגעת בנפול העני בעני, אבל כל שאר המעלות שמונה בהמשך נוגעות למדת חסדו של הנותן. לכן מנה מעלה זו ראשונה, כיון שלפועל התועלת שיש לעני מצד מעלה זו גדולה יותר משאר מעלות הצדקה שמונה בהמשך.

לקוטי שיחות חלק כ"ה עמוד 78 והערה 53 ובשו"ג

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ב. ולעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא הזק נגלל בשביל הצדקה - שנאמר: "והיה מעשה הצדקה, שלום" ⁶⁴.

כל המרחם - מרחמין עליו, שנאמר: "ונתן לך רחמים, ורחמך והרפך" ⁶⁵; וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם, יחוש ליחוסו - שאין האכזריות מצויה אלא בגוים, שנאמר: "אכזרי המה, ולא ירחמו" ⁶⁶.

כל ישראל והנלה אליהם - פאחים הם, שנאמר: "בנים אתם לה' אלהיכם" ⁶⁷; אם לא ירחם האב על אחיו, מי ירחם עליו? ולמי עניי ישראל נושאין עיניהן, הלגוים ששונאים אותן ורודפין אחריהן? ! הא אין עיניהם תלויות, אלא לאחיהם.

ג. כל המעלים עיניו מן הצדקה - הרי זה נקרא 'בליעל', כמו שנקרא עובד עבודה זרה 'בליעל'; ובעבודה זרה הוא אומר: "יצאו אנשים בני בליעל" ⁶⁸, ובמעלים עיניו מן הצדקה הוא אומר: "השמר לך, פן יהיה דבר עם לבבך בליעל" ⁶⁹. ונקרא 'רשע', שנאמר: "ורחמי רשעים, אכזרי" ⁷⁰; ונקרא 'חוטא', שנאמר: "וקרא עליך אל ה', והיה כף חטא" ⁷¹. הקדוש ברוך הוא קרוב לשועת העניים, שנאמר: "שועת עניים, אתה תשמע"; לפיכך, צריך להזהר מצעקתם - שהרי ברית ברית להם, שנאמר: "והיה כי יצעק אלי, ושמעתי כי חנון אני" ⁷².

ד. כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות, ופניו פבושות בקרקע - אפלו נתן לו אלה זהובים, אפד זכותו או הפסידה. אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה, ומתאוונ [מצטער] עמו על צרתו, שנאמר: "אם לא בכיתי לקשה יום, עגמה נפשי לאביון" ⁷³; ומדבר לו דברי תחנונים ונחמות, שנאמר: "ולב אלמנה ארנן" ⁷⁴.

(א) אין הכוונה שאיבד את זכותו לגמרי, כי הרי להלן

64. ישעיהו לב, יז. 65. דברים-ראה, יג, יח. 66. ירמיהו, ו, כג. 67. דברים-ראה, יד, א. 68. דברים-ראה, יג, יד. 69. שם, טו, ט. 70. משלי, יב, י. 71. דברים-ראה, טו, ט. 72. שמות-משפטים, כב, כו. 73. איוב, ל, כה. 74. שם, כט, יג. 75. תהילים, נא, יט. 76. ישעיהו, נז, טו. 77. איוב, כט, טז. 78. דניאל, יב, ג. 79. ויקרא-בהר, כה, לה.

חוש לייחוס: אם יש לחשוש רק בחסרון שלושת הסימנים כולם - לקו"ש ח"ל ע' 63, 66. - לקו"ש ח"ל ע' 85, 202. מעלה. ממה: הביאור במעלה זו - לקו"ש חכ"ה ע' 159.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הרי זה קורא אל ה' והוא עונהו ומתענג עליו, שנאמר: "אז תקרא, וה' יענה" ⁸¹.

(ד) והמשך הפסוק: "אז תתענג על ה'".

יז. צו חכמים, שיהיו בני ביתו של אדם עניים ויתומים, במקום העבדים ^[הכנענים] - מוטב לו להשתמש באלו, ויהנו בני אברהם יצחק ויעקב מנכסיו, ולא יהנו בהם זרע חם; שכל המרבה עבדים, בכל יום ויום יוסיף חטא ועון בעולם; ואם יהיו עניים בני ביתו, כל שעה ושעה מוסיף זכות ומצוות.

(ה) כמובא במסכת פרק ב משנה ז: "מרבה שפחות - מרבה זימה, מרבה עבדים - מרבה גזל".

יח. לעולם ידחק אדם עצמו, ויתגלגל בצער, ואל יצטרף לבריות, ואל ישליף אדם עצמו על הצבור; וכן צו חכמים ואמרו: 'עשה שבתך חל, ואל תצטרף לבריות'. ואפלו היה חכם ומכבד, והעני - יעסק באמנות, ואפלו באמנות מגולת, ולא יצטרף לבריות; מוטב לפשט עורות הנבלות בשוק, ולא יאמר לעם: 'חכם אני וגדול אני וכהן אני, פרנסוני'; ובכך צו חכמים.

גדולי החכמים - היו מהן חוטבי עצים, ונושאי הקורות, ושואבי מים לגנות, ועושין הפרזל והפחמין, ולא שאלו מן הצבור, ולא קבלו מהן פשתננו להן.

יט. כל מי שאינו צריך לטל, ומרמה את העם ונוטל - אינו מת מן הזקנה עד שיצטרף לבריות, והרי הוא בכלל "ארור הגבר אשר יבטח באדם" ⁸². וכל מי שצריך לטל, ואינו יכול לחיות אלא אם בן נוטל, כגון זקן או חולה או בעל יסורין, ומגיס דעתו ואינו נוטל - הרי זה שופך דמים, ומתחייב בנפשו; ואין לו בצער, אלא עונות וחטאות.

וכל מי שצריך לטל, וצער עצמו ודחק את השעה, וקיה חיי צער, כדי שלא יטריח על הצבור - אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו ועל

ח. פחות מזה - הנותן צדקה לעניים, ולא ידע למי נתן, ולא ידע העני ממי לקח, שהרי זו מצוה לשמה; כגון לשפת חשאים שהיתה במקדש, שהיו הצדיקים נותנים בה בחשאי, והעניים בני טובים מתפרנסין ממנה בחשאי. וקרוב לזה - הנותן לתוך קפה של צדקה; ולא יתן אדם לתוך קפה של צדקה, אלא אם בן יודע שהממנה נאמן וחסם יודע לנהג פשוטה פתונה בן תרדיון.

(ג) כלומר, לוקחים בעצמם ואין איש יודע.

ט. פחות מזה - שידע הנותן למי נתן, ולא ידע העני ממי לקח; כגון גדולי החכמים שהיו הולכין בסתר, ומשליכין המעות בפתחי העניים. וכזה ראוי לעשות, ומעלה טובה היא, אם אין הממנין בצדקה נוהגין פשוטה.

י. פחות מזה - שידע העני ממי נטל, ולא ידע הנותן; כגון גדולי החכמים שהיו צוררים המעות בסדיניהם ומפשילין ^[ותולים] לאחוריהם, ובאין העניים ונוטלין, כדי שלא יהיה להם בוש.

יא. פחות מזה - שיתן לעני בידו, קדם שישאל ^[לפני שיבקש].

יב. פחות מזה - שיתן לו פראוי לתן לו, אחר שישאל.

יג. פחות מזה - שיתן לו פחות מן הראוי, בסבר פנים יפות.

יד. פחות מזה - שיתן לו בעצב. טו. גדולי החכמים היו נותנים פרוטה לעני קדם כל תפלה, ואחר כך מתפללין - שנאמר: "אני בצדק אחזה פניך" ⁸⁰.

טז. הנותן מזונות לבניו ולבנותיו הגדולים ^[ומעלה] שאינו חייב במזונותיהם, כדי ללמד הזכרים תורה, ולהנחיל הבנות בדרך ישרה ולא יהיו מבזות, וכן הנותן מזונות לאביו ולאמו - הרי זה בכלל הצדקה; וצדקה גדולה היא, שהקרוב קודם. וכל המאכיל ומשקה עניים ויתומים על שלחנו -

⁸⁰ תהילים, יז, טו. ⁸¹ ישעיהו, נח, ט. ⁸² ירמיהו, יז, ה.

צו מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הפרשת תרומות ומעשרות, למרות שרוב ישראל לא רגילים להגיע לארצות הללו.

כל כיוצא בו נאמר: "פרוץ הגבר אשר יבטח בה" 83.

ברוך רחמנא דסייענן

~ יום שני כ"ג סיון ~

הלכות תרומות

יש בכללן שמונה מצוות - שתים מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פירוש: (א) להפריש תרומה גדולה; (ב) להפריש תרומת מעשר; (ג) שלא יקדים תרומות ומעשרות זה לזה, אלא יפריש על הסדר; (ד) שלא יאכל זר תרומה; (ה) שלא יאכל אפילו תושב כהן או שכירו תרומה; (ו) שלא יאכל ערל תרומה; (ז) שלא יאכל כהן טמא תרומה; (ח) שלא תאכל חללה תרומה, ולא מורם מן הקדשים. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

חבלי ארץ וקרקעות החייבים בתרומות ומעשרות.

א. התרומות והמעשרות אינן נוהגות מן התורה אלא בארץ ישראל, בין בפני [=בזמן] הבית [=בית המקדש] בין שלא בפני הבית. ונביאים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ שנערי, מפני שהיא סמוכה לארץ ישראל ורב ישראל הולכין ושכין שם; ונחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב, מפני שהן סביבות ארץ ישראל.

(א) הכלל הוא, שכל המצוות הקשורות לאדמה, נוהגות רק בארץ ישראל. (ב) אך דווקא בזמן שכל עם ישראל נמצאים בארץ. (ג) בבל - עיראק כיום. (ד) אמנם היא אינה נמצאת על גבול הארץ, אך קרובה אליה יותר מארצות רבות אחרות. (ה) באותם חלקים שלא נכבשו על ידי סיחון ולא התקדשו מעולם בקדושת ארץ ישראל. (ו) ולכן תיקנו בהן

ב. ארץ ישראל האמורה בכל מקום - היא הארצות שכובש אותן מלך ישראל או שופט או נביא מדעת [=בהסכמת] רב ישראל, וזה הוא הנקרא 'כבוש רבים'. אבל יחיד מישראל או משפחה או שבט שהלכו וכבשו לעצמן מקום - אפילו מן הארץ שנתנה לאברהם - אינו נקרא 'ארץ ישראל', כדי שיהיה בו כל המצוות; ומפני זה חלק יהושע ובית דינו כל ארץ ישראל לשבטים, ואף על פי שלא נכבשה - כדי שלא תהיה כבוש יחיד כשיעלה כל שבט ושבט ויכבש חלקו.

(ז) ומכיוון שהחלוקה נעשתה מדעת רוב ישראל, חבלי הארץ שנכבשו על ידי כל שבט בנפרד נחשבים כ'כבוש רבים'.

ג. הארצות שכבש דוד חוץ לארץ כנען, כגון ארם נהרים וארם צובה ואחלב וכיוצא בהן - אף על פי שמלך ישראל הוא, ועל פי בית דין הגדול היה עושה - אינן בארץ ישראל לכל דבר, ולא כחוצה לארץ לכל דבר כגון כנען ומצרים, אלא יצאו מכלל חוצה לארץ, ולהיותן בארץ ישראל לא הגיעו.

(ח) ככל מלחמה שאינה מלחמת מצווה, שצריכה להיעשות על פי דעת בית הדין הגדול המורכב משבעים ואחד דיינים.

ומפני מה ירדו ממעלת ארץ ישראל? מפני שכבש אותן קדם שכבש כל ארץ ישראל, אלא נשאר בה משבעה עממים; ואילו תפוש [=כבש] כל ארץ כנען לגבולותיה תחלה, ואחר כך כבש ארצות אחרות - היה כפושו כלו בארץ ישראל לכל דבר. והארצות שכבש דוד, הן הנקראין 'סוריה'.

ד. סוריה - יש דברים שהיא בהן בארץ ישראל, ויש דברים שהיא בהן כחוצה לארץ. והקונה בה קרקע, כקונה בארץ ישראל לענין תרומות ומעשרות ושביעית; והכל בסוריה, מדברי סופרים.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ט) כגון שהאוויר שלה טהור ואין בו טומאת ארץ העמים.
י) כגון שהעפר שלה טמא בטומאת ארץ העמים. (יא) כי מהתורה 'כיבוש יחיד' אינו נחשב כלל כיבוש.
ה. **כל** [שטח קרקע] **שהחזיקו בו עולי מצרים, ונתקדש קדשה ראשונה - ביון שגלו, בטלה קדשתו; שקדשה ראשונה - לפי שהיתה מפני הכבוש בלבד, קדשה לשענה [בלבד] ולא קדשה לעתיד לבוא [=לצמיתות].**
ביון שעלו בני הגולה [בימי עזרא], **והחזיקו** [=והתיישבו] **במקצת הארץ** - **קדשה קדשה שניה העומדת לעולם, לשענה ולעתיד לבוא; והניחו** [=ורדילו] **אותן המקומות שהחזיקו בהן עולי מצרים ולא החזיקו בהן עולי כפל פשהיו, ולא פטרום מן התרומה והמעשרות** [למרות שאינם ארץ ישראל], **כדי שישמכו עליהן עניים בשביעית**.

טז) שלא כבשו אותה גם עולי מצרים. יז) שכבשו אותה גם עולי בבל.

וכל ששופע ויורד מטורי סמנום^י ולפנים [לדרום], ארץ ישראל^ט; מטורי סמנום ולחוץ [לצפון], חוצה לארץ. והנסיין [=איים] שבים, רואין אותן פאלו חוט מתוח עליהן מטורי סמנום ועד נחל מצרים - מן החוט ולפנים, ארץ ישראל; ומן החוט ולחוץ, חוצה לארץ. וזו היא צורתה:

יח) הוא 'הר ההר' המוזכר בתורה בספר במדבר בגבולה הצפוני של ארץ ישראל. יט) חוץ מהמקומות שבצפון מזרח לעכו, שהם חוץ לארץ.

ח. **מהיכן החזיקו עולי כפל? מכזיב ולפנים** [=דרומה] **בנגד המזרח** [-ממערב הדרך. אבל] **ומכזיב ולחוץ** [=צפונית] **עד אַמְנָה והיא סמנום, ועד הנָהָר והוא נחל מצרים** [-בדרום] - **לא החזיקו בו; וכזיב עצמה, לא החזיקו בה.**

ט. **איזו היא סוריה? מארץ ישראל ולמטה** [=צפונית] **בנגד ארם נהרים וארם צובה, כל** [שעל] **יד פרת עד כפל, כגון דמשק ואחלב וחרן ומנבג וכיוצא בהן עד שנער; וצרה, הרי היא כסוריה. אבל עפו - חוצה לארץ פאשקלון, והן תחומי ארץ ישראל.**

כ) שגם עולי מצרים לא כבשו אותה.

ורבנו • הקדוש התייר
בית שאן, [שהיא] מאותן המקומות שלא החזיקו בהן עולי כפל; והוא נמנה [-ערך דיון] **על אשקלון, ופטרה מן המעשרות**.

יד) הדין באותם חבלי ארץ הוא שאינם נחשבים כארץ ישראל אך חייבים בהם בהפרשת תרומות ומעשרות מדרבנן, ובשנת השמיטה מפרישים בהם מעשר עני (ולא מעשר שני) כדי שיהיה לעניי ארץ ישראל מהיכן לקבל מזון. טו) רבי יהודה הנשיא פסק שבבית שאן ובאשקלון אין צורך להפריש כלל תרומות ומעשרות מהתורה ככל המקומות שלא החזיקו בהם עולי כפל, מכיוון שבאותם זמנים לא היו בערים הללו כמעט יהודים.

ו. **נמצא כל העולם פלו לענין מצוות התלויות בארץ, נחלק לשלש מחלקות - ארץ ישראל, וסוריה, וחוצה לארץ. וארץ ישראל נחלקת לשנים - כל שהחזיקו עולי כפל חלק אחד, והנשאר שהחזיקו בו עולי מצרים בלבד חלק שני. וחוצה לארץ נחלקת לשנים - ארץ מצרים ושנער ועמון ומואב, המצוות נוהגות בהן מדברי סופרים ונביאים; ושאר הארצות, אין תרומות ומעשרות נוהגות בהן.**

ז. **איזו היא הארץ שהחזיקו עולי מצרים? מרם**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יב. מכר הגוי הפרות שלו לישראל פשהן מחברין לקרקע - אם [מכרן] עד שלא באו לעונת המעשרות [כטרם התחייבו במעשרות], ונגמרו [המעשרות] ונתן התרומות והמעשרות לבעלים [לכהן וללוי]; ואם מכרן אחר שבאו לעונת המעשרות - מפרש תרומת מעשר ומעשר, ונתן מהן [מן המעשרות] לבעלים לפי חשבון. פיצד? לקח תבואה ורועה מן הגוי אחר שהביאה [שגדלה יותר מ] שליש, ונגמרה ביד ישראל - מפרש תרומות ומעשרות כמו שבארנו, ונתן שני שליש המעשר ללוי, ושני שליש תרומת מעשר לכהן, ומוכר לו השליש.

יג. ישראל • שמכר פרותיו לגוי קדם שיבואו לעונת המעשרות, ונגמרו הגוי - פטורין מן התרומות ומן המעשרות^כ; ואם אחר שבאו לעונת המעשרות - אף על פי שגמרו הגוי, חייבין בכל מדבריהם^כ. וכן גוי שגמר פרות ישראל - הואיל ודגון [גמר מלאכתן] ביד גוי, אינן חייבין בתרומה ומעשרות אלא מדבריהם.

[כח] ככל פירות גוי שנגמרה מלאכתן אצל הגוי עצמו. [כט] ככל פירות ישראל שנגמרה מלאכתן ביד גוי שחייבים מדרבנן.

יד. מכר הגוי לישראל פרות מחברין אחר שבאו לעונת המעשרות, ומרחן הגוי [בשחן] ברשות ישראל - אינן חייבין בתרומה ומעשרות, הואיל ובאו לעונת המעשרות ברשות הגוי, ומרחן הגוי - אף על פי שחן ברשות ישראל.

טו. הקונה שדה בסוריה - חייב בתרומות ובמעשרות מדבריהם, כמו שיתחייב מן התורה הקונה בירושלים, כמו שבארנו. אבל הקונה פרות מן הגוים בסוריה, בין תלושין בין מחברין, אפלו קדם שבאו לעונת המעשרות - אף על פי שמרחן ישראל - הואיל ואינן מקרקע שלו, פטורין.

[ל] לעיל הלכה ד.

י. גוי שקנה קרקע בארץ ישראל - לא הפקיעה מן המצוות [תרומות ומעשרות], אלא הרי היא בקדשתה^{כא}. לפיכך, אם חזר ישראל ולקחה ממנו, אינה ככבוש יחיד^{כב}, אלא מפרש תרומות ומעשרות, ומביא בפורים; והכל מן התורה, כאלו לא נמכרה לגוי מעולם. ויש קנין לגוי בסוריה^{כג} להפקיע מן המעשרות ומן השביעית, כמו שיתבאר.

[כא] ואם ישראל קנה מהגוי פירות שהוא גידל באותה קרקע, הוא חייב להפריש מהם תרומות ומעשרות מהתורה. [כב] שאינו כיבוש ואינו חייב שם בתרומות ומעשרות מהתורה. [כג] שחייב תרומות ומעשרות בה מדרבנן.

יא. פרות הגוי שגדלו בקרקע שקנה בארץ ישראל - אם נגמרה מלאכתן [הושלם הטיפול בהן] ביד הגוי ומרחן הגוי, פטורין מכלום, שנאמר: "דגנך", ולא דגן גוי. ואם לקחן ישראל אחר שנתלשו קדם שתגמר מלאכתן, ונגמרו ישראל - חייבין בכל מן התורה; ומפרש תרומה גדולה ונותנה לכהן, ותרומת מעשר ומוכרה [בתשלום] לכהן^{כד}, ומעשר ראשון והרי הוא [המעשר ראשון] שלו; מפני שהוא אומר ללוי במעשר ולפניה בתרומת מעשר: 'אני באתי מפני איש שאין אתם יכולין לטל ממנו כלום'.

[כד] כלומר, דווקא אם ישראל גמר את מלאכת הפירות הם חייבים בתרומות ומעשרות מהתורה, אבל אם הגוי גמר את מלאכת הפירות, אפילו אם הם כבר היו ברשות ישראל כשהגוי עשה זאת, חייב התרומות והמעשרות בהם יהיה רק מדרבנן. [כה] מכיוון שהיא שלו כמו המעשר, אלא שאסורה לו באכילה ולכן מוכרה לכהן.

ומפני מה לא יתן תרומת מעשר לפניה, בתרומה גדולה^{כו}? לפי שנאמר בתרומת מעשר^{כז}: "כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר"^{כז} - טבל [תבואה שלא הופרש ממנה מעשרות] שאתה לוקח מישראל, אתה מפרש ממנו תרומת מעשר ונותנה לפניה; אבל טבל שאתה לוקח מן הגוי, אין אתה נותן לפניה תרומת מעשר שתפריש ממנו, אלא מוכרה לפניה, ולוקח דמיה.

[כו] אלא מוכר לו אותה. [כז] והמשך הפסוק: "והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר". אבל תרומה גדולה, שלא מוזכרת בפסוק - הדין הוא שצריך לתת אותה לכהן.

1. דברים-שופטים, יח, ד. 2. במדבר-קרח, יח, כו.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כא. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל - שֶׁהַמַּעֲשֻׂרוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וּבִשְׁל תּוֹרָה אֵין בְּרָרָה [אין חלק הגוי נפטר ממעשר ע"י הקניין]; אֲבָל אִם לָקַחוּ שָׂדֶה בְּסוּרֵיהָ - הוּאִיל וְהַמַּעֲשֻׂרוֹת שֶׁם מִדְּבָרֵיהֶם - אֶפְלוּ חֲלָקוֹ הַגָּדִישׁ, חֲלָקוֹ שֶׁל גּוֹי פֶּטוּר מִכְּלוּם^ל.

(לז) כי בחיוב מדרבנן ניתן לומר שכעת כאילו הוברר מהתחלה מה היה החלק של הגוי מאז ומתמיד, כך שלא יתחייב בתרומות ומעשרות.

כב. פְּרוֹת • אֶרֶץ

יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּצְאוּ לְחוּצָה לְאֶרֶץ^{לח}, פֶּטוּרִין מִן הַחֲלָה וּמִן הַתְּרוּמוֹת וּמִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת, שְׁנֵאֲמַר^{לז}: אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה - "שָׁמָּה" אֲתֶם חֲיִבִּין, וּבְחוּצָה לָהּ פֶּטוּרִין. וְאִם יֵצְאוּ לְסוּרֵיהָ, חֲיִבִּין מִדְּבָרֵיהֶם.

חשנת הראב"ד

פירות... מדבריהן א"א ולי נראה שלא נחלקו ר"א ור' עקיבא בזה אלא בחיוב תורה ובפטור תורה דר"א אזיל בתר גמר פרי ורבי עקיבא אזיל בתר [מקום] קביעות למעשר דהיינו מירוח אבל מדרבנן מיהא א"פ שיצאו ח"ל ונמרחו שם חייבין מדרבנן משום דלא גריעי [מפירות] שנער ומצרים ועמון ומואב ועוד שלא יאמרו ראינו פירות הארץ שנאכלין בטבלם ומי שאינו מודה בזה טועה.

(לח) לפני גמר מלאכתם.

וְכֵן פְּרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ^{לט}, חֲיִבִּין בְּחֲלָה, שְׁנֵאֲמַר: "שָׁמָּה" - שָׁמָּה אֲתֶם חֲיִבִּין, בֵּין בְּפִרוֹת הָאֶרֶץ בֵּין בְּפִרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ. וְאִם נִקְבְּעוּ לְמַעַשֵׁר [נתחייבו במעשר, על ידי שנגמרה מלאכתן] בֵּיד יִשְׂרָאֵל אַחֵר שֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ, חֲיִבִּין בְּמַעֲשֻׂרוֹת מִדְּבָרֵיהֶם [של

חכמים].

(לט) לפני גמר מלאכתם.

כג. עַפְר חוּצָה לְאֶרֶץ שֶׁבֶּא בְּסָפִינָה לְאֶרֶץ - בְּזִמָּן שֶׁהַסָּפִינָה גּוֹשְׁשֶׁת [=מתחככת] בְּאַרְץ - הִרִי הַצּוֹמֵחַ בּוֹ חֲיָב בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת וּשְׁבִיעִית, בְּצוֹמֵחַ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל עֲצֻמָּה^מ.

(מ) מדובר בספינה של עץ, שלמרות שאין בתחתית הספינה נקב, בכל היא נחשבת כמחוברת לארץ מכיוון שרטיבות עוברת דרך עץ.

כד. אֵילָן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּאַרְץ וְנוֹטָה לְחוּצָה לְאֶרֶץ, אוֹ עוֹמֵד בְּחוּצָה לְאֶרֶץ וְנוֹטָה לְאֶרֶץ - הִפֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֵקֶר [=הגזע והשורש]^{נד}; הִיוּ מְקַצֵּת שְׂרָשָׁיו בְּאַרְץ, וּמְקַצֵּת שְׂרָשָׁיו בְּחוּצָה לְאֶרֶץ - אֶפְלוּ הִיָּה

טז. קָנָה קֶרֶקַע מִן הַגּוֹי בְּסוּרֵיהָ, וּפְרוֹת מִחֲבָרִין - אִם הִגִּיעוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת בֵּיד הַגּוֹי, פֶּטוּרִין; וְאִם עָדִין לֹא הִגִּיעוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת, הוּאִיל וְקָנָה אוֹתָן עִם הַקֶּרֶקַע, חֲיָב לְעֶשֶׂר.

יז. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא אֲרִיסָא לְגוֹי בְּסוּרֵיהָ - פְּרוֹתֶיהָ פֶּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת; לְפִי שֶׁאֵין לוֹ בְּגוֹף הַקֶּרֶקַע כְּלוּם^{לב}, וַיֵּשׁ לְגוֹי קִנְיָן בְּסוּרֵיהָ לְהַפְקִיעַ מִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֲרָנוּ. וְכֵן הַחוּכָר [שדה תמורת כמות קצובה של יבול] וְהַמְקַבֵּל [שדה, ומשלם אחוז מסוים מהיבול] וְהַשּׁוֹכֵר שָׂדֶה מִן הַגּוֹי בְּסוּרֵיהָ, פֶּטוּר מִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת וּמִן הַתְּרוּמוֹת.

(לא) פועל שמקבל כשכר על עבודתו אחוזים מהיבול. (לב) והוא נחשב כקונה פירות.

יח. יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּקַח [=קנה] בְּסוּרֵיהָ שָׂדֶה מִן הַגּוֹי עַד שֶׁלֹּא הִבִּיֵּא שְׁלִישׁ, וְחָזַר וּמָכְרָה לְגוֹי מֵאַחֵר שֶׁהִבִּיֵּא שְׁלִישׁ - אִם חָזַר יִשְׂרָאֵל וּלְקַחָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה - הִרִי זֶה חֲיָב בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשֻׂרוֹת, שֶׁהִרִי נִתְחַיְּבָה בֵּיד יִשְׂרָאֵל^{לז}.

(לג) מכיוון שהקרקע כעת בידי ישראל, וגם עונת המעשרות וגמר מלאכת הפירות היו אצל ישראל.

יט. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא לוֹ קֶרֶקַע בְּסוּרֵיהָ, וְהוֹרִיד [=ומניח] לָהּ אֲרִיס, וְשָׁלַח לוֹ הָאֲרִיס פְּרוֹת - הִרִי אֵלוּ פֶּטוּרִין; שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: 'מִן הַשּׁוֹק לְקַח' - וְהוּא, שֶׁהִיָּה אוֹתוֹ הַמִּין מְצוּי בְּשׁוֹק^{לד}.

(לד) ואפילו אם מגדל פירות כאלו בשדה שלו פטור, כי בספק דרבנן פוסקים להקל.

כ. שֶׁתְּפוֹת הַגּוֹי, חֲיִבָּת בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשֻׂרוֹת. בֵּיצֵד? יִשְׂרָאֵל וְגוֹי שֶׁלָּקַחוּ שָׂדֶה בְּשִׁתְּפוֹת - אֶפְלוּ חֲלָקוֹ הַשָּׂדֶה בְּקִמְתָּהּ [=טרם שנקצרה] לָהּ, וְאֵין צְרִיךְ לוֹמַר אִם חֲלָקוֹ הַגָּדִישׁ [=לאחר שנקצרה] - הִרִי טָבֵל וְחֲלִינִין^{לו} מְעַרְבִּין בְּכָל קֶלַח וְקֶלַח מִחֲלָקוֹ שֶׁל גּוֹי, אִף עַל פִּי שְׁמִרְחָן הַגּוֹי; וְחֲיִיבֵין מִדְּבָרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֲרָנוּ.

(לה) שאז היינו יכולים לומר שלאחר חלוקת התבואה, נחשב הדבר כאילו התחלקו בה לפני קצירתה וחיוב התרומות והמעשרות יהיה רק על החלק שבידי הישראלי. (לו) מדובר שהגוי גמר את מלאכת כל התבואה, שאז התבואה שלו פטורה מתרומות ומעשרות ושל הישראל חייבת מדרבנן.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ג סיון - ספר זרעים - הלכות תרומות קא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

צחית סלע מבדיל ביניהן^{מב}, הרי טבל וחלין מערבין זה בזה^{מג}.
שנאמר: "דגנך" - אף כל פיוצא בהן חיב בתרומה. וכן במעשרות.

(א) אך לא מאכל בהמה. (ב) למעט כמחין ופטירות, שאינם יונקים מהארץ. (ג) כלומר, חוץ מאיסור אכילה שיש עליו ללא הפרשת תרומה, יש גם מצוות עשה להפריש תרומה זו.

ב. הפרשינין [=מין קטנית] - אף על פי שאינן מאכל אדם - הואיל ואוכלין אותן בשני רעבון^[=בצורת],

חיבין בתרומה ומעשרות. הסיאָה והאָזוב והקִרְנִית שזרען מתחלה לאדם, חיבין במעשר; וכן כל פיוצא בהן. זרען לבהמה - אף על פי שנגמלן

[=התחרט] ויחשב עליהן^[שישמון] לאדם כשהן מחבין - פטורין, שמחשבת חבורה אינה פלוס. עלו^[=גדול] מאליהם בחצר - אם היתה חצר המשמרת פרותיה

[=שמורת] - הרי אלו חיבין, ששתמן^[=שבורך כלל מיעדים] לאדם; ואם אינה משמרת, פטורין.

(ד) שלשה אלו הם עשבי תיבול שצומחים בגינות ובבתים בלי שיזרעו אותם, ומשתמשים בהם הן למאכל אדם והן למאכל בהמה. (ה) המחשבה שחושב האדם בזמן לאחר שהזרע צמח אך עדיין מחובר לקרקע. (ו) כי הם נחשבים הפקר.

ג. זרעוני גנה שאין נאכלין^ו, כגון זרע לפת זרע בצלים וזרע צנון וכיוצא בהן - פטורין מן התרומה ומן המעשרות, מפני שאינן אכל; אבל הקצח, חיב בתרומה ומעשרות.

(ז) אף שהפרי הגדל מהם, הוא מאכל אדם.

ד. תמרות^[=פרחים] של תלתן, ושל חרדל, ושל פול הלבן, ושל צלף, והקפרסין^[=קליפה] של צלף - פטורין, מפני שאינן פריה. במה דברים אמורים? בשזרען לזרע^[=לזריעה]; אבל זרען לירק, הרי אלו חיבין. וכן האבילונות^[=הפרי עצמן] של צלף חיבין, מפני שהן פרי.

(ח) כל הצמחים הללו פטורים מתרומות ומעשרות מכיוון שהם אינם עיקר הפרי, אלא צמחים נלווים. (ט) ומכיוון שזרע אותם לזרע, העלים שלהם אינם חשוכים בעיני הבעלים. (י) מכיוון שרגילים לאכול את העלים יחד עם הפרי.

ה. בסבר שזרעה לזרע, ירקקה^[=העלה שבו] פטור מן

(מא) ואם העיקר בחוץ לארץ, למרות שהענפים נוטים לארץ הפירות יהיו פטורים מתרומות ומעשרות. (מב) בין החלק שנמצא בארץ לחלק שבחוץ לארץ. (מג) מכיוון שענפי העץ ופירותיו, יונקים משני חלקי הגזע והשורשים, ובדיני תורה לא אין 'ברירה' ולא ניתן לחלק באופן שרירותי ולומר על פירות מסוימים שהם בוודאי ינקו מהחלק שבארץ או להפך.

כה. עציץ נקוב^[בתחתית] שהיה בו זרע שלא השריש^[=השתרש בקרקע], והיה נקבו^[=נקב] בארץ ונפז^[=ענפיו] חוצה לארץ - הולכין אחר הנוף^{מד}.

(מד) אך אם העציץ השריש בארץ, בוודאי הולכים אחר העיקר.

כו. התרומה • בזמן ההזה, ואפלו במקום שהחזיקו עולי בבל, ואפלו בימי עזרא - אינה מן התורה, אלא

מדבריהם^[=מדרבנן]; שאין לה תרומה של תורה אלא בארץ ישראל, ובזמן שהיו כל ישראל שם, שנאמר: "כי תבואו"⁴, ביאת פלכם פשהו בירשה ראשונה ויכמו שהן עתידין לחזר בירשה שלישית^[לעתיד לבוא]; לא פשהו בירשה שניה שהיתה בימי עזרא, שהיתה ביאת מקצתן - ולפיכך לא חיבה אותן מן התורה. וכן נראה לי, שהוא הדין במעשרות^{מב}, שאין חיבין בהן בזמן הזה אלא מדבריהם, בתרומה.

(מה) מכיוון שדיני תרומות ומעשרות הוקשו ונכתבו בתורה בסמוך אחד לשני.

פרק ב

היבול החייב בהפרשת תרומות ומעשרות.

א. כל אכל אדם^א, הנשמר^[=שאינו הפקר], שגדוליו מן הארץ^ב - חיב בתרומה; ומצות עשה להפריש ממנו^ג ראשית לפהן, שנאמר: "ראשית דגנך תירשך ויצהרך^ד .. תתן לו"^ה; מה דגן תירוש ויצהר מאכל אדם, וגדוליו מן הארץ, ויש לו בעלים,

4. במדבר-שלח, טו, ב, ועוד. 5. דברים-שופטים, יח, ד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אֹכְלִין אוֹתָן בְּתַחֲלָתָן [=בעודם רכים], הֲרִי הֵן חִיבִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת.

ט. וְאֵלּוּ פְּטוּרִין מִן הַתְּרוּמָה וּמִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת: הֶלֶקֶט וְהַשְׂכָּחָה וְהַפֶּאֶה וְהַפֶּטֶר וְהַעֲלָלוֹת [=מתנות עניים]^{טז}, אֶפְלוּ הַעֲמִיד מִהֵן [העני] פָּרִי [=ערימה]. וְאֵם עֲשָׂה מִהֵן גֶּרֶן [=סידר את הערימה] בְּשָׂדֶה - הֶקְבְּעוּ לְמַעֲשֻׂרוֹת, וּמִפְּרִישׁ מִהֵן תְּרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת^י; אֲבָל אִם עֲשָׂה הַגֶּרֶן בְּעֵיר - פְּטוּרִין, שֶׁהִי קוֹל [=פרסום] יֵשׁ לָהֶן, וְהַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁהֵן לֶקֶט אוֹ שְׂכָחָה אוֹ פֶּאֶה.

(טז) מכיוון שמתנות עניים הם הפקר, והפקר פטור מתרומות ומעשרות. (יז) במקרה כזה, חז"ל חייבו את העני להפריש תרומות ומעשרות מפני מראית עין – שיהיה נראה שגידל תבואה בשדה ולא הפריש ממנה.

י. הֶלֶקֶט וְהַשְׂכָּחָה וְהַפֶּאֶה שֶׁל גוֹי - חִיבִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת^{יח}, אֲלָא אִם בֶּן הַפְּקִיר^{יט}.

(יח) מכיוון שמצד הדין גוי פטור מלקט שכחה ופאה, אלא שהוא בחר לתת אותם לעניים ואינם נחשבים הפקר, ולכן דין היבול הזה יהיה ככל יכול של גוי בארץ ישראל, שאם גמר המלאכה נעשה אצל הישראל חייב להפריש מהפירות תרומות ומעשרות. (יט) לעניים ולעשירים, ואז הם הפקר ופטורים מתרומות ומעשרות.

וְכֵן הַתְּבוּאָה וְהַזֵּיתִים שֶׁלֹּא הִבִּיאוּ [-גדלן] שְׁלִישׁ, פְּטוּרִין מִן הַתְּרוּמָה וּמִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת; וּמִנֵּין יוֹדֵעַ [אם הִבִּיאוּ שְׁלִישׁ? כָּל שְׂזוּרָעָה וּמַצְמַחַת [=כשהגרענים מצמיחים], בְּיָדוֹעַ שֶׁהִבִּיאה שְׁלִישׁ. עֵבֶר וְהַפְּרִישׁ מִתְּבוּאָה וְזֵיתִים שֶׁלֹּא הִבִּיאוּ שְׁלִישׁ, אֵינָה תְּרוּמָה.

יא. וְכֵן הַהֶפְקֵר - פְּטוּר מִן הַתְּרוּמָה וּמִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת, וְאֶפְלוּ הַפְּקִיר הַכֹּל; אֲבָל הַזּוֹרֵעַ שִׂדָּה הַפֶּקֶר, חֵיב בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת^כ.

(כ) מכיוון שלמעשה התבואה שייכת לזורע ואינה הפקר.

יב. הַפְּקִיר • קָמָה [-שדה]

שְׁטַרְס נִקְצָרָה] וְזָכָה בָּהּ, וְעֵבֶר וְהַפְּרִישׁ מִמֶּנָּה תְּרוּמָה כֹּא - הֲרִי זֶה תְּרוּמָה; אֲבָל אִם הַפְּקִיר שְׁבָלִים [לאחר שנקצרו] וְזָכָה

השנת הראב"ד

הַפְּקִיר . . תְּרוּמָה א"א לא שיהא חֵיב אֵלּא שֶׁאִם הַפְּרִישׁ הוּא תְּרוּמָה כְּדֹאמְרִין בַּמַּפְקִיר אֵת כְּרֵמוֹ וְהַשְׂכִּים בְּבִקְרָה וּבְצִוּוֹ שֶׁהוּא פְּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר וּמִפְּרִישׁ בִּירוּשְׁלַיִם מִה בֵּין קָמָה לְשִׁבְלִין קָמָה עַד שֶׁלֹּא הַפְּקִיר עֵבֶר וְהַפְּרִישׁ מִהֵן תְּרוּמָה אֵינָה תְּרוּמָה וְכִשְׁהַפְּקִירִים לֹא הַפְּקִיעַ מֵהֶם כְּלוֹם שִׁבְלִים אִי עֵבֶר

הַתְּרוּמָה וּמִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת^{יא}; זֶרְעָה לִּירֶק, מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת מִן הִירֶק וּמִן הַזֶּרַע. וְכֵן הַשְּׂכָת שְׂזוּרָעָה לְזֶרַע, יֶרֶקָה פְּטוּר; זֶרְעָה לִירֶק - מַתְעַשְׂרֶת זֶרַע וִירֶק, וְאֵינָה מַתְעַשְׂרֶת זִירִין [=גבעולים]; זֶרְעָה לְזִירִין, מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת מִן הַזֶּרַע וּמִן הִירֶק. וְכֵן הַשְּׂחָלִים וְהַגֶּגֶר שְׂזוּרֵן לְזֶרַע, מַתְעַשְׂרִין זֶרַע וִירֶק^{יב}. בְּצִד מַתְעַשְׂרִין לְזֶרַע וְלִירֶק? שֶׁאִם לֶקֶט הִירֶק לְאֲכָלוֹ, מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת וְאַחֵר כֹּף אוֹכֵל; וְכִשְׂיִבֵּשׁ וְיֹאסֵף הַזֶּרַע שָׁלוּ, מִפְּרִישׁ מִן הַזֶּרַע.

(יא) כמו הדין בהלכה הקודמת, שמכיוון שזרעה לזרע הירק שלה לא חשוב לבעלים. (יב) כלומר, כשם שאין צורך להפריש תרומות ומעשרות מגבעולי השבת, כך גם הדין בגבעולי שחלים וגגרי.

ו. הִירֶקוֹת - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מֵאֲכָל אָדָם, אֵינָן חִיבִין בְּמַעֲשֻׂרוֹת אֲלָא מִדְּבָרֵיהֶם [-מדרבנן]; לְפִי שְׁנֵאמַר בְּמַעֲשֵׂר: "תְּבוּאֹת זֶרְעָךָ"^ו, תְּבוּאָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ; אֲבָל הִירֶקוֹת אֵינָם בְּכָלֵל הַתְּבוּאָה. וְכֵן יִרְאֶה לִּי, שֶׁהוּא הַדִּין בְּתְרוּמָה - שֶׁהִי נֵאמַר בָּהּ: "דִּגְגָנָךְ תִּירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ"^ז, כָּל הַדּוּמָה לְאֵלוֹ; אֲבָל תְּרוּמַת הִירֶק - מִדְּבָרֵיהֶם, בְּמַעֲשֵׂר.

ז. אֵין מִפְּרִישִׁין תְּרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת מִן הִירֶק בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, וְאֶפְלוּ בְּמִקְוֹמוֹת שְׁאֵמְרָנוּ שְׁמִפְּרִישִׁין בָּהֶן מַעֲשֻׂרוֹת^ח. וְכֵן יֶרֶק הַבָּא מִחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ - אֵף עַל פִּי שִׁישׁ עֶפֶר בְּעֶקְרֵיהֶן [=בשורשים]^ט, הֲרִי זֶה פְּטוּר וְלֹא גִזְרִי עָלֵינוּ.

(ג) כמו בבל, מצרים, עמון ומואב. (יד) ושתלו אותו שוב בארץ, וממשיך להוסיף ולגדול. (טו) למרות שפירות מחוץ לארץ שנכנסו לארץ חייבים בתרומות ומעשרות, על ירקות לא תיקנו חז"ל חובה זו.

הַתְּבוּאָה וְהַקְטָנִית שְׂזוּרֵן לִירֶק - בְּטֻלָּה דַּעְתּוֹ אֲצֵל כָּל אָדָם [-אין כוונתו מועילה], וְהִירֶק שֶׁלֶּהֵן פְּטוּר; וְהַזֶּרַע, חֵיב בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת.

השנת הראב"ד

הַתֵּלֶת . . וּמַעֲשֻׂרוֹת א"א הִרִי הוּא סוֹתֵר דְּבִרְיוֹ מִמָּה שֶׁאִמְרָה לְמַעֲלָה בְּתִמְרוֹת שֶׁל תֵּלֶת דּוּמָה לְמַעֲלָה שֶׁרִי עֻקְבָא חוֹלֵק עַל ר"ג וְכֹאֵן הוּא פּוֹסֵק כְּר"ג לומר שלא חלק ר"ע עַל ר"א בְּצִלְף עֵינָן בְּמִשְׁנָה.

ח. הַתֵּלֶת • - אֵף עַל

פִּי שְׁאֵינִי אֲכָל אָדָם

פְּשִׁיקָשׁוּ [-כשיתקשו בגדילתן]

- הוֹאִיל וְרֹב אָדָם

טו. וכן תרומת מעשר - אם נטמאת, או נטמא המעשר - מפרישין אותה בטמאה, ונתנת לכהן להנות בשרפתה.

טז. וכל המפריש תרומה גדולה או תרומת מעשר - מברך קדם שיפריש בדרך שמברכין על כל המצוות [לפני עשייתן], כמו שבארנו בברכות.

יז. אין מוציאין תרומה מהארץ לחוצה לארץ, אפלו טמאה^כ. ואין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ^כ. ואם הביא - הרי זו לא תאכל, מפני שהיא טמאה בארץ העמים [=גזרה של טומאת ארץ העמים]; ולא תשרף, שלא יאמרו: 'ראינו תרומה שלא נטמאה נשרפת'; ולא תחזר לחוצה לארץ, שמא יאמרו: 'מוציאין תרומה לחוצה לארץ'; אלא מניחין אותה עד שתטמא טמאה ידועה לכל^כ, או עד שכיבא ערב הפסח אם היתה חמץ, ותשרף.

(כה) למרות שהיא מיועדת רק לשריפה. (כו) כדי שכהנים מארץ ישראל לא יצא במיוחד לחוץ לארץ כדי להביא משם תרומה. (כז) ואסור לטמא אותה בכוונה, שלא יאמרו: ראינו שטמאים בכוונה תרומה בארץ ישראל.

פרק ג

כמה מהיבול מפרישים לתרומה. דיני תרומת מעשר.

א. תרומה גדולה, אין לה שעור מן התורה, שנאמר: "ראשית דגנך"^א - כל שהוא [=כמות מזערית], אפלו חטה אחת פוטרת את הקרי [=ערימה]. ולכתחלה, לא יפריש אלא בשעור שנתנו חכמים; ובזמן הזה, שהיא עומדת לשרפה מפני הטמאה^א, יש לו להפריש כל שהוא לכתחלה.

(א) כלומר, מכיוון שהיא עתידה להיטמא, כי הרי כעת היא עדיין לא מוכשרת לקבל טומאה.

ב. וכמה הוא שעורה שנתנו חכמים? עין יפה [=נתנה בנדיבות - היא בשיעור של], אחד מארבעים; והבינונית, אחד מחמשים; ועין רעה, אחד מששים. ולא יפחות מאחד מששים.

בהן, ועבר והפריש מהן תרומה - אינה תרומה^{כב}. וכן כל המפריש מדבר שאינו חיב, אינה תרומה; וכן במעשרות.

(כא) למרות שמצד הדין, הוא פטור מהפרשת תרומות ומעשרות. (כב) מכיוון שלפני שהפקיר את השיבולים כבר היה אפשר להפריש מהם תרומה, כך שבמעשה ההפקרה הבעלים הפקיעו מהשיבולים את החיוב להפריש מהם תרומה.

דברים שאין דרךן של רב בני אדם לזרע אותן בגנות ובשדות, אלא חזקתן מן ההפקר - הרי הן פטורין מן התרומה ומן המעשרות; כגון השום פעל [=המביא לו בכי, ובצל של רכפה] [=חריף במיוחד], וגרים הקלקי [=הגדל בקליקת], ועדשים המצריות, וכיוצא בהן.

יג. נתערב דבר שחיב בתרומה בדרך שאינו חיב - כגון זיתי נקוף [=שליקטו עניים] שנתערבו בזיתי מסיק [=שליקט בעה"ב], וענבי עוללות [=ענבים קטנים, שמותיירים לעניים] בענבי פציר [=שבצר בעה"ב] - אם יש לו פרות אחרות [מאותו המין], מוציא [=מפריש מהטבל הוודאין] על החיב לפי חשבון [הטבל שנתערב]. ואם אין לו אלא אלו - מפריש תרומה ותרומת מעשר על הכל, וכאלו הכל חיב בתרומה; ומפריש מעשר ראשון ומעשר שני, לפי חשבון דבר החיב.

יד. התרומה - לכהן, בין טמאה בין טהורה; אפלו נטמא הדגן או התירוש פלו קדם שיפריש^{כג}, הרי זה חיב להפריש ממנו תרומה בטמאה ולתנה לכהן - שנאמר: "ואני, הנה נתתי לך את משמרת תרומתי"^{כד}, אחת טמאה ואחת טהורה. הטהורה נאכלת לכהנים. והטמאה, יהנו בשרפתה: אם היה שמן, מדליקין אותו; ואם היה דגן וכיוצא בו, מסיקין בו את התנור^{כד}.

(כג) כלומר, נטמא לאחר שנתלש, לפני ההפרשה, שהייתה לו הזדמנות להפריש ממנו בטהרה. (כד) ואסור לכהן לתת אותו לבהמה לאכול.

8. במדבר-קרח, יח, ח. 9. דברים-שופטים, יח, ד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ג. כל תרומה שאין הפהנים מקפדין עליה,

לתרם אחד מעשרה, ועלתה בידו אחד מששים - תרומתו תרומה^ט; נתפון לתרם אחד מששים, ועלתה בידו אחד מחמשים - אינה תרומה^י.

(ט) מכיוון שבתוך כוונתו לתרום עשירית מהיבול, הוא התכוון גם לתרום את החלק הזה. (י) מכיוון שכוונתו לא התקיימה.

ו. המפריש תרומה, ועלתה בידו אפלו אחד מעשרים - תרומתו תרומה. תרם ועלתה בידו אחד מששים, וחזר והוסיף לשם תרומה - אותה התוספת חיבת במעשרות; ומפריש ממנה הכהן המעשרות, ואחר כך לאכלה.

תרם^{יא} ועלתה בידו אחד מחמשים ואחת - הרי זו תרומה, ויחזר ויתרם פעם שניה כדי להשלים השעור שבדעתו^{יב}; והתוספת הזאת - יש לו [רשות] להפרישה במדה או במשקל או במנין^{יג}, אבל לא בפרישה אלא מן המקף בראשונה. [מאותו היבול]^{יד}

(יא) מתוך כוונה לתרום כתקנת חכמים - אחד מחמשים. (יב) ותוספת זו נחשבת כחלק מהתרומה ואינה חייבת במעשר, מכיוון שמלכתחילה התכוון להפריש אותה. (יג) מכיוון שכבר התחייב והפריש מתוך כוונה לתרום בכמות כזו, הוא יכול להפריש במדידה כדי לוודא שאכן מפריש אותה במדויק. (יד) כדין בכל תרומה.

ז. המפריש • מקצת המפריש • אחרות א"א כבר הגהתי בהלכות מעשר שיש עליו מן התורה.

הפריש • מקצת התרומה טו - אותו המקצת אינו תרומה,

והרי הוא כחולק הכרי [ודין המקצת כטבל גמור]; **ואף על פי כן, צריך להפריש תרומת אותו מקצת ממנו, ולא פריש עליו מפרות אחרות.**

(טו) מתוך כוונה שיתרום את השאר מאוחר יותר.

ח. הפריש מקצת תרומה מכרי זה, ומקצת תרומת כרי אחר ממנו - הרי זה לא יתרם מזו על זה. [אלא

פריש מכל 'מקצת' ערימה לברה]

האומר: 'תרומת הכרי הזה לתוכו' [ולא הוציא התרומה מן הערימה] - **אם אמר 'בפפונ' או 'בדרומ' - קרא שם** [נחשב לתרומה], **וחיב להפריש ממנו תרומתו; ואם לא עיין [=עייין] מקום, לא אמר פלום^{טז}.**

(טז) מכיוון שהפרשת תרומה כדין, צריכה להיעשות באופן שמקום התרומה ניכר.

ט. אמר: 'תרומת הכרי הזה והכרי הזה בזה'

השגת הראב"ד
ואלו... תרומה א"א אמת הוא כי כן מצא בתוספתא ואל תמה מה ענין שיעור שיעור תרומה אלא יעלה במה שנפל שם בין לאיסור בין להיתר שלא אמרו אלא בתרומה שנתערבה בטבל שצריך לתקן הטבל ואינו מפריש אלא אחד מששים מדלא מפליג בעירוב תרומה אלמא אין הפרש בין שנפלה למאה או לפחות ממאה אצ"פ שהוא עולה מתוכה והשאר חולין אפ"ה אינו מפריש אלא אחד מששים.

הגוץ תרומת החרובין והפליסין - נטלת לבתחילה אחד מששים. ואלו • נטלין אחד מששים: תרומת גדולי תרומה [=תרומה שזרעה והצמיחה]^א, **וערובי תרומה** [=תרומה שהתערבה בטבל], **ותרומה טמאה שהיתה**

הטמאה באנס או בשגגה, ותרומת הקדש, ותרומת חוצה לארץ, ותרומת הקצח, והפליסין, והחרובין, והגמזיות [=תאנים רעות], **והתורמוסין, ושעורין אדומיות, וכיוצא בהן, ופרות עציץ שאינו נקוב** [בתחתית]^ב; **וכן האפיתרופין** [=אפיתרופוסים], **כשתורמין פרות יתומים, תורמין אחד מששים.**

(ב) שאינם מדקדקים בכמות שהם מקבלים ממנה. (ג) חכמים תיקנו שגידולי תרומה יהיו נחשבים תרומה ויימכרו לכהנים בזול, ולכן לא חייבו להפריש מהגידולים הללו תרומה יותר מהכמות המינימלית. (ד) שהבעלים הקדישו את התבואה לאחר שכבר גמרו את מלאכתה והתחייבו בהפרשת תרומות ומעשרות, ואז מוטלת חובת ההפרשה על גזבר ההקדש. (ה) שחייב הפרשת התרומה ממנו, הוא מדרבנן. (ו) מכיוון שנכסי יתומים הם כהקדש.

ד. אין • תורמין תרומה זו לא במדה [=מידת נפח], **ולא במשקל, ולא במנין - לפי שלא נאמר בה שעור; אלא אומר** [=משער], **ומפריש**

בדעתו כמו אחד מחמשים. אבל תורם הוא את המדודה ואת השקול ואת המנוי. ולא יתרם בטל ובקפה שמדתן ידועה, אבל תורם הוא בהן חציין או שלישין. ולא יתרם בסאה חצייה, שחצייה מדה.

(ז) תרומה גדולה. אבל תרומת מעשר מפרישים אותה במדויק (כדלהלן הלכה י"א). (ח) כלומר, לאחר מדידת כמות כל היבול.

ה. המרבה בתרומה - הואיל ושייר מקצת חלין, הרי זו תרומה; אבל אם אמר: 'כל הפרות האלו תרומה', לא אמר פלום [=אינם נחשבים תרומה]. **המתפנן**

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ג סיון - ספר זרעים - הלכות תרומות קה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

[במקום הזה] - מקום שנסתלקה [כ=בו נקבע] תרומתו של ראשון, שם נסתלקה תרומתו של שני.¹⁰

יז) כלומר, באותו מקום שציין שבו נמצאת תרומת הכרי הראשון, תהיה תרומת הכרי השני בכרי השני. כגון, אם אמר שהתרומה בכרי הראשון תהיה בצד צפון, גם תרומת הכרי השני תהיה בצד צפון של הכרי השני.

י. תרומת מעשר, אין מפרישין אותה באמד; אלא מדקדק בפעורה, ואפלו בזמן הזה - שהרי פעורה מפרש בתורה.

יא. דבר שדרכו להמדר [לפי נפת] - מודד, ודבר הנשקל - שוקל, ודבר שאפשר למנותו - מונה. היה אפשר למנותו ולשקלו ולמדרו - המונה משבח, והמודד משבח ממנו, והשוקל משבח משניהם.

יב. מצות תרומת מעשר - שפירש אותן בן לוי ממעשרו, שנאמר: "פי תקחו מאת בני ישראל את המעשר"¹⁰. ויש [רשות] לישראל [הבעלים] להפריש אותה, ולתנה לכהן; ויתן המעשר ללוי, אחר שהפריש ממנו תרומתו שהיא מעשר מן המעשר.¹¹ (יח) אבל לכתחילה, המצווה מוטלת על הלוי.

יג. ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבלים. קדם שידוש [=שיפריד הגרענים מן הגבעול] ויפריש תרומה גדולה, ונתנו ללוי - אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושנו, אלא תרומת מעשר בלבד.

אבל אם דש ישראל¹², והפריש המעשר מן הדגן קדם שפירש תרומה גדולה, ונתנו ללוי - חייב הלוי להפריש ממנו תרומה גדולה, ותרומת מעשר; מאחר שנעשה דגן, נתחייב בתרומה גדולה - שנאמר¹¹: "ראשית דגנך".

יט) וגם סידר את ערמת התבואה, כך שהתחייב בהפרשת תרומות ומעשרות.

יד. בן לוי שלקח מעשר שבלים - לא יתן תרומתו לכהן שבלים, אלא קונסין אותו לדוש ולזרות [=להסיר הפסולת] ולתן לו מעשר מן המעשר מן

הדגן; ואינו חייב לתן לו מעשר מן התבן או העצה [גבעולי התבואה]^{כא}. ואם הפריש תרומת המעשר שבלים, כמו שנתנו לו - הרי זה פותש [=דש], ונותן לכהן את הזרע ואת התבן. ומפני מה קנסו אותו לכתש? מפני שלקח המעשר שבלים, והפקיע ממנו תרומה גדולה.

כ) את הלוי שלקח מעשר לפני הדישה וגרם בכך לכהן להפסיד את התרומה הגדולה שיש באותו מעשר, כמבואר בסוף ההלכה. (כא) מכיוון שאינם אוכל.

טו. בן . . . שבו א"א מ"ש אין בו טעם והוא הפך הגמרא שלנו. השנת הראב"ד
ישאל • בן . . . שאלו ללוי: 'כף אומר לי אבא, מעשר לך בידך' - אין חוששין [שלא לא הופרש] לתרומת מעשר שבו; שהרי אביו הפריש תרומתו, ולפיכך צוהו שזה המעשר לפלוני הלוי. ואם אומר לו: 'אמר לי אבא, פור [=מידת נפת] מעשר יש לך בידך' - חוששין לתרומת מעשר שבו.

כב) מכיוון שנקב בכמות, כור מעשר, מסתבר שעוד לא הפריש ממנה תרומת מעשר, וכונתו הייתה שיפריש ממנה הלוי לפי החשבון.

טז. תרומת • מעשר שהיה בה אחד משמונה בשמינית [שם 1/64 הלוג, ונקרא 'קורטוב']^{כג}, מוליכה לכהן; פחות מכאן [=משיעור זה], אינו מטפל בה להוליכה, אלא משליכה באור, ושוּרְפָהּ^{כד}. וכיין ובשמן - אפלו כל שהוא, מוליכה לכהן; ובלבד שתהיה תרומת מעשר ודאית, וטהורה; אבל אם הייתה טמאה, או שהיתה של דמאי [=ספק מעושרת] - אם אין בה פשעור^{כה}, אינו מטפל בה אלא שורפה.

כג) מדובר כאן על מיצי פירות חוץ מיין ושמן כדלהלן.

10. במדבר-קרח, יח, כו. 11. דברים-שופטים, יח, ד.

ויש . . . אותה: משום שפעולת הלוי היא רק בירור החלק השייך לתרומת מעשר ולא החלת קדושה חדשה - לקו"ש ש"ח"ח ע' 69 והע' 39.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כד) מכיוון שכמות כזו מועטה של מיץ פירות, אינה נחשבת ככל. (כה) אחד משמונה שבשמינית.

כ. תרומת מעשר -

מפרישין אותה שלא מן המקף, שנאמר: "מכל מעשרותיכם תרימו"12; אפלו מעשר אחר במדינה זו, ומעשר אחר במדינה אחרת - מפריש תרומה אחת על הכל. ותלמידיו חכמים אין תורמין אלא מן המקף, ואפלו תרומת מעשר.

כא. בן לוי שהיה לו

מעשר ראשון שלא נטלה ממנו תרומתו, והניחו [ללא תרומה] להיות מפריש עליו והולך [ומעשר זה יפריש כל תרומותיו], והוא בטבלו - מה שעשה עשוי, שנאמר: "פי את מעשר בני ישראל, אשר ירימו לה"13, מלמד שהוא עושה את פלו תרומה לאחר.

כב. הפריש ממנו תרומת מעשר תחלה, ואחר כך הניחו להיות מפריש עליו והולך עד שיעשה פלו תרומת מעשר, ויתגנו לכהן - לא עשה פלו, שנאמר: "את מקדשו, ממנו"14: בזמן שקדשו בתוכו, עושה אותו תרומה לאחרים; אין קדשו בתוכו, אינו עושה אותו תרומה לאחרים.

(לד) ואינו יכול לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר.

וכן המניח פרות להיות מפריש עליהן תרומה גדולה, צריך שיהיו טבלין [=שלא הופרש מהן] לתרומה; ואם הניחן להיות מפריש עליהן מעשר, צריך שיהיו טבלין למעשרה.

(לה) מכיוון שאי אפשר להפריש תרומות ומעשרות מפירות הפטורים על החייבים (כדלהלן פרק ה הלכה יב).

כג. כשפרישין תרומות ומעשרות, מפרישין אותן על הסדר. כיצד? מפריש בפורים תחלה לכל,

השנת הראב"ד

ותלמידיו... מעשר א"א לא כתב זה אלא מפני שהוקשה עליו שראה בגיטין על תרומות וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המקף ולפיכך כתב שהת"ח אינו תורמין אלא מן המקף ולפ"ד לא היה קורא אותו חשוד אם לא היה שם צד איסור אבל אומר אני שהלוי אינו תורם אלא מן המקף ועליו הוא אומר והרמות ממנו תרומה מן המחומר והטעם שמה ישכח ויעשה את התרומה תרומת מעשר על מקום אחר אבל ישראל התורם תרומת מעשר תורם שלא מן המקף שאין לחוש לכך והטעם לתרומה גדולה שאינה ניטלת אלא מן המקף מפני שניטלת באומד ולא יוכל לכזין כשיעור אלא מן המקף ועוד שמה ישכח.

יד. אין תורמין תרומה גדולה, אלא מן המקף [=הסמך]. כיצד? היו לו חמשים סאה בבית זה, וחמשים סאה בבית אחר - לא יפריש מאחד מהן שתי סאין על המאה, שנמצא מפריש ממקום על מקום אחר. ואם הפריש שלא מן המקף, תרומתו תרומה; והוא, שיהיה המפרש שמור; אבל אם היה טעון [=עמוס ב] פדי יין או שמן, וראה שהן משתברין, ואמר: 'הרי הן תרומה על פרות שבביתי' - לא אמר פלוס.

(כו) מכיוון שהם עומדים להישבר, הם נחשבים כאילו שאינם בעולם.

יז. פרות המפוזרין בתוף הבית, או שתי מגורות [=כלי אחסון] שבבית אחד - תורם מן אחד על הכל. שכי תבואה, ועגולי דבילה [=תאנים דבוקות], וחביות של גרגרות [=תאנים מיובשות] - אם היו בהקפה אחת [=סמוכים], תורמין מאחד על הכל. חביות של יין - עד שלא סתם את פיהן, תורם מאחת על הכל; ומשסתם, תורם מכל אחת ואחת.

(כז) כי פירות שנמצאים בבית אחד וברשות אחת, נחשבים כאילו הם סמוכים ומוקפים זה לזה. (כח) כי כל חבית סתומה, נחשבת כרשות בפני עצמה.

יט. היה מלקט גפני [=אגודות] ירק ומניח בגנה, תורם מאחד על הכל. הביא מין אחד אחר [אחר] ביניהן, תורם מכל אחד ואחד; הביא מינין הרבה בקפה [=סל], פרום מלמעלה ופרוץ מלמטה ומין אחר באמצע - לא יתורם מן [הכרוב] העליון על התחתון. ואם הקיף חמשה צבורין [=ערימות] בגלן - תורם מאחד על הכל, בזמן שעקר הגלן קיים [=כשיש תבואה בגורן] לא; אין עקר הגלן קיים, תורם מכל אחד ואחד.

(כט) מכיוון שכל הגינה נחשבת כמקום אחד. (ל) מכיוון שדבר אחר מפסיק ביניהם. (לא) כי הגורן מחבר אותם. (לב) שכבר פינה את כל שאר התבואה מהגורן, ונשארו רק חמשת הערמות הללו. (לג) מכיוון שהבעלים עתיד לפנות

12. במדבר-קרח, יח, כח-כט. 13. במדבר-קרח, יח, כד. 14. במדבר-קרח, יח, כט.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ואחר כך תרומה גדולה, ואחר כך מעשר ראשון, ואחר כך מעשר שני או מעשר עני. והמקדים שני לראשון, או מעשר לתרומה, או שהקדים תרומה לבכורים - אף על פי שעבר על לא תעשה, מה שעשה עשויה.

ומניין שהוא בלא תעשה? שנאמר: "מלאךך ודמך לא תאחר"¹⁵, לא תאחר דבר שראוי להקדימו; ואין לוקין על לאו זה.

(לו) מכיון שהוא לאו הניתק לעשה, שיכול לתקן ולהפריש מחדש על הסדר, וכל לאו הניתק לעשה - אין לוקים עליו.

השנת הראב"ד

הרוצה . . . ושליש א"א פי' שהם ג' סאין, ואומר אחד מק' שיש כאן פירוש בין הכל והוא סאה, הרי הוא בצד זה שהפרשתי פירוש באותן שלש סאין, והרי הוא חולין פירוש עד שיפריש התרומה, והנשאר שהפרשתי פי' הם השנים, הוא תרומה על הכל, והמעשר הראוי להיות למאה חולין אלו הרי הוא בצד זה שהפרשתי פירוש הוא הכרי הגדול, וזה הנשאר יתר על התרומה ממה שהפרשתי הרי הוא תר"מ על הכל.

כד. הרוצה • להפריש

תרומה גדולה ותרומת

מעשר כאחד [=ביחד] -

מפריש אחד משלשה

ושלשים ושלשילי,

ואומר: 'אחד ממאה

שיש כאן, הרי הוא בצד

זה שהפרישתי, והרי הוא

חלין לך; והנשאר מזה

שהפרישתי¹⁶, הוא תרומה על הכל; והמעשר

שראוי להיות למאה חלין אלו, הרי הוא בצד זה

שהפרישתי; וזה הנשאר יתר על התרומה ממה

שהפרישתי¹⁷, הרי הוא תרומת מעשר על הכל¹⁸.

(ז) 3% מהתבואה, הכוללים 2% תרומה גדולה ו1% תרומת מעשר. (ח) כלומר, הרי הוא חולין עד שיפריש את התרומה. (ט) שני החלקים האחרים. (מ) האחד ממאה הראשון. (מא) כך יוצא שמפריש כסדרם: תרומה, ואחר-כך מעשר, ואחר-כך תרומת מעשר.

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

פרק ד

דיני שליחות בתרומה

א. עושה אדם שליח להפריש לו תרומות

15. שמות-משפטים, כב, כח. 16. במדבר-קרח, יח, כח.

ואין . . . גוי: הביאור בזה בהבנת גדר שליחות ומהות "שליח עושה שליח" - לקו"ש חל"ג ע' 113, יין מלכות ספ"ג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו. האומר לשלוחו: 'צא ותרם לי', והלך לתרם, ואינו יודע אם תרם או לא תרם, ובא ומצא פרי תרם - אין חזקתו תרם; שאין אומרים באסורין חזקת שלים עושה שליחותו להקל, אלא להחמיר; וחושש שמא אחר תרם שלא ברשות".
(א) ומדובר במקרה שהבעלים לא הסכימו גם לאחר ההפרשה. (ב) כי זו זכות לבעל הפירות שמתקנים את פירותיו, ומצד הזכות הוא נעשה שליח.

(יא) ואין תרומתו תרומה.

ז. האומר לשלוחו: 'צא ותרם' - תרם כדעתו של בעל הבית: אם היה יודע בו שהוא [בעל הבית] בעל עין רעה, מפריש אחד מששים; ואם היה [בעל הבית] בעל נפש שבעה, מפריש לו אחד מארבעים. ואם אינו יודע דעתו - מפריש לו בכינונית, אחד מחמשים.

נתפון לכינונית, ועלמה בידו אחד מארבעים או אחד מששים - תרומתו תרומה¹⁷; ואם נתפון להוסיף על הכינונית, ותרם אפלו אחד מתשעה וארבעים - אין תרומתו תרומה¹⁸.

(יב) מכיוון שישנם אנשים שתורמים כך, יכול השליח לומר לבעל הבית שכך הוא חשב שברצונו לתרם. ודווקא שליח, אבל בעל הבית בעצמו שתרם, אפילו עלתה בידו אחד מעשרים - תרומתו תרומה. (יג) במקרה שאינו יודע את דעתו של בעל הבית.

ח. פרות השתפין - חיבין בתרומה ומעשרות, שגאמר: "מעשרתיכם"¹⁹, אפלו של שנים; והשתפין אין צריכין לטל רשות זה מזה, אלא כל התורם מהן, תרומתו תרומה.

תרם אחד מהן, ובא השני ותרם תרומה, שהרי לא ידע שתתם חברו - אם היו ממחין [סומכים] זה על זה, תרומת השני אינה תרומה²⁰. ואם לא היו ממחין²¹ ותרם הראשון בפשעו²², אין תרומת השני תרומה; ואם לא תרם הראשון בפשעו, תרומת שניהן תרומה²³.

(יד) כי אם ידע שחברו תרם, הוא לא היה תורם. (טו) כלומר, לא ידוע אם הם סומכים זה על זה. (טז) כלומר, אותה הכמות שתרם חברו, ומתברר שכיוון גם לדעתו של חברו. (יז) מכיוון שכל אחד מהם תרם כמות אחרת, מתברר שהם לא סמכו אחד על השני בהפרשת התרומה וכל אחד מהם נחשב שהפריש בנפרד על החלק שלו ביבול.

התורם משלו על של אחרים - הרי זו תרומה²⁴, ותקן [התיר] וטובת הנאה שלו [הזכות בידו], שנותנה לכל בהן שפירצה.

(א) ומדובר במקרה שהבעלים לא הסכימו גם לאחר ההפרשה. (ב) כי זו זכות לבעל הפירות שמתקנים את פירותיו, ומצד הזכות הוא נעשה שליח.

ג. התורם שלא ברשות, או שירד לתוך שדה חברו ולקט פרות שלא ברשות כדי שיקחם ותתם - אם בא בעל הבית ואמר לו: 'הלך אצל היפות' [ותפיש מהן] - אם היו שם יפות ממה שתתם - תרומתו תרומה, שהרי [בעה"ב מסכים] אינו מקפיד²⁵; ואם לא היו שם יפות ממה שתתם - אין תרומתו תרומה, שלא אמר לו אלא על דרך מחוי [מחאה]²⁶. ואם בא בעל הבית ולקט והוסיף - בין יש לו יפות מהן בין אין לו, תרומתו תרומה.

(ג) בעל הבית מסכים לו לקחת מהשדה פירות אפילו בשביל עצמו, אם כן ודאי שתורמתו נחשבת כמו כל אדם שהפריש מפירותיו עבור השני. (ד) שכונת הבעלים בדבריו הייתה: אם היית מוצא פירות יותר יפים, היית גוזל גם אותם.

ד. חמשה לא יתרמו; ואם תרמו, תרומתן תרומה: חרש מדבר ואינו שומע, לפי שאינו שומע הברכה²⁷; והאלם ששומע ואינו מדבר, והערים - מפני שאינן יכולין לברך; והשפורר והסומא - מפני שאינן יכולין לבון ולהפריש את היפה²⁸.

(ה) כלומר, למרות שחרש כזה מוחזק כאדם בר דעת, בכל זאת מלכתחילה לא יתרום מכיוון שאינו יכול לשמוע את הברכה על הפרשת התרומה שמוציא מפיו. (ו) מכיוון שהוא לא יכול לברך על הפרשת התרומה. (ז) מכיוון שהברכה צריכה להיאמר בצניעות. (ח) שיכור ברמה כזו שאינו יכול לדבר בפני מלך, אבל אם הגיע לשכרותו של לוט שאינו יודע מה נעשה אתו - אין תרומתו תרומה. (ט) להפריש לתרומה את החלק המובחר, כדן.

ה. קטן שהגיע לעונת נדרים - אף על פי שלא הביא שתי שערות [שהן סימן גדלות], ולא נעשה גדול - אם תרם, תרומתו תרומה, ואפלו בתרומה של תורה; הואיל ונדרהין והקדשין קמין מן התורה, כמו שבארנו בנדרים.

(י) שנה לפני גיל המצוות - זכר בן 12 ונקבה בת 11.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו. האומר • לשתפו
או לכן ביתו [=משרתו] או לעבדו וּשְׁפָחָתוֹ (הכנעניים):
'תָּרֵם', וְהָלְכוּ לְתָרֵם, וּבִטַּל שְׁלִיחוֹתָן קֹדֶם שִׁיתְרָמוּ - אִם לֹא שָׁנָה הַשְּׁלִיחַ, תְּרומָתוֹ תְּרומָה; וְאִם שָׁנָה - בְּגוֹן שְׁאֹמֵר לוֹ: 'תָּרֵם מִן הַצָּפוֹן', וְתָרֵם מִן הַדָּרוֹם - הוֹאִיל וּבִטַּל שְׁלִיחוֹתוֹ מִקֹּדֶם, אֵינָה תְּרומָה י"ח.

השנת הראב"ד
האומר... תרומה א"א מה ראה זה המחבר שפסק כריש לקיש שלא העמידו בירושלמי את המשנה בשניה שליחותו אלא לדעת ר"ל דאמר לא אתי דיבור ומבטל דבור ולית הלכתא כוותיה.

(כד) סמך עליהם שלא יטמאו את היין. (כה) כי הוא גם סומך עליהם שיפרישו תרומה במקרה הצורך, לפני שהיין יקבל טומאה.

ז. ופועל • שְׁאֹמֵר לוֹ
בַּעַל הַבֵּית: 'כָּנֵשׁ לוֹ' (הפירות) [לְגֶרְנִי, וְתָרֵם, וְאַחֵר כֶּךָ כָּנֵשׁ - תְּרומָתוֹ תְּרומָה כו].

השנת הראב"ד
ופועל... תרומה א"א לשון התוספתא כך הוא פועל שתרם אין תרומתו תרומה ואם אמר לו כנוס לי גרני תרומתו תרומה שאין הגורן נכנס אלא א"כ נתרם ואין כאן קפידא שיהא תורם ואח"כ כנוס שאין לשון הכנסה אלא למה שנשאר לו.

(כו) מכיוון שכך הוא הסדר הראוי - קודם הפרשת תרומה ואחר כך כינוס הגורן, ולכן ודאי שהבעלים לא יקפידו שהפועל יעשה כסדר הנכון.

ט. הַנִּכְרִי שֶׁהִפְרִישׁ תְּרומָה מִשְׁלוֹ - דִּין תּוֹרָה שְׁאֵינָה תְּרומָה, לְפִי שְׁאֵינֹ חִיב. וּמִדְּבָרֵיהֶם גְּזוּרִי, שֶׁתִּהְיֶה תְּרומָתָן תְּרומָה; גְּזוּרָה - מִשּׁוֹם בַּעַל פִּסְיִן [=עשירים], שֶׁלֹּא יִהְיֶה זֶה הַמָּמוֹן לִישְׂרָאֵל, וְיִתְּלָה [=וימכור] אוֹתוֹ בְּגוֹי כְּדִי לִפְטֹרוֹ. וּבִדְרָקִין אֵת הַגּוֹי שֶׁהִפְרִישׁ תְּרומָה [משלח]: אִם אָמַר, 'בְּדַעַת יִשְׂרָאֵל הִפְרַשְׁתִּיהָ', תִּתֵּן לַפֶּה; וְאִם לֹא - טַעֲנוּנָה גְּנִיזָה [ואסורה בהנאה], שְׁאֵמָ בְּלָבוֹ לְשִׁמְיִם כט.

(כז) גזירה זו מורכבת משניים: א. פירות של ישראל שנמכרו לגוי לאחר גמר מלאכתם - חייבים בתרומות ומעשרות. ב. פירות שגמר מלאכתם היה אצל הגוי - אינו חייב להפריש אך אם הפריש תרומתו תרומה. (כח) שהתכוון שתורמתו תימסר לאותה מטרה שהולכות תרומות הישראל. (כט) לשם הקדש. ובזמן הזה הקדש אסור בהנאה.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. אֲכָל גּוֹי שֶׁהִפְרִישׁ תְּרומָה בַּחוּצָה לְאַרְץ, לֹא גְזוּרָה עָלֶיהָ; מוֹדִיעִין אוֹתוֹ שְׁאֵינֹ צְרִיךְ, וְאֵינָה תְּרומָה כָּלָל.

טז. הַמִּתְּפַנֵּן לֹמֵר 'תְּרומָה' וְאָמַר 'מַעֲשֵׂר', 'מַעֲשֵׂר' וְאָמַר 'תְּרומָה' - לֹא אָמַר כָּלוּם; עַד שֶׁיִּהְיֶה פִּי וְלִבּוֹ שְׁוִיָּל. הַפְּרִישׁ תְּרומָה בְּמַחְשְׁבָתוֹ, וְלֹא הוֹצִיא בְּשִׁפְתָּיו כָּלוּם - הִרִי זֶה תְּרומָה, שְׁנֹאָמַר:

השנת הראב"ד
האומר... תרומה א"א מה ראה זה המחבר שפסק כריש לקיש שלא העמידו בירושלמי את המשנה בשניה שליחותו אלא לדעת ר"ל דאמר לא אתי דיבור ומבטל דבור ולית הלכתא כוותיה.

(יח) אבל אם הבעלים לא ביטל את שליחותו, למרות שהשליח שינה תרומתו תרומה, כי אדם לא מקפיד על הפרטים הללו בדרך כלל.

י. אָרִיס [=פועל תמורת אחוזה מן היבול] שְׁתָּרֵם, וְכֹא בַּעַל הַבֵּית וְעַבְד - אִם עַד שֶׁלֹּא תָרֵם עֲבָד, אֵין תְּרומָתוֹ תְּרומָה; וְאִם מִשְׁתָּרֵם עֲבָד, תְּרומָתוֹ תְּרומָה. וְהָאִפִּטְרוּפִין [=אפטרופוס] תּוֹרְמִין נִכְסֵי תוֹמִיִם יט.

(יט) מכמות הפירות שהיתומים צריכים לאכול, כדי שהם לא יאכלו איסור.

יא. הַגֵּנֵב וְהַגִּזְלָן וְהָאֲנָס, תְּרומָתָן תְּרומָה; וְאִם הָיוּ הַבְּעָלִים רוֹדְפִין [להשיב הרכוש], אֵין תְּרומָתָן תְּרומָה כא.

(כ) אדם שהכריח את חברו לתת לו. (כא) מדובר במקרה שהבעלים לא רודפים אחריהם והם התייאשו כבר מהיבול שנלקח.

יב. הֵן וְהַשְּׂכִיר וְהַעֲבָד וְהָאִשָּׁה, תּוֹרְמִין עַל מָה שֶּׁהֵן אוֹכְלִין; אֲכָל לֹא יִתְרָמוּ עַל הַפֶּל, שְׁאֵין אָדָם תּוֹרֵם דָּבָר שְׁאֵינֹ שְׁלוֹ. הֵן כְּשֹׂאוֹכֵל עַל שְׁלָחַן אֲבִיוִיב, וְהָאִשָּׁה בְּעֶסְתָּהּ כג - תּוֹרְמִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרִשּׁוֹת.

(כב) כלומר, שגר בבית אביו וסמוך על שולחנו. (כג) מכיוון שזוהי המצווה שלה, בוודאי בעלה נותן לה רשות להפריש.

השנת הראב"ד
הפועלים... תרומה א"א לשון המשנה כך הוא חוץ מן הדרוכות שהן מטמאין את הגת מיד והפירוש מפני שהוא משקה והטומאה מצויה בו מיד משהלכו

יג. הַפּוֹעֲלִים, אֵין לָהֶן רִשּׁוֹת לְתָרֵם שְׁלֹא מִדַּעַת בַּעַל הַבֵּית; חוּץ מִן הַדּוֹרְכִין בֶּגֶת - שְׁאֵם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הייתה רק שהחבית תעלה מהבור עצמו ולכן אפילו אם הניח אותה במקום שיכולה להתגלגל לבור נחשבת תרומה.

וְנִחַשְׁבָּ לָכֶם תְּרוֹמַתְכֶם¹⁸, בְּמַחְשָׁבָה בְּלִבְךָ תִּהְיֶה תְּרוֹמָה.

כ. האומר: 'שְׁלַמְעֵלָה תְּרוֹמָה וְשְׁלַמְטָה חֲלִין', או 'שְׁלַמְעֵלָה חֲלִין וְשְׁלַמְטָה תְּרוֹמָה' - דְּבָרֵינוּ קִיָּמִין, שֶׁהַדָּבָר תְּלוּי בְּדַעַת הַתּוֹרֵם לִי.

(לז) יכולת קביעת מקום התרומה נתונה בידי התורם.

כא. התורם את הגרין - צריך שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ שֶׁתִּהְיֶה זֶה תְּרוֹמָה עַל הַכָּרִי, וְעַל מָה שֶׁבִּקְטִיעִין^{לח}, וְעַל מָה שֶׁבְּצִדֵּי הַכָּרִי, וְעַל מָה שֶׁבְּתוֹךְ הַתֵּבֶן. הַתּוֹרֵם אֶת הַיֶּקֶבֶל - צריך שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ לְתֵרֵם עַל מָה שֶׁבְּחִרְצָנִין [=גרעינים], וְעַל מָה שֶׁבְּזוּגִין [=קליפות]. הַתּוֹרֵם אֶת הַבּוֹר שֶׁל זֵין, צריך שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ לְתֵרֵם עַל מָה שֶׁבְּגִפְתּוֹ [=ספולת]. וְאִם לֹא נִתְּבֵן, אֲלֹא תֵרֵם סֶתֶם - נִפְטָר הַכָּל; שֶׁתִּנְאִי בֵּית דִּין הוּא, שֶׁהַתְּרוֹמָה עַל הַכָּל. הַתּוֹרֵם בְּלִפְלָה [=סל] שֶׁל תֹּאנִים, וְנִמְצְאוּ תֹאנִים בְּצִד הַכָּלְפָּלָה - הָרִי אֵלּוּ פְטוּרִין, מִפְּנֵי שֶׁבְּלָבוֹ לְתֵרֵם עַל הַכָּל.

(לח) שיכולים קטועות שלא דשו אותן. (לט) הבור בגת, שהיין נאסף בתוכו.

פרק ה

באיזה פירות ניתן להשתמש לתרומה.

א. אין תורמין אלא מן היפה^א, שְׁנֵאמַר: "בְּהִרְיָמְכֶם אֶת חֲלָבוֹ מִמֶּנּוּ"¹⁹; וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן - תּוֹרֵם מִן הַמִּתְקִים^ב, אִף עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁם יָפָה שְׁאִינוּ מִתְקִים. פִּיצֵד? תּוֹרֵם תֹּאנִים עַל הַגְּרוּגָרוֹת [=תאנים מייבושות]^ג; וּבְמָקוֹם שְׁאִין בּוֹ כֹּהֵן, תּוֹרֵם גְּרוּגָרוֹת עַל הַתֹּאנִים. וְאִם רָגִיל לַעֲשׂוֹת תֹּאנִים גְּרוּגָרוֹת - תּוֹרֵם מִן הַתֹּאנִים עַל הַגְּרוּגָרוֹת, אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שְׁאִין בּוֹ כֹּהֵן^ד.

(א) לוקחים לתרומה דווקא את הפירות היפים. (ב) לוקח מהפירות שיוכלו להישמר זמן רב בלי להרקיב, למרות שהפירות הללו בדרך כלל פחות יפים. (ג) כי תאנים לחות, יותר יפות מגרוגרות יבשות. (ד) כי הגרוגרות נשמרות

לז. המפריש תרומה על תנאי - אם נתקנים התנאי, הרי היא תרומה; ואם לא נתקנים, אינה תרומה. וכן המפריש תרומה או מעשרות, ונחם עליהם לא - הרי זה נשאל עליהן לחכם ומתיר לו, פִּדְרָךְ שְׁמִיתִירִין שְׁאָר הַנְּדִירִים, וְתַחֲזוֹר [להיות] חֲלִין כְּמוֹת שֶׁהִיָּתָה - עַד שֶׁיִּפְרִישׁ פַּעַם שְׁנִיָּה אוֹתָהּ שֶׁהַפְּרִישׁ תִּחְלָה, או פְּרוֹת אַחֲרוֹת.

(לא) מדובר לפני שנתן אותם בפועל לכהן או ללוי.

יח. התורם [מ] בור של זין, ואמר: 'הרי זו תרומה על מנת שתעלה לשלם' - צריך שתעלה שלם מן השֶׁבֶר וּמִן הַשְּׁפִיכָה^{לב}, אֲבָל לֹא מִן הַטְּמֵאָה^{לג}; וְאִם נִשְׁפְּרָה, אִינָה מְדַמַּעַת^{לד}. הַנִּיחָה בְּמָקוֹם שְׁאֵם תִּשְׁבֵּר שָׁם אוֹ תִתְּגַלְּגַל לְבוֹר - הָרִי זֶה מְדַמַּעַת, שֶׁכָּכֵךְ נִתְּקִים הַתִּנְאִי^{לה}.

(לב) שאלו החששות שהאדם חושש כשמעלה מהבור - שמא תשבר או תשפך החבית של התרומה ותתערב עם החולין שנשארו בבור. (לג) כי טומאה אינה מצויה ולא חשש לכך. (לד) כלומר, אינה אוסרת את החולין שהתערבה בהם, כי אינה תרומה שהרי לא התקיים התנאי (לה) ונחשב שהיא כבר עלתה מהבור והפכה לתרומה.

יט. בְּמָה • דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּתֵרוֹמָה גְּדוּלָּה. אֲבָל בְּתֵרוֹמַת מַעֲשֵׁר, שֶׁמֶתֶר לְתֵרֵם שְׁלֹא מִן הַמֶּקֶף - בִּינֵן שֶׁעֲלָתָהּ, נִתְּקִים תִּנְאִי; וְהָרִי הִיא תְּרוֹמַת מַעֲשֵׁר לִי - וְאִף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁפְּרָה אוֹ נִשְׁפְּכָה, וְאִין צָרִיךְ לֹמַר שֶׁנִּטְמָא.

(לו) כלומר, מכיוון שתרומת מעשר אפשר לתרום גם מיבול שאינו סמוך, אם הוא היה חושש שהחבית התרומה תתערב בחולין היה עליו לתרום אותה אחרי שירחיק אותה מספיק מהבור, ומכיוון שתרום אותה לפני כן מובן שכוונתו בתנאי

18. במדבר-קרח, יח, כז. 19. במדבר-קרח, יח, ל.

במחשבה. . תרומה: מכאן מובן כוח השפעתה של מחשבה ועד כמה צריכה להיות הזהירות בכל מחשבה! - לקו"ש חל"ח ע' 63. אין. . היפה: אינו רק הידור מצוה אלא איסור לתרום לא מן היפה; אויל לשיטתיה בלאו "לא תשאו עליו חטא" - לקו"ש חל"ג ע' 123 והע' 32. ההוראה בעבודת ה' - יין מלכות ספ"ד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

חטים - אינן תרומה. וְכָל שְׂאִינוֹ פְּלִאִים בַּחֲבָרוֹ - תוֹרֵם מִן הַיֶּפֶה עַל הָרֵעַ, אֲבָל לֹא מִן הָרֵעַ עַל הַיֶּפֶה; וְאִם תֵּרֵם מִן הָרֵעַ עַל הַיֶּפֶה, תְּרומתוֹ תְּרומה - חוּץ מִן הַזֵּוֹנִין^ט עַל הַחֲטִיִּם, מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַזֵּוֹנִין מֵאֵכֵל אָדָם.

(ח) כלומר, אינן נחשבות כתרומה גם עבור החטים, מכיוון שהפרשת תרומה היא כמו נדר, ונדר שחלק ממנו לא נאמר לא כראוי, כולו לא חל. (ט) זן חטים, גרוע ונפסד.

ד. אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו [הסתיים הטיפול בו] עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, וְלֹא מִדָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, וְלֹא מִדָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ - שְׁנֵאֵמַר: "בִּדְגָן מִן הַגֶּרֶן, וּבִמְלֵאָה מִן הַיֶּקֶב"²¹, מִן הַגֶּמֹּר עַל הַגֶּמֹּר; וְאִם תֵּרֵמוּ, תְּרומתָן תְּרומה.

ה. מאימתי תורמין את הגרן? משיכבר [סנין]; כָּבֹר מִקְצֵת, תוֹרֵם מִן הַכָּבֹר עַל שֶׁאִינוֹ כָּבֹר. הַמְכַנֵּס שְׂבָלִים לְתוֹךְ בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹתָן מְלִילוֹת [לאלכס כמות שהן ללא טחינה], הֲרִי זֶה תוֹרֵם מֵהֵן שְׂבָלִים.^י

(י) מכיוון שזוהי גמר מלאכתו.

ו. מאימתי תורמין את הגת? משיהלכו בה שתי זעירב [לאורכה ולרוחבה]^כ; מֵאִימֶתִי תוֹרְמִין אֶת הַזֵּיתִים? מְשִׁיעֵטְנָה [מתחילת סחיטתם].

(יא) מתוך כוונה לדרוך על הענבים ולהפיק מהם יין.

ז. אין תורמין [תרומה גדולה] מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא; וְאִם תֵּרֵם, תְּרומתוֹ תְּרומה. וְהִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי, שֶׁעֲגוּל שֶׁל דְּבִלָּה^{יב} שְׁנֵטְמָא מִקְצָתוֹ - תוֹרְמִין לְכַתְּחֻלָּה מִן הַטְּהוֹר שָׁבוּ עַל הַטָּמֵא שָׁבוּ. וְלֹא הָעֲגוּל בְּלִבָּד שֶׁהוּא גוֹף אֶחָד, אֲלֹא אֶפְלוֹ אֲגָדָה שֶׁל יֶרֶק, אֶפְלוֹ עֲרֻמָּה שֶׁל חֲטִיִּם שְׁנֵטְמָא מִקְצָתָה - תוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר שָׁבָה עַל הַטָּמֵא שָׁבָה.

(יב) תאנים מיובשות שהדביקו אותן אחת לשנייה ועשו מהן צורת עיגול.

אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵי עֲגוּלִים אוֹ שְׁתֵּי אֲגָדוֹת אוֹ שְׁתֵּי עֲרֻמוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה בְּצִדָּה - לֹא יִתְרֵם מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא לְכַתְּחֻלָּה. וְתוֹרְמִין תְּרומת

יותר. ה) אדם שבדרך כלל מייבש את כל התאנים שלו, עליו לתרום תמיד מהתאנים היפות אפילו אם אין כהן בסביבה, מכיוון שאחר כך הוא ייבש את התאנים הללו והן לא יתקלקלו.

אבל במקום שיש בו כהן - אין תורמין מן הגרוגרות על התאנים, אפילו במקום שדרבן לעשות תאנים גרוגרות.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אין תורמין אלא מן היפה כו"

בהלכה זו ישנה הוראה לחיי היום יום לכל אחד ואחד מישראל, שהרי בזמני היום יש שעות "יפות יותר" ושעות רגילות, ובא הלימוד: "אין תורמין אלא מן היפה" שאת השעות הכי יפות שמשך היום יש להקדיש לענייני תורה תפילה וצדקה ושאר השעות לענייני הרשות - אכילה ושת' ודומיהן, שאף שעושה עניינים אלה כדי שיהי' הגוף בריא לעבודת ה' מ"מ אין זה דומה לענייני קדושה ממש - תורה ותפילה. ובלשון הכתוב "ראשית עריסותיכם גו' תתנו לה" - "עריסותיכם" מלשון "עריסה" - מטה, היינו שהשעות הראשונות אחרי שקמים מהשינה כאר האדם ער ורענן ("מן היפה") יש להקדיש ללימוד התורה ורק בשעות שאח"כ להתעסק בענייני הרשות.

יין מלכות ספר זרעים סימן יג מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ב. ותורמין בצל שלם, אף על פי שהוא קטן, אבל לא חצי בצל, אף על פי שהוא גדול - בכל מקומו. אין תורמין ממין [פרי] עַל שֶׁאִינוֹ מִינוֹ, שְׁנֵאֵמַר: "בִּדְגָן מִן הַגֶּרֶן, וּבִמְלֵאָה מִן הַיֶּקֶב"¹²⁰; וְאִם תֵּרֵם, אֵינָה תְּרומָה.

(ו) מכיוון שבצל שלם גם יפה יותר וגם משתמר יותר. (ז) כלומר, תורמים דגן מהגורן שלו, ומלאה (= יין) מהיקב שלו, כל אחד על מינו.

ג. הקשות [קישור הרומה למלפפון] וְהַמְלַפְפוֹן - מִין אֶחָד, כָּל מִין חֲטִיִּם אֶחָד, כָּל מִין תְּאֵנִים וְגִרְגְּרוֹת וְדִבְלָה [תאנים דבוקות] אֶחָד; וְתוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה. וְכָל שֶׁהוּא כְּלָאִים [ורינו כזן אחר] בַּחֲבָרוֹ - לֹא יִתְרֵם מִזֶּה עַל זֶה, אֶפְלוֹ מִן הַיֶּפֶה עַל הָרֵעַ.

ביצד? היו לו חמשים סאה חטים וחמשים שעורים בבית אחד, והפריש על הכל שני סאין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

י. אין תורמין מן הלח על היבש, ולא מן היבש מעשר מן הטהור על הטמא לכתחלה - שנאמר: "את מקדשו ממנו"²², טל מן המקדש שבו^י.

(ג) כלומר, תמיד תפריש מהטהור שבו, אפילו אם יש בו טמא.

ח. אין תורמין [תרומה גדולה] מן הטמא על הטהור. ואם תרם - בשוגג, תרומתו תרומה^י; במזיד - לא תקן את השנירים [-את הטבל], וזה שהרים תרומה^{טו}, ויחזור ויתרם. במה דברים אמורים^{טז}? שלא ידע [-לא הבחין] בטמאה; אבל אם ידע, ושגג שמתר לתרם מן הטמא על הטהור - הרי הוא פמזיד. וכן בתרומת מעשר.

(יד) אך דווקא אם הייתה הזדמנות להפריש תרומה מהחלק הטמא עוד בטהרתו, אבל אם הוא נטמא כבר בזמן שנתלש ממחבור, אין תרומתו תרומה. (טו) כי מדין התורה תרומתו תרומה, אפילו במזיד. (טז) שבשוגג תרומתו תרומה.

יא. אין תורמין מפרות שנה זו על פרות שנה שעברה, ולא מפרות שנה שעברה על פרות שנה זו; ואם תרם - אינה תרומה, שנאמר: "שנה שנה"²³.

(כ) "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה".

לקט ירקא^א ערב ראש השנה עד שלא באה [=שקעה] השמש, וחזר ולקט אחר שבאה השמש - אין תורמין מזה על זה; שזה חדש, וזה ישן. וכן אם לקט אתרוג^ב בערב חמשה עשר בשבט עד שלא באה השמש, וחזר ולקט אתרוג אחר משבאה השמש - אין תורמין מזה על זה; מפני שאחד בתשרי ראש השנה למעשרות תבואה וירקות וקטניות, וחמשה עשר בשבט ראש השנה למעשרות האילן.

(כא) בירק השנה שבה לקטו אותו, היא זו שנחשבת שנת המעשר שלו. (כב) שגם בו הלקיטה קובעת לאיזה שנה הוא משתייך.

יב. אין תורמין פרות הארץ על פרות חוצה לארץ, ולא מפרות חוצה לארץ על פרות הארץ, ולא מפרות הארץ על פרות סוריה, ולא מפרות סוריה על פרות הארץ. ולא מפרות שאינן חביבין בתרומה, כגון לקט שכחה או פרות שנתרמה תרומתם, על פרות שחביבין בתרומה, ולא מפרות שחביבין בתרומה, על פרות הפטורין. ואם תרם, אינה תרומה.

ט. אין תורמין מן המחבר על התלוש, ולא מן התלוש על המחבר. כיצד? היו לו פרות תלושין, ואמר: 'פרות אלו יהיו תרומה על פרות אלו המחברים', אפילו אמר 'לכשיתלשו', או שהיו לו שתי ערוגות, ואמר: 'פרות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פרות ערוגה זו מחברים', או שאמר: 'פרות ערוגה זו מחברין יהיו תרומה על פרות ערוגה זו תלושין' - לא אמר כלום^ט.

(ז) מדובר כאן שהפירות התלושים היו שלו אך הפירות המחברים לא שלו, ולכן גם אם אמר "לכשיתלשו" אין תרומתו תרומה, מכיוון שאין ביכולתו לתולשם עכשיו ללא רשות הבעלים וחסר כאן מעשה להכשרת התרומה. אך אם הפירות המחברים היו שלו ואמר "לכשיתלשו", תרומתו תרומה מכיוון שביכולתו לתלוש אותם כמובא בהמשך ההלכה. (יח) עכשיו לפני שיתלשו. (יט) מכיוון שעכשיו אינו יכול לתרום ואינו מתכוון לתולשם כעת, הם נחשבים כדבר שלא בא לעולם.

אבל אם אמר: 'פרות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פרות ערוגה זו לכשיתלשו', ונתלשו - הואיל ובידו לתלשם, אינו מחסר מעשה; ולכשיתלשו שניהן, דבריו קנינן; והוא, שביאור [=יגדלן] שתיהן שלישי [יגדלן] בעת שיאמר.

22. במדבר-קרח, יח, כט. 23. דברים-ראה, יד, כב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הַנְּקִיב - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרֵם^{לא}. תָּרַם מִן הַנְּקִיב עַל שְׂאֵינוֹ נְקִיב - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה^{לב}, וְלֹא תֵאָכֵל^{לג} עַד שְׂיוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת מִמָּקוֹם אַחֵר^{לד}.

(ל) כי שניהם חייבים בתרומה מהתורה. (לא) כי הפרי מהעציץ שאינו נקיב חייב בתרומה רק מדרבנן, וכפי שהוסבר בהלכה הקודמת. (לב) ואין צריך לחזור ולתרום ולהפריש מהעציץ שאינו נקיב, כי חיוב התרומה שלו היא מדרבנן והרי הפריש כבר. (לג) אסור לכהן לאכול את התרומה עצמה, מכיוון שהיא חייבת בתרומה מהתורה ולא הפרישו עליה כראוי. (לד) אבל ממנה בעצמה לא יפריש, מכיוון שהיא כבר נחשבת תרומה מדרבנן ואם יפריש ממנה יחשבו שאת החלק הנשאר מותר לישראל לאכול.

יז. הַתֹּרֵם מִן הַדְּמָאִי [=ספק מעושר] עַל הַדְּמָאִי, וּמִן הַדְּמָאִי עַל הַדְּמָאִי - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה^{לה}, וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרֵם^{לו} מִפֶּלֶא אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנָיו עֲצָמוֹ. תָּרַם מִן הַדְּמָאִי עַל הַדְּמָאִי - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, וְלֹא תֵאָכֵל [התרומה לכהן] עַד שְׂיוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת^{לי}.

(לה) ומותרת באכילה לכהן. ב"דמאי על הוודאי" מותרת, כי אם היא פטורה (שהופרשו ממנו כבר תרומות ומעשרות) הרי היא מותרת באכילה, ואם היא חייבת בתרומות ומעשרות, הרי היא תרומה ותיקנה גם את הוודאי. וב"דמאי על הדמאי" למרות שיש לחשוש שאולי היא חייבת והשנייה פטורה, היא גם תהיה מותרת מכיוון שאיסור דמאי הוא רק מדרבנן, ומכיוון שנקראה כבר תרומה לא החמירו חכמים לאסור אותה לכהן. (לו) מחשש שהתרומה הייתה פטורה, ולא תורמים מהפטור על החיוב. (לז) מחשש שהדמאי היה פטור והפריש מהחיוב על הפטור שאין תרומתו תרומה (כדלעיל הלכה יב).

יח. אֵין תּוֹרְמִין שְׂפָלִים עַל [גרענין] הַחֲטִיִּים^{לח}, וַיִּתֵּי^{לט} עַל שְׂמֹן, וְעֲנָבִים^מ עַל יַיִן; וְאֵם תָּרַם, אֵינָה תְּרוּמָה - גִּזְרָה, שְׁלֹא יִטְרִיחַ אֶת הַפֶּה לְכַתֵּשׁ וּלְדַרְךְ. אֲבָל תּוֹרְמִין שְׂמֹן עַל זֵיתִים הַנִּכְבָּשִׁין^{מא}, וַיַּיִן עַל עֲנָבִים [שמיועדים] לַעֲשׂוֹתֵן צְמוּקִין; לָמָּה זֶה דּוּמָה? לְתוֹרֵם מִשְׁנֵי מִינֵין^{מב} שְׂאֵינָן פְּלִאִים זֶה בָּזָה, מִן הַיִּפָּה עַל הָרַע^{מג}.

(לח) לאחר שנגמרה מלאכתן. (לט) שמיועדים להפקת שמן. (מ) שמיועדים להפקת יין. (מא) ששרויים במים ובמלח. (מב) ענבים ויין נחשבים שני מינים. (מג) שמותר לעשות זאת, כמבואר לעיל הלכה ג.

וְכֵן תּוֹרְמִין מִזֵּיתֵי שְׂמֹן^{מד} עַל זֵיתֵי כֶּבֶשׂ [=המיועדים לכבישה], אֲבָל לֹא מִזֵּיתֵי כֶּבֶשׂ עַל זֵיתֵי שְׂמֹן; מִיַּיִן

השנת הראב"ד

המפריש . . על פירות אחרות תרומתו תרומה א"א אין אלו אלא דברי תימה המשנה אמרה אין תורמין ממעשר ראשון שניטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שנפדו ואם תרם אין ת"ת והדעת המחבר סבר שהוא דרך אחת עם מעשר ראשון שניטלה תרומתו ואין השכל מורה כן שהמעשר השני כאן בשקדימו בכרי ודוקא בשניטל ממנו תר"מ מפני שמקצתו מתוקן אבל אם לא נטל ממנו כלום יכול הוא לתרום מה שיש בו מתרומה גדולה על מקום אחר וזה דרך האמת.

יג. הַמִּפְרִישׁ • תְּרוּמָה מִמַּעֲשֵׁר רִאשׁוֹן [גדולה] שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ [=תרומת מעשר] כג, או מִמַּעֲשֵׁר שֵׁנִיכִי וְהִקְדֵּשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ [=יצא לחולין] כה, עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת - אֵין תְּרוּמָתוֹ (תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה).

(ג) מדובר במעשר ראשון שהפריש מהכרי לפני שהפריש תרומה גדולה, שחייב להפריש ממנו גם תרומה גדולה וגם תרומת מעשר, ומכיוון שעדיין לא ניטלה ממנו תרומת מעשר, אינו יכול להפריש ממנו תרומה גדולה, מכיוון שיש לכהן באותו מעשר את החלק של תרומת מעשר. אבל אם ניטלה ממנו תרומת מעשר, יכול להפריש ממנו תרומה גדולה. (כד) שהפריש לפני שהפריש תרומה גדולה. (כה) הקדש פטור ממעשר, וגם מעשר שני נחשב כהקדש, אבל אם נפדו, יכול להפריש מהם תרומה גדולה.

יד. אֵין תּוֹרְמִין מְדָבָר שֶׁהוּא חֵיב בְּתְרוּמָה מִן הַתּוֹרָה עַל דָּבָר שֶׁהוּא חֵיב מִדְּבָרֵיהֶם [של חכמים], וְלֹא מִן הַחֵיב מִדְּבָרֵיהֶם עַל הַחֵיב מִן הַתּוֹרָה. וְאֵם תָּרַם כִּי - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה^{כו}, וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרֵם^{כז}.

(כו) מהמחויב תרומה מדרבנן על המחויב מהתורה. (כז) ומותר לכהן לאכול את התרומה הזו למרות שלא הפרישו עליה תרומה מהמקום הנכון, מכיוון שכל החיוב שלה בתרומה הוא מדרבנן וכאן הם לא גזרו. (כח) על החלק שחייב בתרומה מהתורה, כי מדאורייתא אין תרומתו תרומה מכיוון שהפריש את התרומה מיכול שחייב רק מדרבנן ואילו מהתורה הוא פטור, והרי זה כמפריש מן הפטור על החיוב.

טו. עֲצִיץ נְקִיב [בתחתיתו], הֲרִי הוּא פְּאָרְץ כֵּט. וְכִמָּה יִהְיֶה בְּנִקְבָּ? כְּדִי שֶׁיֵּשׁ קָטָן, וְהוּא פָּחוֹת מִפְּזִית. זֶרַע תְּבוּאָה בְּעֲצִיץ שְׂאֵינוֹ נְקִיב, וְהִבְיָאָה [=גדלה התבואה יותר מ] שְׁלִישׁ, וְאַחֵר כֶּף נִקְבוֹ, וְנִגְמָרָה [=הושלם גידול] הַתְּבוּאָה וְהוּא נְקִיב - הֲרִי הוּא פְּצוּמָח בְּשְׂאֵינוֹ נְקִיב; עַד שְׂיִקְבְּנוּ קֶדֶם שְׂיִבִּיאוּ שְׁלִישׁ.

(כט) הפרי נחשב כאילו הוא צמח בארץ.

טז. הַתֹּרֵם מִפְּרוֹת הַגְּדֻלִּין בְּאֶרֶץ עַל הַגְּדֻלִּין בְּעֲצִיץ נְקִיב, או מִפְּרוֹת עֲצִיץ נְקִיב עַל הַגְּדֻלִּין בְּאֶרֶץ - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה^ל. תָּרַם מִשְׂאֵינוֹ נְקִיב עַל

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כא. אין תורמין חמץ על זיין^א, אכל תורמין זין על חמץ - שהיין והחמץ, מין אחד הו'; הנה בלבו לתרם חמץ על חמץ, ונמצא החמץ שתתם זין - אינה תרומה^ב.

(נח) שזהו תורם מהרע על היפה. (נט) מכיוון שכוונתו התבררה כלא נכונה ולא התקיימה.

כב. התורם חבית של זין על היין, ונמצאת חמץ - אם נודע שהיתה חמץ עד שלא תרמה, אינה תרומה^א; ואם אחר שתרמה החמיצה, הרי זו תרומה^ב. ואם ספק - תרומה, ויחזור ויתרם^כ.

וכן התורם קשות ונמצאת מרה, אכשית ונמצא סרוח, או שנמצאו נקורין [= מחזוריים. ואסורים באכילה מחמת סכנה], **תרם חבית של זין ונמצאת מגלה שאסור לשותתה** [מפני הסכנה] - תרומה, ויחזור ויתרם שניה^ג. ואין אחת משתייהן מדמעת בפני עצמה, והאוכל אחת משתייהן אינו חייב חמץ.

(ס) מכיוון שכוונתו התבררה כלא נכונה. (סא) כי בזמן הפרשת התרומה היא הייתה יין. (סב) צריך לנהוג בה את כל החומרות הנהוגות בתרומה מספק, אך הטבל לא תוקן בהפרשתה כי אולי היא כבר הייתה חומץ בזמן ההפרשה. (סג) כי מדובר שלא ידוע בוודאות אם בזמן הפרשת התרומה היא הייתה ראויה לאכילה.

כג. כיצד? נפלה [תרומה] אחת מהן לתוך החלין, אינה מדמעת; נפלה שניה למקום אחר, אינה מדמעת. נפלו שתייהן למקום אחד, מדמעות בקטנה שבשתייהן [ואם יש מאה כנגדה - מותר^ד]. וכן אם אכל זר שתייהן, משלם בקטנה שבשתייהן וחמשה. כיצד הוא [התורם] עושה בשתייהן? נותן לכהן אחד, ונוטל מן הכהן דמי הגדולה^ה.

(סד) כי הכמות הזו בוודאי תרומה. (סה) והכהן לא יכול לטעון שדווקא הגדולה היא התרומה, כי המוציא מחברו עליו הראיה והכהן צריך להוכיח את דבריו.

כד. הבודק את החבית, והניחה להפרישה תרומה על אחרים, עד שתעשה פלה תרומה, ויתננה לכהן, ולאחר זמן בדקה ומצאה חמץ - מעת שבדקה תחלה עד שלשה ימים, ודאי זין, וכל זין שחשב באותן הימים שהתרומה שלו פחית זו, הרי הוא מתקן; מפאן ואילף - ספקי, וצריך להפריש ממנו תרומה שניה.

שאינו מבשל על המבשל^א, אכל לא מן המבשל על שאינו מבשל; מן הצלול על שאינו צלול, אכל לא משאינו צלול על הצלול; מתאנים על גרוגרות [יתרום] במנץ, מגרוגרות על התאנים [יתרום] במדה, אכל לא תאנים על גרוגרות במדה^ב, ולא גרוגרות על תאנים במנץ - כדי שיתרם לעולם בעין יפה. ותורמין חטים על הפת^ג, אכל לא מן הפת על החטים אלא לפי חשבון^ד. ובכל אלו - אם תרם, תרומתו תרומה.

(מד) שיש בהם שמן רב ומיועדים לכתשה, ונחשבים ליפים יותר. (מה) כי יין שאינו מבושל, טוב יותר מיין מבושל. (מו) אך אין לתרום תאנים על הגרוגרות במידת נפח, מכיוון שהנפח של התאנים גדול יותר מהנפח של הגרוגרות, ויוצא שממעט בתרומה. (מז) מכיוון שהחטים יפות יותר מהפת, כי הרי הכהן יכול לעשות מהם מה שירצה, וכן הן משתמרות יותר מפת. (מח) לפי חשבון החטים שנמצאים בפת, ולא לפי חשבון הנפח של הפת עצמה, וכך יוצא שתורם בעין יפה.

יט. אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין^א, ולא זין על ענבים הנדרכותי - שזה דומה לתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו. ואם תרם - תרומתו תרומה, ויחזור ויתרם מן הזיתים והענבים בפני עצמן^ב. [התרומה] הראשונה מדמעת בפני עצמה^ג, והאוכל^ד חייב עליה כשאר תרומות גמורות; אכל לא השנייה^ה.

(מט) מכיוון שהם עדיין לא שמן ולא נגמרה מלאכתם. (נ) מכיוון שהם עדיין לא יין ולא נגמרה מלאכתם. (נא) כדי שהדין יהיה ברור ולא יטעו בפעם הבאה לתרום עליהם לפני שנגמרה כל מלאכתם. (נב) אם התערבה בחולין, ואין בהם מאה כנגד התרומה, הכל תרומה, ראה להלן פרק יג הלכה ב. (נג) אם אכל אותה אדם שאינו כהן. (נד) כי החיוב שלה הוא רק מדרבנן כנ"ל.

כ. מי שתתם שמן על זיתים שדעתו לאכלן^א, או זיתים על זיתים ודעתו על הפל לאכילה, או שתתם זין על ענבים שהם לאכילה, או ענבים על ענבים והפל לאכילה, ונמלך [התחרט] לזרכן^ב, ודרר הזיתים והענבים שפבר תרם עליהן - אינו צריך לחזור ולתתם^ג.

(נה) ונחשבים שנגמרה מלאכתם, מכיוון שלא רוצים להוציא מהם שמן. (נו) והתברר שתתם עליהם בזמן שלא נגמרה מלאכתם. (נז) מכיוון שבזמן הפרשת התרומה, הם כן נחשבו שנגמרה מלאכתם והותרו לאכילה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

סו) וחוששים שאולי באותו זמן היין שבחבית כבר החמיץ ולא היה ראוי להיחשב תרומה עבור יינות אחרים.

כה. בשלשה פרקים [=זמנים] צריך לבדק את היין שהניחו להפריש עליו, שמא החמיץ; ואלו הן:

בקרדים [=רוח מזרחית] של מוצאי החג [=המנשבת כמוצאי סוכות], ובהוצאת הסמדר [=כשנראים הענבים], ובשעת כניסת מים לבקר [=כשענבי הבוסר מתמלאים נוזל]. ויין מגתו, מפרישין עליו בחזקת שהוא יין ארבעים יום סח.

סז) אבל בשאר ימות השנה הוא נחשב בחזקת יין וניתן להפריש ממנו ללא בדיקה. סח) מכיוון שבדרך כלל הוא לא מחמיץ בפחות מארבעים יום.

כו. המניח פרות להיות מפריש עליהן עד שיעשו תרומה - אף על פי שאין מפרישין לכתחלה אלא מן המקף סט - אם הפריש, הרי הן בחזקת קמיץ [ותרומתו תרומה]. מצאן שאבדו - הרי זה חושש לכל מה שתקן, שמא לא הפריש עליהן אלא אחר שאבדו; ולפיכך, מפריש תרומה שניה [מספק].

סט) מפירות שנמצאים בסמוך, ראה לעיל פרק ג הלכה יז.

פרק ו

מי הם הראויים לאכול תרומה ותרומת מעשר.

א. תרומה ותרומת מעשר נאכלת לפנהנים - בין גדולים בין קטנים, בין זכרים בין נקבות, הן ועבדיהן הפנענים ובהמתן, שנאמר: "וכלה, פי קנה נפש קנן בספוי"²⁴. עבד כהן שפירח, ואשת כהן שפירדה [ומסרבת להיות עמו] - הרי אלו אוכלין א.

א) למרות מעשיהם הם יכולים לאכול תרומה, מכיוון שהם עדיין נחשבים שייכים לכהן.

ב. תרומה של תורה - אין אוכל אותה, אלא כהן מיוחד [שיש עדות על כהונתו]; אבל כהני חזקה [שמקובל שכהנים הם], אוכלין בתרומה של דבריהם [מדרבנן]

בלבד. ותרומה טהורה - בין תרומה גדולה בין תרומת מעשר, בין של תורה בין של דבריהם - אינה נתנת אלא לכהן תלמיד חכמים; מפני שאסור לאכול תרומה טמאה, השנת הראב"ד

וכל... שירצה א"א זה אינו מתוור.

וכל... שירצה א"א זה אינו מתוור.

ב) שחייבים להפריש אותה מדין התורה.

ג. ישראלית שנשאת לכהן, אפלו קטנה בת שלש שנים ויום אחד - תאכל בתרומה וזוהי ושוך; ודין תורה, שתאכל משנתארסה [=משנתקדשה], שהרי היא קנינו. אבל אסרו חכמים שתאכל, עד שתכנס לחפה; גזרה - שמא תאכל תרומה לאביה ולאחיה, כשהיא ארוסה בבית אביה.

ג) שאביה השיא אותה לכהן כפי הדין. אבל בת פחות משלוש שנים, אינה יכולה להיחשב כאשת הכהן מכיוון שאינה ראויה לביאה. ד) חלקים מקרבן השלמים שצריך לתת אותם לכהנים. ה) עד לנישואים עצמם שאחריהם עוברת לגור בביתו.

ד. חרשת ושוטה שנשאת לכהן - אינה אוכלת בתרומה, אפלו השיאה אביה; גזרה שמא ישא חרש כהן לחרשת, ויאכל אותה; לפיכך גזרו, שלא תאכל חרשת בת ישראל כלל.

ו) ונחשבת אשת איש מהתורה. ז) ונישואי חרש נחשבים רק מדרבנן. ח) תרומה מהתורה, שאסורה באכילתה.

ה. הזר [מי שאינו כהן] - אסור לאכול תרומות, שנאמר: "וכל זר, לא יאכל קדש"²⁵. אפלו היה תושב כהן או שכירו - לא יאכל קדש, שנאמר: "תושב כהן ושכיר, לא יאכל קדש"; תושב - זה שכיר עולם, ושכיר - זה שכיר שנים. ועבד עברי, הרי הוא כתושב. וכהנת אשת הזר, הרי היא כזר - שנאמר: "וכל זר", בין הוא בין אשתו.

ט) עבד עברי שמכר את עצמו ליותר משש שנים. י) עבד עברי שמכר את עצמו סתם, שמתחרר אחרי שש שנים. יא) שבית דין מכרו אותו. יב) אפילו אם הוא נמכר רק לשש שנים, מכיוון שהוא נחשב קבוע יותר בבית אדונו.

ו. זר שאכל תרומה בזדון - בין שהיה טמא בין שהיה טהור, בין שאכל תרומה טהורה בין שאכל טמאה - חייב מיתה בידי שמים, שנאמר: "ומתו בו, פי יחללהו"²⁶. ולזקה על אכילתה, ואינו משלם דמי מה שאכל, שאינו לזקה ומשלם. ואם

24. ויקרא-אמור, כב, יא. 25. ויקרא-אמור, כב, י. 26. ויקרא-אמור, כב, ט.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יב. יִשְׂרָאֵלִית שֵׁשׁ לָהּ זֶרַע מִכֶּהֱן, אוֹכֶלֶת בְּשִׁבִּיל בְּנֶה - בֵּין זָכָרִים בֵּין נְקֻבוֹת, וְאָפְלוּ טָמְטוּם [=שאין ניכר מינו] וְאֶנְדְּרוּגִינוּס [=שיש בו סימני זכר ונקבה], וְאָפְלוּ זֶרַע הַזֶּרַע עַד סוֹף הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְזֶרַע אֵין לָהּ".²⁷

(ג) ובהמשך לכך נאמר: "וכל זר לא יאכל קודש". (יד) אבל אם אכל במזיד בלי התראה שאינו לוקה, הוא חייב לשלם, והמיתה בידי שמים שנענש בה אינה פוטרת אותו מהתשלום.

ז. "ובת כהן - פי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים לא תאכל"²⁸ - שְׁנֵי עֲנִינִים בָּלְאוּ זֶה: שֶׁאִם תִּבְעַל לְאִסּוּר לָהּ וְתַעֲשֶׂה זִנְיָהּ אוֹ חֲלָלָהּ²⁹, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת אִסּוּרֵי בִיָּאָה - הָרִי הִיא אִסּוּרָה לְאָכֹל בְּתֵרוֹמוֹת לְעוֹלָם בְּדִין כָּל חֲלָל, שֶׁהַחֲלָל בָּזָר לְכָל דָּבָר; וְשֶׁאִם תִּנְשֹׂא לְיִשְׂרָאֵל - הָרִי הִיא אִסּוּרָה לְאָכֹל בְּמִזְדָּם מִן הַקִּדְּשִׁים שֶׁהוּא חֲזָה וְשׁוֹק לְעוֹלָם, אֵף עַל פִּי שֶׁגִּרְשָׁה אוֹ מֵת.

(טו) אם נבעלה לאדם שהיא אסורה להינשא לו, מצד איסור שקיים גם אצל נשים ישראליות. (טז) כגון שהייתה גרושה ונבעלה לכהן.

ח. אֲכָל הַתֵּרוֹמוֹת - אוֹכֶלֶת אַחֵר שֶׁגִּרְשָׁה הַיִּשְׂרָאֵלִי אוֹ מֵת, אִם לֹא הָיִיתָ מִמֶּנָּה בֶּן, שֶׁנֶּאֱמָר: "ובת כהן פי תהיה אלמנה וגרושה, וזרע אין לה ושבָּה אֶל בֵּית אֲבִיהָ בְּנַעֲרֻיָּהּ, מִלְּחָם אֲבִיהָ תֹאכֵל"²⁹.

ט. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה [=במסורת ממש רבינו] לְמַדּוּ - "מִלְּחָם", וְלֹא כָּל לֶחֶם; חֻזְרָת הִיא לְתֵרוֹמָה, וְאִינָה חֻזְרָת לְחֻזָּה וְשׁוֹק.

י. וְלֹא הִכְהֵנָת בַּלְבָּד, אֲלֹא אָפְלוּ לִזְיָה וְיִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּבְעֲלָה לְאִסּוּר לָהּ - הוּאֵל וְנַעֲשֶׂת זִנְיָה - אִסּוּרָה לְאָכֹל בְּתֵרוֹמָה לְעוֹלָם, וְאֵף עַל פִּי שֵׁשׁ לָהּ זֶרַע מִכֶּהֱן.

יא. לְפִיכָף, הַשְּׁבוּיָה אֵינָה אוֹכֶלֶת בְּתֵרוֹמָה³⁰, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת 'טְהוֹרָה אֲנִי'; וְכָל שְׁבוּיָה שֶׁנֶּאֱמָנָה לִזְמַר 'טְהוֹרָה' יי, אוֹ שֵׁשׁ לָהּ עֵדִיט כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ, הָרִי זֶה אוֹכֶלֶת בְּתֵרוֹמָה. וְהַנִּרְבַּעַת לְבִהְמָה - לֹא נִפְסָלָה מִן הַכֹּהֲנָה, וְאוֹכֶלֶת.

(יז) מחשש שנבעלה לאיש האסור לה. (יח) כגון שהיא בעצמה העידה שנשבתה אבל לא נטמאה, ולא היו עדים אחרים שהעידו עליה שנשבתה. (יט) אפילו עד אחד, שבשבויה הקלו להאמין גם לעד אחד האומר שלא נטמאה.

טו. פִּיּוּצָא בּוֹ - הִכְהֵנָת שֶׁאֵינָה אוֹכֶלֶת מִפְּנֵי זֶרַעַה שֶׁמִּיִּשְׂרָאֵל, אֵף עַל פִּי שֶׁאִתּוֹ הַזֶּרַע כֹּהֲנִים. פִּיּוּצָד? בֵּת כֶּהֱן שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּת כִּי, וְהִלְכָה הֵבֶת וְנִשְׁאָת לְכֶהֱן, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֶּן - הָרִי זֶה רִאשִׁי לְהִיּוֹת כֶּהֱן גָּדוֹל, מֵאֲכִיל אֶת אֲמוּיָהּ, וּפּוֹסֵל אֶת אִם אֲמוּיָהּ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁמֵּתָה [אם] אִמּוֹ; וְזֹאת אוֹמֶרֶת: 'לֹא כֶּהֱן בֵּתִי כֶּהֱן גָּדוֹל, שֶׁהוּא פּוֹסֵלִי מִן הַתֵּרוֹמָה'.

(כג) שהיא ישראלית ופוסלת את אימה מלאכות תרומה גם אחרי שמת אביה. (כד) גם לאחר מות אביו הכהן. (כה) שכל זמן שהבת עצמה חיה, היא פוסלת את אימה, מכיוון שאביה ישראל.

טז. הָעֶבֶד אֵינּוּ פּוֹסֵל מִשּׁוּם זֶרַע, וְאֵינּוּ מֵאֲכִיל. פִּיּוּצָד? כֶּהֱנָת שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ יִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׁאָת לְכֶהֱן, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֶּן, וְהִלָּךְ הֵבֶן וְנִכְבַּשׁ עַל הַשְּׁפָחָה, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ עֶבְדִּי, וּמֵת הֵבֶן [=בא]

27. שם, פסוק יד. 28. ויקרא-אמור, כב, יב. 29. ויקרא-אמור, כב, יג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְהָרִי הָעֶבֶד קָיָם - הִיטָה אִם אָבִיו שֶׁל עֶבֶד זֶה בֵּית
יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן, לֹא תֹאכַל בְּתִרומָה; הִיטָה בֵּית כֹּהֵן
לְיִשְׂרָאֵל, תֹּאכַל - שְׁאִין זֶה זֶרַע, שֶׁהָעֲבָדִים אֵין
לָהֶם יְחוּסִי.³⁰

(א) כי כל החייבים מיתה בידי שמים, לוקים. (ב) ואסור
לטמא לאכול אותה. (ג) והיא לא נטמאת מהאדם הטמא
שאוכל אותה.

ב. אֵין הַטְּמָאִים אוֹכְלִין בְּתִרומָה, עַד שִׁיעָרִיבוּ
[שְׁמֶשֶׁן] שְׁמֶשֶׁן וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשָׁה כּוֹכָבִים בִּינוּנִיִּים, וְזוֹ
הַעֵת כִּמוֹ שְׁלִישׁ שָׁעָה אַחֵר שְׁקִיעַת הַחֲמָה,
שְׁנֵאֲמַר: "וְכָא הַשְּׁמֶשׁ, וְטָהַר"³², עַד שִׁטְטָהָר
הָרָקִיעַ מִן הָאֵוֶר; "וְאַחֵר יֹאכַל מִן הַקִּדְשִׁים"³³.

(ד) לאחר שטבלו במקווה.

(כו) כי וולד שפחה כמותה. (כז) ולכן אינו פוסל ואינו
מאכיל.

יז. בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לִכְהֵן, וְמֵת, וְלָה מִמֶּנּוּ בֵּן,
וְחִזְרָה וְנִשְׁאֵאת לְיִשְׂרָאֵל - לֹא תֹאכַל בְּתִרומָה^{כח}. מֵת
הַיִּשְׂרָאֵלִי, וְלָה מִמֶּנּוּ בֵּן - לֹא תֹאכַל בְּתִרומָה; מֵת
בֶּנֶה מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹכֵלֶת בְּשָׂבִיל בֶּנֶה הָרָאשׁוֹן.

(כח) מכיוון שנישאה לישראל, התנתקה מזרע הכהן.

יח. בֵּית כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאֵאת לְיִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לָה מִמֶּנּוּ בֵּן,
וְחִזְרָה וְנִשְׁאֵאת לִכְהֵן - תֹּאכַל בְּתִרומָה^{כט}; מֵת וְלָה
מִמֶּנּוּ בֵּן, תֹּאכַל בְּתִרומָה; מֵת בֶּנֶה מִכֹּהֵן - אֲסוּרָה
לְאָכֹל, מִפְּנֵי בֶּנֶה שְׁמִיִּשְׂרָאֵל. מֵת בֶּנֶה מִיִּשְׂרָאֵל -
חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ פְּנֵעוּרֶיהָ, וְאוֹכֵלֶת בְּתִרומָה;
וְאִינָה אוֹכֵלֶת בְּחִזָּה וְשׁוֹק.

(כט) כי התנתקה מזרע של הישראל.

יט. בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לְיִשְׂרָאֵל תַּחֲלָה, וְיֵשׁ לָה
מִמֶּנּוּ בֵּן, וְחִזְרָה וְנִשְׁאֵאת לִכְהֵן - אוֹכֵלֶת בְּתִרומָה;
מֵת וְלָה מִמֶּנּוּ בֵּן - אוֹכֵלֶת בְּפָנֶי [בְּחִי] בֶּנֶה הָאֶחָד, וְ
שְׁהָרִי הוּא מֹאכִילָה כִּמוֹ שֶׁהָאֲכִילָה אָבִיו.

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

פָּרָק ז

אכילת תרומה על ידי טמאים ופסולים.

א. כֹּהֵן טָמֵא אֲסוּר לְאָכֹל תְּרומָה, בֵּין טְמֵאָה בֵּין
טְהוּרָה - שְׁנֵאֲמַר: "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֱהָרֹן, וְהוּא
צָרוּעַ אוֹ זָב - בִּקְדָּשִׁים לֹא יֹאכַל"³⁰; אִינָה הוּא
קֹדֶשׁ, שְׁאוֹכְלִין אוֹתוֹ כָּל זֶרַע אֱהָרֹן, זָכָרִים וּנְקֵבוֹת?
הָיוּ אוֹמְרִים - תְּרומות. אֲלָא שֶׁהָאוֹכֵל תְּרומָה טְהוּרָה
- חֵיב מִיטָה בִּידֵי שָׁמַיִם, וּלְפִיכָף לִקְרָה, שְׁנֵאֲמַר:
"וְשִׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרְתִּי, וְלֹא יִשְׁאוּ עָלָיו חֲטָא"³¹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אֵין הַטְּמָאִים אוֹכְלִין בְּתִרומָה עַד שִׁיעָרִיב שְׁמֶשֶׁן וַיֵּצְאוּ
שְׁלֹשָׁה כּוֹכָבִים אַחֵר שְׁקִיעַת הַחֲמָה.. כו".

ומקור ההלכה הוא בגמרא בברכות ש"מאמתי קורין
את שמע בערבית" משמעו הוא "טהר יומא" ולא "טהר
גברא", היינו שטהרתו של הטמא תלויה בהעבר שמש.
ויש לבאר זאת בפנימיות העניינים: כדאיתא בזוהר,
ש'תרומה' אותיות תורה מ', התורה שניתנה לארבעים
יום. ואכילת תרומה משמעה שהתורה נעשית מאכלו
של כל אחד ואחד מישראל, שהרי היא "לחם ומזון
הנפש... כמו שהלחם הגשמי זן את הגוף.... להיות דם
ובשר כבשרו". 'כוכבים' קאי על עם ישראל, כמובא
בירושלמי שכל יהודי נקרא בשם כוכב, ושלושה
כוכבים הם שלושת בחינותיהם של האבות שישנם בכל
אחד ואחד מישראל, ושלושה כוכבים בינוניים מרמזים
על דרגת ה"בינוני" שהיא "מדת כל אדם, ואחריה כל
אדם ימשוך". ונפסק להלכה, שכאשר ישנם שלושה
כוכבים בינוניים, יכולים הכהנים לאכול בתרומה עוד
לפני ש"טהר גברא", ובכל מעמד ומצב יש בכחו של
יהודי ללמוד תורה באופן שנעשית דם ובשר כבשרו,
ומכיון שיש אצלו ג' כוכבים בינוניים אינו צריך להמתין
לעבודה מיוחדת (טהרה וכו') אלא יכול לאכול בתרומה
תיכף ומיד. ועל-ידי-זה בא לשלימות העבודה, שאז
יכול לאכול גם קדשים ממש, ועד לקדשי-קדשים,
חטאת וכו' הקשורים עם שלימות הטהרה והקדושה של
מי חטאת - שלימות הטהרה והקדושה - "וזרקתי
עליכם מים טהורים".

(על-פי "זין מלכות" ספר זרעים, סימן ט"ו)

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

30. ויקרא-אמור, כב, ד. 31. שם, פסוק ט. 32. ויקרא-אמור, כב, ז. 33. שם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ג. כֹּהֵן טָהוֹר שֶׁאֵכֵל תְּרוּמָה טְמֵאָה - אֵינוֹ לֹקֵחַ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּעֲשֵׂהָ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַחֲרֵי יֵאָכֵל מִן הַקֹּדְשִׁים"³⁴ - מִדִּבֶּר שֶׁהוּא בִקְדָשָׁתוֹ, הוּא שֵׁאֵכֵל בְּשִׁטְהָר; אֲכָל דְּבַר טְמֵא, לֹא יֵאָכֵל אֶף עַל פִּי שִׁטְהָר. וְלֹא הָפָא מִפְּלֵל [-הנלמד מתוך מצות] עֲשֵׂה, עֲשֵׂה הוּא.

ה) כלומר, מפני שאין איסור לאו בעבירה זו אלא רק ביטול מצוות עשה.

ד. מִי שֶׁהָיָה אוֹכֵל בְּתְרוּמָה, וְהִרְגִּישׁ שֶׁנִּזְדַּעַזְעוּ אֲבָרָיו לְהוֹצִיא שְׂכַבַת זֶרַע - אוֹחֲזוּ בְּאֶמְהָ [-איבר המילה]¹, וּבּוֹלֵעַ אֶת הַתְּרוּמָה.

ו) כדי שלא יצא הזרע עד שיבלע את התרומה שבפיו.

ה. הַשּׁוֹטֵה וְהַחֲרָשׁ, מְטַבִּילִין אוֹתָן וּמֵאֲכִילִין אוֹתָן תְּרוּמָה אַחֵר שֶׁיַּעֲרִיבוּ שְׂמִשְׁן. וּמִשְׁמְרִין אוֹתָן, שֶׁלֹא יִישְׁנוּ אַחֲרֵי הַטְּבִילָה; שָׁאֵם יִישְׁנוּ - טְמֵאִים, אֲלֹא אִם בֶּן עֶשְׂרִי לָהֶם כִּסּוּ שֶׁל נִחְשָׁתוֹ, שְׁמָא יִרְאֶה קָרִי [=שכבת זרע].

ז) המוצמד לאיברם ומאפשר מעקב. ודווקא של נחושת, שהוא לא בולע לחלוותית לתוכו.

ו. רֹכְבֵי גְמָלִים - אֲסוּרִין לֵאכֹל בְּתְרוּמָה, עַד שֶׁיִּטְבְּלוּ וַיַּעֲרִיבוּ שְׂמִשְׁן; שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת טְמֵאָה, מִפְּנֵי חֲמוּם הָרִכִּיבָה [ללא אוֹכֵף] עַל עוֹר הַגְּמֵל, מוֹצִיא טֶפֶה שֶׁל שְׂכַבַת זֶרַע.

ז. הַמְשַׁמֵּשֵׁת • מְטַתָּה הַשְּׂנֵת הַרַב־ד' המשמשת . . לערב א"א והוא שהטבילה במטה אבל אולא איהי בכרעה חוששין שמא נשתייר ממנו ופלטת ואם נתהפכה אפילו הטבילה במטה אי אפשר שלא תפלוט (ואי אולא איהי וטבלה חוששין שמא נשתייר).

וְאִם נִתְהַפְּכָה בְּשַׁעַת תְּשִׁמִּישׁ - הָרִי זֶה אֲסוּרָה לֵאכֹל בְּתְרוּמָה כָּל שְׁלִשָּׁה יָמִים, שְׂאִי אֶפְשָׁר לָהּ שֶׁלֹא תִפְלֹט [שכבת זרע] וְתִהְיֶה טְמֵאָה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ.

ח. תְּרוּמַת • חוּצָה

לְאָרֶץ - הוֹאִיל וְעִקְרָה

[של תקנה זו היא] מִדְּבָרֵיהֶם

[של חכמים] - אֵינָה אֲסוּרָה

בְּאֲכִילָהּ, אֲלֹא לִכְהֵן

שֵׁטְמָאָה יוֹצֵאָה עָלָיו

מִגּוּפּוֹ, וְהֵן: בַּעֲלִי

קְרָאִין [=הרואים קרי], וְזָבִין, וְזָבֹת, וְנִדּוֹת, וְיוֹלְדוֹת.

וְכֵלָן שֶׁטְבְּלוּ - מִתְּרִין לֵאכֹלָהּ, אֶף עַל פִּי שֶׁלֹא

הַעֲרִיבוּ שְׂמִשְׁן.

ח) מכיוון שהטבילה מטהרת אותם מהטומאה העיקרית והם נשארים טמאים בטומאה פחותה של 'טבול יום', וברמת טומאה כזו מותר לאכול תרומת חוץ לארץ.

אֲכָל טְמֵאִי [=שנטמאו על ידי] מִגַּע טְמֵאוֹת - בֵּין שֶׁנִּגַּע בְּמַת שְׂאִי אֶפְשָׁר לָנוּ הַיּוֹם לְטַהֵר מִמֶּנּוּ, בֵּין שֶׁנִּגַּע בְּשָׂרָיָה - אֵינוֹ צָרִיךְ לְטַבֵּל לְתְרוּמַת חוּצָה לְאָרֶץ.

ט) מכיוון שטומאתו פחותה, ממי שיצאה טומאה מגופו.

ט. לְפִיכָף, כֹּהֵן קָטָן שֶׁעֲדִין לֹא רָאָה קָרִי, וְקִטְנָה שֶׁעֲדִין לֹא רָאָת דָּם נָדָה - אוֹכְלִין אוֹתָהּ תָּמִיד בְּלֹא בְדִיקָה, שֶׁחֻזְקָתָן שֶׁלֹא יוֹצֵאָה טְמֵאָה עֲדִין עֲלֵיהֶן. וְהַמְצָרַע, הָרִי הוּא כְּמִי שֶׁטְמֵאָה יוֹצֵאָה עָלָיו מִגּוּפּוֹ; וְהוּא, שֵׁטְמָא אוֹתוֹ כֹּהֵן מִיַּחֲסִי; אֲכָל קֹדֶם שֵׁטְמָאוֹ הִפְהֵן, טָהוֹר הוּא.

י) את תרומת חוץ לארץ. (יא) כהן שישנם שני עדים המעידים על כהונתו, בעקבות היכרותם עם אבותיו.

י. כֹּהֵן עֶרֶל, אֲסוּר לֵאכֹל בְּתְרוּמָה מִדִּין תּוֹרָה - שֶׁהָרִי נֶאֱמַר "תּוֹשֵׁב וְשָׂכִיר"³⁵ בְּתְרוּמָה, וְנֶאֱמַר "תּוֹשֵׁב וְשָׂכִיר"³⁶ בְּפֶסֶח; מֵה תּוֹשֵׁב וְשָׂכִיר הָאֲמוּר בְּפֶסֶח, עֶרֶל אֲסוּר בּוֹ - אֶף תּוֹשֵׁב וְשָׂכִיר הָאֲמוּר בְּתְרוּמָה, עֶרֶל אֲסוּר בָּהּ. וְאִם אֲכָל, לֹקֵחַ מִן הַתּוֹרָה.

מְשוּדָּד - מִתֵּר לֵאכֹל בְּתְרוּמָה, וְאֶף עַל פִּי שֶׁנִּרְאָה

34. ויקרא-אמור, כב, ז. 35. ויקרא-אמור, כב, י. 36. שמות-בא, יב, מה.

שיטמא . . מיוחס: אם ראיית הנגע יכולה להיות ע"י חלל - לקו"ש חל"ב ע' 88 והע' 34. משוך . . מהול: ההתאמה עם הל' מילה פ"ג ח"ח - לקו"ש חל"ב ע' 47.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כָּעָרְל; וּמִדְּבָרֵי סוּפְרִים, שְׂמִימֹל פֶּעַם שְׁנִיָּה, עַד שְׂיִרְאָה מְהוּל.

(יב) שנמשכה עורלתו וכסתה בחזרה את העטרה.

יֹא. וְהַנּוֹלֵד מְהוּל, אוֹכֵל בְּתִרְמוֹהָ^י; וְהַטְּמֹטֹם אֵינוֹ אוֹכֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סֶפֶק עָרֵל. וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, מִלְּאוֹכֵל.

(יג) אפילו אם עדיין לא הטיפו ממנו דם ברית כנדרש על פי הדין, מכיוון שהוא אינו נחשב ערל.

יב. הָעָרֵל וְכָל הַטְּמֵאִים - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן אֲסוּרִין לֶאֱכֹל בְּתִרְמוֹהָ, נִשְׁתִּיָּהן וְעַבְדֵיהֶן אוֹכְלִין^י.

(יד) כי למרות שהם אסורים באכילת תרומה, יש בהם קדושת כהונה.

יג. פְּצוּעַ דֶּפֶא [=שנפצעו אשכין] וּכְרוֹת שְׁפָפָה [=שנכרת אבירן]^{טו} - הֵם וְעַבְדֵיהֶן אוֹכְלִין, וְנִשְׁתִּיָּהן לֹא יֹאכְלוּ^{טו}. אִם לֹא יָדַע אֶת אֲשֶׁתוֹ^י מִשְׁנַעֲשֶׂה פְּצוּעַ דֶּפֶא וּכְרוֹת שְׁפָפָה, הָרִי אֵלָיו יֹאכְלוּ^י. וְכֵן אִם נִשָּׂא בֵּת גֵּרִים, הָרִי זֶה אוֹכְלָתָ^ט.

(טו) שלשניהם אסור לשאת אישה. (טז) כי הן נבעלו לאיש האסור להן, ונפסלות מלאכול תרומה. (יז) לא בא עליה. (יח) מדובר שנישאו להם לפני שהיה להם את המום הזה. (יט) מכיוון שלגיורת מותר להינשא לבעל מום שכזה.

יד. פְּצוּעַ דֶּפֶא כֹּהֵן שֶׁקִּדַּשׁ בֵּית כֹּהֵן, אֵינָה אוֹכְלָתָ^י. כ) מכיוון שהקידושין האסורים פוסלים אותה מלאכול תרומה.

סָרִיס [=עקר] חֲמָה [=מלידה], הוּא וְאֲשֶׁתוֹ וְעַבְדֵּיו אוֹכְלִין^{כא}. אַנְדְּרוֹגִינוֹס וְטְמֵטֹם - עַבְדֵיהֶן אוֹכְלִין, אֲבָל לֹא נִשְׁתִּיָּהן^{כב}.

(כא) כי סריס חמה לא עבר בעצמו על איסור, וכן אין איסור להינשא לו. (כב) כי אולי הם נקבה והקידושין שקידשו את נשותיהן לא נחשבים.

טו. חֹרֶשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן שֶׁקָּנוּ לָהֶם עַבְדִּים, אֵינָן אוֹכְלִין^{כג}; אֲבָל אִם קָנוּ לָהֶם בֵּית דִּין, אוֹ אֶפִּיטְרוֹפִין [=אפוטרופוסים], אוֹ שֶׁנִּפְּלוּ לָהֶן בִּירְשָׁה - הָרִי אֵלָיו אוֹכְלִין.

(כג) מכיוון שחרש שוטה וקטן אינם יכולים לקנות דברים בעצמם, והעבדים שהם רכשו לא נחשבים רכוש שלהם.

טז. אַנְדְּרוֹגִינוֹס •

השגת הראב"ד

שְׁנִבְעֵל לְפוֹסֵל מִן הַתְּרומָה, בֵּין דֶּרֶךְ זְכָרוֹתוֹ [כמשכב זכור] בֵּין דֶּרֶךְ נְקִבוֹתוֹ - נִפְסֵל מִלֶּאֱכֹל בְּתִרְמוֹהָ כְּנָשִׁים^{יד}, וְאֵין עַבְדֵּיו אוֹכְלִין^{יד}. וְכֵן אִם נִבְעֵל לְאַנְדְּרוֹגִינוֹס אַחֵר שֶׁהוּא פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ לְאִשָּׁה - נִפְסֵל^{יז}, וְאֵינוֹ אוֹכֵל וְלֹא מִאֲכִיל עַבְדֵּיו; וְהוּא, שִׁיבְעֵל אוֹתוֹ דֶּרֶךְ נְקִבוֹתוֹ; אֲבָל דֶּרֶךְ זְכָרוֹתוֹ, אֵין זָכָר פּוֹסֵל זָכָר מִן הַפְּהִנָּה.

(כד) בדומה לדין אצל אישה, שנפסלת מלאכול תרומה אם נבעלה לפסול, בין אם נבעלה כדרכה ובין שלא כדרכה. (כה) כדין כל חלל. (כו) אך אם נבעל לסתם אנדרוגינוס, אינו נפסל.

יז. עַבְדֵּי שֵׁל שֶׁתִּפְּסִין, שֶׁהִיָּה אֶחָד מֵהֶם אֵינוֹ מִאֲכִיל^{יז} - הָרִי זֶה הָעַבֵּד אֲסוּר לֶאֱכֹל. וְכָל הַמִּאֲכִיל בְּתִרְמוֹהָ, מִאֲכִיל בְּחֻזָּה וְשׁוֹק.

(כז) שאחד השותפים היה ישראל או כהן שנפסל מלאכול תרומה.

יח. בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאָת לִכְהֵן, וְהַכְּנִיסָה לוֹ בֵּין עַבְדֵּי מְלוּגָ^{יח} בֵּין עַבְדֵּי צֶאֱן בְּרִזְלָט - הָרִי אֵלָיו יֹאכְלוּ^י; וְכֵן עַבְדֵּי כֹהֵן שֶׁקָּנוּ עַבְדִּים, וְעַבְדֵּי אֲשֶׁתוֹ שֶׁקָּנוּ עַבְדִּים - יֹאכְלוּ, שְׁנֵאֵמַר: "כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קָנִין כְּסִפּוֹ"³⁷ - אֶפְּלוּ קָנִין הַקָּנִין אוֹכֵל, וְקָנִין הָאוֹכֵל מִאֲכִיל. וְקָנִין שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל, אֵינוֹ מִאֲכִיל אַחֲרֵים^{לא}.

(כח) עבדים ששייכים לה, אך הבעל יכול להשתמש איתם לעבודה. (כט) עבדים שהיו שייכים לה לפני הנישואים, וכעת בעלה קיבל עליהם אחריות. (ל) עבדי צאן ברזל יאכלו מכיוון שהם תחת אחריותו, ועבדי מלוג ששייכים לה גם יאכלו מכיוון שהבעלים שלהם – האישה – גם אוכלת כעת תרומה. (לא) כגון אלמנה שנישאה לכהן גדול, שאינה אוכלת תרומה מכיוון שהיא חללה.

יט. בֵּית כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל, וְהַכְּנִיסָה לוֹ בֵּין עַבְדֵּי מְלוּגָ בֵּין עַבְדֵּי צֶאֱן בְּרִזְלָט - הָרִי אֵלָיו לֹא יֹאכְלוּ^{לב}.

(לב) עבדי צאן ברזל לא יאכלו, מכיוון שהם כעת של הבעל שהוא ישראל. ועבדי מלוג לא יאכלו, מכיוון שהם שלה וגם אסורה כעת לאכול תרומה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עם חלל, ועליו לחלוץ לה או לייבם אותה. (מג) קידושי כסף שהיבם מקדש את היבמה.

כג. כֹּהֵן שֶׁנֶתַן גִּט לַיְבָמָתוֹ הַכֹּהֵנֶת, שֶׁהָיָה נֶאֱסָרָה עָלָיו, וַעֲדִין זָקָתוֹ עָלֶיהָ - הָרִי זוֹ אוֹכֶלֶת בְּתֻרֻמָּה [בבית אביה]; מִפְּנֵי שֶׁהָיָה מְשַׁמֶּרֶת לְבִיָּאָה פְּסוּלָה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם, שָׁאִין הַגִּט פּוֹסֵל הַיְבָמָה אֲלֵא מְדַבְּרֵיהֶם. וְכֵן כֹּהֵנֶת חִלּוּצָה אוֹ שְׂנִיָּה שֶׁנִּתְאַרְסָה לְכַהֵן מִי, אוֹכֶלֶת מִי. כֹּהֵן הַדִּיּוֹט שֶׁנִּשְׁאַ אֵילֻנִית [=עקרה], הָרִי זוֹ אוֹכֶלֶת בְּתֻרֻמָּה מִי.

(מד) שהיא מיועדת כעת לביאה פסולה מדרבנן. (מה) תרומה בבית אביה. (מו) שלמרות שאינה יכולה ללדת, היא נחשבת אשתו של הכהן.

פרק ח

נשות כהנים שאינן אוכלות תרומה

א. הָעֶבֶר, וְהַיֵּבָם, וְהָאֲרוּסִין, וְהַחֲרָשׁ, וְכֵן תִּשְׁעַ שְׁנֵים וְיָוִם אֶחָד - פּוֹסְלִין, וְלֹא מֵאֲכִילִין.¹

(א) שאינו שומע ואינו מדבר. (ב) ובהלכות הבאות מפרט הרמב"ם את הדינים של כל אחד מהם.

ב. הָעֶבֶר פִּיֶּצֶד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַמְעַבְּרַת מִפֶּהָ [ובעלה מת], לֹא תֹאכַל בְּשִׁבִּיל הָעֶבֶר;² וּבַת כֹּהֵן הַמְעַבְּרַת מִיִּשְׂרָאֵל [ובעלה מת], אֲסוּרָה לֵאכֹל מִפְּנֵי הָעֶבֶר - שְׁנֵאמַר: "וְשִׁבְּהָ אֶל בֵּית אֲבִיהָ כַּנְעוּרִיָּה"³⁸, פָּרֵט לַמְעַבְּרַת.

(ג) כי אימו של כהן מותרת לאכול תרומה רק לאחר לידתו. (ד) תרומה מבית אביה.

ג. בַּת כֹּהֵן שֶׁבָּא עָלֶיהָ יִשְׂרָאֵלִי - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא נִתְעַבְּרָה, אֲלֵא טוֹבֶלֶת וְאוֹכֶלֶת לְעֶרְבִי. הִיתָה נִשְׁוָאָה לְיִשְׂרָאֵל, וּמֵת בַּעֲלָהּ - טוֹבֶלֶת וְאוֹכֶלֶת בְּתֻרֻמָּה לְעֶרְבִי, עַד אֲרַבְעִים יוֹם [מיום מותו]; וְאַם הַכֹּר עֲבָרָה - הָרִי זוֹ מְקַלְקֶלֶת לְמַפְרָע³, עַד אֲרַבְעִים יוֹם; שֶׁכָּל הָאֲרַבְעִים אֵינוֹ עֶבֶר, אֲלֵא מִיָּם בְּעוֹלָם הוּא חָשׁוּב.

(ה) לשם זנות. (ו) כדי להיטהר מטומאת שכבת זרע. (ז) ולא חוששים שהתעברה, כי אישה זונה מתהפכת כדי לא להתעבר. (ח) ועליה לשלם קרן וחומש, כדין זר שאכל תרומה.

כ. אֶלְמָנָה [הנשואה] לְכַהֵן גְּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְכַהֵן הַדִּיּוֹט, בֵּין כֹּהֵנִית⁴ בֵּין יִשְׂרָאֵלִית, וְכֵן שְׂאֵר חִיבֵי לְאוּיָן⁵, וְהַקְנִיסָה לוֹ עֲבָדֵי מְלֹג וְעֲבָדֵי צֶאֱן בְּרֹזֶל - עֲבָדֵי מְלֹג לֹא יֵאָכְלוּ⁶, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא חִיב בְּמִזְוֹנוֹתָם; וְעֲבָדֵי צֶאֱן בְּרֹזֶל יֵאָכְלוּ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁל בַּעַל. נִשְׂא שְׂנִיָּה לִי - הִיא אוֹכֶלֶת לִי, וְעֲבָדֵי מְלֹג שֶׁלָּהּ לֹא יֵאָכְלוּ.

(לג) גם בת כהן שהייתה אוכלת תרומה לפני הנישואים, אם נישאה לאיש האסור לה. (לד) שאסור לאישה להינשא להם. ואף שעל פי דין אם אישה התקדשה לאיש האסור לה ב'לא תעשה', היא נחשבת מקודשת, בכל זאת על ידי הנישואים הללו היא נחשבת כזונה האסורה לאכול תרומה. (לה) מכיוון שהם קניין של האישה, והיא עצמה נפסלה מלאכול תרומה כי היא נחשבת זונה או חללה, והובא לעיל בהלכה יח שקניין שאינו אוכל אינו מאכיל. (לו) אישה האסורה עליו בנישואין מדרבנן. (לז) מכיוון שאינה נחשבת זונה או חללה, כי היא אינה אסורה עליו מהתורה.

כא. כֹּהֵנִית⁷ אֶלְמָנָה שֶׁנִּתְאַרְסָה [=שנתקדשה] לְכַהֵן גְּדוֹל, אוֹ גְּרוּשָׁה לְכַהֵן הַדִּיּוֹט - הוֹאִיל וְהֵן מְשַׁמֶּרֶת [=מיועדת] לְבִיָּאָה פְּסוּלָה שֶׁל תוֹרָה, הָרִי אֵילוֹ לֹא יֵאָכְלוּ; וְכֵן אִם נִכְנְסוּ לַחֲפָה בְּלֹא אֲרוּסִין - אֵינָן אוֹכֶלֶת, שֶׁהַחֲפָה פּוֹסֶלֶת אוֹתָן מִלֵּאכֹל⁸. נִתְאַלְמָנוּ אוֹ נִתְגַּרְשׁוּ מִן הָאֲרוּסִין, חֲזָרוּ לְהִתְקַשֵּׁר וְאוֹכֶלֶת⁹; מִן הַנִּשְׁוָאִין - לֹא יֵאָכְלוּ, שֶׁכָּבֵר נִתְחַלְּלוּ.

(לח) חידוש הדין כאן הוא בכהנת, מכיוון שבת ישראל לכהן אוכלת תרומה רק אחרי הנישואים. (לט) למרות שאישה אינה מתקדשת על ידי כניסה לחופה, מכיוון שהיא נכנסה לחופה לשם ביאה, היא נחשב מיועדת לביאה פסולה. (מ) מכיוון שלא נבעלו, וכעת אינן מיועדות עוד לביאה פסולה.

כב. כֹּהֵנֶת שֶׁמֵּת בַּעֲלָהּ כֹּהֵן מִי, וְנִפְלָה לְפָנֵי יְבָמִין [גיסיס] שֵׁישׁ בָּהֶן [=שאחד מהם] חָלָל - לֹא תֹאכַל, מִפְּנֵי זָקָת הַחֲלָל¹⁰, וְאֶפְלוּ עֲשֵׂה בָּהּ אֶחָד מִן [האחים] הַנִּשְׁרִים מֵאִמָּהּ מִי; שָׁאִין הַמֵּאֲמָר קוֹנֶה בִּבְיָמָה קִנְיָן גָּמוּר.

(מא) בלי שנולדו להם ילדים, וכעת עליה להתייבם - להינשא לאחד מאחיו. (מב) מכיוון שיש לה קשר הלכתי -

ד. פת • ישראל
שְׁנֵשֶׁת לְכֹהֵן, וּמֵת וְהִנֵּחָה מִעֲבֶרֶת - לֹא יֵאָכְלוּ עֲבָדֶיהָ בְּתִרְוֻמָּה בְּשִׁבִיל הָעֶבֶר; שְׁהִילֹד
הוא שְׁמֵאֲכִיל, וְשֵׁאִינוּ יִלְוֵד אִינוּ מֵאֲכִיל. לְפִיכָּהּ,
אִם הָיָה הָעֶבֶר חָלָל - אִינוּ פּוֹסֵל הָעֲבָדִים, אֲלֹא
אוֹכְלִין בְּגִלָּל אֲחִיו הַפְּשִׁימִים, עַד שְׁהִילֹד זֶה הַחֲלָל,
וְיֵאָסְרוּ הָעֲבָדִים מִלֵּאֲכֹל.

השנת הראב"ד
 בת... העבדים א"א מאי לפיכך ואם
 אינו מאכיל אפ"ה פוסל דק"ל
 עובר אית ליה זכיה ואפילו במתנת
 אביו הואיל ודעתו של אדם קרובה
 אצל בנו וכל שכן בירושה הבאה
 מאליה הילכך העבדים אינן אוכלין
 מפני חלקו של חלל.

ה. היבם ביצד? פת ישראל
הזקוקה לִיבָם פְּהִי - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִהְיֶה נֶפֶשׁ" 39, וְזֶה
עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבֵת פְּהִי הַזְּקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל -
אֲסוּרָה 40 מִפְּנֵי יִבְמָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבָּה אֶל בֵּית
אֲבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ" 40, פֶּרֶט לְשׁוּמְרָת [מיועדת ל] יבם 41.

(ט) ללא בנים נוספים. (י) כלומר, מכיוון שלעובר אין השפעה על אכילת התרומה של אימו ועבדיה. (יא) ויש לאימו בנים נוספים כהנים כשרים.

ו. החרש ביצד? פת ישראל
הזקוקה לִיבָם פְּהִי - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִהְיֶה נֶפֶשׁ" 39, וְזֶה
עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבֵת פְּהִי הַזְּקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל -
אֲסוּרָה 40 מִפְּנֵי יִבְמָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבָּה אֶל בֵּית
אֲבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ" 40, פֶּרֶט לְשׁוּמְרָת [מיועדת ל] יבם 41.

ה. היבם ביצד? פת ישראל הזקוקה לִיבָם פְּהִי - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִהְיֶה נֶפֶשׁ" 39, וְזֶה עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבֵת פְּהִי הַזְּקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה 40 מִפְּנֵי יִבְמָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבָּה אֶל בֵּית אֲבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ" 40, פֶּרֶט לְשׁוּמְרָת [מיועדת ל] יבם 41.

ז. הארוסין ביצד? פת ישראל
הזקוקה לִיבָם פְּהִי - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִהְיֶה נֶפֶשׁ" 39, וְזֶה
עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבֵת פְּהִי הַזְּקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל -
אֲסוּרָה 40 מִפְּנֵי יִבְמָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבָּה אֶל בֵּית
אֲבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ" 40, פֶּרֶט לְשׁוּמְרָת [מיועדת ל] יבם 41.

(יב) שבעלה הכהן נפטר ללא ילדים, וזקוקה להתייבם לאחר מאחיו או לחלוץ. (יג) לאכול תרומה מבית אביה. (יד) מכיוון שהיא קשורה ליבם.

ח. הארוסין ביצד? פת ישראל
הזקוקה לִיבָם פְּהִי - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִהְיֶה נֶפֶשׁ" 39, וְזֶה
עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבֵת פְּהִי הַזְּקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל -
אֲסוּרָה 40 מִפְּנֵי יִבְמָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבָּה אֶל בֵּית
אֲבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ" 40, פֶּרֶט לְשׁוּמְרָת [מיועדת ל] יבם 41.

ו. יבם פְּהִי שְׁבֵאָה עַל יִבְמָתוֹ [בת ישראל] בְּאֵנֶס, או בְּשִׁגְגָה, או שְׁהִעֲרָה בָּהּ וְלֹא גְמָרְטוּ - אָף עַל פִּי שְׁקָנָה אוֹתָהּ [לאשה], כְּמוֹ שְׁבֵאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת יִבּוֹם, אִינוּ מֵאֲכִילָה בְּתִרְוֻמָּה; עַד שְׁיִבְעֵל בְּעִילָה גְמוּרָה בְּרִצּוֹן 42. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁנְתֵּאֲלִמְנָה מִן הָאֲרוּסִין 43; אֲבָל מִן הַנְּשׂוּאִין - הוֹאִיל וְהִיָּתָה אוֹכְלָת, תֹּאכַל בְּכִינָה זו"ה.

ט. הארוסין ביצד? פת ישראל
הזקוקה לִיבָם פְּהִי - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִהְיֶה נֶפֶשׁ" 39, וְזֶה
עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבֵת פְּהִי הַזְּקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל -
אֲסוּרָה 40 מִפְּנֵי יִבְמָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבָּה אֶל בֵּית
אֲבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ" 40, פֶּרֶט לְשׁוּמְרָת [מיועדת ל] יבם 41.

טו) שהכניס ראש העטרה בלבד. טז) מכיוון שמטרת הייבום היא הולדת ילדים והקמת שם לאחיו, ומביאה שאינה גמורה לא ניתן להוליד. יז) שגם אצל בעלה הראשון עדיין לא הייתה יכולה לאכול תרומה. יח) למרות שזו ביאה גרועה, מכיוון שהיבם נחשב כעת בעלה במקום אחיו, ולאחיו היא הייתה נשואה.

י. הארוסין ביצד? פת ישראל
הזקוקה לִיבָם פְּהִי - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִהְיֶה נֶפֶשׁ" 39, וְזֶה
עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבֵת פְּהִי הַזְּקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל -
אֲסוּרָה 40 מִפְּנֵי יִבְמָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבָּה אֶל בֵּית
אֲבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ" 40, פֶּרֶט לְשׁוּמְרָת [מיועדת ל] יבם 41.

ז. הארוסין ביצד? פת ישראל הזקוקה לִיבָם פְּהִי - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִהְיֶה נֶפֶשׁ" 39, וְזֶה עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבֵת פְּהִי הַזְּקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה 40 מִפְּנֵי יִבְמָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבָּה אֶל בֵּית אֲבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ" 40, פֶּרֶט לְשׁוּמְרָת [מיועדת ל] יבם 41.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

איש מסוים. (לח) שהעידו שנסתרה עם אותו האיש. (לט) כמבואר בהלכות סוטה. (מ) והדין הוא שאינה שותה בעקבות זאת. (מא) כי היא ספק זונה. (מב) שאמרה לבעלה זניתי עם איש אחר. (מג) למרות שהיא אינה נאסרת על בעלה אם אין עדים נוספים לכך.

טז. קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שלא מדעת [בהסכמת] אביה, בין בפני אביה בין שלא בפניו - אף על פי שקדשה אביה^מ, אינה אוכלת בתרומה; שאם מכה [ייערער על הנישואין], תעשה זרה [מן הכהונה] למפרע; וזה שרואה ושותק - פועם הוא, לפי שנשאת שלא לדעתו.

(מד) וברור שכן הדין אם גם הקידושין היו שלא לדעתו.

פרק ט

אכילת תרומה על ידי אלו שהקשר שלהם לכהן בספק

א. האשה אוכלת בתרומה עד שניגיע גט לידה, או ליד שלוחה שעשת [שמיניתה] לקבלה^ב; וכל שהיא ספק גרושה^ג, הרי זו לא תאכל.

(א) בת ישראל שנישאה לכהן. (ב) כלומר, עד לרגע הגירושין בפועל. (ג) כגון שבעלה זרק לה את הגט, והוא נפל במקום שהוא ספק קרוב לו ספק קרוב לה. (ד) למרות שבעלה עדיין חייב לפרנס אותה במצב כזה, באכילת תרומה היא אסורה כי אולי היא כבר גרושה.

האשה שעשת שליח לקבל לה גטה, אסורה לאכל בתרומה מיד^ה; ואם אמרה לו: 'קבל לי גטי במקום פלוני' - אינה אסורה עד שניגיע שליח לאותו מקום. שליח שליח להבאת גטה^ו, אוכלת בתרומה עד שניגיע גט לידה. האומר לאשתו: 'הרי זה גטך' שעה אחת קדם למיתתו - אסורה לאכל בתרומה מיד^ח.

(ה) מהזמן שיתכן שקיבל כבר את הגט. (ו) מכיוון שאינה מגורשת עד שהשליח יגיע למקום ההוא. (ז) שמתגרשת רק כשיגיע הגט לידיים שלה. (ח) מכיוון שיכול להיות שבשעה הבאה ימות.

ב. עיר שהקיפה פרקום [עבא אויב], וספינה המטרפת [בסערה] בים, והיוצא לדין [עומד למשפט] - הרי אלו בחזקת קמיין [חיים]^ט; ואין צריך לומר מפרש [מפליג בים], ויוצא [לדרך] בשירה. אבל עיר שקבשה פרקום, וספינה שאבדה בים, והיוצא

שביאתו ביאה - אינה אוכלת בשביל הקטן, לפי שאינו קונהל עד שנגדיל.

(כח) לעיל פרק ו הלכה ז. (כט) איש שהאבר שלו אינו מתקשה ואינו יכול להוליד. (ל) ונישואיו אינם נחשבים נישואים.

ספק שהיא בן תשע שנים ויום אחד, ספק שאינו נשאת לבן שלש עשרה שנה ויום אחד, ספק שהיא שתי שערות [שהן סימן גדלות] ספק שלא הביא - הרי זו אסורה לאכל.

יב. כל אלו שאין מאכילין בתרומה של תורה, כן אין מאכילין בתרומה של דבריהם - גזרה, שמה יאכילו בשל תורה.

יג. ואלו לא פוסלין, ולא מאכילין^א: האונס, והמפתה^ב, והשוטה שנשא אשה^ג; אלא אם כן היתה אסורה להן, שהן פוסלין אותה בביאתה^ד, מפני שנעשת זונה או חללה, כמו שבארנו^ה.

(לא) את בת כהן מלאכול תרומה בבית אביה, אם הם ישראלים. (לב) את בת ישראל, אם הם כהנים. (לג) מכיוון שבעלו לשם זנות, ולא לשם אישות. (לד) כי נישואיו אינם נחשבים נישואים. (לה) לעיל פרק ו הלכה ז.

יד. מי שנשאת לכהן שוטה, או שאנס אותה או פתה אותה כהן, וילדה - אוכלת בשביל בנה^ו. ואף על פי שהדבר ספק, הואיל ושללא בקדושין היא, שמה מאחר עברה [התעברה] - הרי הולד בחזקת זה שבא עליה; והוא, שלא יצא עליה קול עם אחר, אלא הכל מרננין [מרכלים] אחריה בזה הכהן.

(לו) מכיוון שהוא כהן.

וכן כהנת שבא עליה שוטה ישראל, או שאנסה או פתה אותה, ונתעברה - אינה אוכלת, מפני העבר; נתחתן [מת] העבר [בכסן אמן], הרי זו תאכל.

טו. אשת איש שבאו לה עדי קנוי^ז ועדי סתירה^ח - הרי זו אסורה לאכל בתרומה, עד שתשתה מי המרים^ט; מפני שהיא ספק זונה. מת בעלה קדם שישקנה^י, או שהיתה מן הנשים שאינן שוות ולא נוטלות כתבה - הרי זו אסורה לאכל בתרומה לעולם^{יא}. וכל אשת כהן שאמרה: 'טמאה אני' - הרי זו אסורה לאכל בתרומה^{יב}.

(יז) שהעידו שאמר לה הבעל בפני עדים, לא להיסתר עם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

זֶה שְׁצֹחַ הַחֵבֶה סוּפוֹ עַל תַּחֲלוּתָהּ, וְעֵדִין לֹא יֵצֵאוּ מִרְשׁוֹת רֹאשׁוֹן, אוֹ זֶה שְׁצֹחַ אַחֵר שְׁשֶׁתֶּק, חֲזֹר בּוֹיט; לְפִיכָּה, אֵין אוֹכְלִין בְּתֵרוּמָה כִּי - בֵּין שְׁהִיָּה רֶבֶן [=האדון ה'] רֹאשׁוֹן כִּהֵן וְהַשְּׁנִי יִשְׂרָאֵל, בֵּין שְׁהִיָּה רֶבֶן רֹאשׁוֹן יִשְׂרָאֵל וְהַשְּׁנִי כִּהֵן.

(יז) אך אם הקנה לו ישירות בוודאי קנה, מכיוון ששחק בהתחלה. (יח) שלא רצה במתנה הזו. ושתיקתו בהתחלה אינה סימן להסכמה, כי אין לו סיבה לצווח כל עוד המתנה לא הגיעה לידיים שלו. (יט) וחזרה זו אינה מועילה, מכיוון שקנה כבר בהתחלה כששחק. (כ) מספק, כי לא ידוע למי העבדים שייכים, לאדון הראשון או השני.

ז. יִשְׂרָאֵל שְׁשָׁכַר בְּהֵמָה מִכֵּהֵן, מֵאֲכִילָה הַתְּרוּמָה כִּי. וְכֵהֵן שְׁשָׁכַר בְּהֵמָה יִשְׂרָאֵל - אֵף עַל פִּי שְׁהִיָּה חֵיב בְּמִזְנוּתָהּ - לֹא יֵאָכְלָנָה תְּרוּמָה, מִפְּנֵי שְׁאִינָה קִנְיָן בְּסוּפוֹ.

(כא) מכיוון שהיא רכוש הבהמה.

ח. יִשְׂרָאֵל שָׁשָׂם פָּרָה מִכֵּהֵן לִפְטָמָה כִּי, וְלִהְיוֹת הַשָּׁכָר [=הרווח יחולק] בִּינֵיהֶן - לֹא יֵאָכְלָנָה תְּרוּמָה, אֵף עַל פִּי שִׁישׁ לִכְהֵן בְּשִׁבְחָהּ חֶלְקָהּ; אָבֵל כֵּהֵן שָׁשָׂם פָּרָה יִשְׂרָאֵל לִפְטָמָה - אֵף עַל פִּי שִׁישׁ לִיִּשְׂרָאֵל חֶלְקָהּ בְּשִׁבְחָהּ, הוּאֵל וְגוּפָהּ לִכְהֵן, שְׁהִיָּה שְׁמָהּ [=שווי הפרה הוא] עַל עֲצָמוֹ - הִרִי זֶה מֵאֲכִילָה הַתְּרוּמָה.

(כב) הישראל קנה מהבהמה את בהמתו לפיטום, כשבתמורה הם סיכמו ביניהם שהבהמה יקבל חלק מאחוזי הרווח. (כג) מכיוון שגוף הבהמה עבר להיות רכוש הישראל.

ט. פָּרָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁיָלְדָה בְּכוֹר - מֵאֲכִילוֹ הַתְּרוּמָה; שֶׁהַבְּכוֹר לִפְנֵיהֶם. וְאוֹצֵר אֲדָם בְּרִשְׁיָנִי תְּרוּמָה [שהן מאכל בהמה] לְתוֹף שׁוֹכֵכוֹ, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא יָבוֹאוּ הַיּוֹנִים שָׁלוֹ וְיֵאָכְלוּ אוֹתָן כִּי.

(כד) מכיוון שכוונתו היא לאסוף את הכרשנים ולא להאכיל בהם את בהמותיו, לא מחייבים אותו להשגיח על המעט שהיונים אוכלות למרות שאסור להאכיל אותם תרומה.

י. יִרְאֶה לִי, שְׂאָם מִכֵּר הַכֵּהֵן פָּרָתוֹ לִיִּשְׂרָאֵל, וְלִקַּח הַדְּמִים [=הכסף] - אֵף עַל פִּי שְׁעֵדִין לֹא מִשְׁךְ הַלּוֹקָה [את הפרה לקנות], הִרִי זֶה אֲסוּר לְהֵאָכְלָה תְּרוּמָה כִּי; שְׁדִין תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת, כְּמוֹ שְׁיִתְּבָאָר בְּהִלְכוֹת מִקָּח וּמִמְכָּר. וְאֵם מִכֵּר יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן - אֵף עַל פִּי שְׁנִתְּנָה הַדְּמִים, לֹא תֵאָכְלָה בְּתֵרוּמָה עַד שְׁיִמְשָׁךְ.

(כה) מכיוון שרק אחרי המשיכה היא נקנית לו.

לְהֵרֵג מִבְּתֵי דִינֵי גוֹיִם, וְמִי שְׁגָרְתָּו חִיָּה, אוֹ נָפְלָה עָלָיו מִפְּלֵת, אוֹ שָׁטְפוּ נָהָר - נוֹתֵנִין עָלֶיהֶן חֲמִרֵי חַיִּים [=מחמירים שמא חי הוא] וְחֲמִרֵי מֵתִים; לְפִיכָּה, אִם הָיוּ נְשׁוּתֵיהֶן בֵּת כֵּהֵן לִיִּשְׂרָאֵל, אוֹ בֵּת יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן - הִרִי אֵלוֹ לֹא יֵאָכְלוּ. אָבֵל מִי שְׁגָגְמָר [=נגמר] דִּינוֹ בְּבֵית דִּין [של ישראל], וְהִנִּיחוּהוּ בְּבֵית הַסִּקְלָה לְהֵרֵג - הִרִי זֶה בְּחֻזְקַת מֵת, וְלֹא תֵאָכְלָה אֶשְׁתּוֹ י.

(ט) ואם הם כהנים, נשותיהם יכולות לאכול תרומה. (י) בת כהן לישראל לא תאכל מתרומת בית אביה, כי אולי בעלה עוד חי, ובת ישראל לכהן לא תאכל תרומה, כי אולי בעלה כבר מת. (יא) אם הוא כהן והיא בת ישראל. ואם היא בת כהן והוא ישראל, אשתו יכולה לאכול מתרומת בית אביה.

ג. הַנִּיחוּ בַּעֲלָה גּוֹסֵס בְּמִדְיָנָה אַחֲרָת, בֵּין שְׁהִיָּתָה כִּהֵנָת אֶשֶׁת יִשְׂרָאֵל אוֹ יִשְׂרָאֵלִית אֶשֶׁת כֵּהֵן - לֹא תֵאָכְלָה; שָׂרֵב גּוֹסְסִין לְמִיתָה כִּי. אֶחָד אוֹמֵר: 'מֵת בַּעֲלָה', וְאֶחָד אוֹמֵר: 'לֹא מֵת' - הִרִי זֶה לֹא תֵאָכְלָה.

(יב) ולכן כהנת אשת ישראל לא תאכל, כי אולי הוא מהמיעוט שכן נשארים חיים, וישראלית אשת כהן לא תאכל, כי אולי הוא מהרוב ומת.

ד. אֶמְרָה • לֶה צִרְתָּהּ יג
- אוֹ אַחַת [אחרת] מִחֻמְשׁ
נָשִׁים שְׁאִינָן נֶאֱמָנוֹת
לְהַעֲדִידָה שְׁמַת בַּעֲלָהּ יד - הוּאֵל וְאִינָה נִשְׁאֵת עַל פִּיהֶן, הִרִי זֶה אוֹכְלָת בְּתֵרוּמָה בְּחֻזְקַת שְׁבַעֲלָה קָיָם; עַד שְׁיַעֲדִיד לָהּ שֶׁהוּא נֶאֱמָן לְהַשְׁאֵה עַל פִּיו.

(יג) אשתו השנייה של בעלה. (יד) חמותה, בת חמותה, צרתה, אשת אח בעלה ובת בעלה. חמש נשים אלו אינן נאמנות להעיד עבורה, מכיוון שהם בחזקת שונאות שלה ואולי בכוונתן להכשיל אותה.

ה. [כהן] הַמִּשְׁחָרֵר אֶת עַבְדּוֹ - מִשְׁיֻזְכָּה לוֹ בְּגִט שְׁחֹרֹרֵט, פָּסְלוֹ מֵלֵאכֵל בְּתֵרוּמָה; וְכָל עַבְדִּי שְׁיֵצֵא לְחֵירוֹת, וְעֵדִין הוּא מַעֲבָב גִּט שְׁחֹרֹרֵר [ואין השחרור מלא], כְּמוֹ שְׁיִתְּבָאָר בְּהִלְכוֹת עַבְדִּים טו - אֵף עַל פִּי כֵּן, הִרִי הוּא אֲסוּר לֵאָכְל בְּתֵרוּמָה.

(טו) מהרגע שנתן לשליח את גט השחרור, כדי לזכות אותו לעבד. (טז) פרק ז הלכה ז, ופרק ח מהלכה יג והלאה.

ו. הַפּוֹתֵב נִכְסָיו [במתנה] לְאַחֵר, וְזָכָה [=והקנה הנכסים] לוֹ עַל יְדֵי אַחֲרִי, וְהָיוּ בָּהֶם עַבְדִּים, וְשֶׁתֶּק זֶה שְׁנִתְּנוּ לוֹ וְאַחֵר כָּף צָנוֹחַ [שאינו רוצה המתנה] - הִרִי זֶה סָפֵק אִם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

פָּרָק י

דיני האוכל תרומה באיסור

א. זר שאכל תרומה בשגגה, משלם קרן [=שווי התרומה] וחמשה; אפלו ידע שהיא תרומה, ושהוא מזוהר עליה⁴⁰, אבל לא ידע אם חיב עליה מיתה [בידי שמים], אם לאו - הרי זו שגגה, ומשלם קרן וחמש.

(א) כלומר, רבע נוסף שהוא חמישית מהסכום שעליו לשלם כעת. (ב) שאסור לו לאכול ממנה.

ב. אחד האוכל דבר שדרפו לאכלו, ואחד השותה דבר שדרפו לשתות, ואחד הסף [=מורח על גופן] דבר שדרפו לסוף - שנאמר: "ולא יחללו את קדשי בני ישראל"⁴¹, לרבות את הסף. ואחד האוכל תרומה טמאה בשגגה ואחד האוכל טהורה, משלם קרן וחמש.

(ג) אך אם אכל דבר שלא רגילים לאוכלו, פטור מלשלם קרן וחמש.

ואינו חיב חמש, עד שיאכל כזית [=כשיעור זית ממוצע] - שנאמר: "פי יאכל קדש בשגגה"⁴², ואין אכילה פחותה מכזית; וכשם שאכילת תרומה בכזית, כן שותיתה בכזית.

ג. אכל • וחזר ואכל, שתה וחזר ושתה - אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי ומתחלת שתיה פרס⁴³, וחזר ושתה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתית רביעית⁴⁴ - הרי אלו מצטרפין לכזית.

(ד) פרס הוא חצי, והכוונה לזמן אכילת חצי כיכר של שש ביצים, כלומר, שלוש ביצים - כ-175 סמ"ק. (ה) כ-86 מ"ל.

ד. התרומה ותרומת מעשר, בין של דמאי [=ספק מעשר] בין של ודאי, והחלה, והפפורים [שכולם מתנות כהנים] - פלן מצטרפין לכזית, לחיב

עליה מיתה וחמש; שפלן נקראו 'תרומה'. ומן הדין היה, שאין חיבין חמש על תרומת מעשר של דמאי, כמו שאין חיבין על מעשר שני שלו, כמו שיתבאר; אבל אמרו חכמים, אם לא יתחייב עליה חמש, יזלזלו בה⁴⁵.

(ו) לגבי חלה נאמר: "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה", ובביכורים נאמר: "ותרומת ידך". (ז) אולם רק בתרומה שעונש אכילתה הוא מיתה בידי שמים, החמירו.

ה. אכל תרומה במזיד - אם התרו בו, לוקה ואינו משלם. ואם לא התרו בו - אם היתה [התרומה] טהורה, משלם את הקרן ואינו משלם את החמשה. ואם היתה טמאה - משלם דמי עצים, מפני שאינה ראויה אלא להסקה; לפיכך, אם אכל תרומת תותים ורמונים וכיוצא בהן⁴⁶ שנשטמאו - פטור מן התשלומין, שהרי אינן ראויין להסקה.

(ח) האוכל תרומה במזיד אינו חייב חומש, כי עונו גדול מנשוא ותשלום חומש לא מכפר עליו. (ט) שאר הפירות שהמשקה היוצא מהם לא ראוי להדלקה.

ו. האוכל • תרומה חמץ בפסח - בין בזדון בין בשגגה, בין טמאה בין טהורה - פטור מן התשלומין; אפלו הפרישה כשהיא מצה והחמיצה, פטור; ואפלו דמי עצים אינו משלם, שהרי אינה ראויה להסקה - מפני שהיא אסורה בהנאה [=הנאה], אין לה דמים [-ערך].

ז. אכל • השוגג ואכל תרומה ביום הפפורים, או שאכל תרומה נקורה⁴⁷, והשותה יין תרומה שנתגלה⁴⁸, והסף יין ושמן כאחד, או ששתה שמן וחמץ כאחד⁴⁹, או שפסס [=אכל] את [גרעין] החטים, או גמע [=שתה] את החמץ - הרי זה משלם קרן וחמש.

(י) כלומר, שהיה שוגג גם על התרומה וגם על יום

השנת הראב"ד

האוכל... דמים א"א לא נחברר לי דבר זה דכיון דפליגי תנאי אי לפי מדה משלם אי לפי דמים משלם וסתם לן תנא דמתניתין דבשוגג משלם קרן וחומש ואיכא לאוקמא [כהלכתא] דחמץ בפסח אסור בהנאה ומתני' היינו טעמא דמשלם משום דלפי מדה משלם לית לן לסתומי מתני' כרבי יוסי הגלילי דלא סבירא לן כוותיה הילכך בשוגג משלם קרן וחומש לפי מדה.

השנת הראב"ד

אכל... לבית א"א אמת הוא שכן מצא בתוספתא אבל במסכת כריתות פרק אמרו לו אכלת חלב נראה שאף לשתיה בעינן כדי אכילת פרס וכן בתוספתא דפסחים כך הוא בכדי אכילת פרס.

השנת הראב"ד

אכל... וחומש א"א פלוגתא דרבי ורבנן היא ורבי הוא דס"ל הכי וקי"ל כרבנן ואע"ג דמברכין עליה בורא פרי האדמה אפשר דלגבי תרומה מדיק הוא.

[גרעין] החטים, או גמע [=שתה]

41. ויקרא-אמור, כב, טו. 42. שם, פסוק יד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כב) מכיוון שמהתחלה היא לא הייתה זרה, אבל את הקרן משלמת כדין גזול חברו.

ה'אשה ^{כג} **שְׁהִיָּתָה אוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָה, וְאָמְרוּ לָהּ: 'מֵת בְּעֶלֶיךָ, אוֹ גֵרְשִׁיךָ' ^{כד}, וְכֵן הֶעֱבְדָּהּ שְׁהִיָּתָה אוֹכֵל, וְאָמְרוּ לָהּ: 'מֵת רִבְךָ וְהִנֵּי יוֹרֵשׁ שְׁאִינוּ מֵאֲכִילָי, אוֹ שְׁמִכְרְךָ לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ נִתְּנָךְ לֹו, אוֹ שִׁחְרָרְךָ' ^{כה}, וְכֵן כִּהֵן שְׁהִיָּתָה אוֹכֵל, וְנוֹדַע לֹו שֶׁהוּא בֶן גְּרוּשָׁה ^{כז}, אוֹ בֶן חִלּוּצָה - הָרִי אֵלֹו מִשְׁלָמִין אֶת הַקֶּרֶן בְּלִבְדָּכָה ^{כח}. וְאִם הָיְתָה תְּרוּמַת חֲמִץ, וְהָיָה עֶרֶב הַפֶּסַח - הָרִי אֵלֹו פְּטוּרִין מִלְּשָׁלֵם; מִפְּנֵי שְׁזִמְנָה בְּהוֹל ^[ורידנו כאונס], נִחְפְּזוּ לְאָכֵל וְלֹא בְּדָקוּ.**

(כג) בת ישראל הנשואה לכהן. (כד) כגון שאמרה לשליח שלה שיקבל עבורה את הגט במקום מסוים, שאז אינה אסורה בתרומה עד שיגיע השליח לאותו מקום, והיא לא ידעה שהוא כבר הגיע השליח לשם. (כה) עבד כנעני של כהן שאוכל בתרומה. (כו) כגון בן בתו שנישאה לישראל. (כז) שאפשר לשחרר עבד שלא בפניו. (כח) והוא חלל שאסור לו לאכול תרומה. (כט) ולא חומש. האישה והעבד, מכיוון שהייתה תקופה שהיה מותר להם לאכול תרומה, ובן גרושה מכיוון שהוא לא זר לחלוטין, כמובן מהדין שאם הוא עבד בבית המקדש בדיעבד עבודתו כשרה. (ל) אפילו קרן.

וְכֵלָן שְׁהִיָּתָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ פִּיָּהֶן כְּשִׁידְעוּ שֶׁהֵן אֲסוּרִין לְאָכֵל, הָרִי אֵלֹו יִפְלֹטוּ ^[את התרומה].

יג. הָיָה אוֹכֵל, וְאָמְרוּ לֹו: 'נִטְמָאת', אוֹ נִטְמָאת הַתְּרוּמָה, 'טְמֵא הָיִיתָ, אוֹ טְמֵאָה הָיְתָה הַתְּרוּמָה', אוֹ נֹדַע שֶׁהוּא טָבֵל, אוֹ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ, אוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהִקְדַּשׁ שֶׁלֹא נִפְדּוּ ^[=יציאו לחולין], אוֹ שְׁטַעַם טַעַם פֶּשֶׁשׁ ^[=חרק] לְתוֹךְ פִּיָּו לֹא - הָרִי אֵלֹו יִפְלֹטוּ.

(לא) כלומר, שבזמן אכילת התרומה הרגיש גם טעם פשפש בפיו, וזה מנע ממנו לאכול גם את התרומה, מפני הטינוף והמיאוס.

יד. שְׁתֵּי קָפוֹת ^[=סלים], אֶחָת שֶׁל תְּרוּמָה וְאֶחָת שֶׁל חֲלִין, שֶׁנִּפְלָה תְּרוּמָה לְתוֹךְ אֶחָת מֵהֶן, וְאִין יָדוּעַ לְאִיזוֹ נִפְלָה - הָרִינִי אוֹמֵר: 'לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלָה' ^{לב}. אִין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא שֶׁל תְּרוּמָה - אֲכָל זֶר אֶת אֶחָת מֵהֶן, הָרִי זֶה פְּטוּר מִן הַתְּשַׁלּוּמִין ^{לג}; שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבֵרֹו, עָלִיו הָרָאָה. וְהַשְּׁנִיָּה, נוֹהֵג בָּהּ כַּתְּרוּמָה.

הכיפורים, כי אם ידע על אחד מהם, דינו היה שלוקה ואינו משלם. (יא) מחוררת, שאסורה באכילה מחשש סכנה. (יב) שאסור בשתייה, מחשש סכנה. (יג) למרות שהשותה שמן לבד אינו חייב חומש, אם שתה אותו ביחד עם חומץ חייב, מכיוון שאנשים רגילים לשתותם כך.

ח. הָיָה שֶׁבַע וָקֶץ ^[=ומאס] בְּמִזְוֹנוֹ, וְהוֹסִיף עַל שֶׁבַע בְּאֲכִילַת תְּרוּמָה - אִינוּ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֲמִשׁ, שְׁנֵאָמַר: "כִּי יֵאָכֵל" ⁴³, לֹא שִׁיזִיק עֲצָמוֹ. וְכֵן הַכּוֹסֵס אֶת הַשְּׁעוּרִים - פְּטוּר מִן הַחֲמִשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהִזִּיק עֲצָמוֹ.

ט. זֶר שֶׁבַלַע שׁוֹפִין ^[=זרעונים חלקים] שֶׁל תְּרוּמָה, וְהִקְיָאן, וְכֵא אַחֵר וְאֶכְלָן גַּם הוּא בְּשִׁגְגָה - הָרִאשׁוֹן מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמִשִּׁי, וְהַשְּׁנִי מְשַׁלֵּם דְּמֵי עֲצִים לְרִאשׁוֹן ^{טו}.

(יד) מכיוון שגם בליעה היא דרך אכילה. (טו) ככל מוזיק שמשלם את השווי הממוני של החפץ שהזיק.

י. הַמֵּאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלָיו וְאֶת אוֹרְחָיו ^{טז} תְּרוּמָה - הֵן מְשַׁלְמִין קֶרֶן וְחֲמִשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּשׁוֹגְגִין, וְהוּא מְשַׁלֵּם לָהֶן דְּמֵי סְעוּדָתָן ^{יז}, שְׁדָמִי הַחֲלִין יִתְרִין מִדָּמִי תְּרוּמָה שֶׁאֲכָלוּ ^{יח} - שְׂדֵכֶר הָאֲסוּר, נִפְשׁוּ שֶׁל אָדָם חֲתָה ^[=נרתעת] מִמֶּנּוּ.

(טז) שהתחייב להם להאכיל אותם. (יז) כלומר, כסף בשווי ארוחתו של חולין, כמו שהתחייב להם. (יח) הסיבה שהוא משלם להם שווי ארוחת חולין ולא את הקרן של התרומה שאכלו, היא מכיוון שארוחת חולין שווה יותר מארוחת תרומה.

יא. הַמֵּאֲכִיל • אֶת בְּנָיו הַקְּטָנִים, וְאֶת עֲבָדָיו בֵּין גְּדוּלִים בֵּין קְטָנִים, וְהָאוֹכֵל תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ ^{יט}, וְהָאוֹכֵל אוֹ הַשּׁוֹתֶה פָּחוֹת מִזֵּזִית, וְנִזְיֵרִי שֶׁשִּׁגְגַּ וְשָׁתָה יֵין שֶׁל תְּרוּמָה, וְהַשּׁוֹתֶה שֶׁמֶן ^{כא}, וְהִסִּף אֶת הַיֵּין - כָּל אֵלֹו מְשַׁלְמִין אֶת הַקֶּרֶן, וְאִינוּ מְשַׁלְמִין אֶת הַחֲמִשׁ.

(יט) שאסורה רק מדרבנן. (כ) ששתיית יין אסורה עליו. (כא) ששתיית שמן זהו דבר שאינו בריא. ^{השנת הראב"ד} ^{המאב"ל} . החומש א"א התוספתא אמרה משלם קרן וחומש גבי נזיר ששגג ושתה יין של תרומה.

יב. בֵּת כִּהֵן שְׁהִיָּתָה נְשׂוּאָה לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁנִּפְסְלָה, וְאַחֵר כִּף אֲכָלָה תְּרוּמָה - מְשַׁלְמַת אֶת הַקֶּרֶן, וְאִינָה מְשַׁלְמַת אֶת הַחֲמִשִּׁי ^{כב}.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מִהֶן תְּרֻמוֹת וּמַעֲשֹׂרוֹת; וּמִשְׁלֵמִין מִן הַלֶּקֶט וּמִן הַשֹּׁכֶחַ וּמִן הַפֶּאֶה וּמִן הַהֶפְקֵר^{מב}, וּמִמַּעַשֵׁר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרֻמוֹתוֹ, אִם עַל פִּי שְׁעֵדִין לֹא נִטְלָה תְּרֻמָּה גְּדוּלָּה שֵׁשׁ בּוֹ, אִם הַקָּדִים הִמְעָשִׂר לְתְּרֻמָּה^{מג}; וּמִשְׁלֵמִין מִמַּעַשֵׁר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדּוּ, אִם עַל פִּי שֶׁנִּפְדּוּ שְׁלֹא בְּהִלְכָּה^{מד}. וּמִשְׁלֵמִין מִן [היכול] הַקֹּדֶשׁ עַל הַיֶּשֶׁן; אָבֵל אֵין מִשְׁלֵמִין מִמֵּין [פרי] עַל שְׁאִינוֹ מִינוֹ - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנָתַן לִכְהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ"⁴⁴, בְּקֹדֶשׁ שֶׁאֵבֵל.

(מב) כל אלו פטורים מתרומה ומעשר, ונחשבים כחולין מתקנים. (מג) כלומר, שהפריש את המעשר מהתבואה כשהיא עוד הייתה שיבולים, שאז הוא פטור מתרומה גדולה. (מד) כלומר, שנתן את הקרן ולא נתן את החומש, שבדיעבד הוא פדוי.

יט. הָאוֹכֵל [בשנת שמיטה] קִשּׁוּאִין שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית וּמִתֵּינִן לְקִשּׁוּאִין שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְיִשְׁלַם מֵהֶן; שְׁאִינוֹ יָכוֹל לְשַׁלֵּם חוּבּוֹ מִפְּרוֹת שְׁבִיעִית, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר בְּמָקוֹמוֹ.

כ. אָבֵל תְּרֻמָּה טְמֵאָה - מִשְׁלֵם חֲלִין, בֵּין טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִין. אָבֵל תְּרֻמָּה טְהוֹרָה, מִשְׁלֵם חֲלִין טְהוֹרִין; וְאִם שֵׁלֵם חֲלִין טְמֵאִין, בֵּין בְּשׁוּגֵג בֵּין בְּמִזִּיד - תִּשְׁלֹמִיו תִּשְׁלֹמִין, וְיִחְזֹר וְיִשְׁלַם מִן הַטְּהוֹרִין^{מה}.

(מה) כדי להשלים את הפסדו של הכהן.

כא. אָבֵל תְּרֻמַּת חֵבֶר [-המקפיד על טהרת התרומה], מִשְׁלֵם לוֹ. אָבֵל תְּרֻמַּת עֵם הָאֶרֶץ - מִשְׁלֵם לַחֵבֶר, וְנוֹטֵל דְּמִיָּה מִמֶּנּוּ וְנוֹתְנוֹ לְעַם הָאֶרֶץ שֶׁאֵבֵל תְּרֻמוֹתוֹ; שְׁאִין מוֹסְרִין טְהוֹרוֹת לְעַם הָאֶרֶץ.

כב. גָּזֵל • תְּרֻמָּה מֵאֲבִי אִמּוֹ כֶּהֱן וְאֵכְלָה, וְאַחֵר כֶּהֱן מֵת אָבִי אִמּוֹ -

אִינוֹ מִשְׁלֵם לְעַצְמוֹ, אֲלֹא מִשְׁלֵם לְיֹרֶשׁ אַחֵר מִשְׁאֵר הַשִּׁבְטִי [-שהוא כהן]; וְכֵן אִם נִפְלָה לוֹ תְּרֻמָּה מֵאֲבִי אִמּוֹ וְאֵכְלָה, וּבִעַל חוּב שֶׁגָּבַה תְּרֻמָּה בְּחוּבוֹ וְהֵאֱשָׁה בְּכַתְּבָתָהּ וְאֵכְלָה - מִשְׁלֵמִין קֶרֶן וְחֶמֶשׁ לְכֶהֱן חֵבֶר, וְהַחֵבֶר נֹתֵן לָהֶם דָּמִים [=קרן] שֶׁהֵיוּ מוֹכְרִין בָּהּ אוֹתָהּ הַתְּרֻמָּה שֶׁאֵכְלָהּ^{מז}.

(לב) מכריעים להקל ולהתיר את שניהם. (לג) פטור מנתינת החומש, אבל את הקרן חייב לתת לכהן, כפי שממשיך שאת השנייה נותן לכהן כתרומה - כי אם היא התרומה, צריך לתת אותה לכהן, ואם הראשונה הייתה התרומה, עליו לתת את השנייה לכהן כתשלום עבור הראשונה שהפסיד.

אָבֵל אַחֵר אֶת הַשְּׁנִיָּה, אִם הוּא פְּטוּר. אָבֵל אַחֵר אֶת שְׁתֵּיהֶן, מִשְׁלֵם בְּקִטְנָה שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן לִי - אִם מִזִּיד, קֶרֶן; וְאִם שׁוּגֵג, קֶרֶן וְחֶמֶשׁ.

(לד) כי המוציא מחברו עליו הראיה.

טו. הָאוֹכֵל אֶת הַחֶמֶשׁ בְּשִׁגְגָה - הָרִי זֶה מוֹסִיף עָלָיו חֶמֶשׁוֹ^{מז}, שֶׁהַחֶמֶשׁ בְּקֶרֶן [ונחשב כתרומה] לְכָל דָּבָר; וְכֵן מוֹסִיף חֶמֶשׁ עַל חֶמֶשׁ, עַד לְעוֹלָם.

(לה) עליו להחזיר את שווי החומש בתוספת רבע שוויו.

כָּל הַמִּשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ, הָרִי הַתִּשְׁלֹמִין בְּתְּרֻמָּה לְכָל דָּבָר, אֲלֹא שְׁאֵם נִזְרָעוּ, גְּדוּלִיָּהֶן חֲלִין; וְאִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֵל [=לחזור], אִינוֹ מוֹחִיל^{מח}. וְכָל הַמִּשְׁלֵם אֶת הַקֶּרֶן בְּלִבָּד, הָרִי הַתִּשְׁלֹמִין חֲלִין; וְאִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֵל, מוֹחֵל.

(לו) מכיוון שמהות התשלומים הללו היא כפרה, ולא החזרת ממון גזול.

טז. בַּת • יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵכְלָה תְּרֻמָּה לִי, וְאַחֵר כֶּהֱן נִשְׂאָת לְכֶהֱן לֵח - אִם

תְּרֻמָּה שֶׁלֹּא זָכָה בָּהּ כֶּהֱן אֵכְלָה^{מט}, מִשְׁלֵמַת קֶרֶן וְחֶמֶשׁ לְעַצְמָהּ^{מז}; וְאִם תְּרֻמָּה שֶׁזָּכָה בָּהּ כֶּהֱן אֵכְלָה - מִשְׁלֵמַת קֶרֶן לְבָעָלִים^{מא}, וְחֶמֶשׁ לְעַצְמָהּ; שֶׁכָּל הַמִּשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ - מִשְׁלֵם הַקֶּרֶן לְבָעָלִים, וְהַחֶמֶשׁ לְכָל כֶּהֱן שִׁירָצָה.

(לז) שהפרישה מהיבול שלה. (לח) וכעת מותר לה לאכול תרומה. (לט) אם אכלה את התרומה לפני שהעניקה אותה לכהן. (מ) וצריכה לאוכלם כתרומה. (מא) לכהן שזכה בה.

יז. לֹא הִסְפִּיקָה לְשַׁלֵּם עַד שְׁנִתְגַּרְשָׁה - בֵּין כֶּהֱן וּבֵין כֶּהֱן, אִינָהּ מִשְׁלֵמַת לְעַצְמָהּ; וְהָרִי הִיא כְּמִי שֶׁלֹּא נִשְׂאָת לְכֶהֱן מְעוֹלָם.

יח. כָּל הָאוֹכֵל תְּרֻמָּה, בֵּין בְּשׁוּגֵג בֵּין בְּמִזִּיד - אִינוֹ מִשְׁלֵם אֲלֹא מִן הַחֲלִין הַמִּתְקַנֵּין, שֶׁהוֹצִיאוּ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׂחִיב בּוֹ מְשׁוּם תְּרוּמָה, יֵצֵא בּוֹ יָדֵי גְזֻלָּיִי - שְׁנֵאמַר: "וְנָתַן לַפֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ"⁴⁵, אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא בַּחֲמֵשׁ שֶׁל קֹדֶשׁ בְּלִבְדּוֹ. גְּזֻלָּה וְהֶאֱכִילָה לְאַחֲרֵיָּהּ, הָאוֹכֵל מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמִשׁ.

יד גזולין פי' בקרן אחד יצא אע"פ שיש עליו חיוב לשבט וחייב לגזור והנה כי גב גזולין א' הם שהרי הקשה מגב גזולין ועלה לו התירוק גם כן לשניהם.

(נו) ומדובר כשגזל ונשבע שלא עשה זאת, ואחר כך הודה, והדין הוא שחייב לשלם חומש. (נז) אינו צריך לשלם חומש נוסף שהטילו עליו כקנס על שבועת השקר. (נח) והאחר היה שוגג.

כָּל מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ: 'מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמִשׁ' - אִם אָכַל שְׁוֵה אֲרֻבָּעָה, מְשַׁלֵּם שְׁוֵה חֲמִשָּׁה⁴⁶ מִמֵּין שְׁאֵכַל; וְכָל מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ: 'קֶרֶן וְשְׁנֵי חֲמִשִּׁין' - אָכַל שְׁוֵה אֲרֻבָּעָה, מְשַׁלֵּם שְׁוֵה שְׁשָׁה; וְכָל מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ: 'שְׁנֵי קֶרֶנִּין וְחֲמִשׁ' - אָכַל שְׁוֵה אֲרֻבָּעָה, מְשַׁלֵּם שְׁוֵה תְּשַׁעָּה. וְלַעֲזוּלָם • אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא לְפִי דְמִים שֶׁהִיתָה שְׁוֵה בְּשַׁעַת אֲכִילָתָהּ, בֵּין שֶׁהִזְזָה בְּשַׁעַת תְּשַׁלּוּמֶיהָ בֵּין שֶׁהִקְדָּה^[ההתיקרה].

השנת הראב"ד ולעולם... שהוקרה א"א ואם הוזלה בשעת אכילה למה לא יתן כשעת גזילה ומה גרע מגזולין גם כן י"ל שאינו משלם לפי דמים אלא לפי מדה כמו שכתבתי למעלה.

(נט) כלומר - רבע נוסף, ונקרא חומש מלבר. (ס) מכיוון שמעשה הגזלה כאשר הוא אוכל ומאבד את התרומה.

פֶּרֶק י"א

דרכי השימוש בפירות התרומה

א. התרומה נִתְּנָה לְאֲכִילָה וְלִשְׁתִּיהָ וְלִסִּיכָה⁴⁷ - שֶׁהִסִּיכָה בְּשִׁתְּיָה, שְׁנֵאמַר: "פְּמִים בְּקִרְבּוֹ, וְכִשְׁמֵן בְּעֶצְמוֹתָיו"⁴⁸, וְהִשְׁתִּיהָ בְּכֻלָּל אֲכִילָה - לְאֹכֵל דִּבְרַ שְׁדִּרְכּוֹ לְאֹכֵל, וְלִשְׁתִּית דִּבְרַ שְׁדִּרְכּוֹ לְשִׁתּוֹת, וְלִסְנוֹ דִּבְרַ שְׁדִּרְכּוֹ לְסוֹד. וְלֹא יְסוֹד יִזֵּן וְחֲמִיץ. אָבֵל סֹף הוּא אֶת הַשֶּׁמֶן הַטָּהוֹר; וּמִדְּלִיק אֶת הַטָּמֵא, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'שֶׁמֶן שֹׁרֶפֶה' בְּכָל מְקוֹם.

(מו) כי היורש את התרומה, וכן הבעל-חוב והאישה שגבר תרומה עבור חובם, מותר להם למכור אותה מכיוון שהיא נחשבת כממונם. אולם דינם כך מכיוון שהתרומה הגיעה לידיהם בהיתר, אבל במקרה של גזל תרומה מאבי אימו כהן, לא אמרו כן, מפני שהתרומה הגיעה לידיו באיסור.

כג. הַגּוֹבֵב תְּרוּמָה, וְלֹא אֶכְלָה - מְשַׁלֵּם תְּשַׁלּוּמֵי כֶּפֶל לְבַעֲלָיִם; וְיֵשׁ לוֹ לְשַׁלֵּם מִדְּמֵי תְּרוּמָה⁴⁹. גְּנֵבָה, וְאֶכְלָה - מְשַׁלֵּם שְׁנֵי קֶרֶנִּין וְחֲמִשׁ: קֶרֶן וְחֲמִשׁ מִן הַחֲלִיץ⁵⁰, וְקֶרֶן - אֶפְלוֹ מִדְּמֵי תְּרוּמָה⁵¹.

(מז) כלומר, הוא יכול לשלם עם כסף ולא חייב להחזיר דווקא פירות. (מח) ככל פסול המשתמש בתרומה. (מט) כסף בשווי התרומה.

כד. הִיתָה הַתְּרוּמָה הַקֹּדֶשׁ לְבֶדֶק הַבַּיִת ^[לתיקון בית המקדש]¹, וְגִנְבָהּ וְאֶכְלָה - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם תְּשַׁלּוּמֵי כֶּפֶל; שְׁאִין בְּהַקְדֵּשׁ תְּשַׁלּוּמֵי כֶּפֶל, כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר בְּמִקְוָמוֹ. אָבֵל מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְשְׁנֵי חֲמִשִּׁים² - חֲמֵשׁ מְשׁוּם אוֹכֵל תְּרוּמָה, וְחֲמֵשׁ מְשׁוּם שְׁנֵהָנָה מִן הַהַקְדָּשׁ. וְלִמֵּי מְשַׁלֵּם? אִם הָיָה בָּהּ כְּזִית, וְאִין בָּהּ שְׁוֵה ^[שוין] פְּרוּטָה - מְשַׁלֵּם לְכַהֲנִים³; וְאִם יֵשׁ בָּהּ שְׁוֵה פְּרוּטָה - בֵּין שְׁנֵי בָּהּ כְּזִית⁴ בֵּין שְׁאִין בָּהּ כְּזִית⁵, מְשַׁלֵּם לְהַקְדָּשׁ.

(נ) שהכהן בעל התרומה, הקדיש אותו לבדק הבית של בית המקדש. (נא) כלומר, ייתכן שהיה כן, אם יש בו גם כזית וגם שווה פרוטה. (נב) חומש משום אכילת תרומה, שבתרומה אין צורך בפרוטה, אבל משום שנהנה מן ההקדש אין כאן, משום שאין בו שווה פרוטה. (נג) ומשלם שני חומשים, אחד משום אכילת תרומה ואחד משום הנאת הקדש. (נד) ומשלם חומש אחד משום הנאת הקדש בלבד.

כה. וּמִפְּנֵי מָה חָל אִסּוּר הַקֹּדֶשׁ עַל הַתְּרוּמָה⁶? מִפְּנֵי שֶׁהַתְּרוּמָה אִסּוּרָה לְזָר, וּמִתַּתֵּר לְכַהֵן; הַקֹּדֶשׁ שֶׁהָיָה עַל הַכֹּהֵן. לְפִיכֵךְ, נִסְפָּה בָּהּ אִסּוּר אֵף עַל יִשְׂרָאֵל, עַל דֶּרֶךְ שְׁבָאָרָנוּ בְּהִלְכוֹת בִּיאוֹת אִסּוּרוֹת וְאִסּוּרֵי מֵאֲכָלוֹת.

(נה) הרי הכלל הוא שאיסור לא מתווסף על איסור קיים, בלי שיש בו איסור חדש.

כו. הַגְּזוּל • תְּרוּמָה וְאֶכְלָה⁷, מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמִשׁ אֶחָד; שֶׁהֲחִמֵּשׁ

השנת הראב"ד הגזול... וחומש א"א נראה לי שיש כאן שיבוש ומה בין גזול וגנב והלא ונתן לכהן את הקדש בין גנב בין

45. ויקרא-אמור, כב, יד. 46. תהלים, קט, יח.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(א) אבל להדלקה אסור להשתמש בתרומה טהורה. (ב) כי לא רגילים להשתמש בהם לסיכה.

יהודה^{טו}, התחילו לערב תבואה בתבואה^{טז} וקטנית בקטנית; אבל לא תבואה בקטנית.

(יג) כי הבצל פוגם את החומץ. (יד) מכיוון שהתבואה מאבדת כך מחשיבותה. (טו) והגיעה תקופה שהיה להם רק מעט תבואה. (טז) כלומר, חטים בשעורים. ומכיוון שנהגו כך בחולין, מותר לעשות כך גם בתרומה.

ה. כדרך שמרקדיו [=מנפים] את הקמח בחליו, כך נוהג הפהן בתרומה - מרקד לאכל, ומשליף את המרקסן [=פסולת התבואה]. הרי שרצה לעשות סלת מנפה בנפילות [=ניפויים] הרבה, עד שמוציא קב או קבים מן הסאה - לא ישליף את השאר, מפני שהוא ראוי לאכילה; אלא יניחו במקום מצנע.

ו. שמן של תרומה, אין חוסמין [=מחזקים] בו תנור וכירים^{יז}, ואין סכין בו מנעל וסנדל. ולא יסוף רגלו, והיא בתוך מנעל וסנדל^{יח}, אבל סף את רגלו, ולובש המנעל או הסנדל. וסוף כל גופו, ומתעגל [=מתגלגל] על גבי קטבוליא חדשה^{יט}. ואף על פי שהן [=הכלים] נסוכין [=מרוחים בשמן], אינו חושש; אבל לא יתן שמן על גבי טבלא [=לוח] של שלשיא להתעגל עליה, מפני שהוא מאבדיכ.

(יז) על ידי מריחת השמן עליהם. (יח) מכיוון שהשמן נמרח גם על המנעל והסנדל. (יט) עור ששוכבים או יושבים עליו, ומושחים אותו בעודו חדש. (כ) מכיוון שבשלב זה התרומה כבר אינה בקדושתה. (כא) על גבי לוח של עור, בוודאי אסור. אבל על גבי לוח של שיש, שאינו בולע, ישנה סברה להתיר, אך בכל זאת אסור, מכיוון שבטוח יאבד מעט שמן בשימוש כזה. (כב) כי בוודאי יישאר מעט שמן על הלוח, ולא ייספג הכל בגופו.

ז. כל האוכל תרומה, אפלו פרות^כ - צריף נטילת ידים, אף על פי שהיו ידיו טהורות, כמו שיתבאר במקומו^{כא}. ואינה נאכלת עם הזר על השלחן - גזרה, שמא יאכל ממנה. ותרומת חוצה לארץ נאכלת עם הזר על השלחן, ואינה צריכה נטילת ידים [לאכילת פירות] - בחליו. ואין סכין שמן תרומה בידים מסאבות [=ללא נטילת ידים]; נפל על גבי בשרו, מפשפש [=משפשף] בידים מסאבות^{כב}. אבל סכין את הקטן בשמן תרומה בתוך שבועה [ימים להלדתו]^{כג}; שהנוולד - כל שבועה, אינו חשוד ערלו^{כד}.

(כג) שבחולין אכילתם אינה מצריכה נטילת ידים. (כד) בהלכות אבות הטומאה פרק הלכה ח. (כה) מכיוון

ב. תמרים של תרומה, מטר לחביץ [=לכווץ] אותן ולקבצן פעגול הדבלה; ואסור לעשות מהם שכר. וכן אין עושין תמרים דבש, ולא תפוחים יין, ולא פירות הסתו [=ענבים המבשלים אז] חמץ; וכן שאר כל הפירות - אין מושנין אותן מבריתן בתרומה, חוץ מזיתים וענבים בלבד^{כה}.

(ג) מכיוון שגם אחרי פעולה זו הם לא משתנים מצורתם המקורית. (ד) כי אסור לשנות פירות תרומה מצורתם המקורית. (ה) מכיוון ששמן ויין הוזכרו בתורה במפורש בפסוקים העוסקים במצוות תרומה.

עבר ועשה האכל משקה, הרי זה שותהו. וזר • שאכל דבש תמרים, ויין תפוחים, וכיוצא בהן בשגגה - אינו חייב לשלם; ואם אכל במזיד, מפיין אותו מפת מרדות.

(ו) כי אסור להפסיד תרומה ולאבדה. (ז) אינו חייב לשלם את החומש הנוסף, מכיוון שאינם נחשבים אוכל או משקה.

ג. אין נותנין דבלה וגרוגרות לתוך המוריס [ציר דגים], מפני שהוא מאבדין; אבל נותנין את היין למוריס^{כז}. ואין מפשטין את השמן, מפני שהוא מוציא מכלל מאכלות ועושהו שמן משחה^{כח}; אבל מערבין יין ושמן ודבש ופלפלין וכיוצא באלו, לאכלן.

(ח) מכיוון שבדרך כלל עושים כך כדי להוציא מהתאנים את המים שלהם ואחר כך להשליך אותם, ואסור להשליך פירות של תרומה. (ט) כדי להמתיק את המוריס ולהשביח את טעמו. (י) כלומר, לא מערבים דברים שריחם טוב בשמן של תרומה. (יא) שאינו ראוי לאכילה.

ד. אין מבשלין יין של תרומה, מפני שהוא ממעט^{כט}.

(יב) הבישול ממעיט את הכמות של היין.

אין כובשין בצלים של תרומה בחמץ של תרומה, מפני שמפסיד החמץ^ל. אין מערבין תבואה בקטנית^{לא}; וכל דבר שיתפרש [=יופדר] זה מזה בשכורבין [=מסננים] אותו, מערבין. ומשחרבה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יב. הַסִּבִּין ^[פסולת דקה] שֶׁל חֲטִים תְּדִשּׁוּת - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי לְמֵאכֹל אָדָם; וְשֶׁל חֲטִים יִשְׁנוּת, מִתֵּר. וְעַד מָתִי נִקְרָאוּ 'תְּדִשּׁוּת'? כָּל זְמַן שֶׁבִנְיָ אָדָם רְגִילִין לְחִבֵּט ^[בחטים] בֵּין הַגִּרְנוֹת.

יג. ^[פירות] הַנְּצוּלוֹת ^[=רקובים ולחים] וְהַרְקָבָנוֹת ^[=רקובים ויבשים] שֶׁל תְּרוּמָה, אֲסוּרוֹת לֵחַ; וְאִם הֶעֱלוּ אָבֶק ^[נחעפשו], מִתְּרוֹת לֵט.

^[לח] מִכְיוּן שֶׁהֵם עֲדִיין נִחֲשָׁבִים תְּרוּמָה. ^[לט] מִכְיוּן שֶׁהֵם כָּבֵר בַּטְלָה קְדוּשָׁתוֹ.

ט. כֹּהֲנֵת שֶׁחִפְפָה רֹאשָׁהּ בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה, אֵין הַיִּשְׂרָאֵלִית מִתֵּרָת לַחֹף אַחֲרֶיהָ; אֲבָל מַעֲגָגָה ^[משפּשפת הישראלית את] שַׁעֲרָה בְּשַׁעֲרָה ^[של הכהנת] לֹא. וּמִפְּנֵי מָה הִתְרוּ הַכֹּהֲנִים לַחֹף שַׁעֲרָן בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה לֵב? מִפְּנֵי שֶׁאִינוּ רָאוּי לְמֵאכֹל אָדָם לֵב.

^[ל] מִהִתְלַת הַנִּשְׁאָר. ^[לא] כִּי הִתְלַת שֶׁבַעֲר הַכֹּהֲנֵת, כָּבֵר בַּטְלָה קְדוּשָׁתוֹ. ^[לב] הִרִי הַתְּרוּמָה מוֹתֵרֶת רֶק בִּאֲכִילָה שְׁתִּיָּה וְסִיכָה. ^[לג] וְאוֹכִלִים אוֹתוֹ רֶק בְּשַׁעֲת הַדַּחֲק, אֵךְ אִם הוּא לֹא הִיָּה מֵאֲכֹל אָדָם כָּלֵל, לֹא הִיָּה חַיִּב בַּתְּרוּמָה. וּמִכְיוּן שֶׁאוֹכִלִים אוֹתוֹ רֶק בְּשַׁעֲת הַדַּחֲק, מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְצֹרִכִים אַחֲרִים, כִּמוֹ חֲפִיפָה וְרַחֲצִיָּה הַדּוּמוֹת לְסִיכָה.

י. עֶקְצִי ^[=קצוות הפרי המחוברים לעץ] תְּאֵנִים וְגִרְגֵּרוֹת, וְעֶקְצִי הַכִּלְסִין ^[=מין תאנה] וְהַחֲרוֹבִינִין, וְגִמְצִי ^[גרעיני ומין] אֲבִטִּית, וְקִלְפֵי אֲבִטִּית, וְקִלְפֵי אֶתְרוֹג, וְקִלְפֵי מִלְּפָפּוֹן - אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן אֲכָל, וְקִנּוֹבֵת ^[=קצוות] יֶרֶק שֶׁמְשַׁלְּיכִין בַּעֲלֵי בָתִּים - הֲרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין לְזָרִים לֵב; אֲבָל קִנּוֹבֵת יֶרֶק שֶׁמְקַנְבִּין ^[=שקוצים] הַגִּבְנִין ^[=מוכרי ירקות], מִתֵּרָת לְזָרִים לֵב.

טו. הַמַּעֲרָה ^[=יוצק] כִּד שֶׁל שֶׁמֶן תְּרוּמָה ^[לכד אחר] - הֲרִי זֶה מַעֲרָה עַד שֶׁיִּפְסַק הַעֲמִיד ^[=קילוח], וְיִתְחַיֵּל הַשֶּׁמֶן לְנִטֹף מֵעַט מֵעַט; וְכֵינֵן שֶׁנִּטְפָּו שְׁלֹשׁ טַפִּין זֶה אַחֵר זֶה - דִּיּוּמֵב, וּמִתֵּר לִתֵּן לְתוֹף הַכִּד שֶׁמֶן חֲלִין. הֲרִי שֶׁלֹּא נִתְּנָה מִגֵּי, אֲלֹא הַנִּיחַ הַכִּד עַד שֶׁמִּצַּת אוֹתָהּ ^[=הצטבר שמן] - הַתְּמִצִּית תְּרוּמָה.

^[מב] וְלֹא מִחַיִּיבִים אוֹתוֹ לִקְנֹחַ הַכִּד עַד שֶׁלֹּא תִישָׁאֵר שֵׁם לַחֲלוּחִית. ^[מג] אִם לֹא מִילָא בְּכִד שֶׁמֶן חוֹלִין אַחֲרֵי שֶׁשֶּׁפַּךְ אֶת הַתְּרוּמָה. ^[מד] הִיטָה אוֹתוֹ עַל הַצֵּד.

טז. מִמִּילָא הִפְהֵן גֵּר שֶׁמֶן ^[טמא המיועד ל] שְׁרָפָה, וְנוֹתְנוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְעֹלוֹת בּוֹ לְעֹלֶה, וְלִהְפָּס לְחֶדֶר - לְעֹשׂוֹת צָרְכֵי הִפְהֵן, אֲבָל לֹא צָרְכֵי יִשְׂרָאֵל; וְאִם הָיָה שֶׁתֵּף עִמּוֹ, מִתְּרֵמָה.

^[מה] מִכְיוּן שֶׁיֵּשׁ גַּם לִכְהֵן הַנָּהָה מִזֶּה.

יז. יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה אוֹרֶחַ אֲצֵל הַכֹּהֵן, וְהִדְלִיק לוֹ

שֶׁכָּבֵר הַתְּחַלֵּל כִּשְׁנַפֵּל עַל בִּשְׂרוֹ, וְקְדוּשָׁתוֹ בַּטְלָה. ^[כו] לַמְּרוֹת שֶׁלְעֶרֶל אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּתְּרוּמָה. ^[כז] לַעֲנִיין אֲסוּר אֲכִילַת תְּרוּמָה וְקְדִשִּׁים.

ח. סֶף הוּא הַכֹּהֵן עֲצָמוֹ בְּשֶׁמֶן, וּמִבִּיא בֶּן בֵּתוֹ יִשְׂרָאֵלִיכּ וּמַעֲגִילוֹ עַל גְּבִיּוֹכֵי; וְאִם סֶף עֲצָמוֹ בְּשֶׁמֶן וְנִכְנַס לְמַרְחֵץ - מִתֵּר לְזָר לְמִשְׁוֹתוֹ ^[=לעסותו] בְּמַרְחֵץ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא נִסּוֹף מִמֶּנּוּ.

^[כח] אוֹ כֹל יִשְׂרָאֵל אַחֵר. ^[כט] כִּי שֶׁמֶן הַתְּרוּמָה שֶׁעַל גּוֹפוֹ, כָּבֵר בַּטְלָה קְדוּשָׁתוֹ.

ט. כֹּהֲנֵת שֶׁחִפְפָה רֹאשָׁהּ בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה, אֵין הַיִּשְׂרָאֵלִית מִתֵּרָת לַחֹף אַחֲרֶיהָ; אֲבָל מַעֲגָגָה ^[משפּשפת הישראלית את] שַׁעֲרָה בְּשַׁעֲרָה ^[של הכהנת] לֹא. וּמִפְּנֵי מָה הִתְרוּ הַכֹּהֲנִים לַחֹף שַׁעֲרָן בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה לֵב? מִפְּנֵי שֶׁאִינוּ רָאוּי לְמֵאכֹל אָדָם לֵב.

^[ל] מִהִתְלַת הַנִּשְׁאָר. ^[לא] כִּי הִתְלַת שֶׁבַעֲר שֶׁבַעֲר הַכֹּהֲנֵת, כָּבֵר בַּטְלָה קְדוּשָׁתוֹ. ^[לב] הִרִי הַתְּרוּמָה מוֹתֵרֶת רֶק בִּאֲכִילָה שְׁתִּיָּה וְסִיכָה. ^[לג] וְאוֹכִלִים אוֹתוֹ רֶק בְּשַׁעֲת הַדַּחֲק, אֵךְ אִם הוּא לֹא הִיָּה מֵאֲכֹל אָדָם כָּלֵל, לֹא הִיָּה חַיִּב בַּתְּרוּמָה. וּמִכְיוּן שֶׁאוֹכִלִים אוֹתוֹ רֶק בְּשַׁעֲת הַדַּחֲק, מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְצֹרִכִים אַחֲרִים, כִּמוֹ חֲפִיפָה וְרַחֲצִיָּה הַדּוּמוֹת לְסִיכָה.

י. עֶקְצִי ^[=קצוות הפרי המחוברים לעץ] תְּאֵנִים וְגִרְגֵּרוֹת, וְעֶקְצִי הַכִּלְסִין ^[=מין תאנה] וְהַחֲרוֹבִינִין, וְגִמְצִי ^[גרעיני ומין] אֲבִטִּית, וְקִלְפֵי אֲבִטִּית, וְקִלְפֵי אֶתְרוֹג, וְקִלְפֵי מִלְּפָפּוֹן - אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן אֲכָל, וְקִנּוֹבֵת ^[=קצוות] יֶרֶק שֶׁמְשַׁלְּיכִין בַּעֲלֵי בָתִּים - הֲרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין לְזָרִים לֵב; אֲבָל קִנּוֹבֵת יֶרֶק שֶׁמְקַנְבִּין ^[=שקוצים] הַגִּבְנִין ^[=מוכרי ירקות], מִתֵּרָת לְזָרִים לֵב.

^[לד] לַמְּרוֹת שֶׁאֵינֶם נִחֲשָׁבִים אוֹכֵל, הֵם אֲסוּרִים לְזָרִים מִכְיוּן שֶׁהֵם דְּבוּקִים לְאוֹכֵל. ^[לה] מִכְיוּן שֶׁהֵם מִקְצִצִים אֶת הָעֹלִים הַמַּעֲוָשִׁים בְּיוֹתֵר.

קִלְפֵי פוֹלִין וְשֶׁמֶשְׁמִין - אִם יֵשׁ בָּהֶן אֲכָל, אֲסוּרִין; אֵין בָּהֶן אֲכָל, מִתְּרִין.

יא. גִּרְעִינֵי אֶתְרוֹג, מִתְּרִין לֵב; גִּרְעִינֵי זִיתִּים וְתִמְרִים וְחֲרוֹבִינִין - אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא בָּנִסָּן ^[=אסף] הַכֹּהֵן, הֲרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין לְזָרִים לֵב. וְשֶׁאֵר הַגִּרְעִינִין - בְּזְמַן שֶׁבָּנִסָּן יֵישׁ בָּהֶן לְחֻלּוּחִיּוֹת לְמַצֵּץ אוֹתָן, אֲסוּרוֹת לְזָרִים; וְאִם הִשְׁלִיכֵן, מִתְּרוֹת.

^[לו] מִכְיוּן שֶׁהֵם מְרִים וְאֵינֶם רְאוּיִים לְאֲכִילָה. ^[לז] כִּשְׁיֵשׁ עֲלֵיהֶם קֶצֶת אוֹכֵל.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(נא) וכשנודע לו מתחרט על כך, שהרי כל הגידולים יהיו תרומה שנמכרת לכהן בזול. (נב) מותר לו לעקור את הצמח למרות שהזרע יתקלקל, מכיוון שהוא שוגג ולא קנסו אותו חכמים להשאיר. (נג) מכיוון שכבר היא ראויה לאכילה ואינו רשאי לעקור, שהרי הם גידולי תרומה שהם כתרומה ואסור לאבדם. (נד) שגידוליו נחשבים חולין (להלן הלכה כב). (נה) כלומר, כאן הקנס הוא הפוך, שלא ישאיר את הגידולים למרות שהם חולין.

כא. גידולי • תרומה -

הרי הן פחלין לכל

דבריו, אלא שאסורין

לזרים; גזרו חכמים

עליהן שיהיו אסורין לזרים כתרומה, משום תרומה טמאה שפיר הכהן - שלא ישהה אותה אצלו כדי שיוזענה ותצא לחלין, ונמצא בא בה לידי תקלה. לפיכך^י, מתיר לאכלל הגדולין בידיים טמאות^י, ומתירין לטבול יום^י - [טמא שטבל, וטהרו בסיום היום] פחלין.

(נו) ואינם חייבים בלקט שכחה ופאה ותרומה ומעשרות. (נז) מכיוון שהם חולין. (נח) כלומר, מותר לאכול את הפירות האלו בלי נטילת ידים.

כב. גידולי [תרומה שהצמיחו] גדולין - חלין לכל

דבריו; ואפילו דבר שאין זרעו פלה [זרע המצמיח שוב] -

אם רבו הגדולין על העקר [השורש] בגדולי הגדולין

[מחזור הפירות השני] - הרי הגדולין השניים מעלין

[מתירים] את העקר אף על פי שאין זרעו פלה, ויהיה

הכל מתיר לזרים.

(נט) ואפילו מותרים באכילה לזרים.

וכן • תרומת חוצה

לארץ^י, והמדמץ [תרומה

שנתעבה בחולין]^{סא}, ותוספת

תרומה^{סב}, וזרעוני גנה

שאינן נאכלין, פגון זרע

לפת וצנזן, אף על פי

שאותו לפת וצנזן תרומה

- גדוליהן מתירין, והרי הן חלין לכל דבר; וכן היוזע

פשתן של תרומה, הגדולין מתירין לזרים^{סג}.

(ס) גידוליה מותרים לזרים, שלא גזרו בה מכיוון שאינה

מצויה. (סא) מכיוון שרובו חולין, גידוליו חולין.

(סב) כלומר, כשתרם ועלה בידו אחד מששים ואחד, שהרי

זה תרומה ויחזור ויתרם (לעיל פרק ג הלכה ו). (סג) שגם

הוא נחשב זרעוני גינה, ולרוב אינו נאכל.

השנת הראב"ד

גידולי... לזרים א"א כל זה שבוש

שאפילו הטבל שגידוליו מותרין

אם הוא דבר שאין זרעו כלה הכל

אסור וכל שכן בתרומה.

שמן שרפה, ועמד הפהן והלף לו - אינו חיב לכבות את הנר, עד שיתפכה מאליו. וטובל הישראלי פתילה בגר הפהן, ומדליקה לילף בה^י.

(מו) כי ההנאה מהתרומה תוך כדי הכילין שלה אסורה לישראל רק מדרבנן, ובמקרה הצורך כגון הליכה במקום אפל לא גזור.

יח. בקרו [פ] של פהן שהיה עומד אצל בקרו

של ישראל, הרי זה מדליק עליהן שמן שרפה.

כליו [כגד] של פהן שהיה נארג אצל [בסמיכות ל] כליו

של ישראל - הרי זה מדליק עליהן שמן שרפה,

שלא ברשות פהן. וכן מדליקין שמן שרפה בבתי

בנסיות, ובבתי מדרשות, ובמבואות [רחובות]

האפלים, שלא ברשות פהן^י. ומי שאין לו שמן

חלין להדליק נר חנכה - מדליק שמן שרפה, שלא

ברשות פהן^י.

(מז) כי לצורך מצווה של רבים לא גזרו לאסור.

(מח) מכיוון שמצוות לא נחשבות הנאה ("לאו ליהנות

ניתנו").

מדליקין שמן שרפה על גבי [לצורך] החוללים,

ברשות פהן^י.

(מט) מכיוון שזו מצווה של יחיד, יש צורך בבקשת רשות

מהכהן.

יט. פת ישראל שנשאת לכהן, והיא למודה [רגילה]

לבוא אצל אביה - מדליק ברשותה. מתיר לפהן

להדליק שמן שרפה אפילו בבית האבל, או בבית

המשתה [סעודת חתונה] שיש שם ערפוב [קהל רב]^י, ואין

חוששין שמא יסתפקו [ישתמשו] ממנו; בבית

המשתה, מפני נקיון פליהם [כלי האכילה נקיים] אין

נוגעין בו [בשמן המלוכלך], ובבית האבל, מפני שאין

להם פנאי [נפשי] מפני האבל [מחמת הצער].

(נ) והיה מקום לחשוש שמא ייקחו ממנה לאכילה, למרות

שבקהל מועט לא חששו לכך, שהרי השמן נמצא בכלי

מאוס.

כ. הזרע את התרומה - בשוגג^י יפך [יעקור

הצמח]^כ, ובמזיד יקנים [אינו עוקר, והיה הגידולים כתרומה]; ואם

הביאה שליש - בין במזיד בין בשוגג, יקנים^י. ואם

היה פשתני^י - אפילו הביא שליש, ואפילו במזיד -

יפך; קנס קנסו בו, שלא יזרע ויתפון להנות

בעציוניה.

כח. החובט גידולין אלו - משבח ע"א. והדש בבהמה, פיצד יעשה - [ימנע מהבהמה לאכול] ? תולה קפיפות [=סלים] בצנארי הבהמה, ונותן לתוכן מאותו המין; נמצא לא זומם - [חוסם] את [פי] הבהמה, ולא מאכיל את התרומה עב.

(ע) מכה במקלות לשם דישה. (עא) כי בכך הוא נמנע מלהיכנס לאיסור של חסימת פרה בזמן הדישה, ראה להלן. (עב) מכיוון שמאכלי תרומה הראויים למאכל אדם, אסור להאכילם לבהמה.

פרק יב

דיני תרומה טמאה והאסורה באכילה, דיני הפרשת תרומה באופן מכובר.

א. אסור לטמא את התרומה של ארץ ישראל, כשאר הקדשים; ולא יביא אותה לידי טמאה, ולא יפסיד אותה, אלא אוכל הטהרה, ומדליק הטמאה. ומתר לטמא תרומת חוצה לארץ בטמאות של תורה, אף על פי שאינה טמאה אלא בארץ העמים - [טומאת ארץ העמים] שהיא מדבריהם [של חכמים] - מפני שעקר חיוביה מדבריהם; לפיכך, נדה קוצה - [מפרישה] לה חלה בחוצה לארץ - שאינה מזוהרת אלא לאכלה, לא לגע בה, כמו שבארנו.

(א) ואם כן כאשר מטמאים אותה טומאה מהתורה, מוסיפים על טומאתה.

ב. תרומה שנטמאת בספק - לא אוכלין, ולא שורפין; אלא תהיה מנחת עד שתטמא טמאה ודאית, ותשרף. ויש שם [=במציאות] ספקות ששורפין עליהן את התרומה, כמו שיתבאר בענין טמאה וטהרה.

(ב) כגון שתי חביות של תרומה שנמצאות ברשות היחיד, ונגע שרץ באחת מהן ולא ידוע באיזו. (ג) כי אולי היא טמאה. (ד) כי אולי היא טהורה. (ה) בהלכות אבות הטומאות, פרק יג הלכה יג.

ג. חבית של תרומה שגולד לה ספק טמאה - הרי זה לא יחדש בה דבר, לא יזינה ממקומה, ולא יגלנה; אלא ינחנה עד שתטמא ודאי, ותשרף. ואין חוששין שמא תאכל.

(ו) במטרה לשמור עליה. (ז) כי אם יגלה אותה היא תיפסל לגמרי, מפני סכנת נפשות (כדלהלן הלכה יג).

כג. הזרע • תרומה טמאה - אף על פי שהגדולין טהורין, הרי הן אסורין באכילה - [אף לכהנים]; הואיל והתרומה שנוצרה אסורה באכילה היתה, כבר נדחו - [נסארו]. כד. חתף את העליון שצמחו, ויצאו עליו שניים וחתכו - הרי האכל שיצא אחר כך מתר באכילה - [לכהן] סד.

(סד) כי אין לו קשר כבר לטומאה.

כח. שתלים - [שחלים] חלין שנטמאו, ואחר שנטמאו זרען ועשין תרומה - הרי אלו מתרין; שהרי טהרו בזריעה, ולא נטמאו כשהן תרומה כדי שיהיו אסורין.

כו. שבלת סה שהיתה בתוך הכרי, ומרח - [סידר] הכרי פלו [ונתחייב במעשרות] - הרי אותה השבלת טבל - [חייבת במעשרות], הואיל ונמרחת בתוך הכרי. שתלה ואחר כך קרא עליה שם, ועשאה תרומה סו - הרי זו ספק תרומה; הואיל וזרעה, שמא פרח - [ספק חיוב] הטבל ממנה, ונעשת כפרות שעדין לא נגמרסו; אבל אם עשה אותה תרומה קדם שזרענה, הרי זו תרומה.

(סח) תלושה מהקרקע. (סו) על פירות אחרים. (סז) שלא נגמרה מלאכתם, והפרשתם התרומה מהם אינה נחשבת.

לפיכך, אם תלש ממנה, ואכל במזיד - חייב מיתה; בשוגג, משלם את החמש. ואם גחן, ואכל בפיו מן הארץ - בטלה דעתו אצל כל אדם - [אין אכילתו נחשבת], שאין דרך אכילת בני אדם בכך; לפיכך, פטור מן המיתה; ומן החמש, אם היה שוגג.

כז. שדה של גדולי תרומה - חייבת סה בלקט שכחה ופאה, וחייבת בתרומה ובמעשרות ובמעשר עני; ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלים ממנה מתנות אלו - עניי כהנים אוכלין את שלחן, ועניי ישראל מוכרין את שלחן לכהנים בדמי תרומה, והדמים של עניים; וכן בן לוי מוכר את המעשר שלו לסו לכהנים.

(סח) כי מהתורה הגידולים חולין. (סט) מעשר ראשון, אבל מעשר שני אסור למכור וצריך לתיתו במתנה לכהן.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(יד) ובני אדם אוכלים אותם רק בשעת הדחק. (טו) ולמרות שאין איסור לטמא תרומה כזו, בכל זאת אסרו לטמא אותה באופן כזה כדי שידעו שהיא תרומה. (טז) שהחמירו רק בזמן השרייה שכולם רואים שהיא מוכשרת לקבל טומאה. (יז) מכיוון שאין צורך לשמור עליהם בטהרה.

ח. אין • מפקידין

תרומה אצל כהן עם
הארץ, מפני שלבו גס
אכל

השנת הראב"ד

אין... נדה א"א טעה בזאת הסוגיא של מסכת גיטין אם פירות שלא הוכשרו כי תסיטם אשתו נדה מאי הוי ולמה לי כלי חרס מוקף צמיד פתיל.

מפקידין אותה אצל ישראל עם הארץ, בכלי חרש המקף צמיד פתיל. [כיסוי מהררן]; ובלבד, שלא יהיו פרות מכשרין [ראויים לקבל טומאה] - גזרה, שלא תסיטם [חזיון אותם] אשתו נדה.

(יח) ויש לחשוש שמא יטמא אותה.

ט. אין עושין [מפרישים] לעם הארץ תרומת זיתיו בטהרה^ט; אבל עושין [סוחטים] לו זיתיו חלין בטהרה^כ, משום כדי חייו [שזו פרנסתו] של בדר [=עובד בית הבדן]. וכיצד עושה? נוטל פדי התרומה, ומניחה בכלי שאינו מקבל טמאה, כגון כלי אבנים; וכשיבוא עם הארץ לטל החלין והתרומה, אומרים לו: 'הזהר שמא תגע בתרומה, שלא תחזור לטבלה'כא.

(יט) מדובר בזיתים להכניסו אותם כבר לכתישה והם הוכשרו לקבל טומאה על השמן שנוצר מסביבם, וכעת הם בחזקת טומאת עם הארץ. (כ) סתם זיתים, מכיוון שהם עדיין לא הוכשרו לקבל טומאה. (כא) "אל תגע ותטמא את התרומה, כי אם תעשה כך היא תהפוך להיות טבל - ועם הארץ לא חשוד על אכילת טבל. ואומרים לו כך למרות שהיא לא באמת חוזרת לטבלה, כדי לאיים עליו.

י. ישראל שעושה פרותיו בטמאה, אין בוצרין עמו [אין מסייעים לו בבצירה]^{כב}; ואין צריך לומר שאין דורכין עמו, מפני התרומה שתעשה בטמאה^{כג}. אבל מוליכין עמו חביות [ייקו] לגת, ומביאין מן הגת^{כד}.

(כב) מכיוון שאסור לסייע לדבר עבירה, שהרי אסור לגרום טומאה לחולין שלא הפרישו מהם עדיין תרומה. (כג) מכיוון שאז הם מוכשרים לקבל טומאה על ידי היין, ומקבלים טומאה מהתורה. (כד) מכיוון שהחביות הללו כבר נטמאו, גם בלי הסיוע שלו.

יא. זיתים וענבים שנטמאו^{כה}, סוחטין ועושה אותן תרומה. ואם נטמאו אחר שנעשו תרומה,

ד. חבית [תרומה] שנשפרה בגת העליונה, והתחתונה טמאה^ה - אם יכול להציל ממנה רביעית [הלוג] בטהרה^ט, יציל; ואם לאו, יציל בידיו בלא נטילת ידים, ואף על פי שהוא מטמאה, כמו שיתבאר בענין טהרות^{יא}.

(ח) וכעת היין מתחיל לזלוג לכיוון הגת התחתונה ששם נמצאים חולין טמאים, ואם היין יתערב בהם הוא יהיה מדומע ויהיה אסור גם לכהן. (ט) על ידי שיטול את ידיו ויביא כלים טהורים. (י) למרות שבזמן שיטול ידיו ויחפש כלים טהורים, חלק מהתרומה כבר יגיע למקום בו נמצאים החולין ויפסיד אותם, אסור לו להציל בלי ליטול ידיים, מכיוון שיכול להציל רביעית בטהרה. (יא) בהלכות אבות הטומאות פרק הלכה ח.

ה. במה דברים אמורים? בחבית של יין, והוא שיהיה בגת התחתונה פחות ממאה [כנגד החבית]; שהרי ידמע הכל ויפסד. אבל אם היה בתחתונה מאה [פעמים מהכמות] בזה החבית, שהרי היא עולה באחד ומאה, או שהיתה חבית של שמן - תרד ותטמא, ואל יטמאנה בידיו; שהרי הכל [השמן] ראוי להדלקה, ואין שם הפסד מרבה. וכן חבית שמן שנשפכה - אם יכול להציל רביעית בטהרה, יציל. ואם לאו, יציל בטמאה^כ; שפיין שנשפרה החבית - אינו מזוהר שלא להציל בטמאה, מפני שהוא בהול^{יג}.

(יב) אפילו אם טמא בטומאה מהתורה, מכיוון שמציל כאן את התרומה עצמה שתהיה אחר כך ראויה להדלקה. (יג) כלומר, המקרה בהול, שאי אפשר להציל באופן אחר.

ו. היה עובר ממקום למקום, וכפרות של תרומה בידו, אמר לו הנכרי: 'תן לי אחת מהן, ואם לאו - הריני נוגע בכלן ומטמאן' - יניח לפניו אחת על הסלע, ואל יתנגה לתוף ידו; פדי שלא יטמא התרומה בידים.

ז. התלתן והפרשינין של תרומה - הואיל ואינו מאכל אדם^{יז}, הרי זה מתר לעשות כל מעשהיהן בטמאה. ואינו נזהר, אלא בעת שריתן במים - שאם שרה אותה בטמאה, הרי טמא אותה בידים^{טו}; אבל אחר השריה - אין נזהר^{טז}, לא בעת ששף [=משפח] הפרשינין, ולא בעת שמאכילן לבהמה. לפיכך^{יח}, נותנין תרומת תלתן וכרשינין לכהן עם הארץ.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְסִחֲטָן פָּחוֹת פָּחוֹת מִכְּבִיצָה [ממשקל ביצה]⁴⁷ - הָרִי
הַמְשָׁקָה הַיּוֹצֵא מֵהֶן מִתֵּר בְּשִׁתִּיהָ לְכַהֲנִים; וְאֶפְלוּ
לְנִסְכִּים הוּא רָאוּי - שֶׁהַמְשָׁקָה בָּאֻלוּ הוּא מִפְקָד
בְּתוֹךְ הָאֵכָל. וְלֹא אָמְרוּ 'פָּחוֹת מִכְּבִיצָה'⁴⁸, אֲלָא
גִּזְרָה - שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה [יִסְחֲט] יוֹתֵר מִכְּבִיצָה, וְנִמְצָא
הַמְשָׁקָה מִטְּמֵא בְּכִבִּיצָה. וְאִם הָיוּ פְּרוֹת אֵלוּ
שְׁלִישִׁי לְטִמְאַה [דרגת טומאה קלה] - דּוֹרְכֵן בִּגְתָּ וּבִבִּית
הַפֶּד, וְהַמְשָׁקָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה; שָׂאִין שְׁלִישִׁי עוֹשֶׂה
רְבִיעִי [לִטְוִמָּא] בְּתֵרוּמָה, כְּמוֹ שִׁיתִּבָּאָר בְּעֶנְיָן
טְהוֹרוֹת.

יז. אֵין יִשְׂרָאֵל חִיבִין לְהִטְפֵּל בְּתֵרוּמָה, וְלִהְבִּיא
אוֹתָהּ מִן הַגֶּרֶן לְעִיר, וּמִן הַמִּדְבָּר לְיִשׁוּב - אֲלָא
כַּהֲנִים יוֹצֵאִין לַגֶּרְנוֹת, וְיִשְׂרָאֵל נוֹתְנִים לָהֶם חֲלָקִים
שָׁם; וְאִם לֹא יֵצְאוּ, הָרִי זֶה מִפְּרִישָׁה וּמִנִּיחָה
בְּגֶרְנוֹלָא. וְאִם הָיְתָה חֲזָה וּבִהְמָה אוֹכְלָתָה שָׁם, וְאִינָה
מִשְׁתַּמֶּרֶת שָׁם מֵהֶן - הַתְּקִינוּ חֲכָמִים שְׁיִטְפֵּל בָּהּ,
וְיִבְיֶאנָה לְעִיר, וְיִטֵּל שְׂכָר הַבָּאָתָה מִכֶּהֱוִי⁴⁹; שָׂאִם
הַפְּרִישָׁה וְהַנִּיחָה לְבִהְמָה וּלְחִיָּה, הָרִי זֶה חֲלוּל
הַשֵּׁם [הקודש].

(לא) מכיוון שהישראל אינו חייב לטפל בה. (לב) מכיוון
שהתרומה נקראת קודש.

יח. אָסוּר לְכַהֲנִים וּלְלוֹוִים לְסַיֵּעַ בְּבֵית הַגֶּרְנוֹת,
כְּדִי לְטַל מִתְּנוּתֵיהֶן⁵⁰. וְכָל הַמְּסִיעַ - חֲלָל קֹדֶשׁ
הַשֵּׁם, וְעֲלִיָּהֶם נֶאֱמַר: "שִׁחֲתָם בְּרִית הַלְוִי"⁵¹.
וְאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַנִּיחַ שְׁיִסְיֵעוּ, אֲלָא נוֹתֵן לָהֶם
חֲלָקִים כְּכֹבֵד.

(לג) תרומות ומעשרות ומתנות כהונה.

יט. נָתַן תְּרוּמָה לְכַהֵן עַל מְנַת לְהַחְזִירָהּ, יֵצֵא יָדִי
נְתִינָה⁵²; וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן, מִפְּנֵי שְׁנִמְצָא כְּמִסְיַע
בְּבֵית הַגֶּרְנוֹתֵיהָ. וְכֵן אָסוּר לָהֶן שְׁיִחְטְפוּ תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂרוֹת, וְאֶפְלוּ לְשָׂאֵל [לְבַקֵּשׁ] חֲלָקִים בְּפִיהֶם
אָסוּר, אֲלָא נוֹטְלִין כְּכֹבֵד; שֶׁעַל שְׁלַחַן הַמִּקְוֶה
[הקודש ברוך הוּא] הֵן אוֹכְלִין, וְעַל שְׁלַחַן הַן שׁוֹתִין;
וּמִתְּנוּת אֵלוּ לֵה' הֵן, וְהוּא בְּרוּךְ הוּא זָכָה לָהֶם -
שְׁנֶאֱמַר: "וְאֲנִי הִנֵּה נֹתֵתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת
תְּרוּמָתִי"⁵³.

כ. פֶּת תְּרוּמָה שְׁנִטְמָא, מְשַׁלְיָה לְבִין הָעֲצִים
עַד שְׁיִשְׁרָפוּם; וְכֵן שָׂמֵן שְׁנִטְמָא, נוֹתְנוֹ בְּכָלִי מְאוּס
עַד שְׁיִדְלִקְנוּ, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה תַקְלָה לְאַחֲרִים,
וְיִאֲכָלוּהוּ. וְחֲטִים שְׁנִטְמָאוּ - שׁוֹלְקֵן [מִבְּשֵׁל בַּיָּם]
וּמִנִּיחָן בְּכָלִי מְאוּס, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיוּ רְאוּיִין לְאֲכִילָה;
וְאַחֲרֵי כֵן יִסִּיק בָּהֶן תַּנּוּר וְכִירִים. וּמִשְׁקִין שָׂאִין
רְאוּיִין לְהַדְלִקָה שְׁנִטְמָא, כְּגוֹן חֵיזֵן - קוֹבְרִין אוֹתוֹ.
יג. יֵין תְּרוּמָה שְׁנִטְמָלָה⁵⁴ - הוּאִיל וְאָסוּר בְּשִׁתִּיהָ
[מִפְּנֵי הַסַּכָּח], יִשְׁפֹּךְ כֵּט. וְכֵן תְּאֲנִים וְעֲנָבִים וְקִשּׁוּאִין
וְדִלּוּעִין וְאַבְטִיחִים וּמִלְּפֻנוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנִטְמָאוּ
מִנְקָרוֹת - הָרִי אֵלוּ אָסוּרִין בְּאֲכִילָה, מִפְּנֵי סִפְּנַת
נִפְשׁוֹת⁵⁵; מֵה יַעֲשֶׂה בָּהֶן? יִשְׁלִיף לָהֶם, אוֹ יִקְבְּרוּ.

כח) שנשאר בלי כיסוי למשך זמן שייצא נחש מתחת ארון
הכלי, וישתה ויחזור למקומו. (כט) מכיוון שאינו ראוי
לשתייה. (ל) שמא ניקרן הנחש.

יד. עֶסֶה שְׁנִלּוּשָׁה בְּמִים מְגִלִין - אֶף עַל פִּי שֶׁהִיא
תְּרוּמָה, הָרִי זֶה תִּשְׁרָף.
טו. אָסוּר לְכַהֵן לְטַל תְּרוּמָה, אוֹ שָׂאָר מִתְּנוּת
שְׁלוֹ - עַד שְׁיִפְרִישׁוּ אוֹתָן הַבְּעָלִים, שְׁנֶאֱמַר:
"רֹאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לֵה', לָךְ נֹתֵתִים"⁵⁶, וְנֶאֱמַר:

כח) שנשאר בלי כיסוי למשך זמן שייצא נחש מתחת ארון
הכלי, וישתה ויחזור למקומו. (כט) מכיוון שאינו ראוי
לשתייה. (ל) שמא ניקרן הנחש.

יד. עֶסֶה שְׁנִלּוּשָׁה בְּמִים מְגִלִין - אֶף עַל פִּי שֶׁהִיא
תְּרוּמָה, הָרִי זֶה תִּשְׁרָף.
טו. אָסוּר לְכַהֵן לְטַל תְּרוּמָה, אוֹ שָׂאָר מִתְּנוּת
שְׁלוֹ - עַד שְׁיִפְרִישׁוּ אוֹתָן הַבְּעָלִים, שְׁנֶאֱמַר:
"רֹאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לֵה', לָךְ נֹתֵתִים"⁵⁶, וְנֶאֱמַר:

47. במדבר-קרח, יח, יב. 48. שם, פסוק יט. 49. במדבר-נשא, ה, י. 50. מלאכי, ב, ח. 51. במדבר-קרח, יח, ח.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מא) וזהו זלזול בתרומה לתת אותה להם בפני כולם.
מב) למרות שהם יכולים להאכיל בה את נשיהם ועבדיהם.
מג) וימשיכו לחלק לה תרומה למרות שהיא בת ישראל.
מד) שבשבילי השדות לא מצויים עובדי דרכים, והאישה תתייחד עם הגברים ההולכים לבית הגרנות.

לד) יצא ידי חובת הפרשת תרומה לכהן, והכהן צריך להחזיר לו אותה וביכולתו למוכרה לכהנים אחרים והכסף שלו. לה) כי בתמורה לכך ייתן לו את שאר התרומות שלו.

כ. לא יתן אדם תרומה לשומר גתו, ולא בכור לשומר עדרו, ולא מתנות ^[הבשר] לרועה בהמתו; ואם נתן - חלל ^[את הקודש] לו, אלא אם כן נתן להם שכר שמירתם תחלה. ורשאי ישראל ^{לו} לומר לישראל אחר: 'הא ^[קח] לך סלע ^[מטבע] זו, ונתן תרומה או בכור או שאר מתנות לפלוני הפהן בן בתי', או 'בן אחותי', וכל פיוצא בזה.

לו) כלומר, ביזה אותם, כי בוודאי לקחו ממנו שכר פחות תמורת זה. לו) ודווקא ישראל, אבל לכהן אסור לעשות כך, כי הוא כמסייע בבית הגרנות.

כא. במה דברים אמורים? בשקיו הבעלים רוצים לתן אותם לאחד משני פהנים אלו, או משני לויים אלו בהנם, ואמר לו חברו: 'הא לך, ונתן לזה'; אבל בעלים שאמרו לכהן או ללוי: 'הא לך חלק' ^[מער] זה בטובת הניהלח - הרי זה אסור. וכן אסור לעשות סחורה בתרומות, אף על פי שהוא לוקח מפהן ומוכר לכהן.

לח) כלומר, שהכהן ייתן לו בתמורה כסף שווי טובת ההנאה הזו. לט) מכיוון שהוא כמסייע בבית הגרנות. מ) בדומה לכל סחורה אחרת שסוחר עם ישראל, ואין חשש של סיוע בבית הגרנות.

כב. עשרה - אין חולקין להן תרומה בבית הגרנות, אף על פי שהן אוכלין אותה או מאכילין אותה; ואלו הן: החרש, והשוטה, והקטן שיש בו דעת לפרש חיקו ^[לפרוס בגדו לקבלת תרומה] - מפני שאין באלו דעת^מ; והטמטום, והאנדרוגינוס - מפני שהן פריה בפני עצמה; והעבד - שמא יראו אותו העובדים בשדה, ויעירו עליו שהוא פהן; והערל, והטמא^{מב} - מפני שהן מאוסין; והאשה - שמא תתגרש^{מג}, ומפני היחוד^{מד}; והנושא אשה שאינה הוגנת לו ^[פסולה לכהונה] - קנסו אותו שלא יחלק בבית הגרנות, עד שיגרשנה. וכלן - משלחין להן לבתיהן, וחולקין להן בשאר קדשי הגבול ^[הנאכלים בכל ארץ ישראל] ומשלחין להן לבתיהן; חוץ מן הנושא אשה שאינה הוגנת, והטמא, והערל - שאין משלחין להן כלל.

~ יום שישי כ"ז סיון ~

פרק יג

דיני תערובות תרומה

א. התרומה עולה באחד ומאה. כיצד? סאה תרומה שנפלה למאה סאה של חלין, ונתערב הכל - מפריש מן הכל סאה אחת, ונותנה לפהן; והשאר מתר לזרים. וכל תרומה שאין הפהנים מקפידין עליה, כגון תרומת הפליסין והחרובין ושעורים של אדם - אינו צריך להגביה; הואיל ונפלה למאה - בטלה במעוטה, והכל מתר לזרים.

א) כי התרומה ממון הכהנים, ואם ישאיר את התרומה אצלו ייצא שגול אותם. ב) כי הסאה התרומה שנפלה, בטלה בתערובת.

ב. נפלה סאה תרומה לפחות ממאה - נעשה הכל מדמעי, וימכר הכל לפהנים בדמי תרומה, חוץ מדמי אותה סאה. במה דברים אמורים? בשנתערב מין במינו ^[ולא ניתן לזהות טעם התרומה]. אכל נתערב מין בשאינו מינו ^[וטעמו שונה], בנותן טעם: אם יש בכל טעם תרומה - נעשה הכל מדמע, וימכר לפהנים, חוץ מדמי תרומה שבו; ואם טעם הכל טעם חלין - הכל מתר לזרים.

ג) תערובת חולין עם תרומה. ד) בזול, מכיוון שאסור לזרים. ה) מפני שהיא תרומה והיא של הכהנים. ו) שבטל באחד למאה. ז) שאם טעם התרומה אינו נרגש, היא בטלה.

ג. סאה תרומה שנפלה למאה, והגביה סאה מן הפלי, ונפלה הסאה שהגביה למקום אחר - אינה מדמעת אלא לפי חשבון^ט; וכן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה, ונעשה הכל מדמע, ונפל מן המדמע למקום אחר - אינו מדמע אלא לפי חשבון.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ח) כדן המבואר לעיל הלכה א. (ט) מחשיבים כאילו בסאה זו יש חלק אחד ממאה של תרומה.

השנייה - הרי זה מדמע, וכאלו נפלו שתיהן באחת.
ז. אין • פסלת של

השנת הראב"ד

תְּרומָה מְצֻטְרֶפֶת עִם הַתְּרומָה לְאִסוּר הַחֲלִין, אֲבָל פְּסֻלַּת שֶׁל חֲלִין מְצֻטְרֶפֶת עִם הַחֲלִין לְהַעֲלוֹת הַתְּרומָה. כִּיצַד?

אין . . . התרומה א"א יותר מיכן אמרו בירושלמי שהפסולת של תרומה מצטרפות עם החולין לבטל התרומה.

חֲטִים יְפוֹת שֶׁל תְּרומָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה סָאָה חֲטִים רְעוּת שֶׁל חֲלִין, וְטַחַן הַכֹּל - אֵף עַל פִּי שֶׁהִמְרִסָּן שֶׁל חֲלִין מְרַבָּה וְשֶׁל תְּרומָה מוֹעֵט, וְהָרִי הִקְמַח שֶׁל תְּרומָה בְּפָחוֹת מֵמֵאָה מִקְמַח הַחֲלִין - הָרִי זֶה עוֹלָה, וּמִשְׁעָרִין בְּקֶמַח עִם הִמְרִסָּן שֶׁהוּא מֵאָה וְאַחַד.

אֲבָל אִם נִפְלָה סָאָה שֶׁל חֲטִים רְעוּת שֶׁל תְּרומָה לְפָחוֹת מֵמֵאָה סָאָה שֶׁל חֲטִים יְפוֹת שֶׁל חֲלִין, וְטַחַן הַכֹּל, וְהָרִי הִקְמַח שֶׁל תְּרומָה אֶחָד מֵמֵאָה מִקְמַח הַחֲלִין - הָרִי זֶה עוֹלָה בְּמֵאָה וְאַחַת, שֶׁהָרִי הוֹתִירוֹ הַחֲלִין וּפְחָתָה הַתְּרומָה.

ח. לֹא יִזֵּן שֶׁל תְּרומָה צָלוּל שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה לְגִין עֲכוּרִין - אֵין מוֹצִיאִין שְׁמֵרִים שְׁבָהִין, אֲלֵא מַעֲלִין אֶת הַלְגִּי; וְכֵן אִם נִפְלָה לֹא עֲכוּר לְמֵאָה לְגִין צָלוּלִין, אֵין מוֹצִיאִין שְׁמֵרִים שְׁבָהִין.

(יג) כלומר, לא חייבים להוציא את השמרים מתוך היין, כדי להרים אחר כך לוג יין צלול לכהן כמו שנפל. (יד) כמו שהוא מעורב עם שמרים. (טו) כי גם בשמרים יש איסור תרומה.

ט. לג • מים שֶׁנִּפְלָה

השנת הראב"ד

לְתַשְׁעָה וְתַשְׁעִים לְגִין יִזֵּן, וְאַחֵר כֶּף נִפְלָה לְתוֹף הַכֹּל לֹא יִזֵּן שֶׁל תְּרומָה - נִדְמַע הַכֹּל; שְׂאִין הַמֵּים מַעֲלָה אֶת הַיִּין.

לוג . . . היין א"א הפירוש שהוא מפרש לטעם התוספתא טעות הוא בידו שהרי דבר ידוע שהמים מבטלים את היין אם אין בו בנותן טעם אלא לפי שהמים נפלו לתוך היין ואין בהם כדי לבטל התרומה בטעם אע"פ שיש שם מאה חולין אין מצטרפין לפי שהן שני שיעורין שהמים ביין בנותן טעם ויין במים שיעורו במאה וכיון שאין

שיעוריהם שוין לבטל התרומה אין מצטרפין וכן הדין אפילו לוג יין של תרומה שנפל לחמשים מים וחמשים יין אם אין בחמשים מים כדי לבטל טעם הלוג של תרומה אין מצטרפין למאה.

(טז) כלומר, המים והיין לא מצטרפים להעלות את התרומה, מכיוון שהביטול של היין במים הוא לא באחד ומאה אלא בנותן טעם.

י. סָאָה תְּרומָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מֵמֵאָה חֲלִין, וְנִפְלָה חֲלִין אַחֲרֵים עַד שֶׁהוֹתִירוֹ עַל מֵאָה - אִם בְּשׁוֹגֵג, הָרִי זֶה עוֹלָה בְּאַחַד וּמֵאָה. וְאִם

[נוספו]

כִּיצַד? הָרִי שֶׁנִּפְלָה עֶשֶׂר סָאִין שֶׁל תְּרומָה לְתַשְׁעִים סָאָה חֲלִין, וְנִדְמַע הַכֹּל - אִם נִפְלָה מִמֶּדְמַע זֶה עֶשֶׂר סָאִין לְפָחוֹת מֵמֵאָה חֲלִין, נִדְמַעוּ; שֶׁהָרִי יֵשׁ בְּעֶשֶׂר שֶׁל מִדְמַע סָאָה שֶׁל תְּרומָה. נִפְלָה לְתוֹכָן פָּחוֹת מֵעֶשֶׂר סָאִין, אֵינָן מִדְמַעוֹת.

ד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר שְׂאִין דִּרְכּוֹ לְהַפְלִל [=להתערב], כְּגוֹן חֲטִים [שנפלו] לְחֲטִים אוֹ קֶמַח לְקֶמַח. אֲבָל דָּבָר שֶׁדִּרְכּוֹ לְהַפְלִל, כְּגוֹן שְׂמֵן תְּרומָה לְשְׂמֵן חֲלִין, אוֹ יֵין תְּרומָה לְיֵין חֲלִין - הוֹלְכִין אַחֵר הָרֵב: אִם רֵב תְּרומָה, הָרִי זֶה מִדְמַע בְּתְרומָה; וְאִם רֵב מִן הַחֲלִין - הָרִי הוּא פְּחָלִין וְאֵינוֹ מִדְמַע, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהַכֹּל אֲסוּרִים לְזָרִים.^א

(י) שכל חיטה ניכרת בפני עצמה. (יא) כלומר, ובכל זאת, אם נפל חלק מהתערובת למקום אחר, הוא אינו מדמע את התערובת השנייה.

ה. סָאָה • תְּרומָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, הִגְבִּיהָ, וְנִפְלָה סָאָה אַחֲרָת, הִגְבִּיהָ, וְנִפְלָה אַחֲרָת - הָרִי הַחֲלִין מִתְרִין^ב; עַד שֶׁתְּרַבָּה [-שיהיה רוב]

תְּרומָה עַל הַחֲלִין - שְׂאֵם נִפְלָה לְתוֹף הַמֵּאָה חֲלִין מֵאָה סָאָה וְעוֹד שֶׁל תְּרומָה סָאָה אַחֵר סָאָה, נַעֲשֶׂה הַכֹּל מִדְמַע.

(יב) והסאים של התרומה לא מצטרפות זו עם זו לאסור, מכיוון שכבר הראשונה התבטלה, ויוצא שכנגד כל סאה יש מאה סאים חולין.

ו. סָאָה • תְּרומָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וְלֹא הִסְפִּיק לְהִגְבִּיהָ עַד שֶׁנִּפְלָה סָאָה אַחֲרָת - אִם יָדַע [שנפלה] בְּרֵאשׁוֹנָה קֶדֶם שֶׁתִּפְּלֵה הַשְּׁנִיָּה, לֹא נִדְמַעוּ; אֲלֵא מִפְּרִישׁ סְאִתִּים, וְהַשָּׂאָר מִתָּר - הוֹאִיל וְהָיָה לָהּ [יכולת] לַעֲלוֹת, הָרִי הִיא פְּאֵלוֹ עֲלֵתָה. וְאִם לֹא יָדַע בְּסָאָה רֵאשׁוֹנָה אֲלֵא אַחֵר שֶׁנִּפְלָה

השנת הראב"ד

סאה . . . כאחת א"א כמה רב גובריה דעביד כיתידא דר"א בר"ש הוא דמפליג בהכי אבל תנא קמא לא מפליג אלא בין ידע בין לא ידע אסור ואשכחן בהדיא בההוא פירקא סאה תרומה שנפלה למאתים ידע בה ואח"כ נפלה אחרת ה"ז מותרת לפחות מיכן הרי זו אסורה הרי למאה ותשעים ותשע נפלו ידע בה אסור כ"ש למאה בפ"ו דתרומות תוספתא.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

במזיד^י, הרי הכל מדמע - שאין מבטלין אסורי תורה לבתחלה.

(ז) שהוסיף בכונה עד מאה כדי לבטל את התרומה.

זרע אחד את שתייה - בדבר שזרעו פלה, הגדולין חלין; ובדבר שאין זרעו פלה, הגדולין מדמע.
במה דברים אמורים? בזרע את השניה עד שלא קצר את הראשונה^י. אבל קצר את הראשונה, ואחר כך זרע את השניה - אפלו בדבר שאין זרעו פלה - הגדולין חלין; שאין תלוש ומחבר נעשין הוכח זה לזה [אלא נדונים בנפרד].

(כד) ושתייה מחוברות לקרקע באותו זמן, ונחשב כזרע את שתייה יחד.

יד. שתי קפות, אחת

של חלין ואחת של תרומה, ולפניהן שתי סאין, אחת של חלין ואחת של תרומה, ונפלו אלו לתוך אלו - מתרין; שאני אומר: חלין נפלו

לתוך החלין, ותרומה לתוך התרומה - ואף על פי שלא רבו חלין על התרומה. במה דברים אמורים? בתרומה בזמן הזה, שהיא מדבריהם; אבל בתרומה של תורה - עד שירבו חלין על התרומה.

טו. סאה • תרומה

שנפלה לתוך הכרייה, ואמר: 'תרומת הכרייה' - במקום שנפלה אותה סאה, שם נסתמה^י (נקבעת) תרומת הכרייה, ונדמע הכל בתרומה שנפלה ובתרומת הכרייה.

(כה) של טבל, והיה שם מאה כנגד התרומה והיא אמורה להתבטל בתוך הכרי. (כו) התרומה נקבעה באותו מקום שבו נמצאת הסאה שנפלה, וכעת יש בכרי סאתיים תרומה.

אמר: 'תרומת הכרי בצפונה' - חולקין אותו לשנים, והחצי שבצפון לשנים, ונמצא רביע הכרי שהוא צפון צפונה, הוא המדמע^י.

(כז) מכיוון שעכשיו התרבתה התרומה ועושה הכל מדומע.

טז. היו לפניו שני פריים, ואמר: 'תרומת שני פריים באחד מהן' - הרי שניהן מדמעין^י; היו לפניו שני סאין וברי אחד, ואמר: 'הרי אחד מן הסאין האלו עשויה תרומה על הכרי הזה' - הרי אחת מהן תרומה, ואין ידוע איזו היא. היו לפניו

יא. תרומת • חוצה
לארץ [שהיא מדרבנן] - מתר
לבטל אותה ברב, ואוכל

אותה בימי טמאתו. ולא עוד, אלא אם היה לו זין של תרומת חוצה לארץ - נוטל ממנו לג אחד, ונותן עליו שני לגין חלין, ונמצא הכל שלשה; ואחר כך נוטל מיין של תרומה לג ונותן לתוך השלשה, ומגביה מארבעתן לג ושותה; וחוזר ומשליף לתוכן לג אחד, וחוזר ונוטל לג ושותה; וכן נותן לג תרומה ונוטל לג מן התערבת, עד שיכלה כל היין של תרומה; ונמצא שבטל במה לגין, בשני לגין של חלין.

יב. הזרע תרומה בצד החלין, ולא נודע איזה הוא זרע התרומה - אפלו היה מאה לגנה [ערוגה] של תרומה ולגנה אחת של חלין, פלן מתרין^י. במה דברים אמורים? בדבר שזרעו פלה בקרקע, כגון החטים והשעורים וכיוצא בהן; אבל דבר שאין זרעו נפסד בארץ, כגון השום והבצלים - אפלו מאה לגנה של חלין ולגנה אחת מערכת ביניהן, הכל מדמע^י. ואם נתלש הכל, תעלה התרומה באחת ומאה; ולא יתלש לבתחלה^י.

(יח) זו הקלה שהקילו בגידולי תרומה. (יט) כי בתוך האדמה, התרומה לא מתבטלת באחד ומאה. (כ) מכיוון שאסור לבטל איסור לבתחלה.

יג. שתי קפות, אחת של תרומה ואחת של חלין, ואין ידוע איזו היא, או שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן^י, ואין ידוע להיכן נפלה, ואחר כך נפלה אחת משתי הקפות^י לתוך החלין - אינה מדמעין^י; וכן אם זרע אחת מהן, הגדולין חלין לכל דבר. והשניה נוהג בה בתרומה [מספק].

(כא) לתוך אחת משתי סאים של חולין. (כב) שאחת מהן תרומה או מדומעת ואחת מהן חולין. (כג) כי אולי נפלה החולין.

נפלה הקפה השניה למקום אחר, אינה מדמעת; וכן אם זרע אחר את השניה, הגדולין חלין. נפלו שתייה למקום אחד, מדמעות פקטנה שבשתייה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בדעת רבי יהושע כתבו המפרשים שס"ל כיון "שאם הי' רוצה הי' דורסן ומערבן בכל ביהד" לכן כולן מצטרפין לבטלה [ואף שאין מבטלין איסור לכתחילה מבאר התיו"ט שהאיסור הוא רק להרבות בהיתר כדי לבטל האיסור "אבל בכה"ג שאינו מרבה בהיתר אלא משנה האיסור מכמות שהי' ומפרידן כאשר הי' מקדם כדי לערבם יחד בכה"ג נ"ל דשרי לבטל לכתחילה"].

ובטעמו של ר"ע המחלק בין ידוע מה נפל ואינו ידוע כתבו שבידוע איזו תאנה נפלה, שחורה או לבנה, "אין מעלות לפי שיכול לאכול האחרות, וכיון שמותרות הן אין מסייעות לבטל, אבל אם אין ידוע אם שחורה או לבנה נפלה כיון דכולן בספק איסור מעלות זו את זו". וצריך להבין טעמו של ר"י - "שאם הי' רוצה הי' דורסן ומערבן הכל ביהד", הרי בפועל לא עשה זאת ומדוע מעלות זו את זו.

גם צ"ע בדעת ר"ע, הרי במציאות לא נתערבה התרומה במאה שהרי תאנה לבנה אינה מתערבת עם שחורה וכן להיפך, וא"כ מה מועיל שהאדם אינו יודע אם שחורה היתה או לבנה ו"כולן בספק איסור" הרי ספק זה הוא רק בידיעת האדם ולא במציאות, (שהרי תאנה לבנה אינה מתערבת עם תאנה שחורה (וכן להיפך) ובלשון התוס' "אין השחורות ראויות להיות בספק דימוע שלעולם השחורות ניכרות מתוך לבנות" וא"כ אין כאן תערובת של אחד במאה.

ויש לומר שר"א, ר"י ור"ע חולקים מהו גדרו הכללי של ביטול תערובת יבש ביבש - שאינה תערובת לח בלח שיש לפרש תערובת זו בשני אופנים:

א. גדר תערובת יבש ביבש שונה מגדר תערובת לח בלח כיון שאינה תערובת ב"חפצא" אלא רק מצד ה"גברא" שאינו ידוע איזו תאנה היא של תרומה.

ב. גם תערובת יבש ביבש היא תערובת שבחפצא כי גדרה הוא שאי אפשר להכיר בין ההיתר לאיסור.

וזהו טעם המחלוקת: ר"א סבר שגם תערובת יבש ביבש צריכה להיות בחפצא ולכן ס"ל שאין הלבנות יכולות להעלות את השחורות (ולהיפך) כיון שאין כאן תערובת במציאות.

אבל ר"י ור"ע ס"ל שבתערובת יבש ביבש מספיק גם כשהיא רק מצד הגברא היינו בידיעת האדם, וזהו גם טעמו של ר"ע שסובר ש"כשאנו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו" - כיון שנתערבה בידיעת האדם.

ובזה אפשר לבאר גם טעמו של ר"י שכולן מצטרפין לבטלה לפי "שאם היה רוצה היה דורסן ומערבן הכל

שְׁנֵי פְּרִיִּים וְסָאָה אַחַת, וְאָמַר: הֲרִי זֶה תְּרוּמָה עַל אַחַת מִן הַפְּרִיִּים הָאֵלֶּה - הֲרִי הוּא תְּרוּמָה; וְנִתְּקַן אַחַד מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזָה הוּא הַמִּתְּקַן מִן הַטָּבֵל.

(נח) כי אין אנו יודעים באיזה מהם התרומה.

פֶּרֶק יד

המשך דיני תערובות בתרומה

א. חֲמִשִּׁים תְּאֵנֹת שְׁחֹרֹת וְחֲמִשִּׁים לְבָנֹת, שֶׁנִּפְלָה לְתוֹכָן תְּאֵנָה אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה - הִיתָה לְבָנָה, הַשְּׁחֹרֹת מִתְּרוֹת וְהַלְבָּנוֹת מִדְּמָעוֹת*; הִיתָה שְׁחֹרָה, הַשְּׁחֹרֹת מִדְּמָעוֹת, וְהַלְבָּנוֹת מִתְּרוֹת. וְאִם אֵין יָדוּעַ אִם שְׁחֹרָה הִיתָה, אִם לְבָנָה - עוֹלָה בְּאֶחָד וּמֵאָה מִן הַפֶּלֶי; יָדַע מָה הִיתָה אַחֵר שֶׁנִּפְלָה, וְשִׁכַּח - הֲרִי כֹל מִדְּמָעוֹת.

(א) כי יש בהם פחות ממאה. והתאנים השחורות לא יכולות להצטרף ללבנות ולבטל את התרומה, מכיוון שהן בעצמן מותרות. (ב) ומדובר שאבדו כמה מהתאנים ולכן לא ניתן לברר את צבע התאנה שנפלה על ידי ספירת התאנים. (ג) מכיוון שכולן ספק אסורות, התאנים מצטרפות ומבטלות את האיסור.

~ נקודות משיחות קודש ~

" . . ידע מה היתה אחר שנפלה ושכח - הרי כולן מדומעות".

פסק כר"ע וכירושלמי, ולהבין סברת ר"ע (והרמב"ם) במחלוקת זו יש להקדים ולבאר תחילה:

בדיני ביטול תרומה במאה וא' הובאו במשנה שלוש דעות לענין אם נפלה תאנה של תרומה למאה תאנים של חולין - חמשים לבנות וחמשים שחורות:

רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות לבנות מעלות את השחורות, היינו שכל המאה מצטרפות לבטל את תאנת התרומה.

ר"א אוסר כלומר, שאם נפלה שחורה השחורות אסורות ואם נפלה לבנה הלבנות אסורות.

ר"ע אומר, בידוע מה נפלה (שחורה או לבנה) אין מעלות זו את זו וכשאנו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו.

טעמו של ר"א מובן לכאורה בפשטות כיון שבמציאות לא נתערבה התרומה אלא בחמישים (אם לבנה נפלה נתערבה בין החמשים ואם שחורה, נתערבה בין השחורות) ובכל מקרה אין מאה מהמין שנפל.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בתוך השחורות, ואז, כשאין ידוע איזו מהן נפלה, פועל העירוב שבדעת האדם עירוב בתאנים שנפלה בהן תאנה של תרומה, אבל כאשר ידע ושכח אין שכחתו מערבת התאנים שבמציאות אינן מעורבות.

לקוטי שיחות חלק לח עמוד 60

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ב. וכן עגולי דבלה ומלפנים של דבלה, שנפל עגול או מלפן של תרומה לתוכן, ואין ידוע אם מלפן היה או עגול - הרי העגולין מצטרפין למלפנים, ותעלה תרומה באחד ומאה מן הכל.

עגולי דבלה גדולים וקטנים, שנפל עגול דבלה לתוכן, ואין ידוע אם גדול אם קטן - הרי הן מצטרפין בין במנין בין במשקל. פיצד? נפל עגול למאה עגולים גדולים וקטנים - הריני אומר: קטן נפל, ומגביה אחד קטן.

(ד) ויש כאן מאה ואחד של חולין.

נפל עגול לתוך ארבעים עגול, מהן עשרים עגול משקל כל אחד ארבע ליטרין, והאחד ועשרים משקל כל אחד ליטרה - הואיל ומשקל הכל מאה ליטרין ואחד, הריני אומר: קטן נפל, ומגביה אחד מן הקטנים.

ג. והקמח והסלת אינן מצטרפין להעלות את התרומה.

(ה) ולמרות שהם מעורבים, הרי אפשר לנפות אותם זה מתוך זה, ומדובר שידע מה נפל לתערובת, אך אם לא ידע - מצטרפים, כמובא בהלכות הקדומות.

ד. סאה חטים של תרומה, שנפלה על פי המגורה [מחסן] של חטים - אין משערין אותה במאה ואחד; שאין משערין אלא אם נכללה [נתערבה] תרומה עם החלזין, או אם אין ידוע באיזה מקום נפלה התרומה. וכיצד יעשה? רואין את התרומה כאלו היא חטים על גבי שעורים, ומפריש התרומה עצמה שנפלה על פי המגורה עם מעט מן החלזין שנפלה עליהם, כמי שמאספס חטים מעל גבי שעורין.

ה. שתי קפות או שתי מגורות, שנפלה תרומה לתוך אחת מהן ונכללה, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה - אם היו שתי המגורות בבית אחד, הרי אלו מצטרפות, ותעלה באחד ומאה מן הכל, כאלו היו

ביחד" (אף שלא דרסן ועירבן) כי הדריסה בתאנים אינה רק בגדר "אם הי' רוצה" אלא שזוהי דרך הכל לדרוס התאנים, וכיון שתערובת יבש ביבש אינה תערובת במציאות - בחפצא אלא תערובת שבידיעת ומחשבת האדם, לכן ס"ל לר"י שכיון שרגיל ובמילא רצונו לדרוס התאנים הרי שברצונו (ומחשבתו) של האדם אינו מפריד ואינו מחלק בין השחורות ללבנות ולכן היא תערובת כל המאה ברצונו ומחשבתו של האדם.

בירושלמי הובאה מחלוקת בדעת ר' יהושע האם מה שאמר "מעלות זו את זו" הוא גם בידוע מה נפלה (שחורה או לבנה) או שבידוע מה נפלה גם ר"י סובר שאינן מעלות זו את זו, ולפי זה, המחלוקת בין ר' יהושע לרבי עקיבא היא, "בשידע ושכח, על דעת רבי יהושע מעלה, על דעת רבי עקיבא אינו מעלה" (ר"י ס"ל דכיון ששכח הוי כאינו ידוע לו בשעת שנפלה, ור"ע ס"ל שהואיל וידע בשעה שנפלה אין מעלות זו את זו, אע"פ ששכח אח"כ"). והרמב"ם שפסק כר"ע כאן פסק גם כדברי הירושלמי ד"ידע מה היתה אחר שנפלה ושכח הרי כולן מדומעות".

ולכאורה צ"ע בדעת ר"ע מדוע אם ידע ושכח כולן מדומעות ואין מבטלות זו את זו, הרי עכשיו כולן בכלל ספק איסור.

אלא שר"ל בדעת הירושלמי (ופסק הרמב"ם) - שסברת ר"ע היא אופן שלישי בגדר תערובת יבש ביבש: ר"י סובר שכל גדר התערובת הוא אך ורק בידיעת ומחשבת האדם, אבל ר"ע סבר שאף שגדר תערובת יבש ביבש הוא מצד ידיעת ומחשבת האדם, הרי מצב ידיעת האדם פועל על החפצא.

וזהו חידוש התורה בדיון תערובת יבש ביבש שאף שאין האיסור מעורב ממש בהיתר רק שאינו ניכר בפ"ע, וממילא יסוד וגדר התערובת הוא מצד ידיעת האדם, הרי שידעת האדם פועל שינוי במציאותו של הדבר כאילו הם מעורבים ממש.

ולכן חל דין תערובות שמצד ידיעת האדם רק כאשר לא ידע בשעת הנפילה שאז אומרים אנו שהתערובת שמצד ידיעת האדם פועלת חלות דין תערובות וכאילו נפלה במאה, אבל כשידע בשעת הנפילה כלומר, שבדעתו של האדם לא היו השחורות והלבנות מעורבות, אין השכחה שלאח"כ יכולה לחדש בתאנים, כיון שמצד התאנים הרי הלבנות והשחורות אינן מעורבות, ושכחה אינה יכולה לעקור מציאות זו.

במילים אחרות: כדי שידעת האדם תפעל דין בחפצא - התאנים השחורות והלבנות שמצ"ע אינן מעורבות - צריך להיות שינוי בתאנים עצמן, שנפלה שחורה או לבנה, שבוה נעשה עירוב במציאות כי התאנה השחורה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּיָתֶּר מִחֻמְשִׁים, אֵינָה צְרִיכָה רֹב. כִּיצַד? תֵּאָנָה אַחַת תְּרוּמָה שְׁנֹפְלָה לְתַשְׁעָה וְתַשְׁעִים, וְהָרִי הַמָּאָה מְיֻמִּין^א - הַכֹּל אֲסוּר לְזֹרִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

לא שבעים לא פירוש בתמיחה עד חמשים צריכה רוב מכאן ואילך אינה צריכה רוב עתה אפרש ספיקה האמורה בכאן הוא שאבדה אחת מן המדומע שהוא תשעה ותשעים חולין ואחת תרומה וכיון שאבדה אחת מהן אפשר שהיא היא התרומה ואמרו שאם נשארו מאותו הדמיוע חמשים אסורין ותמחו על זה הא ששים או שבעים נשארו לא יהו אסורין והלא א"ר יוחנן למעלה שאע"פ שאבדה אחת כולן נעשו אסורין ולא תבטל התרומה בנשאר אע"פ שהוא ספק ויש שם רוב חולין אא"כ ריבה עליו חולין אחרים במדת התרומה שלא נאסרו בו מועט זה ותרין ליה דהכי קאמר אם אותו הדמיוע שהוא מאה אבדו מהם עד חמשים צריכין רוב פירות כל אחת הפרושת משם צריכה שתבטל ברוב חולין ממקום אחר אבל אם אבדו יותר מחמשים אינה צריכה רוב חולין ממקום אחר והכל מותר מ"ט דאמרין איסורא ברובה איתיה ועיקר זה הדבר בזבחים פרק התערובות.

(יא) ויש כאן בוודאי תרומה.

ט. נִפְלָה אַחַת לְחֻמְשִׁים, וְאֶבְדָּה אַחַת מִן הַכֹּל - שְׁמָא אַחַת מִן הַחֲלִין הִיא שְׁאֲבָדָה, אוֹ הָאֶחָת שְׁנֹפְלָה הִיא שְׁאֲבָדָה - הָרִי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת; עַד שְׁנִירְבָּה עֲלֵיהֶן מִמְּקוֹם אַחֵר, וְיוֹסִיף עֲלֵיהֶן חֻמְשִׁים תְּאֵנִים וְאַחַת - יִתֵּר עַל הַכֹּל. וְאִם נִפְלָה אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹךְ אַחַת וְחֻמְשִׁים, וְאֶבְדָּה אַחַת מִן הַכֹּל - הִתֵּר הַשָּׂאָר לְזֹרִים^ב.

(יב) מכיוון שיש כאן ספק שאולי אותה של תרומה היא שאבדה, לכן די בחמישים ואחד.

י. סָאָה תְּרוּמָה שְׁנֹפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה מִמַּעַשָׁר רִאשׁוֹן שְׁלֹא נָטְלָה תְּרוּמָתוֹ, אוֹ לְמַעַשָׁר שְׁנִי וְהִקְדָּשׁ, וְנִדְמַע הַכֹּל - אִם לְמַעַשָׁר רִאשׁוֹן נִפְלָה, יִקְרָא שֵׁם^א - לְתִרְמַת מַעַשָׁר, וְיִמְכְּר הַכֹּל לַכֹּהֲנִים^ב, חוּץ מִדְּמֵי תְּרוּמָה שְׁנֹפְלָה וּמִדְּמֵי תְּרוּמַת מַעַשָׁר שְׁבִי^ג. וְאִם לְמַעַשָׁר שְׁנִי וְהִקְדָּשׁ נִפְלָה - הָרִי אֵלּוּ יִפְדּוּ^ד (וְהָיוּ חוֹלִין), וְיִמְכְּרוּ לַכֹּהֵן, חוּץ מִדְּמֵי תְּרוּמָה.

(יג) מכיוון שהדמיוע אסור לזרים.

יא. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שְׁנֹפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה חֲלִין, אוֹ מַעַשָׁר רִאשׁוֹן, אוֹ מַעַשָׁר שְׁנִי, אוֹ הִקְדָּשׁ - בֵּין טְהוֹרִין בֵּין טְמֵאִין - הוֹאִיל וְנִדְמַע הַכֹּל בְּתִרְמָה טְמֵאָה שְׁאֲסִיבָה בְּאֶכִילָה לַכֹּל, הָרִי הַכֹּל אֲסוּר לְעוֹלָם; וּמִנִּיחִין אוֹתָן, עַד שְׂרִיקָבוּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר שְׂאֵין דְּרָכּוֹ לְהֵאָכֵל חֵי. אֲכָל דְּבָר שְׂדָרְכּוֹ לְהֵאָכֵל חֵי - לֹא יִנִּיחוּ, שְׁמָא

שְׂתִיחֵן מְגוּרָה אַחַת; וְהִקְפּוֹת מַצְטָרְפוֹת, וְאֶפְלוּ הֵימָּה קָפָה בְּבֵית זֶה וְקָפָה בְּחֶצֶר אַחֶרֶת - לְפִי שְׁקָרֹב הַדָּבָר לְקַבֵּץ שְׂתִיחֵן בְּבֵית אַחֵד^א. אֲכָל אִם הָיוּ שְׂתֵי הִקְפּוֹת בְּשְׂתֵי עִירוֹת, אֵין מַצְטָרְפוֹת.

(ו) מכיוון שבשונה ממחסני תבואה, את התבואה שבקופות רגילים לטלטל ולהעביר, לכן הן מצטרפות לבטל איסור מתוך הנחה שהן עשויות להתערב אחת עם השנייה תוך כדי הטלטולים והמעברים.

ו. וְכִיצַד מַעֲלָה סָאָה שְׁנֹפְלָה? אִם רָצָה לְהַעֲלוֹתָהּ מֵאַחַת מִשְׂתִּיחֵן, מַעֲלָה; וְאִם רָצָה לְהַעֲלוֹת חֲצִיָּה מִזֶּה וְחֲצִיָּה מִזֶּה, מַעֲלָה.

בָּדִים מְלֵאִים תְּאֵנִים שֶׁל חֲלִין, שְׂדָרִם^א - לִיטְרָא תְּאֵנִים שֶׁל תְּרוּמָה בְּפִי כַד אַחַת מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא - אִם הָיוּ שֵׁם מָאָה כַד וְכַד, הָרִי זֶה תַּעֲלָה; וְלֹקַח כַּד אֶחָד מֵהֶם, וּמוֹכְרָה לְכֹהֵן חוּץ מִדְּמֵי אוֹתָהּ לִיטְרָה, וְהַשָּׂאָר מִתְּרִין. וְאִם הָיוּ פָחוֹת מִמָּאָה - הַפְּמִין^ב - כֵּלָן מִדְּמַע, וְהַשְׁוִלִים^ג - חוּץ מִתְּרִין^ד.

(ז) ולכן תוך הכדים לא מצטרפים למאה המעלה את התרומה, מכיוון שניתן לאכול מהם ואינם בתוך הספק.

ז. וְכֵן אִם דָּרְסָה עַל פִּי כְּוֶרֶת^א (=סל גדול), אוֹ עַל פִּי עֲגוּל^ב (=כלי עגול), וְאֵין יָדוּעַ אֵיזָה הִיא.

דָּרְסָה עַל פִּי עֲגוּל, וְאֵין יָדוּעַ אִם בְּצִפּוֹנוֹ אוֹ בְּדִרְמוֹ, וְלֹא אֵיזָה עֲגוּל הוּא^א - רֹאִין אוֹתָן כְּאֵלוּ הֵן פְּרוּדוֹת^ב (=נפלו תוך העיגול)^ט, וְתַעֲלָה לְפִי הַמַּשְׁקָל - אִם יֵשׁ בְּכָל הָעֲגוּלִין מָאָה לִיטְרִין, תַּעֲלָה; וְהוּא, שֵׁישׁ בְּכָל עֲגוּל מֵהֶן יִתֵּר עַל שְׁנֵי לִיטְרִין, כְּדִי שְׂתִבְטַל הַתְּרוּמָה בְּרֹב^ג - שְׁסִפֵּק הַתְּרוּמָה, בְּטֵל בְּרֹב הַחֲלִין.

(ח) כלומר, התעלמו ממנו שני דברים: אינו יודע באיזה עיגול דרס, וגם אינו יודע באיזה מקום בעיגול. (ט) כלומר, כאילו גם תוך הכדים מעורב בשוליים וכולם בספק דימוע, ותוך הכדים מצטרפים להעלות את הליטרא שעל הפה. (י) מכיוון שכל עיגול גם נחשב בפני עצמו.

ח. הַתְּרוּמָה • - וְדִיָּה
[שודאי נתערבה], **אוֹסֵר בְּמָאָה; וּסְפָקָה, אוֹסֵר בְּחֻמְשִׁים; וְאֵין לָהּ הִתֵּר אֶלָּא בְּרֹב. וְאִם הִיָּתָה**

השנת הראב"ד
התרומה... לזרים א"א בירושלמי
הוא פרק המפריש מקצת תרומות ומעשרות ולא מפיו אנו חיים בפירוש הירושלמי הזה ולשון הירושלמי כך הוא ר' זעירא בשם רבי פרוחיה תרומה אוסרת בודאה במאה וספיקה בחמשים הא ששים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טז. הָיוּ שְׁתֵּי קָפוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה, וְנִפְלְגָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְאַחַת מֵהֶן, וְאִין יָדוּעַ אִיזוּ הִיא - אוֹמְרִין: 'לְתוֹף הַטְּמֵאָה נִפְלְגָה'.

(ט) בהתאם לכלל שתולים את הקלקלה במקולקל.

יז. שְׁתֵּי • קָפוֹת, אַחַת

שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה

וְאַחַת שֶׁל חֲלִין טְמֵאִין,

נִפְלְגָה סָאָה תְּרוּמָה

טְהוֹרָה לְתוֹף אַחַת מֵהֶן

- אוֹמְרִין: 'לְתוֹף שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלְגָה', וְהַחֲלִין

יֵאָכְלוּ בְּטָהֳרָה כְּתוּמָה כֹּא.

(כ) והקופה של החולין אינה מדומעת. (כא) מחשש שהסאה נפלה לחולין, אך לא חוששים כך עד כדי לאסור את אכילת החולין כי נגרם בכך הפסד רב.

יח-יט. נִפְלְגָה סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה לְתוֹף אַחַת

מֵהֶן - אוֹמְרִין: 'לְתוֹף שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלְגָה', וְהַחֲלִין

יֵאָכְלוּ קָלִיּוֹת, אוֹ יִלּוּשׁוּ בְּמֵי פִּירוֹת.

כ. שְׁתֵּי קָפוֹת, אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה וְאַחַת שֶׁל

חֲלִין טְהוֹרִין, וְנִפְלְגָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה לְתוֹף

אַחַת מֵהֶן - אוֹמְרִין: 'לְתוֹף שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלְגָה',

וְהַחֲלִין יֵאָכְלוּ קָלִיּוֹת.

כא. נִפְלְגָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה לְתוֹף אַחַת מֵהֶן

- שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת; שֶׁסֶּפֶק תְּרוּמָה טְמֵאָה אֲסוּר,

וְסֶפֶק הַמִּדְמָע מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁאֲסוּר תְּרוּמָה טְמֵאָה מִן

הַתּוֹרָה, וְאֲסוּר הַמִּדְמָע מִדְּבָרֵיהֶם, עַל [פי] הָעֲקָרִים

[כללים] שֶׁבְּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹת.

פֶּרֶק טו

המשך דיני תערובות בתרומה

א. חֲבִית • סְתוּמָה א,

מִדְמָעַת בָּכָל שְׁהוּא.

ב. פִּיצוּד? חֲבִית סְתוּמָה שֶׁל

תְּרוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּכֶמֶה

אֲלָפִים חֲבִיטוֹת סְתוּמוֹת,

נִדְמָע הֶפֶל; נִפְתָּחוּ

הַחֲבִיטוֹת, תַּעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאָה י.

(א) שהיא נחשבת דבר חשוב שאינו בטל בתערובת.

(ב) כלומר, נפתחו מאליהם, כי הרי אסור לבטל איסור

בכוונה. (ג) מכיוון שחשיבותם התבטלה.

השגת הראב"ד

שתי פירות א"א זאת הפסקא לא מצאתיה לא במשנה ולא בתוספתא ולא בירושלמי ולא יתכן בה לומר תאכל קליות או תלוש במי פירות שהרי כבר נטמאה התרומה ונטמאו החולין אלמא בשהוכשרו עסיקין.

יִתְקַל בָּהֶן, וְיֵאָכְל מֵהֶן; אֲלָא יִדְלִיק הֶפֶל, כִּדְרָךְ שְׁמִדְלִיקִין תְּרוּמָה טְמֵאָה י.

(יד) שמדליקים אותה בכלי מאוס כדי שלא תהיה תקלה לאחרים, כמבואר בפרק יב הלכה יב.

יב. סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה, שֶׁנִּפְלְגָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה

חֲלִין טְמֵאִין - יִמְכֹּר הֶפֶל לַפְּהָנִים, חוּץ מִדְּמֵי

תְּרוּמָה. וְהַפָּהָן אוֹכֵל מִדְמָע זֶה קָלִיּוֹת [לְאַחַר קָלִיּוֹת] טו,

אוֹ יִלּוּשׁ אוֹתוֹ בְּמֵי פִּירוֹת שְׁאִינָן מְכַשְׁרִין [לְקַבֵּל טוּמְאָה]

- כְּדֵי שֶׁלֹּא תִטְמָא הַתְּרוּמָה מִן הַחֲלִין הַטְּמֵאִין; אוֹ

יִלּוּשׁ מִדְמָע זֶה פָּחוֹת פָּחוֹת מִכַּפִּיצָה - שְׁאִין אֲכָל

טְמָא מִטְמָא אֲכָל אַחֵר, עַד שֶׁיִּהְיֶה כַּפִּיצָה; אוֹ

יִתְחַלֵּק מִדְמָע זֶה [בֵּין עִיסוֹת אַחֲרוֹת] פָּחוֹת מִכַּפִּיצָה בָּכָל

עֶסֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִטְמָא הַתְּרוּמָה שָׁבוּ.

(טו) ולא יערב אותה עם מים שיכשירו אותה לקבל את הטומאה מהחולין.

יג. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה, שֶׁנִּפְלְגָה לְמֵאָה חֲלִין

טְהוֹרִין, וְכֵן סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה, שֶׁנִּפְלְגָה לְמֵאָה

חֲלִין טְמֵאִין - תַּעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאָה; וְתֵאָכֵל קָלִיּוֹת,

אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִּירוֹת, אוֹ פָּחוֹת פָּחוֹת מִכַּפִּיצָה טו -

שְׁאִין הַסָּאָה שֶׁנִּפְלְגָה, הִיא הַסָּאָה עֲצֻמָּה שֶׁעֲלֶתָה י.

(טז) כדי שהחלק הטהור שבה, לא יקבל טומאה מהחלק

הטמא שבה. (יז) במקרה שהתרומה הייתה טמאה מצד

הדין היא הייתה צריכה להישרף, אך מכיוון שהיא התערבה

בחולין טהורים והתבטלה בהם ניתן לאכול אותה באופן כזה.

יד. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה, שֶׁנִּפְלְגָה לְמֵאָה סָאָה שֶׁל

תְּרוּמָה טְהוֹרָה - בְּטָלָה בְּמַעוֹטָה, וְאוֹכֵלִין הֶפֶל

כְּטְהוֹרָה; וְאִם נִפְלְגָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה, יִגִּית הֶפֶל עַד

שִׁירָקָב.

טו. שְׁתֵּי קָפוֹת שֶׁנִּפְלְגָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹף

אַחַת מֵהֶן, וְיָדוּעַ לְאִיזוּ מֵהֶן נִפְלְגָה, וְאַחֵר כֹּף נִפְלְגָה

סָאָה שְׁנִיָּה, וְאִין יָדוּעַ לְאִיזוּ מֵהֶן נִפְלְגָה - אוֹמְרִים:

'לְמִקּוֹם שֶׁנִּפְלְגָה רֵאשׁוֹנָה, נִפְלְגָה שְׁנִיָּה'; לְפִי שֶׁתּוֹלִין

אֶת הַקָּלָקָלָה בְּמִקְלָקָלִיּוֹת.

(יח) ורק הקופה שנפלה בה הסאה הראשונה, תהיה מדומעת

או מחויבת בהרמה.

נִפְלְגָה סָאָה רֵאשׁוֹנָה לְתוֹף אַחַת מֵהֶן, וְאִין יָדוּעַ

לְאִיזוּ מֵהֶן נִפְלְגָה, וְאַחֵר כֹּף נִפְלְגָה סָאָה שְׁנִיָּה, וְיָדוּעַ

לְאִיזוּ מֵהֶן נִפְלְגָה - אִין אוֹמְרִים, 'לְמִקּוֹם שֶׁנִּפְלְגָה

שְׁנִיָּה נִפְלְגָה רֵאשׁוֹנָה', אֲלָא שְׁתֵּיהֶן מְקַלָּקָלוֹת.

ז. **כָּבֵד בְּאֶרְנֵנוּ, שְׁאֵם נִתְעַרְבָה תְּרוּמָה מִן בְּשָׂאֵינוּ מִיָּנוּ, בְּנוֹתָן טַעַם; לְפִיכָּךְ, בָּצַל מִחֲתָף שֶׁנִּתְבָּשַׁל עִם הַתְּבָשִׁיל - אִם הָיָה הַבָּצַל תְּרוּמָה וְהַתְּבָשִׁיל חֲלִין, וְיֵשׁ בּוֹ טַעַם הַבָּצַל - הָרִי הַתְּבָשִׁיל אֲסוּר לְזָרִים; וְאִם הָיָה הַתְּבָשִׁיל תְּרוּמָה וְהַבָּצַל חֲלִין, וְנִמְצָא טַעַם הַתְּבָשִׁיל בַּבָּצַל - הָרִי הַבָּצַל אֲסוּר לְזָרִים.**

ח. **עֲדָשִׁים שֶׁנִּתְבָּשְׁלוּ, וְאַחֵר כֶּף הַשְּׁלִיף לְתוֹכָן בָּצַל יָבֵשׁ** [שקליפתו יבשה] **- אִם הָיָה שְׁלֵם, הָרִי זֶה מִתֵּר; וְאִם הָיָה מִחֲתָף, בְּנוֹתָן טַעַם. וְאִם בָּשַׁל הַבָּצַל עִם הָעֲדָשִׁים, בֵּין שְׁלֵם^י בֵּין מִחֲתָף - בְּנוֹתָן טַעַם. וְשָׂאֵר כָּל הַתְּבָשִׁיל** [חריץ מהעדשים] **- בֵּין שֶׁהַשְּׁלִיף הַבָּצַל אַחֵר שֶׁנִּתְבָּשַׁל בֵּין שֶׁבָּשְׁלוּ עִם הַתְּבָשִׁיל, בֵּין שְׁלֵם בֵּין מִחֲתָף - מְשַׁעְרִין אוֹתוֹ בְּנוֹתָן טַעַם^י.**

(י) מכיוון שבצל שלם אינו בולע, והעדשים שכבר התבשלו, גם הן אינן בולעות. (יא) שהבישול יחד גורם לבצל לבלוע למרות שהוא שלם. (יב) כי רק העדשים טבעם שלא לבלוע ולא לפלוט הרבה אחרי שהתבשלו.

ומפני מה בָּצַל אֶחָד שְׁלֵם לְתוֹךְ עֲדָשִׁים שֶׁנִּתְבָּשְׁלוּ, אֵין מְשַׁעְרִין אוֹתוֹ? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוּ שׂוֹאֵב [טעם] מִהֶן, שֶׁהָרִי הוּא שְׁלֵם; וְלֹא פוֹלֵט לְתוֹכָן, שֶׁכָּבֵד נִתְבָּשְׁלוּ. וְאִם הָיוּ בָּצִלִּים רַבִּים, הָרִי הֵן מִחֲתָף; וְכֵן אִם נִטְּלָה פְּטָמָתוֹ [ראש הבצל] או קָלַפְתּוֹ הַחִיצוֹנָה, או שֶׁהָיָה לֹחַ - הָרִי הוּא מִחֲתָף. וְהַקְּפָלוֹט [=בצל חריץ] - בֵּין לֹחַ בֵּין יָבֵשׁ, בֵּין שְׁלֵם בֵּין מִחֲתָף - בְּנוֹתָן טַעַם. ט. הַכּוֹבֵשׁ [=משרה במלח] יֵרֶק שֶׁל חֲלִין עִם יֵרֶק שֶׁל תְּרוּמָה - הָרִי זֶה מִתֵּר לְזָרִים^י, חוּץ מִמִּינֵי בָּצִלִּים וְחֲצִיר וְשׁוּמִים [יִרְקוֹת חֲרִיפִים]; שְׁאֵם כָּבֵשׁ יֵרֶק שֶׁל חֲלִין עִם בָּצִלִּים שֶׁל תְּרוּמָה, או בָּצִלִּים חֲלִין עִם בָּצִלִּים שֶׁל תְּרוּמָה - הָרִי אֵלּוֹ אֲסוּרִין^י. כָּבֵשׁ יֵרֶק שֶׁל תְּרוּמָה עִם בָּצַל שֶׁל חֲלִין - הָרִי הַבָּצַל מִתֵּר לְזָרִים^י.

(יג) מכיוון שסתם כבישה, אינה גורמת למה שכבוש בתוכה לבלוע ולפלוט. (יד) כי התרומה נבלעה בכל הירק או בכל הבצלים. (טו) מכיוון שהירק של תרומה אינו חריף ואינו מבלע בכל הבצל.

י. זִיתֵי חֲלִין שֶׁכָּבֵשׁן עִם זִיתֵי תְּרוּמָה - אִם הָיוּ אֵלּוֹ וְאֵלּוֹ פְּצוּעִין [=חתוכים], או שֶׁהָיוּ שֶׁל חֲלִין פְּצוּעִין וְשֶׁל תְּרוּמָה שְׁלָמִין, או שֶׁכָּבֵשׁן בְּמֵי תְּרוּמָה

ב. **נִתְעַרְבָה חֲבִית סְתוּמָה בְּמֵאָה חֲבִית, וְנִפְלָה אַחַת מֵהֶן לִים הַגָּדוֹל - הִתְרוּ בָּלָן, וְאוֹמְרִין: 'שֶׁל תְּרוּמָה הִיא שֶׁנִּפְלָה' - מֵה שֶׁאֵין בּוֹ בְּתֹאנָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וְנִפְלָה אַחַת מֵהֶן לִים הַגָּדוֹל - אֵלּא צְרִיךְ לְהַפְרִישׁ אַחַת; לְפִי שֶׁהַחֲבִית, נִפְּלְתָה נִפְרָתָה; וְתֹאנָה וְכִיּוּצָא בָּהּ, אֵין נִפְּלְתָה נִפְרָתָה.**

(ד) שהתבטלה בחולין, אלא שצריך להפריש אחת לכהן. (ה) ברור לכולם שסיבת ההיתר כעת היא מכיוון שהחבית נפלה לים.

ג. **חֲבִית סְתוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲבִית, וְנִפְתְּחָה אַחַת מֵהֶן - נוֹטֵל מִמֶּנָּה** [ונותן לכהן] **אֶחָד מִמֵּאָה, וְשׂוֹתָהּ אוֹתָהּ הַחֲבִית. אֲבָל שָׂאֵר הַחֲבִית אֲסוּרוֹת, עַד שִׁיתְּפָתְחוּ; וְכָל אַחַת וְאַחַת שֶׁתְּפָתַח מֵהֶן, נוֹטֵל מִמֶּנָּה כְּדֵי דְמוּעָה, וְשׂוֹתָהּ הַשָּׂאֵר.**

(ו) למרות שאין סיבה לכך, כי הרי אם היא החבית של התרומה היא שייכת כולה לכהן, ואם לא אזי אין בה חלק ששייך לכהן, בכל תיקנו חכמים להפריש כדי שלא יטעו ולא יפרישו במקרים אחרים שבהם צריכים להפריש.

נִתְעַרְבָה חֲבִית בְּמֵאָה וְחֲמִשִּׁים חֲבִית, וְנִתְּפָתְחוּ מֵהֶן מֵאָה חֲבִית - נוֹטֵל מֵהֶם כְּדֵי דְמוּעָן חֲבִית אַחַת, וְשׂוֹתָהּ הַמֵּאָה. וְשָׂאֵר הַחֲמִשִּׁים אֲסוּרִין, וְאֵין מַחֲזִיקִין לְאוֹתָהּ חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁהִיא בָּרֵב - אֲפִלּוּ הָיוּ בְּמֵה אֲלָפִים חֲבִית, בָּלָן מְדֻמָּע. וְכָל מֵה שִׁיתְּפָתַח - נוֹטֵל מִמֶּנּוּ אֶחָד מִמֵּאָה, וְשׂוֹתָהּ הַשְּׂאִירִים; וְהַשָּׂאֵר מְדֻמָּע.

ד. **כָּבֵד בְּאֶרְנֵנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מַאֲכָלוֹת, שֶׁהִמְחַמֵּן וְהִמְתַּבֵּל** [מאכלים המיועדים להחמצה ולתיבול] **אוֹסֵר בָּכָל שֶׁהוּא; לְפִיכָּךְ, אִם רִסַּק תְּפוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, וְנִתְּנָה לְתוֹךְ הָעֵסָה וְהַחֲמִיצָה - כָּל הָעֵסָה מְדֻמָּעַת, וְאֲסוּרָה לְזָרִים.**

ה. **בִּיצָה שֶׁנִּתְבָּלָה בְּתַבְלִין שֶׁל תְּרוּמָה - אֲפִלּוּ חֲלָמוֹן שֶׁלֵּה^י אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ.**

(ז) שהוא בפנים, ובוודאי החלבון שהוא בחוץ.

ו. **שָׂאוֹר** [בצק חמוץ המתפיח את העיסה] **שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלָ לְתוֹךְ הָעֵסָה^י, וְהִגְבִּיהוּ** [הפריד], **וְאַחֵר כֶּף נִתְּחַמְצָה - הָרִי זֶה מִתֵּר^י.**

(ח) והיה בעיסה מאה כנגד השאור. (ט) ואנו מניחים שהעיסה התחמזה מעצמה ולא בהשפעת השאור.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

[=שיטון], והן מתרות; וכן שמן של תרומה שנפל על גבי פרות - ידיהם, והן מתרות. נפל השמן על גבי זין - יקפה [=סוף] אותו, והזין מתר לזרים. נפל על גבי הצייר [=רוטב התבשיל] - יקפה אותו, ויטל קלפה [=שכבה עליונה] מעל הצייר, כדי שישיר כל הצייר שבו טעם השמן.

יט. קדרה • שבשל בה תרומה, לא יבשל בה חלין; ואם בשל, בנותן טעם; ואם שטף הקדרה במים או ביין, הרי זה מתר לבשל בה. בשל במקצת הפלי - אין צריך לשטף את פלו, אלא שוטף מקום הפשול בלבד. כ. תרומה גדולה, ותרומת מעשר, והחלה, והפפורים - פלן נקרא 'תרומה'. בתרומת מעשר הוא אומר: "והרמתם ממנו תרומת ה'" ⁵², ואומר: "בתרומת גרן" ⁵³; ובחלה נאמר: "חלה, תרימו תרומה" ⁵⁴; ונאמר: "לא תוכל לאכל בפעריך, מעשר דגנך ותרומת דגנך" ⁵⁵, ואין לך דבר שטעון הבאת מקום [הבאה ואכילה בישראל] שלא פרטו בפסוק זה, חוץ מן הפפורים, ובהם נאמר: "ותרומת דגך" - הא למדת, שהן קרויין תרומה.

כא. לפיכך, דין ארבעתן לענין אכילה ודמוע, אחד הוא - פלן עולין באחד ומאה, ומצטרפין זה עם זה; ואם נטמאו, ישרפו. ודין תרומת מעשר של דמאי בכל אלו הדרכים - בתרומת מעשר של ודאי, אלא שאין לוקין על אכילתה ^{כא}.

(כא) כי אין לוקים על הספק.

כב. כל האוכל תרומה - מברך ברכת אותו מאכל, ואחר כך מברך: 'אשר קדשנו בקדשתו של אהרן, וצונו לאכל תרומה'. וכן קבלנו ויראינו מברכין, אפלו בחלת חוצה לארץ כב - שגם אכילת קדשי הגבול פעבודה ^{כב}, שנאמר: "עבדת מתנה אתן את כהנתכם" ⁵⁶.

(כב) כי גם על מצווה מדברנן מברכים "וציונו", מכיוון

- הרי אלו אסורין. אבל אם היו שניהן שלמין, או שהיו זיתי תרומה פצועין וזיתי החלין שלמין - הרי אלו מתרין; לפי שהפצועין שואבות מן השלמין ^{טז}.

(טז) והשלמים לא שואבים מהפצועים.

יא. מי כבשים ומי שלקות [שנשור ונתבשלו בתוכם פירות] של תרומה, הרי הן אסורין לזרים.

יב. השבת [=שמיר] - עד שלא נתנה טעם בקדרה, יש בה משום [דינה כ] תרומה; ומשנתנה טעם בקדרה, אין בה משום תרומה ^{יז}.

(יז) מכיוון שהשבת שנשאר ללא הטעם, אינו ראוי לאכילה.

יג. הרודה [=מוציא מהתנור] פת חמה, ונתנה על פי חבית של זין תרומה - אם היתה הפת חטים, הרי זו מתרת; ופת שעורים אסורה, מפני שהשעורים שואבות.

יד. תנור שהסיקו בכמון של תרומה, ואפה בו את הפת - הפת מתרת; שאין בה טעם הכמון, אלא ריחו, והריח אינו אסור.

טו. שעורין של תרומה שנפלו לבור של מים - אף על פי שהבאישו [=הסריחו] מימיו - הרי הן מתרין, שאין נותן טעם שפגם [=קלקל] אוסר.

טז. תלתן של תרומה, הוא ועצו [=גבעול] שנפל לתוך בור של זין - אם בזרע התלתן כדי לתן לבדו [ללא הגבעול] טעם ביין, הרי היין אסור לזרים ^{יח}.

(יח) אבל אם התלתן נותן טעם רק יחד עם הגבעול שלו, אינו אסור מכיוון שהגבעול אינו נחשב תרומה.

יז. שני פוסות של זין, אחד תרומה ואחד חלין - מזג כל אחד מהן במים, ואחר כך ערבן יט - רואין את זין החלין כאלו אינו, וכאלו זין התרומה נתערב במים, שהרי אינו מינו; אם ראוי אותו המים לבטל טעם זין התרומה, הרי הפל מתר לזרים; ואם לאו - אסור, שפכר בארנוי שאין המים מעלה את היין.

(יט) ואין ביין של החולין מאה כנגד היין של התרומה. (כ) לעיל פרק יג הלכה ט.

יח. זין של תרומה שנפל על גבי פרות - ידיהם

52. במדבר-קרח, יח, כו. 53. במדבר-קרח, טו, כ. 54. שם. 55. דברים-ראה, יב, יז. 56. במדבר-נשא, יח, ז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

או שְׁנֵבְעָלָה בְּעִילַת זְנוּתָהּ - נוֹתֵנִין לָהּ הַמַּעֲשֶׂר, וְאוֹכְלָתִי; אֲבָל מִי שֶׁשָּׁמְעָהּ שְׁמַת בְּעָלָהּ, אוֹ הַעִיד לָהּ עַד אֲחֶדָּה, וְנִשְׁאַתָּה, וְאַחֵר כִּף בָּא בְּעָלָהּ - קִנְסוֹ אוֹתָהּ חֲכָמִים, שֶׁתִּהְיֶה אֲסוּרָה בַּמַּעֲשֶׂר.¹

ג) שהפרישו ממנו את תרומת המעשר שמותרת באכילה רק לכהנים. ד) מכיוון שמעשר ראשון הוא חולין. ה) לגוי או לעבד כנעני. ובאם הייתה בת כהן, מבעילה זו והלאה היה אסור לה לאכול תרומה. ו) ולא קנסו אותה שתיאסר באכילת מעשר, מכיוון שמקרה כזה אינו מצוי. ז) מגוי המסיח לפי תומו (-בלי שידע שאמירתו מועילה לאישה), או מעד ששמע מעד אחר או מעבד ושפחה. ח) דווקא אם העיד רק עד אחד, אך אם העידו שניים לא קנסו אותה, מכיוון שזהו דבר שאינו מצוי ששניים יעידו עדות שאינה נכונה. ט) אבל אם רק התקדשה ועוד לא נישאה בפועל, לא קנסו אותה, מכיוון שלא עברה על איסור. י) מכיוון שעדות של גוי המסיח לפי תומו או של עד אחד עשויה להתברר כדבר שאינו נכון, וחכמים התירו להסתמך על עדות שכזו רק כדי שהאישה לא תישאר עגונה, ולכן בת לוי שהסתמכה על כך ונישאה לאחר, קנסו אותה חכמים שתיאסר עליה אכילת מעשר - גם אם התגרשה וחזרה לבית אביה.

ג. לְוִיִּים וְכֹהֲנִים [-בעלי שדות] מִפְּרִישֵׁינָם מַעֲשֶׂר ראשון, [הלויים מפרישים] כִּדִּי לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר [לכהן]²; וְכֵן הַכֹּהֲנִים מִפְּרִישֵׁינָם שָׂאָר תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת³ לְעֶצְמָן⁴. וּלְפִי שֶׁהַכֹּהֲנִים נוֹטְלִין מִן הַפֶּל, יָכוֹל יֵאָכְלוּ פְּרוֹתֵיהֶן בְּטַבָּלָן⁵? תִּלְמוּד לומֵר: "בֶּן תְּרִימוֹ גַּם אֲתָם"⁶; מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [-מסורת משה רבינו] לְמַדּוֹ - "אֲתָם", אֱלוֹ הַלְוִיִּים; "גַּם אֲתָם", לְרִבּוֹת הַכֹּהֲנִים⁷.

יא) אך את המעשר הראשון עצמו, הלוי יכול להשאיר אצלו ולא חייב לתת אותו ללוי אחר. יב) תרומה, מעשר ראשון, חלה וביכורים. יג) יכולים להשאיר אותם אצלם לשימוש אישי, ולא חייבים לתת אותם לכהן ולוי אחרים. יד) כלומר, מכיוון שבפועל הכהנים בעלי השדות משאירים את התרומות והמעשרות, אולי לא נדרוש מהם בכלל להפריש? טו) שגם עליהם לעשות את מעשה ההפרשה, למרות שהם לוקחים גם את המופרש לעצמם.

ד. אֵין מוֹצִיאִין הַמַּעֲשֶׂר [ראשון] מִן הַכֹּהֲנִים⁸ [לתת ללוי], שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"⁹; וְכֵן כָּל מִתְּנוֹת כֹּהֲנִים¹⁰, אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִכֶּהֱן לְכֶהֱן.

שנצטוונו לשמוע לחכמים בפסוקים: "לא תסור מכל הדברים", "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך". (כג) ונחשבת מצווה שיש לברך עלייה לפני עשייתה ככל מצוות עשה.

בְּרִין רַחֲמָא דְסִיעִין

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

הלכות מעשר

דיני הפרשת מעשר

מִצְוֹת עֲשֶׂה אַחַת - וְהִיא, לְהַפְרִישׁ מַעֲשֶׂר ראשון בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מִשְׁנֵי הַזִּירְעָה [-למעט שנת שמיטה], וּלְתַנוּ לְלוֹוִים. וּבְאִזְרוֹ מִצְוָה זוֹ - בְּפָרְקִים אֵלּוּ.

פָּרָק א

א. אַחֵר שֶׁמִּפְּרִישֵׁינָם תְּרוּמָה גְּדוּלָּה¹, מִפְּרִישׁ אֶחָד מַעֲשֶׂרָה מִן הַנֶּשֶׂאָר; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'מַעֲשֶׂר ראשון', וְבוֹ נֶאֱמַר: "כִּי אֵת מַעֲשֶׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יְרִימוּ לַה'".² וְהַמַּעֲשֶׂר הַזֶּה לְלוֹוִים, זָכָרִים וְנִקְבּוֹת - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלִבְנֵי לֵוִי, הִנֵּה נִתְּתִי כָּל מַעֲשֶׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה".³

א) אפילו עוד לפני נתינת התרומה לכהן. ב) תרומה זו היא אחד חלקי חמישים מהיכול כמבואר בהלכות תרומות, והיא נקראת 'גדולה' ביחס לתרומת מעשר' (החלק שהלוי מפריש לכהן מתוך המעשר שקיבל), שהיא מאית (אחוז אחד) בלבד.

ב. מַעֲשֶׂר ראשון מִתֵּר בְּאִכִּילָה לְיִשְׂרָאֵל, וּמִתֵּר לְאֶכְלוּ בְּטַמְאָה - שְׂאִין בּוֹ קִדְשָׁה כָּלָל; וְכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּמַּעֲשֶׂר 'קִדְשׁ' אוֹ 'פְּדִיָּה', אֵינוֹ אֵלָּא מַעֲשֶׂר שָׁנִי.

ומִנֵּין שֶׁמִּמֶּעֶשֶׂר ראשון חֲלִין? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם - בִּדְגָן מִן הַגֶּזֶן, וְכַמְלָאָה מִן הַיָּקֵב"⁴ - מֵה גֶזֶן וְיָקֵב [שהופרש מהם תרומות ומעשרות] חֲלִין לְכָל דָּבָר, אִם מַעֲשֶׂר ראשון שֶׁנִּשְׁטַלָּה תְּרוּמָתוֹ חֲלִין לְכָל דָּבָר. לְפִיכָּדִי, בֵּת לֵוִי שֶׁנִּשְׁבִּית [-וחוששים שנאסד],

1. במדבר-קרח, יח, כד. 2. שם, פסוק כא. 3. במדבר-קרח, יח, כז. 4. במדבר-קרח, יח, כח. 5. במדבר-קרח, יח, כז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שגדלו בארץ. (כג) כגון מהרע על היפה. (כד) כגון דבר שאינו מאכל אדם, או מתנות עניים. (כה) כגון חרש (שיכול לדבר), אילם (שיכול לשמוע), ערום, שיכור ועיוור.

ח. האומר לחברו: 'הריני מעשר על ידיך' [עבורך] - אינו צריך לעמד עמו [לפקח] עד שיראה אם יעשר או לא יעשר; ואם אמר הוא לחברו: 'עשר על ידי' - צריך לעמד עמו.

(כו) מכיוון שהשליח הציג את עצמו למילוי המשימה, ניתן לסמוך עליו שביצע את המשימה. (כז) כמו בכל שליחות שאין 'חזקה' שהשליח ביצע את השליחות עד סיומה.

ט. החורבין כח • -

אין חיבין במעשרות אלא מדבריהם [של חכמים], לפי שאין מאכל רב

אדם. והשקדים המרים, בין בקטן [בעודם קטנים] בין בגדלן - פטורין, מפני שאין אכלו.

(כח) כוונת הרמב"ם היא לזן מסוים של חרובים שגדלו ב'צלמונה' שאינם ראויים לאכילה לכל אדם, ולכן חיוב המעשרות בהם הוא רק מדרבנן. (כט) לפני שגדלתם נגמרה הם פטורים ממעשר למרות שבשלב זה הם עדיין מתוקים, מכיוון שחיוב המעשר חל רק לאחר שנגמר גידול הפרי, ולאחר שגדלו הם פטורים ממעשר, מכיוון שהם אינם ראויים למאכל בגלל מריכותם.

י. אין • שנטעו בתוך

הבית - פטור מן המעשרות, שנאמר: 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך הוצא השדה'. ⁷ ויראה לי, שהוא חיב במעשרות

מדבריהם [של חכמים] - שהרי [עין] תאנה העומדת בחצר, חיב לעשר פרותיה [מדרבנן] אם אספן פאתה. [אסף כמה תאנים].

יא. בצלים שהשרישו [השתרשו בקרקע הבית] זה בצד זה, אפלו השרישו בקרקע עליה [קומה עליונה] - פטורין מן המעשרות; נפלה עליהן מפלת [קרס הגג], והרי הן מגלין [לאויר העולם] - הרי אלו כנטועין בשדה, וחיבין במעשרות.

ועזרא קנס את הלויים בזמנו, שלא יתנו להן מעשר ראשון אלא יתן לפניהם - לפי שלא עלו עמו לירושלים. [מבבל].

(טז) ובוודאי שלא מוציאים מלוי ללוי. (יז) ביבול - תרומה גדולה, ובבהמות - זרוע, לחיים וקייבה.

ה. האוכל פרותיו טבלין [שלא הופרש מהן מעשרות], וכן לוי שאכל המעשר בטבלי - [ללא שהפריש תרומת מעשר] - אף על פי שהן חיבין מיתה לשמים⁸, אין להן פה פלוס עד משלמין [שוין] המתנות לבעליהן [לכהנים וללויים], שנאמר: "אשר ירימו לה"⁹, אין להן פה פלוס עד שירימו אותן¹⁰. ובחוצה לארץ מתר אדם להיות אוכל והולך תחלה, ואחר כך מפריש תרומה ומעשרות.

(יח) למרות שהאוכל טבל, עבר עבירה וחייב מיתה בידי שמים בגלל תערובת התרומות שבתוכו. (יט) מלשון הפסוק חכמים למדו, שרק לאחר הפרשת התרומות והמעשרות והקדשתן לה', הכהנים או הלויים זוכים בהם. (כ) בארצות מצרים, שנער, עמון ומואב, שגם בהן מפרישים תרומות ומעשרות.

ו. מעשרין מקום על מקום אחר, ואינו צריך לעשר מן המקף [מהפירות הסמוכים למעשר]. אבל אין מעשרין ממין [פרי אחר] על שאינו מינו, ולא מן החיב על הפטור, ולא מן הפטור על החיב; ואם עשר, אינו מעשר.

(כא) מותר לעשר פירות וירקות, על ידי הפרשה מפירות וירקות שנמצאים במקום אחר.

ז. וכל שאמרנו בתרומה, אין תורמין מזה על זה כב - כך במעשר, אין מעשרין מזה על זה. וכל שאמרנו בתרומה, אם תרם תרומתו תרומה¹¹ - כך במעשר, אם הפריש, מעשרותיו מעשרות. וכל שהוא פטור מן התרומה¹², פטור מן המעשר; וכל התורם [הרשאי לתרום], מעשר. כל שאמרנו בהן, 'לא יתרמו, ואם תרמו תרומתן תרומה' - כך אם עשרו מעשרותיהן מעשרות; וכל שאין תרומתו תרומה¹³, כך אין מעשרותיו מעשרות.

(כב) כגון מהמחובר על התלוש, או מפירות שנה זו על פירות שגדלו בשנה אחרת, או מפירות חוץ לארץ על פירות

6. במדבר-קרח, יח, כד. 7. דברים-ראה, יד, כב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ל) מכיוון שאדם אינו מעוניין בהשרשתם של הבצלים בביתו, לא חייבו אותו חכמים במעשר.

יב. המְשַׁמֵּר שְׂדֵהוּלָא מְפָי [כדי שלא ייגנבו] עֲנָבִיו, וְכָא אַחֵר וְאַסְפָּה אֶת הַתְּאֵנִים הַנִּשְׁאָרוֹת בְּאוֹתָהּ שְׂדֵה, אוּ שְׂדֵהָ מְשַׁמֵּר שְׂדֵהוּ מְפָי הַמְּקֻשָּׁאוֹת [קישורים] וְהַמְּדֻלְעוֹת [דלעת], וְכָא אַחֵר וְאַסְפָּה אֶת הָעֲנָבִים הַנִּשְׁאָרִים שָׁם הַמְּפָרִין בְּשְׂדֵה - בְּזִמָּן שֶׁבַע הַשָּׂדֶה מְקַפֵּיד עָלֶיהֶן לֵב - אֲסוּרִין [התאנים והענבים] מִשּׁוּם גָּזֵל, וּלְפִיכָּךְ חִיבִין בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבִתְרוּמָה; אֵין פַּעַל הַבֵּית מְקַפֵּיד עָלֶיהֶן [והם הפקר] - מִתְרִין מִשּׁוּם גָּזֵל, וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר [כדין הפקר].

לא) שדה שגדלים בה תאנים וענבים. (לב) אם בעל השדה מקפיד על לקיחת התאנים והענבים, למרות שפירות אלו אינם עיקר מטרת השדה ולכתחילה הבעלים לא שמרו עליהם.

יג. אֵין מַעֲשָׂרִין אֲלָא מִן הַמִּבְחָר, שְׁנֵאמַר: "בְּהִרְמִיכֶם אֶת חֻלְבוֹ מִמֶּנּוּ, וְנִחַשְׁבַּת לָלוּיִם כְּתֻבּוֹת גֶּרֶן וְכְתֻבּוֹת יֶקֶב" * - בְּשֵׁם שֶׁמַּעֲשֵׂר [תורת המעשר] שְׁמִפְרִישֵׁין הַלְוִיִּים [צריך להיות] מִן הַחֻלָּב [מובחר] שָׁבוּ, כִּךְ מַעֲשֵׂר שְׁמִפְרִישִׁים יִשְׂרָאֵל מִן הַגֶּרֶן וּמִן הַיֶּקֶב, מִן הַחֻלָּב שָׁבוּ.

יד. אֵין מַעֲשָׂרִין בְּאֶמְדָּ לֵב [בהערכה], אֲלָא בְּמִדָּה [נפח] אוּ בְּמִשְׁקָל אוּ בְּמִנְיָן; וְכָל הַמְּדַקְדֵּק בְּשַׁעוֹר, מִשְׁבַּח לֵי. וְהַמְּרַבֵּה בְּמַעֲשָׂרוֹת - מַעֲשָׂרוֹתָיו מְקַלְקְלִין, שְׂהָרִי מַעֲרֵב בְּהִלָּה; וּפְרוֹתָיו מְתַקְנִין.

לג) בשונה מתרומה גדולה, שניתן להפריש אותה בהערכה לא מדויקת. לד) לכן צורת הפרשת המעשר המשובחת ביותר היא המשקל, מכיוון שמדידת היכול בצורה זו היא המדויקת ביותר, פחותה ממנה הפרשה בנפח, ואחרונה בחשיבות היא הפרשה באמצעות ספירה. לה) מכיוון שכך מעורבים במעשר פירות שאינם מעשר ושלא עישרו אותם.

טו. הַמִּפְרִישׁ • מְקַצֵּת מַעֲשָׂרִיו - אֵינוֹ מַעֲשָׂרִי, אֲלָא כְּמִי שֶׁחָלַק אֶת הָעֶרְמָה לֵי; אֲבָל צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִזֶּה הַחֻלָּק

השנת הראב"ד
המפריש . . . שלהן א"א לא ידעתי ממי למד זה המחבר אם מסבירתו או מפי רבו וחיי ראשי לא הסכימו להלכה לא הוא ולא רבו המשנה אמרה המפריש מקצת תרומה ומעשר מוציא ממנו תרומה עליו אבל לא למקום אחר ר"מ אומר

שְׂהוּצִיָּא [בתחילה כמעשר], **מַעֲשֵׂר שְׁלוֹ** [בנפרד]. **כִּיצַד? הֵיוּ לוֹ מֵאָה סָאָה, הַפְּרִישׁ מֵהֶן חֲמִשָּׁה לְשֵׁם מַעֲשֵׂר - אֵינוֹ מַעֲשֵׂר; וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ עַל הַחֲמִשָּׁה סָאִין מַעֲשֵׂר מִמָּקוֹם אַחֵר לֵט, אֲלָא מִפְּרִישׁ מֵהֶן** [מחמשת הסאין] **חֲצִי סָאָה שְׂהִיָּא הַמַּעֲשֵׂר שְׁלֵהֶן.**

אף מוציא ממנו תרומה ומעשר על מקום אחר המחבר הזה סבור מוציא ממנו תרומה עליו על מה שהפריש עצמה שהפריש תחלה שאין עליה תורת תרומה כלל והיא טבל וצריכה תיקון ומתקן אותה מעצמה ולא ממקום אחר והמשנה לא אמרה כן אלא אבל לא למקום אחר ואין הלשון הזה מסכים לפירושו ועוד שהיה לו לומר עליה שהתרומה לשון נקבה אבל ודאי שמה שתרם ועישר קדושים הם שהממעט במעשר מעשרותיו מתוקנים ופירותיו מקולקלים לפי שהן טבל וחולין מעורבין ועל הכרי קאמר שאינו מוציא ממנו תרומה ומעשר על מקום אחר שהוא טבל גמור מפני שדומה כתורם ומעשר מן הפטור על החיוב אבל תורם ומעשר השאר מיניה וביה ורבי מאיר סבר יש בריה הילכך יכול לתרום ולעשר ממנו על כרי אחר ויאמר סאה של טבל שהיא בכרי הזה יהא מעשר על תשע שבכרי הזה.

לו) כלומר, הפריש פחות מעשירית היכול - אפילו כשהתכוון להוסיף ולהשלים. לז) מכיוון שלא הפריש את כל החלק הנדרש. לח) כלומר, הוא דומה למי שחילק את הטבל סתם לשני חלקים. לט) מכיוון שהוא ייראה כמפריש מפירות החייבים במעשר על הפטורים ממעשר.

טז. הַמִּפְרִישׁ מַעֲשֵׂר זֶה [מעשר ראשון], **מְבָרַךְ תְּחִלָּה** [לפני ההפרשה] **כְּדֶרֶךְ שְׁמִבְרָכִין עַל כָּל הַמַּצּוֹת** [לפני עשירות]; **וְכֵן מְבָרַךְ עַל מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְעַל מַעֲשֵׂר עֲנִי, וְעַל מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר. מְבָרַךְ עַל כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עֲצָמוֹ; וְאִם הַפְּרִישׁ הַכֹּל זֶה אַחֵר זֶה מִיָּד, וְלֹא שָׁח בִּיגִיחָן - פּוֹלְלִין בְּרָכָה אַחַת, וּמְבָרַךְ: 'לְהַפְרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת'.**

פֶּרֶק ב

זמן חיוב הפרשת תרומות ומעשרות.

א. אֵינוֹ חֵיב לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר מִן הַתּוֹרָה, אֲלָא הַגּוֹמֵר [סיום הטיפול] **פְּרוֹתָיו** [במטרה] **לְאֶכְלֹן לְעֲצָמוֹ; אֲבָל הַגּוֹמֵר לְמִכְרֵי - פְּטוּר מִן הַתּוֹרָה, וְחֵיב מְדַבְּרֵיהֶם** [של חכמים], **שְׁנֵאמַר: "עֲשֵׂר תַעֲשֹׂר וְגו' וְאֶכְלֶת", אֵינוֹ חֵיב אֲלָא הַגּוֹמֵר תְּבוּאָתוֹ לְאֶכְלָה.**

א) אפילו אם אחר כך התחרט ורוצה למוכרם. ב) אפילו אם אחר כך התחרט ומעוניין להשתמש בהם לעצמו.

8. במדבר-קרח, יח, ל. 9. דברים-ראה, יד, כב-כג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ב. וכן • הלוקח [=קונה] -**פטור מן התורה,****שנאמר:** "תבואת**זרעך"¹⁰;** ויחב**מדבריהם.****במה דברים אמורים?****בשלקחן אחר שנגמרה****השנת הראב"ד**

וכן . . . התורה א"א אינו כן את תבואת זרעך ולא לוקח והלא עשר תעשר משגמרת הוא ועל זה אמר תבואת זרעך ולא לוקח והרי הפקר פטור ואפילו נתמרה משזכה בו פטור מן התורה כדאמרין בלקט שכחה ופאה שעשאן גורן בעיר שהן פטורין שמע מינה בשדה חייבים מדרבנן, ושעמיתא דהשוכר את הפועלים נמי קשיא ליה דוק ותשכח.

מלאכתן ביד מוכר; אבל אם נגמרה ביד הלוקח,**חייב לעשר מן התורה.**

(ג) מכיוון שהקונה סיים את מלאכת הכנת הפירות בשדה, הם נחשבים שגדלו אצלו.

ג. פרות שאינן ראויין לאכילה בקטנן, כגון**הבסר** [=ענבים שלא בשלן] **וכיוצא בו - אינן חייבין****במעשרות, עד שיגדילו ויעשו אכל, שנאמר:****"מזרע הארץ, מפרי העץ"¹¹, עד שיהיה פרי. וכן****התבואה והקטניות - שנאמר: "עשר תעשר את כל****תבואת זרעך"¹², עד שתעשה תבואה. וזו היא עונת****המעשרות; וקדם שתגיע התבואה והפירות לעונה****זו - מתר לאכל מהן כל מה שירצה, ובכל דרך****שירצה.**

(ד) כלומר, האדם יכול לאכול כל כמות שירצה מפירות אלו, אפילו באופני בישול ואכילה שבהם כלל מחייבים במעשר.

ד. פרות שהן ראויין לאכילה בקטנן, כגון**הקשואים והמלפפונות, שאין מניחין** [ולא קוטפים]**אותן אלא ביד להוסיף בגופן** [=שיגדלו], **אבל ראויין****הן מתחלה לאכילה - הרי אלו חייבין במעשר****בקטנן; שמתחלת יציאתן** [=צמיחתן], **באו לעונת****המעשרות.****ה. איזו היא עונת המעשרות? משגיעו****הפרות להזרע** [משיהו ראויים] **ולצמח, הכל לפי****מה שהוא הפרי** [כל פרי בעונתו]. **פיצד? התאנים -****משגיעו רפין עד שיהיו ראויין לאכילה אחר****ארבע ועשרים שעות משעת אספתן.****הענבים והבאושים, והן** [הבאושים הם] **הענבים הדקין****המדבריות -** [עונת המעשרות שלהן היא] **משיראה החרצן****שלהן מבחויץ. הרמונים - משימס** [=ימרח]**הפרד** [=הגריר] **שלהן בין האצבעות, ויצא ממנו****מים. התמרים, משיתפחו כשאור** [=לחם שהחמין].**הפרסקין** [=אפרסקים], **משיתילו** [=צמיחו] **גידיים** [=פסים]**אדמים.****האגוזים, משיתפרש** [=ייתק] **האכל מן הקלפה****החיצונה. השקדים המתוקים, עד שתתפרש****קלפתן החיצונה; אבל המרים** [=שאינם ראויים**לאכילה], פטורין לעולם. ושאר כל בעלי קלפות,****כגון האצטרובלין** [=צנוברים] **והלוט** [=ערמונים]**והבטנים - משיעשו** [=תצמח] **קלפה התחתונה****הסמוכה לאכל.****הזיתים • משיעשו****השנת הראב"ד****שמן אחד** [=יפיק] **מתשעה ממה שהן****לעשות ראויין כשיגמרו, וזה הוא****שליש** [מהגידול] **שלהן;****התפוחים והאטרונים -****משיתעגלו, מפני שהן ראויין לאכילה כשהן****קטנים.****האוג והתותים, משיאדימו** [=משיתחילו להאדים]; **וכן כל****שדרפן להאדים** [=בגמר הבשלתם], **משיאדימו. החרובין,****משיעשו** [=משיופיעו על קליפתם] **נקודות נקודות שחרות;****וכן כל שדרפן להשחיר, משיעקרו. האגסין****והקרוסטמלין** [=שויפים] **והפרישין** [=חבושים] **והעזורין****[פרי הרומה לתפוח זעיר], משיעשו קרחות קרחות לבנות****[אחרי שיפלו חלק משערותיהם]; וכן כל שדרפן להלבין,****משיעקרו קרחות.****(ה) כשיופיעו עליהם כתמים לבנים, אחרי שיפלו חלק****משערותיהם.****התבואה, משתביא** [=שתגדל] **שליש. התלתן, משיהיה****זרעה ראוי לצמיחה אם נזרע. וביקק - הקשואין****והדלועין והאבטיחין והמלפפונות וכל פיוצא בהן,****חייבין בקטנן כמו שבארנו** [=בהלכה הקודמת]; **ושאר****היקק שאינו ראוי לאכילה עד שיגדיל, אינו חייב****עד שיהיה ראוי לאכילה.****אשכול שהגיע בו אפלו** [גריר] **יחיד** [לעונת מעשרות] -**כלו חבור למעשרות, וכאלו הגיע בלו; ולא אותו**

10. דברים-ראה, יד, כב. 11. ויקרא-בחקתי, כז, ל. 12. דברים-ראה, יד, כב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(יג) מכיוון שזמן החיוב במעשרות היה כשהם היו שייכים להקדש, וההקדש פטור ממעשר.

פרק ג

דיני גמר מלאכת הפירות המחייב במעשר.

א. פרות שהגיעו לעונת המעשרות, ונתלשו ונעדין לא נגמרה מלאכתן - כגון תבואה שקצרה ודשה [=פירוק הגרעינים מהגבעול], ונעדין לא זרה אותה [כרוח להפריד הקליפות מהגרעינים] ולא מרחה [סידרה] - מתר לאכל מהן אכילת עראי [=מקריה]², עד שתגמר מלאכתן; וכשתגמר מלאכתן, אסור לאכל מהן עראי.

(א) אך כאשר הם עדיין מחוברים לקרקע או לאילן, פטורים ממעשר. (ב) אך אכילה קבועה מהם, אסורה מדרבנן.

ב. במה • דברים

אמורים? בגומר פרותיו למכרן בשוק; אבל אם היתה פונתו להוליכן לבית - הרי זה מתר לאכל מהן עראי אחר שנגמרה מלאכתן, עד שיקבעו למעשר [-בהכנסתם לבית].

(ג) שאחרי שנגמרה מלאכתם, אסור לאכול מהם אפילו אכילה ארעית. (ד) כשכוונתו למכור את הפירות לאחרים, ולכן מתחייב בהפרשת מעשר מיד לאחר גמר מלאכתם, מכיוון שיכול להיות שימכור אותם כבר כעת לפני הליכתו לשוק.

ג. ואחד • מששה

דברים קובע למעשרות, ואילו הן: הבית, והמקח [=מכירה], והאש, והמלח, והתרומה, והשבת; וכלן, אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו.

(ה) כאן הרמב"ם מפרט את שמותיהם, ובהלכות הבאה יפרט את הדין המדויק בכל אחד מהם.

ד. כיצד? פרות שדעתו להוליכן לבית [-לאוכלם שם] - אף על פי שנגמרה מלאכתן - אוכל מהן עראי, עד שיפגסו לבית; נכנסו לבית - נקבעו למעשר, ואסור לאכל מהן [אפילו אכילה מקרית] עד שיעשור. וכן אם מכרן, או בשלן באור [=אש], או כבשן [=השרה] במלח, או הפריש מהן תרומה, או נכנסה שבת עליהן - לא יאכל עד שיעשור, אף על פי שלא הגיעו לבית.

האשכול בלבד, אלא כל הרוח [=הצד בעץ] שיש בה אותו הגפן שיש בה האשכול. וכן רמון שהגיע בה אפלו פרידה [גריד] אחת, בלה חבורי.

(ו) אפשר לעשר כבר את האשכול כולו. (ז) הרימון כולו, וכל כל הצד בעץ שהוא גדל בו.

ו. לא ימכר אדם פרותיו משבאו לעונת המעשרות, למי שאינו נאמן על [הפרשת] המעשרות. ואם [חלקם] בכרו [והגיעו לעונת מעשרות] - נוטל את הפירות, ומתר למכר את השאר שעדיין לא הגיעו לעונת המעשר.

(ח) מחשש שיאכלם בלי להפריש מהם מעשר, וכך יעבור על האיסור 'לפני עיור לא תיתן מכשול'. (ט) אפילו שכבר אפשר לעשר אותם כפי שהתבאר בהלכה הקודמת, מכיוון שמצד הדין הם עדיין לא חייבים במעשר הקלו לגבי מכירתם.

וכן לא ימכר אדם את גפתו [=פסולת הית] ואת זוגיו [=קליפת הענב] למי שאינו נאמן על המעשרות, להוציא [-במטרה להפיק] מהן משקין - שהמשקין היוצאין מהן חיבין במעשרות; ולא את תבנו ללקט ממנו תבואה, למי שאינו נאמן - שהתבואה שתלקט מן התבן חיבת במעשר.

(י) אך במקרה שהקונה לא ציין במפורש את מטרת הקנייה, אנו מניחים שהוא קונה אותם לשמש כחומר בעירה ופטור ממעשר.

ז. שמרי יין שנמתן עליהם מים, וסננן יא - אם נתן שלשה [כוסות] ומצא ארבעה, מוציא מעשר על זה היתר [-על הכוס הנוספת, אפילו] ממקום אחר; ואינו מפריש עליו תרומה - שהתורם בתחלה [-על חבית היין], בלבד [מכון לתרום] על הכל, כמו שבארנו בתרומה. מצא פחות מארבעה - אף על פי שמצא יתר על מדתו, ואף על פי שיש בהן טעם יין - פטורי.

(יא) הוציא את השמרים מהם. (יב) מכיוון שכמות פחותה כזו נחשבת כתמצית הפרי ולא כיון, ופטורה ממעשר.

ח. המקדיש פרותיו בשהן מחברין, עד שלא באו [=לפני שהגיעו] לעונת המעשר, ופדדן [=יצאו לחולין], ואחר שפדדן הגיעו - חיבין במעשר; ואם באו לעונת המעשרות והן ביד הגזבר [של הקדש], ואחר כך פדדן - פטורין.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מדעתו [ללא הסכמתו], **וכן הקובע פרותיו** [של חבירו] **באחד מן הדברים הששה שקובעין למעשר שלא מדעתו** - **הרי אלו נטבלו** [נתחייבו] למעשר.

ח. **איזה הוא גמר מלאכתן של פרות? הקשואין והדלועין והאבטיחין, משישפשף בידו ויסיר הצהוב שעליהן כמו שער דק. ואם אינו משפשף** [מורכס ללא שפשף], **משיעמיד ערמה; ובאבטיח, משיסדיר אותו** [שטח] **המקצה** [לאחסן או יבוש פירות] **אבטיח בצד אבטיח.**

היה משפשף אחת אחת - **בין שגמר כל צרפו, נגמרה מלאכתן** [של המשופשים]. **ותורמין קשואין ודלועין, אף על פי שלא הסיר הצהוב מעליהן.**

יא. ואין בכוונתו לשפשף את כולם. **יב.** כלומר, לאחר ששפשף חלק מהפירות הללו, יכול להפריש תרומה גדולה גם עבור הפירות שעדיין לא שפשף.

ט. **הירק הנאגד** [שדרכו להמכר באגדות], **משיאגד. אם אינו אוגד, משימלא את הכלי; אם אינו ממלא** [מפני שלא נמכר כלי שלם] - **הרי זה אוכל עראי, עד שילקט כל צרפו.**

י. **כלכלה** [סל פירות], **משיחפה הפרות שבה בעלין ובהוצין** [ענפי דקל] **וכיוצא בהן. אם אינו מחפה, משימלא הכלי; אם אינו ממלא, עד שילקט כל צרפו.**

יא. **כלי גדול שדעתו למלאת את חציו - בין שמלא חציו, נטבל** [חייב במעשר]; **היה בדעתו למלאת את כלו, אינו נטבל עד שיימלא את כלו. היו שנים ובדעתו למלאת את שניהם, לא נטבלו עד שיימלא את שניהם.**

יב. **אגד הירק אגד גדול בשדה - אף על פי שפדעתו** [לפרק את החבילה ולחזור] **לאגדן אגדות קטנות** [כשיגיע] **לשוק, הרי זה נטבלי.**

יג. מכיוון שסיים את המלאכה הנעשית בשדה. אך אם התכוון לפרק את החבילה ולעשות חבילות קטנות כבר בשדה, יתחייב במעשרות רק אחרי שסיים לאגוד את החבילות הקטנות.

הפרד [=גרגירי רימון המיועדים לייבוש] **והצמוקין והחרובין, משייעמיד ערמה בראש גגו** [לייבשם]. **הבצלים, משיסיר העלין והקלפות שדרכו להשליכן מעליהן; ואם אינו מסיר, עד שיעמיד ערמה.**

הכניסן לבית קדם שתגמר מלאכתן, הרי זה אוכל מהן עראי; התחיל לגמר מלאכתן [בחלק מהפירות] **מאחר שנקנסו לבית, חיב לעשר הפל. כיצד? הכניס קשואין ודלועין לבית קדם שישפשף** [הסרת שיער הפרי] - **משיתחיל לשפשף אחת** [ובכוונתו לשפשף את כולם], **נקבעו הכל למעשר; וכן כל כיוצא בזה. וכן התורם** [מפריש תרומה גדולה] **פרות שלא נגמרה מלאכתן, מתר לאכל מהן עראי; חוץ מפלפלת** [=סלסלת] **תאנים - שאם תרמה קדם שתגמר מלאכתה, נקבעה למעשר.**

ו. מכיוון שגמר המלאכה בהן אינו דורש מעשה בתאנים עצמן (כפי שיתבאר בהמשך), הפרשת התרומה מהן מחייבת אותן במעשר.

ה. **המביא לבית סוכי** [=ענפי] **תאנה ובהן תאנים, מכבדי תמרה** [=ענפי תמר] **ובהן תמרים - אם הכניסום תינוקות או פועלים, לא נקבעו למעשר; ואם הכניסן בעל הבית, חיבין במעשר.** **הכניס שבלים** [תבואה עם קליפתה] **לעשות מהן עסה, לא נקבעו לאכלן מלילות** [בעודם שיבולים, ללא טחינה], **נקבעו למעשר. במה דברים אמורים? בתבואה; אבל בקטניות, לא נקבעו למעשר.**

ז. כאשר ילדים או פועלים שאינם בעלי הפירות הכניסו כן את הפירות לבית, אף אם התכוונו בכך לסיים את מלאכתם אינם חייבים עדיין במעשר, מכיוון שאין משמעות לכוונתם של הילדים או הפועלים. אך כאשר בעל הבית הכניס כן את הפירות והתכוון שבכך סיים את מלאכתם, הפירות מתחייבים במעשר. **ח.** מכיוון שרגילים לאוכלם רק לאחר ההפרדה מהקליפה.

ו. **מתר להערים** [=להתחכם] **על התבואה** [ולהיפטר מחיוב מעשרות], **להכניס במוץ** [לבית] **שלה, כדי שתהיה בהמתו אוכלת, ופטורה מן המעשר; וזורה מעט מעט אחר שהכניס לבית, ופטור לעולם מן התרומה ומן המעשרות - שהרי אינו מתחיל לגמר הפל** [אלא מתקן מקצת הפירות].

ט. בשונה מהתחיל להפריד את התבואה מהמוץ ובכוונתו לזרות את כל התבואה - שכל התבואה נקבעת למעשר מייד. **י.** שאר התבואה שעדיין לא הפריד מממנה את המוץ, פטורה ממעשר. אך ודאי שמעט התבואה שהפריד ממנה את המוץ, וכן כל כמות מהתבואה הנשארת שיפריד ממנה את המוץ, חייבות במעשר.

ז. **הגומר פרותיו של חברו** [המיועדים למכירה] **שלא**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יז. תֹּאנִים וְעֵבִים שְׂפִמְקָהּ [=במקום המיועד לייבוש], מִתֵּר לְאָכֹל מִהֶן עֲרָאִי בְּמִקְוֵיָּהּ^{כא}. אָבֵל אִם נָטַל מִן הַמִּקְוָה, וְהוֹלִיף לְמָקוֹם אֲחֵר - לֹא יֵאָכֵל מִהֶן עֲרָאִי; שְׁהִי נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּהּ, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא יִבְשׁוּ כָּל צִרְקָן^{כב}.

(כא) מכיוון שעדיין לא נגמרה מלאכתם, ומחזיר את השאריות לייבוש סופי. (כב) כאשר מעבירים למקום אחר שאינו מיועד לייבוש, נחשב שנגמרה מלאכתם אפילו אם לא התייבשו לחלוטין.

יח. הַחֲרוּבִין, עַד שְׁלֹא כָּנָסוּ [=הכניסו] לְרֹאשׁ הַגִּבִּי - מוֹרִיד מִהֶן לְבִהְמָה [-בחצר], וּפְטוּר^{כד}; מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְזִיר אֶת הַמוֹתֵר לִיְבֹשׁוֹ, וְנִמְצָא מְאֻכָּל עֲרָאִי^{כה}.

(ג) אפילו חרובים שהעמידם בשדה בערימה לא חייבים במעשר, מכיוון שמהתחלה כוונתו הייתה לייבשם על הגג. (ד) כפי שהתבאר בתחילת הפרק דבר שלא נגמרה מלאכתו - החצר (ושאר הדברים) אינם מחייבים אותו במעשר. (ה) השימוש בהם למאכל לבהמה מוכיח שעדיין לא נגמרה מלאכתם, מכיוון שכאשר הם ראויים לאכילת אדם לא משתמשים בהם לבהמה.

יט. מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוּ בַשָּׂבָלִים^{כו} - אֶסוּר [-הלוי] לְאָכֹל מִמֶּנּוּ עֲרָאִי, קִדָּם שֶׁיִּפְרִישׁ תְּרוּמָתוֹ [-תרומת מעשר לכהן]^{כז}; וְאִם אָבֵל, מִפְּנֵי אוֹתוֹ מִפֶּת מִדְּרוֹת [-מלקות מדברי חכמים].

(כו) שבעל השדה נתן את המעשר ללוי, לפני שנתן את התרומה לכהן. (כז) מכיוון שפעולת הפרשת המעשר על ידי הבעלים, מחייבת את התבואה או הפירות בשאר המעשרות.

פִּיעֵד הִיא אֲכִילַת עֲרָאִי? כְּגוֹן שֶׁהִיא מְקַלֶּה שְׁעוֹרִים [-לפני מירוח הערימה] וְאוֹכֵל, מְקַלֶּה וְאוֹכֵל אַחַת אַחַת; וְאִם קָלַף וְכָנַס [-אסף כמה גרגירים] לְתוֹךְ יָדוֹ, חֵיב לְעֲשֹׂרָה^{כח}. הִיא מוֹלֵל מְלִילוֹת שֶׁל חֲטִימִים^{כט}, מִנְפָּה מִיָּד לִיד [-להסיר הפסולת] וְאוֹכֵל; וְאִם נָפֶה בְּתוֹךְ חִיקוֹ, חֵיב. וְאִין צְרִיף לֹמֵר, אִם נָפֶה בְּכָלִי - שְׁאִין זֶה עֲרָאִי.

(כח) מכיוון שאיסור הגרגירים, קובע אותם למעשר. (כט) מפריד את קליפת גרגירי החיטה, כדי לאוכלם.

וְכֵן נוֹטֵל מִן הַיֵּין [-לפני שהועבר לחבית], וְנוֹתֵן לְקַעְרָה לְתוֹךְ תִּבְשִׁיל צוּגָל, וְאוֹכֵל; אָבֵל לֹא לְתוֹךְ הַקֶּדְרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא צוּגָנֶת - מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּבוֹר קֶטֶן [-אכילת קבע]. וְכֵן סוֹחֵט זִיתִּים עַל בָּשָׂרוֹ [-לסוך את גופו], אָבֵל לֹא לְתוֹךְ יָדוֹלָא. וְכֵן כָּל פִּיעוּצָא בְּזָה.

יג. הַתְּבוּאָה, מַשְׁיִמְרָה; וְאִיזָה הוּא מְמַרְחָ? זֶה הַמִּיפָּה [=מיישר] פְּנֵי הַכֶּרִי [-ערימה] שֶׁל תְּבוּאָה בְּרִחַת [-יעת] בְּסוֹף כָּל דְּבָרִי, בְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׁין בְּשִׁגְמוֹרִין כָּל מַעֲשִׂיָּה [-בגמר הטיפול]. אִם אֵינוֹ מְמַרְחָ^{טו}, עַד שֶׁיַּעֲמִיד עֲרָמָה. הַקִּטְנִיּוֹת - מַשְׁיִכְבֵּר [-ינפה], וְנוֹטֵל מִתַּחַת הַכְּבֵּרָה [-קולט לפני שנחים על הקרקע] וְאוֹכֵל^{טז}; אִם אֵינוֹ כּוֹבֵר, עַד שֶׁיִּמְרָח. וְאֵף עַל פִּי שֶׁמֶרַח - מִתֵּר לְטַל מִן הַקִּטְעִין [-ערימה צדדית] וּמִן הַצִּדִּין [-שהתפורר] וּמִמָּה שֶׁבְּתוֹךְ הַתֵּבָן, וְאוֹכֵל^{יז}.

(יד) כלומר, כאשר יישור הערימה הוא סיום המלאכה, ואינו מתכוון לחלקם בשדה מאוחר יותר לערמות קטנות יותר. (טו) ובכוונתו להשאיר את התבואה בערימה גדולה. (טז) מכיוון שהקטניות שנופלות שם עדיין מעורבות עם מין ואבנים, הן לא חייבות עדיין במעשר. (יז) מכיוון שהקטניות הנמצאות במקומות אלו עדיין לא נגמרה מלאכתן.

יד. הַיֵּין - מַשְׁיִינִיחֵנוּ בְּחִבּוֹת, וְיִשְׁלָה [=יציא] הַזּוֹגִין וְהַחֲרָצִין [-הפסולת] מֵעַל פְּנֵי הַחִבֵּית; אָבֵל כִּשְׁהוּא בְּתוֹךְ הַבּוֹר, וּמַשְׁיִינֵהֶנּוּ [-בכלים קטנים] לְהַנִּיחוֹ בְּחִבֵּית - שׁוֹתָה עֲרָאִי, וְקוֹלֵט מִן הַגֶּת הַעֲלִיוֹנָה [-מקום דריכת הענבים] וּמִן הַצָּנּוֹר [-שיוור לבור] וּמִכָּל מְקוֹם, וְשׁוֹתָה.

טו. הַשָּׂמֶן, מַשְׁיִירָד לְעוֹקָה [בור השמן]. אֵף עַל פִּי שֶׁיִּירָד - נוֹטֵל מִן הָעֵקֶל וּמִן הַמָּמֶל וּמִפִּין הַפִּסִּין [-כלי הסחית]^{יח}, וְנוֹתֵן לְקַעְרָה קִטְנָה וּלְתַמְחָוִי [-כלי מאכל] לְתוֹךְ הַתִּבְשִׁילִי^ט, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא חָם; מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מִתְבַּשֵּׁל בְּכָלִי שֵׁנִי [-כלי שהונח בתוכו תבשיל רותח]. וְאִם הָיָה [-הכלי] חָם בְּיֹתֵר, כִּדִּי שֶׁיִּכְוֶה אֶת הַיָּד - לֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְבַּשֵּׁל^י.

(יח) מכיוון שהשמן שנשאר בהם, לא נגמרה מלאכתו. (יט) גם בשמן שירד לבור ונגמרה מלאכתו אפשר להשתמש מבלי להתחייב במעשר, אם מכניסים אותו ישירות לכלי המאכל. (כ) ולפני הבישול, חייבים לעשר את השמן אם ירד כבר לבור.

טז. הָעֵגוּל שֶׁל דְּבִלָּה [=תאנים דבוקות], מַשְׁיִיחֵהֶן לִיקְנוֹ [-יעגל התאנים]. הַגְּרוֹגְרוֹת [-תאנים מיובשות], מַשְׁיִירֹשׁ [-כשיכתשם מעט]; וְאִם הִכְנִיסָן לְמַגוּרָה [-כלי אחסון], מַשְׁיִיעֲגִיל בִּידוֹ עַל פִּי הַמַּגוּרָה. הִיא דָּשׁ הַגְּרוֹגְרוֹת בְּחִבֵּית, אוֹ הָעֵגוּל [-שעגיל] עַל פִּי הַמַּגוּרָה, וְנִשְׁבְּרָה הַחִבֵּית, אוֹ נִפְתָּחָה הַמַּגוּרָה [-לפני סיום הפעולה] - הָרִי זֶה לֹא יֵאָכֵל, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂר.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מְרוּחָה [שנגמרה מלאכתה] - עוֹשֶׂה אוֹתָהּ תְרוּמָה וּמַעֲשֵׂוֹת עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ [שְׁמַא עִשְׂרוֹ אוֹתָהּ כְּכֹר הַבְּעֵלִים]². מִצָּא פְּלִפְלָה מִחֶפֶה, חִיבָת פְּמַעֲשֵׁוֹת.

(ל) מכיון שהן נמצאות ברשות היחיד ואסורות בגזל, הבעלים לא מתיישרים מהן ואינן הפקר. (לח) מכיון שהן נמצאות ברשות הרבים ומתגלגלות ממקום למקום ברגלי האנשים, הבעלים מתיישרים מהן ומפקירים אותן וההפקר פטור ממעשר. (לט) מכיון שהן כבדות ואינן זזות, אפילו ברשות הרבים בעליהן אינם מפקירים אותן. (מ) מכיון שהרגילות היא לעשר רק כשמביאם לבית.

מִצָּא פְּלִפְלָה בְּמָקוֹם שֶׁהָרֹב מִכְּנִיסִין לְשׁוֹק [מיועדים למכירתה] - אֲסוּר לֵאכֹל מִמֶּנָּה עֲרָאִי, וּמִתְקַנָּה [מעשרה כניין] דְּמָאִי [=יבול ספק מעושר]; וּבְמָקוֹם שֶׁהָרֹב מִכְּנִיסִין לְבָתִּים - אוֹכֵל מִמֶּנָּה עֲרָאִי, וּמִתְקַנָּה וְדָאִימָא. [היה מנהג העיר] מִחֶפֶה לְמַחֲצָה מִבֵּי, דְּמָאִי [מספק]; וְאֵם הַכְּנִיסָה לְבֵיתָ, מִתְקַנָּה וְדָאִי.

(מא) כלומר, עליו לעשרה כי ודאי לא עישרו ולא תרמו ממנה, מכיון שהיא לא התחייבה במעשר. (מב) כלומר, חלק מאנשי העיר רגילים לעשר את יכולם עוד בשדה, וחלק מאנשי העיר רגילים לעשר רק לאחר ההכנסה לבית.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר שָׁאִין לוֹ גֶּמֶר מְלָאכָה. אֲבָל בְּדָבָר שֵׁישׁ לוֹ גֶּמֶר מְלָאכָה - אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר וְדָאִי - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה; שֶׁחֲזַקְתָּן שֶׁהַפְּרִישׁ מִהֶן תְּרוּמָה בְּשַׁעַה שֶׁנִּגְמְרָה מְלָאכְתָּן.
כג. חֲרִירִי [מחליות] הַנְּמָלִים שֶׁלָּנוּ [=שהו לילה] בְּצַד הָעֶרְמָה הַחִיבָת [במעשרות] - הָרִי הַנִּמְצָא בֵּהֶן חִיב בְּמַעֲשֵׁוֹת מִגִּ, שִׁדְּוֵעַ שֶׁמִּדְּבָר גֶּמֶר הָיוּ גּוֹרְרִין כָּל הַלַּיְלָה.

(מג) ואם הערימה חייבת גם בתרומה, חייב גם לתרום ממה שמצא שם.

כד. הַמוּצָא • זִיתִּים השנת הראב"ד
הַמוּצָא . . שְׁנַתְּעִשְׂרֵי א"א זה א"צ
אלא שְׁמַא הַפְּקִירִים.
תַּחַת [עץ] הַזֵּית, וְחֲרוּבִין תַּחַת [עץ] הָחֲרוּב - חִיבִין בְּמַעֲשֵׂר; שֶׁחֲזַקְתָּן שֶׁנִּפְּלוּ מֵאֵילָן זֶה מִדִּ. מִצָּא תָּאֲנִים תַּחַת [עץ] הַתְּאֲנָה - הָרִי הֵן סָפֵק [חיבות במעשר מספק], שֶׁהָרִי מִשְׁתַּנּוֹת [צורות משתנות] וּמִתְלַכְלָכוֹת בְּעֶפֶר [ואין דרך לזהותן]; שְׁמַא מִתְּאֲנָה זֶה נִפְּלוּ, אוֹ מִתְּאֲנִים שֶׁנִּתְעַשְּׂרוּ.

(ל) בדרגת חום שאין היד סולדת בו, כך שאינו מתבשל ועדיין פטור ממעשר. (לא) מכיון שהפקת שמן בצורה זו, דומה לאכילה קבועה.

השנת הראב"ד

וכשם . . חבילות א"א שבושים אני רואה בכאן בירושלמי אמרין הכי משיעמיד ערימה בראש גגו אלמא ערימה קובעת בחורבין אפילו בראש גגו ובתוספתא תניא היתה לו ערימה של בצלים ושל גרוגרות ושל חורבין בראש גגו בורר ואוכל בורר ומניח על השלחן בורר ומשליך לפני בהמתו אלמא בראש גגו אינו קובע אפילו משיעמיד ערימה ואפשר דמתנייתא פליגי אהרדי דתנא דתוספתא סבר ערימה בראש גגו לא קבעה ותני עלה ורבי שמעון בן אלעזר אומר אין בהמה אהרדי עראי בחצר ולא ידענן אי פליגי רבנן עליה או לא וכיון דלא חזינן פלוגתא איכא למישל לליתיה דבתר קביעותא לא תאכל ממנו עראי ומה שלקח מן התוספתא לעולם הוא מאכיל בפקיעי עמיר עראי עד שיעשו חבילות בעמיר שהוא מאכל אדם כגון חבילי סיאה והקורניות שהם מאכל אדם ומאכל בהמה וזה המאסף לא בא לפרש אלא לאסוף ולכנסו.

כ. וְכִשֵּׁם • שְׁמִתָּר לֵאכֹל עֲרָאִי מִפְּרוֹת שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלָאכְתָּן - פֶּן מִתָּר לְהַאֲכִיל מִהֶן לְחִיָּה וּלְבִהמָה וּלְעוֹפּוֹת כָּל מַה שִׁירְצָה [אפילו אכילת קבע], וּמִפְּקִיר כָּל מַה שִׁירְצָה, קִדָּם שִׁיעֲשֹׂר. וְאֵם נִגְמְרוּ [נגמרה מלאכתם] - אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִקְבְּעוּ לְמַעֲשֵׂר - לֹא יִפְקִיר, וְלֹא יֵאָכִיל לְבִהמָה חִיָּה וְעוֹף אֲכִילַת קָבֵעַ, עַד שִׁיעֲשֹׂר. וּמִתָּר לְהַאֲכִיל לְבִהמָה עֲרָאִי [בלבד] מִן הַטֶּבֶל [לפני גמר מלאכתו], וְאִפְּלוּ בְּתוֹךְ הַבֵּית; וּמֵאֲכִיל פְּקִיעֵי עֲמִיר [מאכל בהמה], עַד שִׁיעֲשֹׂם חֲבִילוֹתֵיכֶם.

(לב) שמעשה זה הוא גמר מלאכתם.

כא. הַמוּצָא קְצִיצוֹת [פירות תלושים] בְּדֶרֶךְ [שלל נגמרה מלאכתם], אִפְּלוּ בְּצַד שְׂדֵה קְצִיצוֹת - הָרִי אֵלּוּ פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר³. מִצָּא גְרוּגְרוֹת לִדִּ - אִם דָּרְסוּ הַגְּרוּגְרוֹת רֹב הָאֲדָם⁴, חִיב לַעֲשֹׂר; שֶׁחֲזַקְתָּן, מִדְּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלָאכְתּוֹ. וְכֵן אִם מִצָּא פְּלָחִי דְּבָלָה, שִׁדְּוֵעַ שֶׁהֵן מִדְּבָר הַגֶּמֶר לִי.

(לג) מכיוון שפירות אלו נתלשו, הבעלים התיישרו מהם והפקירו אותם לפני שנגמרה מלאכתם, וההפקר פטור ממעשר. (לד) בתאנים מיובשות, בדרך כלל קשה להבחין אם נגמרה מלאכתם. (לה) אם רוב מגדלי התאנים, כבר גמרו את מלאכת התאנים שלהם. (לו) מגדלי התאנים היו רגילים לאחר הדריסה וגמר המלאכה לחלק את הגרוגרות לפלחים. ומכיוון שיש בתאנים הללו סימן ברור שנגמרה מלאכתם, חייבים במעשר אפילו אם רוב האנשים עדיין לא דרסו את הגרוגרות.

כב. מִצָּא פְּרִיכוֹת [תבואה קטנות] בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִיד לִי, חִיב לַעֲשֹׂר; בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים לֹחַ, פְּטוּרוֹת. וְהָאֲלָמוֹת [הגדולות], כָּל מָקוֹם חִיבוֹת בְּמַעֲשֵׂר לֹט. מִצָּא תְּבֹאָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש כ"ח סיון - ספר זרעים - הלכות מעשר קנא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מד) הבעלים לא מתייאשים מפירות שנפלו מהאילן ונמצאים מתחתיו, ולכן יהיו חייבים במעשר כי אינם הפקר. שטרם נקצרה] **לְמַנְחוֹת** [למזבח], **פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂרוֹת** [–דינה כהקדש לבדק הבית].

מה) מכיוון שבזמן חיוב המעשר, הם לא היו אצל ההקדש.

כה. הַמִּקְדִּישׁ פְּרוֹת תְּלוּשִׁין, וּפְדִין קָדָם שְׁתַּגְמַר מְלֹאכְתָּן - חַיֵּב לְעִשְׂרָהּ. וְאִם נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן בְּיַד הַהִקְדָּשׁ, וְאַחֵר כֶּךָ פְּדִין - פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂרוֹת; שְׂבִיעֵת חוֹבָתָן, הֵיוּ פְטוּרִין. וְהַמִּקְדִּישׁ קָמָה [=שדה

אגרות קודש

בי"ה, כ"ה סיון, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו'
מוה"ר ירמיה ש"י

שלום וברכה!

...בטח לעת קבלת מכתבי זה כבר הגיעו פ"ש מפורט מכאן ע"י הרה"ח הוו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו' מוה"ר יוסף ש"י הלוי ויינבערג שד"ר. ובל"ס אשר למותר לבקש את כת"ר שי אודות העזר להנ"ל ככל יכולתו ובכל האופנים הדרושים, אלא שע"פ פסק הספרי ב' צו, שאין מוזרין אלא למזורזין, הנה באתי בשורותי אלה להעדפה ולזירוז יותר. כי כמו שתלמוד תורה הרי כל רגע ורגע בפ"ע מחויב בה, ובמילא כשאין מנצלים אפי' משך זמן קטן, ה"ז אבידה שאינה חוזרת, שאף אם ימלא בשעות הבאות אח"כ הרי דים שיפקיעו חובת עצמם, הרי עד"ז הוא ג"כ בעניני צדקה הקשורים עם ת"ת, כיון שסו"ס לבן של ישראל ער הוא לתומ"צ הנה ככל שמקדימים ומזרזין את הנותן לסלק נתינתו בהקדם, הרי תוקדם האפשריות הבאה שיוסיף הנותן על נתינתו מקודם.

וגדולה זכות השתתפות כת"ר בעץ [חיים] היא למחזיקים בה ותומכי' מאושר.

ויה"ר שיקוים בו ובב"ב שיחיו פירוש הזהר (זהר ח"ג דנ"ג ע"ב) אל תקרי מאושר אלא מראשו, היינו שבראשו יומשכו כל הברכות והצלחות, וכיון שגופא בתר רישא אזיל, הרי בודאי בד"מ יומשך כל הנ"ל בשאר הענינים. וע"פ המבואר בזהר (זהר ח"א ר"ך ע"א) שהבעל דמשפחה הוא כדוגמת הראש בגוף, הרי מראשו מעניני הבעל יומשכו ג"כ בהנוגע לזוגתו ולב"ב שיחיו בהמצטרך לכאו"א בפרט.

בברכה להסתדרות מתאימה לפניו ולב"ב בגשמיות וברוחניות גם יחד, המחכה לבשו"ט.

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

הלכות שבת

פרק יז

דיני מבואות, חצרות ובארות הפתוחים לרשות הרבים.

א. מבוי [=שביל] שיש לו שלשה פתלים^א, הוא הנקרא 'מבוי סתום'; ומבוי שיש לו שני פתלים בלבד זה כנגד זה, והעם נכנסין ברוח זו ויוצאין בשפנגדה^ב - הוא הנקרא 'מבוי מפלש'.

(א) ופתוח מצד אחד לרשות הרבים. (ב) האנשים עוברים במבוי משני צדדיו הפתוחים לרשות הרבים.

ב. היאך מתירין (בטלטול) מבוי הסתום? עושה לו ברוח רביעית לחי [-קרש] אחד, או עושה עליו קורה [למעלה], ודיף. ותחשב אותה קורה, או אותו לחי, כאלו סתם רוח רביעית, ויעשה [המבוי] רשות היחיד ויהיה מתר לטלטל בכליו; [משום] שדין תורה, בשלש מחיצות בלבד מתר לטלטל, ומדברי סופרים היא הרוח הרביעית, ולפיכך די לה בלחי או קורה.

(ג) כמבואר בהלכה ט. (ד) חכמים אסרו לטלטל במבוי שיש בו שלוש מחיצות, שמה יטלטלו גם ברשות הרבים.

ג. והיאך מתירין מבוי מפלש? עושה לו צורת פתחי מקאן [-מפתח אחד], ולחי או קורה מקאן^א. ומבוי עקם [=מפותל], תורתו [=דינו] כמפלש.

(ה) אם רוחבו הוא פחות משש עשרה אמה, ואז הוא לא נחשב רשות הרבים כמבואר בפרק יד. (ו) כמבואר בפרק הקודם בהלכה יט. (ז) צורת הפתח מחשיבה את המבוי כמבוי עם שלוש מחיצות שמותר לטלטל בו בצירוף לחי או קורה.

השנת הראב"ד

ד. מבוי • שהוא שוה

מתוכו [=שטוח] ומדרון ומשופע [לכיוון] לרשות הרבים, או שוה לרשות הרבים ומדרון לתוכו - אינו צריך לא לחי ולא קורה, שהרי הוא מבדל מרשות הרבים.

מבוי . . רחבה א"א מסתברא אם יש דיוורין ברחבה ועירבו בני הרחבה או בני החצר עם בני המבוי שהכל מותר בין באמצע בין מן הצד דהלכה כרב ששת (עירובין ז) דאמר דערוכ משוי להו חד מינא ומחיצות דהכא מהני להתם.

(ח) והשיפוע נחשב כמחיצה. מדובר בגובה השיפוע הוא עשרה טפחים והוא מתפרס על פני ארבע אמות, ולכן הוא נחשב מחיצה.

ה. מבוי שצדו אחד פלה [=מסתיים] לים^ט, וצדו אחד פלה לאשפה של רבים - אינו צריך פלוס; שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות^א, ואין חוששין שמה יעלה הים שרטון^ב.

(ט) הים עמוק עשרה טפחים ונחשב מחיצה. (י) האשפה גבוהה עשרה טפחים ונחשבת מחיצה. (יא) ולכן היא נחשבת מחיצה קבועה. (יב) שמה הים יתייבש, ולכן הוא נחשב מחיצה קבועה.

ו. מבוי • מפלש

שהיה פלה לאמצע

רחבה [=חצר שאחורי הבתים]

של רבים יג - אם לא היה

מכון כנגד פתח

הרחבה יד - הרי זה

כסתום, ואין צריך מצד הרחבה פלוס. אבל

אם היה [המבוי] **פלה לצדדי הרחבה טו, אסורי טז. ואם**

היתה [הרחבה] **של יחיד - אף** [אם המבוי פתוח] **לאמצעה**

אסור; [כי] פעמים בונה מצד אחד יז, ונמצא [המבוי]

פלה לצדה של רחבה.

(יג) והרחבה פתוחה מהצד השני לרשות הרבים.

(יד) הפתוח לרשות הרבים. (טו) והרחבה נראית כהמשך של המבוי. (טז) לטלטל במבוי ללא צורת פתח ולחי או קורה, משום שהוא מבוי מפולש. (יז) אדם יחיד עשוי לבנות בסמיכות למבוי.

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

ז. אין המבוי נתר בלחי או קורה, עד שיהיו

בתים וחצרות יח פתוחות לתוכו יט, ויהיה ארפו

מארבע אמות ומעלה, ויהיה ארפו יתר על רחביו;

אבל מבוי שארפו כרחבו, הרי הוא כחצר, ואינו

נתר אלא בשני לחיים משני רוחותיו כל לחי

במשוה, או בפס רחב ארבעה [טפחים] **מרוח אחת.**

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הרבים; אַבֵּל אִם הִיָּה סְמוּךְ לְכִרְמָלִית - אָסוּר לְטַלְטֵל תַּחַת הַקּוֹרָה, אוּ בֵּין הַלְחִיִּים, עַד שִׁיעוּשָׁה לְחִי אַחֵר לְהַתִּיר [לטלטל] תּוֹךְ הַפֶּתַח; שֶׁהָיָה מֵצֵא מִן אֶת מִינוֹ, וְנִעְזְרִי.

(כה) העשויים על מנת להתיר את המבוי בטלטול. (כו) הכרמלית שתחת הקורה או בין הלחיים סמוכה לכרמלית השנייה, ולכן היא נחשבת כרמלית 'חזקה' יותר ונדרש לחי נוסף להתיר אותה בטלטול.

יב. כָּפַל עוֹשִׂין לְחִיִּים

- אָפְלוּ בְּדָבָר שֵׁשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים^{כז}, וְאָפְלוּ בְּאִסּוּרֵי הַנִּזְהָכָה. עֲבֻדָּה זָרָה עֲצֻמָּה אוּ אֲשֶׁרָה [עַץ הַמִּשְׁמַשׁ לַעֲבֹדָה זָרָה], שֶׁעָשָׂה אוֹתָהּ לְחִי - כָּשֶׁר; שֶׁהִלְחִי • עָבְיוּ כָּל שֶׁהוּא^{כט}. גִּבְהָ הִלְחִי, אֵין פְּחוֹת מַעֲשֶׂה טַפְחִים; רָחֲבוּ וְעָבְיוּ, כָּל שֶׁהוּא.

(=עץ המשמש לעבודה זרה), שֶׁעָשָׂה אוֹתָהּ לְחִי - כָּשֶׁר; שֶׁהִלְחִי • עָבְיוּ כָּל שֶׁהוּא^{כט}. גִּבְהָ הִלְחִי, אֵין פְּחוֹת מַעֲשֶׁה טַפְחִים; רָחֲבוּ וְעָבְיוּ, כָּל שֶׁהוּא.

(כז) אם הוא קשור, כמבואר בפרק הקודם בהלכה כא. (כח) אף בדברים האסורים בהנאה. היתר הטלטול שנעשה על ידי הלחי אינו נחשב הנאה, מכיוון שהלחי עצמו לא מיועד לשימוש. (כט) אסור להשתמש בעבודה זרה לדברים הצריכים שיעור מסוים, כמבואר בהלכה הבאה, אך לחי אינו צריך שיעור ולכן מותר לעשותו אף מעבודה זרה ואשרה.

יג. כָּפַל עוֹשִׂין קוֹרָה, אָבֵל לֹא בְּאֲשֶׁרָה, לְפִי שֵׁשׁ לְרַחֵב הַקּוֹרָה שְׁעוּרִי, וְכָל הַשְּׁעוּרִין אָסוּרִים מִן הָאֲשֶׁרָה. וְכֵן רַחֵב הַקּוֹרָה, אֵין פְּחוֹת מִטֶּפֶח. וְעָבְיָהּ - כָּל שֶׁהוּא; וְהוּא שֶׁתְּהִיָּה בְּרִיאָה [ראויה] לְקַבֵּל [לשאת משקל] אָרִיחַ, שֶׁהוּא חֲצִי לִבְנָה שֶׁל שְׁלֹשָׁה טַפְחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפְחִים^{לא}. וּמַעֲמִידִי [הומכי -ה] קוֹרָה, צְרִיכִין שִׁיעוּרֵי בְּרִיאָין פְּדִי לְקַבֵּל קוֹרָה וְחֲצִי לִבְנָה.

(ל) ארבעה טפחים, כמבואר בהלכה ז. (לא) על מנת שיהיה ניכר שהקורה מונחת בקביעות ולא באופן ארעי, ועל מנת שהקורה תחזיק מעמד ברוח מצויה. אמנם, אריח הוא טפח וחצי, ורוחב הקורה הוא טפח בלבד משום שניתן להוסיף

להתירו יש לבנות מחיצות טובות יותר כמבואר בהלכה הבאה. (כ) כי כך רגילים לבנות מבואות.

ח. חָצֵר שְׁאֲרָפָה יָתֵר עַל רַחֲבָה - הָרִי הִיא כְּמַבּוּי, וְנִתְּרָה בְּלַחֲי אוּ קוֹרָה. וּמַבּוּי שָׁאִין בָּתִּים וְחֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת לְתוֹכָהּ, כְּגוֹן שֶׁלֹּא הִיָּה בּוֹ אֶלָּא בֵּית אֶחָד אוּ חָצֵר אַחַת, וְכֵן מַבּוּי שָׁאִין בְּאֲרָכּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת - אֵינוֹ נִתֵּר אֶלָּא בְּשָׁנֵי לְחִיִּים, אוּ בְּפֶסֶס אַרְבַּעָה

[טפחים].

ט. מַבּוּי שָׁאִין בְּרַחֲבּוֹ [ברוחב הפתח] שְׁלֹשָׁה טַפְחִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא לְחִי וְלֹא קוֹרָה, וּמִתֵּר לְטַלְטֵל בְּכָלוֹ; שֶׁכָּל פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה, הָרִי הוּא כְּלָבוֹד^{כא}. מַבּוּי •

שֶׁהַכְּשִׁירוֹ בְּקוֹרָה - אֵף עַל פִּי שֶׁמִּתֵּר לְטַלְטֵל בְּכָלוֹ כְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדָי, הַזּוֹרֵק מִתּוֹכָהּ לְרִשּׁוֹת הָרָבִים, אוּ מְרִשּׁוֹת

הָרָבִים לְתוֹכָהּ - פְּטוּרֵכָּה, [מכיוון] שֶׁהַקּוֹרָה מְשׁוּם הֶפֶר הִיא עֲשׂוּיָה^{כב}. אָבֵל אִם הַכְּשִׁירוֹ בְּלַחֲי - הַזּוֹרֵק מִתּוֹכָהּ לְרִשּׁוֹת הָרָבִים, אוּ מְרִשּׁוֹת הָרָבִים לְתוֹכָהּ - חֵיב, שֶׁהִלְחִי הָרִי הוּא כְּמַחֲצֵצָה בְּרוּחַ רַבִּיעִית^{כג}.

(כא) וממילא, המבוי לא נחשב מבוי. (כב) ולא חייב מהתורה על הזריקה. (כג) הקורה היא סימן היכר להבדיל בין המבוי לרשות הרבים, אך היא לא נחשבת כמחיצה גמורה ולכן המבוי לא נחשב לגמרי כרשות היחיד. (כד) והמבוי נחשב לגמרי כרשות היחיד.

י. שְׁנֵי פְתָלִים בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים, וְהָעֵם עוֹבְרִים בֵּינֵיהֶם - פִּיצֵד מִכְּשִׁיר בֵּינֵיהֶם? עוֹשֶׂה דִּלְתוֹת מִכָּאן וְדִלְתוֹת מִכָּאן, וְאַחֵר כֶּךָ יַעֲשֶׂה בֵּינֵיהֶם רִשּׁוֹת הַיַּחֲדָי. וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַנָּעַל הַדִּלְתוֹת, אָבֵל צָרִיךְ שִׁיעוּרֵי רִאשׁוֹת לְהַנָּעַל; הֵיוּ [הדלתות] מְשֻׁקְעוֹת בְּעֶפֶר, מִפְּנֵי אוֹתָן וּמִתְקַנְּנָן [שיהיו ראויים] לְהַנָּעַל. אָבֵל צוּרַת פֶּתַח, אוּ לַחֲי וְקוֹרָה - אֵינֶן מוֹעִילִין בְּהַכְּשֵׁר רִשּׁוֹת הָרָבִים.

יא. מִתֵּר • לְטַלְטֵל בְּמַבּוּי תַּחַת הַקּוֹרָה, אוּ בֵּין הַלְחִיִּים^{כה}. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִיָּה סְמוּךְ [המבוי] לְרִשּׁוֹת

השנת הראב"ד
מותר... הקורה א"א שבוש הוא זה תחת הקורה לעולם מותר אבל בין הלחיים פליג רבא (עירובין ט) דאי פתוח לרה"ר מותר ואיהו פסק כרבא, ואיכא מאן דפסק כאביי דבין לחיים אסור.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מחיצות, כמבואר בהלכה יד. (מא) שהוא שיעור אורך המבוי המינימלי, כמבואר בהלכה ז, וכך מחיצות המבוי נחשבות מחיצות.

רבע טפח טיט משני צידי הקורה וכך הקורה תהיה ראויה לשאת את משקל האריח.

יד. כִּמָּה יִהְיֶה פֶּתַח הַמְּבֹרֵי, וְיִהְיֶה דִּי לְהַכְשִׁירוֹ בְּלַחֵי אוֹ קוֹרָה? גָּבְהוּ, אֵין פְּחוֹת מַעֲשֶׂרָה טַפָּחִים^ל, וְלֹא יִתֵּר עַל עֲשָׂרִים אָמָה^ל; וְרָחְבוֹ, עַד עֲשָׂר אַמּוֹת^ל. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ צוּרַת פֶּתַח; אָבֵל • אִם הָיָה לוֹ צוּרַת פֶּתַח - מַעֲשֶׂרָה א"א פְּחוֹת מַעֲשֶׂרָה שְׁבוּשׁ הוּא.^{השנת הראב"ד}
אֶפְלוּ הָיָה גְבוּהַ מֵאָה

יז. נִפְרָץ בּוֹ פֶּרֶצָה מִצְדוֹ כָּלִפִּי רֹאשׁוֹ [=בתחילתו] - אִם נִשְׁאַר עוֹמֵד בְּרֹאשׁוֹ פֶּס רַחֵב אֶרְבָּעָה טַפָּחִים, מִתְּרִמָּה^ל; וְהוּא [=ויכלבו] שְׁלֹא תִהְיֶה הַפֶּרֶצָה יִתֵּר עַל עֲשָׂר^מ. וְאִם לֹא נִשְׁאַר פֶּס אֶרְבָּעָה - אָסוּר^מ, אֲלֵא אִם כֵּן הָיְתָה הַפֶּרֶצָה פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה; שְׁכָל פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה, כָּלְבוֹד הוּא.

(מב) אורך המבוי מלכתחילה הוא ארבע אמות, אך מבוי קיים שנפרצה בו פרצה כשר אף באורך ארבעה טפחים. (מג) כי פרצה הגדולה מעשר אמות אינה נחשבת כפתח, ועל מנת לתקנה צריך לגדור אותה או לעשות לה צורת פתח. (מד) אף אם הפרצה קטנה מעשר אמות, משום שהעוברים והשבים עלולים לעבור במבוי רק דרך הפרצה, ולא דרך צידו השני של המבוי, ולא יהיה ניכר לעיניהם הכשר המבוי.

אָמָה, או פְּחוֹת מַעֲשֶׂרָה^{טפחים}, או רַחֵב מֵאָה אָמָה - הֵרִי זֶה מִתֵּר.

יח. נִפְרָץ הַמְּבֹרֵי בְּמִלּוֹאוֹ [=כל הדופן] לְחֻצֵּר, וְנִפְרָצָה חֻצֵּר כְּנֻגְדוֹ לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים^מ - הֵרִי זֶה אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְבֹרֵי מְפֻלְשָׁמ^ל; וְהַחֻצֵּר - מִתֵּר^מ; שֶׁהַחֻצֵּר שְׂרָבִים בּוֹקָעִין [=עוברים] בָּהּ וְנִכְנָסִין בָּזוֹ [=מצד אחד] וְיוֹצְאִין בָּזוֹ [=מהצד השני], הֵרִי הִיא רִשּׁוֹת הַיְחִיד גְּמוּרָה.

(מה) אך לא נפרצה כל דופן החצר. (מו) אך אם נותרו חלקים ממחיצות המבוי במקומן, הם נחשבים כלחיים המתירים לטלטל במבוי.

טו. וְכֵן אִם הָיָה בְּקוֹרָה שֶׁל מְבֹרֵי פִיּוֹר [=פסול] וְצִיּוֹר, עַד שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל מְסַתְּפִלִין בָּהּ - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מַעֲשָׂרִים אָמָה, כְּשֶׁרָה^ל; [מכיוון] שֶׁהַקוֹרָה מְשׁוּם הִפֵּר עֲשׂוּיָהּ, וְאִם הָיְתָה לְמַעַלָּה מַעֲשָׂרִים, אֵינָה נִבְרֶת; וְאִם יֵשׁ בָּהּ צִיּוֹר וְכִיּוֹר - מְסַתְּפִלִין בָּהּ, וְנִמְצָא שָׁם [=יש] הַפֶּרֶלָּה.

(לה) היתר הכיור והציור הוא רק במבוי הגבוה מעשרים אמה אך לא במבוי הרחב מעשר אמות.

טז. מְבֹרֵי שֶׁהָיָה גָּבְהוּ מִן הָאָרֶץ עַד קֶרְקַעִית קוֹרָה עֲשָׂרִים אָמָה, וְעַבֵּי הַקוֹרָה לְמַעַלָּה מַעֲשָׂרִים - כְּשָׂרִי^ל; הָיָה גָּבְהוּ יִתֵּר מַעֲשָׂרִים, וְכֹא לְמַעֲטוֹ בְּקוֹרָה^{נוספת} שְׁמַנִּית אוֹתָהּ לְמִטָּה^ל - צָרִיף לְהִיּוֹת בְּרַחֲבָהּ לַח טַפָּחִי לֵט. הָיָה גָּבְהוּ^{של המבוי} פְּחוֹת מַעֲשָׂרָה^מ - חוֹקֵק בּוֹ [=חופר בקרקע] מִשָּׁף [=שטח] אֶרְבַּע אַמּוֹת עַל אֶרְבַּע אַמּוֹת, וּמַעֲמִיק [בקרקע] כָּרִי לְהַשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה מֵאָה.

יט. מְבֹרֵי שֶׁהָיָה לוֹ שְׁבִילִים מִצְדֵּי זֶה וּשְׁבִילִים מִצְדֵּי הָאַחֵר, שְׁנִמְצָאוּ^ל [השבילים] מְפֻלְשִׁין לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים - אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינָן מְכֻנָּיִן זֶה כְּנֻגְדֵּי זֶה, הֵרִי כָּל אֶחָד מֵהֶן מְבֹרֵי מְפֻלְשָׁה. וְכִיצַד מְכַשְׂרִין? עוֹשֶׂה צוּרַת פֶּתַח לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִן הַשְּׁבִילִים שְׁבִיצַד הָאֶחָד^{של המבוי}, וְכֵן לְפֶתַח הַגָּדוֹל, וְעוֹשֶׂה לְכָל הַשְּׁבִילִים שְׁבִיצַד הַשְּׁנַיִ לַחֵי אוֹ קוֹרָה.

כ. מְבֹרֵי שֶׁצִּדּוֹ [=דפנו] אֶחָד אַרְיָ וְצִדּוֹ הַשְּׁנַיִ קָצֵר, מְנִיחַ אֶת הַקוֹרָה כְּנֻגְדֵּי הַקָּצֵר^מ. הָעֶמִיד לְחִימָה^ל בְּחֻצֵּי [=אמצע] הַמְּבֹרֵי - מְחַצֵּי הַמְּבֹרֵי הַפְּנִימִי שֶׁהוּא לְפָנִים מִן הַלְּחִי, מִתֵּר לְטַלְטֵל בּוֹ^מ; וְהַחֻצֵּי הַחִיצוֹן שֶׁהוּא חוּץ מִן הַלְּחִי, אָסוּר.

(מו) אם הקורה תהיה מונחת בדופן הארוכה שאין מולה דופן, העוברים והשבים יחשבו שמותר לטלטל אף ברשות הרבים. (מח) או קורה. (מט) ולא חוששים שיטלטלו אף

(לו) כי חלל המבוי עצמו הוא פחות מעשרים אמה. (לז) כנגד הקורה המתירה לטלטל במבוי. (לח) של הקורה התחתונה. (לט) על מנת שיוכל לעמוד עליה ולראות את הקורה העליונה, ולכן הקורה העליונה נחשבת היכר למרות שהיא גבוהה מעשרים אמה. (מ) ונחשב כמבוי ללא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מבחוץ, והנחת עליהן הקורה - לא עשה כלום; שצריך להיות הקורה על גבי המבוי^ט, לא סמוך לו.

(נ) אך אם המחצלת אינה גבוהה שלושה טפחים מהקרקע, הקורה בטלה והמבוי מותר בטלטול כי המחצלת נחשבת מחיצה. (נח) על מנת שהקורה תהווה היכר.

כד. קורה היוצאה מפתל זה, ואינה נוגעת בפתל השני, וכן שתי קורות, אחת יוצאה מפתל זה ואחת יוצאה מפתל זה, ואין מגיעות זו לזו - פחות משלשה^ט, אין צריך להביא קורה אחרת^ס; הנה ביניהן שלשה, צריך להביא קורה אחרת.

(נט) טפחים, בין הקורה לכותל או בין שתי הקורות. (ס) כי פחות משלושה הוא כלבד.

כה. וכן • שתי קורות

השנת הראב"ד

המתאימות [=צמודות], לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח סא -

וכן . . . אריח א"א לשון הגמרא (עירובין יד) אם מקבלות אריח לרחבו פי' רבעין שיהיו סמוכות בתוך טפח ומחצה.

אם יש בשתייהן כדי לקבל אריח, אינו צריך להביא קורה אחרת. היו אחת למטה ואחת למעלה - רואין את העליונה כאלו היא למטה, ואת התחתונה כאלו היא למעלה; ובלבד שלא תהיה עליונה למעלה מעשרים^ס, ולא תחתונה למטה מעשרה^ס; ולא יהיה ביניהן שלשה טפחים, כשרואין אותן שירדה זו ועלתה זו ככונה^ס = כשנחשיבים באותו גובה], עד שיעשו זו בצד זו.

(סא) כמבואר בהלכה יג. (סב) עשרים אמה הוא הגובה המירבי של המבוי. (סג) עשרה טפחים הוא הגובה המינימלי של המבוי.

כו. היתה הקורה עקמה [ונטתה מחוץ למבוי], רואין אותה כאלו היא פשוטה^{סד}; עגלה^{סה}, רואין אותה כאלו היא מרבעת - אם היה בהקפה שלשה טפחים, יש בה רחב טפח^{סו}. היתה הקורה בתוך המבוי, ועקמה חוץ למבוי, או שהיה עקמה למעלה מעשרים, או למטה מעשרה - רואין: כל שאלו ינטל העקום, וישארו שני ראשיה, אין בין זה לזה שלשה - אינו צריך להביא קורה אחרת; ואם לאו, צריך להביא קורה אחרת.

(סד) ישרה, ולא חוששים שיבואו לטלטל מחוץ למבוי. (סה) שלא ראויה לקבל אריח. (סו) שהוא שיעור הקורה הראוי, כמבואר בהלכה יג.

בחצי החיצון של המבוי. היתר זה הוא כאשר בחצי הפנימי יש שיעור מבוי מינימלי המבואר בהלכה ז.

כא. מבוי שהוא רחב עשרים אמהי - עושה פס גבוה עשרה טפחים במשך ארבע אמות, שהוא שיעור משך המבוי, ומעמידו באמצע [המבוי] - ונמצא פשני מבואות, שיש בפתח כל אחד מהן עשר אמות^{נא}. או מרחיק שתי אמות מכאן [ממצד אחד], ומעמיד פס שלש אמות, ומרחיק שתי אמות מכאן [מהצד השני], ומעמיד פס שלש אמות - ונמצא פתח המבוי עשר אמות, והצדדין הרי הן כסתומין, שהרי עומד מרבה על הפרוץ^{נב}.

(נ) ורוחב המבוי המירבי הוא עשר אמות, כמבואר בהלכה יד. (נא) ובלבד שבכל אחד מהם קיימים כל כללי המבוי המבוארים בהלכה ז. (נב) כי רוחב הפסים הוא שש אמות, ורוחב הצדדים הוא ארבע אמות. במקרה זה לא ניתן להתיר כאשר השטח הפרוץ שווה לשטח המגודר, כמבואר בפרק הקודם בהלכה טז, משום שבמקרה זה יש שתי פרצות במבוי.

כב. לחי הבולט מדפנו של מבוי^{נב}, פשר; ולחי העומד מאליו^{נב} - אם סמכו עליו מקדם [לפני] השפת, פשר. ולחי שהוא נראה מבפנים לחי, ומבחוץ אינו נראה לחי, או שהיה נראה מבחוץ לחי, ומבפנים נראה שהוא שוה וכאלו אין שם לחי - הרי זה נדון משום לחי. לחי שהגביהו מן הקרקע שלשה טפחים, או שהפליגו [שהרחיקו] מן הפתל שלשה - לא עשה כלום^{נב}; אבל פחות משלשה טפחים - פשר, שכל פחות משלשה כלבד. לחי שהוא רחב הרבה - בין שהיה רחבו פחות מחצי רחב המבוי, בין שהיה רחבו פחות מחצי רחב המבוי - פשר, ונדון משום לחי; אבל אם היה יתר על חצי רחב המבוי, נדון משום עומד מרבה על הפרוץ^{נב}.

(נג) קיר המבוי עצמו בולט לתוך המבוי, על מנת לחזק את הקיר, ונראה הדבר כלחי. (נד) שלא נבנה עבור היתר המבוי. (נה) משום שהלחי נחשב כמחיצה, ומחיצה הגבוהה שלושה טפחים מהקרקע אינה נחשבת מחיצה כי בעלי חיים יכולים לעבור תחתיה. (נו) ובשני האופנים מותר לטלטל במבוי.

כג. קורה שפרש עליה מחצלת - הרי בטלה, שהרי אינה נפרת; לפיכך, אם היתה המחצלת מסלקת [רחוקה] מן הארץ שלשה טפחים או יתר, אינה מחיצה^{נז}. נעץ שתי יתדות בשני פתלי מבוי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עה) אם הפרה תעמוד ברובה מחוץ לפסים, האדם עלול להוציא את הדלי מחוץ לפסים על מנת להשקות את הבמה ולעבור על איסור הוצאה מרשות לרשות.

ל. לא התירו הפסין האלו, אלא בארץ ישראל, ולקבצת עולי רגלים בלבד ע' - והוא [ובלבד], שיהיה באר מים חיים של רבים. אבל אדם ע' - ירד לבאר וישתה, או יעשה לו מחיצה מקפת לבאר גבוהה עשרה טפחים, ויעמוד בתוכה וידלה וישתה. ואם היה הבאר רחב הרבה, שאין אדם יכול לירד בו - הרי זה ידלה וישתה בין הפסין עה.

(עו) משום שהם הולכים לדבר מצווה. (עז) העולה לרגל, שיכול לרדת לבאר עצמה. (עח) כי הוא לא יכול לשתות באופן אחר.

לא. וכן בור הרבים ובאר היחיד עט, אפילו בארץ ישראל - אין ממלאין מהו, אלא אם בן עשו להן מחיצה גבוהה עשרה טפחים.

(עט) בור הוא מקום מים מכונסים, ובאר היא באר מים חיים.

לב. הממלא לבקמתו בין הפסין, ממלא ונותן בכלי לפניה; ואם היה אבוס [כלי להאכלת הבתחת] ראשו [חלקו] נכנס לבין הפסים, והיה [האבוס] גבוה עשרה ורחב ארבעה פ' - לא ימלא ויתן לפניה [את הדלי], שמו יתקלקל האבוס, ויוציא הדלי לאבוס, ומן האבוס לקרקע רשות הרבים כ; אלא ממלא [את המים] ושוּפֵף [לתוך האבוס], והיא [הבהמה] שותה מאליה.

(פ) ונחשב רשות היחיד. (פא) מעיקר הדין מותר להוציא את הדלי מהבור לאבוס משום ששניהם הם רשות היחיד, אך אם האבוס יתקלקל הוא יוציא את הדלי מהבור לרשות הרבים ויעבור על איסור, ולכן אסור להוציא את הדלי מהבור לאבוס.

לג. הזורק מרשות הרבים לבין הפסין, חייב; הואיל ויש בכל זוית וזוית מחיצה גמורה שיש בה גבה עשרה ויותר מארבעה על ארבעה, והרי הרבוע נפר ונראה - נעשה כל שביניהם רשות היחיד; ואפילו היה בבקעה, ואין שם ביניהם באר - שהרי בכל רוח ורוח פס מפאן ופס מפאן. ואפילו היו רבים בוקעין ועוברין בין הפסין - לא בטלו המחיצות, והרי הן כחצר שהרבים בוקעין בה; והזורק לתוכו, חייב. ומתיר להשקות הבהמה ביניהן, אם היה שם ביניהן באר.

כז. באר שיש לה שמונה פסין [קורות] מארבע זויות, שני פסין דבוקין בכל זוית ס' - הרי אלו כמחיצה; ואף על פי שהפרוץ מרבה על העומד בכל רוח ורוח, הואיל וארבע הזויות עומדות, הרי זה מתיר למלא [מים] מן הבור ולהשקות לבהמה ס. וכמה יהיה גבה כל פס מהן? עשרה טפחים; ורחבו, ששה טפחים ע; ויבין כל פס ופס, כמלא שתי רבקות [=קבוצות] של ארבע ארבע בקר, אחת נכנסת ואחת יוצאה - שעור רחב זה, אין יתר על שלש עשרה אמה ושליש.

(סז) הנחשבת רשות היחיד ונמצאת ברשות הרבים. (סח) וכל פס נוטה לכיוון אחר. (סט) כמבואר בהלכה ל. כי מחיצה הנמוכה מעשרה טפחים אינה נחשבת מחיצה. (עא) קורה המתירה טלטול במבוי מועילה אף באורך ארבעה טפחים, כמבואר בהלכה ז, משום שבמבוי קיימות מחיצות שלמות, אך בבאר אין כלל מחיצות ולכן רחב הקורה הוא שישה טפחים.

כח. היה במקום אחד מן הזויות, או בכל זוית מארבעתן, אבן גדולה, או אילן, או תל [אלכסוני] המתלקט [=מיתמר ל] עשרה [טפחים] מתוך [=בסיס] ארבע אמות, או חבילה של קנים - רואין: כל שאילו יחלק יש בו אמה [שהיא שישה טפחים] לכאן ואמה לכאן בגבה עשרה עב, נדון משום [נחשב] זוית שיש בה שני פסין. חמשה קנים, ואין בין זה לזה שלשה עב, ויש ביניהם ע' ששה טפחים לכאן וששה טפחים לכאן - נדונים משום זוית שיש בה שני פסין.

(עב) ניתן לחלקו וליצור ממנו מחיצות בשיעור זה. (עג) טפחים, נחשבים כמחברים זה לזה. (עד) בכל חמשת הקנים.

כט. מתיר להקריב [לקרב] ארבע הזויות האלו לבאר - והוא, שתהיה פרה [יכולה לעמוד] ראשה ורבה בפנים מן הפסין ושותה ע; אף על פי שלא יאחז ראש הבהמה [בכוח] עם הכלי שבו המים, הואיל וראשה ורבה בפנים, מתיר, ואפילו לגמל. היו קרובים [הפסים] יותר מזה - אסור להשקות מהן, אפילו לגדי שהוא פלו נכנס לפנים. ומתיר להרחיק [להרחיק השטח] כל שהוא [=ככל שירצה], ובלבד שירבה בפסים פשוטין שמיניהן אותן בכל רוח ורוח, כדי שלא יהיה [המרווח ש] בין פס לחברו יתר על שלש עשרה אמה ושליש.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

המצומצמת בחצי אצבע. (צא) בכל מקרה מחשבים את השיעור החמור משניהם. (צב) אם משך המבוי הוא ארבע אמות מצומצמות, אינו נחשב מבוי ומותר לטלטל בו רק בשני לחיים או פס ארבעה כמבואר בהלכה ח. (צג) אם גובה המבוי הוא עשרים אמה מרווחות, לא ניתן להתירו בקורה כמבואר בהלכה יד. (צד) אם רוחב הפרצה הוא עשר אמות מרווחות, היא אינה נחשבת כפתח והמחיצה מתבטלת, כמבואר בהלכה יז.

לד. חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין - מתר לטלטל מתוכה לבין הפסין, ומבין הפסין לתוכה; היו שתי חצרות^פ, אסורין עד שיערבו^{פג}. יבשו המים [שכבור] בשבת - אסור לטלטל בין הפסין; שלא נחשבו מחיצה לטלטל בתוכן אלא משום המים. באו לו [לבאר] מים בשבת - מתר לטלטל ביניהן; שכל מחיצה שנעשת בשבת, שמה מחיצה. מבוי שנטלה קורתו או לחיו בשבת - אסור לטלטל בו, אף על פי שנפרץ לכרמלית^{פד}.

(פב) נכנסות לבין הפסים. (פג) עירובי חצרות, כמבואר בהלכות עירובין. (פד) ואין הדבר תלוי במצב הבור או המבוי בכניסת השבת.

~ יום שני כ"ג סיון ~

פרק יח

שיעור כמות ההוצאה המחייבת בהוצאה מרשות לרשות.

א. המוציא דבר מרשות היחיד לרשות הרבים, או מרשות הרבים לרשות היחיד - אינו חייב עד שיוציא ממנו שיעור שמועיל כלום [משחן]. ואלו הן שיעורי ההוצאה: המוציא אכלי אדם - כגורוגרת^א, ומצטרפין [מאכלים שונים] זה עם זה; והוא שיהיה כגורוגרת מן האכל עצמו, חוץ מן הקלפין והגרעינים והעקצין [=ענף המחברו לעץ] והסבין [=פסולת הקמח] והמרסן [=קליפה עבה של תבואה].

(א) שליש ביצה, כמבואר בפרק ח הלכה ה.

ב. יין, כדי רבע רביעית^ב; ואם היה קרושי, פזית^ב. חלב בהמה טהורה, כדי גמיאה [בליעה בבת אחת]; וחלב טמאה^ב, כדי לכהל [לרפואה] עין אחת. חלב אשה ולבן ביצה, כדי לתן במשיפה [משחה לעניים]. שמן - כדי לסוך אבר קטן, שהוא אצבע קטנה של רגל קטן בן יומיו. טל, כדי לשוף [לשפוף] את הקילורית [משחה לעין]; וקילור . . לרחוץ א"א ירושלמי (פ"ח ה"א) ומים כדי לרחוץ. **וקילור** • [רטיה], כדי לשוף במים; ומים, כדי לרחץ פני מדוכה [כלי לכתישת אוכלין]. דבש, כדי לתן על ראש הפתית [מכה בגב הבהמה]. דם, ושאר כל המשקין, וכל השופכין - כדי רביעית^ב.

(ב) רבע מרביעית לוג. כמות יין כזו היא כמות הראויה לשתייה לאחר שמעריכים אותה עם שלוש רביעיות מים. (ג) שאינו ראוי לשתייה. (ד) בדומה לשיעור של איסורים בים אחרים כאכילת חלב ודם. (ה) שאסור לשתייה.

לה. אכסדרה [הנמצאת]

• בבקעה^פ - מתר. אכסדרה . . פטור א"א זה שבוש. לטלטל בכלה, ואף על פי שהיא [האכסדרה] שלש מחיצות ותקרה^פ; שאנו רואין פאלו פי תקרה ירד וסתם רוח רביעית. והזורק מרשות הרבים לתוכה - פטור, זורק למבוי סתום שיש לו קורה^פ. בית או חצר שנפרץ קרן זוית שלה בעשר אמות, הרי זה אסור לטלטל בכלן [בבית או בחצר]; אף על פי שכל פרצה שהיא עד עשר אמות [נחשבת] כפחתה, אין עושין פתח בקרן זוית^{פח}. ואם היתה שם קורה מלמעלה על ארף הפרצה - רואין אותה [כאלון שירדה וסתמה] [את הפרצה], ומתר לטלטל בכלן.

(פה) והבקעה נחשבת כרמלית. (פו) ללא מחיצה רביעית. (פז) כמבואר בהלכה ט. (פח) ולכן הפרצה לא נחשבת כפתח.

לו. האצבע שמשערין בה בכל מקום, היא רחב הגודל [אגודל] של יד^{פט}; והטפה, ארבע אצבעות. וכל אמה האמורה בכל מקום, בין בשבת בין בספה וכלאים - היא אמה בת ששה טפחים. ופעמים משערין באמה בת ששה טפחים דחוקות [לעיתים] זו לזו, ופעמים משערין באמה בת ששה טפחים שוחקות ורווחות^צ; וזה וזה, להחמירא. כיצד? משך מבוי, בארבע אמות שוחקות^{צב}; וגבהו, עשרים אמה עצבות^{צג}; רחב הפרצה, עשר אמות עצבות^{צד}. וכיוצא בהן, [ועל דרך זה] לענין ספה וכלאים.

(פט) כשני ס"מ. (צ) אמה מרווחת גדולה מהאמה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לְאָדָם, שְׁעוֹרָן פְּחוֹת מִכְּרוֹגֶרֶת^{כא}: מִזֶּרַע קְשׁוּאִין, שָׁנִים; וּמִזֶּרַע הַדְּלוּעִין, שָׁנִים; מִזֶּרַע פּוֹל הַמִּצְרִי, שָׁנִים. הַמוּצִיא סִבְבִּין, כְּדִי לִתֵּן עַל פִּי כּוֹר [=פּתח תנור] שֶׁל צוּרְפִי זָהָב. הַמוּצִיא מָרְסָן - אִם לֹאכִילָה, שְׁעוֹרוֹ כְּגִרוּגֶרֶת; לִכְהֻמָּה, שְׁעוֹרוֹ כְּמֵלֶא פִי גָדִי; לְצִבְיָה, כְּדִי לְצַבֵּעַ בְּגָד קָטָן^{כב}. לְזִלְבִי [=קצוות] זְרִידִין [=ענפים רכים] וְהַחֲרוּבִין - עַד שֶׁלֹּא יִמְתִּיקוּ, כְּגִרוּגֶרֶת^{כג}; וּמִשְׁמִיתִיקוּ, כְּמֵלֶא פִי גָדִי^{כד}. אֲבָל הַלוֹף וְהַחֲרָדֵל וְהַתּוֹרְמוֹסִין וְשֶׁאֵר כָּל הַנִּכְבָּשִׁין [=הזורעים הכבושים] - בֵּין שְׁמִיתִיקוּ בֵּין שֶׁלֹּא יִמְתִּיקוּ, כְּגִרוּגֶרֶת.

(כא) על כל זרע חייבים בהתאם לכמות המינימלית שניתן לזרוע ממנו. (כב) בגודל שלוש אצבעות. (כג) משום שהם אינם ראויים למאכל אדם או בהמה, ומשתמשים בהם לרפואה. (כד) משום שבדרך כלל הם מיועדים לבהמות.

ז. הַמוּצִיא גִרְעִינִין - אִם לֹאכִילָה, חֲמִשׁ; וְאִם לְהַסְקָה, הָרִי הֵן כְּעֵצִים^{כה}; וְאִם לְחִשְׁבוֹן [=למנין], שְׁתֵּים; וְאִם לְזִרְיָה, שְׁתֵּים. הַמוּצִיא אֶזוֹב, לֹאכִילָה, כְּגִרוּגֶרֶת; לִכְהֻמָּה, כְּמֵלֶא פִי גָדִי; לְעֵצִים, כְּשְׁעוֹר הָעֵצִים; לְהִזְיָה [=על טמא מת], כְּשְׁעוֹר הָזִיָּה.

(כה) ושיעורם מבואר בהלכה ד.

ח. הַמוּצִיא קָלְפִי אַגֻּזִין, וְקָלְפִי רְמוֹנִים, אִיסְטִיס, וּפּוֹאָה [=מיני צמחים המשמשים לצבע], וְשֶׁאֵר הַצּוֹבְעִין - כְּדִי לְצַבֵּעַ בְּהֵן בְּגָד קָטָן, כְּסִבְכָּה [=כיסוי] שְׁמִנִּיחִין הַבְּנוֹת עַל רֹאשֵׁיהֶן. וְכֵן הַמוּצִיא מִי רִגְלִים [=שתן] בֶּן אַרְבָּעִים יוֹם, אוֹ נֹתֵר אֶלְכַסְנֶדְרִיָּה, אוֹ בְרִית, קִימוֹנֵא, וְאַשְׁלֵג [=חומרי ניקוי], וְשֶׁאֵר כָּל הַמִּנְקִין - כְּדִי לְכַסֵּם בְּהֵן בְּגָד קָטָן, כְּסִבְכָּה. הוּצִיא סִמְנִין [=צבעים] שְׁרוּיִין [=במים], כְּדִי לְצַבֵּעַ בְּהֵן דִּגְמָא [=בגד לתצוגה] לְאוּרָג.

ט. הַמוּצִיא דִּיּוֹ עַל הַקְּלָמוֹס, שְׁעוֹרוֹ כְּדִי לְכַתֵּב מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי אוֹתוֹת [=אותיות]; אֲבָל אִם הוּצִיא הַדִּיּוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, אוֹ בְּקֶסֶת [=מיכל דיו] - צָרִיף שִׁיהִיָּה בּוֹ יֵתֵר עַל זֶה, כְּדִי שִׁיעֲלָה מִמֶּנּוּ עַל הַקְּלָמוֹס כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת. הִיָּה בְּקֶסֶת כְּדִי אוֹת אַחַת וּבְקָלָמוֹס כְּדִי אוֹת אַחַת, אוֹ בְּדִי לְבַדּוֹ כְּדִי אוֹת אַחַת וּבְקָלָמוֹס כְּדִי אוֹת אַחַת - הָרִי זֶה סֶפֶק. הוּצִיא שְׁתֵּי אוֹתוֹת וּכְתַבְּן כְּשֶׁהוּא מְהֻלָּךְ, חֲטִיבִי; [=כין] כְּתִיבְתָּן, זֶה הֵיא הַנִּתְחַן. הוּצִיא אוֹת אַחַת וּכְתַבְּהָ, וְחִזֵּר וְהוּצִיא אוֹת שְׁנִיָּה וּכְתַבְּהָ - פְּטוּר; [=משום] שֶׁכָּכֵךְ חֲסֵרָה הָאוֹת הָרִאשׁוֹנָה^{כו}.

(ו) מים שאינם ראויים לשתייה ולבישול. (ז) שהיא כמות ראויה לגבל בה טיט.

ג. תָּכֵן תְּבוּאָה, כְּמֵלֶא פִי פָּרָה. תָּכֵן קְטָנִית^ח, כְּמֵלֶא פִי גָמֶל^ט. וְאִם הוּצִיא תָּכֵן קְטָנִית לְהֶאֱכִילוֹ לְפָרָה, כְּמֵלֶא פִי פָּרָה; שֶׁהֶאֱכִילָה עַל יָדִי [=בשעת] הַדָּחֶק, שְׁמָה אֲכִילָה. עֶמִיר [=קש], כְּמֵלֶא פִי טָלָה. עֹשָׁכִים, כְּמֵלֶא פִי גָדִי. עַלִי שוֹם וְעַלִי בְּצָלִים - אִם הֵיוּ לַחִים, כְּגִרוּגֶרֶת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם אֲכָלִי אָדָם; וְיִבְשִׁים, כְּמֵלֶא פִי גָדִי. וְאִין מִצְטָרְפִין [=המינים שונים] זֶה עִם זֶה לְחֻמּוֹר [=לשיעור הקטן] שֶׁבִּהֵן, אֲבָל מִצְטָרְפִין לְקָל שֶׁבִּהֵן. בִּיצֵד? הוּצִיא תָּכֵן תְּבוּאָה וְקְטָנִית - אִם יֵשׁ בְּשִׁנְיָהָ כְּמֵלֶא פִי פָּרָה, פְּטוּר^י; כְּמֵלֶא פִי גָמֶל, חֲטִיב. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה, לְעִנְיַן הַשִּׁבְתָּה.

(ח) שאינו ראוי לפרה. (ט) הגדול יותר ממלוא פה פרה. (י) שאינם ראויים למאכל אדם. (יא) כי שיעור החיוב על תבן קטניות הוא כמלוא פה גמל הגדול ממלוא פה פרה.

ד. הַמוּצִיא עֵצִים - כְּדִי לְכַשֵּׁל כְּגִרוּגֶרֶת מִבִּיצָת הַתְּרַנְגוּלִים, טְרוּפָה [=מעורבת] בְּשֶׁמֶן וְנִתּוּנָה בְּאַלְפֶס [=מחבת]. הַמוּצִיא קָנָה, כְּדִי לְעֲשׂוֹת קְלָמוֹס הַמִּגְיָע לְרֹאשֵׁי אֲצִבְעוֹתָיו; וְאִם הִיָּה עֶבֶה אוֹ מְרֻסָּס^{יב}, שְׁעוֹרוֹ כְּעֵצִים.

(יב) שבור, ואינו ראוי לכתיבה.

ה. הַמוּצִיא תְּכָלִין, כְּדִי לְתַבֵּל בִּיצָה^{יג}; וּמִצְטָרְפִין [=תכלינים שונים] זֶה עִם זֶה. פִּלְפֶּלֶת^{יד}, כָּל שֶׁהוּא. עֶטְרָן^{טו}, כָּל שֶׁהוּא. רִיחַ טוֹב, כָּל שֶׁהוּא. רִיחַ רָע^{טז}, כָּל שֶׁהוּא. מִינֵי בְּשָׂמִים, כָּל שֶׁהֵן. אַרְגָּמָן טוֹב, כָּל שֶׁהוּא. בְּתוּלַת הַזֶּרֶד [=ורד סגור], אַחַת. מִינֵי מַתְכוֹת הַקָּשִׁים, כְּגוֹן נַחֲשֶׁת וּכְרָזִיל^{יז}, כָּל שֶׁהֵן^{יח}. מַעֲפֵר הַמְּזֻבָּח, וּמֵאֲבָנֵי הַמְּזֻבָּח, וּמִמָּקָק [=רקבון] סְפָרִים, וּמִמָּקָק מְטַפְחוֹתֵיהֶן [=כיסויים] - כָּל שֶׁהֵן, מִפְּנֵי שֶׁמִּצְנִיעִין אוֹתָן לְגִנְיָה^{יט}. גַּחְלָת, כָּל שֶׁהוּא; וְהַמוּצִיא שְׁלֵהֶבֶת, פְּטוּר^כ.

(יג) כגרוגרת מביצה. (יד) המיועד לריח הפה. (טו) פסולת הזפת, המיועדת לתאורה. (טז) המיועד לרפואה. (יז) שניתן לעשות מהם כלים. (יח) מפני קדושתם. (יט) שראוי לעשות מהן כלי קטן. (כ) כי אין ממשות בשלהבת.

ו. הַמוּצִיא • זִרְעוֹנִי גִנָּה שְׁאִינָן נֶאֱכָלִין השנת הראב"ד בקצת כת"א
א"א תוספתא (פ"ט ה"ו) המוציא מורסין אם לאכילה כגרוגרת.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יג. המוציא שתי נימין [שערות] **מזנב הסוס ומזנב הפרה, חיבל. הוציא** [שערה] **אחת מן הקשה** [מהשערות הקשות] **שפחזיר, חיב. נצרי** [סיבין] **דקל, והן חוטי העץ - שמים; חורי דקל, והן קלפי החירות** [ענפים] **- אחת. מצמר גפן, ומצמר פלף** [משי], **ומצמר גמלים וארנבים וחייה שבים, ושאר כל הנטוין - כדי לטוות חוט ארץ ארבעה טפחים. המוציא מן הבגד, או מן השק, או מן העור - כשעורן לטמאה** [לקבלת טומאה], **כף שעורן להוצאה: הבגד, שלשה על שלשה טפחים** [טפחים]; **השק, ארבעה על ארבעה; העור, חמשה על חמשה.**

ל משום שמשתמשים בהם לצידת עופות.

יד. המוציא עור שלא נתעבד [מעובד] **כלל, אלא עדן הוא רף - שעורו, כדי לצר** [לעטוף] **משקלת** [של מאזניים] **קטנה שמשקלה שקל לא. היה** [העור] **מלוח, ועדן לא נעשה** [נשרה] **בקמח ולא בעפצא** [חומר עיבוד] **- שעורו, כדי לעשות קמיע. היה עשוי בקמח, ועדן לא נתעבד בעפצא - שעורו, כדי לכתב עליו את הגט. נגמר עבודו - שעורו, חמשה על חמשה.**

לא על מנת שהמשקולת לא תיהרס.

טו. המוציא קלף מעבד לב, כדי לכתב עליו פרשת שמע' עד ויבשעריה' ¹²². **דוכסוסטוס'לר, כדי לכתב עליו מזוזה לה. ניר - כדי לכתב עליו שתי אותות של קשר מוכסין** [אישור תשלום מכס], **שהן גדולות מאותות שלנו. המוציא קשר מוכסין - חיב, אף על פי שפכר הראהו למוכס ונפטר בו; שהרי ראיה הוא לעולם. המוציא שטר פרוע, ונגר מחוק'ל - כדי לכתב על פי צלוחית קטנה של פליטון** [בושם]; **ואם יש בלכך** [חלק ריק] **שלו כדי לכתב שתי אותות של קשר מוכסין, חיב.**

לב) הכשר לכתיבת תפילין. לג) שהיא הפרשה הקטנה בתפילין. לד) חלקו הפנימי של העור, הכשר רק לכתיבת מזוזה. לה) במזוזה יש שתי פרושות - שמע, והיה אם שמוע. לו) השטר מהווה ראיה על תשלום המכס. לז) שאינו יכול לגבות בו את חובו.

כו) למרות שהוא לא עצר לנוח מעט. כז) האות הראשונה התייבשה לפני כתיבת האות השנייה.

יז. המוציא • כחל [סוג] **השנת הראב"ד** **המוציא** . . . **להתקשט א"א דבר זה** **כתב במקום עירניות האמור בגמ'** **שבת פ** **ולא נהיר אבל עירניות** **שאינן צנועות ולעולם מתקשטות** **שתי עינים.**

המוציא שתי עינים, והוציאו להתקשט - עד שיוציא כדי לכתב שתי עינים. זפת וגפרית, כדי לעשות נקב כח. שעה, כדי לתן על פי נקב קטן [לסותמו]. **דבק, כדי לתן בראש השבשבת** [קנה שמורחין ראשו בדבק לתפוס האפרוחים]. **רוב** [שומן], **כדי למשח תחת רקיק** [מאפה דק] **כסלע.**

כח) לאטום את הכלי בזפת וגופרית, ולאחר מכן לפתוח נקב קטן על מנת להוציא את תכולת הכלי בבטחה.

יח. המוציא אדמה [טיט אדום], **כדי לעשות חותם האגרת** [לסגירת מכתבים]. **טיט, כדי לעשות פי פור** [תנור]. **זבל או חול דק, כדי לזבל פרשה** [ירק מאכל]. **חול גס, כדי לערב עם מלא פף של סידין סידכט.** **חרשית** [טיט עמיד], **כדי לעשות פי פור של צורפי זהב. שער, כדי לגבל טיט** [שניתן] **לעשות** [ממנו] **פי פור של צורפי זהב. סיד, כדי לסוד אצבע קטנה שפבנות. עפר ואפר, כדי לכסות דם צפור קטנה** [לאחר השחיטה]. **צורר אבן, כדי לזרק בבהמה ותרגיש** [אותו] **- והוא, משקל עשרה זוזים. חרש** [חרס], **כדי לקבל בו רביעית.**

כט) כאשר מסיידים את הבית, יש לערב חול גס בסיד על מנת להחליש מעט את צבעו, זכר לחורבן ירושלים.

יב. המוציא חבל, כדי לעשות און [דיית] **לקפה. גמי, כדי לעשות תלוי** [לולאה] **לנפה ולקברה. הוצין** [עלי דקל], **כדי לעשות און לקפיפה מצרית** [מין סל]. **סיב** [חוטים שבעין דקל], **כדי לתן על פי משפך קטן של זין** [עבור סינון היין]. **מוכין** [גזיז צמר], **כדי לעשות בו פדור פאגוז. עצם, כדי לעשות תרוד** [כפ קטנה]. **זכוכית - כדי לגרד** [לחדר] **בה ראש הפדכד** [כלי רקמה], **או עד שיפצע** [יחתוך] **שתי נימין** [חוטים] **באחת.**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עבודת הבירור שעשה, עדיין נשארת היא בטבעה וא"כ לא פעל מאומה בעבודתו, שכן החילוק שבין "בהמה" "חי" "ועוף" הוא מן הקצה אל הקצה. ומטעם זה לא כללם הרמב"ם יחד בתואר בעלי חיים וכד' אלא פירטם לסוגיהם כדי להדגיש את חילוק הערך שביניהם.

אמנם עדיין צריך בירור בנוגע לדגים שלא נזכרו בהלכה זו, אף שגם בהם שייך ענין ההוצאה – בתוך כלי שיש בו מים, ומכיון ש"אין כוונתו להוצאת הכלי אלא להוצאת מה שבתוכו" הרי "הכלי טפלה לו" (כמבואר בהמשך ההלכות) ויש לחקור ולברר דינם של דגים, האם הוא כדון "בהמה חי" ועוף" שמשמטים עצמם כלפי מטה או כאדם חי שנושא את עצמו.

(על-פי "זין מלכות" ספר זמנים, סימן י
מתוך רמב"ם "פרס המלך")

טז. המוציא בהמה חיה ועוף - אף על פי שהן חיים, חיב. אבל אדם חי, אינו משאיל^ט; ואם היה פפות או חולה, המוציא אותו חיב. והאשה מדדה את פניה [-מסייעת לו ללכת] בזמן שנוטל [רגל] אחת ומניח אתהלת.

לח) אדם חי נושא את עצמו ולכן לא חייבים מהתורה על הוצאתו, אך בעלי חיים אינם נושאים את עצמם וטבעם הוא להימשך כלפי מטה ולהכביד על האדם הנושא אותם ולכן חייבים מהתורה על הוצאתם. (לט) אך אסור לגרור את הילד כי יש בכך איסור הוצאה מרשות לרשות.

~ נקודות משיחות קודש ~

"המוציא בהמה חיה ועוף - אף על פי שהן חיים, חיב. אבל אדם חי, אינו משאיל".

טעם החילוק בין בהמה ועוף לאדם הוא משום שהכלל "חי נושא את עצמו" נאמר רק באדם אבל לא בבעלי חיים "דמשרבטי נפשיהו" (משמטים עצמם כלפי מטה ומכבידים עצמן להשמיט מיד הנושאן). והנה נוסף על לימוד ההלכה יש למצוא גם ההוראה לעבודת ה' שבה, ע"פ דברי הרמב"ם ש"רוב דיני התורה אינן אלא . . . לתקן הדעות וליישר כל המעשים". אדם קאי על נפש האלקית, ואילו שאר בעלי חיים – בהמה חי' ועוף – קאי על נפש הבהמית. ובפרטיות יותר "בהמה חי' ועוף" הם שלושה מצבים בנפש הבהמית: "בהמה" – מורה על בהמיותה של הנה"ב ואין היא בתקפה לפני הבירור כו'. "חי" – מורה על התגברות החיות, היינו שנה"ב אינה בתוקף החומריות, ואדרבה יש בה התגברות החיות כו' כתוצאה מעבודת האדם – בירור נה"ב. ו"עוף" מורה על בירור הנה"ב באופן נעלה יותר עד שנעשה במעמד ומצב של "עוף" שעניינו הוא "ועוף יעופף על הארץ . . . על פני רקיע השמים" היפך טבע המשיכה למטה. וי"ל שהמעלה בעוף לגבי בהמה וחי' מודגשת גם בדיני השחיטה, שבבהמה וחי' צריך לשחוט שני סימנים (ועכ"פ רוב שנים) אבל בעוף מספיק סימן אחד (או אפילו רוב סימן).

וההוראה מהלכה זו: גם אחרי שיהודי עוסק בבירור הנפש הבהמית עד שנעשית בדרגת "חי" ואף הגיע לדרגת "עוף" ש"יעופף על פני רקיע השמים" אין לו לסמוך על הנה"ב, ועליו לזכור שמצד טבעה תשאר תמיד "רוח הבהמה יורדת היא למטה" ולאידך אין לו לפטור עצמו מעבודת הבירור בטענה שגם אחרי כל

יז. המוציא תינוק חי, וכיס [אונק] תלוי בצנארו - חיב משום הפיס, שאין הפיס טפלה [בטילה] לתינוק^{מא}; אבל אם הוציא את הגדול, אף על פי שהוא מלפוש בכליו [בגדיה] וטבעותיו בידו - פטור, ^{טז} שהפלו טפלה לו. היו פליו מקפלין על כתפו [משום] ולא היה לבוש בהם] - הנושא אותו, חיב.

(מ) היכול ללכת בסיוע אימו. (מא) אך פטור על הוצאת התינוק, משום שחי נושא את עצמו.

יח. המוציא חגב חי, כל שהוא מב; ומת^{מג}, כגרוגרת. צפרת פרמים [מין חגב], בין חיה בין מתה - כל שהוא, מפני שמצניעין [שומרים] אותה לרפואה; וכן כל פיוצא בה. המת, והנבלה, והשרץ - כשעור טמא^{מא}, כך שעור הוצאתו: מת ונבלה, בכזית; ושרץ, בכעדשה^{מד}.

(מב) כי ילדים משחקים בו. (מג) שניתן לאוכלו אף ללא שחיטה, כי חגב לא טעון שחיטה. (מד) וחייב על הוצאתם למרות שאין לו צורך בגופם והמלאכה היא מלאכה שאינה צריכה לגופה, כמבואר בפרק א הלכה ז.

יט. היה שם [מבשר המת] פזית מצמצם [כדיוק], והוציא ממנו פחצי זית - חיב, שהרי הועיל במעשיו, שנתמעט השעור מלטמא. אבל אם הוציא פחצי זית מפזית ומחצה, פטור^{מה}. וכן כל פיוצא בזה בשאר הטמאות.

אבל . . . משאיל: ההוראה בעבודת ה' – זין מלכות ס"ג. פטור: ביאור הטעם לזה – לקר"ש ח"י"ז ע' 48 הע' 46, ח"ט ע' 193.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כד. הוציא חצי שיעור, וחזר והוציא חצי שיעור בהעלם [=בשגחה] אחד - לרשות אחת, חייב. לשתי רשות, אם יש ביניהן רשות שחייבין עליה - פטור^ט; היתה ביניהן פרמלית^י - הרי הן פרשות אחת, וחייב חטאתי^י.

(נו) כמבואר בהלכה הקודמת. (נז) כי הרשות המחייבת מפרידה בין שתי הרשויות. (נח) שאין חייבים עליה. (נט) משום שהכרמלית לא מפרידה לחלוטין בין שתי הרשויות.

כה. המוציא פחות מפשיעור, וקדם שינוח נתפח [=תפח] וחזר [להיות] פשיעור, וכן המוציא פשיעור, וקדם שינוח צמק וחזר פחות מפשיעור - פטור^ס.

(ס) כי חייבים רק על דבר שיש בו כשיעור מהעקירה ועד ההנחה, משום שההוצאה מורכבת משתייהן כמבואר בפרק יג הלכה ה.

כו. המוציא פגרוגרת לאכילה, וצמקה קדם הנחה, וחשב עליה לזריעה או לרפואה, שאינו צריך שיעור - הרי זה חייב, כמחשבתו של עת הנחה. הוציא פחות מפגרוגרת לזריעה^ט, וקדם הנחה חזר וחשב לאכילה^י - פטור^י; ואם תפחה קדם הנחה ונעשת פגרוגרת קדם שימלה^י עליה לאכילה, חייב; שאפילו לא חשב^י, היתה מתחייב על מחשבת ההוצאה^י.

(סא) לפחות מכשיעור. (סב) שאינה צריכה שיעור. (סג) שצריכה שיעור. (סד) כי בשעת ההנחה לא היה בו כשיעור הדרוש. (סה) מחשבה אחרת לפני ההנחה. (סו) כי מחשבתו הראשונה הייתה לזריעה או לרפואה.

כז. הוציא פגרוגרת לאכילה, וצמקה וחזרה ותפחה קדם הנחה - הרי זה ספק אם נדחה [מהחייב], אם לא נדחה. זרק פזית אכלין לבית טמא, והשלים [הצטרף] פזית זה לאכלין שהיו שם ונעשה הפל כביצה^י - הרי זה ספק אם נתחייב על פזית^י, מפני שהשלים השעור לענין טמאה^י, או לא נתחייב^י.

(סז) שהיא שיעור קבלת טומאה המאכלים, וממילא האוכל נעשה ראוי לקבלת טומאה. (סח) למרות ששיעור החיוב בהוצאה הוא גרוגרת הגדולה מכזית. (סט) והייתה משמעות חשובה לזריקת הכזית לבית. (ע) משום שזרק פחות מכגרוגרת.

(מה) כי עדיין נשאר כזית מהמת, ומעשיו של המוציא לא הועילו.

כח. במה דברים אמורים שאינו חייב אלא על הוצאת פשיעור? פשהוציא סתם; אבל המוציא לזרע [=לזרוע], או לרפואה, או להראות ממנו דגמא, ולכל פיוצא בזה - חייב בכל שהוא.

כא. המצניע דבר לזריעה, או לרפואה, או לדגמא^י, ושכח למה הצניעו, והוציאו סתם - חייב עליו בכל שהוא, [משום] שעל דעת מחשבה ראשונה הוציא; ושאר [בני] האדם^י, אין חייבין עליו אלא בפשיעורו. זרק זה שהוציא כבר לתוך האוצר^י - אף על פי שמקומו [של הדבר] נפר [במחסן], כבר בטלה מחשבתו הראשונה; לפיכך, אם חזר והכניסו^י - אינו חייב עד שיכניס פשיעור.

(מו) והדבר המוצנע היה ראוי לדברים אלו. אך אם הצניע דברים שאינם ראויים לכך אינו חייב אם הוציא מהם פחות מכשיעור, משום שהצנעתו אינה מעשה מקובל אצל רוב האנשים והיא לא נחשבת למאומה. (מז) שלא הצניעו אותו. (מח) האדם המצניע זרק את הדבר המוצנע למחסן והסית ממנו את דעתו. (מט) או הוציאו למקום אחר.

כב. דבר שאין דרך בני אדם להצניעו ואינו ראוי להצניע, כגון דם הנדה - אם הצניעו אחד והוציאו, חייב; ושאר האדם, פטורין עליו, שאין חייבין אלא על הוצאת דבר הפשר להצניע, ומצניעין כמזהב^י.

(נא) דבר הראוי לשימוש. (נב) יש בו שיעור הראוי להצנעה.

כג. המוציא חצי שיעור, פטור^י; וכן כל העושה ממלאכה מן המלאכות חצי שיעור, פטור. הוציא חצי שיעור והניחו, וחזר והוציא החצי האחר - חייב^י; ואם קדם והגביה החצי הראשון, קדם הנחת החצי השני - נעשה^י כמי שגשרף, ופטור. הוציא חצי שיעור והניחו, וחזר והוציא חצי אחר והעבירו על הראשון בתוך שלשה [טפחים] - חייב, שהמעבירו^י כמי שגח על גבי משהו; אבל אם זרקו - אינו חייב, עד שינוח שם על גבי משהו.

(נב) מקרבן חטאת בשוגג ומעונש כרת או סקילה במזיד, אך אסור מהתורה להוציא אף חצי שיעור. (נג) כי שני החצאים מצטרפים יחד, אם לא נודע לו שעבר על איסור הוצאה בין ההוצאה הראשונה לשנייה. (נד) החצי הראשון. (נה) בתוך שלושה טפחים.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יחד אנשים רבים והדבר עלול להביא לאסון. איסור זה קיים רק בסנדל המסומר על מנת לחזק את הסנדל, כי האיסור נגזר כתוצאה מהאסון, ובשעת האסון הסנדלים היו מסומרים על מנת לחזק אותם.

ג. טבעת שיש עליה חותם - מתכשיטי האיש היא, ואינה מתכשיטי האשה; ושאין עליה חותם - מתכשיטי אשה, ואינה מתכשיטי האיש. לפיכך, אשה שיצאת בטבעת שיש עליה חותם, ואיש שיצא בטבעת שאין עליה חותם - חביבין. ומפני מה הם חביבין, והרי הוציאו אותן שלא בדרך המוציאים, שאין דרך האיש להוציא באצבעו אלא טבעת הראויה לו, וכן האשה אין דרכה להוציא באצבעה אלא טבעת הראויה לה? מפני שפעמים [לעיתים] נותן האיש טבעתו לאשתו להצניעה בבית, ומנחת אותה באצבעה בעת הולכה, וכן האשה נותנת טבעתה לבעלה לתקנה אצל האמן, ומניח אותה באצבעו עד חנות האמן; ונמצאו שהוציאו אותן בדרך שדרךן להוציאן, ולפיכך חביבין.

(ב) הניחה את הטבעת באצבעה. (ג) והמוציא שלא כדרך המוציאים פטור, כמבואר בפרק יב הלכה יג.

ד. לא תצא אשה בטבעת שאין עליה חותם, אף על פי שהיא מתכשיטיה; גזרה, ששם תוציאה ברשות הרבים להראות לחברותיה, בדרך שהנשים עושות תמיד; ואם יצאת בה, פטורה. אבל האיש מתיר לצאת בטבעת שיש עליה חותם, מפני שהוא תכשיט, ואין דרכו להראות [את תכשיטיו לחבריו]; ונהגו כל העם שלא יצאו בטבעת כלל.

(ד) והיא עלולה לשכוח ולהעביר את הטבעת ארבע אמות ברשות הרבים. (ה) כשהטבעת מונחת באצבעה. (ו) אף אנשים, שהחמירו על עצמם.

ה. אשה שיצאת במחט נקובה, חיבתה; והאיש, פטור. ואיש שיצא במחט שאינה נקובה, חביב; והאשה, פטורה - מפני שהיא מתכשיטיה, ואינה אסורה [להוציאה], אלא גזרה ששם תראה לחברותיה. זה הפלל: כל היוצא בדרך שאינו מתכשיטיו, ואינו דרך מלבוש, והוציאו בדרך שמוציאים אותו דבר - חביב; וכל היוצא בדרך שהוא מתכשיטיו, והיה רפוי ואפשר שיפול במהרה ויבוא להביאו

כח. המוציא פחות ממשעור - אף על פי שהוציאו בקלי, פטור;

שהפלי טפלה לו [לדבר שהוציא], ואין פונתו להוצאת הקלי, אלא להוצאת מה שבתוכו, והרי אין בו משעור. לפיכך, אם הוציא אדם חי שאינו כפותא במטה - פטור אף על המטה, שהמטה טפלה לו [לאדם החי]. וכן כל פיוצא בזה. המוציא קפת הרוכלים [=מוכרי בשמים] - אף על פי שיש בה מינין הרבה, ואפילו הוציאן בתוך כפו [ידן] - אינו חביב אלא אחת; שם הוצאה אחד הוא עב.

(עא) שאינו חייב על הוצאתו, כמבואר בהלכה יז. (עב) ההוצאה נחשבת לפי הקופה, ולא לפי כמות המינים.

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

פרק יט

דברים האסורים והמותרים לצאת בהם בשבת.

א. כל כלי המלחמה, אין יוצאים בהן בשבת. ואם יצא - אם היו כלים שהן דרך מלבוש, כגון שריון וכובע [מכרזל] ומגפיים [מכרזל] שעל הרגלים - הרי זה פטור; ואם יצא בכלים שאינן דרך מלבוש, כגון רמח וסנף [חרב] וקשת ואלה [=מגן עגול] ותריס [=מגן משולש] - הרי זה חביב.

ב. אין יוצאים בסנדל מסמר שסמרו [על מנת] לחזקו; ואפילו ביום טוב גזרו שלא יצא בו. ומתיר לצאת באכנט שיש עליו חתיכות קבועות של כסף ושל זהב, כמו שהמלכים עושין, מפני שהוא תכשיט, וכל שהוא תכשיט מתיר [לצאת בו]; והוא [ובלבד], שלא יהא [האכנט] רפוי - ששם יפול ברשות הרבים, ויבוא להביאו.

(א) בעבר, בזמן שהיו גזירות על עם ישראל, התחבאו היהודים במערות והתפללו שם. באחת הפעמים, שמעו היהודים במערה רעש גדול, חשבו שהגויים גילו את מחבואם והחלו לברוח לכל עבר. המנוסה והבהלה גרמו לצפיפות רבה ואנשים רבים מתו כתוצאה מהמסמרים שהיו על גבי הסנדלים. בעקבות זאת, אסרו חכמים ללכת בסנדל מסומר בשבת ויום טוב משום שהם ימים שבהם מתכנסים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּשִׁנְיָהּ - אָבֵל שֶׁן שֶׁל כֶּסֶף מִתָּר, שְׁאִינוּ נִכְרָ. כָּל אֱלוֹ אֲסוּרִין לְצַאת בָּהֶם, שְׁמָא תַחֲלִין וְתִרְאֶה לְחִבְרוּתֶיהָ.^י

(ז) אך בנזמי האוזן מותר לה לצאת. (יז) את יופיים של התכשיטים שלה. איסור הוצאת השיניים הוא משום שהיא עלולה להתבייש בשן השונה ולהסיר אותה ברשות הרבים על מנת שלא יבחינו בכך חברותיה. לכן, מותר לה לצאת בשן של כסף משום שהיא לא ניכרת וממילא היא לא חוששת שחברותיה יבחינו בשן השונה.

ח. כָּל שְׁאֲסָרוּ חֲכָמִים לְצַאת בּוֹ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, אֲסוּר לּוֹ לְצַאת בּוֹ אֶפְלוּ בְּחֶצֶר שְׁאִינָה מְעַרְבֶתָּ;^י חוּץ מִכְּבוֹל וּפֶאֶה שֶׁל שְׁעָר, שְׁמִתָּר [לַשְּׁמִתָּר] לְצַאת בָּהֶן לְחֶצֶר - כְּדִי שְׁלֹא תִתְגַּבֵּה עַל בַּעֲלָהּ. וְהִיּוֹצֵאת בְּצִלוֹחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן שְׁאִין בָּהּ בִּשְׁם כָּלָל, חִיבָתָּ.^י

(יח) אך חצר מעורבת נחשבת ככית ומותר לצאת אליה עם כל דבר. (יט) כי צלוחית ללא בושם אינה תכשיט אלא משא, והמוציא משא לרשות הרבים חייב.

ט. יוֹצֵאָה אִשָּׁה בְּחוּטֵי שְׁעָר הַקְּשׁוּרִין לָהּ עַל רֹאשָׁהּ;^כ מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים בָּאִין בָּהֶן וְאֵינָן חוֹצְצִין, אֵינָה חוֹלְצָתָן אִם אֶרְעָה לָהּ טְבִילָה, עַד שְׁנֹגְזוּ [וְאֵין חֲשֵׁן] שְׁמָא תִבְיֵאם בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים; בֵּין שֶׁהֵיוּ חוּטוּיִן שְׁלֵה, בֵּין שֶׁל חֲבֶרְתָּה, בֵּין שֶׁל בְּהֶמָה. וְלֹא תִצָּא הַזְּקָנָה [מִבּוֹגֶרֶת] בְּשֵׁל זִלְדָה [צִעִירָה], שֶׁשָּׂכַח הֵם לָהּ, וְשְׁמָא תַחֲלִין וְתִרְאֵם לְחִבְרוּתֶיהָ; אָבֵל זִלְדָה, יוֹצֵאָה בְּחוּטֵי זִקְנָה. וְכָל שֶׁהוּא אֲרִיג, יוֹצֵאָה בּוֹ עַל רֹאשָׁהּ כֹּא.

(כ) בשונה מחוטי צמר ופשתן החוצצים טבילה, כמבואר בהלכה ו. (כא) כי חוטים ארוגים אינם מהודקים היטב ולכן הם אינם חוצצים בטבילה ואין חשש שמא תוציאם.

י. יוֹצֵאָה אִשָּׁה בְּחוּטֵין שֶׁבְּצוּאָרָה - מִפְּנֵי שְׁאִינָה חוֹנֶקֶת עַצְמָהּ בָּהֶן, וְאֵינָן חוֹצְצִין; וְאִם הָיוּ צְבוּעִין - אֲסוּרִין, שְׁמָא תִרְאֶה אוֹתָם לְחִבְרוּתֶיהָ. וְיוֹצֵאָה אִשָּׁה בְּכָלִיל [עֶטְרָה מְכֻבָּדָת] שֶׁל זָהָב בְּרֹאשָׁהּ, שְׁאִין יוֹצֵאָה בּוֹ אֲלֹא אִשָּׁה חֲשׂוּבָה שְׁאִין דִּרְקָה לְחִלִּין וְלִהְרֹאוֹת; וְיוֹצֵאָה בְּצִיץ וּבְלַחֲזִים שֶׁל זָהָב, בְּזִמָּן שֶׁהֵם קְשׁוּרִין בְּשִׁכְכָה שֶׁעַל רֹאשָׁהּ, כְּדִי שְׁלֹא יִפְלוּ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בָּהֶם.

יא. יוֹצֵאָה אִשָּׁה בְּמוֹךְ [צִמְרָן גִּפִּן] שֶׁבְּאַזְנָהּ - וְהוּא [וּבִלְבָד], שִׁיהִיָּה קָשׁוּר בְּאַזְנָהּ; וּבְמוֹךְ שֶׁבְּסִנְדְּלָהּ כִּי - וְהוּא, שִׁיהִיָּה קָשׁוּר בְּסִנְדְּלָהּ; וּבְמוֹךְ שֶׁהִתְקִינָה

בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְכֵן אִשָּׁה שֶׁיִּצְאָתָּ בְּתַכְשִׁיטִין שֶׁדִּרְקָה לְשִׁלָּף אוֹתָן וְלִהְרֹאוֹתָן - הָרִי אֱלוֹ פְטוּרִין; וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא תַכְשִׁיט, וְאֵינָה נּוֹפֵל וְאֵין דִּרְקָה לִהְרֹאוֹתוֹ - הָרִי זֶה מִתָּר לְצַאת בּוֹ. לְפִיכָךְ, אֲצַעֲדָה [צִמְרִין] שְׁמִנִּיחִין בְּזִרוּעַ אוֹ בְּשׁוֹק - יוֹצֵאִין בָּהּ בְּשִׁפְתָּי; וְהוּא [וּבִלְבָד] שֶׁתִּהְיֶה דְבוּקָה לְבָשָׁר, וְלֹא תִשְׁמָטִי. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בָּזֶה.

(ז) מחט מחוררת המיועדת לתפירה. (ח) כי האישה רגילה לשים מחט בבגדה למקרה שבו תצטרך לתפור בגד שנקרע, ולכן הוצאת המחט נחשבת דרך הוצאה רגילה עבורה. (ט) כי אין דרכו לתפור בגדים וממילא אינו רגיל ללכת עם מחט בבגדיו. (י) המשמשת כתכשיט לנשים. (יא) כי לעיתים אישה נותנת לבעלה את המחט על מנת להצניעה והוא מניח את המחט בבגדו וממילא נחשב שהוציא כדרכו, בדומה למבואר בהלכה ג לגבי טבעת. (יב) כי האישה לא תראה את הצמיד לחברותיה, משום שהיא לא תגלה בפניהם את בשרה. (יג) ואין חשש שהצמיד ייפול ברשות הרבים.

ו. לֹא • תִצָּא אִשָּׁה בְּחוּטֵי צֶמֶר, אוֹ בְּחוּטֵי פִשְׁתָּן, אוֹ בְּרִצְעוֹת הַקְּשׁוּרוֹת לָהּ עַל רֹאשָׁהּ - שְׁמָא תַחֲלִין אוֹתָם בְּשַׁעַת טְבִילָהּ, וְתַעֲבִירָם בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים; וְלֹא בְּצִיץ [תַכְשִׁיט הַנִּתּוֹן עַל הַמִּצָּח] שֶׁמִּנְחַת בֵּין עֵינֶיהָ, וְלֹא בְּלַחֲזִים שֶׁל זָהָב שֶׁיּוֹרְדִין מִן הַצִּיץ עַל לִחְיָהּ, בְּזִמָּן שְׁאִינָן תְּפוּרִין זֶה בָּזֶה; וְלֹא בְּעֶטְרָת [תַכְשִׁיט] שֶׁל זָהָב שֶׁמִּנְחַת בְּרֹאשָׁהּ, וְלֹא בְּכָלִים [צִמְדֵי רַגְלִים מְחוּבָּרִים] שֶׁיּוֹצֵאִין בָּהֶן הַבְּנוֹת בְּרַגְלֵיהֶן, כְּדִי שְׁלֹא יִפְסְעוּ פְּסִיעָה גְּסָה. כָּל אֱלוֹטוֹ אֲסוּרִין לְצַאת בָּהֶן, שְׁמָא יִפְלוּ וְתִבְיֵאן בִּידָהּ.

(יד) מכיוון שהחוטים חוצצים ופוסלים את הטבילה, כמבואר בהלכות מקוואות. (טו) התכשיטים המנויים בהלכה זו.

ז. לֹא תִצָּא אִשָּׁה בְּקִטְלָה [שְׂרִשְׁתָּהּ זֶהָב] שֶׁבְּצוּאָרָה, וְלֹא בְּנִזְמֵי הָאָף^{טז}, וְלֹא בְּצִלוֹחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן [מִן בּוֹשֵׁם] הַקְּבוּעָה עַל זִרְעָהּ, וְלֹא בְּפִים הַקָּטָן הַעֲגֵל שֶׁמִּנִּיחִין בּוֹ שְׁמֹן הַטּוֹב, וְהוּא הַנִּקְרָא 'כּוֹכְלֵת', וְלֹא בְּפֶאֶה שֶׁל שְׁעָר שֶׁמִּנְחַת עַל רֹאשָׁהּ כְּדִי שֶׁתִּרְאֶה בַּעֲלָתָה שְׁעָר הָרַבָּה, וְלֹא בְּכָבוֹל [רִצְעוּתָהּ סָבִיב הַמִּצָּח] שֶׁל צֶמֶר שֶׁמִּקְפָּת אוֹתוֹ סָבִיב לְפָנֶיהָ, וְלֹא בְּשֵׁן שֶׁמִּנְחַת בְּפִיהָ בְּמָקוֹם שֶׁן שְׁנַפֵּל, וְלֹא בְּשֵׁן שֶׁל זָהָב שֶׁמִּנְחַת עַל שֵׁן שֶׁהָר אוֹ אָדָם שִׁישׁ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ממחה? זה שרפא שלשה בני אדם, או שעשהו אדם שרפא שלשה בני אדם בקמיעין אחרים. ואם יצא בקמיע שאינו ממחה - פטור, מפני שהוציא דרך מלבוש. וכן היוצא בתפלין, פטור.

(ל) משום שהם נחשבים לכוש אף בשבת, למרות שאין מניחים תפלין בשבת.

טו. מי שיש ברגלו מכה, יוצא בסנדל יחידי ברגלו הבריאה; ואם אין ברגלו מכה, לא יצא ביחידי. ולא יצא קטן במנעל גדול, אבל יוצא הוא בחלוק גדול. ולא תצא אשה במנעל רפוי, ולא במנעל חדש שלא יצאה בו שעה אחת מבעוד יום לה. ואין הקטע (=קטוע רגל) יוצא בקב (=רגל תוחבת) שלו. אנקטמין (=סנדל) של עץ - אין יוצאין בהן בשבת, מפני שאינן מן דרכי המלבוש; ואם יצאו, פטורין.

(לא) כי העוברים והשבים עלולים לחשוב שהוא הניח את הסנדל השני בבגדו ומטלטלו ברשות הרבים, או מכיוון שכאשר הוא יצא בסנדל יחידי לרשות הרבים, הוא עלול להתבייש מכך ולחלוץ את הסנדל ולטלטלו ברשות הרבים. אך, כאשר יש מכה ברגלו יבינו כולם מדוע הוא הולך עם סנדל אחת ולא יחשבו שהוא מטלטל את הסנדל השני, וכן הוא לא יתבייש מכך שהוא הולך עם סנדל אחד. (לב) כי המנעל יכול ליפול ברשות הרבים והוא עלול לטלטל אותו. (לג) כי אין כל חשש שהוא יוריד את החלוק ברשות הרבים. (לד) כי היא עלולה לחלוץ את המנעל ולטלטלו ברשות הרבים. חשש זה קיים רק באשה כי דרך הנשים להקפיד יותר על התאמת מידות הלבושים והנעליים שלהן למידות גופן. (לה) כי ייתכן שהמנעל לא מתאים למידתה, והיא תחלוץ אותו ברשות הרבים.

טז. יוצאין בפקריון [פאה] ובצפה [=חתיכות פשתן וצמר] שבראשי בעלי חטטין [=שחין]. אימתי? בזמן שצבען וכרכן, או שיצא בהן שעה אחת מבעוד יום; אבל אם לא עשה בהן מעשה, ולא יצא בהן קדם השבת - אסור לצאת בהן.

(לו) כי במקרה כזה הם אינם נחשבים לבוש.

יז. יוצאין בשק עבה, ובסגוס עבה, וביריעה, ובחמילה [=בגדים העשויים באריגה גסה] - מפני הגשמים; אבל לא בתבה, ולא בקפה, ולא במחצלת - מפני הגשמים. הפר והפסת - אם היו רפין ורקין [=דקים] כמו הבגדים - מתר להוציאם מנחין על ראשו בשבת, דרך מלבוש; ואם היו קשין - הרי הם כמשאוי, ואסורין.

לנדתה [=לספוג הדם], ואף על פי שאינו קשור, ואפלו עשתה לו בית יד [=ידית] - שאם נפל, אינה מביאה אותו מפני מאיסותו.

(כב) המרכז את מגע הסנדל ברגל.

יב. ויוצאה בפלפל, ובגרגר מלח, ובכל דבר שתתן לתוף פיה מפני ריח הפה; ולא תתן לכתחלה בשבת. ויוצאות הנשים בקיסמין שפאזניהן^{כג}, וברעלות [=פעמוני הבגד] שפצוארן או שפכסותן, וברדיר [=בד המכסה כל הגוף] הפרוף [=הכרין]. ופורפת [=כורכת שפת הרדיר] פתחלה [=מלכתחילה] בשבת על האבן ועל האגוז^{כד}, ויוצאה; ולא תערים ותפרף על האגוז כדי להוציאו [=את האגוז] לבנה הקטן. וכן לא תפרף על המטבע לכתחלה, מפני שאסור לטלטלו; ואם פרפה^{כה}, יוצאה בו.

(כג) קיסמים העושים נקב באוזן כדי שיוכלו לשים בה עגילים. (כד) אם ייעדה לכך את האבן או את האגוז לפני שבת, ולכן הם אינם נחשבים מוקצה. (כה) על המטבע לפני שבת.

יג. יוצא אדם בקיסם שפשניו^{כו} ושפסנדלו^{כז} לרשות הרבים, ואם נפל לא יחזור; ובמוף ובספוג שעל גבי המכה, ובלבד שלא יכרך עליהן חוט או משיחה [=חבל דק], שהרי החוט והמשיחה חשובין אצלו, ואינם מועילין למכה. ויוצא בקלפת השום ובקלפת הפצל שעל המכה, ובאגד [=תחבושת] שעל גבי המכה, וקושרו ומתירו בשבת^{כח}; ובאספוגנית, ובמלמה, ורטיה [=מיני תחבושות] שעל גבי המכה, ובסלע [=מטבע] שעל גבי הצינית [=פעם מוגלתי בכף הרגל], ובביצת החרגול, ובשן השועל, ובמסמר הצלוב [=סגולות שונות לרפואה], ובכל דבר שתולין אותו משום רפואה - והוא שיאמרו הרופאים שהוא מועיל^{כט}.

(כו) המועיל לכאב השיניים. (כז) המסייע להידוק הסנדל. (כח) ואינו נחשב קשר שאסור לקושרו בשבת. (כט) ולכן, מותר לצאת בהם בשבת ואף אין בכך איסור של התנהגות בדרכי הגויים.

יד. יוצאת האשה באבן תקומה [=אבן סגולה למניעת הפלות], ובמשקל [=תחליף השווה במשקלו ל] אבן תקומה שנתפגן ושקלו לרפואה; ולא אשה עברה בלבד, אלא [גם] שאר הנשים - שמא תתעבר ותפיל. ויוצאין בקמיע [של] ממחה [=לסגולה]. ואי זה הוא קמיע

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(לו) כי דברים אלו אינם בגדים, ונחשבים כמשא. (מו) למרות שזמן מצוות ציצית הוא ביום ולא בלילה, כמבואר בהלכות ציצית. (מז) למרות שהוא חייב אז במצוות ציצית. (מח) שהמחלל אותה חייב כרת או סקילה, כמבואר בפרק א.

כא. לא יצא החיט בשבת במחט התחובה לו בבגדו, ולא נגר בקיסם שבאזנו, ולא גרדי [=אורג] באיירא [-קנה] שבאזנו, ולא סורק [=מסרק פשתן] במשיחה שבצוארו, ולא שלחני [=חלפן] בדינר שבאזנו^{מט}, ולא צבע בדגמא שבאזנו; ואם יצא [כל אחד מהם] - פטור, אף על פי שייצא דרך אמונתו; מפני שלא הוציא בדרך המוציאיין.

(מט) כל הכלים הללו משמשים את בעליהם לצורך עבודתם. (נ) בכך שונה החיט מאשה המוציאה מחט נקובה החייבת על כך, כמבואר בהלכה ה. הסיבה לכך היא, משום שהאישה הולכת עם המחט בקביעות, אך החיט עושה זאת רק לצורך עבודתו ואין זו דרכו.

כב. הדיב שייצא בפיס שלו [=נרתיק הסופג את הזיבה] - חיב, מפני שאין דרך פיס זה להוציאו אלא בדרך הזאת; ואף על פי שאינו צריך לגוף ההוצאה [של הכיס], אלא כדי שלא יתלכלכו בגדיו - [חיב, משום] שהמלאכה שאינה צריכה לגופה, חיב עליה^{נא}. (נא) כמבואר בפרק א הלכה ז.

כג. המוציא תפלין בשבת ברשות הרבים^{נב}, ביצד הוא עושה? לובשן בדרבן, מניח [תפילין] של ראש בראשו ושל יד בידו, ונכנס [לביטו עם התפילין], וחולצן בפית^{נז}; וחוזר ויוצא ולובש זוג [תפילין] שני וחולצו, עד שיכניס את פלן. ואם היו [שם] הרבה [תפילין], ולא נשאר מן היום כדי להכניסן [לביטו] דרך מלבוש - הרי זה מחשיך עליהם^{נד}, ומכניסן במוצאי שבת^{נז}. ואם היה בימי הגזירה^{נח}, שמתירא לישב ולשמרן עד הערב מפני הגזים^{נח} - מכסן במקומן, ומניחן [משאירם שם] והולך.

(נב) המונחים שם בבזיון וללא שמירה. (נג) למרות שאסור להניח תפילין בשבת, מותר להניחם על מנת להצילם מבזיון וגניבה, כי מצוות צריכות כוונה ומכיוון שהוא לא מתכוון לקיים את מצוות תפילין הוא לא עובר על איסור הנחת תפילין בשבת. (נד) נשאר לשמור על התפילין עד צאת השבת. (נח) מכיוון שהוא לא יספיק להכניס את כל התפילין לביתו. (נו) כשיש גזירות על קיום מצוות. (נז) שלא יזיקו לו.

יח. יוצאין בזוגיין לח הארוגין בבגדים. ויוצא העבד לט בחותם של טיט שבצוארו^{מא}, אבל לא בחותם של מתכת, שמא יפל ויביאנו^{מא}. המתעטף בטליתו, וקפלה מכאן ומכאן [-משני הצדדים] בידו או על כתפו - אם נתפנן לקבץ כנפיו [=לאסוף הקצוות], כדי שלא יקרעו או שלא יתלכלכו^{מב} - אסור; ואם קבצן להתנאות בה, כמנהג אנשי המקום במלבושן - מתר.

(לח) פעמונים שאינם משמיעים קול. (לט) עבד כנעני החייב במצוות כנשים, וממילא חייב בשמירת שבת. (מ) שם האדון היה חקוק בחותם שהיה תלוי על צוואר העבדים. (מא) מפני חשיבותו. אך אם ייפול חותם של טיט, העבד לא ירים אותו. (מב) או כדי שלא יפריעו לו בהליכתו.

יט. היוצא בטלית מקפלת ומנחת על כתפו, חיב^{מג}. אבל יוצא הוא בסודר [=מטפחת גדולה] שעל כתפו^{מז}, אף על פי שאין נימא [=חוט] קשורה לו באצבעו [שלא יפול]; וכל סודר שאינו חופה ראשו ורבו, אסור לצאת בו^{מח}. היתה סבגית [=מגבת] קצרה שאינה רחבה - קושר שני ראשיה למטה מפתפיים, ונמצאת כמו אבנט, ומתר [לו] לצאת בה.

(מג) כי זו לא דרך לבוש אלא דרכם של המוכרים. (מד) כי כך היא דרך לבישתו. (מה) כי בימיהם הסודר היה מכסה את רוב הגוף.

כ. מתר להתעטף בטלית שיש בשפתיה מלל [-חוטים בולטים], אף על פי שהן חוטין ארביין, ואף על פי שאינן נזאי לטלית - מפני שהן בטלית לגבי הטלית, ואינו מקפיד עליהן בין היו בין לא היו. לפיכך, היוצא בטלית שאינה מציצת [=אין הציצית קשורה] כהלכתה - חיב, מפני שאותן החוטין חשובין הן אצלו [ואינם בטלים לטלית], ודעתו עליהן, עד שישלם חסרונו ויעשו ציצית. אבל טלית המציצת כהלכתה - מתר לצאת בה, בין ביום בין בלילה^{מז}; שאין הציצית הגמורה [נחשבת] משאוי, אלא הרי היא מנזאי הפגד ומטכסיסיו [=פגד לבגד], כמו האמרה [כז] התפור בשפת הבגד [וכיוצא בה]. ואלו היו חוטי הציצית שהיא מציצת כהלכתה [נחשבים] משאוי - היה חיב היוצא בה אפלו ביום השבת^{מז}, שאין מצות עשה שאין בה [עונש] פרת דוחה שבת^{מח}.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מִכְסָּה אֶת רֹאשׁוֹ עַד שְׁמָגִיעַ לְבִיתוֹ אוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ.

סה) אך אם המחט מונחת בבגדו אסור לו לצאת איתה רק בשבת עצמה, כי אף אם הוא יוציא את המחט בבגדו הוא יהיה פטור על כך ולא יתחייב קרבן חטאת או כרת וסקילה, כמבואר בהלכה כא. (סו) ישכח שהיום שבת או ישכח שהוצאה מרשות לרשות אסורה בשבת ויתחייב חטאת או סקילה וכת, אך אם ישכח שהמחט נמצאת בידו הוא נחשב כמתעסק ופטור, כמבואר בפרק א הלכה יא. איסור זה קיים אצל כל אדם ולא רק בחייט ולבלר, והם הובאו בהלכה זו כדוגמה לאנשים הרגילים להחזיק דברים בידיהם. (סז) ואינו יכול לחלוץ אותם ברשות הרבים ולקחתם בידו לביתו כי אסור להעביר ארבע אמות ברשות הרבים, ואף אינו יכול להשאיר את התפילין ברשות הרבים כי התפילין יתבזו. (סח) וחולץ שם את התפילין.

השנת הראב"ד

היה . . . לוח א"א אני ראיתי ג"כ שטעה במקום אחר בזה (עי' פ"ב מהל' ציצית ה"ז) שהוא סבור שהחדשות שר' יהודה אסור (עירובין צו) מפני שחושש שמא קמיעין הן ואינו כן כי בודאי אין אדם טורח לעשות קמיע כעין תפילין, אלא חדשות שאינן מקושרות לפי שאין קושרין בשבת, מעתה צבחים ותפילין שאינן מקושרין מחשיך עליהם שלא בשעת השמד ושלא בסכנת ליסטים ומביאן לערב שלא לזלזל בקדושתן כמו שמצילין כל כחבי הקדש מן האיבוד.

כד. הִיָּה • מִתִּירָא לְהַחֲשִׁיף עֲלֵיהֶן מַפְנֵי הַלִּסְטִים נ"י - נוֹטֵל אֶת כָּלָן בְּאַחַת [-כבת אחת], וּמוֹלִיכֵן פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת^ט, אוֹ נוֹתֵן לְחֶבְרוֹ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, וְחֶבְרוֹ לְחֶבְרוֹ, עַד שְׁמָגִיעַ לְחֶצֶר הַחִיצוֹנָה^י. בְּמָה

דְּבָרִים אֲמורִים? בְּשֶׁהֵיוּ בֵּהֶן [-בתפילין] רְצוּעוֹתֵיהֶן, וְהָיוּ מְקַשְּׂרִין קָשֶׁר תְּפִלִּין - שְׂוֵדָאֵי תְּפִלִּין הֵן; אָבֵל אִם לֹא הָיוּ רְצוּעוֹתֵיהֶן מְקַשְּׂרוֹת, אֵינוֹ נִזְקֵק [=אחראי לשמורן] לָהֶן.

נח) חושש שהליסטים עלולים לגזול את התפילין למרות שהוא ישמור עליהם. (נט) עוצר בדרכו כל ארבע אמות, כדי לא להעביר את התפילין ארבע אמות ברצף ברשות הרבים. (ס) של העיר, שהיא המקום הראשון בו ניתן להניח את התפילין בבטחה מבלי שיגנבו אותם. טעם היתר העברת התפילין באופן זה הוא, מפני השמירה על קדושת התפילין.

כה. הַמוֹצֵא סֵפֶר תּוֹרָה^{סא} - יוֹשֵׁב וּמְשַׁמְרוֹ, וּמַחֲשִׁיף עָלָיו; וּבִסְפָּנָה^{סב}, מְנִיחוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ^{סג}. אִם הָיוּ גִשְׁמִים יוֹרְדִין^{סד}, מִתְעַטֵּף בְּעוֹר [-בידיעות הספר], וְחוֹזֵר וּמְכַסֶּה אוֹתוֹ [את עצמו ואת הספר - בכיסוי נוסף], וְנִכְנָס בּוֹ [לביתו].

סא) ברשות הרבים, ולא ניתן ללבשו כתפילין. (סב) כשיש גזירות על קיום מצוות, והוא מפחד להישאר לשמור על ספר התורה. (סג) ואין צריך לכסותו כתפילין, משום שספר התורה מכוסה במעיל. (סד) וספר התורה עלול להינזק.

כו. לֹא יֵצֵא הַחֵיט בְּמַחְטוֹ בִּידוֹ^{סה}, וְלֹא תֵּלְכֵלְר [סו=ספר] בְּקִלְמוֹסוֹ, עֶרֶב שַׁבַּת סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה - שְׁמָא יִשְׁכַּח וְיֹוצִיא^{סי}. וְחֵיב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ [-לבדוק] בְּבִגְדוֹ עֶרֶב שַׁבַּת עִם [-לפני] חֲשֻׁכָה - שְׁמָא יִהְיֶה שֵׁם דְּבַר שְׂכוּחַ, וְיֵצֵא בּוֹ בְּשַׁבַּת. וּמִתֵּר לְצֵאת בְּתַפְלִין עֶרֶב שַׁבַּת עִם חֲשֻׁכָה; הוֹאִיל וְחֵיב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בְּתַפְלִיו בְּכָל עֵת, אֵינוֹ שׁוֹכֵחַ. שְׁכַח וְיֵצֵא בֵּהֶן לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, וְנִזְכֵּר שֵׁשׁ לוֹ תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ^{סז} -

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

פֶּרֶק ב

עשיית מלאכה בשבת בבעלי חיים ובעבדים.

א. אִסוּר לְהוֹצִיא מִשָּׂא עַל הַבְּהֵמָה בְּשַׁבַּת, שְׁנֵאַמְר¹³: "לִמְעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וְחִמּוֹרְךָ" - אֶחָד [בין] שׁוֹר וְאֶחָד חִמּוֹר, וְאֶחָד כָּל בְּהֵמָה וְחִיָּה וְעוֹף. וְאִם הוֹצִיא עַל הַבְּהֵמָה - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְצִיָּה עַל שְׂבִיתָתָהּ - אֵינוֹ לֹזְקָה, לְפִי שְׁאִסּוּרוֹ בָּא [-נלמד] מְפָלַל עֲשֵׂה^א; לְפִיכָךְ, הַמַּחְמֵר [-מזויר] אַחֵר בְּהִמָּתוֹ בְּשַׁבַּת, וְהָיָה עָלֶיהָ מִשָּׂא - פָּטוּר^ב.

א) בפסוק נאמרה לשון מעשית - "למען ינוח שורך וחמורך" וממנה לומדים את האיסור לעשות מלאכה, וההלכה היא שאין לוקים על איסור מסוג זה כמבואר בהלכות סנהדרין. (ב) אך אסור לעשות כך מהתורה, ולא רק מדרבנן.

ב. וְהָלֹא לֹא [-והרי איסור] מִפְּרֵשׁ בְּתוֹרָה, שְׁנֵאַמְר¹⁴: "לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה, אֹתָהּ וּבִגְדָהּ, עֲבֹדָהּ וְאַמְתָּהּ וּבְהִמָּתָהּ²" - [אלא, שהאיסור הוא] שְׁלֹא יַחֲרֹשׁ בָּהּ [האדם], וְכִיּוֹצֵא בַּחֲרִישָׁה³; וְנִמְצָא לֹא שָׁנֵת לְאַזְהָרָת [-שיש בו אפשרות] מֵיִתָּת בֵּית דִּין, וְאֵין לֹקֵין עָלֶיהָ.

ג) ומדוע אין לוקים על עשיית מלאכה בבהמה. (ד) איסור

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הנחה. ואסור לו להנהיגה^ט, ואפלו בקול^י, כל זמן שהפס עליו, כדי שלא יהיה מחמור בשבת^{יא}. וגזרת חכמים היא, שלא יניח פיסו על גבי בהמה, אלא אם אין עמו נכרי^{יב}.

(ז) נכנסה שבת כאשר היה בדרך לביתו, והארנק שלו נמצא עליו. (ח) ארנקו. נתינה לגוי היא האפשרות הטובה ביותר, כמבואר בפרק ו הלכה כב. (ט) להוביל ולהדריך אותה. (כ) ללא נגיעה בבהמה. (כא) ויעבור על אסור, כמבואר בהלכה א. (כב) משום שהיהודי מצווה על שביית הבהמה ממלאכה, אך לא מצווה על שביית הגוי ממלאכה.

ז. היה עמו חרש [-חירש אלים] שוטה וקטן [הפטורים מהמצוות] - מניח פיסו על החמור, ואינו נותנו לאחד מהן, מפני שהן אדם מישראל. היה עמו חרש שוטה וקטן, ואין עמו בהמה - נותנו לשוטה^{יג}; שוטה וקטן - נותנו לשוטה^{יד}; חרש וקטן^{יח} - נותנו לאי זה מהם שירצה^{יז}. לא היתה עמו בהמה, ולא נכרי, ולא אחד מפל אלו - מהלך בו פחות פחות השגת הרמב"ם מארבע אמות^{יז}. ואפלו מציאה... אמות א"א זה שבוס. מציאה • שבא לידו [-זכה בה לפני שבת], מהלך בה [בשבת] פחות פחות מארבע אמות. אבל קדם שתבוא לידו^{יח} - אם יכול להחשיף עליה [-להמתין לידה עד צאת השבת], מחשיף; ואם לאו, מוליכה פחות פחות מארבע אמות.

(כג) כי לחרש יש יותר דעת משוטה. (כד) כי הקטן עתיד לגדול ולהתחייב בכל המצוות, אך שוטה תמיד יהיה פטור מהמצוות. (כה) החרש עדיף מהקטן משום שיש לו קצת דעת, והקטן עדיף מהחרש משום שהוא עתיד לגדול ולהתחייב בכל המצוות. (כו) כי אחד מהם לא עדיף על השני. (כז) אך לכתחילה לא יעשה זאת, כדי שלא יעביר בטעות ארבע אמות ברשות הרבים. (כח) המציאה מונחת לפניו אך הוא עדיין לא זכה בה לעצמו.

ח. מתר למשך את הבהמה במתג [-שרשרת] ורסן שלה לרשות הרבים כט - והוא שתהיה ראוייה [-מתאימה] לאותו הרסן, כגון שיר [-קולר] לפוס ואפסר [-חבל הנקשר לפה] לגמל וחסם [-הנקשר ללחיים] לנאקה^א וסוגר [-מחסום לפה] לפל. אבל אם הוציא בהמה במתג שאין משתמרת בו, כגון שקשר חבל בפי הפוס^ב, או במתג שאינה צריכה לו אלא משתמרת בפחות ממנו, כגון שהוציא חמור בשיר של סוס או חתול בסוגר - הרי זה משאוי; שפל שמירה מעלה או שמירה פחותה - משאוי הוא לה^ב.

זה נאמר על דברים שהאדם עושה יחד עם הבהמה כמו חרישה, ובאיסורים אלו האדם חייב מיתה אם הוא עשה אותם במזיד מכיוון שהוא עשה מלאכה בעצמו בשבת. (ה) כמבואר בהלכות סנהדרין.

ג. אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה [=בקר] לגוי - [כדי] שלא יעשה בה מלאכה בשבת; והרי הוא [היהודי] מצוה על שביית בהמתו. ואסרו חכמים [אף] למכור בהמה גסה לגוי, שמה ישאיל או ישכיר [לת]. ואם מכר [לגוי] - קונסין אותו [לפדותה] עד עשרה בדימיה [-ממחירה], ומחזירה; ואפלו שבירה, אין מוכרין. ומתר לו למכור על ידי סרסור [-מתווך], שהסרסור אינו משכיר ואינו משאיל.

(ו) בהמה שאינה ראויה למלאכה. (ז) שמא ימכור לגוי בהמה הראויה למלאכה. (ח) מכיוון שהבהמה לא בבעלותו.

ד. ומתר למכור להם סוס - שאין הסוס [מיועד] אלא לרכיבת אדם, לא למשאוי, והחי נושא את עצמו^ט. וכדרך [-כשם] שאסרו למכור לגוי, כך אסרו למכור לישראל החשוד למכור לגוי. ומתר למכור להם פרה לשחיטה, ושוחט אותה בפניו; ולא ימכור סתם, אפלו שור של פטם [-מפוטם המיועד לאכילה] - שמה ישקה אותו^י ויעבד בו.

(ט) האדם הרוכב על הסוס נושא את עצמו כמבואר בפרק יח הלכה טז, ולכן הרכיבה לא נחשבת לעשיית מלאכה. (י) המוכר צריך לראות בפועל את השחיטה. (יא) ימתין שהשור יכחש מעט על מנת שיהיה ראוי לעבודה.

ה. מקום שנהגו למכור להן בהמה דקה^א, מוכרין^ב; מקום שנהגו שלא למכור^ב, אין מוכרין^{טו}. ובכל מקום אין מוכרין להן חיה גסה [-גדולה], כמו שאין מוכרין להם בהמה גסה - אלא על ידי סרסור^{טו}. (יב) צאן, שאינם עושים מלאכה. (יג) מותר להם למכור לגוי בהמה דקה. (יד) שמא ימכרו להם בהמה גסה. (טז) אסור להם למכור לגוי בהמה דקה. (טז) כמבואר בהלכה ג.

ו. מי שהחשיף בדרך^א, ולא היה עמו נכרי שיתן לו פיסו^ב, והיתה עמו בהמה - מניח פיסו עליה כשהיא מהלכת, וכשתרצה [הבהמה] לעמד [-לנוח] נוטלו מעליה, כדי שלא תעמד והוא [-הכיס] עליה, עד שלא תהיה שם [-וכך הוא לא יעשה] לא עקירה ולא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

התולעין שבמחן [ויפלו]. ואין העגל יוצא בעל קטן
שפניחין לו על צוארו כדי שפנע ויהיה נוח
לחרישה. ולא תצא בהמה בשבכה [מחוסר]
לך בפיה, כדי שלא
ולא . . . ישנה א"א זה אינו מן הגמ'
(שבת נד).

ולא • תצא הפרה בעור
הקפר [=קופד] שפניחין לה על ידיה כדי שלא יינק
ממנה השרץ [חלב] כשהיא ישנה; ולא תצא ברצועה
שבין קרניה, בין [רצועה המיועדת] לנאימין בין [רצועה
המיועדת] לשמור. עז שחקק לה [עשה חור] בקרניה,
יוצאה באפסרמט הקשור בחקק בשבתי; ואם תחבו
[את האפסר] בזקנה - אסור, שמא תנתחננו [=תנתקן],
ויביאנו בידו ברשות הרבים נא. וכן כל פיוצא בזה.

מד] המיועדים לזיהוי התרנגולים. [מה] הרצועה קשורה
לשתי רגלי התרנגולים ומונעת מהם להתנהג בפראות
ולשבור כלים. [מו] המגינה על הזנב שלהם שלא יפצע
מאבנים. [מו] רצועה לנוי נחשבת משא משום שאנשים
רבים לא שמים רצועות לנוי בראש הפרה. [מח] אין צורך
ברצועה עבור שמירת הפרה כי אין דרכה לברוח, ולכן
נחשבת הרצועה למשא כמבואר בהלכה ח. [מט] המיועד
לשמירת העז. [ג] משום שעז צריכה שמירה ולכן היא
זקוקה לאפסר. [נא] העז תנתק את האפסר על מנת שלא
יפריע לה, האפסר ייפול, והאדם יעביר אותו ארבע אמות
ברשות הרבים. הלכה זו, שאסור להוציא דבר שעלול ליפול
ברשות הרבים, היא הסיבה לכל איסורי ההוצאה בהלכה זו
— מכיוון שהדברים עלולים ליפול מבעלי החיים, האדם
יכול להיכשל בהעברתם ארבע אמות ברשות הרבים.

יב. הזכרים יוצאים בעור הקשור להן על
זכרותן, כדי • שלא יעלו
השנת הראב"ד
כדי . . . המרוקמות א"א אין זה נכון
דהא אמרין (שבת נב) בין לנוי בין
לשמור אסור.

כדי שלא יפלו עליהן זאבים; ובמטלניות
המקומות שמיפין אותם בהן. והרחלים [הנקבות]
יוצאות, ואליהן שלהן קשורה למעלה על גבן, כדי
שיעלו עליהן זכרים, או קשורה למטה, כדי שלא
יעלו עליהן זכרים; ויוצאות מלפפות [כרוכות]
במטלניות, כדי שיהיה הצמר שלהן נקי. העזים
יוצאות וידיהן קשורות [בכדים], כדי שייבש מהן
החלב; אבל אם קשרן כדי שלא יצא החלב עד
שיחלב אותו לערב, הרי אלו לא יצאו.

(נב) לב הבהמה מגרה את הזאב וגורם לו לטרוף אותה.
(נג) נוי זה הינו שגרתו וכולם נוהגים לשים אותו על הבהמות

(כט) שרגילה לצאת בהם בימי השבוע ומיועדים לשמירת
הבהמה, משום שהם נחשבים כתכשיט. (ל) נקבת הגמל
נקראת נאקה. (לא) הסוס משתמר דווקא בקולר ולא
בחבל. (לב) מכיוון שהבהמה לא זקוקה לשמירה מעולה
או פחותה.

ט. לא יקשר גמלים זה בזה, וימשך [אותם]; אפלו
[אם] היו קשורין מערב שבת, אינן נמשכין בשבת.
אבל מכנים הוא חבלים לג' לתוף ידו - והוא, שלא
יצא [וישתלשל] חבל מתוף ידו טפחלי; וצריך שיהיה
החבל שמפי הבהמה עד ידו, גבוה מן הארץ טפח
או יותר. ומפני מה לא ימשך הגמלים הקשורים
זה בזה? מפני שהוא נראה כמי שמוליכן לשוק
שמוכרין בו בהמות או שמשחקין בהן שם; ומפני
זה, לא תצא בהמה בזוג [פעמון] שפצוארה,
ואפלו היה פקוק, שאין לו קול.

(לג) רבים, וכל אחד מהם קשור לגמל אחד עבור שמירתו.
(לד) וייראה כמחזיק חבל שאינו מיועד לשמירת הבהמה.
(לה) כדי שיהיה ניכר שהחבל שייך לבהמה. (לו) עושים
בהם הימורים הדומים למכירה, כמבואר בפרק כג הלכה יז.
(לי) כדי שלא ייראה כמוליך את הבהמה למכירה בשוק.

י. לא תצא בהמה בזוג שבכסותה, ולא פחותם
שפצוארה, ולא פחותם שבכסותה, ולא ברצועה
שברגלה, ולא בסלם שפצוארה. ואין חמור
יוצא במרדעת [אוכף מחמם], אלא אם כן היתה קשורה
לו מערב שבת. ולא יצא גמל במטלטלת התלויה
לו בדפשתו או בזנבו, אלא אם כן היתה קשורה
[לפני שבת] בזנבו וחוטרתו [=דבשת]; ולא יצא הגמל
עקוד יד [=קשורה יד], ולא עקוד רגל. וכן שאר כל
הבהמה.

(לח) הכסות מגינה על הבהמה מפני הקור או הלכולך.
(לט) חותמת המיועדת לזיהוי הבהמה. (מ) פיסת עור
המשמשת כגבס לאיחוי הסדקים ברגלי הבהמה. (מא) כלי
המונע מהבהמה להזיז את ראשה. כאשר לבהמה יש פצע
בגופה, מניחים בצווארה את הכלי הזה על מנת שלא תחך
את ראשה בפצע ותגרום לו להתפשט יותר. (מב) מטלית
המיועדת לזיהוי הגמל. (מג) כי הקשירה גורמת צער
לגמל, ולכן החבל נחשב כמשא ואסור לצאת בו בשבת.

יא. אין התרנגולין יוצאין בחוטינן, ולא
ברצועות שברגליהן. ואין הפכשים יוצאין
בעגלה שתחת האליה. ואין הפכשות יוצאות
בעצים שפניחין להן בחטמן [=אף] כדי שיתעטשו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ולכן מותר לצאת בו. (נד) כי הבדים המיועדים לייבוש החלב מהודקים היטב ואין חשש שהם יפלו. (נה) כי בדים אלו אינם מהודקים היטב ועלולים ליפול, והאדם עלול להעבירם ארבע אמות ברשות הרבים.

יג. אין חמור יוצא באפיקו, אף על פי שקשור לו מערב שבת; ולא הסוס בזנב שועל [שתולים לו נגד עין הרע], **ולא בזהורית** [=משי אדום] **שפין עיניו. ולא תצא בהמה בקלסטר** [=סל] **שפיה**^{יט}, **ולא בסנדל שברגלה**^{יט}, **ולא בקמיע שאינו ממחה לבהמה**^ס; **אבל יוצאה היא באגד** [-תחבושת] **שעל גפי המכה, ובכשישין** [=לוחות עץ] **שעל גפי השכר, ובשליה המדלדלת** [=תלויה] **בה; ופוקק לה זוג שבצוארה**^{סא}, **ומטיל בו פחצור**^{סב}. **ונותן מרדעת** [-אוכף מחמם] **על החמור בשבת**^{סג}, **ומטיל פחצור**^{סד}; **אבל אין תולין לה קלסטר בפיה בשבת**^{סה}.

(נו) שאינו מחמם אותו כיוון שאינו נחשב לבוש, אך באוכף המחמם מותר לצאת כמבואר בהלכה י. (נז) דברים אלו מיועדים לנוי, ולכן הם לא נחשבים לבוש ואסור לצאת בהם. (נח) שבו מניחים לה את האוכל כדי שלא תצטרך להתכופף לקרקע. (נט) שמא ייפול הסל או הסנדל, והאדם יעבירם ארבע אמות ברשות הרבים. (ס) שלא ריפא בהמה שלוש פעמים, כמבואר בפרק יט הלכה יד לגבי אדם. (סא) סותם את הפעמון שבצוארה כדי שלא ישמיע קול. (סב) אך לא ברשות הרבים כי יחשבו שהוא מוליך את הבהמה לשוק, כמבואר בהלכה ט. (סג) ללא קשירה, ואין הדבר נחשב טרחה יתרה משום שהחמור סובל מקור בכל השנה והוא זקוק למרדעת המחממת אותו. (סד) אך לא ברשות הרבים מכיוון שהמרדעת אינה קשורה לחמור. אך אם המרדעת הייתה קשורה אליו מערב שבת מותר לצאת בה, כמבואר בהלכה י. (סה) כי הסל לא הכרחי לבהמה, ותלייתו היא טרחה יתירה ללא צורך.

יד. פשם שאדם מצנה על שביתת בהמתו בשבת, כף הוא מצנה על שביתת עבדו ואמתו [=שפחתו]; **ואף על פי שהן בני דעת, ולדעת עצמן עושין** [את מעשיהם] **- מצנה עליו לשמרן ולמנען מעשית מלאכה בשבת, שנאמר**¹⁵: **"למען ינוח שורך ובהמתך, וינפש בן אמתך**^{סו} **והגר**".

(סו) בן שפחה כנענית, שהוא עבד שלך.

השנת הראב"ד
עבד . . שביתתו א"א אין הרברים הללו כתיקונן שאם מלו וטבלו לשם עבדות הרי הן כנשי ישראל גמורות ובני עונשין הן לעצמן ולא הזהירה תורה את רבן עליהן אלא על עבד ואמה התושבים שלא יעשו מלאכתו, שלא תאמר שבות בעלמא הוא כאמירה לגוי, אלא לאו נמי איכא ואפילו יעשה מעצמו אבל לצורך עצמן עושין כל צרכן.

עבד • ואמה • שאנו מצוין על שביתתו - הם עבדים [כנענים] **ושכלו לשם עבדות, וקבלו** [על עצמם] **מצוות שהעבדים חייבין בהן**^{סז}. **אבל עבדים שלא מלו ולא טבלו, אלא קבלו שבע מצוות שנצטוו בני נח בלבד - הרי הן כגר תושב**^{סח}; **ומתירין לעשות מלאכה בשבת לעצמן בפרהסיא** [=ברבים], **כישא**^{סח} **בחלסט**. **ואין מקבלין גר תושב, אלא בזמן שהיה בל נהגה**.

(סז) שהן כל המצוות שנשים חייבות בהן. (סח) גוי שמותר לו לגור בארץ, כמבואר בהלכות עבודה זרה פרק י הלכה ו. בהלכה זו לא מוזכרים עבדים שלא קיבלו על עצמם אף שבע מצוות בני נח משום שאסור להחזיקם והבעלים חייב לשחררם. (סט) אך אסורים לעשות מלאכה ליהודי בשבת, כמבואר בהרחבה בפרק ו. (ע) כמבואר בהלכות עבודה זרה שצוינו בהערה 68.

הואיל וגר תושב^{עא} **עושה מלאכה לעצמו בשבת, וגר צדק הרי הוא כישא לכל דבר, כמי נאמר** **"וינפש בן אמתך והגר"**? **זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של ישא**^{עב}, **כמו בן אמתו**; [ועליו נאמר] **שלא יעשה מלאכה לישא רבו בשבת**^{עג}, **אבל לעצמו עושה; ואפילו היה זה הגר עבדו, הרי זה עושה לעצמו**^{עד}.

(עא) שאינו עבד, ואף יהודי לא אחראי על מעשיו. (עב) עובד אצל יהודי, ובעליו אחראי על מעשיו. (עג) זוהי מנוחתו בשבת. (עד) אף גר תושב שהוא עבד של יהודי מותר לעשות מלאכה לעצמו. אולם, אסור לבעליו להעביד אותו יותר מידי בשבת וראוי שלא יעביד אותו כלל. הלכה זו נאמרה על גר תושב שהוא עבד כנעני, אך יהודי או גר צדק שהוא עבד של יהודי, נקרא עבד עברי ואסור לעשות מלאכה בשבת אף לעצמו.

15. שמות-משפטים, כג, יב.

כישא: שטת רבינו בדין שביתת עבדו וביאור החידוש וההוספה בתיבות "כישא בחול" - לקו"ש חל"א ע' 119, יין מלכות סל"ד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

פרק כא

איסורים שאסרו חכמים כדי להישמר מעשר המלאכות הראשונות בל"ט המלאכות האסורות בשבת, מחרישה עד לישא.

א. נאמר בתורה¹⁶ "תשבת" - [כלומר:] אפלו מדברים שאינן מלאכה, חייב לשבת מהן^א. ודברים הרבה הן, שאסרו חכמים משום שבות - מהן דברים, אסורים מפני שהן דומים למלאכות^ב, ומהן דברים, אסורים גזירה שמה יבוא מהן אסור סקילה^ג; ואלו הן:

(א) אך אסרו רק דברים העלולים לגרום לעשיית מלאכה. (ב) ואנשים עלולים לחשוב שמלאכות אלו אינן אסורות בשבת. (ג) האדם עלול לעבור על מלאכה כתוצאה ממעשים שונים, כמבואר בפרקים הבאים.

ב. כל המשוה גמול, הרי זה חייב משום חורש^ה; לפיכך, אסור להפנות בשדה הנירה בשבת, שמה ישוה גמול. המפנה את האוצר בשבת, מפני שהוא צריך לו לדבר מצוה, כגון שיכניס בו אורחים, או קובע בו מדרש^ו - לא יגמר^ז את כל האוצר, שמה יבוא להשוות הגמול. טיט שעל גבי רגלו, מקנחו בכתל או בקורה, אבל לא בקרקע, שמה יבוא להשוות הגמול. לא ירק בקרקע וישוף^ח - [ישפשף את הרוק] ברגלו, שמה ישוה גמול; ומתיר לדרס הרק שעל גבי הקרקע, והולך לפי תמוי.

(ד) ממלא עפר בגומות הנמצאות בשדה. (ה) אך המשוה גומות בבית חייב משום בונה, כמבואר בפרק י הלכה יב. (ו) שדה חרושה שלא נזרעה ויש בה גומות רבות. (ז) ואינו מתכוון להשוות גומות.

ג. נשים המשחקות באגוזים ושקדים וכיוצא בהן - אסורות לשחק בהן בשבת, שמה יבוא להשוות הגמול^ט. ואסור לכבד^י את הקרקע, שמה ישוה גמול, אלא אם כן היה רצוף^{יא} באבנים. ומתיר לזלף^{יב} מים על גבי הקרקע^{יג}, ואינו חושש

שמה ישוה גמול, שהרי אינו מתכוון לכך. אין סכין את הקרקע [בשמן], ואפלו היה רצוף באבנים; ואין נופחין אותו [במפוח, כדי להרחיק את האבק], ואין מדיחין אותו^{יד} - אפלו ביום טוב, קל וחמר בשבת - שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול, ויבוא להשוות הגמול בזמן שהוא עושה כן במקום שאינו רצוף [באבנים].

(ח) עבור המשחק. (ט) על מנת לנקות את האבק שעליה, אף אם הקרקע אינה מרוצפת באבנים.

ד. חצר שנתקלקלה [והתמלאה בכרן] בימי גשמים, מביא תבן ומרדה^{טו} בה^{טז}; וכשהוא מרדה, לא ירדה לא בסל, ולא בקפה, אלא בשולי [תחתית] הקפה - שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול, ויבוא להשוות גמול.

(י) על מנת לכסות את הבוץ. היתר זה הוא דווקא בתבן משום שהוא ראוי למאכל בהמה והאדם לא מקצה אותו רק לכיסוי הבוץ, אך דבר שאינו ראוי לדבר אחר, כמו חול, אסור להשתמש בו בשבת לצורך זה.

ה. המשקה את הזרעים, חייב משום זורע; לפיכך אסור לשאב [מים] מן הבור בגלגל^{יז} - גזירה, שמה ימלא [מים גם] לגנותו ולחרפתו. ומפני זה, אם היה הבור של גלגל בחרצית^{יח}, מתיר למלאת ממנו בגלגל. (יא) מתקן לשאיבת מים על ידי דלי המיועד לשאיבת מים רבים. (יב) שלא נמצאת בסמוך לגינה או חורבה.

ו. התולש, חייב משום קוצר; לפיכך, אסור לרדות דבש מפורתו בשבת^{יט}, מפני שהוא פתולשי^כ. אין עולין באילן, בין לח בין יבש; ואין נתלין באילן, ואין נסמכין [נשענים] באילן. ולא יעלה מבעוד יום [לפני שבת] לישוב שם כל היום כלו. ואין משתמשין במחבר לקרקע כלל - גזירה שמה יתלש.

(יג) במקרה שהדבש מחובר ודבוק לכוורת. (יד) אך אם הדבש צף על הכוורת, מותר לרדותו.

ז. פרות שנשרו בשבת, אסור לאכלן עד מוצאי שבת - גזירה שמה יתלש^{כא}. הדס המחבר, מתיר להריח בו, [משום] שאין הנתיב^{כב} אלא להריח

16. שמות-משפטים, כג, יב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

על פי שישברו, אין בכך הפסד גדול, שהרי הכל להתקנה עומד [מיועד], ולהפסד מועט לא חששו. היו השקים גדולים ומלאים כלי זכוכית וכיוצא בהם^כ, פורק [אותם] בנחת [כרגיל]. ומכל מקום, לא יניחם שם על גבי בהמה - משום צער בעלי חיים^{כט}.

(כד) מאלהם, כי אסור לו לגעת בהם בידיו. (כה) וכך הכלים לא יישברו. (כו) ואין חשש שהכלים יישברו. (כז) לא התירו לטלטל דברים האסורים בטלטול על מנת למנוע הפסד מועט. (כח) ואם הם יישברו, יהיה הפסד גדול לבעלים. (כט) שהוא אסור מהתורה.

יא. המדבק פרות עד שיעשו גוף אחד, חיב משום מעמר. לפיכך, מי שנתפזרו לו פרות בחצרו - מלקט על יד על יד [=מעט מעט] ואוכל; אבל לא יתן לא לתוף הסל ולא לתוף הקפה, כדרך שהוא עושה בחל; שאם עשה כדרך שהוא עושה בחל - שקמא וכבשם [ידיחקם] בידו בתוף הקפה, ויבוא לידי עמור. וכן אין מקבצין את המלח וכיוצא בו, מפני שגורא במעמר.

(ל) אך הוא לא מעמר ממש, משום שאין עימור אלא בגידולי קרקע כמבואר בפרק ח הלכה ה.

יב. מפרק - חיב משום דשלא; והסוחט זיתים וענבים לב - חיב [מהתורה] משום מפרק^ל; לפיכך, אסור [מדרבנן] לסחוט תותים ורמונים, הואיל ומקצת בגי אדם סוחטים אותם בזיתים וענבים - [יש חשש] שקמא יבוא לסחוט זיתים וענבים. אבל שאר פרות, כגון פרישין [חבושים] ותפוחים ועזרורים [פרי הדומה לתפוח] - מתיר לסחוט בשבת, מפני שאינן בגי סחיטה^{לד}.

(לא) כמבואר בפרק ח הלכה ז. (לב) שרגילים לסחוט אותם עבור השמן והיין היוצא מהם. (לג) מכיוון שמפריד את המשקה מהפרי. (לד) פירות אלו מיועדים לאכילה ואין רגילות לסחוט אותם לשתייה, ולכן הסחיטה לא נחשבת הפרדת משקה מהפרי אלא הפרדת אוכל מאוכל שאין בה אסור.

יג. כבשין [פירות שנכבשו בחומץ] ושלקות [פירות שנחשלו] שסחטן - אם [סוחט אותם כדי] לברך גופן^{לה}, מתיר; ואם [כדי] להוציא ממימיהן, אסור. ואין מרסקין את השלג שיזובו [יזלו] מימיו, אבל מרסק הוא לתוף הכוס או לתוף הקערה^{לז}. השום והבסר [ענבים שלא

בו, והרי ריחו מצוי [=קיים ללא תלישה]; אבל אתרוג ותפוח וכל [פרי] הראוי לאכילה, אסור להריח בו במחבר - גזרה שקמא יקץ [=יקטוף] אותו לאכלו.

(טו) בשבת, ופירות אלו מותרים מיד במוצאי שבת כי לא נעשתה בהם מלאכה.

ח. אילן שהיו שרשי גבוהין מן הארץ שלשה טפחים, אסור לישב עליהן^ט; ואם אינן גבוהין שלשה, הרי הן כארץ^י. היו באין [כפופים] מלמעלה משלשה לתוף שלשה, מתיר להשתמש בהן^י; היו גבוהין שלשה^ט, אף על פי שצדן אחד שנה לארץ, או שיש חלל תחתיהן שלשה - אסור לישב עליהם.

(טז) כי אסור להשתמש במחובר לקרקע, כמבואר בהלכה ו. (יז) ומותר לשבת עליהם. (יח) בחלק שאינו גבוה שלושה. (יט) אך המקום מסביבם אינו גבוה שלושה.

ט. אין רוכבין על גבי בהמה בשבת - גזרה שקמא יחתך זמורה [=ענף] להנהיגה^כ. ואין נתלין בבהמה, ולא יעלה מבעוד יום לישב עליה בשבת^{כא}. ואין נסמכין לצדי בהמה^{כב}; וצדי צדדין^{כג} - מתירן [להישען עליהם]. עלה באילן בשבת - בשוגג, מתיר לירד; במזיד, אסור לירד. ובבהמה - אפלו במזיד - ירד, משום צער בעלי חיים. וכן פורקין [מורידים] המשאוי מעל הבהמה בשבת, משום צער בעלי חיים.

(כ) ויעבור על אסור תלישה. (כא) כפי שאסור לעשות כך באילן, כמבואר בהלכה ו. (כב) אין להישען על דבר הסמוך או הקשור לבהמה. (כג) דבר הסמוך לצדי הבהמה.

י. כיצד? היתה בהמתו טעונה שליף [=שק] של תבואה - מכניס ראשו תחתיו [תחת השק], ומסלקו [מזיזו בראשו] לצד אחר, והוא [השק] נופל מאליו. היתה בא מן הדרך בלילי שבת, ובהמתו טעונה [משא] - ששיגע לחצר החיצונה [החצר הראשונה של העיר], נוטל את הכלים הנטלין [המותרים בטלטול] בשבת; ושאין נטלין - מתיר החבלים והשקין נופלין^{כד}. היו בשקין דברים המשתברין - אם היו שקין קטנים, מביא פרים וכסותות ומניח תחתיהן, והשקין נופלין על הפרים^{כה}; שהרי אם ירצה לשלף הפר, שולף, מפני שהשקים קטנים וקלים^{כז}, ונמצא שלא בטל כלי [משימוש בשבת]. היתה טעונה עשתות של זכוכית [=זכוכית גולמית] - מתיר השקים והן נופלין; [מכיוון] שאף

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אף על פי שמתר למלל מלילות בראשי אצבעותיו,
- כשהוא מנפח [=ברירה באמצעות הוצאת אור], מנפח בידו
אחת בבל כחו - אבל לא בקננו ולא בתמחוי [=כלים
שאינם מיועדים לברירה], גזרה שמה ינפה בנפה ובכברה
[=כלים המיועדים לברירה], שהיא חיבב. והמשמר [=מנפה]
שקמרים, תולדת בורר או מרקד הוא; לפיכך, אף
על פי שמתר לסגן יין צלול [=ללא שמרים] או מים
צלולין בסודרין או בקפיפה מצרית - לא יעשה
גמה בסודר [ע"י דחיסתו לפי הכלל]; [כדי] שלא יעשה פדרף
שהוא עושה בחל, ויבוא לשמר במשמרת [=מסננת].
וכן אסור לתלות [=לפתוח] את המשמרת פדרף שהוא
עושה בחל - שמה יבוא לשמר. וכן המתבין [=מייצר
חמאה מהחלב], תולדת בורר הוא; לפיכך, אף על פי
שנותנין שמשמן וגוזזים לדבש, לא יתבין [=יפריד
אותם מהדבש] בידו.

מט) כמבואר בפרק ח הלכה יא. נ) כמבואר בהלכה יד.
נא) אך לא בשתי ידיים. נב) מהתורה, אם יבורר בנפה
ובכברה. נג) מסנן את היין מהשמרים. נד) כמבואר
בפרק ח הלכה יד.

יח. המתבין את הירק [התלוש מהקרקע] דק דק כדי
לבשלו - הרי זה תולדת טוחן, וחיבב; לפיכך, אין
מרסקין לא את השחת [=תבואה] ולא את הקרובין
לפני בהמה, בין דקה [=צאן] בין גסה [=בקר] - מפני
שנראה כטוחני. אבל מתבין את הדלועין לפני
בהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים - שאין טחינה
בפרותה. ומתירין אלמות של עמיר [=קש] לפני
בהמה, ומפספס [=מפריד] בידו אלמות קטנות; אבל
לא אלמות גדולות, מפני הטרח שבהן.

נח) אך מותר לחותכו, אם אוכלו מייד לאחר החיתוך.
נו) בגלל שהבהמה יכולה לאכול את הירקות אף אם לא
יסקנו אותם, ריסקו המאכלים הוא ריסקו שלא לצורך ונראה
הדבר כטחינה. נז) כי הבהמה והכלב לא יכולים לאכול
אותם ללא חיתוך. נח) שאוכלים אותם לאחר הטחינה.
מילים אלו הן הטעם לכך שאיסור ריסקו השחת לבהמה
הוא רק מפני שנראה כטוחן אך אין הדבר נחשב טחינה
גמורה. נט) על מנת שהבהמה תריח היטב את ריח הקש
וכך תרצה לאוכלו.

יט. חבילי סיא וזוזב וקורנית וכו' וצא בהן,
שהקניסן למאכל בהמה - מסתפק [=נוטל] מהן סא,
וקוטם [=קוצץ] ואוכל בראשי אצבעותיו; אבל לא

בשלח] והמלילות [=שיבליים] שרסקן מבעוד יום - אם
מחפרין דיקה [=כתישה], אסור לו לגמר דיקתן
בשבת; ואם מחפרין שחיקה ביד, מתר לו לגמר
שחיקתן בשבת לח. לפיכך, מתר לו לגמר שחיקת
הריפות [=חיטה גרוסה] בעץ הפרור [=כף גדולה] בתוך
הקדרה בשבת, אחר שמורידין אותה מעל האשיל.

לה) ולא צריך את המים היוצאים מהם. לו) לצורך מסוים.
לז) כי סחיטת השלג לא ניכרת. לח) משום שנדרשת
עבורם רק שחיקה קטנה. לט) אך כאשר הקדרה מונחת
על האש, הדבר עלול לגרום שהאדם יכשל באיסור בישול.

יד. המולל [=מפרק] מלילות [בידי] - מולל בשנוי,
כדי שלא יראה כדשמה. היוגן בפיו, פטור מ; ואם
היה גונח מ; - מתר לו לינק בפיו, מפני שהוא מפרק
כלאחר יד, ומשום צער לא גזרו [=לא אסרו זאת חכמים],
ואף על פי שאין שם סכנה מ.

מ) כמות קטנה בראשי אצבעותיו. מא) המלילה נראית
כדישה אך היא לא נחשבת דישה גמורה, משום שהיא
נעשית ביד ולא בכלי. מב) אבל אסור לעשות זאת, משום
שהוא מפרק ומפריד את החלב מהבהמה. מג) סובל
מכאבים, שצריך לינוק חלב לרפואתו. מד) בשינוי, שאינו
אסור מהתורה אלא מדברי חכמים. מה) אך במקרה שיש
סכנת חיים מותר לעשות אף מלאכה האסורה מהתורה,
כמבואר בפרק ב.

טו. פרות שזבו מהן משקין [מאליהם] בשבת - אם
זיתים וענבים הם - אסור לשותות אותן המשקין
עד מוצאי שבת; גזרה שמה יתבון ויסחט אותן
בשבת. ואם תותים ורמונים הם - אם הכניסן [ייעד
אותם] לאכילה, משקין שזבו מהן מתרין; ואם
הכניסן לדרכן [=לסוחטם], משקין שזבו מהן אסורין
עד מוצאי שבת.

מו) שכולם סוחטים אותם. מז) שלא רגילים לסחוט
אותם, כמבואר בהלכה יב.

טז. זיתים וענבים שרסקן מערב שבת, ויצאו
מהן משקין מעצמן - מתרין; וכן חלות דבש [=דונג]
שרסקן מערב שבת - משקין היוצאין מהן בשבת,
מתרין; [מכיוון] שאין פאן מקום לגזרה [שמה יסחוט אותם],
שכבר רסקן מבערב מ.

מח) ואף אם יוסיף לסחוט אותם בשבת, לא יתחייב על כך
מהתורה.

יז. זורה ובורר, מאבות מלאכות הן מט. לפיכך,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וּמְלַח בְּכָל מְקוֹם. נִגְפָה [לְקַחְתָּ] יָדוֹ אוֹ רִגְלוֹ - צוּמְתָהּ [מְכוּצָה] בֵּינֵינוּ, וְאֵינוֹ צוּמְתָהּ בְּחֻמֵּי עַבְיָה; וְאֵם הִזָּה עֲנֵג [אִיסוּרִים], אָף בֵּינֵינוּ אִסוּרֵי.

סז) כי לא משתמשים בהם אנשים בריאים. סח) כי גם אנשים בריאים משתמשים בו. סט) המחיר של שמן ורד הוא יקר, ולכן בדרך כלל לא משתמשים בו אנשים בריאים. ע) במכה שאין בה סכנה. עא) על מנת לעצור את הדם. עב) חומץ מועיל יותר מיין לעצירת הדם ורגילים להשתמש בו לצורך זה, ולכן הוא נחשב כרפואה האסורה בשבת. עג) כי לאדם זה, יין מועיל לעצירת הדם כמו חומץ.

כד. הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנּוֹ - לֹא יִגְמַע [לְגוֹם] בְּהֵן אֶת הַחֻמֵּי, וְיִפְלֹט; וְאֵבֶל מְגַמַּע הוּא, וְיִבְלַע. הַחוֹשֵׁשׁ בְּגִרְוֹנוֹ, לֹא יַעֲרֹנֵנוּ [יִגְרֹנֵנוּ] בְּשִׁמְנוֹ; וְאֵבֶל בּוֹלַע הוּא שִׁמְנוֹ הַרְבֵּה - וְאֵם נִתְרַפָּא, נִתְרַפָּא [וְאֵין בְּכָן אִיסוּר]. אֵין לֹעֲסִין אֶת הַמַּצְטִיטָה, וְאֵין שֹׁפִין [מִשְׁפִּשְׁפִּים] אֶת הַשֵּׁנִים בְּסֵם בְּשִׁבְתָּהּ, בְּזִמְנוֹ שֶׁמִּתְכַּנֵּן לְרִפּוּאָה; וְאֵם נִתְכַּנֵּן לְרִיחַ הַפֶּה, מִתֵּר.

עד) את החומץ מפיו, כי ניכר שגמיעת החומץ היא לצורך רפואה. עה) שרף הנוסף מהעצם, ומשתמשים בו לרפואה ולריח הפה.

כה. אֵין נוֹתֵנִין יֵין לְתוֹךְ הָעֵינַיִם, אֲבָל נוֹתֵן הוּא עַל גִּב הָעֵינַיִם. וְרֵק תִּפְלֵעַ, אֲפִלּוֹ עַל גִּב הָעֵינַיִם אִסוּרֵי. קִילּוֹר [מִשְׁחַח עֵינַיִם] שֶׁשָּׂרָה אוֹתוֹ [בְּמִים] מְעַרְבֵּ שֶׁבֶת - מְעַבְּרֵנוּ עַל גִּב עֵינָיו בְּשִׁבְתָּהּ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ [אֵין בְּכָן אִיסוּר רִחִיעָה]. מִי שֶׁלָּקָה בְּאֶצְבָּעוֹ, לֹא יִכְרֹךְ עָלָיו גָּמִי כְּדִי לְרַפְּאוֹתוֹ; וְלֹא יִדְחֲקֵנוּ [לִחֹץ עַל מְקוֹם הַמַּכָּה] בִּידוֹ כְּדִי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ דָם.

עו) כי הדבר נראה כרפואה. עז) כי הדבר נראה כשטיפת העיניים ולא כרפואה. עח) הרוק הראשון בבוקר לאחר השינה וללא טעימה כלשהי לפני היריקה. עט) כי ברוק זה משתמשים רק לרפואה ולא לצורך אחר.

כו. אֵין נוֹתֵנִין [מִים] חֻמֵּי וְשִׁמְנוֹ עַל גִּבֵּי הַמַּכָּה, וְלֹא עַל גִּבֵּי מוֹךְ שֶׁעַל הַמַּכָּה, וְלֹא עַל גִּבֵּי מוֹךְ לְתַנּוֹ עַל הַמַּכָּה בְּשִׁבְתָּהּ; אֲבָל נוֹתֵן הוּא [מִים חֲמִים אוֹ שֶׁמֶן] חוּץ לַמַּכָּה, וְשׁוֹתֵת וְיוֹרֵד לַמַּכָּה. וְנוֹתֵנִין מוֹךְ יָבֵשׁ עַל גִּבֵּי הַמַּכָּה; וְאֵם הִזָּה עֵתִיק [מִן-יֶשֶׁן שֶׁמֶרְפָּא אֶת הַמַּכָּה] - אִסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּרִטָּה [תַּחְבוּשָׁת].

פ) על מנת שהבגדים לא יתלכלכו מדם המכה. דבר זה מותר משום שמוך יבש אינו מרפא את המכה.

בִּידוֹ הַרְבֵּה - [כִּדִּי] שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחֵל, וְיִבּוֹא לְדַק [לְכַחוּשׁ].

ס) מיני צמחים המשמשים להסקה או למאכל בהמה, שגם אדם יכול לאוכלם. סא) אך אם ייעדם להסקה אסור להשתמש בהם בשבת, כמבואר בפרק כו הלכה יח.

כ. הַצִּירִף לְדַק פְּלִפְלִים וְכִיּוּצָא בְּהֵן, לְתֵן לְתוֹךְ הַמַּאֲכָל בְּשִׁבְתָּהּ - הִרִי זֶה כּוֹתֵשׁ בִּיד [קֵת] הַסִּפִּין, וּבִקְעָרָהּ. אֲבָל בְּמִכְתָּשֶׁת ס - חִיב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טוֹחֵן; לְפִיכָךְ, אִסוּר לְכִרְיָא לְהִתְרַפְּאוֹת בְּשִׁבְתָּה - גְּזֵרָה שְׁמָא יִשְׁחַק סְמָנִין [סְמִי רְפוּאָה].

סב) ולא מתכוון לאכול אותם מייד. סג) הכתישה מותרת בשני שינויים: הכתישה לא נעשית בכלי מיוחד המיועד לכתישה, וכן קבלת המינים הכתושים לא נעשית בכלי מיוחד המיועד לקבלה. סד) אם לא עשה את שני השינויים המבוארים בהערה הקודמת.

כא. בִּיצֵד? לֹא יֵאָכֵל דְּבָרִים שֶׁאֵינֶן מֵאֲכָל בְּרִיאִים, כְּגוֹן אֲזוּבִין וּפִיָּאָה [מִיֵּי צִמְחִים]; וְלֹא דְּבָרִים הַמְּשַׁלְּשִׁין, כְּגוֹן לַעֲנָה [סוּג עֵשֶׂב] וְכִיּוּצָא בֵּה. וְכֵן לֹא יִשְׁתֶּה דְּבָרִים שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לְשִׁתּוֹתָם, כְּגוֹן מִים שֶׁבְּשָׁלוּ בּוֹ סְמָנִין [תְּרוּפָה] וְעֹשִׁיבִים.

כב. אוֹכֵל אָדָם [מִתּוֹךְ לֵאכּוֹל] אֲכָלִין וּמִשְׁקִין שֶׁדֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לְאֲכָלָן וּלְשִׁתּוֹתָם, כְּגוֹן הַסֶּסֶבֶר וְהַקְּשׁוֹת וְהָאֲזוּב [מִיֵּי צִמְחִים]; אָף עַל פִּי שֶׁהֵם מְרַפְּאִין סה, וְאוֹכְלֵן כְּדִי לְהִתְרַפְּאוֹת בְּהֵן - מִתֵּר, הוֹאִיל וְהֵן מֵאֲכָל בְּרִיאִים. שְׁתֵּה חֲלִיתִית [צִמְחַת חֲרִיף] מִקֶּדֶם הַשֶּׁבֶת, וְהִרִי הוּא שׁוֹתָה וְהוֹלֵךְ ס - מִתֵּר לְשִׁתּוֹתָהּ בְּשִׁבְתָּהּ, בְּמִקּוֹמוֹת שֶׁנִּהְיָגוּ הַבְּרִיאִים לְשִׁתּוֹת הַחֲלִיתִית; וְשׁוֹתִין זֵיתוֹס הַמַּצְרִי [מֵאֲכָל רְפוּאִי שֶׁדֶּרֶךְ בְּרִיאִים לֵאכּוֹל] בְּכָל מְקוֹם.

סו) צמח החלתית מרפא את האדם רק אם הוא שותה את מימיו במשך שלושה ימים רצופים, ולכן עליו להמשיך לשתות את החלתית בשבת.

כג. וְכֵן שְׁמָנִים שֶׁדֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לְסוּף בְּהֵן - מִתֵּר לְסוּף בְּהֵן בְּשִׁבְתָּהּ, וְאָף עַל פִּי שֶׁנִּתְכַּנֵּן לְרִפּוּאָה; וְשֶׁאֵין הַבְּרִיאִים סְכִין בְּהֵן, אִסוּרִין. הַחוֹשֵׁשׁ [כּוּבָא] בְּמִתְנָיו - לֹא יִסּוּף [אֶת מִתְנָיו עִם] יֵין וְחֻמֵּי ס, אֲבָל סף הוּא אֶת [עִם] הַשֶּׁמֶן ס; וְלֹא [וְסוּף עִם] שֶׁמֶן וְרֵד, אֲלֵא בְּמִקּוֹם שֶׁהַבְּרִיאִים סְכִין אוֹתוֹ ס. וּמִתֵּר לְסוּף שֶׁמֶן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יָדֵיו מְלַכְלָכוֹת בְּצוּאָה אוּ בְטִיט, גּוֹרֵד בְּדָרְכּוֹ וְאִינוֹ
חוֹשֵׁשׁ^פ. סָכִין וּמַפְרִיכִין [=גירוד פצע] לְאָדָם לְעֻנְגוֹ,
אֲבָל לֹא לְבִהמָה^פ; וְאִם הָיָה לָהּ צַעַר, מִתֵּר לְהִסִּיר
צַעְרָהּ בְּסִיכָה וּפְרוּף^פ. בְּהִמָּה שְׂאֵכֶלָה בְּרִשְׁיָנִין
[=מאכל בהמה] הִרְבָּה [וחלתה במעיה כתוצאה מכך], מְרִיצִין אוֹתָהּ
בְּחֶצֶר בְּשָׂבִיל שְׂתַתְּרָפָא; וְאִם אֲחֻזָּה [שטף] דָּם,
מַעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּמִים בְּשָׂבִיל שְׂתַצְטָנָן, וְאִין
חוֹשֵׁשִׁין שָׁמָּה יִשְׁחַק לָהּ סִמְנִין^פ.

(פו) השימוש במגדרת אסור מכיוון שכך רגילים להתגרד
ביום חול, אך כאשר ידיו מלוכלכות אין הדבר דומה לדרך
הגירוד ביום חול ולכן מותר לו להתגרד במגדרת. (פו) כי
אסור לטרוח בשבת לצורך עינוג הבהמה. (פח) כי צער
בעלי חיים אסור מהתורה, כמבואר בהלכה י. (פט) כי לא
אכפת לו לדחות מעט את רפואת הבהמה.

לא. אין מקיאין [=גורמים להקיא] אֶת הָאֵכֶל בְּשִׁפְתָּה.
בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בָּסֵם [=באמצעות סם] - שָׁמָּה
יִשְׁחַק סִמְנִין; אֲבָל לְהִכְנִים יָדוֹ לְתוֹךְ פִּיו וּלְהִקְיָא,
מִתֵּר. וְאִסוּר לְדַחֵק בְּרִסּוֹ שֶׁל תִּינוּק פְּדִי לְהוֹצִיא
הָרִאִי [=צרכים] שָׁלוֹ - שָׁמָּה יָבוֹא לְהִשְׁקוֹתוֹ סִמְנִין
הַמְשֻׁלְשָׁלִין. וּמִתֵּר לְכַפּוֹת פּוֹס [חמה] עַל הַטְּבוֹר
בְּשִׁפְתָּה [=כעין כוסות רוח] פְּדִי לְהַעֲלוֹתוֹ. וְכֵן מִתֵּר לְחַנּוּק
[ליישר מפרקתו] וּלְלִפְפָּה [בבגדים] אֶת הַקָּטָן^ז, וּלְהַעֲלוֹת
אֲזָנָיִם [=להחזיר הלסת למקומה] בֵּין בֶּיֶד בֵּין בְּכָלִי, וּלְהַעֲלוֹת
אֲנָקְלִי [=קצה מפתח חלב]; שָׁפֵל אֱלוֹ וְכִיּוּצָא בֵּהֶן - אִין
עוֹשִׂין אוֹתָן בְּסִמְנִין פְּדִי לְחֹשׁ [=שנחשוש] לְשִׁחִיקָה,
וְיֵשׁ לוֹ צַעַר מִהֶן.

(צ) תינוק לאחר הלידה. איברי גופו של התינוק לא מחוברים
היטב לאחר הלידה, והבגדים מייצבים ומחזקים את גופו.

לב. המְרַקֵּד, מְאָבוֹת מְלֹאכוֹת. לְפִיכָּה אִין כּוֹבְרִין
[=מנפים] אֶת הַתֵּבֶן בְּכִבְרָה; וְלֹא יֵנִיחַ הַכִּבְרָה שֵׁישׁ בֵּה
תֵּבֶן בְּמָקוֹם גָּבוֹה בְּשָׂבִיל שְׂיִירֵד הַמוֹץ [=הקליפה] -
מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִרְקָד. אֲבָל נוֹטֵל הַתֵּבֶן בְּכִבְרָה
וּמוֹלִיךְ [אותה] לְאַבְסָא^ז, אָף עַל פִּי שְׂיִירֵד הַמוֹץ
בְּשַׁעַת הוֹלָכָה - שֶׁהָיָה אִינוֹ מִתְּפֹנֵן לָכָּה.

(צא) מקום האכילה של הבהמות.

לג. מְגַבֵּל [=מערכב מים וקמח], חֵיב מְשׁוּם לָשׁ;
לְפִיכָּה אִין מְגַבְלִין קֶמַח קָלִי [=שנעשה מחטה קלוייה]

כז. רְטִיָּה • שְׂפָרְשָׁה
עַל גְּבִי כָלִי, רְטִיָּה . . . הַמְכָּה א"א זֶה שְׁבוּשׁ
[=נפלה] אֲלֵא מַחְזִירִין אִפִּילוֹ מַעַל גְּבִי
קֶרֶקֶע.
מַחְזִירִין אוֹתָהּ [למקומה];
וְאִם פְּרִשָּׁה עַל גְּבִי קֶרֶקֶע, אִסוּר לְהַחְזִירָהּ פֹּא.
וּמִגְנִיחִין רְטִיָּה עַל גְּבִי הַמְכָּה לְכַתְחָלָה בְּמִקְדָּשֶׁכָּה,
שְׂאִין אִסוּר שָׁבוֹת [=איסורים מדברי חכמים] בְּמִקְדָּשׁ. וּבְכָל
מָקוֹם [=אף לא בבית המקדש], מְקַנְחִין פִּי [-מגנבים את] הַמְכָּה;
וְאִין מְקַנְחִין אֶת הָרְטִיָּה, שָׁמָּה יִמְרַח פִּי.

(פא) כי החזרת הרטייה מהקרקע נראית כהנחת רטייה
חדשה, ואסור להניח רטייה חדשה על המכה בשבת.
(פב) אם יש בכך צורך לעבודת המקדש. כהן שיש לו רטייה
ועובד בבית המקדש, חייב להסיר את הרטייה מגופו לפני
העבודה כי הרטייה חוצצת בין בגדי הכהונה לגופו וחציצה
פוסלת את העבודה. לכן, מותר לכהן העובד בבית המקדש
להניח רטייה חדשה על המכה בסיום העבודה, כי אם יהיה
אסור לו לעשות זאת, הוא לא ירצה להסיר את הרטייה לפני
העבודה וכך יימנע מעבודה בבית המקדש. (פג) את
הרטייה ויעבור על איסור, כמבואר בפרק יא הלכה ו.

כח. סָכִין [=עם שמן] וּמִמְשָׁמְשִׁין [=מעסים] בְּבִגֵּי מַעִים
[הבטן] בְּשִׁפְתָּה - וְהוּא [ובלבר] שְׂשִׁסּוֹף וּמִמְשָׁמֶשׁ בְּבַת
אֶחָת, פְּדִי שָׁלֹא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחָל.
וְאִין מִתְּעַמְלִין בְּשִׁפְתָּה. אִי זֶה הוּא מִתְּעַמֵּל? זֶה
שְׂדוּרְסִים עַל גּוֹפּוֹ בְּכַח עַד שְׂיִיגַע [ייתעייף] וְיִזְיַע, אוּ
שְׂיִהֲלָה עַד שְׂיִיגַע וְיִזְיַע - שְׂאִסוּר לִיגַע אֶת עַצְמוֹ
פְּדִי שְׂיִזְיַע בְּשִׁפְתָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְפוּאָה. וְכֵן אִסוּר
לַעֲמֹד בְּקֶרֶקֶע דִּימוֹסוֹת [=מעיינות מרפא] שְׂבָאָרָן
יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שְׂמַעְמַלָת וּמִרְפָּאָה.

כט. אין רוחֲצִין בְּמִים שְׂמִשְׁלָשְׁלִין [=גורמים לשלושול],
וְלֹא בְטִיט שְׂטוּבְעִין בּוֹ, וְלֹא בְּמִי מִשְׁרָה [שנשרה בהם
פשתן] הַבְּאוּשִׁים [=מלוכלכים], וְלֹא בְּמִם סְדוּם [=המלח],
וְלֹא בְּמִים הָרָעִים [=מסריחים] שְׂבִיִּים הַגָּדוֹל - מִפְּנֵי
שָׁפֵל אֱלוֹ צַעַר הֵן, וְכַתוּב^ז: "וְקִרְאָתָהּ לְשִׁפְתָּה
עֻנְגָּה"^פ; לְפִיכָּה, אִם לֹא נִשְׁתַּהֲהָ בָּהֶם, אֵלֹא עָלָה
מִיד - אָף עַל פִּי שֵׁישׁ לוֹ חֲטָטִין [=שחין] בְּרִאשׁוֹ [והוא
מתרפא מכך], מִתְּרַפָּה.

(פד) צריך להתענג בשבת ואסור להצטער בה. (פה) כי אין
בכך צער.

ל. אין מתגַּרְדִּין בְּמַגְרָדָת [=כלי לגירוד הגוף]; וְאִם הָיָה

הַרְבֵּה, שָׁמָּה יָבוֹא לְלוּשׁ קֶמַח ^[רגיל] שְׂאִינוֹ קָלִי^{צב}. וּמִתֵּר לְגַבֵּל אֶת הַקָּלִי מֵעֵט מֵעֵט. אֲבָל תְּבוּאָה שְׁלֵא הִבִּיָּאָה שְׁלִישׁ ^[שלא הגיעה לשליש גידולה] שֶׁקָּלוּ אוֹתָהּ, וְאַחֵר כֵּךְ טָחְנוּ אוֹתָהּ טָחִינָה גָּסָה, שֶׁהָיָה הִיא כְּחֹלֶב^{צג}, וְהִיא הִנְקָרָא 'שְׁתִּית' - מִתֵּר לְגַבֵּל מִמֶּנָּה בְּחֻמֵּץ וּכְיוּצָא בּוֹ ^[אפילו] הַרְבֵּה בְּבֵת אֶחָד^{צד}; וְהוּא ^[ובלבד], שִׁיְהִיָּה ^[השתית] רָךְ; אֲבָל קָשָׁה - אָסוּר ^[בגיבול], מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּלֹשׁ^{צה}. וְצָרִיף לִשְׁנוֹת^{צי}; כִּיצַד? נוֹתֵן ^[מניח בכל] אֶת הַשְּׁתִּית, וְאַחֵר כֵּךְ נוֹתֵן אֶת הַחֻמֵּץ.

לֹא. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּמִי שֶׁמְזוֹנְתִּיו עָלָיו ^[מוטלים על אחריות הבעלים], כְּגוֹן בְּהֶמְתּוֹ וְחִתּוֹ וְיוֹנֵי הַבֵּית וְאַזְיֵן וְתִרְנָגוּלִין; אֲבָל מִי שֶׁאֵין מְזוֹנְתִּיו עָלָיו, כְּגוֹן חֲזִיר וְיוֹנֵי שׁוֹכֵף וְדְבוּרִים - לֹא יִתֵּן לִפְנִיָּהּ לֹא מְזוֹן לֹא מִים. וּמִתֵּר לְאָדָם לְהַעֲמִיד בְּהֶמְתּוֹ עַל גִּבֵּי עֲשָׂבִים וְהִיא אוֹכֵלֶת^{צח}, אֲבָל לֹא יַעֲמִיד אוֹתָהּ עַל גִּבֵּי דָבָר שֶׁהִקְצָה^{צט}. וְעוֹמֵד בִּפְנִיָּה ^[מותר לחסום את הבהמה] כְּדִי שֶׁתַּחֲזִיר פָּנֶיהָ ^[תסתובב] לְדָבָר הַמְּקַצָּה ^[הנמצא במרחק מעט] וְתֹאכַל מִמֶּנּוּ^{צכ}. וְכֵן ^[הדיון] בְּיוֹם טוֹב.

צח) ולא חוששים שהוא יתלוש עשבים עבור הבהמה. צט) דבר הנחשב מוקצה, כי הוא עלול לשכוח ולטלטל את המוקצה עבור הבהמה. ק) מכיוון שהאדם עומד במרחק מהמוקצה, אין חשש שהוא יטלטל אותו עבור הבהמה.

~ יום שישי כ"ז סיון ~

פֶּרֶק כב

איסורים נוספים שאסרו חכמים מפני המלאכות האבות מל"ט המלאכות, מאפיייה ואילך.

א. רְדִית הַפֶּתַח - אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה מְלֹאכָה - אֶסְרוּ אוֹתָהּ חֲכָמִים, שָׁמָּה יָבוֹא לְאַפּוֹת. הַמְּדַבֵּיק פֶּת בַּתְּנוּר מִבְּעוֹד יוֹם ^[לפני שבת], וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם ^[בנסה השבת] - מִצִּיל מִמֶּנּוּ ^[מוציא מהתנור כמות] מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת^א, וְאוֹמֵר לְאַחֲרֵים: 'בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֶם'. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִרְדִּיָּה אֵינָה מְלֹאכָה, כִּשְׁהוּא מִצִּיל, לֹא יִרְדֶּה בְּמִרְדָּה ^[כלי המיוחד לכך] אֲלֹא בִסְפִין, כְּדִי לִשְׁנוֹת.

א) בעבר, היו מדביקים את הפת לדופן התנור ובסיום האפיייה היו מפרידים את הפת מהדופן ומוציאים אותה מהתנור, אך בימינו הפת נאפית כשהיא מונחת בתנור ללא הדבקה ולכן לא קיים איסור רדייה בשבת. ב) כמות

צב) גיבול קמח קלי אסור רק מדרבנן משום שהוא שרוף ומעורב באפר, ובאפר אין גיבול כמבואר בפרק ח הלכה טז. צג) ואף בחול אין גיבול, כמבואר שם. צד) כי השתית לא דומה לקמח, ולכן אין חשש שהאדם ילוש קמח רגיל. צה) אך מותר לגבול שתית קשה מעט מעט, כמו קמח קלי. צז) את סדר הגיבול בשתית רך, מדרך הגיבול ביום חול.

לד. הַמְרֹסָן ^[קליפות תבואה עבות] - אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רְאוּי לְגַבֵּל^{צו}, אֵין גּוֹבֵלִין אוֹתוֹ; שָׁמָּה יָבוֹא לְגַבֵּל הַעֶפֶר וּכְיוּצָא בּוֹ. וְנוֹתְנִין מִים עַל גִּבֵּי הַמְרֹסָן, וּמוֹלִיךְ בּוֹ הַתֵּרֶד ^[כף] שְׁתִּי וְעֶרֶב; אֲבָל אֵינוֹ מְמַרֵּס ^[מערבב] בִּידוֹ ^[בצורה רגילה, כדן], שְׁלֵא יִרְאָה כְּלֹשׁ. אִם לֹא נִתְעַרֵּב ^[המורסן על ידי הכף], מִנְעָרוֹ ^[מעבירין] מִכְּלִי לְכִלִּי עַד שִׁיתְעַרֵּב; וְנוֹתֵן ^[את המורסן המעורב] לִפְנֵי הַתֵּרֶד וְגוֹלִין אוֹ לִפְנֵי הַשְּׁוּרִים ^[שיאכלו אותו]. וּמִתֵּר לְעֶרֶב הַמְרֹסָן עַל דֶּרֶךְ זוֹ ^[באופן זה] בְּכִלִּי אֶחָד, וּמִחֲלֵק אוֹתוֹ בְּכִלִּים הַרְבֵּה. וְנוֹתֵן לִפְנֵי כָּל בְּהֶמָּה וּבְהֶמָּה; וּמִעֶרֶב בְּכִלִּי אֶחָד אֲפֹלוֹ כּוֹר ^[מידת נפח גדולה], אֲפֹלוֹ כּוֹרִים ^[שני כור]. צז) כמו אפר וחול, כמבואר בפרק ח הלכה טז.

לה. אֵין מְאָכִילִין בְּהֶמָּה חִיָּה וְעוֹף בְּשֶׁבֶת, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מְאָכִיל בְּחֹל - שָׁמָּה יָבוֹא לִידֵי כְּתִישָׁת קִטְנִיּוֹת, אוֹ לִידֵי לִישַׁת קֶמַח וּכְיוּצָא בּוֹ. כִּיצַד? לֹא יֵאָכִיל הַגָּמֵל בְּשֶׁבֶת מִאֲכָל ^[בכמות המספיקה ל] שְׁלֹשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה יָמִים, וְלֹא יִרְבִּיעַ ^[יורשיב] עֶגֶל וּכְיוּצָא בּוֹ וַיִּפְתַּח פִּיו וַיִּתֵּן לְתוֹכוֹ פְּרָשִׁינִין וּמִים בְּבֵת אֶחָת. וְכֵן לֹא יִתֵּן לְתוֹךְ פִּי יוֹנִים וְתִרְנָגוּלִים, לְמָקוֹם שְׂאִינֵן וְכוּלִין לְהַחֲזִיר ^[לפלוט]; אֲבָל מְאָכִיל הוּא אֶת הַבְּהֶמָּה מֵעַמֵּד ^[כאשר הבהמה עומדת], וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

א. אין נותנין לה מים צונגין, שהרי מתממקן הרבה; וכן לא יתן לתוכה פך של שמן, מפני שהוא כמבשלו. אבל נותן הוא מים חמין לתוך אמבטי של צונגין.^ט

(יב) שהורתחו בכלי אחר הנקרא 'כלי ראשון' משום שהוא היה על גבי האש, ולאחר הרתחה הם הועברו לאמבטיה הנחשבת 'כלי שני'. (יג) בכמות קטנה שתתחמם על ידי מי האמבטיה. (יד) המים הנמצאים באמבטיה מחוממים היטב מכיוון שהם מיועדים לרחיצה, ולכן אף אם האמבטיה היא כלי שני ועוצמת החום שלה פחותה מעוצמת החום של כלי ראשון - המים הנמצאים בה גורמים לרתיחת מים צונגים אחרים. (טו) כי עוצמת המים התחתונים גוברת על המים העליונים, וממילא המים מתקררים ולא מתחממים.

ו. מחם שפפה [=ריקן] ממנו מים - מתר לתן לתוכו מים צונגין, כדי להפשירי^{טז}; ומתר לצק מים חמין לתוך מים צונגין, או צונגין לתוך החמין^{יז} - והוא שלא יהיו בכלי ראשון, מפני שהוא [=הכלי הראשון] מתממקן הרבה. וכן קדירה רותחת - אף על פי שהורידה מעל האש, לא יתן לתוכה תבלין^{יח}; אבל נותן לתוכה מלח, [משום] שהמלח אינו מתבשל אלא על גבי אש גדולה. ואם צק [=יצק] התבשיל מקדירה לקערה - אף על פי שהוא רותח בקערה, מתר לו לתן לתוך הקערה תבלין; שפלי שני אינו מבשל.

(טז) מותר להכניס לתוכו מים קרים, כדי שהם יפשירו כתוצאה מהחום של המים. ולמרות שהדבר יכול לגרום לחיזוק הכלי, אין בכך איסור, משום שהאדם לא מתכוון לכך וייתכן שהכלי לא יתחזק כלל. (יז) מלבד אמבטיה, כמבואר בהלכה הקודמת. (יח) כי תבלין מתבשל במהירות אף בכלי שאינו נמצא על האש.

ז. אין שורין את החלתית^{יט}, בין בפושרין בין בצונגין^כ; אבל שורה אותו בתוך החמין. ואם שתה [את מי החלתית] יום חמישי וששי [לרפואה], הרי זה שורה בשבת בצונגין, ומניחו בחמה עד שיחם^{כא}, ושותה - כדי שלא יחלה אם פסק מלשתות^{כב}.

(יט) צמח שמימיו משמשים לרפואה, כמבואר בפרק הקודם בהלכה כב. (כ) כי השרייה היא מעשה שרגילים לעשותו ביום חול. (כא) ואין בכך איסור בישול, כמבואר בהלכה ט. (כב) כמבואר בפרק הקודם.

ח. דבר שנתבשל קדם השבת, או נשרה בחמין מלפני השבת - אף על פי שהוא עכשו צונגין, מתר לשותו בחמין^{כג} בשבת^{כד}. ודבר שהוא צונגין

הסעודות שאדם חייב לאכול בשבת, כמבואר בפרק ל. (ג) וכל אדם יכול להוציא מהתנור כמות של שלוש סעודות.

ב. מפני מה אסרו חכמים להכניס למרחץ בשבת? מפני הבלגין שהיו מתמין [מים] חמין בשבת, ואומרים: 'מערב שבת הוחמו'; לפיכך גזרו שלא יכניס אדם למרחץ בשבת, אפילו להזיעה. וגזרו שלא ישתטף [=ישטוף] כל גופו בחמין, ואפילו בחמין שהוחמו מערב שבת; אבל פניו ידיו ורגליו, מתר. במה דברים אמורים? בחמי האורי - גזרה משום מרחץ; אבל בחמי טבריה וביצא בהן, מתר להשתטף בהם כל גופו. ואסור לרחץ במים חמין שפמערות, מפני שהמעררה יש בה הבל, ויבוא לידי זעה, ונמצאת כמרחץ.

(ד) שחיממו את מימיו לפני שבת. (ה) אף אם הוא לא מתרחץ בפועל אלא רק נהנה מהחום והלחות של המרחץ. (ו) מים שהתחממו על ידי אש. (ז) שחומם הוא חום טבעי.

ג. מתחמם אדם כנגד המדורה, ויוצא ומשתטף כל גופו בצונגין [מים קרים]; אבל אינו משתטף כל גופו בצונגין, ובא ומתחמם כנגד המדורה, מפני שמפשיר מים שעליו, ונמצא פרוחץ כל גופו בחמין. המביא סילון [=צינור] של צונגין בתוך מים חמין [לחמם המים שבצינור], אפילו בתוך חמי טבריה - הרי אלו בחמין שהוחמו בשבת, ואסורין ברחיצה ובשתיה.

(ח) אך אין איסור להפשיר מים קרים אם הם לא על גוף האדם, כמבואר בהלכה הבאה.

ד. מביא אדם קיתון של מים, ומניחו כנגד המדורה - לא בשביל שיחמו [=שהמים ירתחו], אלא כדי שתפוג צנתו^ט. וכן מניח פך של שמן כנגד המדורה - כדי שייפשר, לא שיחם. וסוף אדם ידו במים או בשמן, ומחמם [לאחר מכן את ידו] כנגד המדורה - והוא [ובלבד] שלא יחמו המים שעל ידו עד שתהא פרוסו של תינוק נכוית בהם. ומחמם [מותר לחמם] בגד, ומניחו על גבי מעיו בשבת^א.

(ט) יפשירו. החידוש בכך הוא אשר למרות שאם המים יהיו מונחים זמן רב בסמיכות לאש הם ירתחו, בכל זאת מותר להניח את המים בסמיכות לאש על מנת שהם יפשירו. (י) המים לא יגיעו לטמפרטורה של 46 מעלות. (יא) על מנת לשכך את כאב המעיים.

ה. אמבטי של מרחץ שהיא מלאה מים חמים^{יב}

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

[ע-רעבב] **מַעְרַב שַׁבַּת**, לְמַחֵר נֹתֵן לְתוֹכָן שָׁמֶן וְחֶמֶן וְתַבְלִין; וְלֹא יִטְרֹף, אֲלֵא מַעְרַב. שׁוֹם שׁוֹרְסָקוֹ מַעְרַב שַׁבַּת, לְמַחֵר נֹתֵנוּ לְתוֹךְ הַגְּרִיסִין; וְלֹא יִשְׁחַק, אֲלֵא מַעְרַב.

(לד) על ידי מים או יין. (לה) יערבב בכוח את החרדל והדבש, כדי שלא יעבור על איסור לישנה.

יג. הַנוּטֵל שֶׁעַר מִגּוּף הָאָדָם, חָיֵב מִשּׁוֹם גּוֹזֵז; לְפִיכָּהּ, אָסוּר לְרַחֵץ אֶת הַיָּדִים בְּדָבָר שֶׁמִּשִּׁיר אֶת הַשֶּׁעַר וְדֹאִי, כְּגֹן אֶהְלֶה [=מִן צִמָּח] וְכִיּוֹצֵא בּוֹ. וּמִתָּר לְחֹף [-לִנְקוּת] אֶת הַיָּדִים בְּעֶפֶר לְבוֹנָה, וְעֶפֶר פְּלִפְלִין, וְעֶפֶר יִסְמִין, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן; וְאִינוּ חוֹשִׁים שֶׁמֶא יִשִּׁיר שֶׁעַר שֶׁעַל יָדוֹ, שֶׁהָיָה אִינוּ מִתְּכַנֵּן לֵי. עֲרֵב דָּבָר שֶׁמִּשִּׁיר אֶת הַשֶּׁעַר וְדֹאִי עִם דָּבָר שֶׁאִינוּ מִשִּׁיר וְדֹאִי - אִם הָיָה הָרֵב מְדָבָר שֶׁאִינוּ מִשִּׁיר, מִתָּר לְחֹף בּוֹ; וְאִם לֹא, אָסוּר.

(לו) בוודאות, אף אם הוא אינו מתכוון לכך. (לז) וחומרים אלו אינם משירים את השיער בוודאות.

יד. אָסוּר לְרֹאוֹת [-לְהַסְתֵּכֵל] בְּמִרְאֵה שֶׁל מִתְּכַת [שִׁשְׁפֶּתָה חֲדָה] בְּשַׁבַּת - גְּזֵרָה שֶׁמֶא יִשִּׁיר בָּהּ [בִּאֲמֻצְעוֹת שִׁפְתָּה] נִימִין הַמְדִּלְדִּלִין [=שִׁשְׁרוֹת בִּלְטוֹת] מִן הַשֶּׁעַר, וְאֶפְלוֹ [אִם הַמִּרְאֵה] קְבוּעָה בְּכַתֵּל [אָסוּר לְהַסְתֵּכֵל בָּהּ]; אֲבָל מִרְאֵה שֶׁאִינָהּ שֶׁל מִתְּכַת לֹא - מִתָּר לְרֹאוֹת בָּהּ, אֶפְלוֹ אִינָהּ קְבוּעָה לֹט.

(לח) או ששפתה אינה חדה. (לט) ולא חוששים שהאדם ייקח מספריים על מנת לסדר את שעריו, כי הדבר כרוך בפעולה משמעותית יותר ולפני שהאדם יעשה אותה הוא ייזכר שהיום שבת והדבר אסור.

טו. הַמְּכַבֵּס, חָיֵב מִשּׁוֹם מְלִיכָן; וְהַסּוֹחֵט פְּסוּת [-בִּיד], חָיֵב מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֵּס; לְפִיכָּהּ, אָסוּר לְדַחֵק מְטָלִית אוֹ מוֹף וְכִיּוֹצֵא

בָּהֶן, בְּפִי הָאִשִּׁישָׁה [=כִּד] וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, כְּדִי לְסַתְּמָה - שֶׁמֶא יָבוֹא לְיָדֵי סְחִיטָה. וְאִין • מְקַנְחִין בְּסִפּוּג, אֲלֵא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ בֵּית אֲחִיזָה - [כִּדִּין] וְאִין מְכַסִּין שֶׁלֹּא יִסְחֹט. וְאִין מְכַסִּין חֲבִית שֶׁל מִים וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, בְּכֶגֶד שֶׁאִינוּ מוֹכֵן

[=מִיּוֹעֵד] לָהּ - גְּזֵרָה שֶׁמֶא יִסְחֹט.²

מַעְקָרוֹ, וְלֹא בָּא [-נִשְׁרָה] בְּחֶמֶן מַעוֹלָם - מְדִיחִין [=שׁוֹטְפִים] אוֹתוֹ בְּחֶמֶן בְּשַׁבַּת¹, אִם לֹא הָיְתָה הַדָּחָתוֹ גָּמֵר מְלֹאכְתּוֹ [=בִּישׁוּלוֹ]; אֲבָל אִין שׁוֹרִין אוֹתוֹ בְּחֶמֶן כִּי.

(כג) אף בכלי ראשון, אם הכלי אינו על האש. (כד) כי בישול דבר שכבר התבשל אינו נחשב בישול. (כה) אף בכלי ראשון. (כו) בכלי ראשון, אך מותר לשרותו בכלי שני. (כז) כי עוצמת החום של עירוי מים רותחים פחותה מעוצמת החום של שרייה במים רותחים.

טז. מִתָּר לְהַחֵם בְּחֶמֶה [=שִׁמְשׁ], אִף עַל פִּי שֶׁאָסוּר לְהַחֵם בְּתוֹלְדוֹת חֶמֶה כִּי - שֶׁאִינוּ בָּא לְטַעוֹת מִחֶמֶה לְאִשְׁכֵּי; לְפִיכָּהּ, מִתָּר לְתוֹן מִים צוֹנֵן בְּשִׁמְשׁ כְּדִי שִׁיחֲמוּ. וְכֵן נֹתֵנִין מִים יָפִים [=הֶרְאוּיִם לִשְׁתִּיה] לְתוֹךְ מִים רְעִים בְּשִׁבִּיל שִׁיחֲמוּ. וְנֹתֵנִין תְּבֻשִׁיל לְתוֹךְ הַבּוֹר בְּשִׁבִּיל שִׁיחֲמוּ שְׁמוּרִל.

(כח) כמבואר בפרק ט הלכה ג. (כט) האדם המחמם דברים בחמה אינו עלול לחמם דברים באש ולעבור על איסור בישול. (ל) ולא יתקלקל, ולא חוששים שמא האדם ישווה גומות.

יז. מַעְרַב אָדָם מִים וּמֶלַח וְשָׁמֶן, וְטוֹבֵל בָּהֶן פֶּתוֹ, אוֹ נֹתֵנוּ לְתוֹךְ הַתְּבֻשִׁיל - וְהוּא, שִׁיעֲשֵׂה מַעֲט; אֲבָל הַרְבֵּה - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּעוֹשֶׂה מְלֹאכָה מִמְּלֹאכַת הַתְּבֻשִׁיל. וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה מִי מֶלַח עֲזִין [=מִלּוּחִים מֵאוֹר], וְהֵם שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי מֶלַח וְשְׁלִישׁ מִים, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּעוֹשֶׂה מוֹרִיס [-צִיר דָּגִים]. וּמִתָּר לְמֶלַח בִּיעָה; אֲבָל צָנוֹן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּכּוֹבֵשׁ כְּבִשִּׁין בְּשַׁבַּת², וְהַכּוֹבֵשׁ אָסוּר [מְדַבְּנִין], מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִבְשֵׁל. וּמִתָּר לְטַבֵּל צָנוֹן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ בְּמֶלַח, וְאֹאכְלֵל.

(לא) אך ביצה לא רגילים לכבוש, ולכן מותר למלוח אותה. (לב) את הצנון מיד לאחר הטבילה במלח.

יח. מִתָּר לְעֲרֹב יֵין וְדִבֵּשׁ וּפְלִפְלִין בְּשַׁבַּת לְאֶכְלָן; אֲבָל יֵין וּמִים וְשָׁמֶן אֶפְרָסְמוֹן - אָסוּר, שֶׁאִין זֶה רָאוּי לְאֶכִילַת בְּרִיאִים³. וְכֵן כָּל פִּיּוּצֵא בְּזֶה.

(לג) ואסור להכין תרופה בשבת שמא ישחק סממנים, כמבואר בפרק הקודם.

יט. חֲרָדֵל [-גִּרְעִי צִמָּח] שֶׁלְשׁוֹ מַעְרַב שַׁבַּת - לְמַחֵר מִמְּחוּלֵי בֵּין בֵּיד בֵּין בְּכָלִי, וְנֹתֵן לְתוֹכוֹ דְּבִשׁ; וְלֹא יִטְרֹף⁴, אֲלֵא מַעְרַב [בְּעִדְיָנוֹת]. שְׁחָלִים [=מִין יִרְקָה] שֶׁטָּרְפָן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְאִם הָיְתָה [צוואה או לכלוך] **עַל שֶׁל עוֹר, נוֹתְנִין עָלֶיהָ מִיָּם עַד שֶׁתִּכְלָהּ** ^{מז}.

(מז) כי שפיכת מים על עור אינה נחשבת כיבוס. (מח) בציפורן או בסכין. (מט) הן חדשים והן ישנים. (נ) אך לא חדשים. (נא) אך לא במים, כי הדבר נחשב כיבוס.

יט. מִי שֶׁנִּתְלַכְלַכָּה יָדוֹ בְּטֵיט - מְקַנְחָהּ בְּזַנֵּב הַסּוֹס, וּבְזַנֵּב הַפָּרָה, וּבְמִפָּה הַקָּשָׁה הָעֲשׂוּיָה [המיועדת] **לְאַחֲזוֹ בָּהּ הַקּוֹצִינִי; אָבֵל לֹא בְּמִפָּה שֶׁמְקַנְחִין בָּהּ אֶת הַיָּדִים -** [כדי] **שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, וְיִבֹּא לְכַבֵּס אֶת הַמִּפָּה יב.**

(נב) בשבת, מכיוון שהוא מקפיד שהמפה לא תתלכך.

כ. מִי שֶׁרָחַץ בְּמִים - מְסַתֵּפֵם בְּלוֹנָטִיתוֹ [=מתנגב במגבת] **וּמִבִּיאָהּ בִּידוֹ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שָׁמָּה יִסְחֹט. וְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁרֹו כְּלָיו בְּדֶרֶךְ** [=נפלו בגדיו לתוך המים] **- מִהֵלֶךְ בָּהֶן, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שָׁמָּה יִסְחֹט. וְאִסּוּר לֹא לְשִׁטְחָן יב,** **וְאֶפְלוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; גְּזֵרָה שָׁמָּה יֹאמַר** [אדם] **הָרֹאֶה [אותו], 'הֲרִי זֶה כֶּבֶס כְּסוּתוֹ בְּשַׁבָּת, וְשִׁטְחָהּ לִבְשָׁה';** **וְכָל מְקוֹם** [דבר] **שֶׁאֲסָרוּ תַּכְמִּים מִפְּנֵי מְרִאֵית הָעֵין, אֶפְלוּ בְּחִדְרֵי חֲדָרִים אֲסוּר** [לעשותו].

(נג) לפרוס אותן לייבוש.

כא. שְׁתֵּי מְטֵה־רוֹת [=מקוואות] **זוֹ עַל גְּבִי זוֹ - נוֹטֵל אֶת הַפֶּקֶק** [העשוי מבר] **מִבֵּינֵיהֶם** [=מביניהם] **וּמִשִּׁיקָן** [=מחבר המקוואות], **וּמִחֲזִיר אֶת הַפֶּקֶק לְמִקְוָמוֹ, מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ בָּא לִידֵי סְחִיטָה, שֶׁהֲרִי דַעְתּוֹ שְׂיִצְאוּ הַמִּים יב.** **וּפּוֹקְקִים אֶת הַבֵּיב בְּסוּדְרִין וּבְכָל דָּבָר הַמְּשַׁטֵּל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצּוּפוּ הַמִּים** [של הביב] **עַל הָאֲכָלִים וְעַל הַכֵּלִים יב; אָבֵל • אֵין פּוֹקְקִין אֶת הַבֵּיב כְּדֵי שֶׁיִּרְדּוּ הַמִּים** [מהביב] **לְבוֹר - שָׁמָּה יִסְחֹט בַּעַת שְׂדוּחֶק** [-מהדק את הפקק], **שֶׁהֲרִי הַפֶּקֶק שְׂרוּי בְּמִים יב.**

(נד) הוא לא מעוניין להדק את הפקק ולסתום את הנקב לגמרי, כי הוא רוצה שהמקוואות יישארו מחוברים. (נה) פקיקת הביב נעשית על מנת שלא יצופו מים רבים מהביב על המאכלים והכלים וישחיתו אותם, אך אין מטרת הפקיקה למנוע אף יציאת מים מועטים משום שהם אינם גורמים נזק, ולכן האדם לא מהדק את הפקק לחלוטין

(מ) אך מותר לכסות את החבית בבגד המיועד לכך, כי לא אכפת לו שהבגד יתרטב וממילא הוא לא עלול לסחוט אותו.

טז. נִשְׁבְּרָה לֹו חֲבִית בְּשַׁבָּת יא, מִצִּיל מִמֶּנָּה מֵה שֶׁהוּא צָרִיף לְשַׁבָּת לֹו וּלְאוֹרְחָיו, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִסְפַּג בֵּינֵין [-ישרה הספוג בין ויסחוט לכלי], **או יִטְפַּח בְּשִׁמּוֹן** [-יטבול ידו בשמן ויקנה לכלי]; **שָׁאֵם יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, שָׁמָּה יִבֹּא לִידֵי סְחִיטָה. וְכִיצַד מִצִּיל מִמֶּנָּה?** **מְבִיא כְּלִי וּמְנִיחַ תַּחְתָּיה; וְלֹא יָבִיא כְּלִי אַחֵר וְיִקְלֹט** [היין מהאור], **כְּלִי אַחֵר וְיַצְרֶף יב - גְּזֵרָה שָׁמָּה יָבִיא כְּלִי דֶרֶךְ רִשּׁוֹת הָרַבִּים. נִדְמַנּוּ לֹו אוֹרְחִים - מְבִיא מִבֵּיתוֹ כְּלִי אַחֵר וְקוֹלֵט, כְּלִי אַחֵר וּמַצְרִפּוֹ לְרֹאשׁוֹן יב. וְלֹא יִקְלֹט** [בכלי] **וְאַחֵר כֶּף יִזְמִין** [אורחים], **אֶלֶּא יִזְמִין וְאַחֵר כֶּף יִקְלֹט; וְאִם הָעָרִים** [-התחכסם] **בְּדָבָר זֶה, מֵתָר.**

(מא) נפלה חבית מהגג ונשברה. (מב) על מנת להציל את תכולת החבית בכמות הכלים הגדולה ביותר, מחשש שמרוב טרדתו הוא ישכח שהיום שבת ויטלטל ברשות הרבים. מסיבה זו, מותר לו להניח רק כלי אחד תחת החבית וכך הוא לא יהיה טרוד כל כך ויזכור שהיום שבת. (מג) כי הוא עושה זאת עבור האורחים, ולכן אין חשש שהוא ישכח שהיום שבת.

יז. טֵיט שֶׁעַל בְּגָדוֹ, מְכַסְּסוֹ [=משפספו] **מִבְּפָנָיו; וְאִינוֹ מְכַסְּסוֹ מִבְּחוּץ - גְּזֵרָה שָׁמָּה יְכַבֵּס** [את הבגד]. **וּמֵתָר לְגִרְדּוֹ בְּצַפְרָן יב, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ שָׁמָּה יִלְבְּנוּ** [-יכבסו]. **הַמְכַסְּס • אֶת** ^{השנת הראב"ד} **הַמְכַסֵּם . . אִסּוּר א"א טַעַה בּוֹה הַסּוּדָר** [לאחר הכביסה] **- דְּבִין סוּדָר בֵּין חִלּוּק מוֹתָר וּבֵין פֶּסֶק אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְלַבְּנוֹ יב; אָבֵל הַחִלּוּק - מֵתָר, מִפְּנֵי שְׁאִין בְּוִנְתּוֹ** [של האדם] **אֶלֶּא לְרַפְּכוֹ יב.**

(מד) אף מבחוץ. (מה) שפשוף הסודר נחשב כיבוס. (מו) ולא לנקותו, כי החלוק הוא בגד תחתון ולכן הלכלוך שעליו אינו מפריע לאדם.

יח. מִנְעַל או סַנְדָּל [מעור] **שֶׁנִּתְלַכְלַךְ בְּטֵיט וּבְצוּאָה, מֵתָר לְשַׁכְּשְׁכוֹ** [=לנענעו] **בְּמִים יב; אָבֵל לְכַבֵּסוֹ, אֲסוּר. וְאֵין •** ^{השנת הראב"ד} **מְגִידִין מִחַ לֹא מִנְעָלִים** ^{ואין . . סנדלים. א"א גם בזה טעה,} **וְלֹא סַנְדָּלִים יב, אָבֵל** ^{אבל סכין אותן ומקנחים את הרגלים, מי שנתלכלכה ידו בטיט.}

סָכִין וּמְקַנְחִין אֶת הַיָּשָׁנִים יב. כֵּר או כֶּסֶת שֶׁהִיָּה עָלֶיהֶן צוּאָה או טַנּוּף [-לכלוך], **מְקַנְחוֹ בְּסִמְרָטוּט יב;**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וממילא לא יבוא לידי סחיטה. (נו) והוא מהדק אותו היטב על מנת שכל המים ירדו לבור.

שְׁלֵהֶן^ס - דוֹחֵקִין אוֹתוֹ לְמִקְוֵמוֹ^ס, וּבִמְקַדֵּשׁ מַחְזִירִין אוֹתוֹ^ס; אֲבָל צִיר הָעֲלִיּוֹן שֶׁנֶּשְׁמַט, אֲסוּר לְהַחְזִירוֹ בְּכָל מְקוֹם^ס - גְּזֵרָה שְׁמָא יִתְקַעֵס.

(סב) כי לא משתמשים בהן לדברים אחרים ולכן הן אסורות בטלטול. (סג) שמשתמשים בהן לדברים אחרים וממילא מותר לטלטלן בשבת. (סד) מחשש שמא יתקע אותן. (סה) הציר נעקר מעט ממקומו. (סו) ואין הדבר נחשב תקיעה כי אין הדבר כרוך בטרחה רבה, מכיוון שהציר העליון של הדלת נמצא במקומו. (סז) אף אם הציר נפל ממקומו מותר להחזיר אותו, כי אין שבות במקדש כמבואר בפרק הקודם בהלכה כז. (סח) אף בבית המקדש. (סט) הציר העליון חשוב יותר מהציר התחתון והחזרתו כרוכה בטרחה רבה, ולכן האדם עלול להחזיר את הציר באמצעות מסמרים ולעבור על איסור בנייה מהתורה. משום כך, דבר זה אסור אף בבית המקדש.

כו. אֵין גּוֹדְלִין [=קולעים] אֶת שַׁעַר הָרֹאשׁ, וְאֵין פּוֹקְסִין [=מסרקים] אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּבוֹנָה^ע. וְאֵין מַחְזִירִין [=מרכיבים] מְנוּרָה שֶׁל חֲלִיּוֹת, וְלֹא כֶּסֶא הַמִּפְּעָל, וְלֹא שִׁלְחָן הַמִּפְּעָל [=רהיטים המורכבים מכמה חלקים], וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּבוֹנָה; וְאֵם הַחֲזִיר - פֶּטוּר, שְׁאֵין [=דין] בָּנִין בְּכָלִים, וְאֵין סְתִירָה בְּכָלִים; וְאֵם הֵיָה [הכלין] רְפוּי, מִתֵּר לְהַחְזִירוֹ. וְאֵין מִתְקַנֵּין חֲלִיּוֹת שֶׁל שְׁדָרָה [שבגבן] שֶׁל קֶטֶן זוּ בְּצַד זוּ, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּבוֹנָה^{עא}.

(ע) אך אין בכך בנייה גמורה. (עא) אך ביום הלידה מותר לעשות זאת, כמבואר בפרק ב הלכה יד ובפרק כא הלכה לא.

כז. הָעוֹשֶׂה אֹהֶל קְבוּעַ [=לזמן רב], חֲזֵב מִשּׁוּם בּוֹנָה. לְפִיכָךְ, אֵין עוֹשִׂין אֹהֶל עֲרָאִי לְכַתְּחִלָּה, וְלֹא סוֹתְרִין אֹהֶל עֲרָאִי - גְּזֵרָה שְׁמָא יַעֲשֶׂה אוֹ יִסְתֵּר אֹהֶל קְבוּעַ; וְאֵם עֲשֶׂה אוֹ סֵתֵר אֹהֶל עֲרָאִי, פֶּטוּר. וּמִתֵּר לְהוֹסִיף אֹהֶל עֲרָאִי בְּשִׁבְתּוֹ. פִּיּוֹצֵד? טָלִית שֶׁהִיתָה פְּרוּסָה עַל הָעַמּוּדִים אוֹ עַל הַפְּתָלִים, וְהִיתָה פְּרוּכָה [=מקופלת] קִדְּם הַשִּׁבְתּוֹ - אִם נִשְׁאַר מִמֶּנָּה גֶּג טַפַּח^{עב} מִתּוֹחַ [לפני שבת] - הֲרִי זֶה מוֹתֵחַ אֶת פְּלֶה בְּשִׁבְתּוֹ, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אֹהֶל גְּדוּלָּה^{עג}. וְכֵן כָּל פִּיּוֹצֵא בָּזָה.

(עב) שהוא השיעור המינימלי של אוהל, כמבואר בהלכה כט. (עג) כי הוא מרחיב אוהל קיים, ולא עושה אוהל חדש.

כח. אֵין תּוֹלִין אֶת הַפְּלָה [=וילון המאהיל על המיטה],

כב. אֲסוּר לְתַקֵּן בֵּית יָד [=שרוול] שֶׁל בְּגָדִים, וּלְשַׁבֵּרם שְׂבָרִים שְׂבָרִים [=קיפול מדויק], כְּדֶרֶךְ שֶׁמִּתְקַנֵּין בָּחַל הַבְּגָדִים בְּשֶׁמֶכְבֶּסִּין אוֹתָן; וְכֵן אֵין מְקַפְּלִין הַפָּלִים בְּשִׁבְתּוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין בָּחַל בְּבְגָדִים בְּשִׁיכְכֶסּוֹ אוֹתָן. וְאֵם לֹא הֵיָה לוֹ כְּלִי [-בגד] אֲחֵר לְהַחֲלִיפוֹ, מִתֵּר לְקַפְּלוֹ וּלְפָשְׁטוֹ וּלְהַתְכַּסּוֹת בּוֹ, כְּדִי שִׁיתַּנְּאֶה בּוֹ בְּשִׁבְתּוֹ - וְהוּא [-ובלבד] שִׁיְהִיָּה בְּגֵד חֲדָשׁ לָכֵן, שֶׁהֲרִי הוּא מִתְמַעֵף וּמִתְלַכְלֵךְ מִדִּי^ס. וְכִשְׁיִקְפֹּל, לֹא יִקְפֹּל אֶלָּא אִישׁ אֶחָד; אֲבָל לְקַפֵּל בְּשָׁנִים, אֲסוּרִינָה.

(זז) וממילא, הקיפול לא מחזיק מעמד זמן רב. (נח) כי קיפול הנעשה על ידי שני אנשים הוא קיפול מדויק, ונחשב תיקון גמור האסור בשבת.

כג. הַצּוֹבֵעַ, מְאֻבּוֹת מְלֹאכוֹת; לְפִיכָךְ, אֲסוּר לְאַשָּׁה לְהַעֲבִיר סֶרֶק [=אודם] עַל פָּנֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּצוֹבֵעַת. וְהַתּוֹפֵר, מְאֻבּוֹת מְלֹאכוֹת; לְפִיכָךְ, אֲסוּר לְמִלְּאֵת הַכֹּר וְהַפֶּסֶת הַחֲדָשִׁים בְּמוֹכִין [-צמר גפן] - גְּזֵרָה שְׁמָא יִתְפֹּר [את הכר או הכסת]; אֲבָל מוֹכִין שֶׁנֶּשְׁאֵרוֹ מִן הַכֹּר אוֹ מִן הַפֶּסֶת, מַחְזִירִין [-מותר להחזיר] אוֹתָם בְּשִׁבְתּוֹ.

כד. הַקּוֹרֵעַ, מְאֻבּוֹת מְלֹאכוֹת; לְפִיכָךְ, מִי שֶׁנֶּסְתַּבְּכוּ בְּגָדָיו בְּקוֹצִים - מִפְּרִישָׁם בְּצִנְעָה^ט, וּמִתְמַהֲמָה [=בוהירות] כְּדִי שֶׁלֹּא יִקָּרַע; וְאֵם נִקְרָעוּ - אֵינוֹ חֲזֵב כְּלוּם, שֶׁהֲרִי לֹא נִתְפָּוֶן^ס. וּמִתֵּר לְלַבֵּשׁ פָּלִים [-בגדים] חֲדָשִׁים, וְאֵם נִקְרָעוּ - נִקְרָעוּ. פּוֹצְעִין [=מפצחים] אֶת הָאֲגוּז [העטרף] בְּמִטְלִית, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא תִקְרַע^{סא}.

(נט) שלא יראו אותו אחרים, משום שהוא נראה כמתקן את הבגד. (ס) אך אם היה מתכוון לקריעת הבגד, היה חייב על כך למרות שהוא מקלקל את הבגד, משום שהקריעה נעשית על מנת לתפור את הבגד לאחר הסרת הקוצים. (סא) המטלית כי אינו מתכוון לקרוע אותה, ובנוסף, הקריעה לא נעשית לצורך התפירה.

כה. הַתּוֹקֵעַ [=תוחב], חֲזֵב מִשּׁוּם בּוֹנָה; לְפִיכָךְ, כָּל הַדְּלָתוֹת הַמְּחַבְּרוֹת לְקַרְקַע, לֹא נוֹטְלִין אוֹתָן^{סב} וְלֹא מַחְזִירִין [אותן] - גְּזֵרָה שְׁמָא יִתְקַע [אותן]. אֲבָל דְּלַת שְׂדֵה תֵּבָה וּמִגְדָּל [-תיבה גדולה], וְשֶׁאֵר דְּלָתוֹת הַפָּלִים^{סג} - נוֹטְלִין, וְלֹא מַחְזִירִין^{סד}. וְאֵם נֶשְׁמַט צִיר הַתְּחָתוֹן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אָהֵל בַּשָּׂעָה שְׁנוּטָה; לְפִיכָף, אִם הִיְתָה פְּרֻכָּה גְדוּלָּהּ פִּי - תוֹלִין אוֹתָהּ שְׁנֵימָּה, אָבֵל אֶחָד אָסוּר. וְאִם הִיְתָה כְּלָה שֵׁשׁ לָהּ גָּג, אֵין מוֹתְחִין אוֹתָהּ וְאֶפְלוּ עֲשָׂרָה [אנשים]; שְׂאֵי אֶפְשָׁר שְׁלֹא תִגְבֶּה [הכילה] מַעַט [-טפח] מַעַל הָאָרֶץ, וְתַעֲשֶׂה אֶהֱלָ עֲרָאִי.

(פג) עליו להיזהר בעת תליית הפרוכת, שלא ייווצרו קפלים בפרוכת ברוחב טפח. (פד) ובוודאי היא תתקפל בעת תלייתה. (פה) כי שניים יכולים לתלות את הפרוכת מבלי שהיא תתקפל.

לג. בְּגַד שֶׁמְכַסֶּה [-שמותר לכסות] בּוֹ פִּי הַחֲבִית פִּי - לֹא יִכְסֶּה בּוֹ אֶת כְּלָהּ, מִפְּנֵי שְׁנַעֲשֶׂה אֶהֱלָּ; אָבֵל [-אלא] מְכַסֶּה הוּא מְקַצֵּת פִּיָּהּ. הַמְסַנֵּן בְּכַפִּיפָה מִצָּרִית [-סוג מסננת] - לֹא יִגְבֶּיהָ קְרָקְעִית הַכַּפִּיפָה מִן הַכְּלִי טַפַּח פִּי, כְּדִי שְׁלֹא יַעֲשֶׂה אֶהֱלָ עֲרָאִי.

(פו) כי הבגד מיועד לכך, כמבואר בהלכה טו. (פז) בהלכה זו מדובר שהחבית אינה מלאה לגמרי ויש רווח של טפח בין כיסוי החבית למשקים שבתוכה, ולכן הכיסוי נחשב אוהל. (פח) שהוא השיעור המינימלי של אוהל.

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

פֶּרֶק בִּג

איסורים נוספים שאסרו חכמים מפני מלאכות מסוימות מל"ט המלאכות - מכה בפטיש, מעבד, מוחק עור, כותב ומכבה.

א. הַעוֹשֶׂה נִקֵּב שֶׁהוּא עֹשִׂי [-מיועד] לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא, כְּגוֹן נִקֵּב שָׁל לֹל הַתְּרַנְגּוּלִין, שֶׁהוּא עֹשִׂי לְהַכְנִיס הָאוֹרָה וְלְהוֹצִיא הַהֶבְלָא - הֲרִי זֶה חֵיב מְשׁוּם מִכָּה בַּפְּטִישׁ [-גמר מלאכה]; לְפִיכָף, גָּזְרוּ עַל [-אסרו חכמים לעשות] כָּל נִקֵּב, אֶפְלוּ הִיָּה עֹשִׂי לְהוֹצִיא בְּלִבָּד, אוֹ לְהַכְנִיס בְּלִבָּד - שְׁמָא יָבוֹא לַעֲשׂוֹת נִקֵּב שְׁחִיבִין עָלָיו. וּמִפְּנֵי זֶה אֵין נוֹקְבִין בְּחִבִּית נִקֵּב חֹדֶשׁ, וְאֵין מוֹסִיפִין בּוֹ [-נזק נוסף]. אָבֵל פּוֹתְחִין נִקֵּב יָשָׁן [-שנסתם] - וְהוּא [-ובלבד], שְׁלֹא יִהְיֶה הַנִּקֵּב לְמִטָּה מִן הַשְּׁמִירִים [-בתחתית החבית]; [מכיוון] שְׁאֵם

שְׁהָרִי נַעֲשִׂית תַּחְתִּיָּה אֶהֱלָ עֲרָאִי; וּמִתָּר לְהַנִּיחַ מִטָּה וְכִסָּא וְטְרִיסקָל [-מין רהיט], וְאָף עַל פִּי שְׁיַעֲשֶׂה תַּחְתִּיָּה אֶהֱלָ - שְׁאֵין זֶה דְּרָךְ עֲשִׂית אֶהֱלָ, לֹא קָבַע וְלֹא עֲרָאִי.

(עד) כי לא משתמשים באוויר שמתחתם.

כט. כָּל אֶהֱלָ מִשְׁפַּע שְׁאֵין בְּגָגוּ טַפַּח, וְלֹא בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה [טפחים] סְמוּךְ לְגָגוּ רַחֵב טַפַּח - הֲרִי זֶה אֶהֱלָ עֲרָאִי; וְהַעוֹשֶׂה אוֹתוֹ לְכַתְחֻלָּה בְּשַׁבָּת, פְּטוּר [אבל אסור]. טְלִית כְּפוּלָה [-מקופלת] שֶׁהָיוּ עָלֶיהָ חוּטִין שֶׁהִיא תְּלוּיָה בִּהֶן מַעֲרֵב שַׁבָּת [על מנת למשכה בהם], מִתָּר לְנִטּוּתָהּ עַי. וְכֵן הַפְּרֻכָּת עַי, מִתָּר לְנִטּוּתָהּ עַי וּמִתָּר לְפְרָקָהּ.

(עה) לפורסה בשבת, כי פריסת הטלית היא הוספת אוהל עראי ולא עשיית אוהל חדש. (עו) המשמשת כמחיצה ולא כגג. (עז) כמבואר בהלכה לב, כי מחיצה לא נחשבת אוהל.

ל. כָּלֵת חֲתָנִים [-אוהל שעל גבי מיטת חתנים] שְׁאֵין בְּגָגָה טַפַּח, וְאֵין בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סְמוּךְ לְגָגָה רַחֵב טַפַּח - הוֹאִיל וְהִיא מְתַקְנֶת [-מיועדת] לְכָף, מִתָּר לְנִטּוּתָהּ וּמִתָּר לְפְרָקָהּ עַי: וְהוּא [-ובלבד], שְׁלֹא תִהְיֶה מִשְׁלֹשֶׁלַת [-פורסה] מַעַל הַמִּטָּה טַפַּח עַט. פָּקַק [-כעין וילון] הַחֲלוּן - בְּזֶמַן שֶׁהוּא מְתַקֵּן לְכָף - אָף עַל פִּי שְׁאֵינוּ קָשׁוּר וְאֵינוּ תְּלוּי [בחלון], מִתָּר לְפָקַק בּוֹ הַחֲלוּן פ.

(עח) בשונה מאוהל אחר שאין בו טפח שהעושה אותו בשבת פטור אבל אסור, כמבואר בהלכה הקודמת. (עט) כדי שלא תיחשב כאוהל שאסור לעשותו בשבת. (פ) ואין בכך איסור בנייה.

לא. כּוֹבֵעַ שֶׁעוֹשִׂין עַל הָרֹאשׁ, וְיֵשׁ לוֹ שָׁפָה מְקַפֶּת [מסביבו] שֶׁהִיא עוֹשֶׂה עַל כְּמוֹ אֶהֱלָ עַל לִבְשׁוֹ - מִתָּר לְלִבְשׁוֹ פֶּא; וְאִם הוֹצִיא מִן הַבְּגָדִים [-כרך בגד] סָבִיב לְרֹאשׁוֹ אוֹ [רק] כְּנָגַד פָּנָיו כְּמוֹ אֶהֱלָ, וְהִיָּה [הבגד] מְהֻדָּק עַל הָרֹאשׁ, וְהִיְתָה הַשָּׁפָה שֶׁהוֹצִיאָה [-שכנגד פניו] קָשָׁה בְּיוֹתֵר [-קשיח] כְּמוֹ גִּגִּיב - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֶהֱלָ עֲרָאִי.

(פא) כי שפת הכובע לא נחשבת אוהל משום שהיא לא קשיחה. (פב) ויש בה רוחב טפח.

לב. הַנּוּטָה • [תולה] הַשֵּׁנֶת הָרֹאשׁ ד' הַנּוּמָה . . . אֲרַעִי א"א אֵין דַּעֲתִי נוּחָה בְּכָל זֶה שְׁלֹא בָּאוּ לְכַאֵן מְשׁוּם אֶהֱלָ זֶה אֵלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא לְהַזְהִיר כְּדִי שְׁלֹא יַעֲשֶׂה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יט. אָסור לְקָרוֹת ^[לִקְרוֹא] בְּשִׁטְרֵי הַדְּיוּטוֹת ^[שְׁאִינִם קוֹדֵשׁ] בְּשֶׁבֶת - שְׁלֹא יִהְיֶה ^[יִתְנַהֵג] כְּחָל, וְיִבֹּא לְמַחֵק. מוֹנֶה אָדָם אֶת אוֹרְחָיו וְאֶת פְּרָפְרוֹתָיו ^[=מִיָּנִי מֵאֲכָלִים] מִפְּנֵי, אֲבָל לֹא מִן הַפֶּתַח, כְּדִי שְׁלֹא יִקְרָא בְּשִׁטְרֵי הַדְּיוּטוֹת. לְפִיכָךְ, אִם הָיוּ הַשְּׂמוֹת ^[שֶׁל הָאוֹרְחִים אוֹ הַמֵּאֲכָלִים] חֲקוּקִין עַל הַטֵּבֶלָא אוֹ עַל הַפֶּתַח - מִתֵּר לְקָרוֹתָן, מִפְּנֵי שְׁאִינֵנוּ מִתְחַלֵּף בְּשִׁטְרֵי. וְאָסוּר לְקָרוֹת בְּכֶתֶב הַמִּהְלָךְ ^[=הַמּוֹפֵיעַ] תַּחַת הַצּוּרָה וְתַּחַת הַדְּיוּקָנִי ^[=פִּסְלִים] בְּשֶׁבֶת^מ. אֵף לְקָרוֹת בְּפִתּוּכִים ^[=חֶלֶק שְׁלִישִׁי שֶׁבַת־נֶ"ךְ] בְּשֶׁבֶת בְּשֶׁעַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ^{מא}, אָסוּר - גְּזֵרָה מִשּׁוּם בְּטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ; ^[כְּדִי] שְׁלֹא יִהְיֶה כָּל אֶחָד יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ וְקוֹרֵא, וְיִמְנַע מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ.

מ) ואם הם נעשו לעבודה זרה, אף ביום חול אסור לקרוא בהם. מא) בעבר, היו כל בני הקהילה מגיעים לבית הכנסת בשבת בשעה קבועה מראש, ורב הקהילה היה דורש בפניהם ומעורר את הקהל ביראת שמים ובדברים הדורשים תיקון. שעה זו נקראה שעת בית המדרש והייתה חובה על כולם להיות נוכחים בה.

כ. נִפְלָה דִּלְקָה ^[=פִּרְצָה שְׂרִיפָה] בְּחֹצֵר בְּשֶׁבֶת - אֵינוֹ מֵצִיל כָּל מָה שֵׁשֶׁשׁ בְּחֹצֵר לְחֹצֵר אַחֶרֶת שְׁבָאוֹתוֹ הַמְּבוּי, אֵף עַל פִּי שְׁעָרֵיכֶם^{מב}; גְּזֵרָה שְׂמָא יִכְפֶּה הַדִּלְקָה כְּדִי שִׁינְצִיל ^[אֵת רְכוּשׁוֹ], מִפְּנֵי שְׁאֵדָם בְּהוּל עַל ^[לִחוּץ לְהַצִּיל אֵת] מְמוֹנֹו ^[וַיַּעֲבֹר עַל אִסוּר כִּיבּוּר]. לְפִיכָךְ, גְּזֵרוֹ ^[חֻכְמִים] שְׁלֹא יִצְלִיל אֶלָּא מְזוּן שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ לְאוֹתָהּ שֶׁבֶת, וְכָלִים שֶׁצָּרִיךְ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּשֶׁבֶת, וּבְגָדִים שִׁיכּוּל לְלִבְשֵׁיכֶם^{מג}; שְׁנִמְצָא מִתִּיאֵשׁ מִן הַכֹּל ^[=שֶׁאֵר הַדְּבָרִים], וְאֵינוֹ בָּא לִידֵי כְּפוּי. וְאִם לֹא עָרְבוּ ^[הַחֲצוּרוֹת], אֵף מְזוּנוֹ וְכָלִיו אֵינוֹ מֵצִיל^{מד}.

מב) עשו עירובי חצרות על מנת להתיר את הטלטול מחצר לחצר, כמבואר בהלכות עירובין. מג) כמבואר בהלכות הבאות. מד) כי אסור לטלטל מחצר לחצר ללא עירוב. הלכה זו מדברת בחפצים הנמצאים בחצר שבה פרצה דליקה, אך בחצרות הסמוכות לחצר זו מותר להציל את כל החפצים הנמצאים בהן במידה ויש עירוב, כי אין בכך חשש שהאדם יכבה את השריפה.

כא. ומה הוא מציל למזונו? אם נפלה דלקה פלילי שבת, מצילין מזון שלש סעודות מה - ^[מזון] הָרָאוֹי לְאָדָם לְאָדָם, וְהָרָאוֹי לְבִהְמָה לְבִהְמָה; נִפְלָה ^[הַשְּׂרִיפָה] בְּשִׁטְרֵית ^[=בְּכוּק הַשֶּׁבֶת], מֵצִילִין מִמֶּנָּה ^[=מִפְּנֵיהָ] מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת^{מז}; ^[פִּרְצָה הַשְּׂרִיפָה] בְּמִנְחָה ^[=בְּשֶׁבֶת אַחֵר הַצֵּהרִים], מֵצִילִין מְזוּן סְעוּדָה אַחַת^{מו}.

בְּשֶׁבֶת, בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד - מָה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוֹי; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם טוֹב. וְכֵן הַמִּקְנֶה לְחִבְרוֹ בְּשֶׁבֶת, קָנָה.

מְעַשְׂרִין אֶת הַדָּמָי ^[=יְבוּל סֶפֶק מְעוּשָׁר] בֵּין הַשְּׂמָשׁוֹת^ל, אֲבָל לֹא אֶת הַדָּמָיִלָא.

ל) כי יש בו ספק אם נכנסה כבר שבת. לא) יבול שבוודאות לא הפרישו ממנו תרומות ומעשרות.

טז. מִי שֶׁקָּרָא שֵׁם ^[=הִפְרִישׁ בְּדִיבּוּר] לְתְרוּמַת מְעַשֵּׁר שֶׁל דָּמָיִלָב אוֹ לְמְעַשֵּׁר עֲנִי שֶׁל וְדָאִילָג, לֹא יִטְלֵם בְּשֶׁבֶת, אֵף עַל פִּי שִׁיחַד מְקוֹמָן מִקְדָּם הַשֶּׁבֶת, וְהָרִי הֵם יְדוּעִין וּמִנְחִין בְּצֵד הַפְּרוֹת^{לי}. וְאִם הָיָה כֹהֵן אוֹ עֲנִי לְמִדֵּים ^[=רִגְלִים] לְאָכַל אֶצְלוֹ, וְיִבֹּאוּ וְיִאֲכָלוּ, וּבִלְבָד שִׁיּוּדִיעַ לְכַהֵן 'שְׂזוֹ שְׂאֵנִי מֵאֲכִילָךְ תְּרוּמַת מְעַשֵּׁר'ִלָה, וְיִדְּיעַ לְעֲנִי 'שְׂזוֹ שְׂאֵנִי מֵאֲכִילָךְ מְעַשֵּׁר עֲנִי'ִלָה.

לב) תרומה גדולה אינה מוזכרת בהלכה זו, משום שהיא ניתנת לכהנים מייד לאחר הפרשתם ולא מפרישים אותה בדיבור בלבד, בשונה מתרומת מעשר שרגילים להפרישה רק בדיבור מכיוון שהישראל מביא את המעשר ללוי והלוי נותן ממנו תרומה לכהן, וממילא יש בה טרחה רבה יותר ולכן מפרישים אותה רק בדיבור. לג) על מנת לתת אותם לכהן או לעני. לד) כי אסור לתת מתנה בשבת. לה) שקיבל מאדם אחר והם לא האוכל האישי שלו, כי אסור להביא לאורחים תרומות ומעשרות.

יז. אָסוּר לְהִפִּיס ^[=לְהַגְרִיל] וּלְשַׁחֵק בְּקֶבֶא ^[=לְהַמְרִי] בְּשֶׁבֶת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִקְח וּמִמְכָּר; וּמִפִּיס אָדָם עִם בָּנָיו וְעִם בְּנֵי בֵיתוֹ עַל מְנָה גְדוּלָה ^[שֶׁל אוֹכֵל] כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה^{לי}, מִפְּנֵי שְׁאֵין מִקְפִּידִין^{לי}.

לו) בתנאי שהדבר נעשה בדרך משחק ולא ברצינות. לי) לקחת אחד מהשני, כי הכל שייך לאביהם.

יח. אָסוּר לְחַשֵּׁב חֲשִׁבוֹנוֹת שֶׁהוּא צָרִיךְ לָהֶן, בְּשֶׁבֶת, בֵּין שְׁעָבֵר, בֵּין שְׁעֵתִיד לְהִיטָלָה - גְּזֵרָה שְׂמָא יִכְתֹּב ^[אֵת הַחִישׁוֹב]; לְפִיכָךְ, חֲשִׁבוֹנוֹת שְׁאֵין בָּהֶן צָרָה, מִתֵּר לְחַשְׁבָן. פִּיצֵד? 'כְּמָה סָאִין הָיָה לָנוּ בְּשָׁנָה פְּלוּנִית', 'כְּמָה דִּינָרִין הוּצִיא בְּחֻתָּנוֹת בְּנוֹ', וְכִיּוּצָא פְּאֵלוֹ, שֶׁהֵם בְּכָלִל שִׁיחָה בְּטָלָה שְׁאֵין בָּהּ צָרָה כָּלִל - הִמְחָשֵׁב אוֹתָן בְּשֶׁבֶת, כְּמִחָשֵׁב בְּחָלִט.

לח) אסור לחשב חשבונות בשבת, בין אם יש בכך צורך לדבר שאירע בעבר ובין אם יש בכך צורך לדבר שיקרה בעתיד. לט) ומותר לחשב אותם בשבת, אך אין הדבר ראוי.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

השבת. (נח) אך אם יום הכיפורים חל ביום חמישי, אסור לו להציל מזון לצורך השבת, כי הוא יכול להכין אוכל לשבת ביום שישי. בזמננו, יום הכיפורים לא יכול לחול ביום שישי או ביום ראשון, אך בזמן שהיו מקדשים את החודש על פי ראיית הלבנה יום הכיפורים היה יכול לחול בימים אלו כמבואר בהלכות קידוש החודש. (נו) לצורך הסעודה במוצאי יום הכיפורים, למרות שיש מצווה לאכול בו סעודה. במקרה זה מדובר שיום הכיפורים חל ביום ראשון, אך אם יום הכיפורים עצמו חל בשבת מותר להציל מזון עבור הסעודה במוצאי היום. (נז) החל ביום ראשון, כי ניתן להכין אוכל ביום טוב.

ומה הוא מציל ללבוש? לובש כל שהוא יכול ללבש, ועוטר כל שהוא יכול לעטר, ומוציא ידו ואומר לאחרים: 'בואו והצילו לכם', וכל אחד ואחד לובש ומתעטר בכליו, ומוציא; ויהי הוא [הבגדים] שלו [של המציל] כמו המאכל, שהרי מן ההפקר זוכין. (נח) יכול להוציא כמות בגדים ככל שיחפוץ, ובלבד שיצליח ללבוש אותם על גופו בפעם אחת. (נט) כמבואר בהלכה הקודמת.

כו. מתר להציל כל כתבי הקדש שיש בחצר, לחצר אחרת שבאותו המבוי, ואף על פי שלא ערכו - ובלבד שיהיה למבוי של מחיצות ולחי אחד סא; והוא [ובלבד] שיהיו [ספרי הקודש] פתוחין אשורי [כתב סת"ם], ובלשון הקדש. אבל אם היו פתוחין בכל לשון [שפה אחרת], או בכתב אחר - אין מצילין אותן, אפילו היה שם [בין החצרות] ערוב; ובחל, אסור לקרות בהן, אלא מניחן במקום התרף [לא מוגן], והן מתאבדין [הולכים לאיבוד] מאליהן.

ס) תורה שבכתב שהיא כ"ד ספרי תורה, נביאים וכתובים. סא) ואזי המבוי נחשב כרשות אחת, כמבואר בפרק יז הלכה ב. מפני קדושת ספרים אלו, התירו להצילם אף אם אין עירוב בין החצרות.

כז. היו פתוחין פסם ובסקרא^כ - אף על פי שאינו פתב של קימה^כ, הואיל והם פתוחין אשורי ובלשון הקדש, השגת הראב"ד בקצת כת"ה הגליון . . אותן א"א והוא דגייז מיגז. מצילין אותן. [שולין] הגליון • של ספרים שלמעה [מעל הכתב] ושלמטה [תחת הכתב], ושבין פרשה לפרשה, ושבין דף לדף, ושבתיחלת הספר, ושבסוף הספר - אין מצילין אותן. הברכות [סידורים] והקמיעין - אף על פי שיש

(מה) שהן מספר הסעודות שאדם חייב לאכול בשבת - סעודה אחת בליל שבת ושתי סעודות ביום שבת, כמבואר בפרק ל. (מו) כי בשעה שפרצה השריפה, האדם חייב לאכול רק שתי סעודות. (מז) כי בשעה שפרצה השריפה, האדם חייב לאכול רק סעודה אחת.

כב. כמה דברים אמורים? במציל בכלים הרבה, או שהיה ממלא פלי ומוציאו ומערה [את תכולתו במקום אחר] וחוזר וממלא אותו שניה [פעם נוספת] - הוא [במקרה כזה נאמר] שאין מציל אלא מה שהוא צריך לו^מ; אבל אם הוציא פלי אחד הוצאה [בפעם] אחת - אף על פי שיש בו כמה סעודות, מתר. (מח) לאותה שבת, כמבואר בהלכה הקודמת.

כג. פיצד? מציל סל מלא פירות, אף על פי שיש בו [כמות של] כמה סעודות; ועגול של דבלה^{מט}, ותיבת של יין. וכן אם פרש טליתו, וקבץ בה כל שייכול להוציא, והוציאה מלאה בבת אחת - מתר. (מט) גוש של תאנים מיובשות.

כד. אמר לאחרים: 'בואו והצילו לכם' - כל אחד ואחד מציל מזון שהוא צריך לו, או פלי אחד שמחזיק אפילו דבר גדול; ויהי הוא [המזון שהוציא] של [שייך] למציל. אם לא רצה המציל לקחתו, ונתנו לבעליו - מתר לו [למציל] לטל ממנו [מהבעלים] אחר השבת שבר עמלו^נ; ואין זה שבר שבת^נ - שהרי אין שם [לא עבר על] מלאכה [האסורה מהתורה] ולא [על] אסור [מדרבנן, משום], שלא הוציאו אלא במקום מערב.

נ) בהתאם לכמות הנצרכת להם לאותה שבת, כמבואר בהלכה כא, אך אסור להם להציל עבור הבעלים עצמו יותר מהנצרך. (נא) כי הבעלים הפקיר את כל רכושו הנמצא בחצר, כשאמר להם 'בואו והצילו לכם'. (נב) שבר עבור החצרות החפצים לבעלים, אך לא עבור ההצלה עצמה. (נג) למרות שהוא מקבל את השכר כתוצאה ממעשה שעשה בשבת.

כה. הציל פת נקיה [=איכותית], אינו חוזר ומציל פת שאינה נקיה; אבל אם הציל פת שאינה נקיה, חוזר ומציל פת נקיה. ומציל ביום הכפורים [כל] מה שהוא צריך לשבת, אם היה יום הכפורים בערב שבת^נ. אבל אינו מציל בשבת ליום הכפורים^נ, ואין צריך לומר [שאינו מציל] ליום טוב^נ; ולא משבת זו לשבת הבאה.

(נד) אף אם הוציא פת שאינה נקיה המספיקה לסעודות

בְּהֵן אוֹתִיּוֹת שֶׁל שָׁם ^[ה'], וּמַעֲנִינֹת הַרְבֵּה שֶׁל תּוֹרָה - אֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדִּלְקָה. תֵּיק הַסֵּפֶר עִם הַסֵּפֶר, וְתֵיק תְּפִלִּין עִם הַתְּפִלִּין - אֵף עַל פִּי שֵׁישׁ בְּתוֹכָן קְעוֹתֵי.¹⁸

סב) סוגים שונים של דיו. סג) אינם מתקיימים לזמן רב, ולכן הם אינם כשרים לכתיבת ספר תורה.

כח. סֵפֶר תּוֹרָה שֵׁישׁ בּוֹ לִלְקֹט שְׁמוֹנִים וְחֲמֵשׁ אוֹתִיּוֹת מִתּוֹךְ תְּבוֹת שְׁלֹמוֹת¹⁸, וְאַפְּלוֹ בְּכָלֶּךָ ^[ח-לק] מֵהָאוֹתִיּוֹת שְׁנוֹתֵי הַן ^[יג] "יִגַּר שְׁהִדְוֹתָא¹⁸", וְכֵן אִם הִיְתָה בּוֹ פְּרָשָׁה שְׁאֵין בָּהּ שְׁמוֹנִים וְחֲמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, וְיֵשׁ ^[א-] בָּהּ הִזְכָּרוֹת ^[שם ה'], כְּגוֹן ^[פרשת] "וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרֶץ¹⁹" - מַצִּילִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי הַדִּלְקָה. וּמַצִּילִין

18. בראשית-וישלה, לא, מז. 19. במדבר-בהעלותך, י, לה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד סיון, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אברהם מרדכי שי' שו"ב

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מיי"ט סיון, בו כותב איך שזכה לראות את פני הקדש של כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נייע וגם לשמוע ממנו תורה. כיון שכפי מכתבו הי' זה בחג השבועות, ואף שכנראה ממכתבו אינו זוכר בבירור התורה ששמע, אבל הרי ידוע המובא בכמה מקומות והביא זאת רבינו הזקן בעל השו"ע והתניא לפסק הלכה בהלכות ת"ת שלו (פרק ב' סעיף יו"ד) וז"ל: לעתיד לבוא יזכירוהו כל לימוד ששכח מחמת אונסו כו' וגם עתה הנה זאת התורה היא העולה למעלה כו' השכחה באה מצד הקליפה ואינה מגעת לינק אלא עד הכסא כו'. שמזה מובן שלמעלה בתורתו לא שלטה השכחה כלל וכלל.

בבקשתו הנה כשאחי' על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע, אקרא את הפ"נ שלו. ויהי"ר מהשי"ת שיוכל לבשר טוב בכל הענינים שאודותם כתב בהפ"נ.

מוסגי"פ קטע משיחת ש"ק מברכים סיון, אשר באמת תוכנו כל השנה זמנו הוא, מאחר שנתנית התורה ובמילא גם קבלת התורה היא בכל יום, וכנוסח הברכה נותן התורה לשון הווה. וממאראי לפרסם תוכנו בחוגים היותר רחבים באופן המתאים.

בברכה.

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

מצות עשה קל. קצה.

מצות לא תעשה רלב.

המצוה הק"ל — הצווי שנצטוינו להפריש מעשר עני בכל-שנה שלישית מן-השמיטה, וגם בשלישית אחרי השלישית, — כלומר: בששית מן — השמיטה, והוא אמרו יתעלה: "מקצה שלש שנים תוציא את-כל-מעשר תבואתך וגו'" (דברים יד, כח). וגם זו אינה חובה מן-התורה אלא בארץ ישראל וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פאה (פרק ח) ובמסכת דמאי (פרק ד) ובמסכת מעשרות. וכמה ענינים ממנה מפורשים במקומות מספר משאור מסכתות זרעים ומסכת מכשירין (סוף פרק ב) וידיים (פרק ד משנה ג).

המצוה הקצ"ה — הצווי שנצטוינו לתן צדקה ולחזק החלשים ולהרחיב להם. וכבר בא הצווי על מצוה זו בלשונות שונים, אמר: "פתח תפתח את-ידך" (שם טו, ח), ואמר: "והחזקת בו גר ותושב וחי עמך" (ויקרא כה, לה), ואמר: "וחי אחיך עמך" (שם, לו), הפונה בכל-הפסוקים האלה היא אחת, והיא: שנגלכל ענינו ונתמכנו די מחסורו. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במקומות שונים, רבם בכתבות (סו). ובתרא (בבא בתרא סו), ובא בקבלה, שאפלו עני המתפרנס מן הצדקה חייב במצוה זו, כלומר: הצדקה למי שנמוך ממנו או למי שקמוהו — אפלו בדבר מועט.

המצוה הרל"ב — האזהרה שהזהרנו מלהמנע מלתת צדקה וירוחה לעניים מאחינו אחרי שנדע דחק מצבם ושיש לנו יכלת לתמוך בהם, והוא אמרו יתעלה: "לא תאמץ את-לכך ולא תקפץ את-ידך מאחיד האביון" (דברים טו, ז). וזו אזהרה מלהתנהג במדת הקמצנות עד שנמנע מלתת לראוי לו.

~ יום שני כ"ג סיון ~

מצות עשה קכו. קכז.

המצוה הקכ"ו — הצווי שנצטוינו להפריש תרומה גדולה, (הגדולה והחשובה שבתרומות, שהיא מופרשת מכל הכמות) והוא אמרו יתעלה: "ראשית דגנך וגו' תתן-לו" (דברים יח, ד). ומצוה זו אינה נזהגת מן-התורה אלא בארץ ישראל וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת תרומות.

המצוה הקכ"ט — הצווי שנצטוינו הלויים להפריש מעשר מן-המעשר שמקבלים מישאל וילתו לפנהנים, והוא אמרו יתעלה: "ואל-הלויים תדבר ואמרת אליהם כי-תקחו מאת בני-ישראל את-המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם ותרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן-המעשר" (במדבר יח, כו). ופרש לנו, שמעשר זה — הוא הנקרא, תרומת מעשר — ינתן לכהן. אמר: "ונתתם ממנו את-תרומת ה' לאהרן הכהן" (שם, כח). וכבר פרש הפתוב, שמפרישים מעשר זה מן-המבקר והיפה שבו, והוא אמרו יתעלה: "מכל-חלב את-מקדשו ממנו" (שם, כח) אחר-כך העיר, שהם חוטאים אם לא יפרישוהו מן-היפה שבו, והוא אמרו יתעלה: "ולא-תשאו עליו חטא בהרימכם את-חלב" (חלב"ב) הוא החלק המובחר ממנו" (שם, לב), ולאו זה הוא שילח באלו אמר: לא יהיה עליכם חטא בהרימכם אותו מן-היפה, משמע: שאם יפרישוהו מן-הרע יחטאו. והרי זה כמו לאו הבא מכלל עשה, שאינו נמנה עם הלאוין, כלומר: מבין שצוה להפרישו מן היפה, משמע שאין להפרישו מן-הרע. ולשון ספרי (סוף פרשת קרח): "מזין אתה אומר, שאם הפרשתם אותו שלא מן-המבקר שאתם בנשיאת עון? תלמוד לומר: "ולא-תשאו עליו חטא בהרימכם את-חלבו ממנו". וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת תרומות ובמסכת מעשרות וגם בכמה מקומות בדמאי.

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

מצות לא תעשה קנר.

המצוה הקנ"ד — האזהרה שהזהרנו מלהקדים מתנות הזרעים. זו על זו, אלא נפרישן לפי סדרן. ובאור דבר זה: שהחטים, למשל, אם דשן ומרחן — גרי הן טבל; מפריש מהן תחלה תרומה גדולה והוא אחר מתמשים (מדה בינונית) ואחר-כך מפריש עשירית מהנשאר עשירית הנשאר — וזהו מעשר ראשון; ואחר-כך מפריש עשירית ממה שנשאר — והוא מעשר שני. נותן תרומה גדולה לכהן, ומעשר ללוי, ומעשר שני יאכל לבדליו בירושלים. על הסדר הזה צריך להפריש. ובאה האזהרה מלהקדים מה-שראוי לאחר ומלאחר מה שראוי להקדימו, והוא אמרו יתעלה: "מלאאתך ודמעת לא תאחר" (שמות כב, כח). באלו יאמר: לא תאחר ממלאאתך ודמעת מה שראוי להקדימו. ובמשנת תרומות (פרק ג משנה ו): המקדים תרומה לבכורים ומעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון, אף-על-פי שהוא עובר

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

מצות לא תעשה קלה. קלו.

המצוה הקל"ה — האזהרה שהזהר הערל מלאכול תרומה. והוא הדין לשאר קדשים שהערל מזהר מלאכלם. ולאו זה לא נתפרש בפתוב אלא נלמד בגזרה שנה, ועם זה בארו מעתיקי השמועה, שאסור זה מדאורייתא לא מדרבנן. ולשון יבמות (ע.) "מנין לערל שאינו אוכל בתרומה? נאמר: "תושב ושכיר" בתרומה (ויקרא כב.). — מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו, אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו; והוא הדין לשאר קדשים. וכך הוא גם לשון ספרא (פרשת אמור שם), ושם אמרו: "רבי עקיבא אומר, איש איש (שם, ד) — לרבות את הערל". ושם נתבאר גם כן, כלומר: בגמרא יבמות (עב.), שדבר תורה: משוף (משך) עורו ונראה כערל) אוכל בתרומה, ומדבריהם גזרו עליו מפני שנהא פערל הנה נתבאר שהערל אסור בתרומה מן-התורה, ומשוף הוא שאסור מדרבנן. והבן זה. ושם אמרו: משוף צריך שימול מדרבנן.

המצוה הקל"ו — האזהרה שהזהר פהן טמא מלאכול תרומה, והוא אמרו: "איש איש מזהר אהרן והוא צרוע או זב בפקדשים לא יאכל עד אשר יטהר" (שם). ובגמרא מכות (יד:) אמרו: "אזהרה לתרומה מנין? מאיש איש וגו'. איזהו דבר שהוא שנה בנרעו של אהרן? הוי אומר — זו תרומה". הפנה באמרם "שנה בנרעו של אהרן" — שיאכלנו הנרע פלו, זכרים ונקבות (ואין הדבר נוהג אלא בתרומה). וכבר נכפל עוד הלאו פענין זה באמרו: "ושמרו את-משמרת" (שם, ט). והעובר על לאו זה — חייב מיתה בידי שמים ובפסק ט' מסנהדרין (פג.) מנו מחייבי מיתה בידי שמים ובכילם פהן טמא שאכל תרומה טהורה והביאו ראיתם ממה שנאמר: "ושמרו את-משמרת" ולא-ישאו עליו חטא" (שם).

~ יום שישי כ"ז סיון ~

מצות לא תעשה קלו.

המצוה הקל"ז — האזהרה שהזהר החללה (אשה שנישאת לכהן בנישואין האסורים) מלאכול קדש שהיתה רשאית לאכלו, כלומר: התרומה והזהר ושוק (חלקי קרבן השלמים, ששייכים לכהן), והוא אמרו: "ובת-כהן פי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל" (ויקרא כב, יב), ובגמרא יבמות (סח.) אמרו: "פי תהיה לאיש זר, כיון שנהעלה לפסול לה — פסלה". וממה שאמר: "בתרומת הקדשים" אמרו (שם סח.): "במורם מן-הקדשים לא תאכל", כלומר: תזה ושוק ושם אמרו לכתוב קרא: היא

בלא-תעשה, שנאמר: "מלאכתך ודמעתך לא תאחר" — מה-שעשה עשוי. ובמקלתא (פרשת משפטים): "מלאכתך" — אלו הבכורים הנשלין מן-המלאי: "ודמעתך" — זו תרומה; "לא תאחר" — שלא תקדים שני לראשון, (ושלא יקדים מעשר) ראשון לתרומה, תרומה לבכורים. ושם נאמר: מכאן אמרו: כל-המקדים תרומה לבכורים ימצער שני לראשון, אף-על-פי שהוא עובר בלא-תעשה — מה-שעשה עשוי. וכבר נתבאר בריש תמורה (ד.) שהמקדים אינו לוקה.

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

מצות לא תעשה קלג. קלד.

המצוה הקל"ג — האזהרה שהזהר פל-זר מלאכול שום תרומה, והוא אמרו: "וכל-זר לא יאכל קדש" (ויקרא כב, י), וכן נתו ב"קדש" זה — התרומה. וכן הבכורים, לפי שגם הם נקראו: תרומה, כמו שאבאר (לא תעשה קמח), ולזאת פונתי באמרי שום תרומה והוא הדין לכל-מועל (נהנה בשוה פרוטה) בפקדשים בנזון. ואם אכל תרומה בנזון — חייב מיתה בידי שמים, ואינו חייב תוספת חמש, כמו שנתבאר בפסק ו' ופסק ז' ממסכת תרומה. ובפסק ט' מסנהדרין (פג.) מנו מחייבי מיתה בידי שמים ובכילם: זר שאכל תרומה, והביאו ראיה לכך מאמרו: "ומתו בו כי יחללהו" (שם, ט) ואחריו "וכל-זר לא-יאכל קדש". ובפסק ב' מבכורים אמרו: "התרומה והבכורים חייבים עליהם מיתה וחמש ואסורים לזרים; ורב חולק על כל-המשניות האלה ואומר: זר שאכל תרומה — לוקה, וידוע שרב (כוחו) כנא הוא ופליג (חולק גם על תנאים) וכבר בארנו בחבורנו בפרוש המשנה (סוטה פרק ג משנה ג, ועוד), שכל-מחלקת שאינה מחייבת מחלקת למעשה אלא בסבא בלבד, לא אפסוק בה הלכה, ולא אמר: הלכה כפלוני; ולפיכך לא אמר כאן הלכה כרב או כסתם משנה, כיון שלדברי הפל לוקה, לפי שכל-מחייב מיתה בידי שמים על אחד הלואין — לוקה גם-כן, כמו שבארנו בהקדמות מאמר זה. וכן פל-מועל בפקדשים במזיד — לוקה בלי ספק, והוא אמרם במפלא סמוך לאיש (קטן בשנתו הסמוכה לגיל הבר-מצוה) אם הקדיש, אמרו (גדה מו): "הקדיש הוא ואכלו אחרים רבי יוחנן ורבי שמעון כן-לקיש דאמרי תרניהו: לוקין".

המצוה הקל"ד — האזהרה שהזהר אפלו תושב (ישראל, שנשכר לעולם לכהן ושכירו (לתקופה) מלאכול תרומה, אמר: "תושב כהן ושכיר לא-יאכל קדש" (שם, י), ואם אכל, דינו כדין שאר זרים.

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

מצות עשה קבו.

המצוה הקכ"ז — הצווי שצטוינו להפריש מעשר מצמח הארץ, והוא אמרו יתעלה: "וכל-מעשר הארץ וגו' לא" (ויקרא כז, ל) "כי את-מעשר בני-ישראל אשר ירימו לא" תרומה" (במדבר יג, כד). וכבר באר הפתוב (במדבר יח, כא), שהמעשר הזה ללוים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת מעשרות; וזהו הנקרא: מעשר ראשון, ואינו חובה מן-התורה אלא בארץ-ישראל.

בפדשים לא תאכל, מאי בתרומת הקדשים? שמעך מנה תרתי (יש ללמוד מכאן שני דינים), כלומר שאם נבעלה לפסול לה — נפסלה לתרומה; ושאם הייתה נשואה לזר ומת — חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק ונמצא לא זה, שהוא "הוא בתרומת הקדשים לא תאכל", כולל שני ענינים: האחד אזהרה לחללה מלאכול קדש, והשני אזהרה לכהנת שנשאת לזר מלאכול חזה ושוק אף-על-פי שמת בעלה או גרשה. אבל אסור אכילה בתרומה בעודה תחת בעלה הזר אינו מפסוק זה אלא למדהו: מקבלי הפרוש ממה-שנאמר: "וכל-זר לא-יאכל קדש" (שם, י), וכל-זמן שהיא תחת הזר — הרי היא קזר ו"זר" קרינא בה. ודע זה, וגם היא אם עברה על לאו זה — הרי היא לוקה.

אגרות קודש

ביה, כ"ט סיון, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מוהרנ"ן שי'

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכ' מכ' סיון והקודם מכ"ח אייר. ואין לשער גודל הדבר מה שהלכו אנ"ש בבתי הכנסות לפרסם הענינים המבוארים בהמאמרים והקונטרסים, ומי יתן (ענין לקו"ת במדבר ט"ו ע"א) שיהי לבבם זה להם לעשות כנ"ל בכל עת מצוא. וכל המוסיף מוסיף לו...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובעני' הפרטים.

נתעכב מכ' ונתקבל עתה מכ' מג' תמוז.

(א) בנוגע להואקאנס ילך בדרך המיצוע היינו שיקבל תלמידים כאלו שע"י השגחה עליהם לא יהי החשש שכותב אודותיו...

מוסג"פ הקונטרס שהו"ל ליי"ב ויי"ג תמוז הבע"ל ובטח גם בו ישתמשו להפצת המעינות חוצה.

נחום פרק ב ו

ו יזכר אדיריו יפְשְׁלוּ (בהלכותם) ימהרו חומתה והכן הסוכך: ז שְׁעָרֵי הַנְּהָרוֹת נִפְתָּחוּ וְהַיִּחַל נִמּוּג: ח וְהִצַּב גִּלְתָּה הָעֲלִיתָה וְאִמְהָלְתָּה מְנַהֲגוֹת פֶּקוּל יוֹנִים מִתַּפְּת עַל־לִבְבָהּ: ט וְנִינּוּה כְּבִרְכַּת־מִים מִימֵי הָיָא וְהָמָּה נָסִים עָמְדוּ עָמְדוּ וְאִין מִפְּנָה: י בָּזוּ כֶּסֶף בָּזוּ זָהָב וְאִין קִצָּה לַתְּכוּנָה פְּכָד מִכָּל כְּלֵי חֲמֻדָּה:

רש"י

מקישות ידיהן על לבן כהקיש בתופים: (ט) ונינוה כברכת מים מימי היא. מיום שהיא נעשית ישובה בשלוחה ואין מניד כברכת מים מכונסין שאין זזים ממקומם: והמה. עתה מרוב דוחקם למדו לנוס ונסים: עמדו עמדו. אומרים להם ואין מפנה לבו לשמוע ולעמוד: (י) בזו כסף. אתם הבאים על נינוה: ואין קצה. אין חשבון: לתכונה. לאוצרותיהם על שם שהכסף והזהב הנתון באוצר נתון בחשבון כמה דאת אמר את הכסף המתוכן (מ"ב יב): כבוד מכל כלי חמדה. לשון הכבדה כמו (לקמן ג) התכבד כילק לשון מכבד הבית אשקונו"ט בלע"ז ולכבד אותם מכל כלי חמדתא וכן ת"י ספו מכל מני חמדתא, כבוד כמו זכור ושמור:

(ו) יזכור. מלך אשור את אדיריו וגבוריו וידמה בלבו לצאת ולהלחם והם יכשלו בהליכתם: ימהרו חומתה. לנוס לרוץ אל חומת העיר כל תיבה הצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה: והוכן הסוכך. ת"י יבנון מגדליא ויש לפרש והוכן הסוכך והמלך נזדיין בכלי זינונו כמו ממשח הסוכך לשון מושל: (ז) שְׁעָרֵי הַנְּהָרוֹת. שְׁעָרֵי הָעִיר אֲשֶׁר מִצַּד הַנְּהָרוֹת: וְהַיִּחַל נִמּוּג. נרעד ונע מכח אבני בליסטרא הנזרק' בכתליו הנקרא בומ"א: (ח) והוצב. היא המלכה הנצבת לימין המלך כד"א (תהלים מ"ה) נצבה שגל לימינך: גלתה הועלתה. בגלוי הלכה בשבי והעלתה מן העיר: מנהגות כקול יונים. מנהגות עצמן בקינה כקול יונים המקוננים מנהגות שרימייצנ"ט בלע"ז: מתופפות על לבבהן. ת"י

מצודת ציון

(ו) אדיריו. גבוריו: והוכן. מלשון הכנה: הסוכך. מל' סכך ומכסה: (ז) נמוג. מל' המגה והמסה ואמר בדרך שאלה: (ח) והוצב. ר"ל דבר הנצב במקום אחד מבלי רגילות התנועה וההליכה: גלתה. מל' גלוי: הועלתה. מל' עליה: ואמהותיה. שפחותיה: מנהגות. מל' הנהגה והבאה: מתופפות. מל' תוף והוא שם כלי נגון: (ט) כברכת. הוא מקום בנוי באבנים ובסיד ושם מתכנסים המים כמו בתעלת הברכה (מלכים ב יח): מימי. ר"ל מימים רבים: נסים. בורחים: מפנה. מל' הפנה וסבוב: (י) בזו. מל' בזה ושלל: קצה. סוף: לתכונה. מל' הכנה: כבד. מל' כבוד או הוא ענין טיאוט וגריפה כמו התכבד כילק (לקמן ג):

מצודת דוד

(ו) יזכור אדיריו. מלך אשור יזכור גבוריו ללכת לקראת המלחמה אבל יכשלו בהליכתם ולא יצליחו: ימהרו חומתה. ר"ל ישוּבו למהר לעלות על חומת העיר למנוע את הכשדים לבוא בעיר: והוכן הסוכך. יכינו דבר הסוכך עליהם ממעל להגן מן החצים ואבני הקלע: (ז) שְׁעָרֵי הַנְּהָרוֹת. ר"ל עכ"ז לא יוכלו למנוע את האויב כי נפתחו שְׁעָרֵי הָעִיר הפונים מול הנהרות כי חיל הכשדים שברום: והיחל נמוג. היכל המלך נמוג ונמס ר"ל ינתצו ויכתתו אותו: (ח) והוצב גלתה הועלתה. ר"ל המלכה הנצבת פנימה לימין המלך כענין שנאמר נצבה שגל לימינך (תהלים מה) נתגלית לעין כל והועלתה על המרכבה להוליכה בגולה: ואמהותיה. שפחותיה מנהגות אותה בקול קינה כנהימת קול יונים: מתופפות. כמו

שהאדם מכה בתוף כן הן מכות על לבבהן כדרך הנשים המקוננות: (ט) ונינוה. והנה נינוה מימים קדמונים היא היתה מלאה כל טוב כברכת המים המלאה לה: והמה נסים. ועתה המה נסים ומניחים כל העושר: עמדו עמדו. עם כי המלך והשרים יצעקו למה תנוסו עמדו והלחמו מול האויב אבל אין מי פונה להקוראים ולא יאבו להלחם: (י) בזו כסף. אתם אנשי כשדים שללו הכסף והזהב ואין סוף אל העושר שתקחו מאשר הכינו אנשי נינוה לעצמם: כבוד. ר"ל שם תמצאו כבוד היקר מכל כלי חמדה והוא כבוד נצחון המלחמה, או ר"ל גרפו אותה מכל כלי חמדה וקחו לעצמיהם:

כתובים

תהלים פרק-לו יג-כו

יג אֲדַנִּי וַיִּשְׁחַקְלִי בִּירְאָה בִּירְאָה יוֹמוֹ: יד חָרַב | פָּתַחוּ רַשְׁעִים וְדַרְכֵי קִשְׁתָּם לַהֲפִיל עָנִי וְאֶבְיוֹן לְטָבוֹחַ
 יוֹשְׁרֵי-דָרֶךְ: טו חָרַבם תִּבּוֹא בָלָבָם וְקִשְׁתוֹתָם תִּשְׁבְּרֶנָּה: טז טוֹב־מַעַט לְצַדִּיק מִחֶמְדָּן רַשְׁעִים רַבִּים: יז כִּי
 זְרוּעוֹת רַשְׁעִים תִּשְׁבְּרֶנָּה וְסוּמְךָ צַדִּיקִים יִהְיֶה: יח יוֹדַע יִהְיֶה יָמֵי תַמִּימָם וְנִחַלְתָּם לְעוֹלָם תִּהְיֶה:
 יט לֹא-יִבְשׁוּ בְּעֵת רָעָה וְכִימֵי רַעְבּוֹן יִשְׁבְּעוּ: כ כִּי רַשְׁעִים | יֵאָבְדוּ וְאֵיכָבֶד יִהְיֶה כִּיקָר כָּרִים כָּלוּ בְּעֵשֶׂן
 כָּלוּ: כא לֹהֶר רֶשַׁע וְלֹא יִשְׁלַם וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן: כב כִּי מִבְּרָכִיו יִירָשׁוּ אֶרֶץ וְמִקְלָלָיו יִכָּרְתוּ: כג מִיֵּהוָה
 מִצַּעְדֵי-גִבּוֹר כּוֹנֵנוּ וְדַרְכֵי יַחְפָּץ: כד כִּי-יִפֹּל לֹא-יִוָּטֵל בִּירְיָהוָה סוּמְךָ יָדוֹ: כה נָעַר | הָיִיתִי גַם-זֶקֶנִּיתִי
 וְלֹא-רָאִיתִי צַדִּיק נֶעְזֵב וְזֹרְעוֹ מִבְּקִשְׁ-לֶחֶם: כו כָּל-הַיּוֹם חוֹנֵן וּמַלּוּהַ זֹרְעוֹ לְבִרְכָּה:

רש"י

שמפטמין אותן לטבח: (כא) לוח רשע ולא ישלם
 וצדיק חונן ונותן. הקב"ה שהוא צדיקו של עולם חונן
 משלו ונותן לזה שהלוח מה שהוא גוזל ממנו: (כב) כי
 מבורכיו. של צדיקו של עולם יירשו ארץ: (כג) מצעדי
 גבר. מי שהוא גבור ביראת הקדוש ברוך הוא ליש פאש
 דפורט בלע"ז. כוננו. פוריינט אפיטיין בלע"ז:
 (כד) יפול. לבורג"א בלע"ז, לשון ותפול מעל הגמל
 (בראשית כ"ד). כי. כמו אם: לא יוטל. לא יושלך להיות
 נעזב: (כה) נער הייתי. פסוק זה שר העולם אמרו
 דאילו דוד לא קשיש כולי האי: (כו) כל היום. הצדיק
 חונן עניים ומלוה להם: וזרעו. זה שהוא זורע לצדקה
 סופו לברכה:

(יד) חרב פתחו. הרשעי' פתחו, אנקומנצירנט בלע"ז
 תגר וחורום מתחילים הרשעים מאליהם: (טז) טוב
 מעט לצדיק. טובים מעט אנשים שהולכים לעזרת
 הצדיקים: מהמון רשעים רבים. אמרפל וחבריו
 שהתחילו מלחמ' בעולם בשביל לשבות את לוט
 ולהתגרות באברהם מעט אנשים שהיו עם אברה'
 הצליחו והרגו כל אותן האוכלסין: (יח) יודע ה' ימי
 תמימים. מכי' את מעשי ימייהם: ונחלתם. וקבול שכר'
 מאתו לעול' תהיה: (כ) כיקר כרים. כאור ענן בקר
 הנראה שחרית מלבין על מרחבי בקעה שאינו מתקיים,
 כרים מישור כמו כר נרחב (ישעיה ל'): כיקר. לשון אור
 יקרות (זכריה י"ד), ויש פותרין כיקר כרים, ככבוד כבשים

מצודת ציון

(טז) מהמון. ענין רבוי הון: רבים. גדולים וחשובים:
 (יז) זרועות. ענין חוזק: (כ) כיקר. מל' יקר: (כא) חונן.
 חומל: (כג) מצעדי. דרכו ופסיעותיו: כוננו. מלשון הכנה:
 (כד) יפול. ענין נפילה כמו ותפול מעל הגמל (בראשית כ"ד):

מיושר רב שביד הרשעים: (יז) כי זרועות. לפי שיושבר חוזק הרשע ולא יסאר עשרו בידו אבל הצדיקים סומך ה' ומה שיש
 בידם תתקיים: (יח) ימי תמימים. כמה שנים יחיו: ונחלתם. מעט מהטובה שהנחיל להם המקום יהיה שמור אצלם לעולם כל
 ימי חייהם: (יט) בעת רעה. כי לא עליהם תהיה: ישבעו. כי ה' יזמין להם די סיפוקם: (כ) כיקר כרים. כהיקר הנעשה לכשבים
 אשר יפטמו אותם להשמינם למחר עת שחיתתם כן טובות הרשעים בעוה"ז לטרדם לגהינם: כלו'. כי אחר המיתה יכלו ובעשן
 הגהינם יהיו כלים: (כא) לוח רשע. כשלא מצאה ידו לגזול לוקח בהלואה ואינו משלם והצדיק המלוה אותו חוננו ונותנו לו
 במתנה לבל יענש בעבורו: (כב) כי מבורכיו. כי בעבור כשרון המעשה הזה יגזור אומר ויקם ואת אשר יברכם יירשו הארץ
 ואת אשר יקללם יכרתו: (כג) מה' מצעדי וגו'. מצעדי הגבר בתורה המה כוננו מה' ר"ל ה' מכונן ומיישר צעדיו: ודרכו. ה'
 חפץ דרכו ומצליחו בו: (כד) כי יפול. אף אם יהיה נוטה לא יושלך לארץ: (כה) נער וגו'. ר"ל בנערותי ובזקנותי הסתכלתי
 לראות הנעשה בצדיק: ולא ראיתי. להיות נעזב מכל וכל וזרעו ישאלו להם: (כו) כל היום. לפי שכל הימים היה חונן עניים
 ומלוה להם ולזה מהראוי שיהיו זרעו לברכה:

מצודת דוד

(יג) ה'. אבל ה' ישחק על הרשע כי ראה שבא יום מיתתו
 טרם יעשה הרעה ולא יספוק לעשותה: (יד) פתחו. ר"ל
 הוציאוה מתערה: להפיל. להפילו מת: (טו) חרבם. אבל
 חרבם תבוא בלב הרשעים ההם: תשבֶרנָה. לבל יוכלו לירות
 בהם החצים: (טז) טוב. המעט שיש להצדיק יותר טוב

מיושר רב שביד הרשעים: (יז) כי זרועות. לפי שיושבר חוזק הרשע ולא יסאר עשרו בידו אבל הצדיקים סומך ה' ומה שיש
 בידם תתקיים: (יח) ימי תמימים. כמה שנים יחיו: ונחלתם. מעט מהטובה שהנחיל להם המקום יהיה שמור אצלם לעולם כל
 ימי חייהם: (יט) בעת רעה. כי לא עליהם תהיה: ישבעו. כי ה' יזמין להם די סיפוקם: (כ) כיקר כרים. כהיקר הנעשה לכשבים
 אשר יפטמו אותם להשמינם למחר עת שחיתתם כן טובות הרשעים בעוה"ז לטרדם לגהינם: כלו'. כי אחר המיתה יכלו ובעשן
 הגהינם יהיו כלים: (כא) לוח רשע. כשלא מצאה ידו לגזול לוקח בהלואה ואינו משלם והצדיק המלוה אותו חוננו ונותנו לו
 במתנה לבל יענש בעבורו: (כב) כי מבורכיו. כי בעבור כשרון המעשה הזה יגזור אומר ויקם ואת אשר יברכם יירשו הארץ
 ואת אשר יקללם יכרתו: (כג) מה' מצעדי וגו'. מצעדי הגבר בתורה המה כוננו מה' ר"ל ה' מכונן ומיישר צעדיו: ודרכו. ה'
 חפץ דרכו ומצליחו בו: (כד) כי יפול. אף אם יהיה נוטה לא יושלך לארץ: (כה) נער וגו'. ר"ל בנערותי ובזקנותי הסתכלתי
 לראות הנעשה בצדיק: ולא ראיתי. להיות נעזב מכל וכל וזרעו ישאלו להם: (כו) כל היום. לפי שכל הימים היה חונן עניים
 ומלוה להם ולזה מהראוי שיהיו זרעו לברכה:

משניות מסכת כלים

פרק תשיעי

א מחט או טבעת שנמצאו בנחשתו של תנור, נראין אבל לא יוצאין, אם אופה את הבצק והוא נוגע בהן – טמא. באיזה בצק אמרו? בבצק הבינוני. נמצאו בטפלת התנור מקף צמיד פתיל, אם בטמא – טמאין; ואם בטהור – טהורים. נמצאו במגופת החבית, מצדיה – טמאים; מפקנדה פיה – טהורים. נראין בתוכה, אבל לא לאיורה – טהורין. שוקעים בתוכה, ונתחיתיהם פקלפת השום – טהורין.

פירוש ברטנורא

ט א מחט או טבעת. טמא: שנמצאו בנחשתו של תנור. ברצפת הקרקע שהתנור מחובר בה: נראין. בתנור: אבל לא יוצאין. בחלל התנור. כגון שבלועים בעוכי הרצפה של הקרקע ונראין באוירו של תנור אבל אין בולטין לתוכו: אם אופה הוא את הבצק, אם בשעה שמדביק הפת לתוכו נוגע הבצק במחט או בטבעת, נחשב כאוירו של תנור וטמאוהו. ואם לאו, טהור, דתוכו כתב רחמנא, והאי לאו תוכו הוא. וכגון שהיו שם בלועים ברצפה קודם שחיברו התנור שם, דאם הכניסו אותם דרך פיו של תנור, משנכנסו לאוירו נטמא התנור: בבצק הבינוני, לא שבלולתו רכה, שירד למטה לסדקין. ולא שבלולתו קשה, שאינו נרבק: בטפילת התנור. היא הטפילה של טיט שעושים סביב התנור לעבותו כדי שיוחיק חומו: מוקף צמיד פתיל. ומונח באוהל המת: בטמא. אם התנור טמא: טמאים. המחט והטבעת הנמצאים בטפילה של תנור: ובטהור טהורים. דכיון שהתנור מוקף צמיד פתיל וניצול, גם הם ניצולים עמו, דבטילי לגבי טפילה: נמצאו במגופת החבית. בטיט שרגלין לעשות בו כיסוי על פי החבית: מצדיה. של חבית: טמאים. שאין צדי החבית צריכים לטיט: מפני פיה. אם המחט והטבעת נמשכים כנגד פי החבית: טהורין. ובלבד שיהיו בתוך הטיט של מגופה ולא יכנסו לאויר החבית. ואע"פ שהם נראים מתוכה, הואיל ואין נכנסין לאוירה טהורין: שוקעים בתוכה ונתחיתיהן בקליפת השום. אם היה בין המחט והטבעת ובין אויר החבית מחיצה דקה קליפת השום, שנמצא שהן בלועים לתוך המגופה ואין נכנס לאויר החבית כלל, טהורים, דבטילי לגבי המגופה. אבל אם נכנסים לתוך החבית, טמאים, שאין צמיד פתיל מציל באוהל המת אלא על כלי חרס ואוכלים ומשקים, דברים שאין להם טהרה במקוה, אבל על כלי מתכות כגון מחט וטבעת שיש להן טהרה במקוה, אין צמיד פתיל מציל בהן, הלכך אם נכנסים בתוך אויר החבית, שאין בטלים לגבי מגופה, אין ניצולים בצמיד פתיל. כך נראית בעיני פירוש משנה זו. ורבותי לא פירשהו כך. ופירושם לא ידעתי להעמידו מכוון ולכך לא כתבתי:

משניות מבוארות – קהתי

~ יום ראשון ~

באור משנה א

מחט או טבעת – שנטמאו בטומאת מת ונעשו אב הטומאה, שנמצאו בנחשתו של תנור – ברצפת הקרקע שהתנור מחובר בה, נראין – בתנור, אבל לא יוצאין – שאינן בולטות לתוך חלל התנור, כגון שבלועות ברצפה של קרקעית התנור, אם אופה את הבצק והוא נוגע בהן – אם בשעה שמדביק את הבצק בתנור, נוגע הבצק במחט או בטבעת, טמא – התנור, שמקום זה של המחט והטבעת נחשב עוד כ"תוכו" של התנור. אבל אם אין הבצק נוגע בהן, התנור טהור, שמקום זה אינו נחשב כתוך התנור. במה דברים אמורים? כשהיו בלועות בקרקע קודם שחיברו את התנור שם, אבל אם נכנסו דרך פיו של התנור, הרי משנכנסו לאוירו נטמא התנור. באיזה בצק אמרו – שאם הוא נוגע בהן, התנור טמא? בבצק הבינוני – שאינו רך עד שישקע עמוק לתוך הגומא, ולא קשה עד שאינו שוקע כלל. נמצאו – המחט או הטבעת, בטפלת התנור – בשכבת הטיט שסביבו מבחוץ; ומדובר כאן במחט וטבעת טהורות; מקף צמיד פתיל – היינו שהתנור מוקף צמיד פתיל ועומד באוהל המת, אם בטמא – אם התנור טמא, טמאין – המחט או הטבעת, שהואיל והתנור טמא אינו מציל עליהן בצמיד פתיל; ואם בטהור – אם התנור היה טהור, טהורים – שהואיל והתנור מוקף צמיד פתיל, הריהו מציל את עצמו ואף על המחט או הטבעת המונחות בטפילה המחוברת לו; ואף על פי שאין צמיד פתיל מציל על כלי מתכת, מכל מקום כאן הצמיד פתיל של התנור מציל על המחט או הטבעת, לפי שבטילות הן לגבי הטפילה, וכשם שניצולים התנור

והטפילה כך ניצול כל מה שמונח בטפילה. יש מפרשים: אם בטמא – שנטמא התנור באוהל המת, כגון שהצמיד פתיל שעליו לא היה כראוי, טמאין – המחט והטבעת שבתוך הטפילה; ואם בטהור – שהיה הצמיד פתיל עליו כראוי, הואיל והתנור טהור, אף המחט והטבעת המובלעות בטיט שעל גביו טהורות (רמב"ם). נמצאו – המחט או הטבעת, במגופת החבית – בכיסוי של חרס שעל פי החבית, המוקפת צמיד פתיל ועומדת באוהל המת, מצדיה – בצדי המגופה ולא כנגד פי החבית, טמאים – המחט והטבעת, לפי שהחבית אינה צריכה לטיט שבצדי המגופה, ואין הטיט שם נחשב כחבית עצמה, הלכך אין הצמיד פתיל של החבית מציל על המחט והטבעת המונחות בתוך אותו הטיט שבצדי המגופה; מפקנדה פיה – אבל אם המחט או הטבעת מונחות במגופה כנגד פי החבית, טהורים – שהואיל והצמיד פתיל של החבית מציל על המגופה, לפיכך ניצולות אף המחט או הטבעת שבמגופה, שבטילות הן לגבי המגופה. ואפילו נראין בתוכה – אם המחט והטבעת נראות בתוך המגופה, אבל לא לאיורה – שלא הגיעו לאויר המגופה, היינו לאויר החבית, טהורין – שהואיל ואינן נכנסות לאויר החבית הרי הן ניצולות בצמיד פתיל של החבית יחד עם המגופה; וכן אם שוקעים בתוכה – שהמחט או הטבעת שוקעות במגופה, ונתחיתיהם פקלפת השום – אבל שכבת טיט דקה בעוביה של קליפת השום מכסה אותן, אף על פי שהן בולטות לתוך חלל החבית, מכל מקום הואיל והן עדיין בתוך המגופה, טהורין – שנחשבות הן כחלק מן המגופה, אבל אם הן יוצאות לאויר החבית, ואינן מכוסות, הרי הן טמאות, לפי שנחשבות כמונחות בתוך החבית, ואינן ניצולות בצמיד פתיל, שאין צמיד פתיל מציל על כלי מתכת.

ב חֲבִית שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקִין טְהוֹרִין וּמִנִּיקִית בְּתוֹכָהּ, מִקְפֶּת צְמִיד פְּתִיל וְנִתְּנָה בְּאֵהָל הַמֵּת – בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: הַחֲבִית וְהַמִּשְׁקִין טְהוֹרִין, וּמִנִּיקִית טְמֵאָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: אֵף מִנִּיקִית טְהוֹרָה. חֲזוּרֵי בֵּית הַלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִרְבֵּי בֵּית שְׁמַאי.

ג הַשֶּׁרֶץ שֶׁנִּמְצָא לְמִטָּה מִנְחָשָׁתוֹ שֶׁל תַּנּוּר – טְהוֹר, שְׁאֵנִי אוֹמֵר: חֵי נָפֵל וְעֵכְשָׁיו מֵת. מִחֹט אוֹ טִבְעַת שֶׁנִּמְצָאוּ לְמִטָּה מִנְחָשָׁתוֹ שֶׁל תַּנּוּר – טְהוֹר, שְׁאֵנִי אוֹמֵר: שֶׁם הָיָה עֵד שֶׁלֹּא בָּא הַתַּנּוּר. נִמְצָאוּ בְּאֶפֶר מְקַלָּה – טָמֵא, שְׁאֵין לוֹ בְּמָה יִתְּלָהּ.

פירוש ברטנורא

ב ומניקת בתוכה. כמין קנה חלול עשוי ממכתח. שנותנים ראשו אחד בנקב החבית ומוציין כל המשקין שבחבית דרך אותה מניקת: החבית והמשקין טהורים ומניקת טמאה. החבית של חרס, ומניקת שבתוכה של מתכת. הלכך החבית והמשקין שאין להם טהרה במקות, ואי מטהרת להו והם של עם הארץ לא אתי חבר לאשתמושי בהו, שהרי הם כדלים ממנעם ובלאו הכי נמי כל מאכלם טמא, לא גזרו בהו רבנן, ונצולים בצמיד פתיל, אבל מניקת של מתכת שיש לה טהרה במקות, אם טהרה אתי חבר לאשתמושי בה, שישאלנה מעם הארץ ויטבילנה ויעריב משמה וישתמש בה, כסבור אין בה אלא משום מגע טמא, והוא לא ידע שהיתה באוהל המת וצריכה הוזהר להיות כבלי חרס המוקף צמיד פתיל, אין צמיד פתיל של כלים של עם הארץ מציילין מן הטומאה אצל חבר, שכל כליו של עם הארץ הם בחזקת טומאה אצל חבר וכלי טמא אינו מצייל בצמיד פתיל, שאין מצייל בצמיד פתיל אלא כלי חרס מהדור בלבד. ואילו באו חכמים לגזור שלא יציל שום כלי חרס של עם הארץ בצמיד פתיל, לא היו עמי הארצות מקבלין מהו, לפי שהן סבורין שהן בקאין ושומרין כליהן בטהרה. הלכך בכלי חרס ואוכלים ומשקין שאין להן טהרה במקות, כשהיו בתוך צמיד פתיל של כלי עם הארץ אומרים להן טהורים הן וישתמשו בהן הן שמחזיקין כליהן בחזקת טהורים, ואין לחוש שמא ישאל החבר מהו, שהרי הן אצלו בחזקת טמאין ואין להן טהרה עולמית, אבל בכלי שטף דאיכא למיחש שמא ישאל החבר מהם ויטבילם וישתמש בהם בלא הוזהר שלישי ושביעי, עשו דין שוה לכל ואמרו דאין כלי שטף ניצול בצמיד פתיל: ובית הלל אומרים אף מניקת טהורה. קודם ששמעו מעמין של בית שמאי לא היו יודעים מפני מה אוכלים ומשקין שבתוך צמיד פתיל טהורין וכלי מתכת טמאים, ולאחר ששמעו מעמין כדרשנין חזרו להורות כדברי בית שמאי:

ג למטה מנחשתו של תנור. רצפה שמושבים שם התנור. שהתנור עשוי מן קריה גדולה שאין לה שוליים, ומתקנים לו רצפה בקרקע ומושבים אותו שם, ואותה רצפה היא נחשתו של תנור: חי נפל. ולא נטמא התנור. דאי מת נפל, היה התנור מיטמא באיור כשנפל דרך פיו של תנור. והא דלא תלינן שמא שם היה קודם שהושבו שם התנור, לפי שלפעמים נמצא השרץ לח וניכר שמחדש מת והתנור יש ימים מרובים שהושבו שם, והשתא אי אפשר לומר שהשרץ קדם שם לתנור, דא"כ מחוס האש היה נשרף ונעשה אפר, אלא תלינן שמא חי נפל, ודרך שרצים לעשות חפירות בקרקע להטמן שם לפיכך

משניות מבוארות – קהתי

ואפילו בכלי חרס שהוא בחזקת טהור, שכן אגב כלי חרס של עם הארץ גזרו על כלי חרס בכלל. וזהו ששינונו כאן, שבית שמאי אומרים: החבית והמשקין טהורין והמניקת טמאה. ואמנם קודם ששמעו בית הלל את טעמם של בית שמאי, נחלקו עליהם ואמרו, שאף המניקת טהורה, שכן מן התורה מצייל כלי חרס בצמיד פתיל על כל מה שבתוכו, ואף על כלי מתכת; אבל לאחר ששמעו את טעמם של בית שמאי, חזרו בית הלל להורות כבית שמאי. שאין כלי מתכת ניצול בצמיד פתיל, ולכן החבית והמשקין אמנם טהורים, אבל המניקת טמאה.

בארנו, שבית שמאי גזרו על כל חבית של חרס משום חבית של עם הארץ. וכן פירשו הרמב"ם ו"המאירי" במסכת עדיות (ועיין כאן "משנה אחרונה"). אבל יש מפרשים, שאין מדובר כאן אלא בחבית של עם הארץ, אבל חבית של חבר, אף בית שמאי מודים, שהיא מציילה אף על המניקת (ה"ט: דה"ש). ברם, משנתנו מתפרשת על ידי הרמב"ם בדרך אחרת לגמרי, והיינו שאף המניקת היא של חרס, אלא שמקצתה בולטת חוץ לחבית, ולפיכך אינה ניצולת (ועיין הל' סומאת מת כב, ז: ועיין שם השגות הראב"ד).

~ יום שני ~

באור משנה ג

הַשֶּׁרֶץ שֶׁנִּמְצָא לְמִטָּה מִנְחָשָׁתוֹ שֶׁל תַּנּוּר – למטה מקרקעיתו, **טְהוֹר** – התנור, **שְׁאֵנִי אוֹמֵר: חֵי נָפֵל** – השרץ נפל לתוך התנור בהיותו חי, והרי שרץ חי אינו מטמא, **וְעֵכְשָׁיו מֵת** – כשהוא למטה מקרקעיתו ולא באווירו של התנור, והרי שלא נטמא התנור. **מִחֹט אוֹ טִבְעַת** – הטמאות טומאת מת, **שֶׁנִּמְצָאוּ לְמִטָּה מִנְחָשָׁתוֹ שֶׁל תַּנּוּר** – כמו שבארנו לעיל, **טְהוֹר** – התנור, **שְׁאֵנִי אוֹמֵר: שֶׁם הָיָה עֵד שֶׁלֹּא בָּא הַתַּנּוּר** – המחט או הטבעת היו מונחות במקום זה קודם שהעמד כאן התנור, ולא היו באווירו, ולא טימאוהו. **נִמְצָאוּ** – המחט או הטבעת, **בְּאֶפֶר מְקַלָּה** – באפר השרוף, ואפילו למטה מנחשתו של תנור (הגר"ע על פי התוספתא). **טָמֵא** – התנור, **שְׁאֵין לוֹ בְּמָה יִתְּלָהּ** – כדי לטהרו, שאין לומר שהיו שם קודם

באור משנה ב

חֲבִית – של חרס, שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקִין טְהוֹרִין וּמִנִּיקִית בְּתוֹכָהּ – שפופרת של מתכת, שמוציאים דרכה את המשקים מן החבית על ידי מציצה ושאיבה, והחבית **מִקְפֶּת צְמִיד פְּתִיל וְנִתְּנָה בְּאֵהָל הַמֵּת** – באוהל שהמת מוטל בו, **בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: הַחֲבִית וְהַמִּשְׁקִין טְהוֹרִין** – שהצמיד פתיל מצייל עליהם מן הטומאה **וּמִנִּיקִית טְמֵאָה** – שאין כלי מתכת ניצול בצמיד פתיל. **וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: אֵף מִנִּיקִית טְהוֹרָה** – שכלי חרס המוקף צמיד פתיל מצייל על כל מה שבתוכו, בין על אוכלים ומשקים ובין על כלים שונים. **חֲזוּרֵי בֵּית הַלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִרְבֵּי בֵּית שְׁמַאי** – במסכת עדיות (א, יד). מבואר טעמם של בית שמאי, מפני שחבית זו, כשהיא של עם הארץ, הרי היא טמאה, שהואיל ואין עם הארץ בקי בהלכות טומאה וטהרה, לפיכך בין כלים ובין אוכלים ומשקים שלו בחזקת טמאים הם, והרי אין כלי חרס מצייל בצמיד פתיל אלא כשהוא טהור, אבל לא כשהוא טמא. ואמנם החבית והמשקים טהורים, שאף אם הם של עם הארץ הרי טהרתם אינה אלא לעם העצמו, שכן החבר, שהוא בקי בדיני טומאה וטהרה ונוזהר בהם, אינו משתמש ממילא לא באוכלים ומשקים של עם הארץ ולא בכלי חרס שלו, שבחזקת טמאים הם אצלו ואין להם טהרה. אבל כלי מתכת שיש להם טהרה במקות, רגיל החבר לשאול אצל עם הארץ, שכן הוא מטבילים ומשתמש בהם, ואין חוששים שמא נטמאו בטומאת המת וצריכים הוזהר ממי אפר הפרה ביום השלישי וביום השביעי, שכן נאמן עם הארץ לומר, שלא נטמאו במת. מכאן, אם נטהר כלי מתכת בצמיד פתיל, הרי כשיכבדו החבר לשאול אותם מעם הארץ, יאמר לו עם הארץ שלא נטמאו בטומאת המת, מאחר שידוע הוא שכלי חרס שלו הציל עליהם בצמיד פתיל, וישתמש בהם החבר לאחר טבילתם, ובאמת הרי כלי חרס זה לא הציל עליהם, מכיון שטמא הוא, ואין כלי טמא חוצץ בפני הטומאה, והרי שטעונים הם הוזהר בשלישי ובשביעי. לפיכך גזרו בית שמאי, שאין כלי מתכת ניצול בצמיד פתיל,

ד ספוג שבלע משקין טמאין ונגוב מבחוץ, ונפל לאויר התנור – טמא, שסוף משקה לצאת. וכן חתיכה של לפת ושל גמזי. רבי שמעון מטהר בשני אלו.

ה חרסין שנשתמש בהן משקין טמאין, ונפלו לאויר התנור, הסק התנור – טמא, שסוף משקה לצאת. וכן בגפת חדשה, אבל בישנה – טהור. ואם ידוע שיצא מהן משקין, אפילו לאחר שלש שנים – נטמא.

ו הגפת והזגין שנעשו בטירה והלכו עליהם טמאים, ואחר כך יצאו מהן משקין – טהורין, שמתחלתן נעשו

פירוש ברטנורא

נמצא למטה מנחתו: שם היו עד שלא בא התנור. קודם שהושכרו שם ולא ראה אויר התנור: באפר מקלה. באפר שנעשה מחמת שריפת האש. והיו למעלה בחלל התנור. ומשום ראשון עפר דאקרי אפר והבא באפר של שריפה משתע, משום הכי תנא אפר מקלה לשון קלוי באש:

ד ונפל לאויר התנור טמא. דמשקין טמאין מטמאין כלי. ואע"פ שהמשקין בלועין לתוך הספוג, כפלוטים דמו, לפי שספוג עשוי להכניס ולהוציא בו: וכן חתיכה של לפת ושל גמזי. הו' כספוג. לפי שבגמזי בודקין בו את היין והיו גם הוא עשוי להכניס ולהוציא כספוג. ואין הלכה כר' שמעון:

ה חרסין שנשתמש בהן משקין טמאים. כגון עכביש של מימי רגלים של זב ושל זבה שנשבר וחרסין בלעו מימי רגליהם. ומיירי כגון שהדירוחים במים שלש פעמים שלא נשאר בהן משקה טמא. דאי לא הדירוחם, נטמא התנור מחמת המשקים הרבוקין בדפנותיו כאילו הן בעין: שסוף משקה לצאת. כלומר, דרך משקה לצאת ע"י ליבון החרסים, וכיון שהיו אלו החרסים בתנור בשעת הסקו יצאו המשקין מהן ונטמא התנור מאוירו: גפת. פסולת של זיתים לאחר שהוציאו שמן: חדשה. תוך שנים עשר חודש: ישנה. לאחר שנים עשר חודש, דבסתמא יצא כל המשקה שבהן:

ו וחלכו עליהן טמאים. בני אדם טמאים: טהורים. שלא נטמאו בדריסתן, כיון שלא נקרא עליהם שם טומאה בעולם: כוש. פלך שהאשה טווה בו ויש

משניות מבוארות – קהתי

בלועה אינה מטמאה. ברם, רב פפא מסיק שם בענין משקים חמורים, שאם אינם יכולים לצאת, ואינו מקפיד שיצאו, אף ריש לקיש מודה שדווקא אם הוסק טמא, אבל אם לא הוסק טהור; ואם המשקים יכולים לצאת, ומקפיד שיצאו, אף רבי יוחנן מודה, שאפילו לא הוסק התנור, הריהו טמא; לא נחלקו אלא בכגון שיכולים לצאת ואינו מקפיד שיצאו, שריש לקיש סובר, הואיל ויכולים לצאת, אף על פי שאינו מקפיד שיצאו, הרי הם מטמאים את התנור; ורבי יוחנן סובר, אף על פי שיכולים לצאת, מכל מקום הואיל ואינו מקפיד שיצאו, אינם מטמאים את התנור עד שיוסק ויצאו. והלכה כרבי יוחנן (עין רמב"ם הל' כלים יד, ו). ברם, במשקים קלים הכל מודים שאפילו יכולים לצאת ומקפיד עליהם שיצאו, אינם מטמאים עד שיוסק התנור. וכן בגפת חדשה – בפסולת של זיתים לחה שנשתיירה לאחר שנעצרו בבית הברד בטומאה, והרי בלעה הגפת את המשקים שנטמאו, אם נפלה לתנור והוסק, נטמא התנור, שודאי יצאו המשקים שבגפת לתוך התנור וטימאוהו. אבל בישנה – בגפת ישנה שנפלה לתוך התנור, היינו לאחר שנים עשר חודש מזמן שנעצרו (תוספתא), טהור – התנור, שודאי כבר נתייבשו כל המשקים שבה. ואם ידוע שיצאו מהן משקין, אפילו לאחר שלש שנים – אפילו נפלה לתוך התנור לאחר שלוש שנים, נטמא – התנור, כשהוסק. משנתנו נקטה שלוש שנים, לפי שיש דעה בתוספתא, שלאחר שלוש שנים, שוב אין הרטיבות שבה חשובה משקה, ובאה משנתנו להשמיע, שאם ידוע שיצא ממנה משקה, אפילו לאחר שלוש שנים הרי זה חשוב משקה.

באור משנה ו

הגפת – פסולת של זיתים, שנשתיירה לאחר עצירתם בבית הברד, והזגין – פסולת של ענבים שנשתיירה לאחר דריכתם בגת, שנעשו בטירה – שנעצרו או נדרכו על ידי אנשים טהורים ובכלים טהורים, והלכו עליהם טמאים – אנשים טמאים, ואחר כך יצאו מהן משקין – ויש שאין גורסים "ואחר כך", אלא "יצאו מהן משקין". כלומר שעל ידי הליכת הטמאים על הגפת והזגים יצאו מהם משקים, טהורין – שהגפת והזגים אינם מקבלים טומאה, ואף המשקים שיצאו מהם בהליכתם של הטמאים עליהם לא נטמאו, שאין משקים נטמאים אלא כשהם יוצאים לרצון, ואילו המשקים הללו יצאו שלא לרצון, שלא נתכוונו הטמאים כלל להוציא משקים, ומשקים היוצאים שלא לרצון אינם חשובים משקים ואינם מקבלים טומאה ("אליהו ורבי"); וכל זה, משום שמתחלתן נעשו בטירה – אבל אם נעשו מתחילתן

שהעמד שם התנור, שאם כן היו נמצאים תחת האפר, ולא בתוכו. ויש מפרשים: נמצאו באפר מקלה – שהוציאו מן התנור, והרי בכגון זה אי אפשר לומר שלא היו באוויר, הלכך טמא (הרא"ש).

באור משנה ד

ספוג שבלע משקין טמאין ונגוב מבחוץ, ונפל לאויר התנור – אף על פי שהמשקים בלועים לתוך הספוג, טמא – התנור, מחמת המשקים הטמאים, שסוף משקה לצאת – מן הספוג, הלכך חשובים המשקים כאילו יצאו, ומשקים טמאים מטמאים כלים. יש מפרשים, שכונת המשנה היא, לפי שהספוג עשוי להכניס ולהוציא, דהיינו שקולטים על ידו משקים וחוזרים וסוחטים אותם, הלכך אינם חשובים כבלועים, אלא כפלוטים, ומטמאים את התנור. וכן חתיכה של לפת ושל גמזי – שבלעה משקים טמאים ונפלה לאויר התנור, טמא התנור, לפי שאף בלפת ובגמזי משתמשים כמו בספוג לקלוט על ידם משקים ואחר כך לסחטם, הלכך המשקים שבלעו דינם כפלוטים, ומטמאים את התנור. רבי שמעון מטהר בשני אלו – בלפת ובגמזי, לפי שאינם עשויים להוציא את המשקים שבלעו כמו בספוג. ואין הלכה כרבי שמעון.

~ יום שלישי ~

באור משנה ה

חרסין שנשתמש בהן משקין טמאין – והרי המשקים בלועים בתוך החרסים, ונפלו לאויר התנור, אם הסק התנור, הריהו טמא – מחמת המשקים הטמאים שבתוך החרסים, שסוף משקה לצאת – מן החרסים, כשיתלבנו, הלכך המשקים מטמאים את התנור. במסכת נידה (סב, ב) נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן בענין משנתנו: לדעת ריש לקיש אין מדובר במשנתנו אלא במשקים קלים, שאינם אב הטומאה, כגון שהחרסים הם מעביט של מי רגלים של אדם שנטמא במת או בשרץ, הלכך אם הוסק התנור, הריהו טמא, ואם לא הוסק, הריהו טהור; אבל במשקים חמורים, כגון שהחרסים הם מעביט של מי רגלים של זב או של זבה, שהם אב הטומאה, אפילו לא הוסק התנור, הרי הוא טמא, שהואיל והמשקים יכולים לצאת על ידי הסק, אין דינם כבלועים. ולדעת רבי יוחנן מדובר במשנתנו בין במשקים קלים ובין במשקים חמורים, שאף במשקים חמורים, אין התנור טמא אלא אם כן הוסק, שאז יוצאים המשקים ומטמאים את התנור. אבל אם לא הוסק התנור, דינם של המשקים כטומאה בלועה, וטומאה

במהרה. פוש שפֿלע אַת הצנורא, מלמד שפֿלע אַת הדרבן, לכה שפֿלע אַת הטפֿעת, והן טהורים, נכנסו לאהל המת – נטמאו; הסיטן הזב – נטמאו; נפלו לאויר התנור טהור – טמאוהו; נגע בהן פֿר של תרומה – טהור. ז סרידה שהיא נתונה על פי התנור מקף צמיד פתיל, נסדק מן התנור לסרידה – שעורו מלא פי מרדע, שלא נכנס; רבי יהודה אומר: נכנס. נסדקה סרידה – שעורו כמלא פי מרדע נכנס; רבי יהודה אומר: שלא נכנס. היה עגל, אין רואין אותו ארף, אלא שעורו כמלא פי מרדע נכנס.

ח תנור שנקב מעינו – שעורו מלא כוש, נכנס ויוצא, דולק; רבי יהודה אומר: שלא דולק. נקב מצדו – שעורו כמלא כוש, נכנס ויוצא, שלא דולק; רבי יהודה אומר: דולק. רבי שמעון אומר: מן האמצע – נכנס, מן

פירוש ברטנורא

ברזל עקום בראשו ושמו צינורא, ופעמים נשקע הברזל בתוך העץ וכולו מכוסה בעץ: מולמד. מקל ארוך ובראשו כעין מסמר דק, ומדריכים בו הפרה לתלמידי, לכך הוא קרוי מלמד הבקר. והמסמר שבראשו קרוי דרבן, כמו דברי חכמים בדרכונות (קהלת י"ב י"א): ולבינה שבלעה את הטבעת. שונבל הטבעת בטיט הלבנה ונצרפה עמה כבכשן: נכנסו לאהל המת. כשהן בלועים וטמונים בתוך הכוש או בתוך המלמד או בתוך הלבנה: נטמאו. שאין מציל באוהל המת וכן מיד כלי חרס אלא כלי שיש לו תוך, והוא לא דמי אלא לעצם כשעורה החרוך בסיב: הסיטן חזב. אע"פ שלא נגע בהן אלא שהכריעו: נטמאו. שחוב מטמא בהיסט. אפילו המוקף צמיד פתיל מיטמא בהיסט, כל שכן האי: נגע בהן כשר של תרומה. כשהן בלועין: טהור. הככר. ואע"פ שהוא של תרומה ושני פוסל בו. ואפילו הברזל הבלוע הוא אב הטומאה לא אמרין נעשה העץ המכסה אותו ראשון או שני ויהיה הככר שלישי ונפסל, אבל מטמאים את התנור ואע"פ שהן בלועין, לפי שהתנור מיטמא מאוירו ואפילו לא ננעה הטומאה בו, וטומאה בלועה מטמאה כדפרישנא בפרקין דלעיל:

ז סרידה. כמין עריבה קטנה שהנחתום משתמש בה, והיא פשוטה ואינה מקבלת טומאה: שהיא נתונה על פי התנור. וממורת בטיט כדי להקוף בצמיד פתיל ולא יטמא התנור באוהל המת: נסדק מן תנור לסרידה. היינו שנסדק המירוח: מלא פי מרדע שלא נכנס. המרדע הוא מלמד הבקר, ויש בחוקפו טפח ועביו שליש טפח, שכל שיש עביו טפח יש בחוקפו שלשה טפחים. ושעור הסדק כשנסדק המירוח, לרבנן מלא פי המרדע כשזה, ואע"פ שאין הנקב גדול שיכנס פי מרדע כמלואו, הואיל וישוה הסדק מלא פי המרדע אין באן צמיד פתיל, ולר' יהודה לעולם הוי צמיד פתיל עד שיהיה הסדק גדול שיכנס בו פי המרדע: נסדקה סרידה עצמה. לרבנן קיל מכשנסדק המירוח, ולרבי יהודה קיל כשנסדק המירוח מנסדקה סרידה עצמה. ואין חלבה כר' יהודה:

ח שנקב מעינו. עין של תנור, הוא הנקב שעושים בו כדי שיצא ממנו העשן. ומירוחו עינו בטיט וסתמחו וניקב אח"כ במקום המירוח: נכנס ויוצא דולק. שהנקב רחב והכוש נכנס ויוצא בריוח: ניקב מצדו. של עין: וכן היה אומר במגופת החבית. וכן היה ר' שמעון אומר בכל הני, דרינים מן האמצע נכנס

משניות מבוארות – קהתי

~ יום רביעי ~

באור משנה ז

סרידה – כמין עריבה קטנה שהנחתום משתמש בה, והיא פשוטה ואינה מקבלת טומאה, שהיא נתונה על פי התנור מקף צמיד פתיל – שהסרידה מחוברת ככיסוי לתנור וממורת בו בטיט, ועל ידי כך נמצא התנור מוקף צמיד פתיל; והוא עומד באוהל המת, נסדק מן התנור לסרידה – היינו שנסדק המירוח שבין התנור לסרידה, שעורו – שיעור הסדק, כדי שיכסל דין צמיד פתיל מהתנור, מלא פי מרדע – כעוביו של המרדע, הוא מלמד הבקר, שעביו שליש טפח (ר"ש; עיין רמב"ם שםפוש, שםאלא פי המרדע הוא שפח), שלא נכנס – אף על פי שמלואו פי המרדע אינו יכול להיכנס לסדק מכל מקום אם הסדק שווה בדיוק למלוא פי המרדע, אין התנור חשוב עוד מוקף צמיד פתיל וטמא; רבי יהודה אומר: נכנס – דווקא אם הסדק גדול עד שמלוא פי מרדע נכנס לתוכו, אז יוצא התנור מדין מוקף צמיד פתיל, אבל אם הסדק הוא פחות משיעור זה, עדיין חשוב התנור מוקף צמיד פתיל. נסדקה סרידה – עצמה, שעורו כמלא פי מרדע נכנס – אם הסדק גדול, שיכול ליכנס לתוכו מלא פי המרדע, יוצא התנור מדין צמיד פתיל. רבי יהודה אומר: שלא נכנס – אפילו אין מלא פי מרדע נכנס לסדק, אלא שהסדק שווה בצמצום למלוא פי מרדע, בטל מהתנור דין צמיד פתיל. תנא קמא מקל בסדק שבסרידה מאשר בסדק שבמירוח, ואילו רבי יהודה מקל בסדק שבמירוח מאשר בסדק שבסרידה. היה עגל – היה הסדק עגול, אין רואין אותו ארף – פיסקה זו אינה מובנת, וכל המפרשים מתקשים ונדחקים בפירושה; והרש"ש כותב, שנראה לו לפרש: היה עגול – היינו כדורי, רחב למעלה וצר למטה, אין רואין אותו ארוך – כאילו היה שווה למטה כלמעלה, אלא שעורו כמלא פי מרדע נכנס – שאם הסדק גדול עד שיכול להיכנס לתוכו מלא פי המרדע, הרי התנור יוצא מדין צמיד פתיל.

בטומאה, שנעצרו או נדרכו על ידי אנשים טמאים, ואחר כך הלכו בני אדם טמאים על הגפת והוגין ויצאו מהם משקים, המשקים טמאים, לפי שהמשקים היוצאים עכשיו בהליכת הטמאים עליהם, כבר יצאו לרצון בשעת העצירה והדריכה ונטמאו, וכשתורו ונבלעו בגפת או בזגין, שוב לא פקעה טומאתם מהם, והם הם המשקים החוזרים ויוצאים עכשיו. פוש – מוט של הפלך שהנשים טוות בו, שפֿלע אַת הצנורא – זו של ברזל שבראשו, שנשקע הו בתוך הכוש ונבלע בו, מלמד – מקל ארוך שהחורש מכון ומדריך בו את השוורים בחרישה, ולכן הוא נקרא "מלמד הבקר" (שופטים ג, לא), שפֿלע אַת הדרבן – את המסמר שבראשו, לכה שפֿלע אַת הטפֿעת – שנשמטה מאצבעו של מגבל הלבנה; ויש מפרשים שהיו נוהגים לעשות סימן בטבעת על כל לבינה (הערוך), והן טהורים – הצינורא, הדרבן והטבעת היו טהורים: נכנסו לאהל המת – הכלים הללו, נטמאו – אף על פי שהם בלועים בכוש, במלמד ובלבניה, שאינם מקבלים טומאה, משום שאין להם בית קיבול, מכל מקום אינם ניצולים מן הטומאה, שהואיל והם כלים שהוא צריך להם, הרי בודאי מקפיד עליהם להוציאם, ואף יכול הוא להוציאם, הלכך אינם חשובים ככלועים (ראב"ד; משנה אחרונה; עיין במפרשים שםביאנים טעמים אחרים, אבל כולם מוקשים). הסיטן הזב – שהניען ממקומן, נטמאו – שלגבי היסט חזב אפילו בלוע וצמיד פתיל אינם מצילים. נפלו לאויר התנור טהור – לאחר שנטמאו באוהל המת, טמאוהו – מהטעם שבראנו לעיל, שאינם ככלועים (משנה אחרונה). נגע בהן פֿר של תרומה, טהור – הכיכר, שהרי לא נגע בדברים הטמאים שהם בלועים, והכוש והמלמד והלבנה עצמם שבלעו אינם טמאים, כמו שבראנו לעיל. ואמנם לגבי התנור, אינם חשובים ככלועים ומטמאים אותו, לפי שהתנור מיטמא מאוירו, וכיון שאינם ככלועים, הרי היו באוויר התנור, אבל לגבי טומאת מגע הרי הכוש והמלמד והלבנה מפסיקים בין הדברים הטמאים שבתוכם ובין הכיכר, הלכך הכיכר טהור (יאליוהו דבא).

הַצֵּד – אֵינוֹ נִכְנָס; וְכֵן הָיָה אוֹמֵר בְּמִגּוּפַת הַחֲבִית שֶׁנִּקְבָּה, שֶׁעוֹרָה מֵלֹא מִצָּה שְׁנִיָּה שֶׁל שִׁיפּוֹן, מִן הָאֲמִצֵּעַ – נִכְנָס, מִן הַצֵּד – אֵינוֹ נִכְנָס; וְכֵן הָיָה אוֹמֵר בְּחֻצִּים גְּדוֹלִים שֶׁנִּקְבּוּ, שֶׁעוֹרָם מֵלֹא מִצָּה שְׁנִיָּה שֶׁל קִנְיָה, מִן הָאֲמִצֵּעַ – נִכְנָס, מִן הַצֵּד – אֵינוֹ נִכְנָס. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְנֵי שֶׁנַּעֲשׂוּ לֵינּוּ, אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ לְשֹׂאֵר מִשְׁקִין, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא – טָמְאִים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְנֵי שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ בִּידֵי אָדָם, אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ בִּידֵי אָדָם, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא – טָמְאִים. נִקְבּוּ, הָעֲשׂוֹי לְאֶכְלִין – שֶׁעוֹרָן בְּזִיתִים. הָעֲשׂוֹי לְמִשְׁקִים – שֶׁעוֹרָן בְּמִשְׁקִים. הָעֲשׂוֹי לְכָד וּלְכָד – מְטִילִים אוֹתוֹ לְחֻמְרוֹ בְּצִמִּיד פְּתִיל וּבְכֹונֶס מִשְׁקָה.

פ ר ק ע ש י ר י

א אלו כלים מצילין בצמיד פתיל: פלי גללים, פלי אבנים, פלי אדמה, פלי חרס, וכלי נתר, עצמות תדג ועורו,

פירוש ברטנורא

ומן הצד אינו נכנס. ואין הלכה כר' שמעון: מלוא מיצה שניה של שיפון. מלוא קשר שני של קנה של שיפון. שהשני דק מן הראשון ועבה יותר מן השלשה, שהקנה עב מלמטה ומתדקדק ועולה. שיפון, ויניא בלע"ז: לשאר משקין. כגון שמן דבש וחלב: אפילו כל שהן טמאים. אפילו נקב כל שהן אין מצילין בצמיד פתיל וטמאים: שלא נעשו בידי אדם. שלא ניקבו במתכוין אלא מאליהן: ניקבו העשוי לאוכלים שיעורו בזיתים. השתא מיירי בשנפחת הכלי עצמו וניקב. וכל הנך שיעורים דלעיל בשנפחתה סתימה שבפתחו: שיעורן בזיתים. אם נפחת במוציא זית בעי מירוח, ובפחות מכאן לא בעי מירוח. ובנמרא במסכת שבת [צו]. מוכיח דכלי גדול שניקב במוציא רמון וכלי קטן שנפחת ברובו אין מירוח וסתימה מועילין בו, ושוב אינו מציל בצמיד פתיל כיון דבטל מתורת כלי. ואם מירוח נעשה כאוכלים שגבולן בטיט שאין הטיט מצילין: שיעורן במשקין. בכונס משקה: העשוי לכד ולכד. למשקין ולאוכלין: מטילין אותו לחומר. ואם ניקב בכונס משקה אינו מציל בצמיד פתיל עד שיומרח:

'א אלו כלים. פלי גללים. של צפיעי בקר: פלי אבנים ופלי אדמה. דכל הני אין להם טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, ולכן מצילין בצמיד

משניות מבוארות – קהתי

למגופת החצבים שניקבה (תוספות יום טוב; "משנה אחרונה"), מן הָאֲמִצֵּעַ – נִיקְבוּ בִּאֲמִצֵּעַ, נִכְנָס – שִׁיעוֹר הַנֶּקֶב כִּמְלֵא מִיִּצְה שְׁנִיָּה הַנִּכְנָס לִנְקָב; מִן הַצֵּד – נִיקְבוּ בְּצִידִים, אֵינוֹ נִכְנָס – שִׁיעוֹר הַנֶּקֶב כִּמְלֵא מִיִּצְה שְׁנִיָּה שְׁאִינָה נִכְנָס לִנְקָב. ואין הלכה כרבי שמעון. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים – שִׁיעוֹר הַנֶּקֶב בְּמִגּוּפַת הַחֲבִית כִּמְלֵא מִיִּצְה שְׁנִיָּה שֶׁל שִׁיפּוֹן, וּבְחֻצִּים גְּדוֹלִים כִּמְלֵא מִיִּצְה שְׁנִיָּה שֶׁל קִנְיָה? בְּזִמְנֵי שֶׁנַּעֲשׂוּ לֵינּוּ – שֶׁנַּעֲשׂוּ הַחֲבוּתִים וְהַחֻצִּים לֵינּוּ, שֶׁהוּאֵל וְלֹא נִיחָא לְבַעֲלֵים שִׁיחָא בְּהֵם נֶקֶב, מִפְּנֵי שֶׁהֵינּוּ מִפְּגֵי רִיחֹו, לְפִיכָךְ קִבְעוּ בּוֹ שִׁיעוֹר, שֶׁאֵם הַנֶּקֶב קָטָן מֵאוֹתוֹ שִׁיעוֹר הָרִיחוֹ חֲשׁוֹב כִּסְתוּם (הגרא; "תפארת ישראל"; "משנה אחרונה"), אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ לְשֹׂאֵר מִשְׁקִין – כִּגוֹן שִׁמּוֹן, דִּבְשָׁ וְחֹלֵב, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא – אֲפִלּוּ בִּנְקָב כֹּל שֶׁהוּא, טָמְאִים – שְׁאִינֵם נִיצוּלִים בְּצִמִּיד פְּתִיל, לְפִי שֶׁנִּיחָא לְבַעֲלֵים בִּנְקָב, הוּאֵל וְהוּאֵר יִפֵּה לָהֶם, הִלֵּךְ אֲפִלּוּ נֶקֶב כֹּל שֶׁהוּא מוֹצִיא אוֹתָם מִדִּין צִמִּיד פְּתִיל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים – שֶׁאֵם נַעֲשׂוּ לֵינּוּ, שִׁיעוֹר הַנֶּקֶב הוּא כְּדִלְעִיל? בְּזִמְנֵי שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ – הַנֶּקֶבִים, בִּידֵי אָדָם – הֵינּוּ בְּמַתְכוּוֹן, אֵלֹא מֵאִלִּיהֶם נִיקְבוּ, אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ בִּידֵי אָדָם – שֶׁנִּיקְבוּ בְּמַתְכוּוֹן, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא – אֲפִלּוּ בִּנְקָב כֹּל שֶׁהוּא, טָמְאִים – שֶׁהַנֶּקֶב נַעֲשֶׂה בִּידֵי אָדָם כְּבוֹנוֹנָה אֲפִלּוּ כֹל שֶׁהוּא חֲשׁוֹב נֶקֶב, וּמִבְטֵל דִּין צִמִּיד פְּתִיל. נִקְבּוּ – אִם הִכְלִים עֲצָמִם נִיקְבוּ, בְּדוֹפֶנֶם אוּ בְּקִרְקֻעֵיהֶם, הָעֲשׂוֹי לְאֶכְלִין – כִּלִּים הָעֲשׂוּיִם לְאוֹכְלִים, שֶׁעוֹרָן בְּזִיתִים – אִם נַעֲשֶׂה בְּהֵם נֶקֶב, שֶׁדִּרְכָם יוֹכֵל לְצֹאת זִית מִן הַכִּלִּי, אֵינֶם מְצִילִים בְּצִמִּיד פְּתִיל; הָעֲשׂוֹי לְמִשְׁקִים – כִּלִּים הָעֲשׂוּיִם לְמִשְׁקִים, שֶׁעוֹרָן בְּמִשְׁקִים – שֶׁאֵם הַמִּשְׁקִים יוֹכֵלִים לְהִיכְנֹס לְכִלִּי דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב, בְּטֵל מִהֲכִיל דִּין צִמִּיד פְּתִיל, הָעֲשׂוֹי לְכָד וּלְכָד – לְאוֹכְלִים וּלְמִשְׁקִים, מְטִילִים אוֹתוֹ לְחֻמְרוֹ בְּצִמִּיד פְּתִיל וּבְכֹונֶס מִשְׁקָה – וִישׁ גּוֹרִסִים: בְּכֹונֶס מִשְׁקָה (בלי וי"א). שֶׁאֲפִלּוּ הַנֶּקֶב בְּכֹונֶס מִשְׁקָה בְּלִבְדוֹ, אֵין הִכְלִי מְצִיל בְּצִמִּיד פְּתִיל.

במפרשים מבואר, שבכל שיעורי הנקבים ששינוי בפרקנו, לא בא התנא אלא להשמיענו, שאם הנקב פחות מהשיעור, אף על פי שלא סתמו, הכלי מציל בצמיד פתיל, אבל כל שהנקב כשיעור, אין הכלי מציל בצמיד פתיל, אלא אם כן מירח וסתם את הנקב. ואפילו הנקב גדול מהשיעור מועילה בו סתימה. ברם, כלי קטן שנפחת ברובו או כלי גדול שניקב כמוציא רימון, אין מירוח וסתימה מועילים בו, כדי להציל בצמיד פתיל, מאחר שכבר בטל מתורת כלי, והרי זה כאוכלים שגיבסו בטיט, שאין הטיט מצילם.

באור משנה ח

תנור – המוקף צמיד פתיל, שנקב מצינו – מן העין של התנור, הוא החור העשוי בו, כדי שיצא דרכו העשן (עיין לעיל ח, ז); אם היה החור מרוח וסתום בטיט, וניקב במקום המירוח, שיעורו – שיעור הנקב, כדי שיבטל דין צמיד פתיל מהתנור, מלא כוש – כרוחב הכוש של הפלך, נכנס ויוצא, דולק – שהנקב יהא רחב עד שיוכל הכוש להיכנס ולצאת בו בריווח כשהוא דולק ולא יכבה. רבי יהודה אומר: שלא דולק – שיעור הנקב כמלוא כוש נכנס ויוצא בלבד, ולא צריך שיהא עובר בו כשהוא דולק. נקב – התנור, מצידו – של העין, היינו בדופן העין, שלא במקום המירוח, שיעורו – של רוחב הנקב, במלא כוש, נכנס ויוצא, שלא דולק – שיהא הנקב רחב רק כשיעור שיוכל הכוש, שלא דולק, להיכנס ולצאת בו. רבי יהודה אומר: דולק – הנקב בצידו אינו מוציא את התנור מדין צמיד פתיל, אלא אם כן הוא רחב כשיעור שיוכל הכוש להיכנס ולצאת בו בריווח כשהוא דולק (עיי' "תפארת ישראל", בועז, ו"משנה אחרונה", בענין טעם המחלוקת). רבי שמעון אומר: מן האמצע – אם ניקב מאמצע העין, היינו במקום המירוח, נכנס – שיעור הנקב כדי שייכנס בו הכוש, שלא דולק; מן הצד – ואם ניקב מן הצד של העין, היינו בדופן העין, אינו נכנס – שיעור הנקב כמלוא כוש שאינו נכנס לנקב אלא שווה לו (עיי' במפרשים, שמביאים בזה פירושים שונים). וכן היה אומר – רבי שמעון, במגופת החבית שנקבה: שיעור מלא מצה שניה של שיפון – כעובי הקשר השני בקנה שגדל בו שיפון, שכן קנה זה עשוי קשרים קשרים שאינם שווים זה לזה בעוביים, ושיעור חכמים, שצריך שיהא הנקב רחב כעובי הקשר השני של הקנה (שהוא פחות מעוביו של הקשר התחתון, ויתיר על עוביו של הקשר ששמעלה ממנו) כדי להוציא את החבית מדין צמיד פתיל; והיה רבי שמעון אומר: מן האמצע – אם ניקבה מגופת החבית מן האמצע, נכנס – שיעור הנקב כמלוא הקשר השני בקנה של שיפון שנכנס לנקב; מן הצד – ואם ניקבה מן הצד, אינו נכנס – שיעור הנקב כמלוא הקשר שאינו נכנס לנקב, אלא שווה לו. וכן היה אומר בחצבים – בכדים – גדולים שנקבו, שיעור מלא מצה שניה של קנה – שיעור הנקב המוציא את החצבים מדין צמיד פתיל, כעובי של קשר שני שבקנה; ומבואר במפרשים, שאף כאן הכוונה

עצמות חיה שבים ועורה, וכלי עץ הטהורים. מצילים בין מפיהם, בין מצדיהן, בין יושבין על שוליהן, בין מטיין על צדיהן. היו כפויים על פיהן – מצילים כל שתחתיהן עד התהום. רבי אליעזר מטמא. על הכל מצילין, חוץ מבלי חרס, שאינו מציל אלא על האכלים, ועל המשקין, ועל פלי חרס.

ב במה מקיפים? בסיד, ובגפסים, בזפת, ובשענה, בטיט, ובצואה, בחמר, ובחרסית, ובכל דבר המתמרר. אין מקיפים לא בבצק, ולא בעופרת, מפני שהוא פתיל ואינו צמיד. אין מקיפין לא בדבילה שמנה, ולא בבצק שנלוש במי פרות, שלא יביאנו לידי פסול. ואם הקיף – הציל.

פירוש ברטנורא

פתיל. ואע"ג דכל כלי פתוח, בכלי חרס משתעי קרא, בכלי שטומאה קודמת לפתחו הדיינו כלי חרס שמיטמא מאוירו, מכל מקום שאר כלים נמי מרבין שמצילים, מדרבנן כול: ועצמות דגן. אם עשה כלי מעצמות ברוות שבים, מצילים. לפי שאין מקבלים טומאה, כדתנן לקמן בפרק י"א כל שנים טהור. וכל כלים מעצמות העוף טהורים, דרבינו (במדבר ל"א) וכל מעשה עוים, פרט לעופות: כלי עץ הטהורים. כגון כלים גדולים הבאים במדה שמוזקים ארבעים סאה בלח שהן כורים ביבש, ולא מקבלי טומאה. דבעינן דומיא דשק שמיטלטל מלא וריקן, וכיון שהם גדולים כל כך אין מיטלטלים מלאים, ומצילים בצמיד פתיל: מפיהן. שהצמיד פתיל בפיהן: מצדיהן. אם ניקבו בצדיהן והקיפין צמיד פתיל: ר' אליעזר מטמא. קסבר כפוי אינו מציל, ואפילו מירחו למטה בקרקע. שנאמר צמיד פתיל עליו, ולא צמיד פתיל על גבו. ואין הלכה כרבי אליעזר: על הכל מצילים. כל הני כלים דתנן במתנותין, מצילין על כל מה שבתוכן בין היו בתוכן כלי שטף בין כלי חרס בין בגדים בין אוכלים ומשקים: חוץ מבלי חרס. שאין מצילים אלא על אוכלים ומשקים וכלי חרס שבתוכן, דברים שאין להן טהרה במקור, ולא על כל מתכות ובגדים. שיש להם טהרה במקור. ומעמא פרישנא בפרקין דלעיל. ומשנה זו לאחר חזרה שחזרו ב"ה להורות כדברי בית שמאי:

ב במה מקיפין. במה סותמים פי הכלי או מדבקם הכיסוי על פי הכלי ויחשב צמיד פתיל: גפסים. מין סיד הוא, ויותר לבן מסיד ונשרף בכבשן כמו הסיד: חרסית. כתישת חרסים, ולשים אותה במים: בעץ. הוא בדיל. את הבדיל, מתרגמין ית אבצא. ותרנום ירושלמי בעצא: שהוא פתיל ואינו צמיד. כלומר כיסוי הוא, אבל אינו מחובר ומדבק יפה על פי הכלי: לא בדבילה שמנה ולא בבצק שנלוש במי פירות. ואע"ג דמצילים שהרי לא הוכשרו לקבל טומאה, אנפ"כ לכתחילה אין מקיפין בהן, גזירה שמא יוכשרו שיפלו עליהן משקין המכשירים, ואין דבר טמא מציל: ואם הקיף, ולא בא עליהן מים או אחר מן המשקין המכשירים, הצילו:

משניות מבוארות – קהתי

~ יום חמישי ~

באור משנה א

פרק זה מוסיף לעסוק בפרטי הדינים של צמיד פתיל.

אלו כלים – המפורטים להלן, מצילין בצמיד פתיל – על מה שבתוכם מלהיטמא, כשהם באוהל המת: פלי גללים – כלים שנעשו מגללי בקר, פלי אבנים, פלי אדמה – שנעשו מטיט ולא נצרפו בכבשן; כל הכלים הללו אינם מקבלים טומאה כלל, ולפיכך מצילים הם בצמיד פתיל על מה שבתוכם: פלי חרס, וכלי נתר – שדינם ככלי חרס, שאינם מקבלים טומאה מגביהם, כמו ששינו לעיל (ב), א, עצמות הדג ועורו – כלים הנעשים מעצמות הדג או מעורו, עצמות חיה שבים ועורה – כלים הנעשים מעצמות חיה שבים או מעורה, שכלים אלו אינם מקבלים טומאה, וכלי עץ הטהורים – אלו שאינם מקבלים טומאה, כגון כלים גדולים המחזיקים ארבעים סאה בלח, היינו שנפחם הוא אמה על אמה ברום שלוש אמות, שהואיל ואין אדם יכול לטלטלם כשהם מלאים, אינם מקבלים טומאה, שחכמים דרשו, שאין כלי מקבל טומאה אלא כשהוא דומה לשק המיטלטל מלא וריקן; ויש מפרשים, כגון פשוטי כלי עץ המשמשים מכסה לכלים שנימנו לעיל (רמב"ם), כל הכלים הללו מצילים – בצמיד פתיל, בין מפיהם – שהצמיד פתיל על פיהם, בין מצדיהן – שניקבו בצדיהם והקיפום צמיד פתיל, בין יושבין על שוליהן – על תחתיתם, בין מטיין על צדיהן – אם היו באוהל המת הרי הם מצילים על מה שבתוכם מן הטומאה. היו כפויים על פיהן – ומירח את פיהם בטיט על הקרקע, מצילים כל שתחתיהן עד התהום – על כל הנמצא בקרקע שמתחתיהם, היינו בין על הדברים שבחלל הכלי ובין על מה שבתוך הקרקע מתחת לכלי עד התהום. רבי אליעזר מטמא – שלדעתו כלי כפוי על פיו אינו מציל, אף שהוא ממורח למטה בקרקע, שנאמר (במדבר י"ט, טו): "צמיד פתיל עלי", ולא על גבי צמיד פתיל. ואין הלכה כרבי אליעזר. על הכל

מצילין – כל הכלים הללו שנימנו במשנתנו, מצילים בצמיד פתיל על כל מה שבתוכם, בין על אוכלים ומשקים, בין על בגדים, בין על כלי חרס, בין על כלי שטף, היינו כלים שיש להם טהרה במקור, חוץ מבלי חרס – המוקף צמיד פתיל, שאינו מציל אלא על האכלים, ועל המשקין, ועל פלי חרס – שבתוכו, היינו על דברים שאין להם טהרה במקור, אבל לא על דברים שיש להם טהרה במקור, כגון כלי מתכת ובגדים, מגזירת חכמים, שמא יבוא חבר לשאול אותם מעם הארץ, כמו שבארנו לעיל (ט, ב). ומשנה זו נשנתה לאחר שחזרו בית הלל להורות כבית שמאי.

באור משנה ב

במה מקיפים – במה סותמים פי הכלי או מחברים את הכיסוי לכלי, שיהא נחשב "צמיד פתיל"? בסיד, ובגפסים – ובגס, בזפת, ובשענה, בטיט, ובצואה, בחמר – בטיט עבה, ובחרסית – במין טיט מעפר שעושים ממנו כלי חרס (הגר"א); ברם לדעת רוב המפרשים: חרסית היינו חרס כתוש שגבלוהו במים, ובכל דבר המתמרר – ונדבק בו הכיסוי לכלי. אין מקיפים לא בבצק – בבדיל – ולא בעופרת, מפני שהוא פתיל – כיסוי, ואינו צמיד – אינו מתחבר ומתדבק יפה לכלי. אין מקיפין לא בדבילה שמנה, ולא בבצק שנלוש במי פרות – אף על פי שלא הוכשרו לקבל טומאה וחוצצים בפני הטומאה, מכל מקום לכתחילה אין מקיפים בהם, שלא יביאנו לידי פסול – כלומר, שלא יביא את הכלי המוקף בהם ואת מה שבתוכו לידי טומאה, לפי שיש לחוש שמא יפלו על הדבילה ועל הבצק משקים המכשירים אותם לקבל טומאה, והרי אין דבר טמא מציל (הר"ם); וכותב הרמב"ם, שמשנתנו סוברת, כי אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל. ואם הקיף – בדבילה או בבצק, שלא הוכשרו לקבל טומאה, הצילו – בדיעבד משום צמיד פתיל.

ג מְגוּפֶת הַחֲבִית הַמְחֻלְחֶלֶת וְאֵינָה נִשְׁמָטָה – רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַצֵּלָה; וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: אֵינָה מַצֵּלָה. הִיָּה בֵּית אֶצְבַּע שְׁלֹשׁ שׁוֹקֵעַ בְּתוֹכָהּ, הַשֶּׁרֶץ בְּתוֹכָהּ – הַחֲבִית טְמֵאָה; הַשֶּׁרֶץ בְּחִבָּתָהּ – אֶכְלִין שֶׁבְּתוֹכָהּ טְמֵאִים. ד הַכְדוּר וְהַפִּקְעֵת שֶׁל גָּמִי שֶׁנִּתְּנָן עַל פִּי הַחֲבִית: אִם מֵרַח מִן הַצִּדֵּדִין – לֹא הֵצִיל, עַד שְׂיִמְרַח מִלְּמַעַלָּן וּמִלְּמַטָּן. וְכֵן בְּמִטְלִית שֶׁל בָּגָד; הִיתָה שֶׁל נִיר אוֹ שֶׁל עוֹר, וְקִשְׁרָה בְּמִשְׁיחָהּ, אִם מֵרַח מִן הַצִּדֵּדִין – הֵצִיל. ה חֲבִית שֶׁנִּתְקַלְפָה וְהוּפֶת שְׁלֹשׁ עוֹמְדָתָה, וְכֵן קְבוּתִים שֶׁל מָרִים שֶׁגִּפְתָּן עִם הַשָּׁפָה – רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינָם מַצִּילִין; וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: מַצִּילִין.

ו חֲבִית שֶׁנִּקְבָּה וְסִתְמוּהָ שְׁמָרִים – הֵצִילוּהָ; פִּקְקָה בְּזִמְרוּהָ – עַד שְׂיִמְרַח מִן הַצִּדֵּדִים. הִיוּ שְׂתִימִם – עַד שְׂיִמְרַח מִן הַצִּדֵּדִין, וְכֵן זְמֹרָה לְחִבְרָתָהּ. נָסַר שֶׁהוּא נִתּוֹן עַל פִּי הַתְּנוּרָה, אִם מֵרַח מִן הַצִּדֵּדִין – הֵצִיל; הִיוּ שְׁנִימִם –

פירוש ברטנורא

ג המתחלחלת. מתענגעת ומתנדנדת. לשון ותתחלחל המלכה: רבי יהודה אומר מצלת. דחשיב לה צמיד פתיל הואיל ואינה יוצאת: וחכמים אומרים אינה מצלת. דכיון דמתחלחלת לאו צמיד פתיל הוא. והלכה כחכמים: היה בית אצבע. של מגופה משוקע ונכנס לתוך החבית, חשיב השרץ שבתוכה כאילו הוא בתוך החבית. ובית אצבע הוא המקום מן המגופה שאדם מכניס אצבעו לתוכו: אוכלים שבתוכה. שבתוך בית אצבע השוקע ונכנס לתוך החבית: טמאים. דמגופת החבית כחבית דמיוא:

ד הכדור. פלוט"א בלע"ז: הפקעת של גמיו. לח ארוך שכורכים אותו זה עם זה ועושים אותו עגול כמין פקעיות של שתי גלומור"ש בלע"ז: עד שימרח. מלמטה של כדור או של פקעת ולמעלה, כדי שיכסה כולו, מפני שהוא חלול: וכן מטלית של בגד. דכל הני חלולים ניהו. וכולהו אין מצילין אלא כשאין בהם שיעור לקבל טומאה: וקשירה במשיחה. בחוט דק כדרך שעושים כשנכנסים פי הנור בבגד או בנייר שקשורים אותו, ומוסף על הקשירה בעי גמיו מריחה מן הצדדין:

ה חבית שנתקלפה. חבית זפותה מכפנים וניטל חרס ממנה מבחוץ, והופת עומד כנגדו מכפנים: קבוחים. קנקנים של חרס שמניחין בהן מוריס נקראים קבוחים: שנפסו. שכסה אותן במין סיד שקורין גפסים דתנן לעיל שמקופין בו: עם השפה. למטה משפת הכלי, שנמצא הצמיד פתיל מכפנים והשפה מגולה מבחוץ: ר' יהודה אומר אין מצילין. דקסבר צמיד פתיל עליו כתיב, ולא צמיד פתיל מתוכו. ואין הלכה כר' יהודה:

ו וסתמוה שמרים הצילוה. סתמוה כחכמים דיש צמיד פתיל מכפנים: עד שימרח. סביב לזמורה מן הצדדים. אבל על הזמורה עצמה לא בעי מירוח: נסר.

משניות מבוארות – קהתי

מִן הַצִּדֵּדִין – נוסף על הקשירה, הֵצִיל – בצמיד פתיל, ואינו צריך למרחו כולה, לפי שאין בה נקבים.

~ שבת קודש ~

באור משנה ה

חֲבִית – זפותה מכפנים, שֶׁנִּתְקַלְפָה – שנקלף ממנה הטיט מבחוץ, וְהוּפֶת שְׁלֹשׁ עוֹמְדָתָה – והופת שמכפנים החבית קיימת, וסותמת את החבית במקום שנקלף הטיט, וְכֵן קְבוּתִים – מיני קנקנים, שֶׁל מָרִים – שנותנים לתוכם מוריס, היינו ציר דגים כבושים, שֶׁגִּפְתָּן – ויש גורסים: שגפסן, כלומר שהקפים בגיפסים, היינו גבס (עיון לעיל משנה ב). עִם הַשָּׁפָה – למטה משפת הכלי, ונמצא הכיסוי בתוך הכלי, ושפת הכלי בולטת לחוץ סביב הכיסוי; ונקט דין זה בקבוחים, משום שיש להם למטה מן המסגרת סביב, ונוח לעשות בהם צמיד פתיל על המסגרת מכפנים; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינָם מַצִּילִין – לפי שכתוב (במדבר יט, טו): "צמיד פתיל עליו", ולא צמיד פתיל מתוכו; וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: מַצִּילִין – שאף צמיד פתיל מתוכו מועיל להציל; והלכה כחכמים.

בארנו משנתנו על פי הר"ש והרב מברטנורא. אבל הרא"ש, הרמב"ם והראב"ד כל אחד מהם מפרש אותה בדרך אחרת. ואף בעל "תפארת ישראל" מביא "ביעור" פירוש שונה משאר כל הפירושים.

באור משנה ו

חֲבִית – המוקפת צמיד פתיל, שֶׁנִּקְבָּה – מצירה, וְסִתְמוּהָ שְׁמָרִים – וסתמו שמרים את הנקב, הֵצִילוּהָ – כדעת חכמים במשנה הקודמת, שאף צמיד פתיל מכפנים מועיל; פִּקְקָה – סתם את הנקב, בְּזִמְרוּהָ – בענף, אינה מצילה, עַד שְׂיִמְרַח מִן הַצִּדֵּדִים – סביב לזמורה, אבל על הזמורה עצמה אינו צריך למרוח. הִיוּ שְׂתִימִם – סתם את הנקב בשתי זמורות, אינן מצילות, עַד שְׂיִמְרַח מִן הַצִּדֵּדִין, וְכֵן זְמֹרָה לְחִבְרָתָהּ – שהרי יש ריווח ביניהן. נָסַר – שהוא פשוטי

~ יום שישי ~

באור משנה ג

מְגוּפֶת הַחֲבִית הַמְחֻלְחֶלֶת – המתנדנדת, שאינה מהודקת לחבית, וְאֵינָה נִשְׁמָטָה – אבל אינה נופלת מפי החבית, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַצֵּלָה – שהואיל ואינה נשמטת, הרי היא חשובה "צמיד פתיל"; וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: אֵינָה מַצֵּלָה – שהואיל ומתנדנדת ואינה מהודקת לחבית, אינה "צמיד פתיל". הִיָּה בֵּית אֶצְבַּע שְׁלֹשׁ – השקע שבמגופה, שמכניסים שם את האצבע כדי לאחוזו במגופה, שׁוֹקֵעַ בְּתוֹכָהּ – בתוך המגופה ונכנס לתוך החבית, הַשֶּׁרֶץ בְּתוֹכָהּ – היינו בתוך בית האצבע של המגופה, הַחֲבִית טְמֵאָה – כאילו היה השרץ בתוך אוויר החבית, שהואיל ובית האצבע שוקע לתוך החבית, אווירו חשוב כאוויר החבית; הַשֶּׁרֶץ בְּחִבָּתָהּ – אם היה שרץ בחבית, אֶכְלִין שֶׁבְּתוֹכָהּ – שבתוך בית האצבע, טְמֵאִים – כאילו היו בתוך החבית, שכן המגופה היא חלק של החבית ואינה כלי להציל את האוכלים שבבית האצבע שלה משום "תוך תוכו" ("תפארת ישראל"; "משנה אחרונה" על פי ברטנורא).

באור משנה ד

הַכְדוּר וְהַפִּקְעֵת שֶׁל גָּמִי – של קני גומא – שֶׁנִּתְּנָן עַל פִּי הַחֲבִית: אִם מֵרַח מִן הַצִּדֵּדִין – במקום שהם נוגעים בחבית, לֹא הֵצִיל – בצמיד פתיל, מפני שנשארו בכדור או בפקעת נקבים, עַד שְׂיִמְרַח – על פני הכדור והפקעת עצמם, מִלְּמַעַלָּן וּמִלְּמַטָּן – כדי שייסתמו כל נקביהם; ויש מפרשים: או מלמעלה או מלמטה. שהרי אף בכגון זה נסתמים כל הנקבים (הגר"א; "משנה אחרונה"; "תפארת ישראל"). וְכֵן בְּמִטְלִית שֶׁל בָּגָד – שכרכה על פי הכלי, וכגון שאין בה שיעור לקבלת טומאה, הואיל ויש נקבים באריג, אינה מצילה עד שימרח כולה; הִיתָה – המטלית – שֶׁל נִיר אוֹ שֶׁל עוֹר, וְקִשְׁרָה בְּמִשְׁיחָהּ – בחוט, מסביב לשפת פי הכלי, אִם מֵרַח

עד שימרח מן הצדדין, ובין נסר לחברו. עשאן בסיני, או בשגמין – אינו צריך למרח מן האמצע.

פירוש ברטנורא

פשוטי כלי עץ הוא: בסינים. שנתן בין נסר לנסר קליפות דקות של סנה: או בשגמין. קליפי עץ של שגמין. ואותן קליפין נתן בין נסר לנסר כדי לחברן:

משניות מבוארות – קהתי

שעשה בנסר אחד בליטות ובנסר שני עשה כנגדן חריצים מתאימים ושילב את הנסרים זה לזה (עין "מלאכת שלמה" בשם ה"ר יהוסף); ויש מפרשים: עשאן בסיני – שנתן בין נסר לנסר קליפות דקות של סנה (כמו שאנו נותנים בשולי חביות של עץ נעורת של פשתן). או בשוגמין – שנתן ביניהם קליפות של שגמון, היינו שעם (ר"ש); ברטנורא; ועין פירוש רב האי גאון. אינו צריך למרח מן האמצע – ששני הנסרים מחוברים יפה כאילו הם נסר אחד.

כלי עץ, ואינו מקבל טומאה, שהוא נתון על פי התנור – לסתמו, אם מרח מן הצדדין – סביב שפת התנור, הציל – בצמיד פתיל; היו שנים – שנתן על פי התנור שני נסרים, אינם מצילים עד שימרח מן הצדדין, ובין נסר לחברו – שהרי יש סדק ביניהם. עשאן בסיני – חיבר את שני הנסרים בשיני עץ, שעשה שקעים מקבילים בעבים ותקע בהם שבבים העשויים בצורת שיניים או מסמרים והידק על ידם את הנסרים זה לזה (רמב"ם); או בשגמין –

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

...נפלאתי במאד מאד על הטאן שבמכתבו... שי, שהוא כאילו זהו עניניו הפרטים של הנ"ל, והוא מצדו עושה טובה ומטפל בהם. ונפלאתי על תמים ואשר עוסק בעבודת החנוך זה כמה וכמה שנים, שלכאורה אינו תופס הענין על בוריו, כי עבודת חינוך חבי"ד בכלל ו... בפרט, זהו ענינו של הקב"ה ושלוחו בזה הוא נשיאנו צי"ע כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, ובמילא אלו המקושרים אל כ"ק מו"ח אדמו"ר ואפילו רק השייכים אליו, הרי ע"פ המובא בתניא כל עניניהם צריכים הם לקבל ע"י נשיאם ובפרט שהנשיא הוא ג"כ נשיא הדור הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר. אלא שאפשר להשפעה זו באופנים שונים אם בבחי' פנים או כו'. ואלו אשר זכו וזיכם השי"ת ובחר בהם כ"ק מו"ח אדמו"ר שהשפעתם תהי' דרך צנור שענינו לקרב את לבם של בני ובנות ישראל לאביהם שבשמים ולהמשיך בהם ג"כ מאור שבתורה זוהי תורת החסידות, הרי אשרי חלקם שזכו שהשפעתם הרוחנית והגשמית ילכו בבחי' פנים בפנים ובאופן שגם האופנים מצ"ע השפעות הם להעוסקים האלו. ואם הי' מי שהוא המתווך והסרסור בזה, הרי חייבים גם להודות לו להלל ולשבח על שהעמידם על חלק היפה הטוב לו ולפני ב"ב שיחיו ברוחניות ובגשמיות גם יחד. ותמי' אחר תמי' שאפילו לדכוותי צריך להסביר את כל זה...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובעניניו הפרטים שלו ושל כב"ב שיחיו.

עין יעקב - מסכת שבת

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

רש"י

סופר. מלמד תינוקות: **מכסיס.** תיקוני צרכי המלך לפי הכבוד: **שלישתן.** הגרים הללו: סדר ורעים. שעל אמונת האדם סומך להפריש מעשרותיו כראוי: **חוסן.** לשון יורשין, ועל ידי אשה נולדו יורשין: סדר נזיקין. מושיען, מזהיר לפרוש מהיזק ומלתחייב ממון: **דעת.** עדיף מחכמה:

דף לא עמוד א. **שוב מעשה בנכרי אחר שהיה עובר אחורי בית המדרש, ושמע קול סופר - מלמד תינוקות, שהיה אומר -** [קורא] **את הפסוק האמור בענין עשיית בגדי כהן גדול (שמות כח ד), 'ואלה הבגדים אשר יעשו, חשן ואפור ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט וגו'. אמר הנכרי, בגדים הללו לצורך מי הם נעשים. אמרו לו, לצורך כהן גדול. אמר אותו נכרי בעצמו, אלך ואתנייר, בשביל ששימוני כהן גדול. בא הנכרי לפני שמאי, אמר ליה, גיירני על מנת שתשימני כהן גדול. ודחפו שמאי באמת הבנין שפירדו על שהעזו פניו לבקש דבר שאפילו ישראל שאינו כהן אינו ראוי לו. בא הנכרי לפני הלל, וביקשו שיגיירו בתנאי האמור. גייריה הלל. אמר ליה לגר, כלום מעמידין מלך, אלא מי שיודע מכסיס מלכות - לתקן צרכי המלוכה ודרך ההנהגה הראויים לכבוד המלכות, וכיון שרוצה אתה למלוך [להיות כהן גדול], לך למוד בתורה מכסיס מלכות - מה שנאמר בתורה בכבוד הכהונה. הלך הגר וקרא בתורה, כיון שהגיע לפסוק (במדבר א נא) 'והזר הקרב יומת', אמר ליה - שאל הגר את הלל, מקרא זה על מי נאמר - מי הוא הנקרא זר. אמר ליה הלל, אפילו על דוד מלך ישראל נאמר, כיון שאינו מזרע הכהונה. נשא אותו גר קל וחומר בעצמו, ומה ישראל שנקראו בנים למקום, ומתוך אהבה שאהבם קרא להם (שמות ד כב) 'בני בכרי ישראל', וקודם מתן תורה היתה העבודה נעשית על ידי הבכורים, מכל מקום פתיב עליהם 'והזר הקרב יומת', גר הקל, שבא במקלו ובתרמילו, על אחת כמה וכמה שאם קרב לעבודה הוא במיתה. בא הגר לפני שמאי, אמר ליה לשמאי, כלום ראוי אני להיות כהן גדול, והלא פתיב בתורה 'והזר הקרב יומת', בא הגר לפני הלל, אמר לו להלל, ענוותן הלל, ינוחו לך פרכות על ראשך, שהקרבתי תחת בנפי השכינה.**

מספרת הברייא: לויים, נזווגו שלישת הגרים האלו למקום אחד. אמרו זה לזה, קפדנותו של שמאי בקשה למורדנו מן העולם, ענוותנותו וסבלנותו של הלל קרבנו תחת בנפי השכינה. הגמרא דורשת את הפסוק בישעיה (לג ו) 'והיה אמונת עתיך חסן ישועת חכמת ודעת יראת ה' היא אוצרו'. אמר ריש לקיש, מאי דכתיב 'והיה אמונת עתיך חסן ישועת חכמת ודעת וגו' יראת ה' היא אוצרו, ומבאר ריש לקיש, תחילת פסוק זה מרמז על ששה סדרי משנה, 'אמונת' זה סדר ורעים, שסומכים על אמונתו של אדם שיפריש מעשרותיו כראוי. 'עתיך' זה סדר מועד, העוסק בדיני המועדים הבאים מזמן לזמן. 'חוסן' זה סדר נשים, חוסן הוא לשון יורשים הנולדים מאשה. 'ישועת' זה סדר נזיקין המושיען, שמוזהיר להתרחק מהיזק ומלתחייב ממון. 'חכמת' זה סדר קנשים. 'ודעת' זה סדר מחרות. ואפילו הכי - אף שלמד כל ששה סדרים, 'יראת ה' היא אוצרו', הוא סיומו של הפסוק, ומשמיענו, שעל כל אלו, החשוב בעיני ה' להניחו באוצר שיהיה שמור לפניו, היא יראת שמים שיש לאדם.

רבא דוחה את ההוכחה מהמשנה: **אמר ליה רבא, לעולם פירכוס**
הוא בסוף שחיטה - לאחר השחיטה, ומה ששאלת מדוע אם לא
 החזירה ידה פסולה, יש לומר שהטעם, **שאני אומר, כל שאינה**
עושה כן בסוף שחיטה - שלאחר השחיטה אינה מחזירה ידה,
כידוע ששומתה נטולה הימנה קודם לכן - קודם גמר השחיטה.
 רב נחמן בר יצחק חולק על רב חסדא, ולדעתו פירכוס הוא אפילו
 בתחילת השחיטה: **רב נחמן בר יצחק אמר, פירכוס שאמר** (לעיל
 לה), **אפילו אם פירכוסה בתחילת שחיטה, ודאי שהיתה חיה עד גמר**
השחיטה.
 רב נחמן בר יצחק מבאר מניין שאפילו פירכוסה בתחילת השחיטה
 כשרה: **אמר רב נחמן בר יצחק, מנא אמינא לה שפירכוס הוא**
אפילו בתחילת השחיטה, דתנן (לעיל לה), אמר רבי שמעון, השוחט
בהמה מסוכנת כליל, ולא ראה אם פירכוסה או זינקה (וגרמה
שודם קילח בכח מגרונה, ולמחר מצא בתלים מלאים דם, כשרה,
שמוכח שזינקה, ולכן נתמלאו בדם, שאם היה הדם שותת, לא היו
מתלכלכים בדם. וקמדת - וכדעת רבי אליעזר (לעיל לה) שגם אם
רק זינקה, כשרה. ואמר שמואל, בותלי בית שחיטה שבצואר
הבהמה שנינו, ולא כותלי בית. ומכאן מוכח שפירכוס הוא אפילו
בתחילת השחיטה, דאי אמרת בשללם שפירכוס או זינקה הוא
בתחילת שחיטה, שפיר, אלא אי אמרת שהוא דווקא בסוף שחיטה
- באמצע שחיטה, אם כן מדוע אם למחר מצא כותלי בית
השחיטה מלאים דם, כשרה, ליחוש דלמא בתחילת שחיטה זינקה,
ומחמת הינוק נתמלאו כותלי בית השחיטה בדם.
 שואלת הגמרא: **ודלמא שאני זינקה משאר פירכוסים, דעדיף -**
 שהוא סימן חיות עדיף והוא פירכוס גדול, ואפשר שדווקא הוא
 מועיל גם בתחילת השחיטה, אבל שאר פירכוסים לא. דוחה
 הגמרא: **ומי עדיף, והתנן (לעיל לה) רבי אליעזר אומר, אין צריך**
שתפרס, אלא דיה אם זינקה, ומלשון 'דיה' משמע שזינקה קל
מפירכוס. ואם כן מובנת הוכחת רב נחמן בר יצחק, שאם זינקה
בתחילת השחיטה מועיל, כל שכן שפירכוס בתחילת השחיטה
מועיל.
 משיבה הגמרא: אין לדחות מכח לשון 'דיה', משום שזינקה קל
 מדרבנן **גמליאל - מהפירכוס שהצריך רבן גמליאל (לעיל לה),**
 שתפרס גם ביד וגם ברגל, ופירכוס כזה הוא הוכחה גדולה
 מזינקה, **ועדיף מדרבנן - ומאידך, זינקה חמור מהפירכוס שהצריכו**
חכמים (סו), שלדעתם די שתפרס ביד או ברגל. וכיון שזינקה קל
מהפירכוס שהצריך רבן גמליאל, נקט רבי אליעזר לשון 'דיה',
שאינו צריך שתפרס ביד וברגל, אלא דיה שתונק. ואם כן חזרת
השאלה על רב נחמן בר יצחק, שאפשר שזינקה עדיף מפירכוס,
ודווקא זינקה מועיל בתחילת השחיטה, אבל פירכוס ביד או ברגל
וכדעת חכמים, אינו מועיל בתחילת השחיטה.
 משיבה הגמרא: **אמר רבינא, אמר לי סמא בר חילקאי, אקשי בה**
- בסוגיא זו אבות דבר אבות, כלומר אבותים עצמו, ואמר לה
אחות דבר אבות, כלומר בנו של אבוברם, ומדרבנן מי עדיף -
כיצד ניתן לומר שזינקה עדיף מהפירכוס שהצריכו חכמים, והא
תנן (לעיל לה), וחקמים אומרים עד שתפרס או כד או כרגל,
ומהלשון 'עד שתפרס' משמע שחכמים מחמירים יותר מהתנא
שדבריו נשנו לפני דבריהם, ויש לברר, רבנן אחיאי קיימו - על
איהו תנא נחלקו, אילימא אדרבן גמליאל שאמר שצריך שתפרס
גם ביד וגם ברגל, אם כן 'כיון שפירכוסה' ביד או ברגל מותרת
מכדי ליה, והיה משמע שמקילים יותר מרבן גמליאל, ומדוע
אמרו 'עד שתפרס', אלא שפירא, שנחלקו אדרבי אליעזר שאמר
שדיה אם זינקה, ולדעתם צריך שתפרס, ואי זינקה עדיף מפירכוס
ביד או ברגל, מאי לשון 'עד' שנקטו חכמים, אלא משמע
שפירכוס ביד או ברגל עדיף מזינקה, ולכן אמרו חכמים שעד
שתפרס אינה כשרה. נמצא, שמלשון המשנה מוכח שפירכוס

אם הבהמה המסוכנת היתה גזעה - צועקת, והמילה ריעי - או
 שהטילה גללים, **וכשכשה באונה - או שנענעה את אונה, הרי זה**
פירכוס. אמר להו שמואל, אצטריקא ליה לאמא - לרב לאווי אוני
- לומר שהזזת האוזן נחשבת לפירכוס, הרי הדבר מוכיח שיש בה
חיות גדולה. ואני שואל כן, לפי שאני אומר שגם מעשה שמוכיח
שיש בה קצת חיות, נחשב לפירכוס, שכל שאינו דברים שהמיתה
עושה - גורמת שתעשה אותם, נחשב לפירכוס. מבררת הגמרא:
מאי נינהו דברים שהמיתה עושה. משיבה הגמרא: אמר רב עקי,
לדידי מפרשא לי מינה דמר שמואל, היתה ידה כפופה, ופשמיתה
- ויישרה אותה, הרי זה דבר שהמיתה עושה - ואינו פירכוס.
היתה ידה פשוטה, וכפפה אותה, הרי זה מהדברים שאין המיתה
עושה, ונחשב לפירכוס.
 שואלת הגמרא: **מאי קא משמע לן שמואל, תנינא (לעיל לה), בהמה**
דקה שפשמיתה ידה ולא החזירה אותה למקומה, פסולה, שפשיטת
היד אינה אלא הוצאת נפש, ולא פירכוס, שכן דרך הבהמות
לעשות בשעה שנפשו יוצאת. ומשמע, שדווקא משום שלא
החזירה ידה פסולה, הא החזירה את ידה, הרי זה פירכוס וכשרה.
משיבה הגמרא: אי מפתניתין, הוה אמינא דוקא דכייפה ופשמיתה
והרי כייפה לה - כשהיתה ידה כפופה, ופשטה אותה לאחר
שנשטתה, וחזרה וכפפתה, וכך מדויק מהלשון 'שפשטה ידה ולא
החזירה', אבל אם פשטה ידה וכן החזירה, כשרה, אבל אם כבר
היתה ידה פשוטה, וכפפתה, לא - אינו פירכוס, קא משמע לן
שמואל שגם אם היתה ידה פשוטה, וכפפתה, כשרה.
 הגמרא מקשה על רב: **מיתיבי, רבי יוסי אומר, הנה רבי מאיר**
אומר, גזעה בשעת שחיטה, אין זה פירכוס. רבי אליעזר ברבי יוסי
אומר משמו של רבי יוסי, אפילו המילה ריעי וכשכשה - או
כשכשה בנקה, אין זה פירכוס. קשיא מדין גזעה ששינוי בברייתא
שאינו פירכוס, אנועה שאמר רב שנחשב לפירכוס, וקשיא מדין
ריעי ששינוי בברייתא שאינו פירכוס, אריעי שאמר רב שנחשב
לפירכוס.
 מתרצת הגמרא: **גזעה אנועה לא קשיא, הא דעבי קלה - דברי רב**
הם כשגעתה בקול עבה וחזק, וגעיה כזו היא פירכוס שודאי
שבאה מכח החיות שבה, הא דעמי קלה - בברייתא מדובר
שגעתה בקול עמום וחלש, וגעיה כזו אינה הוכחה שיש בה חיות,
ולכן הוא פירכוס. ריעי אריעי נמי לא קשיא, כאן בשותתת -
בברייתא מדובר שהטילה ריעי סמוך לגופה, ואין מכך הוכחה
שיש בה כח חיות, ולכן אינו פירכוס, כאן בפתרות - דברי רב
הם כשהטילה ריעי רחוק מגופה, ויש מכך הוכחה שיש בה חיות,
ולכן הוא פירכוס.
 נחלקו האמוראים, מתי צריך שתפרס: **אמר רב חסדא, שמעתי**
שפירכוס שאמר (לעיל לה), דווקא בסוף שחיטה. ואני מפרש, מאי
בסוף שחיטה, היינו שפירכוסה באמצע שחיטה, ולכן ודאי שהיתה
חיה עד גמר השחיטה, אבל אין צריך שתפרס לאחר השחיטה,
והטעם שאמרו 'בסוף', לאפוקי פירכוסה בתחילת שחיטה בלבד,
דלא, שכיון שפירכוסה רק בתחילת השחיטה, מוכח שהפירכוס
הוא מחמת שיצאה שנתה קודם גמר השחיטה, ולא משום
חיותה.
 רב חסדא מבאר מניין ש'בסוף שחיטה', פירושו באמצע שחיטה:
אמר רב חסדא, מנא אמינא לה שפירכוס הוא באמצע שחיטה,
דתנן (לעיל לה), בהמה דקה שפשמיתה - שיישרה ידה ולא החזירה
אותה, פסולה, ויש לברר, אימת פסולה, אילימא בסוף - לאחר
שחיטה, כל היכי תיחי ותיחל - וכי צריכה לחיות לאחר השחיטה,
שנאמר שאם לאחר השחיטה פשטה ידה ולא החזירה, פסולה,
אלא לאו באמצע שחיטה, וכיון שלא החזירה, פסולה. מוכח,
שפירכוס שאמרו אינו בסוף השחיטה, ו'סוף שחיטה', אינו ממש
בסוף השחיטה, אלא באמצעה.

נועה והטילה ריעי — או זה או זה. גועה = צועקת, כמו: "אם יגעה שור על כליל" (איוב ו). **לאבא** — לרב הזה קרי לה שמואל הכי, משום כבוד. **לאווי** **אוי** — לפרס האון, בתמידי, דפירכוס חיות גדול הוא זהו "אווז" לשון "מזיז" אותו ממקומו" (אבות פרק ג משנה יז). **שאני אומר** — שאינה צריכה כל כך, אלא כל פירכוס שמוסכנת מפרסות,

שאניה עושה דבר שהוא חוצאת נפש —
הוי פירכוס, כדלקמן. **שאין המיתה עושה** —
בשעת החצאת נפש, קרי לה מיתה.
ובבהמה דקה קאי, דאילו גסה — אפילו
כפופה ופשתנה הוי פירכוס. **אי** —
מדוקיא דמתניתין הוה גמירין לה
בדקייקת: הא החצירה כשרה — משמע
שפשתנה מכפיתורה וחצירה. **אבל**
פשוטה — מעיקרא וכפפתה, לא. **קא**
משמע לן — דהיכא דהיא פשוטה
מעיקרא וכפפתה — הוי פירכוס. **משמו** —
של רבי יוסי. **הא** — דאמר רב לעיל: גועה
הוי פירכוס. **דעבי קלה** — שהיה קולה
עבה וחזקה, דודאי אתי מכח חיות. **דעמי**
קלה — "כחה" מתרגמינן; עמיא (ויקרא
יג). **שותתה** — בסמוך. **מתרית** —
למרחוק, וחיות הוא זה. **אמר רב חסדא**
פירכוס שאמרו — אני שמעתי: בסוף
שחיטה, ואני מפרש: מאי סוף ששמעתי —
אמצע שחיטה היא, והאי דקרי ליה סוף —
לאפוקי אם בתחלת שחיטה פירכסה. כיון
בדאמצע שחיטה לא פירכסה — לא היה
לה חיותא כי האי, אסיר משום נטילת
נשמה. **מנא אמנא** לה — דהאי סוף
ששמעתי אמצע הוא. **אימת** — פשטה
ולא החצירה, דאמרין פסולה. כל היכי
תיזיל — דלאחר ששוחט לא תסגי
בפשיטת יד בלא כפיפה וחזרה? בתמיה.
אמר ליה רבא לעולם סוף שחיטה —
דוקא. ודקאמרת: כל היכי תיזיל ותיזיל
לאחר שחיטה, עוששה ותחזור. **שאני**
אומר כל **שאניה עושה** כן — פשטה חזרה
לאחר שחיטה, בידוע כן. בתחלת שחיטה
— כלומר, אפילו פירכסה בתחלת שחיטה
— דייח, כשרה. אף על גב דהיא מסוכנת,
כיון דמלאים כותלי בית השחיטה דם —
בידוע שזינקת. **ובכירת רבי אליעזר** —
דאמר: זינוק הוי פירכוס. **ואמר שמואל** כן
— להכי איצטריך לפרושי דכותלים דהבא
לא הוו כותלים ממש, אלא כותלי בית
השחיטה, דאי הוו כותלים ממש — למחר
היינו יכולים להבין אי האי זינוק הוה
בתחלת שחיטה או באמצע שחיטה, דאי
הוה בתחלת שחיטה — ימצא הזינוק
למעלה בכותל, דמחמת כח וחיות שהיה
עדיין בבהמה זינקה למרחוק, ואם ימצא
חזינוק למטה בכותל — בידוע שבאמצע
שחיטה זינקה, שלא היה בה כח כל כך לזנק
הדם למרחוק. אבל השתא דאמר שמואל
דהני כותלי לא הוו כותלי ממש, אלא
כותלי בית השחיטה — לא מצינו למידע אי
תולת שחיטה זינקה או לאחר שחיטה. ולהכי קאמר: אי אמרת בשלמא כל כמה דפירכס, אפילו בתחלת שחיטה, הוי פירכוס. **שפי** — דהא חזינוק למחר על ידי זינוק דפירכס באורתא. **אלא אי אמרת** — באמצע שחיטה בעינן, מאן לימא לן למחר דזינוק דלאורתא באמצע שחיטה הוה? דלמא בתחלת שחיטה זינקה ודלמא — לעולם שאר פירכוסין לא הוו פירכוס אלא באמצע או בגמר שחיטה. ושאינו זינוק, דעדיף חיותה ופירכוס גדול הוא. הלבך אפילו בתחלת שחיטה זינקה שפי דמי ידיה **אם** זינקה — ומדקתני "דייה" — מכלל דקיל. קיל מדרבנן גמליאל — דבעי ביד וברגל, בשניהם. **ועדיף מדרבנן** — דאמר: ביד או ברגל. **אבוכים** — שם האיש. **אבוח** **בר אבוכים** — זהו אבוכים עצמם, ומכיוון דהוה את הן ולא את האב, והוי קורין אותו על שם בנו, שעשו את בנו סימן לו. עד — משמע דחמיי האי פירכוס דרבנן מחנך דלעיל. ואי דרבי אליעזר עדיף, מאי "כיון" מיבעי להו למימרו אלא שמע מינה: זינוק קיל, ואפילו הכי סימן ליה כי הוי בתחלת שחיטה. **בסוף שחיטה** — סוף ממש, שתפרכס בגמר שחיטה, דתהוי בה חיות אחר שחיטה.

גועה, והטילה ריעי, וכשכשה באונה - הרי זה פירכוס. **אמר להו: אצטריכא ליה לאבא לאווי אוני?** **שאני אומר:** כל שאינו דברים שהמיתה עושה. **מאי נינהו דברים שהמיתה עושה?** **אמר רב ענן, לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל:** היתה ידה כפופה ופשתתה - דבר שהמיתה עושה, פשוטה וכפפה - דברים שאין המיתה עושה. **מאי קא משמע לן?** **תנינא:** בהמה דקה שפשטה ידה ולא החצירה - פסולה, שאינה אלא חוצאת נפש; הא החצירה - כשרה! - אי ממתניתין, הוה אמנא: דוקא דכייפה ופשטה והדר כייפה לה, אבל פשוטה וכפפתה - לא, קא משמע לן. **מיתיבי:** רבי יוסי אומר, היה רבי מאיר אומר: גועה בשעת שחיטה - אין זה פירכוס. **רבי אלעזר ברבי יוסי אומר משמו:** אפילו הטילה ריעי וכשכשה בונבה - אין זה פירכוס; קשיא גועה אגועה, קשיא ריעי אריעי! - גועה אגועה לא קשיא: הא דעבי קלה, הא דעמי קלה; ריעי אריעי נמי לא קשיא: כאן בשותתה, כאן במתרתה. **אמר רב חסדא:** פירכוס שאמרו - בסוף שחיטה; מאי בסוף שחיטה - באמצע שחיטה, לאפוקי תחלת שחיטה דלא. **אמר רב חסדא:** מנא אמנא לה? דתנן: בהמה דקה שפשטה ידה ולא החצירה - פסולה; אימת? אימיא בסוף שחיטה - כל היכי תיזיל ותיזיל? אלא לאו באמצע שחיטה. **אמר ליה רבא:** לעולם בסוף שחיטה, שאני אומר: כל שאינה עושה כן בסוף שחיטה - בידוע ששחטתה נטולה הימנה קודם לכן. **רב נחמן בר יצחק אומר:** פירכוס שאמרו - בתחלת שחיטה. **אמר רב נחמן בר יצחק:** מנא אמנא לה? דתנן, **אמר רבי שמעון:** השוחט בלילה, ולמחר מנא בתלים מלאים דם - כשרה, שזינקה, ובמדת רבי אליעזר, ואמר שמואל: כותלי בית שחיטה שנינו; אי אמרת בשלמא בתחלת שחיטה - שפיר, אלא אי אמרת בסוף שחיטה - ליחוש דלמא בתחלת שחיטה זינקה! - ודלמא שאני זינוק דעדיף. - ומי עדיף? והתנן, **רבי אליעזר אומר:** דייה אם זינקה! - קל מדרבנן גמליאל, ועדיף מדרבנן. **אמר רבינא:** אמר לי סמא בר חילקא, אקשי פה

גועה או הטילה ריעי וכשכשה באונה הרי זה פירכוס — אפילו לרב גמליאל דמתני' ובעי פירכוס יד ורגל, חשיב האי פירכוס. ולהכי פריך שפיר מברייתא דקתני בסמוך: גועה וטילה ריעי — אין זה פירכוס. ושמואל דאמר: איצטריך ליה לאבא אוני, אנוי, סבר כרבנן דאמרי: אי יד או רגל, ולהכי פריך עליה דרב ענן דמפרש מילתיה דשמואל: תנינא! דפשיטא דאליבא דרבנן, פשוטה וכפפה הרי זה פירכוס, כפופה ופשתה לא הוי פירכוס. **אצטריך** ליה לאבא — פירש בקונטרס, דשמואל הוה קרי הכי לרב בלשון כבוד. ובערוך פירש שכן שמו, "רבי" הוה קורין אותו על שם חשיבותו, כמו דבכל דוכתי הוה קרי ליה "רבי" לרבי יהודה הנשיא, ושמואל שהיה חבירו היה קוראו בשמו. וכן לקמן [ומהב:] "אי הכי אמר אבא לא ידע בטרפות כלום", וב"ערי פסחים" (פסחים קט"ב) גבי "גוליא" וארזיליא לאבא, ובפרק "כל גוגת" (עירובין צ"ד). "אי קפיד אבא קטרו ביה המינא", ובפירושו משמע סוף פרק "ראשית הגז" (חולין קל"ז). דאמר רבי יוחנן לאיסי: מאן ריש סודא בבבל? אמר ליה: אבא אריכא, וכעס עליו רבי יוחנן על שקראו כן — משמע בהדיא ד"אבא" לא לשון חשיבות, ומיהו, ממה שהיה קוראו בשמו לחודיה לא היה כועס, אי לא משום דאמר "אריכא", שוודו לשון גנאי, דרבי יוחנן גופיה היה קוראו "אבא" בפרק "כסוי הדם" (חולין פ"ד), "אבא ממשפחת בריאם הוה", אף על פי שרוב היה חושב דרביה מרבי יוחנן. **תנן:** על רב המנונא דאמר בפרק "יום הכפורים" (יומא פ"א), "קא אויל אבא למיקטל גברא" — קשה, שהיה תלמידו וקוראו בשמו, ואמר ב"חלק" (סנהדרין ק"א) מפני מה היה נעש נחזי — מפני שקוראו לרבו בשמו. ולפירושו הקונטרס ד"אבא" לשון חשיבות — נחא. **אילימא** בסוף שחיטה כל היכי תיזיל ותיזיל — ומפרש רבינו תם, דמדקתני "שאניה אלא חוצאת נפש" דייק, דאטו מי לא חיתה הרבה אם לא החצירה נפשה עד סוף שחיטה? **רבא** אמר פירכוס שאמרו בסוף שחיטה — והא דלא חיישנן דלמא בתחלת שחיטה זינקה — משום דלא שכוחא שיהיה זינוק אלא בסוף. **כי** יזיל פוט ליצא דופן — לא מלשון לידה דרשה, אלא גמר לידה לידה מבכור, כדאמרין בריש פרק "יצא דופן" (נדה מ"א). והא דדרשין התם "אשה כי תוריע וילדה" — עד שתלד ממקום שמורעת, דמשמע דצריך מיעוט למעט יצא דופן, לא ממעטין ליה מלידה לידה מבכור — משום דאי לאו "כי תוריע" הוה דרשין "תלד" — לרבות יצא דופן, כרבי שמעון. **א**

אבוח דבר אבוכים, ואמרי לה אחוה דבר אבוכים: ומדרבנן מי עדיף? והא תנן, וחכמים אומרים: עד שתפרכס או ביד או ברגל; רבנן אהייא קיימו? **אילימא** אדרבן גמליאל - "כיון שפירכסה" מיבעי ליה! אלא פשיטא אדרבי אליעזר, ואי עדיף - מאי "עד"? **רבא** אומר: פירכוס שאמרו - בסוף שחיטה. **אמר רבא:** מנא אמנא לה? דתניא: "שור

1 **א** כשב פרט לכלאים — תימה: דהבא "או" למעט, ובפרק קמא (חולין כג,א) קאמר: "או"
2 לרבות פלגס, וגבי אותו ואת בנו נמי דרשינן (חולין עח,ב): "או שה" לרבות כלאים
3 ויש לומר: דגבי פלגס ממילא אימעיט, ולא צריך קרא אלא לרבות. וכן לגבי אותו ואת
4 בנו — ממילא אימעיט כלאים, דשור ושה אי אתא יכול להוציא כלאים מביניהם. אבל
5 הבא, כשב ועו כתיב — שאתה יכול להוציא
6 כלאים מביניהם, וממילא איתרבו, להכי כתיב
7 "או" למעט. ובכי האי גונא משני ב"מורבה"
8 (בבא קמא עז,ב) גבי "ותבוט או מכור", ואם
9 תאמר: אם כן מ"א ע"ה היה למעט כלאים,
10 שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם, ומ"א
11 "כשב" — נדמה לו לומר: דנדמה אינו ראוי כל
12 כך למעוטי כמו כלאים. ולהכי מעוטא קמא
13 מוקמינן בדרימי טפי — בכלאים, והדר ממעטין
14 נדמה, דנדמה לא ממעטין אלא משום דדמי
15 לכלאים.
16 **אלא** דמתה והדר ילידתיה — והא דאמר
17 בפרק "יוצא דופן" (נדה מד,א) ובפרק
18 "מי שמת" (בבא בתרא קמב,ב) דעובר מית
19 ברישא — היינו הויא דמתה מעצמה, כדאמר
20 בפרק קמא דערבין (ו,ו) דולד אידי דווסר
21 חיותיה עיילא טיפתא דמלאך המות ומחטבא
22 לסימניו, אבל נהרג לא.
23 **אלא** זה פירש למיתה וזה פירש לחיים — אן
24 להוכיח מכאן דאפילו בדי שמים אפשר
25 לצמצום. דקרא איכא למימר דאיצטרך אם יבא
26 אליהו ויאמר שבצמצום נעשה, ושביקין לקרא
27 דאיהו דרוק ומוק אנפשיה.
28 **מחצר** כבד שלה — לאו דוקא נקט יוותרת
29 הכבד, משום דעולה לגובה והוא
30 כחלב ודם. אלא אפילו כוית של שאר בשר נמי,
31 כדאמרין בגמרא: הית זוזא לטבואה שיראל
32 מאי? ואורחא גמרא: הית זוזא נדקט. **פסולה**
33 שסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה — ואם
34 תאמר: לקמן (לט,ב) גבי השוחט לשם הרים,
35 דקתני: פסולה, דייק עלה: פסולה — אין, וזכי
36 מתים — לא, פירוש: ולא מיתסרי בהנאה. והבא
37 קתני, רבי אליעזר אומר: פסולה, ואף על גב
38 דאסור אף בהנאה, כדקתני: שסתם מחשבת
39 נכרי לעבודה זרה ויש לומר: דלקמן דייק מלא
40 קתני "הרי אלו זבחי מתים", אבל הבא, אידי
41 דאמר רבנן כשרה — אמר רבי אליעזר פסולה.
42 **הני** נתני אית להו דרבי אליעזר רבי יוסי —
43 פירוש: רבנן ורבי אליעזר דמתניתין. אבל רבי
44 יוסי לא סבר ליה כותיה, דהא אמר דאין הכל
45 הולך אלא אחר העובר.

1 **פ**רש לכלאים — בן רחל ותיש, שפסול לקרבן. ומרביא ד"א" דריש ליה. **נדיבה**
2 — עו שילדה מתייש כמותה, ובנה דומה לרחל. **פרט ליוצא דופן** — שקרעה
3 והוציאה, פעמים שמתה ופעמים שחיה. **שבעה ימים פרט למחוסר זמן** — שלא
4 הגיע לשבעה ימים, ואפילו אמו קיימת. **תחת אמו** — היה שעה אחת, פרט ליתום.
5 והכי דמי האי יתום? אילמלא דילידתיה
6 אמיה לאחר שעתה מתה, לעולם תיחזי?
7 בתמיה, וכי לעולם צריכה לחיות? והא
8 "תחת אמו" קרינן ביח? והא ליכא למימר
9 דאשמועינן קרא שתיחה אמו כל שבעה.
10 דתניא בתורת כהנים, רבי יוסי הגלילי אומר:
11 מה תלמוד לומר "תחת אמו"? לפי שנאמר
12 "שבעה ימים יהיה עם אמו" (ושמות כב), יכול
13 כל שבעה? תלמוד לומר "תחת אמו", אי
14 "תחת אמו" יכול אפילו יצא ממנה ששדיא
15 מתה? תלמוד לומר "עם אמו" — משמע
16 ששניהם בעולם אחד, שתהא קרויה אמו,
17 הא כיצד? אפילו נתיקמה לו אמו שעה
18 אחת. והוא "תחת אמו" משמע ליה לרבי
19 יוסי הגלילי חליפי אמו, שמתה אמו והוא
20 נשאר במקומה. **אלא דמתה והדר ילידתיה**
21 היינו יוצא דופן, וכל שקרעה והוציאו
22 את ולדה, בין מתה ובין חיה — הוי יוצא
23 דופן. זה פירש למיתה — אמו, כלומר,
24 בשעת מיתתה לידה דרך החרם. ואשמועינן
25 קרא דבעינן חיות עד גמר לידה ולאחר
26 לידה מעט, ואי לא — הוה ליה יתום. דעל
27 כרחיה, האי "תחת אמו" — למעוטי חיה
28 באמצע לידה ומתה בגמר לידה אתי. **אי**
29 **אמרת בשלמא** — אחר סוף לידה אשמועינן
30 דבעינן חיותא, שיצא כולו מחיים, ולמעוטי
31 מתה בגמר לידה. היינו — דלא אשמועינן
32 מתה בסוף לידה מרבי יולד" פרט ליוצא
33 דופן, דהא נמי לאו יוצא דופן הוא כי מתה
34 בגמר לידה. **אלא אי אמרת לא בעינן**
35 **חיותא בסוף לידה** — וקרא למעוטי מתה
36 באמצע לידה אתא. למה לי קרא **מכאן יולד**
37 **נפקא** — דאבתי הוה ליה יוצא דופן? אלא
38 שמע מינה: כל מלתא דבעי בה רבנן חיותא,
39 בעינן שיהא חיות בגמר דיליה. **פסולה** —
40 אם מסוכנת היא, דדרכה לעשות כן
41 בהוצאת נפש. **נפה** — לאו אורחה בהכי,
42 וחיותא היא. **ריפוי** — ריפוי כשחשבו.
43 כולחו תננהו — לשון קושיא הוא. כלומר,
44 למה ליה לרבה לאשמועינן דהלבאת הוי?
45 הא סתם מתניתין היא! **משנה ורבי**
46 **אליעזר פוסל** — דכיון דבהמה דגוי היא, אף
47 על גב דישיראל קשחט — מהניא ביה
48 מחשבת גוי, דסתם מחשבתו לעבודה זרה.
49 **חצר כבד** — טרפשא דכבדא, *איבר"ש
50 בלעז. **אמר רבי יוסי קל וחומר** — דלא
51 מהניא בה מחשבת בעלים, הואיל וישיראל
52 שחט לה. ומה במקום שמחשבת **פוסלת** —
53 דהיינו במוקדשין, כדכתיב (ויקרא ו) "לא יחשב" — קרי ביה: לא יחשב לאוכלה ביום השלישי, כי פגול יהיה. והכי מפרש בובחים (כט,ב). **אין הכל הולך אלא אחר**
54 **העובר** — דכתיב: "המקריב לא יחשב", אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן. **מקום שאין המחשבה פוסלת** — כגון בחולין. כלומר, חולין שאין המחשבה
55 פוסלת בהם. ובגמרא מפרש מאי קאמר, דהא מחשבת עבודה זרה פסלה בהו, דהא "זבחי מתים" איקרו, מה מת אסור בהנאה — אף הקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה.
56 **גמרא והני נתני** — נתן קמא ורבי אליעזר, אית להו דרבי רבי אליעזר רבי יוסי. כלומר, דטעמיה דנתנא קמא דמכשר — לאו משום דאין מחשבת הולכת אלא אחר
57 העובר, דאם כן היינו רבי יוסי. **אלא כרבי אליעזר רבי יוסי סבירא להו**, טעמיה מפרש ואזיל. **שמעתי** — מרבותי. **שהבעלים מפלגין** — וטעמיה דרבי יוסי דהלבאת הוי?
58 "בית שמאי" (מזא, בסופו, דכתיב: "והקריב המקריב" וגו' (במדבר טו), אלמא בעלים קרי מקריב, הלכך איתנהו בכלל "המקריב לא יחשב", אם חשבו על שחיטת כהן
59 או על זריקתו על מנת לאכול חוץ לזמנו — הוי פיגול. **מיהו תנא קמא** — דמכשר. **סבר אי הוה שמעיניה** — לגוי דחשיב על שחיטת ישראל, ואמר: שחיטת בהמה זו
60 לעבודה זרה תהא — אסורה. דמהניא מחשבת בעלים כרבי אליעזר רבי יוסי. ואי לא שמעיניה דחשיב — סתם מחשבת נכרי לעבודה זרה לא אמרינן. **זה עובר** —
61 משום שחיטת פנים נקט לה, דאפילו בקרבן סבירא ליה לרבי יוסי דאין הבעלים מפלגין. ורבי יוסי פליג אתנא קמא וארבי אליעזר. **איכא דאמר אפילו בדרשמעיניה** —
62 לגוי דחשיב, פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר. ואית להו לתרווייהו בעלים מפלגין כקרבן, כרבי אליעזר רבי יוסי, וגבי חולין פליגי. **חזון פפנים** — מחשבת עבודה זרה
63 בחולין, ממחשבת פיגול בקרבן.

פשטה ולא החזירה פסולה, אבל אם עשתה כן ברגל, לא - אינה
פסולה, אלא הרי זה פירכוס וכשירה, ועוד יש לדקדק מלשון
המשנה, שמלשון 'דקה', משמע שדקה אין - דווקא בהמה דקה
אם פשטה ולא החזירה פסולה, אבל בהמה נקשה שעשתה כן, לא
- אינה פסולה, אלא הרי זה פירכוס, וכשירה. ומכיון שהלכה
כסתם משנה (לעיל א), ודאי שדינים אלו נפסקו להלכה. משיבה
הגמרא: עוף איצטריקא ליה להשמעינו, שרפרף בגפו או כשכש
בזנבו הרי זה פירכוס, דלא תנן - שהרי דינים אלו אינם מבוארים
במשנה.

משנה

להלן (מ). הובא שבהמה שנשחטה לשם עבודת כוכבים, אסורה
בהנאה. משנתנו דנה בדין בהמת נכרי ששחטה ישראל, האם
סתם מחשבת נכרי בשחיתת בהמה היא לעבודת כוכבים, והאם
יכולה היא לפסול את שחיתת הישראל: ישראל השוחט בהמת
עובד כוכבים לצורך העובד פוקבים, ולא שמענו מהעובד כוכבים
שחשב לשם עבודת כוכבים, ששחטו פוקבים, שאין אומרים
סתם מחשבתו היא לעבודת כוכבים, זו דעת תנא קמא. ורבי
אליעזר פוסל, מפני שלדעתו אומרים סתם מחשבת עובד
כוכבים לעבודת כוכבים. אמר רבי אליעזר, אפילו קנה הישראל
את כולה חוץ מבשר מועט שבה, ושחטה הישראל על מנת לתת
לאכול לעובד פוקבים את חלקו, כגון מהצר קבר שלה, פסולה,
שסתם מחשבת עובד פוקבים שתהא השחטה לעבודת פוקבים,
ובכוח מחשבתו לפסול אף כשישראל שוחט.
אמר רבי יוסי, קל וחומר הדברים שאין מחשבת העובד כוכבים
פוסלת את שחיתת הישראל, ומה במקום שהמחשבה פוסלת
במקדשין, אם חשב מחשבת פיגול בשעת שחיטה, כגון לאכול
חוץ לזמנו, אף על פי כן אין הכל הולך אלא אחר מחשבת העובד,
מקום שאין מחשבת פוסלת, דהיינו בשחיתת חולין, אינו דין - וכי
אין ראוי שיהיה הדין שלא יהא הכל הולך אלא אחר מחשבת
השוחט, ואף כאן לא תפסול מחשבת הנכרי.

גמרא

במשנה נחלקו בענין ישראל ששחט בהמה לצורך העובד כוכבים,
תנא קמא ורבי יוסי מכשירים ורבי אליעזר פוסל. הגמרא מבארת
שזן של דעות וכן במה נחלקו. אומרת הגמרא: הני תנאי -
תנאים אלו, תנא קמא שאמר שישחט ישראל השוחט לעובד כוכבים,
שחיתו כשירה, ורבי אליעזר שאמר שפסולה, אית להו -
סוברים כשיטתו דרבי אליעזר ברבי יוסי. דתניא, אמר רבי אליעזר
ברבי יוסי, שמעתי שהבבליים מפגלי, כלומר אם חשבו בעלי
הקרן בשעה שאחר שוחט את קרבנם, לאכלו לאחר זמנו,
מחשבתם מפגלת. מיהו - אמנם, בזה נחלקו, תנא קמא סבר, אי
שמעיה דחשיב - אם שמענו מהנכרי שחשב שתהא השחטה
לשם עבודת כוכבים, אין - אכן נפסלת הבהמה. אך אי לא שמענו
ממנו, כן, לא נפסלת, משום שסתם מחשבת עובד פוקבים לעבודת
פוקבים, לא אמרינן. ורבי אליעזר סבר, אף על גב דלא שמעיה
דחשיב - שחשב לשם עבודת כוכבים, פסולה השחטה, כיון
שסתם מחשבת עובד פוקבים לעבודת פוקבים, אמרינן. ובמשנתנו
שתנא קמא מכשיר ורבי אליעזר פוסל, אכן נחלקו רק באופן
שלא שמענו שחשב לעבודת כוכבים, אך אם שמענו שחשב,
פסולה הבהמה לדעת שניהם, כיון שסוברים שמחשבת הבעלים
פוסלת כשאחר שוחט.
ואתא [ו-בא] רבי יוסי למימר - לחלוק על שניהם ולומר, אף על

או קשב' יש למעט, פקט לפלאים - בהמה שנולדה משני מינים.
ומהפסוק 'או עו' יש למעט, פקט לגדמא - ולד שאינו דומה לאביו
ולאמו אלא דומה למין אחר. ומתהיבות אחר. פקט לנדה, יש למעט, פקט
ליצא דופן - שלא נולד כדרכו, אלא קרעו את דופן בטן אמו
והוציאוהו. ומתהיבות 'שקבעת ימים' יש למעט, פקט למחוסר זמן
- שלא עברו שבעה ימים מלידתו, ולא הגיע לזמן שראוי
להקריבה, ומתהיבות 'תחת אמו' יש למעט, פקט ליתום - בהמה
שאמה מתה. מבררת הגמרא: האי יתום, היכי דמי, אילימא
דילידתיה אמה - שילדתו אמו והדר מתה, אם כן מדוע הוא
פסול, לעולם תיחי ותחייל - וכי לעולם אמו צריכה לחיות, הרי
מכיון שהיתה חיה שעה אחת לאחר שנולד, כבר נתקיים בו 'תחת
אמו', אלא דמתה והדר ילידתיה - שמתה ואחר כך נולד, שקרעו
את דופן בטן אמו והוציאוהו, אם כן הרי הוא יוצא דופן, ומ'כי
יולד' נפקא מפסול, ואין צריך את התהיבות 'תחת אמו' ללמד
שפסול. אלא פשיטא שמדובר שנולד דרך הרחם, ובאמצע הלידה
היתה אמו חיה, ובגמר הלידה מתה, וזה - האם פירש למיתה, וזה
- הולד פירש באותה עת לחיים, שברגע שהוא מתה, הולד
התחיל את חייו, ומכיון שלא נשארה אמו בחיים זמן מועט לאחר
שנולד, הרי הוא 'יתום'. אי אמרת בשלמא שהפסוק בא ללמד
דבעינן חיותא בסוף לידה - שצריך שתהיה חיות בהמה גם
לאחר סוף הלידה, היינו דאיצטריך קרא למעוטי - מובן הדבר
שצריך את התהיבות 'תחת אמו' למעט ולד שמתה אמו בגמר
הלידה יוצא כולו בחייה, ואי אפשר למעט מחתיבות 'כי יולד'
שממעטות יוצא דופן, שהרי נולד כדרכו בחייו אמו, ואינו בכלל
יוצא דופן [שלא נולד כדרכו], אלא אי אמרת לא בעינן חיותא
בסוף לידה - שאין צריך שתהיה חיות בהמה לאחר סוף הלידה,
למה ליה - מדוע צריך את התהיבות 'תחת אמו' ללמד שאם מתה
אמו בסוף הלידה פסול, הרי מ'כי יולד' נפקא, שהתהיבות 'כי יולד'
שממעטות יוצא דופן, וולד זה שמתה אמו קודם גמר לידתו, לא
נולד כדרכו, והרי הוא בכלל יוצא דופן. והואיל ולגבי פסול יתום
לקרבן, אם לא היתה אמו חיה גם לאחר גמר הלידה, הוא בכלל
יתום, יש ללמוד מכך שכל דבר שתלוי בחיות, צריך שתהיה
חיות בגמרו, ומכאן למד רבא לענין פירכוס שהוא תלוי בחיות,
שצריך שתפרכס גם לאחר גמר השחיטה, כדי שנדע שהיתה בה
חיות גם לאחר גמר השחיטה.

הגמרא מביאה פסק שפסק רבא בדיני פירכוס: אמר רבא, הלכתא
כי הא מתנייתא, ששינוי בה, בהמה דקה כגון איל או עז, שהיתה
מסוכנת, שפשיטה - שיישרה ידה ולא תחזירה אותה, פסולה,
שדרך כל בהמה לעשות כן בשעת השחיטה, ואין מכך ראיה
שהיתה חיה עד גמר השחיטה. מבארת הברייתא: כמה דברים
אמורים, שעשתה כן ביד, אבל אם עשתה כן ברגל, בין פשיטה
רגלה ולא בפשיטה אותה, בין אם בפשיטה ידה או רגלה ולא
חזרה ופשיטה אותה, פשרה. מבארת הברייתא דין נוסף: ועוף,
אפילו אם לא רפרף - נענע אלא את גפו - כנף שלו, ולא פשיט
- נענע בחזקה, אלא את זנבו, הרי מעשה זה נחשב לפירכוס,
וכשר. שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן רבא במה שאמר
שהלכה כברייתא זו, פולחו תנניה - הרי כל הדינים המבוארים
בברייתא כבר מבוארים בדברי המשנה לעיל (לד), שכן שנינו שם,
'בהמה דקה שפשיטה ידה ולא תחזירה, פסולה, שאינה אלא הוצאת
נפש, ומלשון המשנה 'ידה', יש לדקדק שיד אין - דווקא ביד אם

שפסולה, כיון שלמד פנים מפנים, אַבְלָה בְּהָא - בבבמת חולין
הנשחטת בחוץ, אִימָא מוֹדֵי לִיה - היה ניתן לומר שמודה רבי יוחנן
לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ שאין לומדים חוץ מפנים.
מסיקה הגמרא: צָרִיכָא - אכן נצרכת הבאת שתי המחלוקות.
הגמרא מקשה ממשנתנו על דברי רבי יוחנן במחלוקת הראשונה,
ועל דברי ריש לקיש במחלוקת השניה: מְתִיב (הקשה) רַב שְׁשֵׁת,
שנינו במשנה, אִמָּר רַבִּי יוֹסִי, קַל וְחוֹמֶר הִדְרָרִים שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת עוֹבֵד
כּוֹכְבִּים אֵינָה פּוֹסֶלֶת אֶת בְּהֵמָתוֹ כְּשֶׁנֶּחֱטָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְמָה בְּמָקוֹם
שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת דֵּהֵינּוּ בְּמִקְדָּשֵׁינוּ, אֵף עַל פִּי כֵן אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ
אֲלָא אַחֵר מִחֲשַׁבְת הָעוֹבֵד, מָקוֹם שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בו, דֵּהֵינּוּ
בְּחוּלִין, אֵינּוּ דִין - וכי אין ראוי שיהיה הדין, שֶׁלֹּא יֵהָא הַכֹּל הוֹלֵךְ
אֲלָא אַחֵר מִחֲשַׁבְת הַשּׁוֹחֵט, מִבְּרַר רַב שֵׁשֶׁת: מָאי - מִזֵּי כּוֹנֵנֶת רַבִּי
יוֹסִי, שֶׁנֶּחֱטָה שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִין. אִילּוּמָא דְלֹא פּוֹסֶלֶת כֻּלָּל
- אִם נִאֲמַר שְׁכוּנָתוֹ הִיא שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת אֵינָה פּוֹסֶלֶת כֻּלָּל בְּחוּלִין,
אֲלָא זְבִיחָה דְעֻבְדֵּי בּוֹכְבִּים דְּמִיתִּסְרָא - אִם כֵּן שְׁחִטָה לִשְׁם
עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים שְׁאוּסֶרֶת אֶת הַבְּהֵמָה בְּהֵנָּה, הִיכִי מְשַׁבְּחָת לָהּ -
אֵין תִּמְצָא, וְהִיא הַמַּחֲשֶׁבֶת אֵינָה פּוֹסֶלֶת כֻּלָּל.
רַב שֵׁשֶׁת מִבָּרַר אֶת דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי וּמִקְשָׁה מִהֵם: אֲלָא פְּשִׁיטָא -
אלא פשוט, שֶׁמָּה שֶׁנֶּחֱטָה רַבִּי יוֹסִי שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִין,
כּוֹנֵנָתוֹ הִיא שֶׁאֵינָה פּוֹסֶלֶת כְּשֶׁחֲשַׁב מְעַבְדָּה לְעֻבְדָּה, וְהִכִּי קָאָמַר
- וְכך אִמָּר רַבִּי יוֹסִי, וְמָה בְּמָקוֹם שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בו, דֵּהֵינּוּ
בְּמִקְדָּשֵׁינוּ בְּחוֹשֵׁב מְעַבְדָּה לְעֻבְדָּה, אֵף עַל פִּי כֵן אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ
אֲלָא אַחֵר מִחֲשַׁבְת הָעוֹבֵד, מָקוֹם שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בו, דֵּהֵינּוּ
בְּחוּלִין בְּחוֹשֵׁב מְעַבְדָּה לְעֻבְדָּה, אֲלָא פּוֹסֶלֶת רַק אִם חוֹשֵׁב מִחֲשַׁבְת
פּוֹסֶל בְּאֻתָּה עֻבְדָּה, כְּגוֹן שֶׁאִמָּר שְׁחוֹט לְעֻבְדַּת כּוֹכְבִּים, אֵינּוּ דִין
שֶׁלֹּא יֵהָא הַכֹּל הוֹלֵךְ אֲלָא אַחֵר מִחֲשַׁבְת הַשּׁוֹחֵט, וְאִם כֵּן פְּנִים - מָה
שֶׁאִמָּר רַבִּי יוֹסִי בְּמוֹקְדָּשִׁים שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת מִעֲבוֹדָה לְעֻבְדָּה 'פּוֹסֶלֶת'
וְלֹא אִמָּר 'מִפְּגֻלָּת', וּמִשְׁמַע כֹּל פּוֹסֶל וְאִפִּילוּ פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה,
קָשְׁיָא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, שֶׁאִמָּר שְׁחִטָּה שֶׁחֲשַׁב שֶׁחִטָּה
לְזִרוֹק דְּמָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָה, כְּשֶׁרָה, כִּיוֵּן שֶׁאֵין לּוֹמְדִים פּוֹסֶל שֶׁלֹּא
לִשְׁמָה מִפִּיגּוּל. וְמָה שֶׁאִמָּר רַבִּי יוֹסִי, שֶׁבְּחוּלִין הִנְעִשִׂים בְּחוּץ,
מִחֲשַׁבְתָּ מִעֲבוֹדָה לְעֻבְדָּה אֵינָה פּוֹסֶלֶת, קָשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחֲנָן שֶׁאִמָּר
שֶׁמַּחֲשַׁבְתָּ לִשְׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים פּוֹסֶלֶת מִעֲבוֹדָה לְעֻבְדָּה, כִּיוֵּן
שֶׁלּוֹמְדִים פּוֹסֶל שֶׁל חוּלִין הִנְעִשִׂים בְּחוּץ, מִקְדָּשִׁים הִנְעִשִׂים בְּפָנִים.
הִגְמָרָא מִבָּרַר שְׁנִיתָן לְתַרְץ אֶת דַּעַת רִישׁ לְקִישׁ: בְּשִׁלְמָא - מוֹבֵן
שֶׁהִקְדִּישׁ מִדְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי עֲבוֹדַת פְּנִים, לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ לֹא
קָשְׁיָא, כִּיוֵּן שֶׁישׁ לּוֹמַר, הָא - מָה שֶׁאִמָּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ,
שֶׁמַּחֲשַׁבְתָּ פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה מִעֲבוֹדָה לְעֻבְדָּה אֵינָה פּוֹסֶלֶת,
אִמָּרָה מִקָּמִי דְשִׁמְעָה - לִפְנֵי שֶׁשְׁמַע אֶת מִשְׁנַתּוֹ מִרַבִּי יוֹחֲנָן רַבּוֹ,
וְחָלַק עֲלָיו מִסְבָּרָא וְאִמָּר שֶׁאֵין מִסְתַּבֵּר לְלַמּוֹד פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה
מִפְּסוּל פִּיגּוּל. הָא - וְמָה שֶׁאִפְשֵׁר לּוֹמַר שֶׁחֹזֵר בו, לְבָתֵּי דְשִׁמְעָה
מִרַבִּי יוֹחֲנָן - הוּא לְאַחַר שֶׁשְׁמַע מִרַבִּי יוֹחֲנָן שׁוּז מִשְׁנָה.
הִגְמָרָא חֲזוּרָת לְקוּשִׁיתָהּ עַל רַבִּי יוֹחֲנָן: אֲלָא מָה שֶׁאִמָּר רַבִּי יוֹסִי
שֶׁמַּחֲשַׁבְתָּ מִעֲבוֹדָה לְעֻבְדָּה בְּחוּלִין הִנְעִשִׂים בְּחוּץ אֵינָה פּוֹסֶלֶת,
קָשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחֲנָן. מִתְרַצָּת הִגְמָרָא: הוּא מוֹתִיב לָהּ - רַב שֵׁשֶׁת
הִקְשָׁה אֶת הַקּוּשִׁיָּא, וְהוּא מְפָרֵק לָהּ - וְהוּא מִתְרַץ אוֹתָהּ, בְּאַרְבַּע
עֲבֻדוֹת - מָה שֶׁאִמָּר רַבִּי יוֹסִי שֶׁאֵין מַחֲשַׁבְתָּ פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִין, אֵין
כּוֹנֵנָתוֹ בְּחוֹשֵׁב מִעֲבוֹדָה לְעֻבְדָּה, אֲלָא בְּחוֹשֵׁב מִחֲשַׁבְתָּ פּוֹסֶל
בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת. וְהִכִּי קָאָמַר - וְכך אִמָּר רַבִּי יוֹסִי, וְמָה בְּמָקוֹם
שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת, בְּמִקְדָּשֵׁינוּ - אִם חֲשַׁב לֵאכּוֹל מִן הוֹבֵב חוּץ
לְמִקּוֹמוֹ בְּשַׁעֲה שְׁעֵשָׂה אַחַת מֵאַרְבַּע עֲבֻדוֹת, וְהֵם, שְׁחִטָה וְקִבְלָת
הָדֶם, הוֹלֶכֶת הָדֶם, וְזִרְקָתוֹ, אֵף עַל פִּי כֵן אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֲלָא רַק
אַחֵר מִחֲשַׁבְת הָעוֹבֵד, וּמִחֲשַׁבְתָּ הַבְּעִלִּים אֵינָה פּוֹסֶלֶת,

לֹא יִלְפִינָן - אֵין אִנּוּ לּוֹמְדִים, וְלִכֵּן אֵינּוּ פּוֹסֶל אֵף כְּשֶׁמִּשְׁמַעְנוּ שֶׁחֲשַׁב
הִנְכִּיר מִחֲשַׁבְתָּ פּוֹסֶל. וְאֵתָא (וְבֵא) רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר לְמִימָר, יִלְפִינָן -
לּוֹמְדִים בְּבִנְיָן אִב, שֶׁהִבְעִלִּים פּוֹסֶלִים בְּמִחֲשַׁבְתָּ עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים
בְּחוּץ, מִפְּסוּל מִחֲשַׁבְתָּ בְּפָנִים.
וְאֵתָא (וְבֵא) רַבִּי יוֹסִי לְמִימָר, אִפִּילוּ בְּקִדְשִׁים הִנְעִשִׂים בְּפָנִים נָמִי
- גַּם לֹא פּוֹסֶלֶת מִחֲשַׁבְתָּ הַבְּעִלִּים, כִּיוֵּן שֶׁוְה מַחֲשַׁב וְוָה עוֹבֵד לֹא
אִמָּרִינָן.
כְּמִבּוֹאֵר לְעֵיל, בְּהֵמָה שֶׁנֶּחֱטָה לִשְׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים, אִסּוּרָה
בְּהֵנָּה. הִגְמָרָא מִבִּיאָה מַחֲלוקֶת אִמּוּרָאִים, בְּדִין בְּהֵמָה שֶׁנֶּחֱטָה
לֵאכִילָהּ, אֲלָא שֶׁחֲשַׁב הַשּׁוֹחֵט בְּשַׁעֲה הַשְּׁחִיטָה, לְזִרוֹק אֶת דְּמָה או
לְהַקְטִיר אֶת חֵלְבָה לְעֻבְדַּת כּוֹכְבִּים: אִתְמַר, הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה
לֵאכֻלָּהּ, וּבַעַת הַשְּׁחִיטָה חֲשַׁב לְזִרוֹק אֶת דְּמָה לְעֻבְדַּת כּוֹכְבִּים, או
שֶׁחֲשַׁב וְחֲשַׁב לְהַקְטִיר חֵלְבָה לְעֻבְדַּת כּוֹכְבִּים, רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר,
הַבְּהֵמָה פּוֹסֶלֶת - אִסּוּרָה בְּהֵנָּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר, מוֹתֵרָת
אֵף בְּאִכִּילָהּ.
הִגְמָרָא מִבָּרַר אֶת מַחֲלוקֶת: רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר, פּוֹסֶלֶת, כִּיוֵּן שֶׁשּׁוֹבֵר
בְּשֶׁמַּחֲשַׁבְתָּ לִשְׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים, מַחֲשִׁבֵין מְעַבְדָּה לְעֻבְדָּה, כְּלוֹמַר
שֶׁאִם בְּשַׁעֲה עֲבוֹדַת הַשְּׁחִיטָה חֲשַׁב לְעֻבְדַּת כּוֹכְבִּים בּוֹרִיקָת
דְּמָה, נִפְסֶלֶת הַבְּהֵמָה. וְזֹאת מִשּׁוּם דִּלְפִּינָן - לּוֹמְדִים פּוֹסֶל חוּלִין
הִנְעִשִׂים בְּחוּץ, מִקְדָּשִׁים הִנְעִשִׂים בְּפָנִים, וּבְקִדְשִׁים אִם חֲשַׁב
עֲבוֹדַת הַשְּׁחִיטָה עַל עֲבוֹדַת הַזִּרְקָה שֶׁתִּיעֶשֶׂה אַחֵר זְמַנָּה, וְזוֹ
פִּיגּוּל. רִישׁ לְקִישׁ אָמַר, מוֹתֵרָת, כִּיוֵּן שֶׁבְּחוּלִין אֵין מַחֲשִׁבֵין מְעַבְדָּה
לְעֻבְדָּה, וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְרִינָן - אֵין לּוֹמְדִים חוּץ מִפָּנִים.
הִגְמָרָא מִבִּיאָה מֵאִמָּר נֹסֵף בּוֹ נִחְלָקוּ רַבִּי יוֹחֲנָן וְרִישׁ לְקִישׁ, וּמִשּׁוּם
בֵּין הַמֵּאִמְרִים: וְאִדּוּרֵי לְמַעֲמִיּהוּ - וְהִלְכוּ רַבִּי יוֹחֲנָן וְרִישׁ לְקִישׁ
לְשִׁטָּתָם (וְכִּיחִים st), דְּאִתְמַר, שְׁחִיטָה - אֶת הַחֲטָאֵת לְשִׁמְהָ, וְחֲשַׁב
בַּעַת הַשְּׁחִיטָה שֶׁשּׁוֹחֵט עַל מִנֵּת לְזִרוֹק דְּמָה שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ אֲלָא לִשְׁם
קֶרֶבֶן אַחֵר, רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר, פּוֹסֶלֶת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר,
כְּשִׁירָה.
מִבָּרַר הִגְמָרָא: רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר, פּוֹסֶלֶת, מִשּׁוּם שֶׁמַּחֲשִׁבֵין מְעַבְדָּה
לְעֻבְדָּה, כְּלוֹמַר אִם חֲשַׁב בְּשַׁעֲה שְׁחִיטָה, לְפִסּוּל אֶת הַחֲטָאֵת
בְּפִסּוּל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה עֲבוֹדָה אַחֶרֶת, נִפְסֶלֶת הַחֲטָאֵת, וְזֹאת מִשּׁוּם
שֶׁנִּמְרִינָן - אִנּוּ לּוֹמְדִים מִחֲשַׁבְתָּ פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה מִמַּחֲשַׁבְתָּ
פִּיגּוּל שְׁחִיטָה רַק בְּמַחֲשַׁב מִעֲבוֹדָה לְעֻבְדָּה, וְכִּמוֹ שֶׁבְּמַחֲשַׁבְתָּ פִּיגּוּל
אִם שֶׁחֲשַׁב עַל מִנֵּת לְזִרוֹק אֶת הָדֶם אוּ לְהַקְטִיר אֶת הָאִימּוּרִים אַחֵר
זְמַנָּה, פִּיגּוּל, כִּךְ בְּמַחֲשַׁבְתָּ פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה, פּוֹסֶל. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
לָקִישׁ אָמַר, כְּשִׁירָה, כִּיוֵּן שֶׁאֵין מַחֲשִׁבֵין מְעַבְדָּה לְעֻבְדָּה, וְזֹאת מִשּׁוּם
שֶׁלֹּא נִמְרִינָן - אֵין אִנּוּ לּוֹמְדִים מִחֲשַׁבְתָּ פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה
מִמַּחֲשַׁבְתָּ פִּיגּוּל.
הִגְמָרָא מִבָּרַר מִדּוּעַ צִרִיךְ לְהִבְיָא אֶת שְׁתֵּי הַמַּחֲלוקוֹת, וְלֹא נִיתָן
לְהִבְיָא אַחַת וּמִמִּילָא נִבֵּן שֶׁנִּחְלָקוּ כִּךְ גַּם בְּשִׁנְיָה: וְצָרִיכָא - צִרְיָה
הִגְמָרָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ אֶת מַחֲלוקֶתָם בֵּין בְּחוּלִין לִשְׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים
וּבֵין בְּקִדְשִׁים בְּמַחֲשַׁבְתָּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָה. דָּאִי אִתְמַר בְּהָא - שֶׁאִם
הִיתָה נִאֲמֶרֶת מַחֲלוקֶתָם רַק בְּבַהֲמַת חוּלִין שֶׁשֶׁחֲשַׁב עַל מִנֵּת לְזִרוֹק
דְּמָה לְעֻבְדַּת כּוֹכְבִּים, הֵינּוּ אִמּוּרִים, בְּהָא קָאָמַר - רַק בְּאוֹפֵן זֶה
אִמָּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ שֶׁכְּשֶׁרָה, מִשּׁוּם דְּפִסּוּל חוּלִין הִנְעִשִׂים
בְּחוּץ, מִפְּסוּל קִדְשִׁים הִנְעִשִׂים בְּפָנִים, לֹא יִלְפִינָן - אֵין אִנּוּ לּוֹמְדִים,
אַבְלָה פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה בְּחֲטָאֵת הִנְעִשִׂים בְּפָנִים מִפְּסוּל פִּיגּוּל
הִנְעִשִׂים בְּפָנִים שֶׁמִּקּוֹם פּוֹסֶלֶת שׁוּה, אִימָא מוֹדֵי לִיה - הִיה נִיתָן
לּוֹמַר שֶׁמּוּדָה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחֲנָן שֶׁלּוֹמְדִים זֶה מִזֶּה וְהַחֲטָאֵת
פּוֹסֶלֶת.
וְאִי אִתְמַר בְּהָא - וְאִם הִיתָה נִאֲמֶרֶת מַחֲלוקֶתָם רַק בְּחֲטָאֵת, הֵינּוּ
אִמּוּרִים, בְּהִיתָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן - רַק בְּחֲטָאֵת אִמָּר רַבִּי יוֹחֲנָן

ר"ש לקיש אמר מותרת — מודה ריש לקיש דחייב מיתה, כדאמרין בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סא,א), מדידו דהוה אמשחתוהו להו, דהוה מותר, ועובדו בסיף, ואין לחמוהו; היאך נהרג? הא דלמא מימלך ולא זריק דם לעבודה זרה, כדאמרין בפרק "ארבע מיתות" (שם עמוד ב) דמסית שאמר אלך ואעבוד — פטור, דמימלך ולא עבדו, הכא ודאי לא מימלך, כיון דעביד מעשה, ששחט על מנת לזרוק, ועוד, דהכא אפילו ידוע ודאי שלא זריק — חייב, דחשיב עובד עבודה זרה בשחיטה זו, מהו ששוחט על מנת לזרוק. **אלא** זביחה דעבודה זרה דמיתסרא היכי משכחת לה — תימא: אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור, אם כן משכחת זביחת עבודה זרה דמיתסרא — בדיבור, שפירש פירוש ששוחט לעבודה זרה **פנים** קשיא לרבי שמעון בן לקיש — פירש בקונטרס דלא מצי למימר: קל וחומר שלו מפגול, דלא הויתא ליה לומר "פוסלת" אלא "מפגלת", ואף על גב דמצינו דקרי ליה לפיגול "פסול", דתניא בפרק שני דבובחים (כח,א): חוץ למקומו — פסול ואין חייבין עליו כרת, הכא דאיכא למטעי — הוה ליה למינני "מפגלת", כדאמרין בפרק שני דבובחים (שם) גבי הא דתני: שחובב נפסל בארבעה דברים כו', ודיק בנגמרא: דיקא נמי, דתניא דבובחים (כח,א): חוץ למקומו — פסול ואין חייבין קשה: אמאי לא מוקי לה בשנינו בעלים? ומודה ריש לקיש דמחשבתין מעבודה לעבודה, אם אמר "חריני שוחט על מנת לזרוק דמו לשם פלוני" דפסול, כדאמרין בפרק שני דבובחים (שם) לכן נראה, דליכא לאוקמרי קל וחומר לא במחשבת פיגול ולא בשנינו בעלים, דמה לתרווייהו שכן אינן באותה עבודה, שאם אמר "חריני שוחט לשם חוץ לזמנו או חוץ למקומו" או "לשם פלוני" — כשר, כדאמרין בפרק קמא דבובחים (י"א), ורבינו חננאל גריס: פנים לריש לקיש לא קשיא, דמוקי לה במחשבת פיגול. **חוץ** קשיא לרבי יוחנן — ואם תאמר: ולימא דקאי רבי יוחנן כרבנן, דכי היכי דילפי רבנן חוץ מפנים לענין דזה מחשב וזה עובד, הכי נמי ילפינן לענין דמחשבתין מעבודה לעבודה וללישנא בתרא, לימא דקאי כרבי אליעזר ויש לומר: דלגבי זה מחשב וזה עובד שייך למילף חוץ מפנים, דגלי רחמנא בפנים דבעלים קרי "מקריב", והוא חוץ בחוץ דכתיב (תהלים ק) "ובחי מתים", דאם בעלים מחשבין — חשיב ובחי מתים, כיון דבעלים קרי "מקריב" בפנים, ואין זה אלא גילוי מילתא בעלמא, אבל לענין דמחשבין מעבודה לעבודה — מחשבין דילפינן כלל, והא דמחשבין בפנים — גזירת הכתוב בעלמא הוא.

הא מקמי דשמעיה מרבי יוחנן — תימא: מאי תירוצי הוא זה שמתרין, שאמר ריש לקיש קודם שלמד המשנה

מקום

לא ילפינן — למימר: בעלים אוסרין, אלא בדכתיב קרא (תהלים ק) "ובחי מתים" — שנובן לעבודה זרה, דבפנים הוא דכתיב (במדבר טו) "והקריב המקריב" דבעלים קרי מקריב, אבל בחוץ לא אמרין הכי. **ורבי אליעזר סבר ילפינן** — ב"מה מצינו" דבעלים פוסלים במחשבת עבודה זרה בחולין, ואפילו אחר שחט. וגבי גוי — אפילו בסתמא, דסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה. **זה מחשב וזה עובד לא אסרינן** — ד"המקריב לא יחשב" — מקריב ממש קאמר. לזרוק דמה לעבודה זרה — ודאשחטה לשם עבודה זרה, שהיה בדעתו לעבודה בשחיטה זו — דברי הכל אסורה, דהא זבחי מתים הוא. אלא בשלא היה מתכוין לדחית שחיטה זו, עבודה לעבודה זרה, אלא שחטה לעצמו על מנת שיעבוד העבודה זרה בוריקת דמה או בהקטר חלבה. **פסולה** — אסורה בהנאה. **מחשבין מעבודה לעבודה** — כחשיב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת, כגון שחישב בשחיטה זו. **החריקא** — הויתא מחשבת לגבי עבודה זרה. **דגמרינן חוץ** — איסור עבודה זרה. **מפנים** — ממחשבת פיגול של פנים, שהשוחט על מנת לזרוק דם למחר או להקטיר אימורין למחר — וזהו עיקר פיגול. שחטה לשמה — שחטא מייה, דכל שאר זבחים כשרין שלא לשמן, אבל חטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה, וכן פסח שנשחט שלא לשמו. ואם שחט החטאת לשמה לזרוק דמה שלא לשמה. **רבי יוחנן אמר פסולה** — דגמרינן מחשבת פסול שלא לשמה ממחשבת פיגול, דעיקר מעבודה לעבודה. **וצריכא** — לאשמועינן בתרומיהו מחלוקת דרבי יוחנן ורבי שמעון. **דאי איתמר כהא** — מילתא קמיינת דהשוחט את הבומה. **כהא קאמר ריש לקיש** — דאין מחשבין. **פנים מפנים** — פסול דחטאת שלא לשמה מפגול. **אלא זביחא דעבודה זרה דמיתסרא** — בדנאה, כדאמרין במסכת עבודה זרה (כט,ב): תקרובת עבודה זרה מיקרי "ובחי מתים", דכתיב: "ויאכלו זבחי מתים" ותהלים ק, מה מת אסור בהנאה — אף תקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה. ומת גופיה מנזל דאסור בהנאה? איתא "שם" "שם", נאמר כאן: "ותמת שם מרים" (במדבר כ) ונאמר להלן גבי עגלה ערופה: "וערפו שם את העגלה" ודברים כא, מה עגלה ערופה אסורה בהנאה, כדאמר: שם תהא קבורתה — אף מת אסור בהנאה. ומה מת אסור בהנאה ומטמא באהל — אף תקרובת עבודה זרה נמי. **אלא פשיטא** — האי "אין מחשבת פוסלת בחולין" — מעבודה לעבודה קאמר. **שמחשבה פוסלת במקורדישין** — כדפרישית, דעיקר פיגול — מעבודה לעבודה הוא. **אלא באותה עבודה בלבד** — אם אמר, שחטה עצמה לעבודה זרה. **פנים קשיא לריש לקיש** — דקתני: "מחשבה פוסלת במקורדישין", ולא קתני "מפגלת" — שמע מינה: בשאר פסולי פנים נמי, כגון זריקת דם וחטאת שלא לשמה. קתני דמחשבין. חוץ קשיא לרבי יוחנן — דקתני כהא: בחולין אין מחשבה פוסלת מעבודה לעבודה. **בשלמא פנים לריש לקיש לא קשיא** — דאיכא למימר: מקמי דשמעה לך מתניתין (להלן עמוד ב) מרבי יוחנן הוה פליג אסברא דרביה, ואמר: מסתברא דלא ילפינן, ולבתר דשמעה לך מתניתין מרבי יוחנן רביה, וידע דלא סברא דרבי יוחנן רביה, אלא מתניתין הוא דגמרינן פסול מפגול, איכא למימר דהדר ביה. להכי נקט רבי יוחנן — משום דרביה הוה ואגמריה משנה וברייתא. לישנא אחרת: לבתר דשמעה לרבי יוחנן רביה דפליג עליה ואמר: מחשבין, איכא למימר דהדר ביה. **בארבע עבודות** — הא דקתני: אין מחשבה פוסלת בחולין — לאו מעבודה לעבודה קאמר, אלא בארבע עבודות קאמר. **והכי קאמר ומה** — מוקדישין שנפסלן במחשבה בארבע עבודות, שחטה וקבלה וזריקה וחולכה. באיזו מאלו שחישב על מנת לאכול מן הזבח חוץ לזמנו פיגול הוא — אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד.

מקום

חולין

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות — פירש בקונטרס: בשחיטה ובזריקה דכתיב: וקשה לרבינו יצחק בן אשר: דבוריקת דם לעבודה זרה לא מיתסר בשר, כדמוכח לקמן גבי דהנו טיעי דיהבי דיכרי לטבחי ישראל ואמרי לה: דמא ותרבא לדידן ובשירא לדידכו, ומסיק דכשרה, דהלכה כרבי יוסי דזה מחשב וזה עובר לא אמרין, ובמה שזרקו דם לעבודה זרה אחר

כן לא חיישינן עד תניא בהדיא בחוטפתא: אם משחטתה זרק דם לעבודה זרה והקטיר חלבה לעבודה זרה — זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר. והיינו משום שהוכיח סופו על תחלתו כדבסמוך, אבל בזריקה מיהא לא מיתסרא וצריך לומר: נהי דבהמה לא מיתסרא, דם מיהא איתסר. **ער** כן לא קא שרו רבנן אלא אלא דלא שמעין דחשיב — ולחישא בתרא דלעיל, על כרחיך לא שרו רבנן אלא בזה מחשב וזה עובר. אבל הכא, אותו עצמו ששחט זרק אחריו כן דם לעבודה זרה, אם היה רבו שני כהן אוכל בתרומה — בפרק "המביא אשם תלוי" (בריתא כדב), מפרש דקסברי רבנן: המפקר עברו יצא לחירות וצריך גט שחרור, ומעובד גט שחרור אוכל בתרומה. כי לא אתי לדידה אמאי אצוח — הא דבעי בפרק קמא דבבא מציעא (ו,א) תקפה אחד בפנינו מהוה ומוקי בשתק ולבסוף צוח — שפיר בעי בין לרבי שמעון בין לרבנן, דהאי טעמא "כי לא אתי לדידה אמאי אצוח" לא שחך רבנן, ואיכא טעמא אחריתא התם, דקסבר: אמאי אצוח? הא קא חזו ליה רבנן, **רישך** וזה — אפילו למאן דאמר מעות בני קונה — הכא לא סמכא דעתיה, כיון דמצי מדחי ליה. ואי אלמא הוא — אסור מדרבנן, ואפילו למאן דאמר בפרק שני דבבא (יג,א) דמשיכה בני קונה ולא מעות.

הא

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין, אלא בשתי עבודות — אינו דין שלא יהא הכל חולץ אלא אחר השוחט? **תניא פותיה דרבי יוחנן:** השוחט את הקהמה לזרוק דמה לעבודה זרה, ולתקטיר חלבה לעבודה זרה — הרי אלו זכתי מתים; שחטה ואחר כך חישב עליה — זה היה מעשה בקיסרי, ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר. אמר רב חסדא: לא אמרו בה איסור — משום פבורן דרבנן, לא היתר — משום פבורן דרבי אליעזר. — ממיא? דלמא עד פאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא שמענא דחשיב, אבל הכא דשמענא דחשיב — הוכיח סופו על תחלתו! אי נמי, עד פאן לא קאמרי רבי אליעזר התם אלא גבי נכרי, דסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה, אבל ישראל — הוכיח סופו על תחלתו לא אמרין! אלא אמר רב שייב: לא אמרו בה היתר — משום פבורן דרבנן שמעון בן גמליאל. הרי רבן שמעון בן גמליאל? אילמא רבן שמעון בן גמליאל דגופין, דתנן: הבריא שאמר "כתבו גט לאשתי" — רצה לשחק בה, ומעשה בבריא שאמר "כתבו גט לאשתי" ועלה לגג ונפל ומת, אמר רבן שמעון בן גמליאל: אם מעצמו נפל — הרי זה גט, ואם הרוח דחתה — אינו גט; והיונן בה, מעשה לסתור? — חסורי מיחסף, והכי קתני: אם הוכיח סופו על תחלתו — הרי זה גט; ומעשה גמי בבריא שאמר "כתבו גט לאשתי", חסורי מיחסף, ואם מעצמו נפל — הרי זה גט, ואם הרוח דחתה — אינו גט. ודלמא שאני התם, דקאמר "כתבו" אלא אמר רבינא: משום פבורן דרבנן שמעון בן גמליאל דקאמר, דתניא: הפותה נקסיו לאחרים והיו בהן עקדים, ואמר חלה "אי אפשרי בהן", אם היה רבו שני בהן — הרי אלו אוכלין בתרומה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: פיון שאמר חלה "אי אפשרי בהן" — כבר זכו בהן וירשין. והיונן בה: לתנא קמא אפילו עומד וצוח? אמר רבה, ואיתקיא רבי יוחנן: בצוחו מעיקרא — דכילי עלמא לא פליגי דלא קנה. בשותק צוח, ובסוף צוח — דכילי עלמא לא פליגי דקנה. כי פליגי — שזיכה לו על ידי אחר ושתק, ולבסוף צוח, תנא קמא סבר: מישתחין — קננהו, והאי דקא צוח — מיהדר קא תדר ביה. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: הוכיח סופו על תחלתו, והא דלא צוח מעיקרא, סבר: כי לא אתי לדידה אמאי אצוח. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי. הנהי טיעי דאתו לציוקנא, ויהי דיכרי לטבחי ישראל, אמרו להו: דמא ותרבא לדידך, משפא ובשירא לדידכו. שלחה רב טובי בר רב מתנה לקמיה דרב יוסף: כי האי גוונא מאי? שלח ליה, הכי אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי. אמר ליה רב אחא בריה דרב אמי: לרב אשי: לרבי אליעזר, ויהי ליה וזא לטבח ישראל, מאי? אמר ליה: חיוני, אי איניש אלמא הוא דלא מצי מדיחיה ליה — אסור, ואי לא — אמר ליה: רישך וזה. **משנה** השוחט לשם הרים, לשם גבעות, לשם ימים, לשם נהרות, לשם מדברות — שחיטתו פסולה.

שנים

חולין — לענין עבודה זרה שאין מחשבה פוסלת בהן בארבע עבודות אלא בשנים, בשחיטה ובזריקה. דהני הוא דכתיב: (שמות כב) "וזבח לאלהים יחרם", "בל אסרך נסכיהם מים" (תהלים טז) אבל קבלה וחלבה לא כתיב בהו. והקטרה, אף על גב דשייכא בעבודה זרה, מיהו לאו עבודה זרה לאפסודי בהמה משום הקטר חלבה לעבודה זרה, היכא דלא נשחטה ולא נזרק דמה לעבודה זרה, דהא אפילו בפנים לא מפסיל קרבן אם חישב על אכילת בשר בשעת הקטר חלבים. ואחר כך חישב עליה — לזרוק דמה או להקטיר חלבה. משום פבורן דרבנן — דאמרי: לא אמרין אלא אמרין נכרי לעבודה זרה. והאי גמי, אף על גב דאיגלאי מילתא דמשומד הוא, לא אמרין: מסתמא כי שחטה ברישא — להכי שחטה, דסתם מחשבתו לעבודה זרה לא אמרין. אלא דלא שמענא דחשיב — לא בתחלה ולא בסוף. אלא גמי נכרי — דבשעת שחיטה בחזקת גוי הוה. אבל ישראל — כיון דהוי בחזקתו בשעת שחיטה, הוכיח סופו לא אמרין — דלמא אחר השחיטה נכנס בו יצר הרע ונשתמד. רבנן שמעון בן גמליאל — דאמר: הוכיח סופו על תחלתו. הבריא שאמר כתבו גט לאשתי — ולא אמר "כתבו ותנן", חולץ לו. רצה לשחק בה — שלא תפציר בו לתת לה גט לפטורה מיבם אם ימות, והפליגה בדרבנן. ואין אלו נעשין שלוחו לגרש, דהא לא אמר "תנן". להכי נקט בריא, דאילו מסוכן — קיימא לן הלכה כרבי שמעון שזורי, דאמר: כותבין ונותנין, דתנן (גיטין סה,ב): בראשונה היו אמורים, היוצא בקולר ואמר "כתבו גט לאשתי", אף על פי שלא אמר "תנן" — הרי אלו כותבים ונותנים, שמפני שהיה בהול על מיתתו לא הספיק לגמור דבריו. וחזרו לומר: אף המפרש והיוצא בשירא, רבי שמעון שזורי אומר: הכי המסוכן, ואמר רב חננאל: הלכה כרבי שמעון שזורי. ונפל וזת — וכבר כתבו ונתנו העדים גט לאשתו. אם מעצמו נפל — ודאי מתחלה היה דעתו לעלות ולפול, והוה ליה בהול במסוכן. מעשה בחסורי — הא אמרת רישא: רצה לשחק בה, ולא נתן חילוק בדבר ודילמא שאני התם — דקאמר ברישא "כתבו", ואיכא קצת הוכחה בתחלה, ונפילתו גלויי מילתא בעלמא הוא, דהאי דאמר ברישא "כתבו" — על מנת ליתן קאמר. ואמר הלא — זה שניתנו לו. אי אפשר — אין רצוני. אם היה רבו שני בהן — זה האומר "אי אפשרי בהן" — על כרחו שלו חן, ויאכלו בתרומה. ולקמיה פריך: ואפילו עומד וצוח? כבר זכו בהן וירשין ראשון — שהוא ישראל. אפילו עומד וצוח — בתמיה, והיכן מצני

מקבל מתנה בעל כרחו? בשותק — וקבל השטר. שזיכה לו על ידי אחר — שמסר שטר המתנה לאחר בפניו, ואמר לו: זכה בשטר זה לשם פלוני. כרבי יוסי — דאין הכל חולץ אלא אחר השוחט, ואפילו שמעניה דחשיב — לא פסול. טיעי — ישמעאלים, ואינן אוכלין אלא בשר שחוט. ואפילו היא מתה מאליה שוחט אותה לאוכלה, וכן דרכן. דכרי = אילים. דמא ותרבא לדידן — לעבודה זרה, דמתוך שהיו טרודים בעסקיהן היו נותנין לטבחי ישראל לשחוט ולהפסיל. כרבי יוסי — ומותרין. לרבי אליעזר — דאמר מחשבת נכרי לעבודה זרה, פוסלת שחיטת ישראל אפילו אין לו בה אלא דבר מועט. יהיב ליה — גוי זוח לטבח ישראל בשפיל בשר, ואמר לו: כשתשחוט בהמתך תן לי בדינך זה בשר, מי מיתסר (כו) בהמה בהכי? מי אמרין: כי אמר רבי אליעזר — היכא דהואי בהמה בשותפות מבי זבונה מעיקרא, או שהיתה כולה של גוי ונתנה לישראל חוץ מחצר כבד שלה, אבל כי האי גוונא לא. או דלמא לא שנא? אי איניש אלמא — האי גוי, ולא מצי האי ישראל לדחוייה אם היה רוצה להחזיר לו דינר שלו — אישבתה דקנייה ממורה היא. ואי לא מצי אמר ליה רישך וזה — הרי ראשך וחרי זה, הבה זה על זה או קבל דינר שלך. וכיון דמצי לדחויי, ואשתתחבי שחט ישראל לאו אדעתא דגוי קשית, ואינו נעשה שלוחו על כרחו, דמימר אמר האי ישראל: אי בעינא מדהדרת ליה זוויה — חילכך שריא, ואי בעי ידיב ליה. ואף על גב דקשימא לן (בבא יג,א) מעות הגוי קנות ויש לו חלק בה, מיהו ישראל כי שחט ישראל ללגוי ואינו נעשה שלוחו, דאמר ליה: לא לעותי שיתפתך. אבל באיניש אלמא, על כרחו שחיטה אף בשבילו היא, וגוי מחשב עליה. **משנה** לשם ימים — שעשה הים עבודה זרה.

שנים

אם מעצמו נפל, הרי זה גט. ואם הרוח דחתה, אינו גט. ומוכח
שסובר שאומרים הוכיח סופו על תחילתו.
דוחה הגמרא: ודלמא שאני הָתָם - ושמה שונה הדבר שם בגיטין,
דקאמר בתבוי - שאמר בתחילה, כתבו, שבוה יש כבר קצת
הוכחה שנתכוין לתת לה גט, ונפילתו לבסוף הוא רק גילוי על
תחילת דבריו, ואין אנו נסמכים רק על סוף מעשיו, ולכן בזה אמר
רבן שמעון שהוא גט. אך כאן אמר השוחט רק לאחר מתחילת מעשיו
שיורוק דמה לעבודת כוכבים, ואין לנו גילוי מתחילת מעשיו,
דהיינו בשחיטתו, שאז כבר היה מומר, ושמה בזה סובר רבן
שמעון שאין אומרים הוכיח סופו על תחילתו.
הגמרא מביאה דין אחר של רבן שמעון בן גמליאל: אלא אמר
רבנא, לא אמרו היתר משום כבודו דרבן שמעון בן גמליאל דהבא
- שדבריו יובאו כאן, דתניא בברייתא (ב"ב קלח), חולה מסוכן
הפולח בשטר מתנה את נפשו לאחריה, והיו בהו עבדים, ואמר
הל - המקבל, אי אפשרי, אם היה רבו שני של העבד, והיינו
מקבל המתנה, בהו, הרי אלו - העבדים אוכלין בתרומה כדן
עבדי כהן, כיון שזכה בהם בעל כרחו. רבן שמעון בן גמליאל
אמר, בין שאמר הל - המקבל, אי אפשרי, כהו, וכו' בהו
יורשין של הארון הראשון, כיון שלא זכה בהם המקבל, והיינו בה
- ושאלנו, לתנא קמא שאמר שזכה המקבל, וכי אפשר עומד
וצונו שאינו רוצה בהם, וזכה בעל כרחו, היכן מצינו מקבל מתנה
בעל כרחו. ויישבנו, אמר רבה, ואיתנא - ויש אומרים שרבי יוחנן
יישב, שאכן צונו מעיקרא - מתחילה, דכילי עלמא - בין תנא
קמא ובין רבן שמעון בן גמליאל, לא פליגי - אינם חולקים,
וסוברים דלא קנה. וכן בשותק וקבל את השטר, ובסוף צונו,
דכילי עלמא לא פליגי וסוברים דקנה. כי פליגי - אלא נחלקו
באופן שיזכה לו החולה למקבל את שטר המתנה על ידי אדם
אחר בפניו, ושתק המקבל, ולבסוף כשסמרו לו את השטר, צונו,
תנא קמא סבר, מדשתיק קננה - משתיקתו בתחילה מוכח שרצה
לקנות, והאי דקא צונו - ומה שעבדיו הוא צונו, מיתר קא הדר
ביה - עכשיו חוזר בו, ולכן קנה המקבל. ורבן שמעון בן גמליאל
סבר, הוכיח מה שצונו בסופו, על השתיקה שבתחילתו, שאף
ששתק, לא רצה לקנות. והאי דלא צונו מעיקרא - ומה שלא צונו
מתחילה, הוא מפני שסבר, כי לא אהי לדידי, אמאי אצונו - כל
זמן שהמתנה לא הגיעה לידי, למה אצונו. ומשום כבוד תנא
קמא שסבר שלא אומרים הוכיח סופו על תחילתו, לא אמרו
איסור במעשה דקיסרי. ומשום כבוד רבן גמליאל שסבר
שאומרים הוכיח סופו על תחילתו, לא אמרו בה היתר.
פסק הלכה בדיון ישראל ששחט לנכרי: אמר רב יהודה אמר
שמואל, הלכה כרבי יוסי, שבהמת נכרי ששחטה ישראל, מותרת,
כיון שרק מחשבת השוחט פוסלת.
מעשה שפסקו בו כרבי יוסי: הנהו מייעי - אותם ישמעאלים דאיתו
- שבאו למקום הנקרא ציקוניא, ומתוך שהיו טרודים בעסקיהם
היה דיקרי לטבחי ישראל - נתנו אילים לקצבים יהודיים שישחטו
ויפשיטו אותם, ואמרו להו לקצבים, דמא ותרבא לדידן - הרים
והחלב יהיו לנו לצורך העבודת כוכבים, משקא ובישרא לדידכו
- העור והבשר יהיו לכם. שלח רב מוכי בר רב מתנה
שאלה זו לקמיה דרב יוסף, כי האי גוונא מאי - באופן כזה מה
הדין, האם מחשבת הישמעאלים שחושבים על החלב והדם
לעבודת כוכבים, אוסרת את הבהמה, או שאינה אוסרת כאשר
הישראל שוחט. שלח ליה רב יוסף, הכי אמר רבי יהודה אמר
שמואל, הלכה כרבי יוסי, שאין מחשבת הבעלים פוסלת כשאחר
שוחט, ולכן מותר.
שנינו במשנה שרבי אליעזר פוסל שחיטת ישראל בבהמת נכרי,
משום שסתם מחשבת הנכרי היא לשם עבודת כוכבים, וחידש,

מקום שאין מחשבה לשם עבודת כוכבים פוסלת, דהיינו בחולין,
אלא רק בשחיטת עבודות - בשחיטה וזריקת הדם, אינו דין שלא יהא
הכל חולין אלא אחר מחשבת השוחט.
סיוע לדברי רבי יוחנן מברייתא: תניא בנותיה דרבי יוחנן - שנינו
בברייתא בדברי רבי יוחנן, השוחט את הקהה לאוכלה, ובעת
השחיטה חשב לזרוק דמה לעבודת כוכבים, ואו להקטיר חלבה
לעבודת כוכבים, הרי אלו דכחי מלים ואסורים בהנאה.
ממשיכה הברייתא: שקמה ישראל סתם, ואחר כך חישב עליה
לזרוק דמה או להקטיר חלבה לעבודת כוכבים, זה היה מעשה
בקיסרי, ולא אמרו - והכריעו בה חכמים לא איסור ולא היתר.
אמר רב חסדא, לא אמרו בה איסור, משום כבודו דרבן ונתא קמא
במשנהו, שסברו, שאין אומרים סתם מחשבת נכרי לעבודת
כוכבים, ולכן אף שמתברר מאמירתו של השוחט לאחר השחיטה,
שהוא מומר לעבודת כוכבים, כיון שלא ידוע מה חשב בעת
המשיכה, הבהמה כשירה לרבן.
ולא אמרו בה היתר, משום כבודו דרבי אליעזר, הסובר, שאומרים
סתם מחשבת נכרי לעבודת כוכבים, וכיון שנתברר שהשוחט
מומר לעבודת כוכבים, פסולה הבהמה לרבי אליעזר.
דוחה הגמרא: מפאי - מנין שזה הביאור בברייתא, דלמא - שמא
עד כאן לא קאמרי רבנן הָתָם - שם במשנהו שאין אומרים סתם
מחשבת נכרי לעבודת כוכבים, אלא דלא שמענא מהנכרי דהשיב
לשם עבודת כוכבים, אבל הקא - כאן במעשה דקיסרי, דשמענא
לאחר השחיטה דהשיב לזרוק דמה לעבודת כוכבים, ניתן לומר
שסוברים רבנן שהוכיח סופו - מחשבתו לאחר השחיטה על
תחילתו - על השחיטה, ונאמר שגם אז חשב לשם עבודת כוכבים,
והיפסל.
אי נמי - אופן נוסף לדחות, עד כאן לא קאמר רבי אליעזר הָתָם -
שם במשנה שפסולה, אלא גבי אדם שכבר בעת השחיטה מחזק
עקובד כוכבים, דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים, אבל
כאן במעשה דקיסרי שהשוחט הוא ישראל שמחזק בכשרות בעת
השחיטה, ניתן לומר שסובר שהוכיח סופו על תחילתו, לא אמרינן,
כי שמא רק אחר השחיטה נכנס בו יצר הרע והמיר דתו. הגמרא
מבארת באופן אחר: אלא אמר רב שיבוי, לא אמרו בה היתר,
משום כבודו דרבן שמעון בן גמליאל הסובר שאומרים הוכיח סופו
על תחילתו.
הגמרא מבררת את כוונת דברי רב שיבוי: הי - לאלו דברי רבן
שמעון בן גמליאל נתכוין רב שיבוי, איתנא - אם נאמר שכוונתו
לדברי רבן שמעון בן גמליאל דנימין, דתנן (גיטין סו), תבריא - אדם
בריא שאמר לעדים כתבו גט לאשתי, אך לא אמר לתת לה את
הגט, והלך לו, אנו אומרים שרק רצה לשחק בה כדי שתשוב
שרוצה לתת לה גט, ולא תפציר בו לתת לה גט כדי לפוטרה
מיבום אם ימות, ולכן רק יכתבו ויחתמו, אך העדים אינם נעשים
שלוחיו לגרשה. ממשיכה המשנה: ומעשה כגריא שאמר כתבו גט
לאשתי, ועלה לגנ ונפל וימת, וכבר נתנו העדים את הגט לאשתו,
אמר רבן שמעון בן גמליאל, אם מעצמו נפל, הרי זה גט, שכשאמר
כתבו גט, ידע שעומד לעלות ולפול, והיה בהול מחמת מיתתו
ומחמת כן לא גמר דבריו לומר גם שיתנו. ואם הרוח דחתה
- (דחפתו) ונפל מחמתה, אינו גט. והיינו בה - ותמחנו על משנה
זו, מעשה לפתור - וכי הדרך היא לומר דבר ולסותרו על ידי
מעשה, ויישבנו, תפסור מיתקרא והכי קתני - יש ללמוד את
המשנה כאילו היא חסירה, ולאחר הדין הראשון בבריא שאמר
כתבו גט לאשתי, שאומרים שרצה לשחק בה, יש לשנות בה, אם
הוכיח סופו על תחילתו, כלומר מחשבו מעשיו ניכר שרצה
לגרשה, הרי זה גט. ומעשה נמי - וגם היה מעשה, כגריא שאמר
כתבו גט לאשתי, ועלה לגנ ונפל וימת, אמר רבן שמעון בן גמליאל,

שְׁנַיִם אִתְּחִין כְּסָבִין, אֶחָד אוֹחוֹ בְּרַאשׁ הַסֵּבִין ואֶחָד בְּקֶטֶן, וְשִׁשְׁתֵּי
יָחַד, אֶחָד מֵהֶם שׁוֹחֵט לְשֵׁם אֶחָד מִכָּל אֱלֹהֵי הַשְּׁנוּיִם לְעִיל, דְּהֵיִינוּ
הָרִים אוֹ גְּבֻעוֹת וְכוּ', וְאֶחָד שׁוֹחֵט לְשֵׁם דְּבָר בְּשֵׁר, הֵיִינוּ שְׁחִטָּה
סֹתָם, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, מִזַּמְתָּ זֶה שֶׁשָּׁחַט לְשֵׁם הָהָרִים אוֹ הַגְּבֻעוֹת.

גמרא

הַגְּמָרָא מְבַאֵרֵת מְדוּעַ הַשׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים אֵינוֹ נֹאסֵר בְּהִנָּאָה.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מִלְשׁוֹן מִשְׁנֵיתֵינוּ שֶׁהַשׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים שְׁחִיטָתוֹ
פְּסוּלָה, מִשְׁמַע שְׁפִסּוּלָה מִלֹּאכּוּל, אֵין וְכוּ', אֲבָל דִּין זְבָחֵי מִתִּים
לֹא, וְאֵין הַבֶּשֶׂר נֹאסֵר בְּהִנָּאָה כְּדִין תְּקֻרְבָּת עֲבוּדָה זֶרָה שֶׁאִסּוּרָה
בְּהִנָּאָה. וְרַמְיָנָהּ - וְקִשָּׁה מִבְּרִייתָא הַשׁוֹחֵט לְשׁוֹם הָרִים שֶׁעֲשָׂה
הָהָר עֲבוּדָה זֶרָה וְשָׁחַט לְשִׁמּוֹ, אוֹ לְשׁוֹם בְּבָעִיָּה אוֹ לְשׁוֹם נְהִירָה
אוֹ לְשׁוֹם מִדְּבָרֹת אוֹ לְשׁוֹם חֶמֶה וְלִבְנָה אוֹ לְשׁוֹם בּוֹכְבִּים וְכוּ', וְכוּ'
אוֹ לְשׁוֹם מִיכָאֵל הַיֵּשֶׁר הַגָּדוֹל אוֹ לְשׁוֹם שִׁילְשׁוּל וְכוּ' (תּוֹלַעַת קָמָן, הָרִי
אֵלֹהֵי זְבָחֵי מִתִּים - יֵשׁ לְכָל אֱלֹהֵי דִין תְּקֻרְבָּת עֲבוּדָה זֶרָה וְאִסּוּרִים
בְּהִנָּאָה כִּמְתָּ. וְקִשָּׁה, מְדוּעַ בְּמִשְׁנֵיתֵינוּ כְּתוּב שֶׁהַשׁוֹחֵט לְשֵׁם אֶחָד
מִכָּל אֱלֹהֵי שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה רַק בְּאִכְלָהּ, אֲךָ אֵין לָהֶם דִּין תְּקֻרְבָּת
עֲבוּדָה זֶרָה לִיאֲסֹר בְּהִנָּאָה.

מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֶמֶר אֲבִי, לֹא קָשְׁיָא, הָא - מִשְׁנֵיתֵינוּ שֶׁאִסּוּרָה
שֶׁאֵין לָהֶם דִּין תְּקֻרְבָּת עֲבוּדָה זֶרָה, עוֹסֶקֶת בְּאוֹפֵן דְּאֶמֶר לְהָר -
שֶׁשָּׁחַט לְשֵׁם הָהָר, וְהָר אֵינוֹ נֶעֱשֶׂה עֲבוּדָה זֶרָה כִּיּוֹן שְׁהוּא מְחוּבֵּר
לְקֻרְקָע, וְלִכֵּן גַּם הַנִּשְׁחָט לְשֵׁם הָר אֵינוֹ נֹאסֵר בְּהִנָּאָה, וְהָא -
הַבְּרִייתָא שֶׁאִסּוּרָה בְּהִנָּאָה תְּקֻרְבָּת עֲבוּדָה זֶרָה, עוֹסֶקֶת
בְּאוֹפֵן דְּאֶמֶר לְהָר - שֶׁשָּׁחַט לְשֵׁם הַמִּלְאָךְ הַמְּמוּנָה עַל
הָהָרִים שְׁהוּא אֵינוֹ מְחוּבֵּר לְקֻרְקָע, וְלִכֵּן הַנִּשְׁחָט לְשִׁמּוֹ, נֶעֱשֶׂה
תְּקֻרְבָּת עֲבוּדָה זֶרָה וְאִסּוּר בְּהִנָּאָה.

הַגְּמָרָא מְדִייקֵת מְסוּף דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא שֶׁאֵין מְדוּבֵּר בְּשׁוֹחֵט לְשֵׁם
הָהָר שְׁהוּא מְחוּבֵּר: דִּקְאָנָּה נִמֵּי - יֵשׁ לְדִיִּיק כִּךְ גַּם מְדוּבֵּר הַבְּרִייתָא
עֲצֻמָּה, דְּקָנָנִי - שֶׁהַבְּרִייתָא שְׁנֵתָה לְשֵׁם הָרִים, דּוּמָא - דּוּמָה
לְמָה שֶׁשְׁנֵתָה בְּסִיפָא בְּדִין דְּמִיכָאֵל שֶׁר הַגָּדוֹל - שְׁהוּא אֵינוֹ מְחוּבֵּר,
וְהַנִּשְׁחָט לְשִׁמּוֹ נֹאסֵר בְּהִנָּאָה, וְכִךְ גַּם הַשׁוֹחֵט לְשׁוֹם הָרִים אֵין
הַפִּירוּשׁ שֶׁשָּׁחַט לְשֵׁם הָהָר שְׁהוּא מְחוּבֵּר, אֲלֹא לְשֵׁם הַמִּלְאָךְ
הַמְּמוּנָה שְׁהוּא אֵינוֹ מְחוּבֵּר, וְלִכֵּן נֹאסֵר בְּהִנָּאָה, שְׁמַע מִיָּנָה.

אגרות קודש

ב"ח, ט' תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במה שהעיר במכתבו אודות מחיצה בבית הכנסת, הנה זה מכבר נדפס מאמר בזה בהירחון
"המאור" המופיע בברוקלין, טבת תשי"א, מהרב אברהם שי' וויינפעלד דנויארק ומעיר שם
מהרמב"ם פרק ח' הלכות לולב, מהלכות בית הבחירה פרק ה', פירוש המשניות בסוכה ובתוס'
יו"ט, שבמקומות האחרונים משמע שצריכה להיות המחיצה באופן שלא יוכלו להסתכל ומציין
ג"כ לשו"ת מהר"ם שיק חלק או"ח סי' ע"ז שהרעיש עולם נגד הרוצים לעשות מחיצה בעמודים
באופן שיוכלו לראות, וסיים שפשוט הדבר שכל זה נאמר אפילו אם כל הנשים נזהרין בכיסוי ראש
ובטפח מגולה, מכש"כ עאכ"כ אם הן הולכות פרוצות ראש וזרועות מגולות, יש איסור כפול, ועיין
באו"ח סי' ע"ה וזה פשוט. ובירחון הנ"ל דחדש אייר-סיון תשי"ג מדובר ג"כ בהנ"ל.

שנים אוהוין — זה בראשו וזה בקתו. לשום דבר בשר — שחיטה סתם. גמרא
זבחי מתים — ליאסר בהנאה, כדין תקרבות עבודה זרה שאסורה כמות, ומת אסור
בהנאה, דנפקא לן במסכת עבודה זרה (כטב), מ'ותמת שם מרים' ובמדרב כו,
וגמר 'שם' שכל מעגלה ערופה ודברים באו. מיכאל וישלשול קמן — כלומר,
לשום גדול שבכל הבריות או לשום קטן
שכבולו — תולעת. דאמר לשום
הר — הר אינו נעשה עבודה זרה, דכתיב
אלהיהם על ההרים — ולא ההרים
אלהיהם, במסכת עבודה זרה (מהב), הלכך
לשמן לא מקריא זבחי מתים. ומיהו פסולה
מלאכול, משום דרמאי לשוחט עבודה
זרה מיהלפא בה, וכדתנן לקמן (חולין)
מאבא השוחט לשום נידר ונידב — שחיטתו
פסולה, משום דרמאי לשוחט קדשים בחור.
לגדא דהר — למלאך הממונה על ההרים.
דומיא דמיכאל — דלא מחובר הוא. ובעלי
חיים, אף על גב דלא מיתסרי משום עבודה
זרה, כדקימא לן בתמורה (כטב), מדאסר
רחמנא נעבד לגבוה — מכלל דלהיות
שרי, מיהו אלוהות מקור, בדכתיב (שמות ח)
על נובה את תועבת מצרים, וכתוב (דברים
ד): 'וראית את השמש ואת הירח ואת
הכוכבים וכל צבא השמים' היתה בהמת
חבירו — לא מביעיא שלו, דמיתסרא משום
תקרבות עבודה זרה בשחיטת סימן אחד.
דאף על גב דבעלי חיים אין נאסרין להדיוט,
לא משום נעבד שעשאו עבודה זרה, ולא משום מוקצה שהקצו לתקרבות עבודה
זרה, כדקימא לן בתמורה (כטב), מדאצטריך קרא למיסרינהו לגבוה, כדתניא
(בבא קמא מב): 'מן הבקר' — להוציא את הנעבד, 'ומן הצאן' — להוציא את
המוקצה, מכלל דלהדיוט שרי. מיהו, כי עביד מעשה בגופייהו מיתסרי, כדאמרין
בפרק 'רבי ישמעאל' (עבודה זרה גב), אף על פי שאמרו המשתחוה לקרקע
עולם לא אסרי, חפר בה בורות ושחין ומערות והשתחוה להן — אסרין. והבא
נמי, אף על גב דאכתי בעלי חיים נינהו — מיתסרי. והאי סימן אחד לאו דוקא,
דהוא הדין לחצי סימן, ובהמת חבירו נמי, אף על גב דפשיטא לן דאין אדם אוסר
דבר שאינו שלו, אשמועינן רב הונא דאסר לה במעשה כל דהו. רבוצה — לא
מביעיא עומדת, דכשהגביהה ורביצה — קנאה בהגבהה ונעשית שלו, אלא אף
על גב דרביצה ולא קנאה אסר לה במעשה. המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה
— אפילו למזבח, משום נעבד. עשה בה מעשה אסרה — אף להדיוט. וטעמא יליף
במסכת עבודה זרה (נבב) מ'כל הכלים אשר הניח המלך אחו במלכותו במעלו
הכנר' ודברי הימים ב כט, ואמר מר: מאי 'הכנר' — שנגזס, דאסרי בהנאה, ואף
על גב דלאו דנקט, הוה שחיט כלי שרת. השוחט תמא — לקמיה מפרש מאי
שנא חתיא ודיקא. שלש שבתות, בשוגג שחט, ומשום שוחט קדשים
בחורין, ומשום עבודה זרה, ששולשן בברת. ומשום מקלקל לא מיפטר בשבת,
שהרי מתקנה הוא אצל בני נח, שאבר מן החי אסור להם. וחטאת כי שחטי להם
בעלים — דבר שאינו שלו, דשל גבוה הוי.

מתוך

הא דאמר להר — שאינו נעשה עבודה זרה, כדפריש בקונטרס. ואף על גב דלא חשיב
אלוה לאסור התקרבות, מכל מקום עובדו בסיף, כדנתיא בפרק 'כל הצלמים'
(עבודה זרה מהא), הגויים העובדים את ההרים — הם מותרים, ועובדיהם בסיף, ואמרין
נמי בפרק 'ארבע מיתות' (סנהדרין סאא), מיד דהוה אמשחתו להר, דהר מותר ועובדו
בסיף, ואין לתמוה: דכיון דלא מיקרי אלוה,
אמאי עובד בסיף דדוקא לענין איבד קאמר
קרא דלא מיקרי אלוה, דכתיב (דברים יב)
בירשיה דקרא 'אבד תאבדון', ואם כן הכי
פירוש: אלהיהם שעל ההרים תאבדון, ולא
ההרים שהם אלהיהם, ועובדיהם אותם תאבדון.
ומה שתקרב דה מותר — היינו משום דקמרינן
מכלים, דכתיב 'אבד תאבדון' וגו', ואמרין
בפרק 'רבי ישמעאל' (עבודה זרה נאב), בכלים
שנשתמשו בהן לעבודה זרה הכתוב מדרב,
ואמר רחמנא דדוקא אלהיהם על ההרים, ולא
ההרים עצמן אלהיהם. אי נמי, משום הכי
העובד בסיף, אף על גב דלא מיקרי אלוה,
שהרי מחובר הוא — משום דגלי רחמנא בעבד
מולות דמתחיים, בדכתיב (דברים ד) 'וראית את
השמש' וגו', ואף על פי שפחוהו בגלגל
דקרקע, והא דקתיב אלוה, ליש מחוה לגבוה,
דהוי זבחי מתים — היינו לגבייהו שהם תלושים
המלאכים המנהיגים אותם, כדאמרין במדרש:
שנים עשר מלאכים מנהיגים את החמה. ומיהו,
בקונטרס לא פירש כן, דמוקי האי קרא ד'וראית
את השמש' וגו' בתלושים, ומייתי ראייה מניה,
דאף על גב דבעלי חיים לא מיתסרי משום עבודה זרה, מכל מקום מיקרי אלוה, ואסרי
תקרבות ידיהו. ואם תאמר: ומאי שנא תקרבות דה מצפוי דה, דפליגי בה תנאי בפרק
'כל הצלמים' (עבודה זרה מהא), דתנן: ומה שעלין אסור, דכתיב 'לא תחמוד כסף וזהב
עליהם', רבי יוסי אומר: על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם. ואמר בגמרא דפליגי
בצפי דה כהו ויש לומר: דהם מיירי כשעובדיה את הצפוי, ואפילו לא שרי ליה לרבי
נפשי להגליה, משום דאין עובדין אותו אלא אנב דה, ובטלי לגביה, דלא יחא טפל לחבי
מן העיקר. ורבנן נמי, אי לאו קרא הוה שרו מנאי טעמא. אי נמי, רבנן אסרי משום
שעובדיהם אותו, וקרא אסמכתא בעלמא. ואם תאמר: דמשמע בריש פרק 'כל האסורין'
(תמורה כחב), דצפי בעלי חיים מותרים להדיוט, ומוקי 'לא תחמוד כסף וזהב עליהם'
דבר שאין בו רוח חיים, אבל דבר שיש בו רוח חיים, הואיל והוא מותר — צפוי נמי
מותר. ואפילו לגבוה שמתן חתם דהוה שרי, אי לא דכתיב 'מן הבקר', ואפילו מיירי
כשאין עובדין אותו, מאי שנא מתקרבות בעלי חיים דאסור? ויש לומר: דצפי שרי טפי,
דבטלי אנביהו, דהוה נעבד עצמו דשרי, לפי שהוא בעל חיים. ומיהו נראה, דצפי בעל
חיים אסור אפילו להדיוט. מודפריך תתם: טעמא דרבינו קרא, הא לא רבינוה קרא —
צפוי מותר? והא דכתיב (דברים יב) 'ואבדתם את שמם מן המוקד ההוא' — כי העושי
לשעם. ואמאי? למה לי למידק טעמא דרבינו קרא השתא נמי דרבינוה קרא קשה
ליה: היאך מותר להדיוט? דקרא ד'מן הבקר' לגבוה כתיב? אלא ודאי אף להדיוט אסור.
דהיינו טעמא, כיון דאשמועינן דאסורין לגבוה, ומיקרי נעבד לכל הפחות לגבי גבוה, בא
הכתוב ד'לא תחמוד' לאסור צפוי, אפילו לא יחשב נעבד אלא לגבוה. אף על גב דהר
נמי חשוב נעבד לענין גבוה, כדמוכח בפרק 'כל הצלמים' (עבודה זרה מהב), דהמשחתה
לרזא אבניו אסורין למזבח, מכל מקום צפוי מותר, דילפינן מכלים ולא מיתסרי, כי היכי דילפינן תקרבות מכלים כדפרישית. ואין לאריך כאן יותר.

רבוצה לפני עבודה זרה — פירש בקונטרס: לא מביעיא עומדת, דכשהגביהה ורביצה — קנאה בהגבהה ונעשית שלו. ואין נראה, דכי הגביהה נמי לא קנה לה לענין שתחשב שלו,
אם אין אדם אוסר דבר שאין שלו, דהא גול ולא נתיאסר הבעלים שניהו אינן יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברישותו בו. ולקמן (מאא), נמי דאמר רב
נחמן: אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, פריך ליה מהמנסך. ומאי פריך מהמנסך? והא מנסך מבי אגביהה קנייה, כדאמר 'ביהניקין' (גיטין דף נבב), אלא ודאי כתיב לא חשיב שלו, ואינו
קני לו אלא להתחייב באונסין, אלא נראה דנקט רבוצה לרבותא, דאף על גב דלא הרביצה ולא עשה בה מעשה גדול כל כך — אסרה.
לפני עבודה זרה — אין לפרש: דוקא לפני עבודה זרה, וכרבי יודה כן בבא דאמר לקמן (חולין מאא), אין מנסכין פני אלא לפני עבודה זרה, והוא הדין שאר עבודות. ונראה דדוקא
לענין ניוסוך קאמר, דבכל דוכתא דאיירי בשוחט לא נקט 'לפני עבודה זרה', ועוד, דאמאי פריך בסמוך אשוחט חורין? לא ליתייב, דמתוך בעפר הוה? התם בשלא שחט לפני
עבודה זרה, ולא מתסרא, ומכל מקום חייב העובד, מיד דהוה אעבד לה? אלא ודאי, אף על פי שלא בפני עבודה זרה נמי מתסרא, והא דנקט הכא 'לפני עבודה זרה' — אורחא
דמלתא נקט. אי נמי, כיון דלפני עבודה זרה הוא, מסתמא לשם עבודה זרה מתכוין אף על פי שלא פירש, וכגון שהוא ישראלי משומד. והשתא מצי למימר דנקט רבוצה, דלא מביעיא
הרביצה לפני עבודה זרה — דודאי לשם עבודה זרה נתכוון, אלא אפילו רבוצה כבר, כיון דישראלי משומד הוא, ושוחט לפני עבודה זרה — מתכוין לעבודה זרה. כ' הא דאמר עולא
— לא מיתיי סייעתא מעולא אלא מהא דמיתסרא בהמת חבירו על ידי מעשה. אבל דמיתסרא במעשה וטאט אין יכול לדקוק, דלמא עולא מעשה רבה קאמר, כדאמר בסמוך. ודאי
דקאמר בסמוך: ועולא מעשה כל דהו קאמר — היינו משום דלרב הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה, ואם כן על כרחך מעשה כל דהו קאמר, דאי סימן אחד בעי, אם כן הוה ליה
לפרושי. חייב שלש חטאות — לא נחת למנינא, דאם כן ליתני ארבעה, וכגון שהוא יום הכפורים. אלא כתיב אשמועינן חידוש, דלענין שבת חייב אף על פי שלא חיקן אלא להוציא
מיד אבר מן החי, כדאמר בפסחים בפרק 'אלו דברים' (עגא), ובחורין לעבודה זרה הוי חידוש, כדמוכח בשמעתא. ואם תאמר: ואמאי חייב משום שחיט חורין? והא אינו מתקבל בפנים,
דחטאת העוף ליתא אלא ביחיד, ואין קרבן יחיד קרב בשבת ויש לומר: דכיון דאם ורק הוצר, כדאשכחן בפרק שני דביצה (כא) גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא לזמנא
— יש לו להתחייב משום שחיט חורין. בפרק 'השוחט והמעלה' (ובדדים קטא) מרבינן מיקריא לחייב בחורין, על כל הפסולין שחט על לא ידדו. ואף על גב דאדורו ואת בנו בחורין פטור
משום שחיט חורין, שבת לא חשיב מחוסר זמן, דאין לו אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד ודחא לא תעשה דעתא.

רע"י

מחתך בעפר הוא – דכין דנאסר משום עבודה זרה – פקע עם קדשים מינה
ונעשית של עבודה זרה, ועפרא בעלמא היא, ותו לא מחייב עליה משום שחוטאי
חזי. ואף על גב דאמרינן בפירקין (חולין כט,ב): שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד
בפנים חייב, שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ – ליכא למימר דבגמור

1 חסִימֵן חִייל בְּהִדִי הִרְדִי אִיסוֹר עֲבֹדָה זֶרָה
 2 וּשְׁחִיטָת חוֹץ. דְּכִי אֲמַרְיִנן סִימֵן אֶחָד מִחִיבִי
 3 — הִנֵּי מִלִּי הִיבָא דְגַמְר לְשִׁחְטָה עֲבֹדָה
 4 קִדְשִׁים, בְּרִדְתֵּנּוּ: קָמָא אֶחָד בְּנִינִים, —
 5 דִּיאֲגִילָא מִילְתָא בְּדִסְמֵן קָמָא שְׁחִיטָת חוֹץ
 6 הוּא, וְטַעְמָא דִּהֶתֶם — מִשּׁוּם דִּישְׁנָה
 7 לְשִׁחְטָה מִתְחֵלָה וְעַד סוֹף. אֲבָל בְּהָא, דְּסִימֵן
 8 שְׁנֵי לֹא אִשְׁתַּחֲוִי כָלָל, דְּחִתּוּן עֲפָרָא
 9 בַּעֲלֵמָא הוּא — קָמָא נִמִּי לֹא שֵׁן שְׁחִיטָה
 10 עֲלֵיהּ. לְעֹלָמֵן שְׁבַת, דְּחִיבָא אֲנִילֵת גַּמְלָה
 11 הוּא דְּמַחֲזִיב, אֵף עַל גַּב דְּלֹא שְׁחִיטָה הִיא,
 12 וְכֵן מִשּׁוּם עֲבֹדָה זֶרָה — דְּשְׁחִיטָת עֲבֹדָה
 13 זֶרָה הִיא, אֲבָל לֵעֵנן שְׁחִיטָה חוֹץ — לֹא
 14 שְׁחִיטָת קִדְשִׁים הִיא. **הָבָא בְּחִטְמַת הַעוּף**
 15 עֲסִיקֵנן: דְּמִלְקָתָהּ בְּסִימֵן אֶחָד, בְּפֶרֶק מֵא
 16 (חֹלּוּץ כֹּא,א), חִיבֵב שְׁחִיטָתָה דִּקְדִּישָׁא נִמִּי
 17 בְּחוּץ בְּסִימֵן אֶחָד. דְּהַשְׁחֹט עוֹף קִדְשִׁים
 18 בְּחוּץ חִיב, וְדִמְלוּקוֹ בְּחוּץ פְּטוּר, בְּרִדְתֵּנן
 19 בּוֹבְחִים בְּפֶרֶק "וְהַשְׁחֹט וְהַמְעִילָה" (קִיא,א).
 20 וְלִיף מִזֵּי מִיֵּא אִשְׁרֵי יִשְׁחֹט" (וִיקְרָא יז) — לְרַבֵּת
 21 הַחֵזֶק. וְכֹלָהוּ בְּהִדִי הִרְדִי — דְּכִינן דֶּשֶׁם
 22 עֲבֹדָה זֶרָה לֹא חִייל עַד גַּמְר סִימֵן, אִישְׁתַּחֲבָה
 23 דְּכֹלָה שְׁחִיטָה בְּקִדְשִׁים הוּא. וְעוֹלָא מַעֲשָׂה
 24 כָּל דְּהוּ קָאָסֵר — דְּכִינן דֹּאמֵר רַב הוֹנָא אִסְרָא.
 25 אֶחָד, וְאִסְמַכָּא מִלְּמִיתָה אֲדֹרְעוּלָא
 26 אֲשַׁמְעִיתֵנן רַב הוֹנָא דְּלֹעֵלָה מַעֲשָׂה לֹא חִייל

31 קאמר, דהא סימן אחד בשחיטת עבדו וזה לא גמר מעשה הוא. הלכך על כרחך
32 סימן אחד דרב הונא לא דוקא, דהוא הדין לחצי סימן. ואפילו מוקבת חיה בחטאת
33 העוף חיה תיבותיה: מכי שחיט בה פורתא – פקע שן קדשים מינה, חיות שחיטת
34 חיה ליה עד גמר סימן. ויחזיק עפר הוא **אלא** – אפילו בחטאת חיה בחטאת
35 מתקומא. ובאומר: איני רוצה לעבד עבדו וזה בשחיטו עו עד שתגמר, דהשתא
36 לא פקע שם וזבחים עד גמר וזביחא, ומתחייב בכללו. **א' ה'ב'** – דטעמא דשחיטת
37 חוץ לא משום סימן אחד דהשתא העוף הוא. אלא באומר בגמר וזביחא הוא
38 עובד. **מאי איריא תמא**? – דנטק? ליתנ? 'השחיטת את הזבח', דמשמע על
39 וזבחים ומדקטא תמא, אירייה נמי כעוף – ממע מינה בחטאת העוף. אלא, ועלה

כִּיּוֹן
הוא עובדה, דאי אינו עובדה אלא בגמר וביחה, אמאי איכפל לאשמעוניהן עוף? בבחמה גמי חילוי! והאי פירכא לאו לאותובי לרב הונא נקט לה, דכי מדלית רב הונא מהבא, ויתמא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בגמר מעשה — איכא למיפוך גמי: מאי שנא חטאת דנקט? אלא הכי קפריך: אי איתא דטעמא משום גמר וביחה הווא, מאי שנא עוף? אלא על כרחך טעמא אחרינא הווא. **אלא אמר רב זוטרא**, דהא מתניתא מסייע ליה לרב הונא. ומשום הכי נקט חטאת העוף דהכשרו בסיומן אחד, אלא תנא זבח — ליכא לחיוביה בשחיטת חורין, משום דמיתרס בתחילת שחיטתו, ופקע שם קדשים מיניה רב הונא. אבל בנזבא בשחיטת של חטאת, ובכזן שהיה חצי קנה פגום והוסק עליו כל שהוא, ובמתכשר בפנים, ומחייב עליה משום שחיטת חורין, וחיוב חורין, דמעשה כל דדו דעבדה זרה, ונטילת נשמה דשבת — בחי' דהדי איתו. **אי לא דאמר רב הונא (כו') סימן אחד** — ואסחדי אדעולא דמעשה כל דדו אמר. לא הוית חטאת תיובתיה — דעולא, מרישא כי הוה סלקא דעתין דבבחמה קאי, דאיכא למימר: מעשה רבה קאמר עולא, דהיינו גמר מעשה. **אי לא דאמר רב הונא בהמת דבכירו** — ואפילו הוה אמר: מעשה כל דדו אסר בבחמות. **לא הוית חטאת תיובתיה** — אפילו כדוהו סלקא דעתין ברישא, דבבחמה קאי. דהכריה **לא מצי אסר** — והאי חטאת דכחנים הוה. דקני ליה **לכפרה** — שהבעלים מתכפרין בה. לישנא אחרינא: אי הכי, דבגמר וביחה חורין עובדה, מאי איריא חטאת, דרשמעא דאיכפל תנא לאשמעוניהן מידי דלית ליה חלק בה, שהבעלים שוחטין אותה וזוהי כולה לכהנינן? ליתני זבח, ולשיתמא: אפילו שלמים שחן שלו מחייב שלש חטאות, דהא לא פקע שם קדשים מיניה עד גמר וביחה! ומדנקט חטאת, ששחט מיניה: בעובד עובדה זרה בתחלת שחיטתו קאמר, ומשום טעמא דחטאת אינו שלו, ולא מצי אסר במעשה זוטא, דאילו שלמים הוה, אסר במעשה זוטא. ומכל מקום לרב הונא קשיא, דהא מדנקט חטאת שמע מינה: טעמא דתנא — משום דדבר שאינו שלו לא אסרו אלא אמר רב זוטרא: לעולם בעובד בתחלת וביחה. ולא תיקשי לרב הונא, דהכא בחטאת העוף קאי, ובחצי קנה פגום, ובההוא מעשה כל דדו דאיתסרא היה אחייב בשום שחיטת חורין. והיינו דנקט חטאת — משום דאיתא בעוף, ועולה לא מצי למינקט, משום דאפילו בעוף בעיא שני סימונין. **לא הוית חטאת תיובתיה** — דמאי "מעשה" דעולא — מעשה רבה. אבל הוה מציטרף ליה לאוקמי בחטאת העוף, דהאי דנקט חטאת לא תנא הוה, משום דאילו שלמים, כיון דדידיה נינהו הוה — מיתרס במעשה כל דדו, וליכא חובו שחיטת חורין, אבל חטאת לא מיתסר עד גמר שחיטתו, דהאי מעשה רבה. ולשון זה גורא בעיני, דהכי מסתבר לישנא ליתמודא, דלרב הונא לחידיה קמותיב. **דלרב הונא לא מצי אסר** — במעשה כל דדו. ולכתיב תנא חטאת, דכחנים היא, דאילו שלמים — ידיה נינהו, ומיתסרי במעשה כל דדו. **כרייה דמיא** — ואפילו הכי קתני דלא מיתסר. **אין אדם אוסר דבר שאינו שלו** — אפילו בגמר מעשה. ואית דמפרשי: במעשה כל דדו. ולא היא, דאם כן לא הוי מנסך תיובתיהו, דהא מעשה גמור הוה. ולקמן מותיב ליה ממנסך. **ואוקימנא** — על כורחין בחטאת העוף, מכלא תנא זבח. ואף על פי דלהנך רבנן לא מצי למיתני זבח, וכיון דשלמים ידיה נינהו — הוה מיתסרי בתחלת חתיכה, ותו ליכא חיוב שחיטת חורין. וכי תנא חטאת הוי דבר שאינו שלו, ולא מיתסר, ולא פקע שם קדשים מיניה — אפילו הכי, מכלא נקט עולה דשיחי ולא הוי נמי דאמר, ונקט חטאת, דמידי דאיתיה בעוף בסיומן אחד — דאי טעמא משום סימן אחד דעוף הוה, ובחצי קנה פגום, כדריה.

כל שהוא ששוחט לעבודה זרה, הוא מסיים את השחיטה
כשעדיין זה קדשים, ומתחייב בזה גם על שחטי חוץ.
רב פפא מבאר שהקושיא מהברייתא היתה רק כיון שחידש רב
הוא שאוסר במעשה כל שהוא: **אמר רב פפא, אי לא דאמר** -
אם לא היה אומר **רב הונא**, שמספיק **סימן אחד** בשביל לאסור
את הבהמה לעבודה זרה, **לא הוויא חטאת תיובתיה** - לא היה
קשה מהברייתא של השוחט חטאת על עולא שאמר שבשעשה
מעשה בהמת חבירו לעבודה זרה אסרה, משום שהיינו אומרים,
מאי מעשה - מהו המעשה שאמר עולא, דווקא **מעשה רבה** -
מעשה גדול ולא מעשה כל שהוא, ולא קשה מהברייתא מדוע
חייב על שחטי חוץ, כי עד שלא גמר את השחיטה לא נאסרה
החטאת מחמת עבודה זרה, ונמצא ששחט קדשים בחוץ, ורק
בגלל שרב הונא אמר שנאסרת בשחיטת סימן אחד, והוכיח על
עולא שכונתו מעשה כל שהוא, קשה מהברייתא.
רב פפא מבאר עוד שקושיא זו היתה רק כיון שחידש רב הונא
שיכול לאסור אף בשל חבירו: **ואמר רב פפא, אי לא דאמר** - אם
לא שאמר **רב הונא**, שיכול לאסור אף **בהמת חבירו, לא הוויא**
חטאת תיובתיה - לא היה קשה עליו מהברייתא של השוחט
חטאת, **מאי מעשה** - מהו הטעם שלא היה קשה, משום שהיינו
אומרים שרק **דידיה מצי אסר** - רק בהמה שלו סבר רב הונא
שיכול לאסור על ידי מעשה כל שהוא, אבל **התבריה לא מצי אסר**
- אבל של חבירו אינו יכול לאסור אלא רק במעשה גדול, ולכן
דיברה הברייתא דווקא בחטאת שאינה שלו אלא של הכהנים,
שאינה נאסרת עד סוף השחיטה, ואז מתחייב גם על שחטי חוץ,
ולא דיברה על שלמים שהם שלו ונאסרים כבר בתחילת מעשה
השחיטה, ורק בגלל שרב הונא חידש שאוסר אפילו של חבירו,
קשה מהברייתא.
שואלת הגמרא: **פשיטא** - הלא פשוט הוא שאם לא היה יכול
לאסור של אחרים לא היה קשה מהברייתא, היות וחטאת אינה
שלו אלא של הכהנים ועד סוף השחיטה היא עדיין קדשים, ולכן
הוצרך רב פפא להשמיענו דבר זה. מתרצת הגמרא: **מהו דתימא**
- שמא תאמר, **בין דקני ליה לחטאת לכפרה על עוונותיו, בדידיה**
דמיא - נחשבת כשלו, ואם כן תיאסר מיד במעשה כל שהוא,
ושוב לא יתחייב על שחטי חוץ כיון שכבר פקע ממנה שם
קדשים ונעשה של עבודה זרה, **קא משמע לן** - משמענו רב פפא
שאינן הדבר כן אלא אף שבאה לכפרה אינה נחשבת שלו אלא
של הכהנים, ואילו לא היה יכול לאסור בהמת חבירו לא היה
קשה על רב הונא מהברייתא כיון שחטאת אינה שלו.
הגמרא מביאה אמוראים שנחלקו על רב הונא: **הוא סימן**
לשמות האמוראים המובאים להלן שנחלקו על רב הונא. **רב**
נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי, השוחט בהמת חבירו אפילו
לגמרי לא אסרה, משום שאין אדם אוסר דבר שאין שלו, וחולקים
על רב הונא שאמר **לעיל ע"א** שאם היתה בהמת חבירו רבוצה
לפני עבודת כוכבים ושחט אותה, אסרה.

משום שכששוחטה **במחנה דאמר**, משום שהבהמה נאסרת
ונעשית עבודה זרה, ולא שחט בהמת קדשים. מתרצת הגמרא:
אמר רב פפא, הקא בברייתא אין מדובר בחטאת בהמה אלא
בהמת העוף עסקינן, שכאשר היא נעשית כהלכתה בתוך העורה
מולקים את העוף בסימן אחד, ולכן בחוץ בשחיטת סימן אחד
מתחייב על שחטי חוץ. **דבולחו בדידיה קאמי** - שכל החיובים
באים יחד, כי שם עבודה זרה לא חל עד שגומר לשחוט את העוף
בסימן אחד, ועד אז זה עדיין קדשים ומתחייב על שחטי חוץ.
מקשה הגמרא: **מכדי והרי רב הונא, במאן אמרה לשמעיה** -
כמו מי אמר את הדין שלו, **עולא**, שאמר שאף שהמשתחאה
לבהמת חבירו לא אסרה, אם עשה בה מעשה אסרה, **ועולא**
מעשה כל דהו קאמר - ועולא סובר שאפילו אם עשה רק מעשה
כל שהוא גם כן נאסרה, שהרי רב הונא שאמר שהבהמה נאסרת
בשחיטת סימן אחד סמך דבריו על עולא שאמר שהבהמה נאסרת
בעשיית מעשה, ואם כן אין כוונתו למעשה שלם שהרי שחיטת
סימן אחד אינה מעשה שלם, ואם כן על כרחך שאין כוונת רב
הונא לשחיטת סימן שלם דווקא, אלא אפילו בחצי סימן נאסרת,
ואם כן שוב קשה מדוע חייב על ששחט קדשים בחוץ, והרי כבר
מששחט בה מעט נאסרה החטאת משום עבודה זרה, וכשמסיים
את הסימן כבר אינה של הקדש.
הגמרא מתרצת באופן אחר: **אלא** מדובר בברייתא אפילו בחטאת
בהמה, **ובאמר בשעה ששוחט, שרק בנפרד יביחיה הוא עובדה** את
העבודה זרה ולא קודם, אם כן לא נאסרה הבהמה מחמת עבודה
זרה ולא נתבטל ממנה שם קדשים עד סוף השחיטה, ונמצא
ששחט קדשים בחוץ ולכן מתחייב גם על שחטי חוץ.
הגמרא מקשה על התירוץ: **אי הכי** - אם כן שהטעם שחייב גם
על שחטי חוץ, הוא משום שאומר שרק בסוף השחיטה הוא עובד
את העבודה זרה, **מאי אריא חטאת** - מדוע נקט התנא בברייתא
דווקא חטאת, **לשמעיה** - יאמר התנא 'השוחט את הבהמה' שלושן
זו כוללת את כל הדברים ולא רק חטאת, כיון שאם מדובר
שאומר שרק בסוף השחיטה הוא עובד את העבודה זרה, אם כן
בכל הקרבנות הוא יתחייב משום שחטי חוץ, אלא ודאי מדובר
כשמתכוין לעבודה זרה מתחילת השחיטה, והטעם שהברייתא
דיברה על חטאת דווקא משום שאין לבעלים חלק בה ודיא כולה
לכהנים, ורק בה לא מספיק מעשה כל שהוא, היות ואין אדם
אוסר דבר שאינו שלו, ולכן עד סוף השחיטה אינה נאסרת ועדיין
היא קדשים ומתחייב על שחטי חוץ, אבל אילו היתה הברייתא
נוקטת 'ובח' שמשמעו אף שלמים שהם של הבעלים, לא היה
חייב משום שחטי חוץ כי נאסרו במעשה כל שהוא בתחילת
השחיטה, ופקע מהם שם הקדש. ואם כן קשה על רב הונא שאמר
שבבהמת חבירו אוסר במעשה כל שהוא, מהברייתא שנקטה
שדווקא בחטאת חייב משום שחטי חוץ, ומשמע משום שאין
אדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה כל שהוא ולא נאסרה עד
גמר שחיטה.
הגמרא שבה לתרץ שמדובר בחטאת העוף, ובאופן אחר: **אלא**
אמר רב זוטרא משמיה דרב פפא, מדובר בברייתא בחטאת העוף
שחייב עליה בשחיטת סימן אחד בחוץ, ואין להקשות שכיון
שהחטאת נאסרת במעשה כל שהוא מתחילת השחיטה, מדוע
חייב על שחטי חוץ, כיון שהקא **במאי עסקינן**, בגין שהיה חצי
קנה פגום, כלומר שסימן השחיטה דהיינו הקנה היה חתוך חציו
קודם השחיטה, והוסיף עליו כל שהוא, **ונפרז** - וסיים את
השחיטה, **דבולחו בדידיה קאמי** - שכל החיובים באים יחד,
שכיון שחצי קנה היה פגום קודם שבא לשחוט, נמצא שבמעשה

אוסר דבר שאינו שלו או לא.
הגמרא דוחה שאין זו אותה מחלוקת ממש: וְרַב נַחֲמָן וְרַב עֲמָדָם
וְרַב יִצְחָק אָמְרִי, שאין דבריהם רק כשיטת רבי יהודה בן בתירה
ורבי יהודה בן בבא, אלא אפילו לְמַאן דְּאָמְרִי - לתנא קמא שסובר
אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ, הֵנִי מִיְלֵי בּוֹתִי - דברים אלו אינם אלא
אם עובד כוכבים אסרם, שאוסר דבר שאינו שלו, אָכֵל אִם יִשְׂרָאֵל
ניסך יין של ישראל חבירו, גם תנא קמא מודה שאין היין נאסר,
משום שְׁלֻעָיוּרִיהָ קָא מִיבִין - הוא מתכוין רק לצערו ואין דעתו
לעבודה זרה, ולכן לא נאסר.
הגמרא מקשה ממשנתנו על התירוץ שישראל מתכוין לצערו
ולא אוסר דבר שאינו שלו: תָּא שְׁמַע, שְׁנִים אוֹחֲזִין בְּסֶבֶן וְשׁוֹחֲטִין,
אֶחָד לְשׁוֹם אֶחָד מִכָּל אֶלּוֹ וְאֶחָד לְשׁוֹם דָּבָר בָּשָׂר, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה,
ומוכח שאף בישראל אין אומרים שמתכוין לצערו אלא אדם
אוסר דבר שאינו שלו. מתרצת הגמרא: הָכָא בְּמֵאֵי עֲקָרִין,
בְּיִשְׂרָאֵל מוֹקֵר, שמתכוין לעבודה זרה ולא כדי לצערו, ולכן
שחיטתו פסולה.
הגמרא מקשה עוד קושיא על הסברא שישראל אינו מכין
לעבודה זרה אלא לצערו: תָּא שְׁמַע, הַטְּטָא וְהַקְדַּמַּע וְהַנְּסָף,
בְּשׁוֹנֵג פְּטוֹר, בְּמִידָּה חֵיִב. ומוכח שאף בישראל אדם אוסר דבר
שאינו שלו ועל כן חייב לשלם לו, ולא אומרים שמתכוין לצערו.
מתרצת הגמרא: הָכָא נָמִי, בְּיִשְׂרָאֵל מוֹקֵר, שמתכוין לעבודה זרה
ולא לצער את חבירו, ולכן אוסר אף שאינו שלו.
הגמרא מבררת אם ישראל שחט לעבודה זרה והתרו בו, האם
נאסר או לא: אָמְרִי לִיה רַב אֶחָא בְּרִיה דְּרַבָּא לְרַב אֲשֵׁי, הִתְרוּ בּוֹ
בישראל שלא ישחוט לעבודה זרה, ואמרו לו תדע שאתה מוזהר
על כך והתורה אמרה שאתה חייב על זה מיתה, וְקָבֵל עָלֶיךָ
הַתְּרָאָה, שאמר יודע אני ועל מנת כן אני עושה שאמות, ושחט
לעבודה זרה לאחר שקיבל ההתראה, מֵאֵי - מה הדין, האם
בשחיטה זו הוא כישראל מומר שדעתו לעבודה זרה ואוסר אף
על פי שקודם לכן לא היה מוזהר לנו כמומר, או שכונתו לצערו
ולא אוסר, אָמְרִי לִיה, הִתִּיר עֲצָמוֹ לְמִיתָה קְאָמְרִי - אתה שואל
על מי שהתיר עצמו למיתה, אֵין לָךְ מוֹקֵר גְּדוֹל מִזֶּה - ודאי שדינו
בישראל מומר ונתכוין לעבודה זרה ואוסר.

משנה

המשנה מביאה אופנים שאסור לשחוט משום מראית עין, שנראה
כשוחט לעבודה זרה: אֵין שׁוֹחֲטִין לֹא לְתוֹךְ יָמִים, באופן שישפך
הדם לתוך הים, וְלֹא לְתוֹךְ נְהָרוֹת, כדי שלא יאמרו ששוחט לשרו
של ים או הנהר, וְלֹא לְתוֹךְ בְּלִיָּם, שלא יאמרו שהוא מקבל את
הדם בכלי לעבודה זרה, אָכֵל שׁוֹחֲטִי הוּא לְתוֹךְ עוֹנָה שֶׁל מַיִם -
חפירה עם מים, משום שאין הוא נראה כשוחט לשרו של ים,
וכשהוא בְּסָפִינָה יכול לשחוט עַל גְּבִי בְּלִיָּם, דהיינו על גבי כלי
ארוך שמונח מקצתו בספינה ומקצתו מחוץ לספינה דרך מדרון
לצד חוץ על אף שהדם יורד לתוך הים, כיון שעושה כן כדי שלא
תתלכלך הספינה, ואין הוא נראה כשוחט לתוך ימים.
אֵין שׁוֹחֲטִין לְתוֹךְ גּוֹמָא ו-חפירה בקרקע] כָּל עֵינָךְ, משום שכך היו
עושים לעבודה זרה, אָכֵל עוֹשֶׂה גּוֹמָא כשהוא שוחט בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ
בְּשִׁבְלִי שִׁיבָנָם הָדָם לְתוֹכָהּ, וְכִשּׁוֹק לֹא יַעֲשֶׂה בּוֹ, שְׁלֹא

אָכֵל יָבֵחַ - אם היה שוחט בהמה, לֹא היה חייב חטאת על קדשים
בחורף, משום שכבר כששחט קצת בהמה אסרה לעבודה זרה,
וְאֵין אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ, מֵאֵי אֲרִיא - מדוע נקט
התנא דווקא בחטאת העוף, אֲפִילוּ חֲטָאת בְּהֵמָה נָמִי, ו-גם יהיה
הדין כך, כיון שאין הוא אוסר אותה כששוחטה לעבודה זרה, כי
אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ועדיין יש לזה שם קדשים
ומתחייב על ששחט קדשים בחורף.
מתרצת הגמרא: הבריייתא לא יכלה לשנות באופן ששחט בהמה,
כיון שהקרבנות באים לכפרה על בעליהם, וְכִיּוֹן דְּקָנְיָא לִיה
לְכַפְּרָה, שהעולה מכפרת על עשה, וחטאת והאשם מכפרים על
חטאים, בְּרִידִיה דְּמֵאֵי - נחשבים כשלו, ואדם אוסר דבר שלו,
ואם כן הוא לא מתחייב בהם משום שחטת קדשים בחורף, כיון
שנאסר מיד בתחילת השחיטה, ורק בחטאת העוף ובחצי קנה
פגום שכל החיובים באים ביחד בסוף הסימן הראשון, חייב שלש
חטאות.
הגמרא מקשה ממשנתנו (ולעיל ה.) על האמוראים הסוברים אין
אדם אוסר דבר שאינו שלו: תָּא שְׁמַע, שְׁנִים אוֹחֲזִין בְּסֶבֶן וְשׁוֹחֲטִין
יחד, אֶחָד מִזֶּה שׁוֹחֲטִי לְשׁוֹם אֶחָד מִכָּל אֶלּוֹ הַדְּבָרִים הַפּוֹסְלִים
שנשנו במשנה כגון ששוחט לשם הרים או גבעות, וְאֶחָד מֵהֶם
שׁוֹחֲטִי לְשׁוֹם דָּבָר בָּשָׂר, דהיינו שחיטה סתם, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה,
מחמת שחיטתו של ההוא השוחט לשם דבר הפוסל, ומשמע
שמדובר אף כשהבהמה היא אינה של זה ששוחט לשם דבר
הפוסל, ומוכח שאדם אוסר דבר שאינו שלו. מתרצת הגמרא: אין
להוכיח מהמשנה, כיון שְׁהָכָא בְּמֵאֵי עֲקָרִין, דְּאִיתִי לִיה שׁוֹתְפוֹת
בְּגוֹה - שיש לשוחט לשם דבר פסול שותפות בהמה, והיא גם
שלו, לכן יכול לאוסרה, אבל אין להוכיח מכאן שאף באופן שאין
לו חלק בה יכול לאוסרה.
הגמרא מקשה עליהם עוד קושיא ממשנה: תָּא שְׁמַע מִמָּה שִׁשְׁנִי
במשנה (גיטין נב.), הַטְּטָא טְהוֹרוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ, וְהַקְדַּמַּע - מערב
תרומה בחולץ של חבירו שעבשיו אין החולץ ראויה אלא לכהנים
מחמת התרומה המעורבת בו, וצריך למוכרו יותר בזול לכהנים,
וְהַנְּסָף יֵין שֶׁל חֲבִירוֹ לְעִבּוּדָה זָרָה, בְּשׁוֹנֵג פְּטוֹר - משום שאין
ניכר בדברים אלו מה שהזיק בהם, והזיק שאינו ניכר אין שמו
הזיק, אבל אם עשה בְּמִידָּה חֵיִב, משום שקנסו אותו וחייבוהו אף
על הזיק שאינו ניכר ומוכח שאדם אוסר דבר שאינו שלו, כי הרי
ניסך יין של חבירו לעבודה זרה ואסרו ושהרי משלם לו על זה.
מתרצת הגמרא: הָכָא נָמִי - גם כאן מדובר דְּאִיתִי לִיה שׁוֹתְפוֹת
בְּגוֹה.
הגמרא מבארת שנחלקו תנאים במחלוקת האמוראים אם אדם
אוסר דבר שאינו שלו: בְּתַנְיָא - המחלוקת אם אדם אוסר דבר
שאינו שלו, היא במחלוקת התנאים ששינוי בבריייתא, עוֹבֵד
בּוֹכְבִּים שְׁנִיפָךְ יֵינוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְעִבּוּדָה זָרָה, אפילו שְׁלֹא בְּפָנֵי
עֲבֻדָּת בּוֹכְבִּים, אָסְרוּ אף בהנאה, כי אדם אוסר דבר שאינו שלו,
רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתְרִיא וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא מְתִירִין אוֹתוֹ בְּהֵנָה,
מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים, טַעַם אֶחָד, שְׁאֵין הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מְנַסְכִּין יוֹן אֶלָּא
בְּפָנֵי עֲבֻדָּת בּוֹכְבִּים, והוא ניסך שלא בפני עבודת כוכבים, וְעוֹד
טַעַם אֶחָד אפילו אם ניסכו בפני עבודת כוכבים מותר, משום
שְׁכִיבֹל לֹמֵר לוֹ הַיִּשְׂרָאֵל לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים לֹא כָּל הַיָּמָנָה - אין זה
ביכולתך שְׁתַּמְאֵר יֵינוּ לְאוֹנְסֵי ו-בעל כורחי, משום שאין אדם
אוסר דבר שאינו שלו. ומבואר שנחלקו במחלוקת האם אדם

1 **כיון** דקניא ליה לכפרה כידידה דמיא — והא דפריך בפרק בתרא דובחיס (קידא),
2 מוקצה וענבר אינו שלו הוא, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומוקי לה בקדשים
3 קלים — היינו כרב הונא דלעיל. דלחני אמוראי דהבא מתוקמא אף בהטאת, דכדידיה
4 דמיא.
5 **תא** שמע שנים אווזין בסכין ושוחטין בו —
6 משמע הבא דרב הונא ועולא דלעיל
7 (מא) אסרי אף להדיט. דהך דשנים אווזין,
8 וההיא דרבי יהודה בן בתירא, ורבנן דבסמוך —
9 איירי אף להדיט. ומשמע דלדידו ניהא.
10 והשתא, אהא דמיתא רביא בפרק "רבי
11 ישמעאל" (עבודה זרה ג,ב) מכליל שחונח
12 המלך אחז, דאמר מר "הכננו" — שגנום
13 והקדיש אחרים תחתם, הוי אסור אף להדיט.
14 ותימיה דהתם לעיל בההוא פירקא (עבודה זרה
15 ג,ב) בעי מיניה רבי יוסי בן שאול מרבי כלים
16 שנשתמשו בהן בבית חוני, מהו שישתמשו בהן
17 בבית המקדש? אליבא דמאן דאמר עבודה זרה
18 הוא — לא תיבעי לך, דהשתא להדיט אסורי
19 בו, ומסכי דאסורין, ודריש ליה מקרא
20 ד"הכננו" שגנום. ומה ראייה היא? התם אסורי
21 אף להדיט כלים שחונחין אחז, והך דבית חוני
22 שרר להדיט, למאן דאמר ולאן לעבודה זרה
23 הוא ויש לומר: דקרא ד"כל הכלים" ודאי איירי
24 לגבה, ומייתי מניה ראייה לעולא, דכיון
25 דאסרי, אף על פי שלא עשה בהן אחז שום
26 שנוי אלא שנשתמש בהן לעבודה זרה, אם כן
27 היבא דעבדי מעשה גמור, שמתחיל לשחוט
28 הבתמה — אית לן למימר דאסור אפילו
29 להדיט.
30 **תא** שמע המטמא והדמיע והמנסך בו —
31 למאן דאמר ב"הניקין" (גיטין ג,ב) מנסך
32 ממש פריך. ואם תאמר: ומאי קא משני דאית
33 ליה שותפות בגוה? הא אמר התם: למאן דאמר
34 דמנסך ממש לא בעי למימר מערב, משום
35 דהיינו מדמע. וכיון דאוקמה דאית ליה שותפות
36 בגוה, ולא נאסר חלק חבירו אלא משום שמעריב
37 בשלו, ואם כן הא אכתי ויטו מדמע ויש לומר:
38 דמכל מקום קא משמע לן דאף על גב דחייב
39 מיתה — לא אמרין קם ליה בדריבה מניה,
40 כדאמרין התם: ואי לא תנא מדמע הוה אמנא
41 דבדבר מועט לא מחייבי. **לא** כל במינק
42 שתאסר ייני לאונסי — תימיה: דמשמע הבא
43 דרבי יהודה בן בתירא שרי לזבני לכל גוי
44 שריצה, מטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ובמסכת עבודה זרה פרק "רבי ישמעאל"
45 (ג,ב) משמע דלא שרי לזבני לאהוא גוי דנסכיה. דמניה מייתי ראייה אהא דקאמר
46 התם: האי גוי דנסכיה לחמריה ישראל, אף על גב דאסור בתנא, לנשקל דמי מזהוהו
47 גוי דנסכיה שרי, דמקלא קלייהו ויש לומר, דהכי מייתי התם: כיון דרבי יהודה בן בתירא
48 שרי לזבניה לכל גוי שריצה, לרבנן נמי דפליגי עליה שרי לזבניה לאהוא גוי דנסכיה.
49 **בישראל** משומד — פירש בקונטרס, דהוא הדין דהוא מצי לאוקומי דאית ליה
50 שותפות בגוה, כדאוקים לעיל. וקשה: דאם כן אמאי חזר והקשה קושיתא שכבר תירץ?
51 אלא נראה, דאף על גב דאית ליה שותפות בגוה, מצי איכא למימר לעצוריה קמיכוין.
52 **הבא** נמי בישראל משומד — לחנן אמוראי הוה מצי למימר ב"הנוקין" (גיטין ג,ב),
53 מנסך היינו שנגע בו.
54 **אין** שוחטין לתוך הגומא — אמור רבינו חם דהיינו גומא נקיה, דנראה כמקבל דם
55 לעבודה זרה. וקשה: דאם כן בלא עושה לו מקום חוץ לגומא איכא תקנה לנשך
56 חצרו ולפיקי טוב ליהודי מלשחוט אפילו לתוך גומא שאינה נקיה.
57 **ובשוק** לא יעשה כן — אף על גב דאמר רב (שבת סד,ב) כל מקום שאסור בהמים מפני
58 מראית העין אפילו בחרי חרדים אסור — היינו כמו שותחן בחמה אבל לא
59 כנגד העם, שאם היו רואים אותו עושה כן בצינעא היה שם חשד כמו בשוק. אבל כאן,
60 דהוהא שעושה בביתו אמור: לנשך חצרו הוא עושה. ומיהו, בירושלמי יש דרך משנה פליג אדרב מהחיא. ונראה שאין התלמוד שלנו סובר כן, מדלא הקשה ממנהיגין לרב כמו
61 שדקשה מווג שבצואר, ומשנה תנאי היא בפרק "במה אשה" (שם סד,ב). וכל דהוה דפריך לרב בפרק קמא דמסכת עבודה זרה (יבא,א) מי שנתפלו לו מעותיו לפני עבודה זרה, וישב
62 לו סין במוגל, ומשני לה, קאמר בירושלמי דפליגי אדרב. והא דאמר בפרק "אף על פי" (תבואות סא,א) ציור שעלו בו קשקשים בשבת — ממעכו ברגלו בצינעא בשבת ואינו חושש
63 — בההוא נמי מודה רב דלא שייך שם חשד, דהא מדארייתא שרי למעכו לכתחלה בשבת.

1 **אבל זבח** — דבר חובות בסכין, דהיינו בחמה, דעוף — מלוק הוא. ואי אין
2 **אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי אירא** — דתני עוף? אפילו בחמה נמי,
3 דהא לא פקע שם קדשים מיניה! ומיהו, איהו מחייב משום עובד עבודה
4 זרה, דמכל מקום, אף על גב דלא מתסרא מפלה פלחא. כיון דקניא ליה
5 **לכפרה** — שהרי הבעלים מתכפרים בה.
6 **כדידיה דמיא** — הלכך לא מצי למיתני שום
7 זבח, דאילו עולה מכפרת אעשה, והטאת
8 ואשם על חטאים, ושלמים ושאר קדשים
9 קלים ידידיה ניהא. להכי נקט עוף ובחצי קנה
10 פגום, דמחייב בשחיטת חוץ בההוא פירקא
11 דמתסר ביה. **אחד לשום אחד מכל אלו**
12 — אפילו בחמה דלאו ידידיה, אלא דאידך
13 ששחט לשום דבר כשר. **המטמא** — שהטאת
14 של חבירו. **והמנסך** — תרומה בחולין של
15 חבירו, דמחיל להו, דרביעי ליה לזבניהו
16 לכהנים בדמי תרומה, דהיינו בולל, דלא חזו
17 אלא לכהנים. **והמנסך** — יין של חבירו
18 לעבודה זרה. **בשוגג** — שלא ידע שהיה
19 תרומה, ולא ידע שהוא נאסר בניסוך זה,
20 או כסבור יין שלו הוא. **פסור מלשלם** —
21 ואף על גב דממק בשוגג חייב, בדקיימא לן
22 (בבא קמא כו,א) אדם מועד לעולם, בין
23 ער ובין ישן בין שוגג ובין מזיד, הבא חזק
24 שאינו ניכר הוא, ולא שמה חזק. ובמדי
25 חייב לשלם, דקנסוה רבנן. ומשום דקם
26 ליה בדריבה מניה לא מיפטר, ואף על גב
27 דחייב מיתה משום עבודה זרה. ואפילו לא
28 התרו בו, דלא מיקטיל, קיימא לן (כתובות
29 לד,ב) חייבי מיתות שוגגין פטורין מלשלם
30 — הא חייב אפילו אתרו ביה, כדאוקימנא
31 טעמא במסכת גיטין (ג,ב) משעה דאגבדיה
32 על מנת לאוסר מחייב לשלומי, ומתחייב
33 בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך. **שנישך** —
34 שכשך ידו לתוכו לעבודה זרה. **שלא בפני**
35 **עבודה זרה** — רבותא אשמעינן. אסרו
36 אף בהנאה, דאדם אוסר דבר שאינו
37 שלו. **ועוד שיכול לומר לו** — אפילו ניסכו
38 לעבודה זרה. **לא כל הימנך בו** — דאין
39 אדם אוסר דבר שאינו שלו. **לאונסי** — על
40 כרחי, שתאסר, ורב נחמן ורב עמרם ורב
41 **יצחק אמרי לך** — הא דרב חזקיה תוקים
42 כותנא, דהא רבי יהודה בן בבא פליג. אבל
43 מילתא דידן לא תוקים כותנא, דאנן אמרין
44 שפיר אפילו לתנא קמא, דאפילו לדידיה דאדם אוסר — הני מילי גוי, אבל
45 ישראל — לעצוריה לחבריה עבדי, ואין דעתו לעבודה זרה. בישראל משומד —
46 דהוא הדין דמצי לאוקמא בדאית ליה שותפות בגוה, כדאוקמה אינהו לעיל.
47 והשתא אמרנא, כיון דאתנין להכי דגוי אוסר, מוקמינן לה בגוה ואליבא דתנא
48 קמא. **התרו בו** — בישראל, שלא ישחט לעבודה זרה, ושחט לאחר שקבל
49 התראה, וקודם לכן לא היה בחזקת משומד. **מאי** — מי אסר או לא, קבלת
50 התראה שמתירין בה: הוי יודע שאתה מזהיר על כך, והתורה אמרה שאתה
51 חייב מיתה, והוא אומר: יודע אני, ועל מנת כן אני עושה שאמרת. והכי אמרין
52 בסנהדרין (מא,א): "אף על פי" (תבואות סא,א) ציור שעלו בו קשקשים בשבת — ממעכו ברגלו בצינעא בשבת ואינו חושש
53 — דלא לימרה: לשהך דימא קא שחית. **ולא לתוך הכלים** — שלא יאמרה:
54 מקבל דם לעבודה זרה הוא. **לתוך עונה של מים** — גומא, כמו "עוגיות
55 לגפנים" דמועד קטן (בא,א) לשון מורי. לישנא אחרין: **לתוך העוגל**, והיא היא.
56 **ובמספיה** — יכול לשחוט על גב הכלים, והדם שותת לתוך הים שלא ללכלך
57 את הספינה, ולא מחייב בשחיטת לתוך ימים. **אבל עושה נזמא** — משמע: שחט
58 לתוכה. ובגמרא פריך: הא אמרת אין שוחטין לגומא! ותעמא דגומא — משום

שהוא

ורבי שמעון מכשיר — פירש הקנטרס: דלא חייל למראית העין. ורבינו יצחק בן אשר
מפרש: דלא שייך כלל לרבי שמעון מראית העין, דדומה במקדש על מנת לשחוט
בחזק. ורבי שמעון לטעמיה, דמפרש בפרק "הרי עלי עשור" (מנחות קטא, א) "הרי עלי
עולה על מנת שאקריבה בבית חורני" — יקריבה לבית המקדש, רבי שמעון אומר: אין
זה עולה, וטעמא — שלא התנבר כדרך
המתנברים. כדתנן בפרק "המנחות והנסכים" (שם קג, א): "הרי עלי מנחה להביא מן השעורין"
כו', רבי שמעון פוטר, שלא התנבר כדרך
המתנברים. ובהדיא תנא בתוספתא אחר דכא:
רבי שמעון מכשיר, שאין כיוצא בזה מתנבר.
אמר רבי שמעון: ומה אם אמר "הרי עלי עולה"
לשוחטה בעבר הירדן? שמה עולה היא?
והא לא אמר לשם חטאתי — אם לא אמר
"לשם חטאת", ואפילו אם אמר "הרי זו
חטאתי" — לא אמר כלום, כדאמרין בפרק
קמא דנדרים (ו, א).
אימר נדר בצניעא — ולעיל דלא חישינן
שמה יש לו זבח בתוך ביתו בצניעא.
דאית ליה קלא, שרגיל להודיע שלא יבואו ליד
מעילה.
לא שנו אלא שאין לו אשה — מזה שהקשה
בקנטרס: אי שאין לו אשה, למח לו
למתניה "זה הכללי" פשיטא, למאי נחוש לה?
יש לומר: "אין לו אשה" — היינו שאין אנו יודעין
אם יש לו אשה אם לאו. וכן "אין לו זבח"
לדעיל. אבל בידוע דאין לו לא איצטריך.
הדרן עלך הבל שוחטין

שהוא חוק המינין לעבודה זרה. יחקה את המינין — חזקת ידיהם בחוקותיהם,
"יחקה" לשון חוק. גמרא לכבואה — פרוצו של הנראה במים. עכו"ם — לא
מינבר בדו בבואה. והאמרת אין שוחטין לגומא — והדר תני: אבל עושה גומא כל
עיקר — ואפילו בבית, דמחיוז במינות. על דופני הספינה — ומדופני הספינה למים.
לנקר — לנקות. פקום — חריץ קטן. ובשוק
לא יעשה — שאין אדם חש לנקר את השוק.
בדיקה אחרי — שמה מין הוא לעבודה זרה,
ויבדלו מפתו ומיניו. משנה השוחט — חולין
בחזק. לשם עולה — דכיון דבאה בנדר
ובנדרה, הוראה אומר: עכשיו הוא מקדש
ושוחטה לעולה, וקדשים בחזק מותרים.
וגזר רבנן עליה פסול. וכן שלמים וכו'. אשם
תלוי — בא על ספק חיוב כרת, כגון שחי
תחיתות לפניו ואכל אחת מן, ובאר עדים
ואמר: אחת מהן של חלב היתה, ואין ידוע
איזה. אבל אשתו ואחותו עמו בבית, כסבור
שבא על אשתו, ונחלף ולא ידע למחר על
איזה מהם בא, שהיו שתיים במטה והוא לא
היה יודע — מבאי אשם תלוי, להניח מן
היסורין עד שיוודע לו, אם חטא ודאי — מבאי
חטאת. ובגמרא פריך: והא לאו נידר מביא
חטאת, והוראה יודע שאין דבריו כלום, שאין
שם אשם תלוי אלא אם כן היה מחוייב,
וההוא קלא אית ליה ופסח נמי בגמרא פריך.
ורבי שמעון מכשיר — לא חייל למראית
העין. אשם ודאי — אשם גולות, דהיינו
נשבע לשקר לכפרית ממון, אשם מעילה,
אשם שפחה חרופה. ועל שם שאשם תלוי בא
על ספקו קרי ליה "אשם ודאי". לשם
כבוד לשם מעשר — מידע ידעי דשקר הוא,
דכבוד מעשר מידע ידעי מקמי הכי, דלא
היהא שעתא לאו בני אפרושי נגדה, דבימי
השתא קמקדש ליה. זה הכלל — בגמרא
מפרש לאתויי מנא, דהא חשבינו לכולה.
גמרא בר נידר ונידב הוא — בתמיה. בכל
יום — שכל יום הוא עומד בספק חטאת,
ולבו נוקפו שמנא חטא. ומצינו שהשכיר
הכתוב אשם תלוי ליקרב וליאכל היכא
דהוחזק ספק חטא בעדים. והאי נמי, אנו סהדי
דכל יומא בספק חטא קאי. וימנא קביעא ליה
— בערב הפסח, הלכך מידע ידעי דדברי רוח
הו' יואביל והפשתו כל השנה — כל מות
השנה ראו להפרישו ולהניחו עד זמנו, הלכך
השתא נמי אמרי: השתא מפרש ליה,
וקשחית פסח בשאר ימות השנה. וקיימא לן
דשלמים הוא, ואמרי: קשחית שלמים בחזק
ואביל ליה. מידע ידעי — דמשקר, ולא נפק
חורבה מיניה. דרמי מידי אמונא — שיהא
נכסה בצמר או בטיט ולא חוו ליה, וסביר תם
הוא. לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת —
דלא אמרי אינשי: השתא מפרש לה, דהא חטאת לאו בנדר ובנדרה אית. והא לא חשו רבנן דלמא מאן דחזי סבר מחוייב חטאת הוא, דההוא קלא אית ליה, דמי שבת לידו
דבר עבירה בשוגג אינו מחפה עליה, כדי שיתבייש ומתכפר לו. אבל מחוייב חטאת — מאן דחזי סבר: לשם חטאת הוא מפרשיה עשוי. והוא לא קאמר לשם חטאתי —
דמשמע: שאני חייב, אלא: "לשם חטאת", דמשמע לשון נדר, ומידע ידעי דאין דבריו כלום. דבשלמא דבר הנדר נגיד איכא למימר: השתא מקבל לה עליה בשעת הפרשה,
ולא בעי למימר "לשם עולתי", אבל הכא, כל כמה דלא אמר "לשם חטאתי" לא משמע לשם אותה שאני מחוייב באומר לשם חטאתי — והדיכא דאינו מחוייב חטאת, אפילו
ואמר "לשם חטאתי" מידע ידעי דמשקר. שאין לו זבח — דליכא למימר: השתא עבד לה תמורה. דבמאי מימר לה? דהא ליכא למיגזר מאן דחזי סבר יש לו זבח אחר,
דההוא קלא אית ליה. אימר אמורי אמיר ביה — ומאן דחזי סבר: השתא מימר לה, בך אמירה דבשעת שחיטה. ואף על גב דלא מוקי לה בהדיא ובח — חיל עלה שם תמורה,
דתנן בתמורה (כז, א): "תחת חטאת, תחת עולה שחי" — דלדחי משמע שימירה וכו' — אלא "לשם תמורה",
דמשמע דבשמה בעלמא בעי לשוויי תמורה. ואיהו ליתא, אלא היכא דמימר לה בובת, דתנן בתמורה (כז, א): "תחת חטאת" "תחת עולה" — לא אמר כלום. לשם תמורת
זבחי — ואשמעינן מתניתין דהיכא דאין לו זבח — כשר, ולא חישינן דלמא מאן דחזי סבר דאית ליה. מאי טעמא? דאי הוה ליה — מידע הו' ידעי. עולת נזיר — דאי אמר:
"הריני שוחט לשם עולת נזיר" — פסולה. דמאן דחזי סבר: נדר הוא. והשתא קמפרש ושחית לה. ואף על גב דנזיר נידר ונידב הוא, דעל ידי נדר הוא בא, אי לא הוה תני "זה
הכלל" לאתויי — לא שמעינן ליה מעולה דרישא. דמהו דתיבא — ליכא למיחש לחורבה, דמידע ידעי דהא לא נדר. קא משמע לן — דמימר אמרי: דלמא נדר בצניעא זה
שלמים וים, שהוא סתם נזירות, ובשלמים וים לא מינברא מילתיה לשכניו. לאתויי עולת יולדת — שאם אמר "לשם עולת יולדת" בפירוש — כשרה. דמידע ידעי דהשתא
לא נדר לה. ומכמרשם בשאין לו אשה. מהו דתיבא — כלומר: ואיצטריך רבי אלעזר לאשמעינן דכי יש לו אשה — פסולה, אף על גב דאמר רבי אלעזר דלמידי דהי' תמורה.

קדשים שנשחטו מחוץ לעזרה: השוחט חולין מחוץ לעזרה לשם
עולה, או לשם זבחים - שלמים, או לשם אשם תלוי, או לשם פסח,
או לשם תודה, שחיטתו פסולה, משום שקרבנות אלו באים בגדר
או בגדרה, והרואה אותו שוחט לשם אלו, סובר שעבשיו הוא
מקדשו ושוחט לעולה או לשלמים, ויאמר שקדשים שנשחטו
בחוץ מותרים באכילה, ורבי שמעון מביא, שלא חושש למראית
עין. שנים או חזין בסבין, ושוטחין יחד, אחד שוחט לשם אחד בכל
אלו השנים לעיל, דהיינו עולה או שלמים וכו', ואחד שוחט
לשם דבר בשר, שחיטתו פסולה, מחמת זה ששחט לשם עולה או
שלמים.
אבל השוחט חולין לשם חטאת, או לשם אשם ודאי, או לשם בבור,
או לשם מעשר בהמה, או לשם תמורה, שחיטתו בשרה, שהרואה
אותו שוחט לשם דברים אלו, לא יטעה לחשוב שהוא מקדישם
עכשיו ושוחט קדשים בחוץ, כיון שכל דברים אלו אינם באים
בגדר ובגדרה, וממילא ודאי שדבריו שקר הם.
זה הכלל, כל דבר שנידב ונידב - כל קרבן שבא בגדר או בגדרה,
השוחט חולין לשמו, שחיטתו פסולה ואסור לאכול ממנו, שיתעו
לחשוב שעבשיו מקדשו ושוחטו בחוץ ויאמרו שקדשים שנשחטו
בחוץ מותרים באכילה, ושאנינו נידב ונידב, השוחט לשמו בשר, כיון
שידעו שדבריו שקר הם היות ואינו יכול להקדישם.

גמרא

שנינו במשנה: השוחט לשם עולה, לשם זבחים, לשם אשם תלוי,
לשם פסח, לשם תודה, שחיטתו פסולה. הגמרא מקשה על מה
שנינו במשנתנו שהשוחט לשם אשם תלוי ופסח שחיטתו
פסולה: אשם תלוי שבא על ספק חיוב כרת, בר נידב ונידב הוא,
הרי הוא בא בחובה, ואם כן מדוע השוחט לשם אשם תלוי
שחיטתו פסולה. מתרצת הגמרא: אמר רבי יוחנן, הא מני, רבי
אלעזר היא, דאמר (פיריות בכה) מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום,
היות ובכל יום הוא בספק אולי חטא. ולדעתו אם שחט חולין
לשם אשם תלוי שחיטתו פסולה, כיון שהוא בא בגדרה ויאמרו
שעבשיו הקדישו ושחט קדשים בחוץ.
הגמרא מקשה עוד: וכי קרבן פסח בר נידב ונידב הוא, והלא זמנא
קביצא ליה - והרי יש זמן קבוע להקרבנה, בערב פסח, ולא יטעו
לחשוב שמקדישו כעת, ואם כן מדוע השוחט חולין לשם פסח
שחיטתו פסולה. מתרצת הגמרא: אמר רבי אשיאי, שאני ו-שונה
קרבן פסח, הואיל והפרשתו כל השנה בזה - אפשר להפרישו
בכל יום ולהשאירו עד ערב פסח, ואם כן יאמרו שעבשיו הפרישו
לקרבן פסח ושוחטו, והשוחט פסח בשאר ימות השנה הוא
שלמים, ויאמרו ששחט קדשים בחוץ ואכלו, לכן שחיטתו פסולה.
הגמרא מביאה מחלוקת האם גם כששוחט בעלי מומין לשם קרבן
שחיטתו פסולה: אמר רבי ינאי, לא שנו - לא נשנה במשנה
שהשוחט לשם קרבן הנידב ונידב שחיטתו פסולה, אלא כששוחט
תמימים, כי אז יאמרו שעבשיו מקדישו ושוחטו, אכל אם שוחט
בעלי מומין שחיטתו כשירה, משום שמידע ידע - ברור וידוע
לכולם שמשקר ולא הקדישו לשם קרבן. ורבי יוחנן אמר, אפילו
בעלי מומין נמי, גם כן שחיטתו פסולה משום שזמנן דמי ליה מידי
אמריא ולא ידע - לעצמם מכוסה המום בצמר או בטט ולא יראו
את המום ויחשבו שהוא תם ויאמרו שהקדישו עכשיו.
שנינו במשנה: השוחט לשם חטאת, שחיטתו כשירה. אמר רבי
יוחנן, לא שנו - לא נשנה דין זה במשנה ששחיטתו כשירה, אלא
באופן שהשוחט אינו מחוייב חטאת, שאז לא יטעו לחשוב
שעבשיו הוא מקדישו לחטאת, כי אם אינו חייב חטאת אינו יכול
להביא חטאת בגדרה, אכל אם הוא מחוייב חטאת, אימא - יאמרו
הרואים אותו שוחט, שלשום חטאת הוא עושה, ועבשיו הוא

יחקה את הצדקים - כדי שלא יחזק ידיהם של המינים על ידי
שנוהג בחוקותיהם.

גמרא

שנינו במשנה, אין שוחטין לא לתוד וכו' ימים ולא לתוך נהרות
ולא לתוך כלים אבל שוחט הוא לתוך עוגה של מים. הגמרא
מקשה על דברי המשנה שמתיירה לשחוט לתוך עוגה של מים:
מאי שניא לתוד ימים דלא - מה הטעם שאסור לשחוט לתוך ימים,
דאמרי לשרא דמא קא שחיט - כיון שיאמרו ששוחט לשרו של
ים, אם כן כששוחט לתוד עוגה של מים, נמי אמרי לבבואה קא
שחיט - גם יאמרו ששוחט לפרצופו המשתקף במים. מתרצת
הגמרא: אמר רבא, מה שהתיירה המשנה לשחוט לתוך עוגה של
מים, בעבורים שנו - מדובר במים עכורים שאז אין פרצופו
משתקף ולכן מותר, אבל כשפרצופו משתקף במים, גם לתוך
עוגה של מים אסור לשחוט.
שנינו במשנה, אין שוחטין לגומא וכו' כל עיקר, אבל עושה גומא
בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה, ובשוק לא יעשה כן.
הגמרא מקשה שיש סתיירה בדברי המשנה: היאך שנינו בסוף
דברי המשנה שמותר לעשות גומא בתוך ביתו שהדם יכנס
לתוכה, והא אמרת - והרי אמר התנא בתחילת דבריו, שאין
שוחטין לגומא כלל, ומשמע שאף בתוך ביתו אסור. מתרץ אביי:
אמר אביי, רישא - תחילת המשנה שכתוב אין שוחטין לגומא כל
עיקר, מדובר בגומא שנמצאת בשוק, ואז אסור, אבל בהמשך
המשנה שכתוב 'אבל עושה גומא בתוך ביתו', מדובר בגומא
שנמצאת בבית שמותר לשחוט לתוכה היות והרואים יאמרו
שעושה כן בשביל שביתו יהיה נקי.
רבא מקשה על אביי, אמר ליה רבא, והא מדקתני סיפא, ויבשוק
לא יעשה כן, מכלל - מוכח, דרישא לאו בשוק עסקינן - שברישא
שכתוב 'אין שוחטין לגומא כל עיקר', אין מדובר כששוחט לתוך
גומא בשוק דווקא, ואף על פי כן כתוב שאסור לשחוט לתוך
הגומא. לכן מתרץ באופן אחר: אלא אמר רבא, הדין קאמר, אין
שוחטין לגומא כל עיקר, ואפילו בבית, כיון שנראה שנוהג במנהג
הצדוקים, והרופה לנפח ו-לנקות את הצר, ביצד הוא עושה כדי
שלא תתלכלך מהדם, עושה מקום דהיינו חריץ קטן בקרקע חוץ
לגומא, ושוחט שם, ודם שותת ויורד לגומא דרך החריץ שעשה,
וזה מותר, משום שידועים שעושה כן בשביל שחצירו תהיה נקייה
ובשוק לא יעשה כן, שלא יחקה את הצדוקים, שהרי לא יאמרו
שעושה כן משום נקיון, משום שאדם אינו חושש לנקיון השוק.
הגמרא מביאה ראייה לרבא: תנא פותיה ו-כמותו דרבא, היה
מהלך בספינה, ואין לו מקום בספינה לשחוט בו מבלי שתתלכלך
הספינה, מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט, ודם שותת ויורד על ידיו
הספינה, ומדופני הספינה למים, ואין זה כשוחט לתוך ימים, משום
שעושה כן שלא תתלכלך ספינתו. הברייתא מביאה דין נוסף, ואין
שוחט לגומא כל עיקר, והרופה לנפח הצר ביצד הוא עושה, עושה
מקום חוץ לגומא ושוחט שם, ודם שותת ויורד לגומא, ובשוק לא
יעשה כן, משום שנאמר (ויקרא יא) ויבשוקיהם לא תלבשו, שאסור
לעשות כחוקות הגוים, ואם עשה כן, ושחט לתוך הגומא צריך
דייקא אחרי, שהוא מין הוא שעובר עבודה זרה, ואסור לאכול
מפיתו ומיינו. ומוכח כדעת רבא שאפילו בבית אסור לשחוט
לגומא, ורק יכול לעשות חריץ חוץ לגומא ולשחוט שם.

משנה

המשנה מבארת דין השוחט חולין לשם קרבן, שמשום מראית עין
פסלו את שחיטתו במקום שיש לחשוש שילמדו ממנו להתייר

המשנה מביאה כלל בהלכות טריפות שממנו נלמד לרבות שאר מיני טריפות שלא נמנו במשנה: זה הכלל, כל בהמה שלקתה במכה שאין בהמה אחרת הלוקיה במכה כמותה חיה - ראויה להמשיך ולחיות, הרי היא טריפה.

גמרא

הגמרא מביאה מ"מרא שעוסקת ביסוד דין טריפה: אמר רבי שמעון בן לקיש, רמז לטריפה מן התורה מנין - היכן מרומז בתורה איסור טריפה.

תמזה הגמרא על שאלתו: וכי דבר זה צריך לברר מנין, והלא מפורש הוא בתורה, שנאמר (שמות כב ל) 'ובשר בשרה טריפה לא תאכלו', הרי שאסרה התורה לאכול טריפה.

מפרשת הגמרא את דברי רבי שמעון בן לקיש באופן אחר: אלא כך היא כוונת שאלתו של רבי שמעון, רמז לטריפה שאינה חיה מן התורה מנין, כלומר הלא מה שאסרה תורה טריפה הוא משום שאינה ראויה לחיות, וזאת מבואר לנו בדברי המשנה, דקתני סיפא זה הכלל, כל בהמה שאין כמותה חיה היא טריפה, מכלל דברי המשנה נשמע דמריפה אינה חיה, ועל כך מברר רבי שמעון בן לקיש, מנין לו - היכן נרמז דבר זה בתורה.

משיב רבי שמעון בן לקיש: דקתני בפרשה העוסקת במיני הבהמות הטהורות והטמאות (ויקרא יא ב) 'וזאת החיה אשר תאכלו', ודרשו חכמים מלשון 'זוהיה' שזאת הבהמה צריכה להיות 'חיה' כלומר עם חיות, שתהא ראויה לחיות, וכך יש לדרוש, בהמה שהיא חיה, שראויה לחיות, אכול, אבל בהמה שאינה חיה, לא תיכול, ומכלל זה יש לשמוע דמריפה שאסרה תורה לאכול הרי זה משום שהיא לא חיה, הרי שטריפה אינה חיה.

עד כה למדנו מקור מן התורה לתנא של משנתנו הסובר שטריפה אינה חיה, עתה מביאה הגמרא דעה החולקת וסוברת, שטריפה יכולה לחיות כמה שנים ואף על פי כן אסרתה תורה, ומביאה לכך מקור בתורה. שואלת הגמרא: ולמאן דאמר טריפה חיה, מנין ליה שטריפה יכולה לחיות. משיבה הגמרא: נפקא ליה - למדו דבר זה כמה שנאמר בפסוק (ויקרא יא ב) 'וזאת החיה אשר תאכלו', שמלשון 'זאת' משמע שבא למעט בהמה אחרת, וכך יש לדרוש, שדווקא זאת החיה, כלומר סתם בהמה שראויה לחיות, אכול, אבל חיה אחרת - בהמה אחרת שראויה לחיות, לא תיכול, אף על פי שראויה לחיות וכגון מיני טריפה, ומכלל זה יש לשמוע דמריפה חיה.

שואלת הגמרא: ואיך - הדעה הסוברת שטריפה אינה חיה ולא דרשו זאת למיעוט, האי 'זאת' מאי עביד ליה - מה דורש ממה שנאמר בפסוק 'זאת'. משיבה הגמרא: מיבעי ליה - נצרך לו פסוק זה לדרוש כדתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל, נאמר בפסוק 'וזאת החיה אשר תאכלו', מלמד שתפס הקדוש ברוך הוא מכל מין ומין של כל סוגי הבהמות והחיות, והרואה לו למשה, ואמר לו, זאת אכול, וזאת לא תיכול, כדי שיראה משה לבני ישראל את הבהמות והחיות מה הם המותרות באכילה ומה הם האסורות באכילה.

שואלת הגמרא: ואיך - הדעה הסוברת ללמוד מ'זאת' שטריפה חיה, נמי מבעי ליה - הלא אף לדעתם פסוק זה נצרך לדבתנא דבי רבי ישמעאל, ואם כן אין הפסוק מיותר ללמוד שטריפה חיה, ומנין לו שטריפה חיה.

חוזרת בה הגמרא מן הלימוד שדרשו מ'זאת' שטריפה חיה, ומביאה מקור אחר: אין הכי נמי, אף הסובר שטריפה חיה דורש מפסוק זה בדרשת רבי ישמעאל, אלא שאם כך, יש לחזור ולברר, מריפה שהיא מנין ליה - מהיכן למדו דבר זה. משיבה על כך

מתרצת הגמרא: יש חידוש בכך שאם יש לו אשה ששחיתו פסולת, מהו דתניא - הייתי אומר, אם איתא דילדה קלא הוה ליה - אם היתה אשתו יולדת, הרי היה יוצא לזה קול, ואם לא יצא קול ודאי שלא ילדה, ואין בדבריו שאומר לשם עולת אשתי כלום, ושחיתו כשרה, קא משמע לן - משמענו רבי אלעזר שאין הדבר כן, אלא אימר אפולי אפולי - אנשים יאמרו שאף על פי שלא שמעו שאשתו ילדה, מכל מקום שמא אשתו הפילה, ולכן לא שמעו על כך כיון שאין לזה קול, ויסברו שעבשיו הוא מביא עולת יולדת לאשתו, ולכן שחיתו פסולת.

הדרן עלך השוחט

פרק שלישי - אלו טריפות

משנה

המשנה מונה את שמונה עשרה מיני הטריות. אלו הם מיני המריפות ששייכות בקהה, נקבות הוושט - שנעשה נקב אפילו במשהו בוושט. ופסוקת הנקרת - שנחתך רובו של קנה הנשימה לרוחבו. ניקב קרום של מוח - שבין המוח לגולגולת יש קרום וניקב במשהו. ניקב חלב עד לבית חללו שהם חדרי חלב. נשברה השדרה שהם החוליות לאורך גב הבהמה, ונפסק החוט שלה - חוט השדרה, שהוא כמין חוט לבן העובר בתוך חוליות השדרה, וקרום דק מקיף חוט זה, ואם נקרע רובו, הרי היא טריפה. נטל הקבר ולא נשתיר הימנו כלום. הריאה שניקבה או שחשקה - שנחתך אחד מחמשת אונות הריאה. רבי שמעון אומר, אין נקב בריאה גורם טריפות אלא עד שתיניקב מחצית החיצוני של הריאה עד לבית הפספגות, שהם העורקים המובילים את האויר לכל אונות הריאה. ניקבה הקבת. ניקבה המרה. ניקבו הדקין - בני המעינים. הקרס הפנימית שניקבה אפילו במשהו, או שנקרע רוב הכרס החיצונית. רבי יהודה אומר, יש לחלק בקריעת הכרס החיצונית בין בהמה גדולה כעין שור לבין בהמה קטנה כעין עגל, בבהמה הגדולה, אם נקרעה בכרס החיצונית קטנה, יש בכך בכדי להטריפה, ובבהמה הקטנה, רק נקרע רובת של הכרס הרי היא טריפה. הקסם וביט הפספגות שניקבו עד שנראה הנקב לחוץ, ובהמה שנקלה מן הנג, אפילו שאין נראה בה שבר בעצמותיה, אם לא נשתהה מעת לעת אלא שחטה מיד, הרי היא טריפה, משום שחוששים שנתרסקו אבריה. וכן בהמה שנשתקרו רוב צלעותיה אפילו שלא נפלה. ודיוסת הואב - בהמה שנדרסה על ידי זאב שהכה בה בציפורניו והטיל בה ארס, בין בבהמה דקה ככבש ועז, ובין בגסה כשור, יש כח בארס של זאב לשורפה ועל ידי זה נעשית טריפה. רבי יהודה אומר, דיוסת הואב אינה אלא קבהמה דקה, משום שיש בכח הארס לשורפה, אבל בבהמה גסה אינה טריפה, משום שאין בכח הארס לשורפה. ודיוסת ארי, אפילו בקבהמה נפה יש כח בארס שלו לשורפה.

אגב ששנה רבי יהודה חילוק בין בהמה דקה לגסה לגבי בהמות, שנה חילוק זה גם לגבי דין דרוסה בעופות: דיוסת הנץ - עוף שנדרס והוכה על ידי עוף וקטן או דק הדורס בציפורניו, כגון נץ, הרי הוא טריפה בעוף דק - כאשר היה הנדרס אחד ממיני עוף הדק, כצפרים ויונים, משום שיש בכח הארס לשורפם. אבל בעוף הגס כאווים ותרנגולים, אין בכח הארס של נץ לשורפם וכשרים. ודיוסת הנגם - עוף דורס גדול שהכה בציפורניו, אפילו בעוף הנגם שנדרס על ידו, נעשה טריפה, שיש בכח הארס שלו לשורפו.

אלו טרפות - אי גרסין "אלו" - ניהא. ואי גרסין "ואלו" יש לפרש דקאי אפלוגא דרבי ישבב ורבי עקיבא וחולין לבא, והודה לו רבי עקיבא דנבלה. או קאי אכל הני "שחיטתו פסולה" דלעיל, דהוה פסול שאיירע בשחיטה דהוי נבלה, וקאמר הבא, ואלו הן טרפות. **ניקב** הלב לבית חללו - בשאר נקובי לא איצטרך למיתני "לבית חללו", שכן דקין ופשיטא שאין נקב חשוב בהם כלל אם לא ניקב לבית חללו. אבל לב שהוא עב, סלקא דעתך שאם ניקב בעומק שהוא חשוב נקב, וניטל הלב והריאה והדקין לא איצטרך למיתני, דבכלל נקובים הוא. דאף על גב דבטחול אמר בגמרא (חולין נהא) דניטל כשר ניקב טרפה, בכל הני נקובים דתנא פשיטא דכל שכן ניטל. וניקבה המרה נמי נראה דכל שכן ניטל דטרפה.

ומכל מקום ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום איצטרך, דאפשר להיות דניטל כל הכבד ולא המרה, שניטל כל בשר הכבד ונשאר המרה בדוקה בגידי הכבד והסמפנות. והא דתנן (חולין נדא) גבי ואלו כשרות: ניקב הלב ולא לבית חללו - צריך לומר דבהכא לא הוה שמענין, דהוה אמנא: הוה הדין סמוך לבית חללו, דסופו לעקב עד בית החלל, והא דקתני: ניקבה המרה כשרה - היינו משום דבעי למיתני: נסדקה ונשברה השררה ולא נפסק החוט שלה, איצטרך, דאי מהכא הוה אמנא או הא וא הא.

אי נמי, הוה אמנא דבעיא חרתי, קאי אשמעך לן דבחוט תלי מילתא. וניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כות פריך בגמרא (חולין מוהא) רישא לסיפא. או שחסרה - מפרש בגמרא (מחבב) או שחסרה מבפנים, ולמאן דאמר חסרון מבפנים לא שמה חסרון מפרש: ניקבה - לרבנן, או שחסרה - לרבי שמעון, דאמר: עד שתינקב לבית הסמפנות, ובחסרון כל שהוא מודה. **דרוסת** הגז - גבי טרפות עוף הוה שייך למיתני, אלא משום רבי יודנה תנא ליה הכא. **דרוסת** הגז - גרסין בתוספתא (פרק שלישין ובערך וערך גז וז' וכן יסד הפייט בסליחות: "וחולת ישראל מדרס הגז וגז אפרוחים קרדצים", וטעמא לא משום דסופו לניקב, דאם כן בכלל נקובה היא, ומהאי טעמא לא תני בביתנין דמאי לדיותא ודמאי לבישרא. אלא טעמא דדרוסה - שהאיר שחך וסופה למות. **זאת** החיה מלמד שתפס חיה ברוך הוא כל מין ומין והראה למשה - והא דלא חשיב ליה ביהקומץ רבה" (מנחות כטא) גבי שלשה דברים שנתקשה משה: מנורה ראש חדש ושרצים, ולא חשיב נמי הא דאמר במדרש: כמין משבעה, ולא חזקא הקדוש ברוך הוא למשה, דכתיב "זה יתנו" - שמו לא חשיב אלא מיד דנתקשה, אבל הני, אף על פי שדראוהו לא נתקשה בהן, אלא שתמנה על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו, דראוהו הקדוש ברוך הוא להבחין היטב ולהודיע לישראל, וכן הכא, להראות ללשון איזו היא אסורה ואיזו היא מותרת.

והא

מהו דתימא אם איתא דילדה קלא הוה ליה - ומידע ידעי דמשקר. קא משמע לן - רבי אלעזר דאימר אפולי אפיל. לישנא אחרין: הא דרבי אלעזר ורבי אבדו לא גרסין, והכי גרסין: לאתויי עולת יולדת, מהו דתימא אימא ילודי יליד, קא משמע לן דאם איתא דאוליד קלא אית לה, ובשיש לו אשה מתוקמא מתניתין, ואיצטרך לתנא למתניה ביה הכלל, דמהו דתימא: נידוש לה למאן דהוי, סבר ביציעא אוליד, קא משמע לן, זה שמעתי, ועיקר הוא, חדא - דהא לא אמרו והאי "מהו דתימא" בכל הך שמעתתא דאמורא, דלא שאנו" דלעיל - אמנתין ד"זה הכלל" קמא אמרו: מהו דתימא, ואורא דגמרא לומר "מהו דתימא" אבאל דמתניתין, ועוד, בשאין לו אשה למא ליה למתניה "זה הכלל" לאתויי פשיטא, למאי נידוש לה.

מהו דתימא: אם איתא דילדה - קלא הוה ליה, קא משמע לן, אימר אפולי אפיל.

הדרן עלך השוחט

אלו טרפות בבהמה: נקבת הנושם, ופסוקת הנהרגת. ניקב קרום של מוח, ניקב הלב לבית חללו, נשברה השררה ונפסק החוט שלה, ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום. הריאה שניקבה או שחשרה, רבי שמעון אומר: עד שתינקב לבית הסמפנות. ניקבה חשכה, ניקבה המרה, ניקבו הדקין. הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה; רבי יהודה אומר: הנוזלה טפה והקטנה ברוכה. המסס ובית הפוסות שניקבו לחוץ, נפלה מן הגז. נשתברו רוב צלעותיה, ודרוסת הואב; רבי יהודה אומר: דרוסת הואב בדרקה, ודרוסת ארי בנפה, דרוסת הגז בעוף הדק, ודרוסת הגס בעוף הגס. זה הכלל: כל שאין כמותו חיה - טרפה. גמרא אמר רבי שמעון בן לקיש: רמז לטרפה מן התורה מניין? - מניין? "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו!" אלא, רמז לטרפה שאינה חיה מן התורה מנין, דקתני סיפא, זה הכלל: כל שאין כמותו חיה טרפה - מכלל דטרפה אינה חיה, מנא לן? דכתיב: "וזאת החיה אשר תאכלו" - חיה אכול, שאינה חיה לא תיכול, מכלל דטרפה לא חיה. ולמאן דאמר טרפה חיה מנא ליה? - נפקא ליה מ"וזאת החיה אשר תאכלו" - זאת החיה אכול, חיה אחרת לא תיכול, מכלל דטרפה חיה, ואידך, האי "זאת" מאי עביד ליה? - מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל: "זאת החיה אשר תאכלו" - מלמד שתפס הקדוש ברוך הוא מכל מין ומין והראה לו למשה, ואמר לו: זאת אכול וזאת לא תיכול. ואידך נמי, מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל: אין הכי נמי. - אלא טרפה חיה מנא ליה? - נפקא ליה מאידך תנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל: "בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל" - אלו שמונה עשרה טרפות שנאמרו למשה מסיני. ותו ליכא? והא איכא בסג' ושב שמעתתא!

הדרן עלך השוחט

משנהאלו טרפות - כל נקב במשחו. פסוקה - לרחבה ברובה. לבית חללו - ואם לא הגיע לחלל קתני סיפא (חולין נדא) דכשרה, נשברה השררה ונפסק החוט - חדא היא, וטרפות ידיה משום חוט הוא. ונשברה השררה דקתני - אורחא דמילתא נקט, דפסיקת החוט על ידי שבירת שדרה היא, או שחסרה - בגמרא פריך (חולין מזב) היינו נקב. סמפנות - נקובות קטנות המתפשטות בתוך הריאה שהם נובע בה כחחותכים אותה. הכרס הפנימית - בגמרא (חולין נב) מפרש. שניקבה - במשחו. רוב החיצונה - בגמרא (חולין נב) מפרש. נידול וקטנה - לא גסה ודקה קאמר, אלא על (שורן) קטן ושור גדול, אף נקב טפח בשור אף על גב דלא חיה רובא. המסס - ציפורי"ל. ובית הכוסות - סוף הכרס שקרוי ציפורי"ל עשר כבוע וקרוי בית הכוסות והמסס מחובר בה וסביב סביב לחיבורם כשאתה מבידילן יש דופן לזה ודופן לזה, ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה. והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס, וממהמסס לקבה, ומלקבה לדקין שניקבו לחוץ - שהנקב נראה מבחוץ, וכגון שניקבו אז או זה שלא במקום חיבורן, לאפוקי שניקבו במקום חיבורן בשתי דופנותיהן, והנקב חולץ מחלול של זה לחלול של זה. נפלה מן הגז - ונחשה מיד - טרפה. אף על פי שאין שבר נראה בה, חוששין שנתרסקו ונתפרקו אבריה. ואין טעם בטרפות, שהלכה למשה מסיני הן, ובגמרא (חולין נאב) אמר שאם שהתה מעת לעת ושוחטה - כשרה, ואף על פי שלא עמדה, נשתברו רוב צלעותיה - בלא שום נפילה - טרפה. ובגמרא (חולין נבא) מפרש מאי רוב. דרוסת הואב - שהכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה. בדקה, אבל בגסה - לא אלים וזהירה למיקליה. ודרוסת ארי בגסה - וכל שכן בדרקה. ותנא קמא סבר: אלים וזהירה דזאב למקליה נמי לגסה. הגז - אשפורי"ל. בעוף הדק - צפרים ויונים. ודרוסת הגס - אלוטט"ר. בעוף הגס - אוזות ותרגולים. זה הכלל - בגמרא (חולין נדא) מפרש לאתויי מאי. כל שאין כמותו חיה - שלקחה מבה שאין בהמה לקיה דוגמתה ראייה לחיות. **גמרא** ובשר בשדה טרפה - ואף על גב דילפינן מיניה (גמרא מכות יא), בשר קדשים שיצא חוץ ממחיצתו, מכל מקום "טרפה" משמע טרפה ממש. אלא - מנין לטרפה שאין סופה לחיות. לפרושי מתניתין דקתני: כל שאין כמותו חיה טרפה, אלמא טרפה אינה חיה. זאת החיה - קרי ביה: זאת חיה. ולמאן דאמר טרפה חיה - לקמן בפרקין (חולין נובא) אמרו לו: והלא הרבה מתקיימות שתיים ושלוש שנים. **זאת החיה** - "זאת" מיעוטא הוא, והכי משמע: זאת - סתם בהמות שזן חיות אכול. חיה אחרת - כגון טרפה, דאף על פי שהיא חיה - לא תאכל. ובין החיה אשר לא תאכל - אף על פי שהיא - לא תאכל. שמונה עשרה טרפות - לאו מקרא קמישתמע, אלא הלכה למשה מסיני הן. ותו ליכא - אלא שמונה עשר. בשלמא

והא איבא בהמה שנחתכו רגליה — תימה. דלא פריך מניטל צומת הגידים. דתניא בחריא בפרק "בהמה המקשה" (חולין ע"א). דטרפה ויש לומר דהוי בכלל בהמה שנחתכו רגליה.

ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה — מסיפא דייק רב יהודה, דקתני גבי גולגולת: כמה חסרון בגולגולת? בית שמאי

אומרים: כבלא מוקד, ובית הלל אומרים: כדי שינטל מן החי וימות. אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון. ולהכי חשיב דרב יהודה בהדי משניות — משום דמתניתין דייק, ולא חשיב לה בהדי שמעתא כדחשיב מלתא דרב עורא אף על גב דאמתניתין אתמר. ואם תאמר, אמאי לא פריך נמי? והא איבא גולגולת, כיון דרב יהודה אבולתו קאי? ואומר רבינו תם, דרב יהודה לא קאי אנולגולת. דסלקא דעתך דחסרון גולגולת הוי עם הקרום, ובהמה מיטרפא בנקבת הקרום לחודה, אבל אדם דאית ליה מולא בעי חסרון גולגולת עם נקבת הקרום. והא דאמר בעירובין (ז"ו.) דחשיב תרי צומרי דסחרי אהדי כון שדרה וגולגולת — אגב שדרה נקט גולגולת. אי נמי, לענין טרפות אדם קאי "וכן לטרפה" נמי אנולגולת. דמשכחת ביה חומרא וקולא. חומרא — לענין הורג את הפשוט, וקולא — לענין פירון בבור אם נטרף תוך שלשים שאין הבקן צריך להחריק אם קבלו, ולענין עשה חבירו טרפה. ומיהו קשה: דבסמך גבי האי דאמר רבי יוסי בריה יהודה נקבה המרה טרפה, דמקשו ליה רבנן מאיב, משמע דאין בהמה מיטרפא בכך, כמו בן אדם. ועוד לקמן (חולין מז"ב.) גבי אדומה וירוקה כשרה מייחי מדריב נתן שבאת לפנוי אשה שמלה את בנה כו', אלמא מאי דהיי באדם חיי נמי בבמה? והיי נראה לפרש, דחסרון הגולגולת — בלא הקרום, וטרפה — לפי שסוף הקרום ליפסק. ולהכי לא פריך הכא מגולגולת, דהא קתני לה: ניקב הקרום של מוח. אבל אי אפשר לפרש כן, שהי שני אדם ודבר שניטל מגולגולת שלם יותר ממלא מקדן ועדיין חיים. ונראה, דחסרון הגולגולת דהוי עם נקבת קרום העלין, דסוף תתאה ליפסק. אבל בלא חסרון עצם, אם ניקב קרום העלין — אין סוף תתאה ליפסק. וכן בבמה איבא למאן דאמר (חולין מה"א.) תתאה

מני. ואפילו למאן דאמר: קרמא עילאא אף על גב דלא איניקב תתאה טרפה — יש לחלק בין אדם לבהמה. ולא מטעם רבינו תם, אלא משום דבאדם הקרום התחתון קשה חזק יותר מבמה, ומשום הכי בעי חסרון עצם עם נקבת העלין, ובבהמה התחתון רך, ואין צריך חסרון עצם עם העלין. אבל בדבר שהוא בזה ובזה — אין לחלק ביניהן כלל. **אפ"כ** חזא ועייל חזא — ולמאן דאמר חסרון מבפנים לא שמיא חסרון, וחסרון דמתניתין — לריב שמעון, דלרבנן צריך בכלל חסרון וחולין מז"ב. צריך לומר דהך סוגיא כריב שמעון, דלרבנן ליכא אלא שבע עשרה. **סימנ"י** שנדלדלו ברובן טרפה — פירש רבינו תנאל, דלמאי דמסיק לקמן (חולין מה"א.) ומוקי לה באפירוק אפירוקי, נדלדלו היינו שנפרדו זה מזה. **אמר** שמואל נעקרה צלע מעיקרה טרפה — לקמן (חולין נ"א.) פליג עליה בר זכאי ואמר: נעקרו — ברוב בצר אחז, ונשתבר — ברוב שני צדין. והכא נקט טפי מליהיה דשמואל משום איני דקאמר, גולגולת שנחבשה ובשר החופה את רוב הכסר. ואם תאמר, לריב יוחנן דאמר התם: בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדין — חסר להו משמונה עשרה טרפות, דליכא למחשבינהו בתריה, כיון דבהו צריך רוב שני צדין? ויש לומר: דמכל מקום תרתי ניזו, שזו עקורה וזו נטולה.

הנך

מכות רבות ולא נפחתה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחבסה — טרפה. *דמניצ"ר בלעו. ובשר החופה את רוב הכסר — זהו קרום עם שחוקין *טנפניא כשפותחין את הבהמה וחותרין את הבשר לאורך הבהמה והוא נראה. והאי דקרי ליה חופה את רוב הכסר ולא קרי ליה חופה את הכסר — מפני שמיעוט הכסר נחבא בתוך צלעות החזה והסחוס, ורובו מכוסה בבשר. כרס — *פנצ"א לכהה, כלא בית הכסות והמסס. ואם נקער רובו של בשר כנגד הכרס, אף על גבי דכי משערת להוואי קרע לגבי כוליה בשר הוי מיעוטא, שהרי אותו בשר מחזיק כל בני המעים והולך עד הירכים — לא משרעיין אלא במה שכנגד הכרס, ואם מיקער רובא דהווא — טרפה. ושמואל לא סבירא ליה כמאן דפריש לקמן (חולין נ"ב.) רוב החיצונה דמתניתין דהיינו בשר החופה את רוב הכרס, דאם לא יתא שמואל לאשמועינן, ואידו מפרש למתניתין לקמן במילתא אחריית. נקובי תמניא הוו — זהו חשבת להמסס וזהו הכסות בחד, ומדלית ליה למרה — אבתי פשו להו תמניא נקובי דמתניתין. פסוקי תריין — גרירת חוט. **דרב עיירא** — ניקב תחטול.

בשלמא לתנא דידן — אף על גב דלא תנא אלא שמונה עשרה, מכל מקום לא תנא מניינא, ואיכא למימר דתנא תנא. ודלא תנא אחיא ב"זה הכלל". **אלא לתנא דבי רבי ישמעאל** — דתנא מניינא, קשיא: והא איבא בסג"ר — סימן הוא, ומשנה וברייתא הן: בהמה שנחתכו רגליה — בפרק "בהמה המקשה" (חולין ע"ב.) כמה חסרון בשדרה באהלות ופרק שלישי משנה ב', גלולה בפרקין וחולין נ"א, וכן חרותא וסו'. ושב שמעתתא — שבע טרפות שמנו האמוראים ולא נשנו במשנה, והן היו מקובלים מרבין. האחרונים קרי רגלים ושלפנים מרבי ידים. ארכובה — *נייניל, מקום דבור השוק והירך שמפרקין אותה משם בשעת הפשטה. **רבי שמעון בן אלעזר** — בתוספתא ופרק שלישי קתני לה הכי: רבי שמעון בן אלעזר מבכיר מפני שיכולה ליכרות ולחיות. והכא נקט סיפא דמליה ולא נקט השתא רבי שמעון בן אלעזר מבכיר. ופרכינן: אף על גב דיכולה ליכרות ולחיות — קשיא היא, דאפילו הכי איבא למימר דאטרפה לא פליג רבי שמעון, דלמאן קא מוחבינן — אתנא דבי רבי ישמעאל דתנא מניינא, ואינו טרפה חיה

סבירא ליה, דקאמר "ובין חיה אשר לא תאכל", דקרי לה לטרפה חיה אלא הכי פריך: סבר לה כרבי שמעון דאמר כשרה חיה, כדקתני התם: רבי שמעון בן אלעזר מבכיר. כמה חסרון במשנה — שלא תטמא באהל, אלא במגע ובמשא כדן עצם כשעורה, דאלו שדרה שלמה וגולגולת שלמה ורוב מניינו ורוב בניינו, תנן באהלות (פרק שני משנה א.) דמטמאין באהל ואף על פי שאין עליהן בשר. **לטרפה** — לבית שמאי לא היא טרפה בבציר משתי חוליות, ולבית הלל בחוליא אחת מיטרפא. **חשיבניהו כחד** — דהא גבי הדיד סמכי, וכחד זמי. **והאיכא גלולה** — שניטל עורה והופשטה כולה, ואו מחמת שחין או מחמת מלאכה, דקתני מתניתין (חולין נ"א.) והכמים פוסלים. ומשני: סבר לה **כרבי מאיר** דמשני. **והאיכא חריותא** — דקתני מתניתין (שם) אלו כשרות: חרות בידי שמים, ותניא לקמן (חולין נ"ב.) כרבי אמר. וטריה

היא חרותא — כל שמקשה ריאה שלה ונתקשה בחריות של דקל, וזו קרום עם שחוקין שהבעיתה אדם בקולו. ופעמים שצומקת מקולות וברד, היא בידי שמים והדרא בריא, אבל בידי אדם תו לא הדרא בריא. **מרה מאן קתני לה** — דחשבה ניקבה המרה במניינא דשמונה עשרה טרפות במתניתין — יחידאה היא, ורבי יוסי בריה יהודה קתני לה לקמן בפרקין (חולין מג"א.) בשמעתין. ותנא דבי רבי ישמעאל לית ליה מרה, ואפיק מרה ועייל חרותא. **בוקא דמטמא** — קולית הירך. **דשף מדוכתיה** — שקפץ ממקומו, חור שבעצם אליה שהוא תחוב בו. ולקמן (חולין נ"ב.) מסיים: והוא דאיעבול ניבי. בוקא — כמו כובנא, עגול ראשו ותחוב בחור, כעלי זה התחוב בחור המכתשת. לקתה **בכוליא אחת** — וכל שכן בשתייהן. ולקמן (חולין נ"א.) מסיים בה: והוא דמטא לקותא למקום חריץ. **אבל ניקב טרפה** — ולקמן (חולין נ"ב.) מפרשי: ניקב בעלינו מקום שחיה עבה, אבל בקולשה כשרה. נדלדלו — נתלשו בכמה מקומות ומחבורין כאן מעט וכאן מעט. נעקרה **צלע** — אף על גב דתנן במתניתין: שנשתברו רוב צלעותיה, דוקא שנשתברו — התם בעינן רובא, אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה דהוי חצי חוליתיה כדמפרש לקמן (חולין נ"א.) טרפה. וגולגולת שנחבסה — שהחוכה *דמניצ"ר בלעו. ובשר החופה את רוב הכסר — זהו קרום עם שחוקין והאי דקרי ליה חופה את רוב הכסר ולא קרי ליה חופה את הכסר — מפני שמיעוט הכסר נחבא בתוך צלעות החזה והסחוס, ורובו מכוסה בבשר. כרס — *פנצ"א לכהה, כלא בית הכסות והמסס. ואם נקער רובו של בשר כנגד הכרס, אף על גבי דכי משערת להוואי קרע לגבי כוליה בשר הוי מיעוטא, שהרי אותו בשר מחזיק כל בני המעים והולך עד הירכים — לא משרעיין אלא במה שכנגד הכרס, ואם מיקער רובא דהווא — טרפה. ושמואל לא סבירא ליה כמאן דפריש לקמן (חולין נ"ב.) רוב החיצונה דמתניתין דהיינו בשר החופה את רוב הכרס, דאם לא יתא שמואל לאשמועינן, ואידו מפרש למתניתין לקמן במילתא אחריית. נקובי תמניא הוו — זהו חשבת להמסס וזהו הכסות בחד, ומדלית ליה למרה — אבתי פשו להו תמניא נקובי דמתניתין. פסוקי תריין — גרירת חוט. **דרב עיירא** — ניקב תחטול.

והמסס או בית הכסות) והכנס אחד אחר במקומו היינו חסרון
בשדרה, ונמצא שאין במנין הטריפות אלא שמונה עשרה.
עוד מקשה הגמרא: והאיכא גלוייה - בהמה שניטל עורה ונתקלף
כולו בעודה בחיים, מומת שחין או מלאכה, ששינוי במשנה (נד.)
שהיא טרפה. מתרצת הגמרא: תנא דבי רבי ישמעאל קבר לה
ברבי מאיר דמכשיר בגלודה.
עוד מקשה הגמרא: והא איכא חריותא (משנה שם), והיא בהמה
שצמקה, ריאתה, מחמת שנבעתה מקול אדם וארי או שראתה
חיות רעות. מתרצת הגמרא: ניקבה הנהך שנמנתה במשנה
כטרפה, מאן קתני לה - מי הוא התנא ששנאה במשנה וסובר
שנטרפת בכך, הלא הוא רבי יוסי ברבי יהודה, ודעת יחיד היא,
שחכמים חלוקים עליו (מג.) והכשירו בניקבה המרה, אם כן תנא
דבי רבי ישמעאל סבר כחכמים המכשירים, ולכן לא מנאה
בטרפותיה, ואפי' קרה ועייל חריותא - הוצא את מרה ממנין
הטרפה, והכנס את חרותא במקומה, ונמצא שאין יותר משמונה
עשרה טרפות.
עד כה הקשתה הגמרא מטרפות ששנו במשניות או ברייתות והם
בסג' שהביאה הגמרא, עתה מקשה הגמרא משמועות של
אמוראים ששנו טרפות אחרות שלא מנאם תנא דבי רבי ישמעאל.
מקשה הגמרא: והאיכא שב שמעיה - והרי מצינו עוד שבע
שמועות ששנו האמוראים שבהם סוגי טריפות נוספים, ומדוע לא
מנאם תנא דבי רבי ישמעאל.
ומנה הגמרא ומפרטת את השמועות. שמועה ראשונה: דאמר רב
מתנא, האי בוקא דאמא דאמא דאמא דאמא דאמא דאמא דאמא דאמא
קולית) שהיא מחוברת ותחובה בתוך שקע שבעצם האגן שיצאה
ממקומה, הרי היא טרפה.
שמועה שנייה: ואמר רבי בר פפא משמיה דרב, לקתה על ידי מכה
אפילו בקוליא (כליה) אחת טרפה.
שמועה שלישית: ותנן במשנה (נד.), נישל החול כשרה, ואמר רב
עזריא משמיה דרבא, לא שנו - לא נשנה דין זה שהבהמה כשרה
אלא דווקא בנישל החול, אבל ניקב החול טרפה.
שמועה רביעית: ואמר רבא בר רב הנה אמר שמואל, סימנים של
השחיטה (קנה וושט) שניגלגלו ברובן - שנעקרו ממקומן ברוב
מקומות חיבורם בגוף, טרפה.
שמועה חמישית: ואמר רבא בר רב שילא אמר רב מתנא אמר
שמואל, נעקרה צלע מעיקרה - שנעקרה כל הצלע עם חצי
החוליה, טרפה.
שמועה שישית: וגולגולת שנהבסה - שהוכתה במכות ברובה -
ברוב חלקיה, הרי היא טרפה.
שמועה שביעית: וקשר החופה (מכסה) את רוב הפנים שנקרע
ברובה, טרפה. ומכל אלו השמועות יש להקשות מדוע לא מנאם
תנא דבי רבי ישמעאל.
מתרצת הגמרא: נקובי תמניא הו - כל הטרפות שמנתה המשנה
מחמת שיש בהם נקב הרי הם שמונה, חשיבניהו כחד - וכל אלו
תנא דבי רבי ישמעאל כטריפה אחת, משום שנכללים הם במין
אחד של 'נקובים', ואם כן אפי' שב ועייל שב - הוצא שבע טרפות
[מתוך השמונה] שנגרמו משום 'נקב', והכנס שבע שמועות אלו
במקומם, ונמצא שאין יותר משמונה עשרה טרפות.
שואלת הגמרא: אי הכי שתנא דבי רבי ישמעאל כולל כמה
אופנים של טרפות בשם אחד, משום שהם אותו מין טרפה, הלא
פסוקי נמי תרי הוו חשיבניהו כחד - הטרפות שאסורות משום
שנחתכו (כפסוקת הגרגרת וחוט השדרה שנפסק), אף הם שתי סוגי
טריפות שיש למנותם כטרפה אחת בשם 'פסוקה', ואם כן הרי
דבצר להו תנא - שנחסר ממנין הטרפות אחד. ועוד קשה, הרי
השמועה דרב עזריא משמיה דרבא, שאמר שניקב החול טרפה,
נמי 'נקובה' היא - הלא אף היא טריפותה הוא מדין 'נקובה' והרי
היא בכלל אלו שמונת הנקובות ולא נמנה אותה כטריפה בפני
עצמה, ונמצא שיחסר ממנין הטרפות שנים (ואחת מן הפסוקות,
וניקב החול) ויעמוד המנין רק על שש עשרה טרפות.

בשלמא - מובן הדבר מדוע לא נשנו מיני הטריפות הללו לתנא
ידן - לתנא של משנתנו, שלא נקט לכתוב את מנין הטריפות,
משום שיש לומר דתנא תנא - שמה ששנה התנא, הרי כתבו
במשנה, ודשירי - ומה ששייר ולא כתבו, אתנא בזה הכלל - הרי
הוא נכלל במה שאמרה המשנה כלל שכל שאין כמותה חיה טרפה,
ובזה הביא התנא את כל סוגי הטריפות הנוספים, אלא לתנא דבי
רבי ישמעאל דנקט מנין לטריפות ואמר שהרי הם שמונה עשרה
טרפות, משמע שאין יותר טריפות אלא שמונה עשרה הללו, על
כך יש להקשות, ותו ליכא - וכי אין עוד טריפות, והא איכא - והרי
יש את בסג' ושב שמעתתא.
ומנה הגמרא ומפרטת את אלו הטריפות ומקשה מכל דין בנפרד:
הדין הראשון שיש להקשות ממנו הוא ממה ששינוי במשנה (נד.),
בהמה שנתחבו גולגולת מן הארבעה - מן הפרק המחובר בין השוק
הירך, ולמעלה ממנה, הרי היא טרפה. הרי שמצינו מין טריפה
נוסף, ומדוע לא מנא תנא דבי רבי ישמעאל. מתרצת הגמרא:
תנא דבי רבי ישמעאל קבר לה רביה רביה שמעון בן אלעזר, דאמר
יכולה היא ליביות ולחיות, שאם יעשה כויה על מקום החתך,
תתרפא המכה ותוכל הבהמה לחיות, ולכן לא מנאה כטרפה.
דוחה הגמרא תירוץ זה: אף על גב שסיבור דיוכלה ליביות ולחיות,
אין זה מיישב, שהרי למאן קאמר - מיהו התנא שמחמת הקושיא
לעל דבריו הוצרכנו להעמיד שסובר כרבי שמעון בן אלעזר, הלא
תנא דבי רבי ישמעאל שנקט שמונת הטריפות הוא שמונה עשרה,
והרי תנא דבי רבי ישמעאל, טרפה חיה קבירה ליה - הוא סובר
שטריפה האסורה ראויה היא לחיות, והיינו שמה שראויה היא
לחיות אינו מכשירה מלהיות טריפה האסורה, ואם כן אף אם
נעמיד שסובר שיכולה הבהמה לחיות על ידי הכויה, עדיין שם
טריפה עליה, ושבו קשה מדוע לא החשיב טריפה זו במנין
הטריפות.
חזרת בה הגמרא ומפרשת את התירוץ באופן אחר: אלא הטעם
שנתנא דבי רבי ישמעאל לא מנה במנין הטריפות בהמה שנחתכו
רגליה מן הארבעה ולמעלה, משום דקבר לה בדינו של רבי
שמעון בן אלעזר, דאמר שבהמה זו כשרה היא, אולם לא מטעמו,
שרבי שמעון בן אלעזר הכשירה משום שיכולה ליביות ולחיות,
משום שסבר שטרפה אינה חיה וכל שיכולה לחיות אינה טרפה,
אבל תנא דבי רבי ישמעאל הסובר שטרפה חיה מכשירה מטעם
אחר, שסובר שאין במכה זו בכדי להטריפה, ואפילו בלא כויה
אינה טרפה.
הגמרא מקשה מאופן נוסף של טריפות שלא מנא תנא דבי רבי
ישמעאל: והאיכא - והרי יש טרפה של חסרון חוליות בשדרה.
במשנה (אהלות פ"ב מ"א, א) שנינו, שעצם מן המת כשיעור שעורה
מטמא את האדם בנגיעה ובמשא ולא באהל, והיינו שאם היה
באהל אחד עם עצם זה אינו נטמא כדן אהל המת. אבל אם יש
עצמות שהם רוב בנין ומנין של המת, מטמאים הם את האדם
הנמצא עמם באותו אהל אפילו שלא נגע בהם או נשאם.
דתנן במשנה (שם), בפה חסרון - חוליות יחסרו בשדרה כדי שלא
יטמאו עצמות המת באהל, משום שבכך יחסר מרוב בנין ומנין
עצמותיה, בית שמאי אומרים, שתי חוליות מהשדרה. ובית הלל
אומרים, אפילו רק חוליה אחת. ואמר רב יהודה אמר שמואל, וכן
הדין למרפה, שלבית שמאי רק אם חסרו שתי חוליות מהשדרה
הבהמה טרפה, אך כשחסרה רק חוליה אחת אינה טריפה, ולבית
הלל אף אם חסרה חוליה אחת הרי היא טרפה. הרי שמצינו דבר
נוסף העושה טריפה, ומדוע לא מנא תנא דבי רבי ישמעאל בכלל
טרפותיו.
מתרצת הגמרא: אכן אף תנא דבי רבי ישמעאל סובר שדבר זה
עושה את הבהמה לטריפה, ואף נכלל במנין הטריפות שלו, אלא
שמחשב את מנין הטריפות באופן אחר ממה שמנתה המשנה,
שהמסס ובית הכסות דקא חשבת להו בתרתי - כשתי טרפות, תנא
דבי רבי ישמעאל חשיבניהו כחדא - כטרפה אחת משום שסמוכים
זה לזה, וממילא אפי' תנא ועייל תנא - הוצא את אחד מהם

נסים היה אין להביא ראייה ממנו לדין טריפה, ויכול לסבור
 שבניקבה המרה טריפה.
 מימרא שלישית: במשנה נתבאר שבניטל הכבד ולא נשתיר
 הימנו כלום נעשית הבהמה טריפה, ומשמע שאם נשתיר מן
 הכבד אפילו משהו כשרה, והגמרא לקמן (מג) מקשה סתירה
 ממשנה אחרת (נד), שמבואר בה שבניטל הכבד ונשתיר כזית
 כשרה, משמע שבפחות מכזית טריפה. ומתרת הגמרא,
 שמחלוקת תנאים היא אם די בכל שהוא בכדי להכשירה או
 שצריך דווקא שיעור כזית להכשירה, ועל מחלוקת זו מובאת
 מימרא זו: **וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלֵּכָה בְּרַבִּי
 הָאֵמִיר שְׂצָרִיךְ שִׁישְׁתִּיר בְּזֵית בְּכַד שְׁנִיטַל בְּכַדִּי לְהַכְשִׁירָה.**
 מקשה הגמרא: **וְיָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי, שְׂצָרִיךְ שִׁיור כְּזִית בְּכַד**
שְׁנִיטַל כְּדִי לְהַכְשִׁיר, וְהָאֵמִיר רַבָּה בַּר בַּר הִנֵּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
הִלֵּכָה בְּסִתָּם מִשְׁנָה – הִיכֵן שִׁנְשֵׁנָה רַק דִּין בְּלֹא שִׁנְתַּרְשׁ מִיָּהוּ
הַתָּנָא שְׁאֵמַר דִּין זֶה, הִלֵּכָה כְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה, וְהִנֵּן בְּמִשְׁנֵיתֵינוּ, נִיטְלָה
הַכְּבֵד וְלֹא נִשְׁתִּיר הִמְנָה בְּלוֹם טְרִיפָה, מִשְׁמַע הָאֵא נִשְׁתִּירִי בָּהּ
מִשְׁהוּ בְּשִׁרָה, אִם עַל גַּב דְּלֹא הָיוּ – שְׂאִין בּו שִׁיעוֹר בְּזֵית, וְכִין
שְׂאִף מִשְׁנָה זֶה נִאֲמַרָה בְּסִתָּם הִרִי הִלֵּכָה כְּמוֹתָהּ שְׁכַל שִׁנְשִׁתִּיר
כֹּל שְׁהוּא כְּשִׁרָה, וְנִמְצָא לִפְנֵינוּ שְׁתֵּי מִשְׁנִיּוֹת שִׁנְשֵׁנוּ בְּסִתָּם שִׁישׁ
לִפְסוֹק הִלֵּכָה כְּשִׁתִּיהֶם, וְכִין שְׁסוֹתֵרוֹת הַמִּשְׁנִיּוֹת זֶה אֵת זֶה, מָה
רָאָה רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יְהוּדָה לְהַעֲדִיף אֵת הַסֵּתָם מִשְׁנָה שְׁמִמְנָה יֵשׁ
לְשִׁמוּעַ שְׂצָרִיךְ שִׁיור כְּזִית לְהַכְשִׁירָה, וְלֹא לִפְסוֹק כְּסִתָּם מִשְׁנָה
הָאֲחֵרָת שְׁהַכְשִׁירָה אִין בְּנִשְׁתִּירִי כֹל שְׁהוּא.
 מתרצת הגמרא: **אָמַרְאִי נִינְהוּ וְאֵלִיבָא דְרַבִּי יוֹחָנָן – כֹּלל זֶה**
שְׁהִלֵּכָה כְּסִתָּם מִשְׁנָה נְחָלְקוּ בּו הָאֲמִירוֹאִים הָאֵם רַבִּי יוֹחָנָן אֲמִירו
או לֹא, שְׂרַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף שְׂאֵמַר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן שְׁהִלֵּכָה
בְּכִזִּית, סַבֵּר שְׂרַבִּי יוֹחָנָן לֹא אֲמַר אֵת הַכֹּלל שֶׁל הִלֵּכָה כְּסִתָּם
מִשְׁנָה, אֲלֹא בְּכֹל דִּין שְׁסַבֵּר הִלֵּכָה כְּמוֹתוֹ אֲמַר בְּמִפּוֹרֵשׁ הִלֵּכָה
כְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה, וְלֹא נָתַן כֹּלל בְּדַבְּרָה עַל כֹּל הַמִּשְׁנִיּוֹת, וְהָאֲמִירוֹאִי
שְׁסַבֵּר שְׂרַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר כֹּלל זֶה, סַבֵּר שְׂרַבִּי יוֹחָנָן לֹא פִּסַּק הִלֵּכָה
בְּכִזִּית.
 מימרא רביעית: **דָּאֵמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מָרָה**
שְׁנִיטְקָהּ בְּמִקּוֹם דִּיבּוּקָה לְכַבֵּד וְכַבֵּד שׁוֹמְקָתָהּ לְנֶקֶב, בְּשִׁרָה וְרָאָה
אִירוֹ א, וְאִפִּילוּ לְדַעַת רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה הַסּוֹבֵר שְׁבִנִּיקְבָה
הַמְרָה טְרִיפָה, בְּמִקְרָה זֶה מוֹדָה שְׁכַשְׁרָה מִשּׁוּם שִׁנְסִתָּם הַנֶּקֶב עַל
יְדֵי הַכְּבֵד.
 מימרא חמישית: **וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, נִיטְקָב**
הַקּוֹרְקָבִין וְקִיבְתוּ שֶׁל הַעוֹרָן וְכִים שְׁלוֹ – הַקְּלִיפָה הַפְּנִימִית שֶׁל
הַקִּיבָה, עַדִּין קָזִים בְּשִׁלְמוֹת, בְּשִׁרָה.
 מסתפקת הגמרא: **אֵיבְעִינָא לָהּ, כֹּאשֶׁר אִירַע לְהִפְךָ, נִיטְקָב הַכִּים**
הַפְּנִימִי וְקוֹרְקָבִין עֲצֻמוֹ קָזִים בְּשִׁלְמוֹת, מָאִי – מָה דִּינוֹ.
 פורשת הגמרא: **תָּא שְׁמַע, דָּאֵמַר רַב נַחֲמָן, נִיטְקָב זֶה בְּלֹא זֶה, או**
זֶה שְׁלֹא כְּנִגַּד זֶה, הֵינּוּ אִם נִיטְקָב רַק הַקּוֹרְקָבִין או רַק הַכִּים שְׁלוֹ
וְכֵן אִם נִיטְקָב שְׁנִינֵיהֶם זֶה שְׁלֹא כְּנִגַּד זֶה, בְּשִׁרָה. מְבוֹאֵר שְׁכַל שְׁלֹא
נִיטְקָב שְׁנִינֵיהֶם זֶה כְּנִגַּד זֶה כְּשִׁרָה.
 אגב חילוק הדין בקורקבין בין ניטקבו שניהם או לא, מביאה הגמרא
 נידון זה אף בושת: **אָמַר רַבָּא, שְׁנֵי עוֹרוֹת יֵשׁ לוֹ לְוִשְׁטָא, הַעוֹר**
הַחִיצוֹן אֲדוּם וְפְנִימִי לָבָן, אִם נִיטְקָב זֶה בְּלֹא זֶה, שְׁנִיטְקָב רַק אֶחָד
מֵהֶם, בְּשִׁרָה. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: לָמָּה לִי לְמִימַר – מְדוּעַ פִּירַט רַבָּה
אֵת צִבְעָה עוֹר הַוִּשְׁטָא שֶׁהַחִיצוֹן אֲדוּם וְפְנִימִי לָבָן, הִרִי הַכֹּל תִּלְוִי
רַק אִם הַנֶּקֶב מְפּוֹלֵשׁ או לֹא. מְפַרְשֵׁת הַגְּמָרָא: רַבָּה נָקַט אֵת צִבְעָה
הָעוֹרוֹת לִפִּי שִׁישׁ בּוֹזֵה הַבְּדֵל דִּין הַיּוֹצֵא לְהַלְכָה, דָּאִי חֲלִין – שֹׁאֵם
הַתְּחַלְפּוֹ צִבְעֵי הָעוֹרוֹת שֶׁהַחִיצוֹן נִזְהִי לָבָן וְפְנִימִי אֲדוּם, הִרִי הִיא
מְרָפָה.
 הגמרא מסתפקת בדין נקב בושת ובקורקבין: **אֵיבְעִינָא לָהּ –**

מחמת קושיות אלו חוזרת בה הגמרא ממה שסברה בתחילה
 בדעת תנא דבי רבי ישמעאל: **אֵלֹא הִנֵּה תִרְתִּי דְאִפְקָתָהּ, לֹא תִפְסוֹק**
 – שְׁנֵי הַטְּרִפוֹת הִלְלוּ (וְהַמָּה שִׁנְחַתְכוּ רִגְלִיהָ וְגוֹלְדָהּ) שְׁהוֹצֵאת
 מִמִּנִּין הַטְּרִפוֹת, אֵל תוֹצִיאֶם, שִׁבְחַחִילָה הַעֲמִידָה הַגְּמָרָא שְׁתָּנָא
 דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל סוֹבֵר כְּתָנָא הַמְכַשִּׁיר בְּשְׁנֵי טְרִפוֹת אֵלּוּ, וְזֹאת
 מִשּׁוּם שְׁתָּה יִקְשֶׁה עֲלֵיו שֹׁאֵם כֵּן יֵשׁ יוֹתֵר מִשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה טְרִפוֹת,
 אֲבָל עֵתָה שְׁמַנְיָה אֵת כֹּל הַטְּרִיפוֹת שֶׁשֶּׁם אֶחָד כְּטְרִיפָה אֲחַת,
 שְׁכַל הַנְּקוּבִים כְּטְרִיפָה אֲחַת, וְכֹל הַפְּסוּקִים כְּטְרִיפָה אֲחַת, הִרִי
 שְׁחַסֵּר מִמִּנִּין הַטְּרִפוֹת שְׁתֵּי טְרִפוֹת, לָכֵן בְּהִכְרַח צָרִיךְ לוֹמַר שְׁסַבֵּר
 תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל כְּחֻכְמִים הַמְטְרִיפִים בְּמִקְרִים אֵלּוּ, וְבִכֵּן
 נִשְׁלַם מִנִּין הַטְּרִיפוֹת לְשִׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵה בְּלַבָּד.
 הגמרא מונה מיני טרפות הכוללות בתוכן כמה מינים: **אָמַר עוֹלָא,**
שְׁמוֹנָה מִינֵי טְרִיפוֹת נִאֲמָרוּ לוֹ לְמַשְׁה רַבִּינוּ בְּסִינֵי, וְבִהֶם כְּלוּלוֹת
כֹּל הַטְּרִיפוֹת, וְהֵם: א. נִקְבָה, כֹּכֵל אֵלּוּ שְׁאֲסוּרוֹת מִחֻמַּת שִׁישׁ
בְּהֵם נֶקֶב. ב. וְפְסוּקָה, שִׁנְחַתְךָ אֲבָר בְּגוֹפָה כְּגוֹן פְּסוּקַת הַגְּרוּגָרָת.
ג. נִטְלָה, שִׁנְחַסֵּר מִמֶּנָּה אֲבָר כְּנִיטַל הַכְּבֵד. ד. וְחִסּוּרָה, שִׁנְחַסֵּר
בְּבַהֲמָה חֶלֶק מֵאֲבָר מִסּוּיִם, כְּרִיאָה שְׁחַסְרָה. ה. קְרוּעָה, שִׁנְעֵשָׂה
קָרַע בְּאֲבָר כְּנִקְרַע רֹב הַכֶּסֶר. ו. וְדִרְסָה, שִׁנְעַץ אִרִי או זֹאב
צִפּוּרִיו בָּהּ. ז. נִפְלָה מִן הַגֵּג. ח. וְשִׁבְרָה בְּעֻצְמוֹת או בְּגוֹלְגוֹלָת.
וְכוֹנוֹת עוֹלָא בְּכֻלָּלִים אֵלּוּ לְאִפְסוּקֵי קְלוּתָא – לְמַעַט אֹפֶן שִׁלְקָתָהּ
הַכְּלִיָּה מִחֻמַּת מָכָה, דְּרַבִּי שִׁי בַר שְׁפָא הַטְּרִיף בְּמִקְרָה זֶה, וְעוֹלָא
סַבֵּר שְׁאִינָה טְרִיפָה.
 מבארת הגמרא כמה טרפות כולל מין נקובה: **אָמַר חִיָּיא בַר רַבָּא,**
שְׁמוֹנָה אֹפְנִים שֶׁל טְרִיפוֹת יֵשׁ בְּנִקְבָה, וְאֵם תֹּאמַר – תִּקְשָׁה, הִרִי
בְּמִשְׁנָה הַזֹּחֲכִיר תִּשְׁעָ אֹפְנִים שֶׁל נִקְבָה, שְׁכֵן יֵשׁ לְהוֹסִיף אֵת מָה
שִׁשְׁנִינוּ נִיטְקָה הַמְרָה, יֵשׁ לְהַשִּׁיב, שְׁנִיטְקָה הַמְרָה, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי
יְהוּדָה קָתְנִי לָהּ שְׁטְרִיפָה הִיא, וְדַעַת יְחִיד הִיא וְאִין הִלֵּכָה כְּמוֹתוֹ,
תִּתְנִינָא בְּרִייתָא, נִיטְקָה הַתְּנִינָה או שְׁנִיטְקָה הַתְּנִינָה – מְעִיִּים טְרִיפָה,
רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה מוֹסִיף וְאָמַר, אִם נִיטְקָה הַתְּנִינָה טְרִיפָה, וִישׁ
לְשִׁמוּעַ מִכָּאֵן שֶׁרַק דַּעַת רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה כֵּן הִיא, אִךְ לְתָנָא
קָמָא אִינָה טְרִיפָה, וְלָכֵן סַבֵּר חִיָּיא בַר רַבָּא שְׁאִינָה מִמִּנִּין הַנְּקוּבִים.
 הגמרא מביאה מימרות שאמר רבי יצחק ברבי יוסף בשם רבי
 יוחנן, העוסקות בנידון של נקב במרה, ואגב הראשונות מביאה
 עוד מימרות בשמו: (הַלְבוּת, חֶבֶר, בְּזִית, מָרָה, וְקוֹרְקָבִין, תִּיבוֹת
 אֵלּוּ הֵם סִימָן לְמִימְרוֹת שִׁיבוֹאֹ). מימרא ראשונה שבה חולק על
 חייא בר רבא שהכשיר בניקבה המרה: **אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף**
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלֵּכָה בְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה שְׁנִיטְקָה הַמְרָה
 טריפה.
 מימרא שניה: **וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מָאִי**
אֲהֲדִירוּ לִיה הַחֲבֵרָה – מָה הִטְעֵנָה שֶׁהִשִּׁיבוּ לוֹ חֲבֵרָיו (חֻכְמִים) לְרַבִּי
יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה שְׁסַבֵּר נִיטְקָה הַמְרָה טְרִיפָה. מְבַאֵר רַבִּי יִצְחָק,
שִׁנְאֲמַר בְּאִיּוֹ שִׁנְתָּן ה' רְשׁוֹת לְשִׁטְן לִפְגוּעַ בּו, וְאֲמַר אִיּוֹב עַל
עֲצֻמוֹ (אִיּוֹב טו יא) 'וְשִׁפּוֹף לִי אֲרָץ מְרָתִי', הִרִי שִׁנְשַׁפְכָה מִרְתּוֹ שֶׁל
אִיּוֹב, וְאִף עַל פִּי כֵן עֲדִינִין אִיּוֹב קָזִים, מוֹכַח שְׂאִין חֲסָרוֹן בְּמִרָה
גוֹרֵם מִיתָה לְאֲדָם, וְהוּא הָדִין שְׁלֹא יִגְרוֹם טְרִיפָה לְבַהֲמָה. אָמַר
לָהֶם רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, אִין מְפִזְבִּירִין מְעַשֶּׂה נְפִים לְהַבִּיא רִאִיָּה
מֵהֶן, דָּאִי לֹא תִימָא חֶבֶר, אֲלֹא תִסְבּוֹר שִׁמְעֵשָׂה הַשֵּׁטֵן לְאִיּוֹב לֹא
הִידִּה נֹס, אִם כֵּן אִיךְ תִּפְרַשׁ אֵת הַפְּסוּק בּו אֲמַר עוֹד אִיּוֹב עַל עֲצֻמוֹ
(שם) 'פִּלְחָה כְּלִיּוֹתִי וְלֹא יִחַמְלִי, וְכִי אֲדוּם שִׁלְקָה בְּכִלְיוֹת מִי קָא חֲתִי
– הָאֵם יִכּוֹל לְחַיּוֹת, אֵלֹא בְּהִכְרַח צָרִיךְ לוֹמַר דְּנִיטְקָא שְׂאִינִי – שׁוֹנָה
הוּא מִקְרָה זֶה שְׁכַל קִיּוּמוֹ שֶׁל אִיּוֹב אַחֵר שִׁפְעָה בּו הַשֵּׁטֵן, מַעֲשָׂה
נִסִּים הִידִּה, שְׁכֵן צִיּוֹה ה' אֵת הַשֵּׁטֵן, דְּתִבְתִּי (שם טז) 'וַיֹּאמֶר ה' אֵל
הַשֵּׁטֵן הֵנּוּ בִּידֶךָ (רַק) אֲתָּה נִפְשׁוֹ שְׁמוֹר', הִרִי שְׁנִיתִן רְשׁוֹת
לְשִׁטְן לְהַכּוֹת אֵת אִיּוֹב מִכּוֹת מוֹת וְלָכֵן נִצְטוּוּהוּ לְשִׁמּוֹר אֵת נַפְשׁוֹ,
הָקָא נְמִי לִגְבִּי מִרְתּוֹ שִׁנְשַׁפְכָה לְאֲרָץ, נִיטְקָא שְׂאִינִי, וְכִין שִׁמְעֵשָׂה

הַנֶּקֶד דַּאֲפַקְתָּ לֹא תִיפּוֹק — ואם תאמר: למאן דלית ליה לקמן (חולין נד,א) הדיא דרב
מתנא דבוקא דאטמא, מאי ניהו שמונה עשרה טרפות? ויש לומר: דבאיבעול נבי
הו טרפה לכולי עלמא. ואם תאמר: לעולא דאמר בסמוך שמונה מיני טרפות יש, ולית
ליה דרכיש בר פפא, מאי ניהו שמונה עשרה טרפות? ויש לומר: דניטל צומת הגידין חשיב
חזא, ולרכיש הוא בכלל נחתכו רגליה. ועוד
קשה: למאן דאמר נקיע רוב חיצוניו זהו טרף
החופה את רוב הכרס, חסר להו חזא, דהבא
חשיב להו בתרחיז לכן נראה, דעולא והדיא
דלקמן סביר כמתניתין, וכרבי יוחנן וחולין נד,א
דאמר: "אלו טרפות" דווקא, ואתא "אלו"
למעוטי דרב מתנא אף על גב דרמיא נטולה
במתניתין, וכל שאן פך דרכיש, דלא דמיא כלל
להנך דמתניתין. ולית ליה שמונה עשרה טרפות
נאמרו למשה מסייע, ומצי למימר נמי: דלית ליה
בשר החופה בתרתי. ואם תאמר: וכי היכי
דחשיב תרי פסוקי כחזא, אם כן פירש שחסרה
והסרך דשרדה נחשוש נמי כחזו ויש לומר: לפי
דאין שיעורן שזה, דחסרן דריאה בכל שהוא,
והסרך דשרדה מלוגנא בית שמאי ובית הלל.
אי נמי: לפי שזה בבשר וזה בעצם, ואם תאמר:
נקיע רוב החיצונה ובשר החופה את רוב הכרס
נמי נחשוש כחזו ויש לומר: דרוב החיצונה דרב
רוב הכרס, ובשר החופה את רוב הכרס אינו רוב
בשר אלא רוב ממה שבנגד רוב הכרס, ואם
תאמר: ואמאי לא חשיב הסרך והגירגרת דהוי
בכאיסרו? ויש לומר: דטעמא דחסרן משום
דסופו ליפסק, דהוי כרוב.
יַפְלַח בְּלוֹתִי מִן יָדְךָ — והאי לקותא הוא. וקשה: דמנא ליה
דהאי לקותא דאיוב? הוי לקותא דהדיא ביה
טרפה? הא איבא לקותא דכשרה, כדאמר לקמן
(חולין נהב) מליא מוגלא טרפה, מים זכים
כשרו: אלא הכי פריך: "יפלה בלויתי" מן יד יי
בלא רפואה? הא קאמר לקמן (חולין נד,א) דמח
בבוליתא וקטילת, ואי דררו ליה סמא חיי, ואיוב
לא מצינו שעשו לו שום רפואה
והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה — אף
על גב דסיפא דמתניתין (חולין נד,א)
ד"אלו כשרות" מסייע ליה, מכל מקום פריך
מכח דמאי אולמיה דך סתמא מחך סתמא,
כדפירש בקנז'רס. ואי משום שהחזיקו הוא
עיקר במקום שיש סדר למשנה, כגון בחזא
מסתבא, מכל דמקום דך משנה ד"אלו טרפות"
ד"אלו כשרות" — כבא בחזא חשיב ואין סדר.
והרב רבינו יעקב מאורליי"ש תירץ דהכי פריך:
והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה, ועל
כרחך סתמא ד"אלו כשרות" לאו סתמא
מעלייתא היא, דאי סתמא מעלייתא היא —
אמאי איצטרך רבי יוחנן לומר הלכה כמנחה?
הא אמר רבי יוחנן חזא וימנא דהלכה כסתם
משנה?

הדיא

נִפְקָא נִפְקָא בְּפָנִים, לְמַאי נִפְקָא מִיִּמִּינָה?
לפסק

מחברתה, לא הדיא דסנהדרין ד"אחד דיני ממונות" (לדב) — אויל רבי יוחנן בתרה, ואי לא — מספיקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מנעיהו. ובהני תרי, אי הוה
משכחין טעמא בהא דרבי יצחק — לא הוה מוקמין לה באמוראי, ומשום דליכא לאלומי — איצטרך לן לשנוי דרבי יצחק לית ליה האי כלאא דרבי יוחנן. וכבר
סותמיה — שנקובה במקום דיבוקה כבדר, וחבור הכבד סותם את הנקב. כשרה — אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה. כיס של — קליפה הפנימית. זה שלא כנגד זה
כגון זה למעלה וזה למטה. בקורקבן פסול — הכי סבירא ליה, משום שהמאכל מתאסף שם ומחלחל ונכנס בנקב עד שיצא דרך נקב השני. ופניא ביה — צועקת.
שאן על פי שהקנה מוציא קול, אי אפשר שלא ידא הוושט מתפשט עמו. ואני שמתי: פעיא — מנשמת. נמיא = כווצת, *רטייר בלעז. מיתגנזין — מיתרמן דמיוכוני
אחדיי. אינו קרום — ואם ניקב ונטחם, אפילו עלתה בו טימה עבה — אינה מחקימת. כדאמרין ביבמות (ע"א) בבורת שפכה: ניקב פסול, נטחם כשר, והו פסול
שחזור להכשרו. זהו — למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה, שאינו קרום. דכל נקובי דטרפות לא מהניא להו טימה, דסלקא בהו לאחר זמן. ולא דמי לריאה
שניקבה ודופן סותמיה, ולטימת כבד במרה, ולטימה דירכיס בחלחולת דלקמן (חולין נא), דהדיא טימה מעיקרא היא. אין לי בייקה מבהין — לפי שהעור
החיצון אדום, ואין טפת דם נכרת בו.

לספק

אלא הנך דאפיקת — בהמה שנחתכו רגליה והגלודה. לא תיפוק — כדרבנן
סבירא ליה לתנא דבי רבי ישמעאל, וחשיב נקובי וחק דרב עירא בחד, ותרין
פסוקי בחד, ומשכחת להו שפיר. וכל הנך טרפות דמנינן לקמן (חולין מז,א)
בריאה, כגון חליף דאנוי, ודמיא לבשרא ולביעתא, וטאטום בריאה — כולוהו בכלל
ריאה שנקבה או שחסרה נניחה חליף —
היינו חסרה ממקום שהיא ראויה להיות
שם. והנך חזותא — לקותא נניחה, וכל
לקותא סופה לניקב, והויא לה נקובה. וחליף
דשני קרומים דוושט — שניהם נטולים
ממקום שהן ראויין להיות, ואין לך נקובה
גדולה מזו. נטולה — ניטלה הכבד. נפלה
— נפלה מן הגג. וגלודה בכלל נטולה,
שניטל עורה. ונחתכו רגליה בכלל חסרה,
ושף מדוכתיה בכלל נטולה. וכן נדלדלו
נסנים, ועקירת צלע, וחביסת גולגולת —
בכלל שבורה. ובשר החופה — היינו
קרועה. למעוטי דרכיש — דכוליא,
שאינה בכלל אלו, ופליג עולא עליה. ואם
תאמר: ישנה בכלל נקובה, היכי דאמרין
בלקותא דריאה! לאו מילתא היא, דהח
ליה ניקבה ככוליא, והא ליכא למאן דכשרה,
דאפילו רכיש מרדו דניקבה ככוליא אכמה,
ובלקותא הוא דטריך. שמונה מיני טרפות
בנקובה — נקובת הוושט והקרום והלב
והריאה והקיבה והדקי, כרס הפנימי,
והמסס ובית הכסות חזא הוא, הא תמניא.
ואם תאמר תשע — יש, דהא איבא נמי
מרה — והדיא דריאה היא ולית הלכתא
כוותיה. ודרב עירא לית ליה לחיא. יפלה
בלויתי — היינו לקותא. וטרפה. אין
מכירין מעשה נסים — להביא ראייה מהן.
רק את נפשו שמור — מככות מות הכהן,
ולכן נטולוה בפניו כשרה, כדאמרין
ב"השותפין" (בבא בתרא טז,א): גדול צערו
של ששן משל איוב, משל לאומר לעבדה:
שבור חבית ושמור יינה. הלכה כדברי
האומר בכוית — דבעינן כוית שזיר בניטל
הכבד. ופולגותא היא בפרקין (חולין נמ,א)
דרמינן סתמי דמתניתין אהרדי, דקתני
רישא: אלו טרפות — נישל הכבד ולא
נשתיי ממנה כלום. הא נשתיי — כשרה,
ואף על גב דליכא כוית. וחדר תני: אלו
כשרות — נישל הכבד ונשתיי ממנה כוית.
ומוקמין לה כתנאי. והבא מייתי לה משום
שמעתתא דרבי יצחק בר יוסף משמיה דרבי
יוחנן. והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם
משנה — והא נמי סתמא היא, ומאי אולמא
דסיפא פרישא? אמוראי נניחה — ורבי
יצחק סבר דלא בייל רבי יוחנן למימר הלכה
כסתם משנה, אלא היכא דסבירא ליה אמר
בהדיא הלכה כמשנה זו. ואמורא אחרינא
אמר משמיה דרבי יוחנן: הלכה כסתם
משנה. והיכא דאיכא תרי סתמי דסתר
אחד, אי איבא טעמא לאלומי חזא

מחברתה, לא הדיא דסנהדרין ד"אחד דיני ממונות" (לדב) — אויל רבי יוחנן בתרה, ואי לא — מספיקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מנעיהו. ובהני תרי, אי הוה
משכחין טעמא בהא דרבי יצחק — לא הוה מוקמין לה באמוראי, ומשום דליכא לאלומי — איצטרך לן לשנוי דרבי יצחק לית ליה האי כלאא דרבי יוחנן. וכבר
סותמיה — שנקובה במקום דיבוקה כבדר, וחבור הכבד סותם את הנקב. כשרה — אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה. כיס של — קליפה הפנימית. זה שלא כנגד זה
כגון זה למעלה וזה למטה. בקורקבן פסול — הכי סבירא ליה, משום שהמאכל מתאסף שם ומחלחל ונכנס בנקב עד שיצא דרך נקב השני. ופניא ביה — צועקת.
שאן על פי שהקנה מוציא קול, אי אפשר שלא ידא הוושט מתפשט עמו. ואני שמתי: פעיא — מנשמת. נמיא = כווצת, *רטייר בלעז. מיתגנזין — מיתרמן דמיוכוני
אחדיי. אינו קרום — ואם ניקב ונטחם, אפילו עלתה בו טימה עבה — אינה מחקימת. כדאמרין ביבמות (ע"א) בבורת שפכה: ניקב פסול, נטחם כשר, והו פסול
שחזור להכשרו. זהו — למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה, שאינו קרום. דכל נקובי דטרפות לא מהניא להו טימה, דסלקא בהו לאחר זמן. ולא דמי לריאה
שניקבה ודופן סותמיה, ולטימת כבד במרה, ולטימה דירכיס בחלחולת דלקמן (חולין נא), דהדיא טימה מעיקרא היא. אין לי בייקה מבהין — לפי שהעור
החיצון אדום, ואין טפת דם נכרת בו.

- 1 **ההיא** ספק דרוסה — פירש בקונטרס: דבבהמה נמי איכא תקנתא. דבשלמא גבי נקב
2 איכא למימר דלמא במקום נקב שחט, אבל גבי דרוסה, כיון דמקומה מאדים —
3 אפילו שחט בה יש חיוב במשהו. ולפי מה שפירשתי בפרק שני (חולין כחא) גבי בר
4 אורא דקאמרי: נחשטיה לזשט דלמא במקום נקב שחט, דבספק דרוסה איירי — לא יתכן
5 לומר כן. **ישב** לו קוץ בוהש — פירש בקונטרס:
6 וקורט דם אין בו מבפנים. ונראה דאין לחוש
7 אפילו יש מבפנים אם אין מבחוץ. כיון דלא
8 חיישין שמא הבריא. **קסבר** עולא אין
9 חוששין לספק דרוסה — לקמן (חולין גגב)
10 פסקין דחיישין לספק דרוסה, ואם כן יש לו
11 קוץ בוהש — חוששין נמי שמא הבריא. ואם
12 תאמר: ואמאי? נימא: נשחטה חתורה, כדאמרין
13 בפרק קמא (חולין טא) גבי בא זאב ונטל את בני
14 מעיים והחזירן כשהן נקובים? ובי תימא, שאני
15 הכא שנולדה ספיפא מחיים — הא אמר בפרק
16 "אריבעה אחין" (יבמות לבב) ואילו גבי גירושין
17 ספק קרוב לה ספק קרוב לו לא קתני, פירוש:
18 ומותרת צרת ערוה לשון בלא חליצה. ומפשי
19 טעמא: משום דאשה זו בחזקת היתר לשוק
20 עומדת ואל תאסרה מספק. אלמא, השתא
21 דמת בעלה מוקמינן לה בחזקת מה שדחתה בחי
22 בעלה קודם שורק גט לערוה. והכא נמי, כי
23 נשחטה למינהו בדרוסה, מה שהיתה קודם
24 שנולד בה ספק דרוסה, והעמידנה בחזקת
25 שאינה דרוסה? ויש לומר: דשאני הכא דדרוסה
26 שכיחא. והא דאמרין לקמן (חולין גגא) גבי
27 ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן על גבו
28 של אחד מהם, כיון דאיכא למימר הכי ואיכא
29 למימר הכי אוקי תורא אחזקיה. רב לטעמיה
30 דאמר אין חוששין לספק דרוסה, אבל למאן
31 דאמר חוששין לא מוקמינן ליה אחזקיה — התם
32 נמי דמי לתלות יותר בדרוסת ארי כמו בספק
33 דרוסה בעלמא. **שאני** התם דאיתחזק איסורא
34 — ובחזקיה אחת ספק של חלב ספק של שומן
35 ואף על גב דלא איתחזק איסורא — לא איתחזק
36 נמי היתרא, אבל הכא מעיקרא היתה בחזקת
37 כשרה. **בשמואל** דאמר לאו מקום שחיטה
38 הוא — ואפילו למאן דמכשיר בפרק קמא (חולין
39 ט,א) הגרים שליש ושחט שני שלישי — שאני
40 גרירת דג לא מיטרא במשהו עד דאיכא רובא.
41 **אי** כשמואל הא אמר ברובו — אף על גב
42 דשמואל פוסל בפרק קמא (חולין כא) הגרים
43 שליש ושחט שני שלישי, גבי כל הכשר בשחיטה
44 כנגדו בערוף כשר למוליק — הכא בעי למימר
45 דרב לא פסיל מהאי טעמא, אלא משום חומרי
46 דבר וחומרי גמראל. **זיל** שלים דמי תורא
47 למריה — ואף על גב דטעה דבר משנה הוא,
48 לא עבדינן כחרי חומרי דסתרי אהדי — בידים
49 האכילו לכלבים.
50 **רבי**
51 **מטאי** לקמיה דרבי אבא, אמר להו: תורא בין לרב בין לשמואל שרי, וילו אמרו ליה
52 לבריה דרב יוסף בר חמא דלשלים דמי תורא למריה. אמר מר בריה דרבנא, מותבינא
53 היתבינא כלפי מנאייה דרבא: לעולם הלכתא פדברי בית הלל, והרובה לעשות פדברי בית
54 שמאי — עושה, פדברי בית הלל — עושה; מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל — רשע,
55 **מחומר**
56 **לא** אמר הכי — רבי אינו אומר כן. **מבלעתא** — מקום בית הבליעה קרוי תורבין, סמוך לראש הנקב מאד. **פחות משערתא** — מאורך שעורה. **דאתחיל ביה** — שחיטה
57 משוה. **דאמר במשהו** — והאי לאו מקום שחיטה הוא. **כשמואל** — והוי נקב. בין לרב ובין לשמואל מישרא שרי — לרב — מקום שחיטה הוא, ושחיטה מעלייתא היא.
58 ולשמואל דאמר נקב הוא — דאמר נקובתו ברובו. **רבא בריה דרב יוסף** — בר חייה הוא, והוא רבא דכולי גמרא. בר פלוגתיה דאביי. **דמי תורא למריה** — שבר
59 האכילו לכלבים. דאילו הוה קמן הוה דור ביה ומישתרי באכילה. דקיימא לן (בסנהדרין וא) טעה בדבר משנה חזר, והא דבר משנה מפורשת היא, דלא עבדינן כחרי
60 חומרי. **כלפי מנאייה דרבא** — לישנא מעליא. משום דבעי לאתובי: "הבסיל בחושך חולך" וקדלת בו.

יש לחוש לצד זה ולאסור מספק שמא היתה פגומה קודם שחיטה,
אבל בישב קוץ בושט שלפנינו רואים שאין הקוץ עובר את שני
העורות, אם כן אין לפנינו סיבה לחשוש שהיה נקב ונסתם.
שואלת הגמרא עוד: וימאי שְׁנָא מְסַפֵּק אם נמצאת טומאה בְּרִשּׁוֹת
הַיָּחִיד שהדין באדם העובר שם ואינו יודע אם נטמא דְּסַפְקוֹ מְטָא
– שיש לו דין טומאה מספק, ומדוע עולא הכשיר מספק.
משיבה הגמרא בשאלה על המקשן: וְלִישְׁתֵּךְ – לשיטתך
שמבקש אתה לדמות את דינו של עולא לדין ספק טומאה, מדוע
מדמה הנך לספק טומאה ברשות היחיד שטמא ומכאן זה מקשה,
אדרבה, נִדְמִינִי – נדמה לְסַפֵּק טוּמְאָה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, שהדין הוא
שהעובר שם ואינו יודע אם נטמא, דְּסַפְקוֹ מְטָא, ויהא דין זה סיוע
לדברי עולא. אֲלָא בהכרח מה שאין להשוות בין דין טומאה
לשאר ספיקות הוא משום דְּהָתָם הִלְכָתָא וְיָמִיד לָהּ מְסוּפָה – שדין
זה ספק טומאה ברשות הרבים טהור, הוא נלמד מהלכה למשה
מסיני מדין סוטה, וכן דין זה ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו
טמא אף הוא נלמד מהלכה למשה מסיני מדין סוטה, ואין טעם
וסברא בהלכות אלו, ולכן אי אפשר ללמוד מהם לשאר ספיקות.
הגמרא מביאה דעה החולקת בדין ישוב קוץ בושט: וְיָתִיב הָהוּא
מִרְבֵּנָן מִיָּמִיד דְּרַב כְּהֵנָא, וְיָתִיב וְקָאֵמֵר, נִמְצָאת קוץ בושט אִתְּמַר
– על כך אמר עולא את דינו, והיינו שרק אם נמצא קוץ בושט
בזה חידש שלא חוששים שנקרעו שני העורות, אֲבָל אם יָשַׁב
הקוץ בעור הושט, והיינו שנתחב בו, חִישְׁשֵׁן שְׁנָא נִקְרַעו שני
העורות, ואף שאין רואים זאת יש לחוש שמא נסתם על ידי קרום
מחמת המכה שאינו נחשב כסתימה לנקב. אֲמַר לָהּ רַב כְּהֵנָא, לֹא
תִצְיָתוֹ לִיָּה – אל תשמעו לדברי חכם זה, משום שסברא יש בדבר
לומר שעולא אפילו בִּשְׁבֹּב לוֹ קוץ בושט אִתְּמַר – אמר את דינו,
שלא חוששים שנקרעו שני העורות, משום שרק בזה ישוב קוץ
בושט יש חידוש בדבריו, אֲבָל בְּנִמְצָאת קוץ בושט לֹא אִצְטְרִיךְ
לִיָּה לְעוֹלָא להשמיענו דין זה שלא חוששים לנקרעו שני העורות,
דְּכֻלְהוּ חֵיוִי בְּרִיּוּתָא קוֹצֵי – שהרי כל חיות הבר הרועות
ביערות אוכלות קוצים, ולא שמענו שיהיו טריפה מחמת הקוצים,
אלא בהכרח שעולא אמר את דינו בישב, שבזה יש חידוש שלא
חוששים לנקב בושט.
הגמרא ממשיכה לעסוק בדיני הושט בחלק הנקרא תורבץ
הוושט: אִתְּמַר – נאמר בבית המדרש, תוֹרְבִץ הוֹשֵׁט, שהוא
תחילת הוושט במקום חיבורה ללחי, רַב אֲמַר, בְּנִקְבִּי מְשֻׁעָה היא
טרפה, וְשְׂמוּאֵל אֲמַר, רק בנחתך פְּרִיזוֹ טרפה.
מבארת הגמרא את מחלוקתם: רַב אֲמַר בְּמִשְׁהוּ, משום שסבר
שמקום תורבץ הושט מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא, וכווושט עצמו שאם
ישחט שם תהא כשרה, ואם כן דינו כוושט שניקב במשהו טרפה.
וְשְׂמוּאֵל אֲמַר שרק בנחתך פְּרִיזוֹ, משום שסבר שתורבץ הוושט
לֹא מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא, ואינו חלק מהוושט, ולכן אין דינו כוושט
שנקבתו במשהו, אלא יש לו דין בפני עצמו, שאם נחתך טרפה,
ובנחתך רובו חשוב כנחתך כולו.
מבשרת הגמרא: הֵי יָהּוּ – מה הוא, כלומר מדיכן עד היכן הוא
המקום הנקרא תוֹרְבִץ הוֹשֵׁט.
משיבה הגמרא: אֲמַר מִרְיָ בִּר מִר עֲזֵקְתָּ אֲמַר שְׂמוּאֵל, כֹּל מְקוֹם
שְׁחֻתְבוֹ וּמְרָחִיב – שחלל הושט מתרחב, זֶה הוּא תוֹרְבִץ הוֹשֵׁט,
אבל אם חֻתְבוֹ וְאִינוּ מתרחב אלא עוֹמֵד בְּמְקוֹמוֹ, זֶהוּ וּשְׁטֵט עֲצָמוֹ
אֲמַר לָהּ רַב כְּהֵנָא, והרי מִר לֹא אֲמַר קָבִי – רבי אינו אומר כן, וְיָמִיד
– ומיהו רבי, הוא רַב כְּהֵנָא בִּר אֲמַר, אֲלָא מפרש את מקום תורבץ
הושט כן, שכל מקום שְׁחֻתְבוֹ וְעוֹמֵד בְּמְקוֹמוֹ, זֶה תוֹרְבִץ הוֹשֵׁט,
אֲלָא וְאִינוּ וּשְׁטֵט עֲצָמוֹ, כֹּל שְׁחֻתְבוֹ וְכֻיָּן – שכאשר חותך את
הושט שפת החתך מתכווץ כלפי פנים ונעשה עיגול חלל הושט
קטן.
דעה שלישית בפירוש מקום תורבץ הושט: רבי יוֹנָה אֲמַר וְיָאֵר

מתרצת הגמרא: לְבַהֲמָה שיש סָפֵק אם היא דְּרוֹקָה, כגון שמצא
חיה ממין הדורס בתוך עדר בהמות שהיא שותקת והן צועקות,
שחוששים שצועקות מחמת שדרסה בהן, וצריך לבדוק את
היושט של כל בהמה אחר השחיטה מבפנים אם נעשה הבשר
אדום מחמת הארס, וזה הוא ההבדל היוצא להלכה מדברי רבה,
שהעור הפנימי שהוא לבן ניכר בו אם יש אדמימות מחמת הארס
או לא, אבל העור החיצוני שאדום הוא, אין לו בדיקה, משום
שלא ניכר בו האדמימות.
הגמרא מביאה מעשה בדין בדיקת הושט: הָהִיא – היתה בהמה
שהיה בה סָפֵק אם היא דְּרוֹקָה, דְּאֵתָא לְקַמֵּיה דְּרַבָּה, הָהִיא קָא
בְּדִיק לִיָּה רַבָּה לְוִישְׁט מְאָרְבִּי – ובדק לה רבה את הושט מבחוץ.
אֲמַר לִיָּה אֲבִי, וְהָא מִר הוּא דְּאֵמֵר – והרי מר (רבה עצמו) הוא
שאמר שוֹשֵׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מבחוץ אֲלָא מְבַפְּנִים. אֲפִכִּיה רַבָּה,
וְכִדְקִיה – הפך רבה את עור הושט, ובדק אותו מבפנים, וְאִישְׁתַּחֲבַה
עֲלִיה תְּרִי קוֹרְטִי דְּאָא, וּמִצָּא בו שני מקומות שהיה בהם
מעט דם, והטריף את הבהמה. מבארת הגמרא: וְרַבָּה שהחל
בבדיקת העור החיצון, נָמִי לְחִדְוִי לְאֲבִי הוּא דְּבָעֵי – כל כוונתו
במעשה זה, לבדוק את אבִי ולראות אם ישאל מיד כשיראה
שנעשה לא כדיו.
הגמרא מבארת אימתי אין חוששים לקרום שעלה מחמת המכה:
אֲמַר עוֹלָא, יָשַׁב לוֹ קוֹץ בְּוִישְׁט הַבַּהֲמָה על ידי שאכלה קוצים,
ונתחב קוץ לתוך עור הושט הפנימי, ולא נראה הקוץ מצידו
החיצוני של הושט, וגם אין שום אדמימות במקום הנקב הפנימי,
אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא כאשר ניקב בתחילה היה הנקב מפולש בשני
עורות הושט, ואחר כך הִתְרִיָּא מחמת קרום שעלה על גבי המכה,
שאם אכן כך היה, הלא שנינו לעיל שאין קרום זה מועיל וטרפה
הבהמה, אלא כיון שלא ראינו שנקב הקוץ את שני העורות, אין
חוששים לנקב והבהמה כשרה.
(דְּרַם, תְּחִיבוֹת, בְּסִפִּי, מְטָא. תיבות אלו הם סִימָן לקושיות על
עולא). הגמרא מביאה להקשות על עולא מדמיון למקרים
אחרים שאסורים מספק. מקשה הגמרא: וְלְעוֹלָא שהכשיר במקום
שיש ספק אם היה נקב בושט, מִאי שְׁנָא מְסַפֵּק בבהמה אם היא
דְּרוֹקָה, כגון שנכנס אריה לעדר בהמות שאנו חוששים שמא
הכניס בה ארס וצריכה בדיקה.
מתרצת הגמרא: קָסְבֵּר עוֹלָא כדעת רב (גג) שאין חוֹשְׁשִׁין לְסָפֵק
דְּרוֹקָה, ולכן הכשיר אף בישב לו קוץ בושט.
שואלת הגמרא עוד: וימאי שְׁנָא סָפֵק זה באופן שישב קוץ בושט
מִשְׁתִּי תְּחִיבוֹת המונחת לפנינו, אַחַת שֶׁל חֵלֶב וְאַחַת שֶׁל שׁוֹמֵן,
ואינו יודע להבחין מה חלב ומה שומן, שאסור לאכלם, ואם אבל
אחד מהם חייב בקרבן אשם תלוי הבא על ספק איסור כרת, הרי
מבואר בזה שכשיש ספק איסור לפנינו אסור לאוכלו, ומדוע
עולא התיר את הבהמה מספק.
מתרצת הגמרא: הָתָם אִתְּחַזְקוּ אִיסוּרָא והכא לא אתחזק איסורא,
כלומר, במקרה של שתי תחיתות החזק הדבר לאיסור מאחר
שודאי מעורב כאן דבר האסור, ולכן כל תחיתכה אסורה באכילה
מספק, אבל כאן בישב קוץ לא הוחזקה בכך הבהמה לאיסור, שכן
עצם הדבר שיושב קוץ בבושט אינו כלום, ורק ספק יש אם אירע
שניקב ואסורה או לא.
שואלת הגמרא עוד: וימאי שְׁנָא מְהֻשְׁחָת בְּסִפִּין בדוקה ולא היה
בה שום פגם, ואחר השחיטה נִמְצָאת הַסִּכִּין פְּגוּמָה, שהבהמה
אסורה מספק שמא נפגמה הסכין בעור קודם השחיטה, ונמצא
ששחט בסכין פגומה שנבלה היא, הרי מצינו שהבהמה אסורה
מספק אף שלא היה חזקת איסור בדבר.
מתרצת הגמרא: הָתָם – שם אף על פי שלא הוחזק איסור
בתחילה, אבל בסוף אִתְּחַלִּיד לָהּ רִיעוּתָא בְּסִפִּין – נולד סיבה
המרעת את חזקת שלימות הסכין, וכיון שלפנינו סכין פגומה לכן

1 ואם עושה בענין אחד מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל, עליו
 2 הַתְּנוּבָה אִמְרָה (קהלת ב יד) 'הַכֶּסֶל בַּחֲשָׁךְ הוֹלֵךְ', וזאת משום
 3 שקולותיהן וחומרותיהן סותרות זו את זו, ולכן המיקל עושה
 4 שלא כדין ורשע הוא, והמחמיר הרי הוא כסיל, אֵלֶּא כִּי – אם
 5 רוצה לעשות כבית שמאי יעשה כשיטתם לגמרי, כְּקוּלֵיהֶן
 6 וּכְחֻמְרֵיהֶן, ואי רוצה לעשות כבית הלל, ינהג כשיטתם לגמרי,
 7 כְּקוּלֵיהֶן וּכְחֻמְרֵיהֶן, ואם כן יש להקשות על רבא במקרה ששטח
 8 מעט בתורבץ הוושט, מדוע החמיר בדעת שניהם, והלא
 9 חומרותיהם סותרות זו את זו, שאם תורבץ הוושט הוא מקום
 10 שחיטה, הלא הוא חלק ממעשה השחיטה, ואם אינו מקום
 11 שחיטה, הרי פסולו ברובו ולא בנקב משהו.
 12 לפני שהגמרא משיבה על הקושיא היא מקשה על עצם דברי
 13 הברייתא הסותרים זה את זה: הָא גִּזְרִינָא קִשְׁיָא – ברייתא זו מצד
 14 עצמה קשה היא, שבתחילה אִמְרִיתָ לְעוֹלָם הִלְכָה בְּדַבְרֵי בֵּית הַלֵּל,
 15 משמע שכדבריהם צריך לנהוג, וְהָדֵר תִּנִּי – ושוב שנית לבסוף,
 16 וְהָרֹצֵה לַעֲשׂוֹת בְּדַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי יַעֲשֶׂה, ואיך ניתן לעשות כדברי
 17 בית שמאי אחר שנפסקה הלכה בבית הלל.
 18 מתרצת הגמרא: לֹא קִשְׁיָא, כָּאֵן קוֹדֵם שִׁיעָא בֵּת קוֹל וּפְסָקָה
 19 הִלְכָה בְּבֵית הַלֵּל, ואילו הם דברי הברייתא בסופה שניתן לעשות
 20 כדברי בית שמאי, כָּאֵן לְאַחֵר בֵּת קוֹל שִׁפְסָקָה בְּבֵית הַלֵּל, ושוב
 21 לא ניתן לעשות כבית שמאי, ואילו הם דברי הברייתא בתחילתה
 22 שהלכה בבית הלל.
 23 תירוצו נוסף: וְאִי בְּעֵית אִימָא, באמת סוף דברי הברייתא הם אִי
 24 לְאַחֵר בֵּת קוֹל שִׁפְסָקָה הִלְכָה בְּבֵית הַלֵּל, ואף על פי כן ניתן
 25 לעשות כבית שמאי, וְמִשּׁוּם שִׁכְרֵי הַיּוֹשֵׁעַ הִיא סוֹבֵרֶת, דְּאִמְרָא אֵין
 26 מְשַׁנְיִין בֵּת קוֹל, כלומר אין סומכין על פיה לפסוק ולקבוע
 27 הלכה כדבריה, אלא הדבר שקול הוא. ולכן הרוצה לעשות
 28 כדברי בית שמאי עושה, וכדברי בית הלל עושה, אבל דברי
 29 תחילת הברייתא שלעולם עושים בבית הלל, הם כדעה הסוברת
 30 שמשגיחים בבת קול שפסקה הלכה בבית הלל, ושוב לא ניתן
 31 לעשות כבית שמאי.
 32 אחרי שנתבררו דברי הברייתא, חוזרת הגמרא לקושיא על רבא:
 33 מַכְּל מְקוֹם קִשְׁיָא מדברי הברייתא על רבא, איך החמיר כדברי
 34 שתי דעות הסותרות זו את זו, הרי מבואר בברייתא שנחשב כסיל
 35 העושה כן.
 36 הגמרא מביאה ביאור אחר בדעת רב לתרץ דברי רבא: אִמְרָא רַב
 37 מְבֹרַח, בּוֹלֵה בְּרַב עֲנָדָה – רבא שאסר את השור, אינו משום
 38 שהחמיר בדעת רב וכדעת שמואל, אלא פסק רק כדברי רב, דְּכִי
 39 אָתָא – כאשר בא רבי בְּרַיְיָ וְהִתְקַל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לִבְבֵּל, אִמְרָא, לֹא
 40 תַּצִּיתוּ לְהוּי לְהִנִּי קִלְי דְּבִילִי יְהוּדָה אֲחֵי מִשְׁמִיתָ דְּרַב – אל תשמעו
 41 לאותם ההלכות שאומר אחי יהודה משמו של רב, שתורבץ
 42 הוושט הוא מקום שחיטה, אלא הִכִּי אִמְרָא רַב, וּיִשְׁטַח נִתְּנוּ [בן]
 43 הַקְּבִים שִׁיעוּר עד היכן הוא מקום הכשר לשחיטה בו בין למעלה
 44 סמוך לראש ובין למטה סמוך לכרס, מַכְּל דְּבִרְיוּ נִשְׁמַע, דְּתוֹרַבְּרִין
 45 הוֹשֵׁט לֹא מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא, שאם בכלל הוושט הוא ויכול
 46 לשחות בו, הלא אין צריך ליתן שיעור למעלה, שהרי למעלה
 47 מהתורבץ ודאי אינו ושט כלל אלא לחי, ומכך שיש שיעור שנתנו
 48 בושט למעלה, בהכרח שהתורבץ אינו בכלל מקום שחיטה, וְאִן
 49 על פי כן קִשְׁיָא רַב שֶׁנַּעֲשֶׂה טְרִיפָה אִפְּלוּ בְּנִיקב מִשְׁחָה, ומשום
 50 כך סבר רבא שנעשה השור טריפה, כיון ששחטו מעט בתורבץ
 51 הוושט ואינו מקום שחיטה ובמשהו נטרף.
 52 עתה מבארת הגמרא מהו השיעור שנתנו חכמים בושט. מבררת
 53 הגמרא: לְמַעַל בּוֹשֵׁט עַד כַּמָּה הוּא מְקוֹם הַכֶּשֶׁר לְשִׁחִיטָה. משיבה
 54 הגמרא: אִמְרָא רַב נִתְּנוּ, כִּשְׁבָא לְשַׁחֲטוּ בּוֹשֵׁט כִּלְפֵי מַעֲלָה יֵנִיחַ
 55 מִמְּקוֹם חִיבּוּר הוֹשֵׁט לְרֹאשׁ עַד כַּדִּי תַּפְּסִיתָ יָד, והיינו שיעור שלש

56 או ארבע אצבעות, ובמקום זה אינו ושט ושם לא ישחוט, ומכאן
 57 ואילך כלפי מטה הוא תחילת הוושט וכשר לשחיטה.
 58 מבררת הגמרא: לְמַעַל בּוֹשֵׁט עַד כַּמָּה הוּא מְקוֹם הַכֶּשֶׁר לְשִׁחִיטָה.
 59 משיבה הגמרא: אִמְרָא רַב נִתְּנוּ מְקוֹם רַבָּה בְּרַב אַבּוּה, כאשר שוחט
 60 כלפי מטה יניח ממקום חיבור הוושט בכרס עַד כַּדִּי שְׁחִיעֵר – עד
 61 מקום שכלה שם השיער, שדרך להיות בכרס כמין שיער, ושם לא
 62 ישחוט משום שהוא אינו ושט הכשר לשחיטה, אלא משם ואילך
 63 כלפי מעלה הוא הוושט הכשר לשחיטה.
 64 הגמרא הבינה שרק בכרס יש שיער אבל בושט אין כלל שיער,
 65 נמצא שכשר הוושט כולו לשחיטה עד מקום חיבור לכרס, ומשום
 66 כך הגמרא מקשה: אֵינִי – האם כך הוא, וְהָאִמְרָא רַבִּינָא אִמְרָא גִּיבָא
 67 מִשְׁמִיתָ דְּרַב, שיעור כַּמָּה בּוֹשֵׁט סָמוּךְ לְמִקוֹם חִיבּוּרוֹ לְכַרְס, וְהוּ
 68 הִנְקִירָא כַּרְס הַפְּנִימִי וְלֹא וְשֵׁט, ואם כל מקום שאין שיער הוא כשר
 69 לשחיטה נמצא שיכול לשחוט הטפח הסמוך לכרס, וְאִמְרָא – מדוע
 70 הוא כשר לשחיטה, והלא כִּי קָא שָׁחַט, בְּכַרְס קָא שְׁחִית – כאשר
 71 הוא שוחט בוושט בטפח הסמוך לכרס נמצא שבכרס הוא שוחט
 72 ולא בושט, כיון שטפח זה הוא הכרס הפנימי ולא ושט כלל.
 73 מחמת הקושיא הגמרא גורסת באופן אחר את דברי גיבא בשם
 74 רב: אִימָא – אמרו – כַּמָּה בְּכַרְס סָמוּךְ לְמִקוֹם חִיבּוּרוֹ לְוֹשֵׁט, וְהוּ
 75 כַּרְס הַפְּנִימִי וְלֹא הַכֶּסֶר הַחִיצוֹן, אבל הוושט מגיע עד הכרס ומקום
 76 שחיטה הוא כדברי רב נחמן.
 77 תירוצו נוסף: אִיבְעִיתִי אִימָא, באמת דברי גיבא בשם רב הם כמו
 78 שגרסנו בתחילה, שטפח הוושט סמוך לכרס הוא כרס הפנימי, ואין
 79 מדבריו קושיא לדברי רבה בר אבוב שפירש שכל הוושט כשר
 80 לשחיטה עד מקום חיבורו לכרס, משום שִׁי קִשְׁיָא רַב בְּתוֹרָא
 81 דְּמִשְׁחָה טְפִי – רב אמר את דינו בשור שיש בו שיער יותר,
 82 שהשיער שנמצא בכרס נכנס גם בושט בשיעור טפח, וממקום
 83 שכלה השיער שם הוא מקום שחיטה, ובוה אכן טפח בוושט
 84 הסמוך למקום חיבורו בכרס אינו ושט אלא כרס הפנימי, אולם
 85 בשאר בהמות מקום השחיטה בכל מין הוא עד היכן שמגיע
 86 השיער כל אחד כשיעורו.
 87 הגמרא דנה בדיון נעקר הוושט ממקום חיבורו בלחי: אִמְרָא רַב נִתְּנוּ
 88 אִמְרָא שְׁמוּאֵל, תוֹרַבְּרִין הוֹשֵׁט מִשְׁמִיתָ בּוֹלֵה – נחתך כולו ממקום
 89 חיבורו בלחי, כִּשְׂר. וְהָנָא תוֹנָא – והתנא של המשנה לקמן (ג.)
 90 מסייע לדברי, שכן שנה התנא, נִיטֵל לְחֵי הַתְּחִתוֹן, כִּשְׂר. וכיון
 91 שהסימנים מחוברים בלחי התחתון והוא ניטל, נמצא שנתלשו
 92 הסימנים, ואף על פי כן הכשיר התנא.
 93 מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לֵה רַב פֶּפֶא, וְהָאִימָא עִיקוּר סִימָנִים – והרי
 94 אם נחתך הוושט ממקום חיבורו בלחי, נמצא שאין הוושט מחובר
 95 לגוף הבהמה והרי דינו כמו שנעקרו הסימנים ממקום חיבורם
 96 בגוף והבהמה נעשית טריפה בכך, וכיצד מכשיר שמואל בהמה
 97 זו.
 98 הגמרא משיבה בשאלה: וְלִטְעֵנָה רַב פֶּפֶא קִשְׁיָא מִתְּנִיתִין שְׁשִׁנּוּ
 99 בַּה נִיטֵל לְחֵי הַתְּחִתוֹן כִּשְׂר, והרי יש כאן עיקור סימנים.
 100 מבארת הגמרא את קושייתה, מדוע לא קשה מהמשנה על רב
 101 פפא: בְּשִׁלְמָא מִתְּנִיתִין לְרַב פֶּפֶא לֹא קִשְׁיָא – מובן הדבר מדוע לא
 102 קשה מהמשנה על רב פפא, משום שיש לחלק, הָא דְּאִיעָקוּר
 103 אִיעָקוּרִי, הָא דְּאִינוּם אִינוּמִי מִעֲלֵיו סִימָנִים – רב פפא מדבר באופן
 104 שנעקר הוושט מהלחי וגם מהבשר, והוא עיקור סימנים שאינו כשר
 105 עוד לשחיטה, אבל במשנה מדובר שרק נפרד הלחי מהבשר
 106 שמחובר לושט, אך עדיין הוושט מחובר לבשר, ואין זה נחשב
 107 לעיקור סימנים, וכשר לשחיטה. אֵלֶּא לְשִׁמּוּאֵל שאמר שתורבץ
 108 הוושט שניטל כולו, משמע שהוושט עצמו ניטל, שאינו מחובר
 109 עוד לבשר כלל, אם כן קִשְׁיָא לדבריו כטענת רב פפא, שיש כאן
 110 עיקור סימנים, ואין הכשיר באופן זה.

מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל — מפרש בפרק קמא דעירובין (א.ו.). בתרי
חומרי דסרתן אהדי, כגון חך דשדרה וגולגולת דאפלוג בית שמאי ובית הלל
לגבי אהל, דהוו להו בית שמאי לחומרא ואמרי: עד שתחסר שתי חוליות מטמא
באהל, ובית הלל לקולא. וקאמרין: וכן לטרפה, דלכית הלל בחדא חוליא הוי

חסרון וטרפה, ולבית שמאי כשרה, והוא לכו
בית שמאי לקולא ובית הלל לחומרא. ומאן
דעביד בטרפות בחומרי בית הלל ובטומאה
בחומרי בית שמאי – כסיל הוא, דהבא
חסרי למה חסרון והבא לא חשיב ליה חסרון.
והני דרבא נמי סתן אהדיה, דכין דאמר
נקובתו במשהו – טעמא משום דמקום
שחיטה הוא, וחומרי דשמואל – דאמר לאו
מקום שחיטה הוא, ואשתבח וסתן מילתיה
דרבא אהדיה. בת קול – בפרק קמא
דערוכין (יגב): יצתה בת קול ואמרה הלכה
כבית הלל. דרבי יהושע – בבבא מציעא
ב"חזה" (נטב), מכל מקום קשיא –
דכתי חומרי לא עבדינן! סתם שמעתיה
דרב ברדי בתראי רב יהודה הוה אמר להו
בבי מדרשא. תנתנו בי שיעור – עד כמה
הוא חסר לשחיטה, לאו מקום שחיטה הוא
– אפילו הכי אמר רב במשהו, מידי הוה
אגרות, דבין במקום שחיטה בין שלא
במקום שחיטה שוה שיעוריה. עד כדי
תפיסת יד – צריך להניח לצד הראש.
כשלש אצבעות וארבע לשון מורי הזקן.
ואני שמעתי: אחיות חודי צפרנים, והראשון
רגלי בעיני, דכי האי גונא לא מיקרי
תפיסת יד. עד מקום שישעיר – שיש שם
שער שגוררין בסכין מכרס הפנימי. טפח
בוושט – מיקרי כרס. וקא סלקא דעתך דלא
אזיל שער בתוך הוושט ולא מידי, ואת
אמרמ עד מקום שישעיר: דתא עד סוף
הוושט כולו מצי שחיט, ויכין לאזיל ונשט
הוא היכי מצי שחיט בייה? איכא טפח בכרס
סמוך לוושט – דהיינו, טפח ראשון של כרס
הוי כרס הפנימי, ונקובתו במשהו. ולפי
שהוא נחבא במקום המציר בין צלעות החזה
קרי ליה פנימי, וכל שאר הכרס קרי
במתניתין החיצונה, ויגדונית בקרע רובו.
כי קאמר רב – טפח ברושט מקרי כרס.
בתורא דמשעיר טפי – שהשער נכנס בתוך
הוושט טפח. ולעולם מקום שחיטה הוי
ברושט עד מקום השער. תורבין הוושט
שניצל כולו – לקמיה פריך: והא איכא
פרקין מסייעי ליה. תנא – כמה עד דידן.
הערך שמיא כשרה, והוא לכו

ניטל לחי התחתון **כשר** — וכיון שניטל הלחי נתלשו הסימנים, שבלחי התחתון הם מחבורים. **קשיא מתינתין** — דקתיני כשר. **הא דאיעקור איעקורי** — עיקור סימנים, כשנעקך הורשט מן הלחי ומן הבשר. **הא דאינוס אינוסי מעילוי סימנים** — שנגמם הלחי מן הבשר שמוטל על הסימנים מן הלחי אינוס, דלאו עיקור הוא, שהסימנים מעוררים בבשר. **אלא לשבולא קשיא** — אף דר פפא. **לדידיה איזא**, עיקור הסימנים, דקאמר: תורבץ הורשט שניטל, דמשמע שחורשט לבדו ניתק ונתלש מן הבשר. **דאקפל אקפילי** — שנקלף מעל הבשר. **אקפל** — כמו: ונקלף. **דוומה** לו "וקפלו את האברים" ומסכת סוטה (להב). **דאפירוק אפירוק** — כדבר הנעקך בבח, שנעקך כאן מעט וכאן מעט עד רובו. **דאדונו מעוט המחבור אינו מחבור** — היכלר לאו חבור רובו. **דלא דור בריא**.

רוב
שהמקשן היה יודע האמת, דאם כן לא הוזה פריך מידי! ויש לומר: דכי פריך מרבה בר בור
סימנים היב

רוב עוביה — יש אומרים: רוב עובי הדופן, אף על פי שלא הגיע לחלל. ושיבוש הוא, דאם כן חמור הקנה מן הוושט, דאילו וושט ניקב עור החיצון בלא עור הפנימי כשר עד שניקב לחלל. רוב עוביה — כלומה, כי משערין רובה — ברוב עוביה משערין. ועובי הקנה היינו מן העור ולצואר, דאילו מן הראש ולחזה היו אורץ, ולרוב הצואר הוא רוחב הקנה, ולעובי הצואר קרי נמי עובי הקנה. בשיעור זה נמדד עובי התנוך, וקודם שיגיע לחצי חלל היו רוב עוביה עם הדפנות והחלל, מפני שדופן הקנה עב מלמעלה ולצר הצואר אינו אלא קרום דק, וסתמא כשנספק הקנה — מלמעלה למטה הוא נפסק, ומחני עובי התנוך לאשלומי לרובא, ובמיעוט התחתון היו חצי החלל או רובו. רוב חללה — אינה טרפה עד שנספק רוב החלל, ועובי התנוך אינו משלים לרוב. ואמרי לה ברוב חללה — אליבא דרב פלוגי אמוראי. שריה — רב לקמיה דרבה. בתליסר איסתי פשיטי — איסתי = סלעי מדינה, שהם פשוטים וקלים. "איסתי" סתם היינו סלעין צורי, שהסלע ארבע דינרים, ו"איסתי" פשיטי" הוא סלע מדינה, שמינית בשסלע צורי, דהיינו חצי דינר, כדאמרין ב"התובל את חבירו" (בבא קמא צב.) איסתרא פלגא דחזא, וקרי ליה התם סלע מדינה. לא מיסר אסר — דהכי הוה בעי למיבדקה ברוב עוביה, ולא שבקה תלמידים, ושדורה לקמיה דרבה. דתליא כמכבי — דהתם איכא לספוקי דלמא לא היו סברא מעליא. והכא רבה אגמריה סמוך, דהכי גמיר מרביה דפוסקת הגרגרת ברוב חללה. מלתא דתליא בסברא — כגון מקיפין בריאה, דאיכא למימר דלמא לא מדימו חזותא שפיר, וכגון דמיא לבשרא דרמיא לבשרא דמניא לביעתא דמיא למוריקא, דאיכא מנייניהו כשרות ואיכא מנייניהו טרפות וחולין עוב, ופעמים שאדם טועה במראותיהן. משום חשדא — דלא לימיר: משום דשריא ניהליה דחול גביה, ונראה כנטול שבר על חזותה. דן את הדין — על שדה או על טלית, בין זה לזה. וכן עדים שהעידו — על שדה או על טלית שחן של פלוגי. בולן רשאים ליקח — אותו חפץ. הרחק מן הכיעור — שלא אמרו: כשביל כך יזכרו לזה, שיתנה לו בולל. שרי בוכרא — כשדיה כהן מביא לפניו בכור לראות מומו, והיה מתירו — לא היה לוקח ממנו מבשר אותו בכור. בכור נוהג בזמן הזה, וכשהוא תם אינו ראוי לכולם, דשחט קדשים בחוץ. רב חסדא — כהן הזה, כדאמרין בגיטין ב"הניקין" (נז.א.) שמונים זוגים אחים כהנים נשואין שמונים זוגות אחיות כהנות. בכור נמכר באומד ולא במשקל, כדאמרין בבכורות (נא.א.) כל פסולי המוקדשין נשחטין ונאמרין באיטילוי הנשכרין בליטרא. חוץ מן הכבור והמעשר. מתקלא מוכח — שחבל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמותו לאחרים ונותן המעות מיד. מאי איכא — במה יכולין לחשדני. משום אומנא

היכי עבד הכי והא גניא חכם שטימא כ' — ואם תאמר: דלקמן (חולין מט.א.) גבי ההוא מחטא דאשתבח בסמפונא דכבדא, הווא בר בריה דרב אידי טריף רב ארא בר מנימין מכשירו ויש לומר: דהתם אגמריה סמך. כדאמרין בסוף פרק שני דנדה (כ.ב.) גבי יליתא דאיתית דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה, ואיתית קמיה דרב יצחק ברבי יהודה ודכי לה, ופרץ עליה מוכחם שטימא כ', ומשני: דמיעקרא טמי טמי לה, כיון דאמר: כל יומא הוה דכי לי רבה בר בר חנה כהאי גוונא. וההוא יומא חש בעניה. הוה דכי לה. ובעי התם: כזה הדין לי פלוגי חכם, מהו? פירוש: נאמנת או אינה נאמנת? ובעי למפסטי מעבדא דילתא דנאמנת. ומשני: רב יצחק ברבי יהודה אגמריה סמך. ופירש שם בקונטרס דהדר ביה מאידך שנויא דשני: מעיקרא טמיו טמי לה. דכיון דאגמריה סמך — רשאי להתיר מה שאסר חבירו, וכי אמר דאין חבירו רשאי להתיר — היינו מסברא. ולפירושו, בשמעתין נמי, למאי דמיסין דאגמריה סמך — לא צריך למאי דמבנה: רב לא אסר ולא מיד, אלא דהאמת מתריך. ולבאורא היה נראה פשט ההלכה, דנדה אגמריה סמך — ולכן האמין לדבריה. ולעיל צריך לשנויא קמא, דמיעקרא טמיו טמי לה. והיא עובדא דלקמן (חולין מט.א.) דמחטא שנמצאת בסמפונא דכבדא — שזא היו שניהם בבית המדרש ונשאלה השאלה לפניהם לשניהם. אי נמי, לא ידע שאסר חבירו. והעדים שהעידו כולם רשאין ליקח כ' — דכיון אינם חשודים, כדאמרין בפרק שני דיבמות (כ.ה.), ומכל מקום לבעל נפש טוב להרחיק, ואם תאמר: ועדים היאך רשאין ליקח כ' בשלמא חתומים על גז אשה או על שטר מקח — לא חשו חכמים למעשה, דמעשה לא עבדי. אבל בדורא אמרי, כדאמרין בפרק "התקבל" (גיטין סז.א.) אמר לעדים: אמרו לסופר לכתוב ולעדים ויחתמו — לא תעשה בישראל כזאת, דחיישין שמא תשכיר עדים. וכן מצינא או שחלצה בפניו היאך ישאנה? הא דעבד התם מעשהו ויש לומר: דכל דבר שנגמר על פיהם חשבי מעשה, ואלא התם שאינו אלא דבור בעלמא, שאומר מן הבעל אל הסופר לכתוב ולעדים לחתום, ואפשר שהם לא יעשו ולא תתגרש, וגם אם אין וגמירין הדבר אינם חששין, ואם תאמר: דן את הדין דהכא, היאך שניא ליקח? והלא יחיד הוה, מדקתני "דן" דמכח מתניתין דבכורות (כ.ה.) דתנן: דן את הדין, מיית בפרק קמא דסנהדרין (ו.א.) דשנים שזנו דיניהם דין, ולאו דוקא שנים אלא הוא הדין אחד! ואין לומר דדין לא חשדי, דהא אמרין בפרק שני דיבמות (כ.ה.) דהכחם שאסר את האשה בגדר דלא ישאנה? ושמן חיישין התם טפי, שזא עיניו נתן בה. ועד יש לומר: והיא דבכורות מוכחא טפי דביחיד איידי, דקתני רישא: מי שאינו מומחה וראה את הבכור כ' בפרק "עד כמה" (בכורות כ.ה.), ולחיה דייק שניא בסנהדרין. "אילו" תלמידי חכם — דמהדרי ליה אבידתו בטביעת עין — זה הוראה טרפה לעצמו.

רוב עוביה, ואמרי לה: רוב חללה. והיא פסוקת התגרת דאמרי לקמיה דרב, ויתב וקא גדיק לה ברוב עוביה; אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב: למידתנו רבינו ברוב חללה! שריה לקמיה דרבא בר בר חנה, ברקה ברוב חללה ואכשרה, וזבן מינה בתליסר איסתי פשיטי בישרא. והיכי עבד הכי? והתניא, חכם שטימא - אין חבירו רשאי לטירה, אסר - אין חבירו רשאי להתיר! שאני הכא, דרב לא אסר מיסר. וכיון דאוריין בה חכם, היכי אכל מינה? והא פתבי: "ואמר אהה ה' אלהים הנה נפשי לא מטמאנה ונבילה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול", "הנה נפשי לא מטמאנה" - שלא הרחתני ביום לבא לידי טומאה בלילה, "ונבילה וטרפה לא אכלתי" - שלא אכלתי בשר "כוס כוס" מעולם, "ולא בא בפי בשר פגול" - שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם; משום רבי נתן אמרו: שלא אכלתי מבהמה שלא חורמו מתנותיה! הני מילי - מילתא דתליא בסברא, רבה בר בר חנה - אגמריה סמך. - ויתפוק ליה משום חשדא! דתניא, דן את הדין; ויפה ותייב, מימא וטירה, אסר והתיר, וכן העדים שהעידו - בולן רשאין ליקח, אכל אמרו חכמים: דרחק מן הפיעור וכן הדיקמה לו! - הני מילי - מיד דמזבין משומא, הכא - מתקלא מוכח. כי הא דרבא שרא מרפתא וזבן מינה בישרא, אמרה ליה בת רב חסדא: אבא שרי בוכרא ולא זבן מינה בישרא! אמר לה: הני מילי בוכרא דאשומא מזבין, הכא מתקלא מוכח; מאי איכא, משום אומנא מעלייתא? כל יומא אומנא מעלייתא זבנו לו! אמר רב חסדא: איהו תלמיד חכם - זה הוראה מרפה לעצמו. ואמר רב חסדא: איהו "שונא מתנת יחיה" - זה הוראה מרפה לעצמו. דרש מר וזטרא משמיה דרב חסדא: כל מי שקורא ושונה, ורואה מרפה לעצמו, ושימש תלמידי חכמים - עליו הכתוב אומר: "יגיע כפיד כי תאכל אשריך ומוב לך". רב זבד אמר: זוכה ונוחל שני עולמות, העולם הזה והעולם הבא, "אשריך" - בעולם הזה, "ומוב לך" - לעולם הבא. רבי אלעזר כי הווי משדרי ליה מבי נשיאה מדי - לא שקיל, וכי הווי מזבני ליה - לא אויל, אמר: לא קא בעי מר דאחי? דכתיב "ושונא מתנות יחיה". רבי זורא כי משדרי ליה - לא שקיל, כי הווי מזבני ליה - אויל, אמר: אחיקורי

מעלייתא — ששוקלין לי הליטרא ממיטב הבשר. כל יומא נמי — חולקין לי בכור, ומוכרין לי מן המטב. זה הוראה מרפה לעצמו — כשנולד ספק טרפות בבמהוה, ונראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר, ואינו חס עליה ואוסרה. הוראה מרפה לעצמו — דהיא שונא מתנות אחרים הוא, שאף על שלו אינו חומד להכריע להיתר. ושמש תלמידי חכמים — גמרא. לתרץ טעמי המשנה ומשניות הסותרות זו את זו, והיינו תלמוד. "יגיע כפיד כי תאכל" — דכיון דעל שלו אינו חומד — כל שכן שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגולל. מומני ליה — לאכול אצלם.

שמה אם יהיה מותר להם לקנותו יורו או יעידו דין שאינו אמת
 על מנת שלאחר מכן ימכרו להם בזול, אָבֵל אָמְרוּ חֲכָמִים לדין
 ולעד, אף על פי שאין לחשוש להטיית הדין ולהוראה ולעדות
 שאינן אמת, בכל זאת הִרְחַק מִן הַכַּיִּיעוֹר וּמִן הַדְּיוּמָה לוֹ, שיש
 לחשוש שמא יחשדו בך ויאמרו שהורת או העדת בבדי לקבלו
 לאחר מכן בזול, ועל כן יש לך להמנע מקנייה זו. מעתה קשה
 מדוע לא נמנע רבה מלקנות בשר זה שהורה שהוא מותר.
 מתרצת הגמרא: הֵנִי מִילֵי בַמִּידִי דְּמִזְבִּין (משומא) [בשומא] - דבר
 הנמכר בהערכה, שבוה עשויים לחשוד את החכם שמכרוהו לו
 בזול ועבור זאת התירו מתחילה, אולם הֵבֵא בְּבִשְׂרֵהוּ זֶה, הנמכר
 במשקל, מִתְקַלָּא מוֹכֵחַ - המשקל מוכיח שלא קיבלו בזול, ואף
 לאחרים הוא נמכר במחיר זה, ואין עשויים לחשוד בו כלל.
 מביאה הגמרא: כִּי הָא - וכמעשה זהו (דרבה) [דַּרְבָּא] שֵׁא
 מִדְּרַתָּא וְזָבֵן מִיָּנָה בִּישְׂרָא - התיר טריפה וקנה ממנה בשר, אָמְרָה
 לֵיהּ כֵּת רַב חֲסָדָא אֲשֶׁתּוּ, אָבָא וּרַב חֲסָדָא שְׂרִי בּוֹבְרָא וְלֹא וְזָבֵן
 מִיָּנָה בִּישְׂרָא - כאשר הביא כהן לפניו בכור בהמה טהורה לראות
 אם נפל בו מום, והתירו, לא קנה מבשרו לאכילה, וכיצד קנית
 מבשר הבהמה שהותרת. אָמְרָה לֵיהּ רַבָּא, הֵנִי מִילֵי בּוֹבְרָא דְּאֲשׁוּמָא
 מוֹדֵבֵן - הנהגה זו שנהג אינה שייכת אלא בבכור, שנמכר בשומא,
 ועשויים לחשוד את החכם המתיר שקיבלו במחיר זול יותר ושעל
 כן התירו, אולם הֵבֵא בְּבִשְׂרֵהוּ הנמכר במשקל, מִתְקַלָּא מוֹכֵחַ -
 המשקל מוכיח שלא היתה במחירו כל הוזהל, ואף לאחרים הוא
 נמכר במחיר זה, ואין מקום לחשד. מָאִי אִשְׁקֵל - במה יכולים
 לחשדני, מִשּׁוֹם אוֹמְצָא מַעֲלִייתָא - משום ששקל לי את הבשר
 המעולה יותר, ושמה יחשדוני שעבור זאת התרתי את הבהמה.
 אין לחשוש שיחשדוני בכך, משום שְׁקֵל יוֹמָא אוֹמְצָא מַעֲלִייתָא
 וְזָבֵן לִי - תמיד חולקים לי בכור ושוקלים לי את הבשר המעולה
 יותר, אף לא מבהמה שבאה לפני והתרתיה.
 הגמרא מביאה דברים בענין הוראה בהמה במקום נגיעת ממון:
 אָמְרָה רַב חֲסָדָא, אִיזוּהוּ תַלְמִיד חֶכֶם, זֶה הָרֹאֶה מִדְּרַפָּה לְעִצְמוֹ
 בְּבִהמָתּוֹ, כלומר שנולד ספק טרפות בבהמתו, ונראה לו טעם
 להיתר וטעם לאיסור, ואינו חס על ממנו ואוסרה.
 ואָמְרָה רַב חֲסָדָא, אִיזוּהוּ (משל טו כו) 'שׁוֹנֵא מִתְּנֵת יְדֵיהּ, זֶה הָרֹאֶה
 מִדְּרַפָּה לְעִצְמוֹ בְּבִהמָתּוֹ, שאם אינו חומד את ממנו להכריע בספק
 כיצד ההיתר, ודאי שהוא שונא מתנות אחרים, ועליו נאמר שיחיה.
 דְּרַשׁ מִרְּזִי וּזְמַר מִשְׁמֵיהּ דְּרַב חֲסָדָא, כֵּל מִי שְׁקוֹרָא בתורה וְשׁוֹנֵא
 בַּמִּשְׁנָה, וְרֹאֶה מִדְּרַפָּה לְעִצְמוֹ, שמחמיר בספק שיש בה וכאמור,
 וְשִׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לַלְמוּד מִזֶּה כִּיצַד לַהֲבִין את דברי
 המשניות ולתרוץ את הסתירות שביניהן, עֲלִיו הִתְּנוּב אוֹמֵר (תהלים
 קכב א) 'יָגִיעַ בְּפִיךָ כִּי תֹאכַל אֲשֶׁרִיךְ וְטוֹב לָךְ, שכיון שאינו חומד
 את ממנו שלו והוא רואה בו טריפה לעצמו, כל שכן שאינו חומד
 ממון של אחרים לגנובו ולגזול, אלא הוא אוכל יגיע כפיו, ועל
 כן אשריו וטוב לו. רַב זְבִיד אָמְרָה, זֹכֵר וְנוֹחֵל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם
 הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, שנאמר עליו 'אֲשֶׁרִיךְ וְטוֹב לָךְ, ויש לדרוש,
 'אֲשֶׁרִיךְ' כְּעוֹלָם הַזֶּה, 'וְטוֹב לָךְ' לְעוֹלָם הַבָּא.
 רַבִּי אֱלֵעָזָר כִּי הוּא מְשַׁדְּרִי לֵיהּ מִבֵּי נְשִׂיָּה מִיד - כאשר שלחו לו
 מתנות מבית הנשיא, לֹא שָׁקֵל - לא היה לוקחן, וְכִי הוּא מוֹמְנִי לֵיהּ
 לַסְעוֹד אַעֲלֵם, לֹא אָוִיל - לא היה הולך. ואָמְרָה לְנִשְׂאֵי לְבָאֵר את
 הנהגתו זו, לֹא קָא בְּעֵי מִרְּדִימֵי - האם אין אדוני חפץ שאדוה,
 דְּכִתְבִי 'שׁוֹנֵא מִתְּנֵת יְדֵיהּ, ועל כן איני רוצה לקבל מתנות.
 רַבִּי יוֹרְאָה כִּי מְשַׁדְּרִי לֵיהּ - כאשר שלחו לו מתנות, לֹא שָׁקֵל - לא
 היה לוקחן, אולם כִּי הוּא מוֹמְנִין לֵיהּ - כאשר זימננהו לסעוד עמם,
 אָוִיל - היה הולך, ולא נמנע. ואָמְרָה לְבָאֵר את הנהגתו זו,

משערים לפי רוב עֲזִיבָה של הגרגרת מבחוץ, שאם נפסק רובה
 טריפה, אף שאינו רוב חללה, ואָמְרָה לֵהּ - ויש שאמרו בשם רב
 שאמר שמשערים ברוב חֲלָלָה דווקא, שאף שמבחוץ נפסק רובה,
 אינה נעשית טריפה אם לא נפסק רוב חללה, שאין עובי הגרגרת
 מצטרף לרוב.
 מעשה בענין זה: הָיָא פְסוּקַת הַגְּרִגְרָת, דְּאִתָּא לְקָמֵיהּ ו-שבאה
 לפניו דְּרַב לשאול מה דינה, אם כשירה אם טריפה. יְתִיב ו-ישבן
 רב, וְקָא בְּדִיק לֵהּ האם נפסקה ברוב עֲזִיבָה, ומצא שנפסקה ויש
 להטריפה. אָמְרוּ לֵיהּ רַב כְּהֵנָּה וְרַב אֲסִי לְרַב, לִמְדָתָנוּ רַבֵּינוּ
 שאינה נטרפת עד שתפסק ברוב חֲלָלָה דווקא, ומדוע הנך בודקה
 ברוב עובייה. שְׂדִירָה - שלח שאלה זו לְקָמֵיהּ ו-לפניו דְּרַבָּה בְּרִי
 בַר הֵנָּה, בְּדָקָה רַבָּה בְּרֹב חֲלָלָה, וראה שלא נפסק הרוב, ואָבְשָׁה
 לאכילה, ולאחר מכן וְזָבֵן מִיָּנָה בְּתַלְסִיס אִסְתִּירִי פְּשִׁיטִי בִּישְׂרָא -
 קנה רבה בשר מבהמה זו בשווי שלש עשרה סלעי מדינה.
 הגמרא דנה בפסקו של רבה. שואלת הגמרא: וְיְתִיב עֲבִיד כִּי -
 וכיצד עשה רבה כן, שהורה להיתר אחר שרב הורה לאיסור,
 וְהִתְנָא בְּבִרְיָתָא, חֶכֶם שָׁבָאָה לפניו שאלה בענייני טומאה
 וטהרה וּמִיָּמָא, אֵין חֲבִירוֹ ו-חכם אחר] רָשָׁא לְמַהר באותה שאלה,
 וכן חכם שבאה לפניו שאלה בענייני איסור והיתר ואָמְרָה, אֵין
 חֲבִירוֹ רָשָׁא לְמַהר. מתרצת הגמרא: שָׁאֵנִי הֵבֵא דְּרַב לֹא אָמְרָה
 מִיָּסַר את הבהמה, שאמנם רצה לבדוקה ברוב עובייה ולאוסרה,
 אולם אחר ששאלוהו לתלמידיו על כך, נמנע מלאוסרה, ועל כן
 מותר היה לרבה להתירה.
 הגמרא דנה בענין מה שקנה ממנה רבה ואכלה. שואלת הגמרא:
 וְכִינֵן בְּהֵמָה זו נולד בה ספק טרפות ואוֹרִי ו-והורה] בַּת חֶכֶם
 ורבה] להתירה, חִיבִי אָכַל מִיָּנָה, וְהָא בְּתִיב (יחזקאל ד יד) 'וְאָמְרָה אֵהָא
 ה' אֱלֹהִים הִנֵּה נִפְשִׁי לֹא מִטְּמָאָה וְנִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא אָכַלְתִּי מִנְּעוּרִי
 וְעַד עַתָּה וְלֹא בָא בִּפִּי בִּשָׂר פְּגוּל, ויש לפרש את הפסוק, 'הִנֵּה
 נִפְשִׁי לֹא מִטְּמָאָה', שָׁאֵל הַרְהוּרִי הַרְהוּר עֲבִירָה בְּיוֹם לֵבָא על ידו
 לִידִי מוֹמָאָה שֶׁל קָרִי בְּלִילָה. 'וְנִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא אָכַלְתִּי', שָׁאֵל
 אָכַלְתִּי בִּשָׂר 'בּוֹם בּוֹם' ו-'שְׁחוּט שְׁחוּט' מַעוֹלָם, והכוונה לבשר
 בהמה המסוכנת למות שאומרים עליה מהר ושחוט אותה קודם
 שתמות. 'וְלֹא בָא בִּפִּי בִּשָׂר פְּגוּל', שָׁאֵל אָכַלְתִּי מִבְּהֵמָה
 שֶׁהִתְעוּרָהּ בַּה שאלת טרפות והורה בַּת חֶכֶם להיתר. מִשּׁוֹם רַבִּי
 זָתָן אָמְרוּ, 'וְלֹא בָא בִּפִּי בִּשָׂר פִּיגּוּל' היינו שָׁאֵל אָכַלְתִּי מִבְּהֵמָה
 שָׁאֵל הוֹרְמוּ מִתְּנוּחָתָה שהן חזרוע הלחיים והקבה, ואף שהיה כהן
 ומותר היה לו לאוכלה בלא הרמזה זו. ונמצא שאין לאכול
 מבהמה שהורה בה חכם, ואיך אכל ממנה רבה. מתרצת הגמרא:
 הֵנִי מִילֵי כאשר היתרו של החכם היה מִלְּתָא דְּתַלְיָא בִּסְבָּרָא -
 בסברת הלב ובשיקול הדעת שאז יש להסתפק שמא נפלה טעות
 בדבר, ואילו במקרה זה רַבָּה בְּרִי בַר חֵנָּה אֲמַרְיָה ו-על קבלתו
 מרבו] כִּמְקָם להתירה, שכן קיבל מרבו שאין פסוקת הגרגרת אלא
 ברוב חללה, ושאין שייכת טעות בדבר, ולכך אין להמנע
 מאכילתה.
 שואלת הגמרא: וְתִפְסִיק לֵיהּ מִשּׁוֹם חֲשָׁדָא - והלא גם בלא האמור
 לעיל היה לו לרבה שלא לקנות מבהמה זו ולאוכלה, משום
 שיחשדוהו שקיבלה בזול כשכר על הוראתו, דְּהִתְנָא בְּבִרְיָתָא,
 חֶכֶם שָׂדֵן אֶת הָדִין בִּין אָדָם לָאָדָם שְׁתַּדִּינֵי על קרקע או
 מטלטלין של מי הם, וְיִזְבָּה את האחד והורה שהם שלו וְיְתִיב את
 האחר והורה שאינם שלו, וכן חכם שבאה לפניו שאלה בענייני
 טומאה וטהרה וּמִיָּמָא וְיְתִיב ו-או טיהר] או שהיתה השאלה
 בענייני איסור והיתר ואָמְרָה וְהִתִּיר ו-או התיר] וְכֵן הָעֲדִים שְׁהִיעִירו
 על קרקע או מטלטלין שהם של פלוני, בּוֹלֵן רָשָׁאִין לִיקַח ו-לקנות]
 חפץ זה שדנו עליו או הורו עליו או העידו עליו, ואין חוששים

26 אנו מחמירים בָּרֶב, דָּאָמַר שְׁנוּבְתוּ בְּמִשְׁחָהוּ, וּנְמַצָּא שְׁמַחְמִירִים
27 מִצַּד אֶחָד כֶּרֶב שֶׁנֶּקֶב בְּמִשְׁחָהוּ, וּמִצַּד שְׁנֵי כְּשִׁמוּאֵל שְׁאִינוּ מְקוּם
28 שְׁחִיטָה, וְלִכֵּן הִבְהַמָּה טְרֵפָה.
29 מְבִיאה הַגְמָרָא שְׁהָאֲמֹרָאִים תִּמְנָהוּ עַל פֶּסֶק זֶה שֶׁל רַבָּא. מִסְפֶּרֶת
30 הַגְמָרָא: אֵינְלִיל מִלְּתָא מְטָאִי לְקַמְיָה – הִתְגַּלְגַּל הַדְּבַר [פֶּסֶק דִּין
31 זֶה שֶׁל רַבָּא], וְהִגִּיעַ לִפְנֵי דְרַבִּי אֲבָא, אָמַר לְהוּ, תוֹרָא וְ–הַשּׁוֹר] בֵּין
32 לְרֶב בֵּין לְשִׁמוּאֵל, שְׁרִי – מוֹתֵר בְּאִכִּילָהּ, שְׁהָרִי לֶרֶב הַסּוֹבֵר
33 שְׁנוּבְתוּ בְּמִשְׁחָהוּ הוּא מְשׁוּם שְׁמִקוּם שְׁחִיטָה הוּא, וְאִם כֵּן יֵשׁ
34 לַהֲבִשְׂרִי, וְלִשְׁמוּאֵל שְׁתּוּרֵת נֶקֶב עֲלָיו וּמְשׁוּם שְׁאִינוּ מְקוּם
35 שְׁחִיטָה, אִינוּ טָרֵף אֲלָא אִם נִחְתָּךְ בְּרוּבּוֹ. וְיָלוּ אָמְרוּ לִיהּ לְבִרְיָה
36 דְרַב יוֹסֵף בְּרִי חֲמָא – לִבּוֹ אֲמָרוּ לוֹ לִבְנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף בֶּן חֲמָא
37 [וְשֶׁהוּא רַבָּא], דְּלִשְׁלֵם דְּמֵי תוֹרָא לְבִרְיָה – שִׁישְׁלָם אֶת דְּמֵי הַשּׁוֹר
38 לְבַעֲלָיו, מְשׁוּם שֶׁהִטְרִיף אוֹתוֹ שְׁלֹא כְּדִין, שְׁבִרְיָתָא מְפֹרֶשֶׁת הִיא
39 שְׁלֹא עוֹשִׂים כְּחֹמֶרְתּוֹ שֶׁל דְּעָה אַחַת וּמִצַּד שְׁנֵי כְּחֹמֶרְתּוֹ שֶׁל
40 הַדְּעָה הַחוּלְקָתָה.
41 הַגְמָרָא מְבִיאה עוֹד אֲמֹרָא שֶׁהִקְשָׁה עַל רַבָּא: אָמַר מַר בְּרִיָּה
42 וְ–בִנּוּ דְרַבִּינָא, מוֹתְבִינָא תִּיּוֹבְתָא בְּלִפְיֵי סְנָאִיָּה דְרַבָּא – מִקְשָׁה אֲנִי
43 קוֹשִׁיא כְּלִפִּי שׁוּנָאוֹ שֶׁל רַבָּא [וְהֵינּוּ כְּלִפִּי רַבָּא עֲצֻמוֹ, רַק אָמַר זֹאת
44 בְּלִשׁוֹן רַכָּה וְנִקְיָה], שֶׁכֵּךְ שִׁנְיָנוּ בְּבִרְיָתָא, לְעוֹלָם בְּכָל מְקוּם
45 שֶׁנִּחְלָקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל הִלְכָתָא וְ–הִחֲלָכָה הִיא] בְּדְרַבִּי בֵּית
46 הַלֵּל, וְהַרְוֵצָה לְעֹשׂוֹת בְּדְרַבִּי בֵּית שְׁמַאי, עוֹשָׂה, וְהַרְוֵצָה לְעֹשׂוֹת
47 בְּדְרַבִּי בֵּית הַלֵּל, עוֹשָׂה. אֲבָל אִם עוֹשָׂה מְקוּלִי – כְּקוֹלֵת בֵּית שְׁמַאי,
48 וּמִצַּד שְׁנֵי, בְּאוֹתוֹ עֵינִן, לִגְבֵי דִין אַחֵר, עוֹשָׂה מְקוּלִי – כְּקוֹלֵת בֵּית
49 הַלֵּל, הָרִי הוּא דְרָשָׁע.

1 מְבִלְעָתָא – מְקוּם בֵּית הַבְּלִיעָה, וְהוּא הַחֶלֶק הַסְמוּךְ בִּיּוֹתֵר לִפִּי
2 הוֹשֵׁט. מִבְּרִית הַגְמָרָא: וְכִמְהָ הוּא שִׁיעוֹר זֶה בְּבֵית הַבְּלִיעָה.
3 מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אָמַר רַב אֲוִיָּא, פְּחוֹת מְשַׁעְרָתָא וְעֵדִיף מְחִיפָתָא –
4 שִׁיעוֹרוֹ הוּא פְחוֹת מְאוּרֵךְ שֶׁל גְּרִיגִיר שְׁעוּרָה וְיּוֹתֵר מְאוּרֵךְ שֶׁל
5 גְּרִיגִיר חִיטָה.
6 הַגְמָרָא מְבִיאה מַעֲשֵׂה וּפֶסֶק הַלְכָה בְּדִין תּוֹרֵבֶץ הוֹשֵׁט: תְּהוּא
7 תוֹרָא דְהוּא – מַעֲשֵׂה בְשׁוֹר שֶׁהִיא שִׁיךְ לְבִנֵּי רַב עוֹקְבָא, דְּאִתְחִיל
8 בִּיה – שֶׁהִתְחִיל בּוֹ אֶת הַשְׁחִיטָה מֵעַט בְּתוֹרֵבֶץ הוֹשֵׁט, וְגַמַּר אֶת
9 רֹב הַשְׁחִיטָה בְּהוֹשֵׁט עֲצֻמוֹ. אָמַר רַבָּא, רְמִינָא עֲלֵיהּ חוּמְרֵי דְרַב
10 וְחוּמְרֵי דְשִׁמוּאֵל וְטְרִיפְנָא לִיהּ – מְטִילִים אֲנִי עַל שׁוֹר זֶה חוֹמֶרְתּוֹ
11 שֶׁל רַב וְחוֹמֶרְתּוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל וּמְטִרִיפִים אֶת הַשּׁוֹר. וּמִבְּאֵר רַבָּא
12 אֶת דְּבָרָיו: מְטִילִים אֲנִי עֲלָיו אֶת חוּמְרֵי דְרַב, דָּאָמַר רַב, נֶקֶב
13 בְּתוֹרֵבֶץ הוֹשֵׁט עוֹשָׂה אֶת הִבְהַמָּה טְרִיפָה אֲפִילוֹ בְּנֶקֶב מְשָׁהוּ, וְאִם
14 תִּשְׁאֵל מִדְּעוֹ הִבְהַמָּה טְרֵפָה, וְהָאָמַר רַב, הִטְעַם שֶׁנֶּקֶב מְטִרִיף
15 אֲפִילוֹ בְּמִשְׁחָהוּ הוּא מְשׁוּם שֶׁתּוֹרֵבֶץ הוֹשֵׁט מְקוּם שְׁחִיטָה הוּא, וְאִם
16 כֵּן חִיתוּךְ הַתּוֹרֵבֶץ הָלֵא הוּא חֶלֶק מִמַּעֲשֵׂה הַשְׁחִיטָה, וְכִיוֵּן שֶׁמְקוּם
17 שְׁחִיטָה הוּא, הָרִי שְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה הִיא, שְׁהָרִי בְּשְׁחִיטָה זֶה לֹא הִיהָ
18 נֶקֶב בְּלִבְדּוֹ, אֲלָא שְׁחַט אֶת כָּל הוֹשֵׁט וְרַק הַחֵל בְּתוֹרֵבֶץ הוֹשֵׁט.
19 עוֹנָה רַבָּא, מְשׁוּם שֶׁלִּגְבֵי מְקוּם שְׁחִיטָה אֲנִי מְחַמְמִירִים בְּשִׁמוּאֵל,
20 דָּאָמַר שֶׁמְקוּם תּוֹרֵבֶץ הוֹשֵׁט לֹא מְקוּם שְׁחִיטָה הוּא, וְאִם כֵּן חִיתוּךְ
21 בְּמִקוּם זֶה, אֵין שֵׁם שְׁחִיטָה עֲלָיו אֲלָא סֵתֵם נֶקֶב, וְלִכֵּן עוֹשָׂה אֶת
22 הִבְהַמָּה טְרִיפָה. וְאִם תִּשְׁאֵל שׁוֹב, אִי מְחַמְמִיר אֹתָהּ כְּשִׁמוּאֵל, הָאָמַר
23 שְׁאֵין נֶקֶב מְטִרִיף בְּתוֹרֵבֶץ הוֹשֵׁט אֲלָא אִם נִחְתָּךְ בְּרוּבּוֹ, וּבִמְקָרָהּ
24 זֶה הָרִי חֲתָךְ בְּתוֹרֵבֶץ הוֹשֵׁט רַק מְשָׁהוּ, שְׁהָרִי אֶת רֹב הַשְׁחִיטָה
25 עוֹשָׂה בּוֹשֵׁט עֲצֻמָּה, וּמִדְּעוֹ הִבְהַמָּה טְרֵפָה. עוֹנָה רַבָּא, שְׁבִדִּין זֶה

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח סיון, ה'תשי"ג
ברוקלין, נ.י.

הרב הגאון הרה"ח וו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצרכי ציבור
באמונה איש חי רב פעלים בעל מדות תרומיות וכו'
מוהר"ר בן ציון מאיר חי עוזיאל שליט"א
ראשון לציון, רב הראשי
שלמא דכת"ר יסגי.

בנועם קבלתי מכתבו עם המצורף אליו - שני מאמרים, וחכיתי מיום גם לקבלת ספרו
הגיוני עוזיאל ח"א, כמו שכתב במכתבו, וזוהי סיבת עיכוב המענה שלי עד עתה, ואת כהדר"ג רוב
הסליחה והמחילה.

ות"ח על תשורתו זו ובפרט ספרו הנ"ל, וראויים הדברים למי שאמרם. אלא שעל פי
מרז"ל (ב"מ פ"ד סע"א) הוה מקשי לי עשרין וארבע קושייתא ומפריקנא לי עשרין וארבע פרוקי
וממילא רווחא שמעתא, ארשה לי לבוא בהערה כללית בהנוגע לספרו.

ובהקדמה מיוסדת על מרז"ל: מה שכל תלמיד ותיק עתיד לחדש (כן העתיק רבנו הזקן (בעל התניא) בקו"א שם קנט, ב. וכ"ה בהקדמת הש"ך עה"ת. תורת העולה ח"ב פנ"ה. ובמט"מ ש"ב מויק"ר פכ"ב) נאמר לו למשה מסיני. וכוונתי לתורת הנסתר תורת החסידות. כי הנה עד שהתלמיד ותיק מגלה הדבר, יש לכל אחד ואחד לחפש דרכו וביאורו הוא בענין זה, כיון שאין אתנו יודע עד מה, מי הוא התלמיד ותיק שיגלה הנאמר למשה מסיני. אבל לאחר שהענין יצא מההעלם לגילוי על ידי תלמיד ותיק, ונתפרסם ונתקבל בתוך כמה וכמה מבני ישראל, ובפרט אשר גם המציאות הוכיחה כי הנה אמת נכון הדבר, הרי שוב אי אפשר לומר אין לנו עסק בנסתרות, ועל כל אחד להביא בחשבון ולהגיב באופן המתאים על חידושו של תלמיד ותיק זה.

והנה רוב הבעיות שעליהן דן כהדר"ג שליט"א בספרו, שהם מעקרי תורתנו, ומאותם העקרים הקשורים בעיקר בתורת הנסתר ובפנימיות התורה, הרי קודם שנעשית תורת הנסתר רכשו הגלוי של כל בן תורה, ה' אפשר להסתפק ולדון על בעיות ושאלות אלו מנקודת המבט של חכמת החקירה וכיו"ב, כיון, שכלשון רבינו הזקן בעל התניא והשו"ע, באגרת הקדש שלו סכ"ו, הנה ספר הזהר וכל חכמת הקבלה היתה "נסתרה בימיהם ונעלמה מכל תלמידי חכמים, כי אם ליחידי סגולה, ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים", משא"כ בימינו אלה, שכצווי הארז"ל - בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה, הרי לכאורה (ראה שד"ח פוסקי טז, ח), אין מקום לדון דיון ממצה בבעיות אלו מבלי להביא ולהסביר מימרא ופסק של תורת הנסתר, תורת הקבלה ותורת החסידות, בהנוגע לשאלות אלו.

- ועל פי הנ"ל מובן, שאין סתירה כלל מזה שהרס"ג והרמב"ם ובעל העקרים וכו' וכו', מגדולי חוקרי בני ישראל הנאמנים לה' ולתורתו, דנו בשאלות אלו מבלי להביא חוות דעת תורת הקבלה, אף שלכמה דיעות ידועה היתה להם, כיון שכנ"ל, עדין לא בא התלמיד ותיק וחידשה באופן שנתפרסמה לכל ונעשית תורת הנסתר - גלוי'.

בלי ספק, אשר לכהדר"ג ידועים ספרי הקבלה והחסידות הדנים בשאלות אלו, וכידוע, אשר מאז ומקדם חיבה יתרה נודעת מחכמי הספרדים ורבניהם לתורת הנסתר, ובימינו אלה, הרי כנ"ל מפי הארז"ל, לא רק שאין לכסות הדברים, אלא אדרבה מצוה לגלותם.

בתקוה שכהדר"ג שליט"א לא יקפיד על הערתי זו, וידיניי לכך זכות, ובפרט על פי הידוע באגרת הבעש"ט, מענה מלכא משיחא שביאת המשיח תלוי' בהפצת המעינות (מעיינות תורת הנסתר ותורת החסידות) **חוצה**. וידוע ג"כ הדיוק בל' חוצה.

בכבוד והוקרה רבה ובברכה.

בהמשך להנ"ל - נשלח לכהדר"ג בחבילה בפ"ע ספר **טעמי המצוות** לכ"ק אדמו"ר בעל ה"צמח צדק", אשר גם בו מבוארים כמה ענינים מאלו שעליהם דן כהדר"ג בספרו, וכמסומן שם במפתח הענינים.

הערה קלה, אבל חמורה היא מפני פריצי עמנו, והיא אשר ראיתי כת"ר מביא במכתבו הספר מורה נבוכי הזמן, ספר התקופה וכו'. ואף שבכל דבר שבעולם הזה יש טוב, הרי לאו כל מוחא סביל, לזרוק הקליפה ולחפש ולמצוא הטוב, ורק אותו לאכול. וכיון שכהדר"ג מעתיק בספרו ספרים הנ"ל, אף דפליג עליהם, הרי בפני כו"כ מהקוראים ישמש זה להסכמה, ובדרך פשיטות - שגם בבתיהם צריך להיות נמצאים ספרים אלו, בה בשעה אשר לתושבי רוסיה ופולין בפרט ידוע ההרס הרב שעשו ספרים אלו וכיוצא בהם, ה' יצילנו.

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים – הלכות שבת ~

א המבשל בשבת, או שעשה אחת משאר מלאכות ^א במזיד - אסור לו לעולם ^ב להנות גיד ^ג מאותה

ביאורי הלכה

א משאר מלאכות – בין מלאכות שנועדו להנאה בשבת עצמה, בין מלאכות שלא נועדו לשבת עצמה. מחוברים ¹.
ב לעולם – מלאכה שחזרה לקדמותה, כגון הבונה מיטה של פרקים מהודקים בחוזק וחזר ופירקה ², או

תבשיל שחומם בשבת באיסור וחזר ונצטנן ³, טוב שלא ליהנות מהדבר בו נעשתה עד לאחר השבת ⁴. אבל מלאכה שלא נעשה בה שינוי ובטלה הנאתה – מותר ליהנות ממנה בשבת עצמה ⁵.
ג ליהנות – אפילו הנאה כלשהי (כגון שיכול להנות

צינונים והוספות

את הרטיה כדי שלא יהנה מרפואתה בשבת, או שהאיסור הוא על הנחת האספלנית ולא עובר יותר על איסור למפרע בכל שעה שמונחת ומרפאת, ובשש"כ (פל"ה הערה נב) כתב בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, דמי שמותר ברפואה, אך עבר ומירח את המשחה על הרטיה או על גופו, מסתבר דההנאה היא מהמשחה ולא מהמירוח, ולא צריך להסיר המשחה (גם אם כעת נהנה סוכ"ס גם מהמירוח, הרי זה כדלת שנפתחה באיסור שאין צריך לסוגרה (כדלהלן הערה (יב)).

3 בס"י רנ"ג סכ"ה נתבאר שנכרי שחימם תבשיל בשבת על דעת ישראל אסור ליהנות ממנו אפילו לאחר שנצטנן, ויש שלמדו מכך (עיי"ן ס' כנישתא דבי רב כאן) להחמיר שלא להשתמש בדבר שעשו בו מלאכה מן התורה אפילו שלא נעשה בו שינוי, אך לאידך בס"י תנ"ד משמע בפירוש להקל בזה (ראה להלן הערה יח), ויש שחילקו (עיי"ן שם) בין דבר שנעשה בו שינוי שאסור גם אם התבטל השינוי לבין מלאכה שאין שינוי בדבר עצמו (כמו טלטול ברשות הרבים (בזה עוסק בס"י תנ"ד), הנוטה אוהל והסירו וכיו"ב), ויש שחילקו בין הנאה מאיסור אמירה לנכרי (בזה עוסק בס"י רנ"ג הנ"ל) שהוא (מדרבנן וכן הוא) קל בעיני הבריות וגדול החשש שיתיר לעצמו לומר לנכרי שוב בשבת הבאה, וכשם שאסור ההנאה ממנו גם לאחר השבת עד בכדי שיעשו (כמבואר בהמשך הסעיף), כך אסור גם תבשיל שנצטנן מהחשש שיתיר לעצמו לעשות כן בשבת הבאה (אף שבשבת זו לא נהנה בפועל ממעשה הנכרי, וראה להלן הערה יא שאולי לכן החמירו גם ברווח הסרת מונע במלאכת נכרי), אבל במעשה ישראל בשבת אסור ההנאה ממעשיו (ומהשינוי שעשה), ותו לא.

4 ראה הספק לעיל הערה ג לעניין דבר שנעשתה בו

1 במלאכות שנועדו להנאה בשבת עצמה (כמו המבעיר אש לצורך חימום או תאורה, המעמיד אוהל מפני החום או הגשם או הבונה סוכה לקיום המצוה וכיו"ב), ישנו יותר חשש שיעשה באיסור בשבת (כי צריך לכך ביומו), אבל לא מצוי שיחלל שבת לצורך הימים שלאחר השבת (ראה ס"י רנ"ב ס"י) או כדי להרוויח מעט זמן במוצאי שבת (להלן מבואר שלא חששו שיעברו איסור חמור בשבת כדי להרוויח מעט זמן לאחר השבת), ומכל-מקום קנסו על כל סוג מלאכה, וכן קנסו שלא יהנה לעולם (אף שכדי למנוע חשש שיבוא לעשות שוב בשבת, די באיסור הנאה בשבת עצמה).

2 העושה מלאכה בשבת שאסור ליהנות ממנה אינו צריך (אפילו לכתחילה) לבטלה ולהחזיר הדבר לקדמותו גם כשניתן לעשות זאת בקלות, וכל-שכן במלאכה שלא ניתן להחזירה לקדמותה בקלות וכמו הבונה בית באיסור בשבת שלא צריך לסתור אף אם אסור לו ליהנות ממנו ולדור בו, אלא ידורו בו אחרים או ימכרנו (וראה לעיל על ס"י שטז הערה סד לעניין מלאכת צד). אלא שפעמים עליו לבטל את מעשהו כדי למנוע השלמת המלאכה וכגון מי שהניח פת בתנור ועוד לא נאפתה (כך שבהוצאתה מן התנור יינצל מאיסור תורה), וכל-שכן מי שהזיז מתג חשמלי או הניח קדירה על כירה שעתידיה להדלק (ע"י שעון שבת או נכרי) שעליו לבטל מעשיו מיד עוד לפני שתתחיל המלאכה, וכל-כיוצא-בזה (ואם הייתה מונחת מערב שבת, יתבאר להלן). וכן מי שהשהה תבשיל על האש אפילו שנתבשל כל צרכו אבל ישנו עדיין חשש שיחתה בגחלים כדי שיצטמק – עליו להסירו מיד. ובאגלי טל (מלאכת טוחן ס"י לב הערה פא) כתב שמי שעבר והניח רטיה בשבת, בכה"ג שאסור ברפואה, דיש להסתפק אם חייב להזדרז בקום ועשה להסיר

מְלֹאכָה^ח, מְשֻׁם קָנָם^ה. וְגַם הִקְדֵּרָה שְׁבִישָׁל בָּהּ אֲסוּרָה לֹא לְעוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּלוּעָה מִדְּבַר הָאֲסוּר לֹא^ז. חלק ב, סימן שיח, דין המבשל בשבת, תחילת סעיף א:

ביאורי הלכה

הפרי חי ולא מבושל) – אסור ליהנות מן השינוי או מן המלאכה⁸.
ד] ליהנות – הנאה שאינה ישירה מהאיסור⁹ וכגון ישראל שהדליק נר באיסור ובכך התאפשר למצוא ספר

מהדבר גם ללא המלאכה שנעשתה⁶, ואפילו אינו צריך להנאה שנוצרה מן האיסור (כגון שהיה יכול לעשות בדרך היתר)⁷, ואפילו לא נהנה כלל מן השינוי שנעשה על ידי המלאכה (וכגון שמעדיף לאכול את

ציונים והוספות

ולהעיר משש"כ (כללי מלאכות שבת פ"א הערה קנד) שהנאה אסורה רק כאשר יש בה משום ממש, לא למשל, כאשר הדליק ישראל אור בחדר-מדרגות ועתה קל לו לעלות או לרדת בו, שהרי היה יכול לעלות או לרדת בלא תאורה, כלומר כאשר יש בתוצר מלאכת השבת הנאה בדבר חדש, ולא משום נוחיות יתירה (וראה עד"ז בשולחן שלמה (ח"ב כאן בהערה), והוסיף: אלא שלא ימהר יותר מדרך הילוכו אם לא היה אור במקום הזה, כדי שלא יהנה מהאור).

7) כגון הבורר פסולת מתוך אוכל והיה יכול לברור אוכל מתוך פסולת, מי שטלטל חפץ באיסור (טלטלו ברשות הרבים, ברכב או במעלית וכל כיוצא בזה) והיה יכול להביאו בדרך היתר, אחד הדליק את אש הכיריים באיסור, ובא אחר והניח שם קדירה (בדרך היתר), ובאפשרותו היה ג"כ להניחו על אש אחרת הדולקת מער"ש בהיתר, וכן אם היה יכול לעשות בדרך היתר לאחר השבת (שבלאו הכי) לא זקוק לו בשבת) כגון מי שהדפיס בשבת מרשם לחולה שאין בו סכנה והיה יכול להדפיסו לאחר השבת (ולכאורה בכל הנ"ל אסור גם כשהוא איסור מדברי סופרים, שהרי סוכ"ס נהנה מהאיסור).

8) כשנעשה שינוי בדבר, חל קנס ואיסור הנאה על הדבר שנחשב כפרי ותוצאת האיסור, ואף אם מצידו לא נהנה כלל מהבישול כגון שמעדיף לאכול את הפירות חיים ולא מבושלים (ועד"ז מי שבנה כסא מבויל עץ, ומצידו יכול היה לשבת גם על בול העץ, מכל מקום הרי נהנה מהכסא שחל עליו איסור הנאה לעולם), ואפילו לא מרגיש שום הנאה באכילתם (כגון האיסור הבלוע בקדירה ונפלט ממנו מעט בתבשיל אחר, שזו כמות שאי אפשר ליהנות ממנה), הרי אוכל או משתמש בדבר שנוצר או השתנה עכ"פ באיסור והוא בכלל הקנס. אך אם לא נעשה שינוי בדבר, אין מקום ליתן לעצם ההנאה מן החפץ שם של הנאה מן האיסור או מפירות האיסור, אך אסור ליהנות ממעשה האיסור שנעשה בו (וכגון הנאה מהוצאת החפץ מרשות לרשות דלהלן הערה טו). וצ"ע גדר ההנאה כשבנה חלק מביתו בשבת אם אסור ליהנות מכל הבית, ובאחרונים דנו גם בגדר מעשה שבת במלאכות כמו זורע וחורש וכו' אם הנאה מהדבר הצומח נחשבת כהנאה מהמלאכה, ובפרט אם עשה גם בשבת וגם בחול.

9) הנאה ממעשה שבת כשמשמר דבר קיים, וכגון פלטה חשמלית או מקרר שנותק מהם הזרם, וחיברו את הזרם שוב באיסור (ראה להלן הערה כד לעניין תיקון תקלה מרכזית) עוד לפני שהתקררו או התקלקלו התבשילים – לכאורה

מלאכה בשבת, והנה, גדר האיסור שנתפרש בשוע"ר הוא הנאה מהמלאכה (או מדבר שנוצר ממנה עכ"פ) ולא שהדבר הפך לחפצא של איסור (ואינו דומה למבואר להלן הערה ח על איסור הנאה החל על "פירות" מעשה האיסור), ובתבשיל שנצטנן לא נהנה מהמלאכה או משינוי שנעשה בה, ולכן למעשה, אין לדמות גזירת הנאה ממעשה הנכחי לאיסור הנאה לעולם, וכחילוקים המבוארים לעיל. ונמצא שמעיקר הדין מותר ליהנות מתבשיל שנצטנן אפילו בשבת עצמה, אך לכתחילה טוב להחמיר עד מוצאי שבת שכל דבר שנאסר בשבת לו נעשה על ידי נכרי יש לאסרו (לכתחילה עכ"פ) בשבת עצמה אם נעשה על ידי ישראל, וכדלהלן הערה י לעניין נר שגם אם אינו אסור מדין מעשה שבת, כיון שאסור כשהודלק ע"י נכרי אסור גם ע"י ישראל (וי"ל שהוא בכלל המבואר להלן הערה מ). ולהעיר, שלעניין מים שנצטננו, הביא בכף החיים (ס"ק יג) שבמקום שרגילים להרתיח המים לפני שתייתם מטעמי בריאות, המים לא חזרו לקדמותם לאחר שנצטננו, כי כעת נעשו לראויים עבורם, ולאידך, יש סברא להקל במים שנצטננו יותר מאשר תבשיל שנצטנן, כי ראויים לשימוש גם ללא החימום, ובס"י רגל לא אסר אלא בתבשיל שלא ראוי כלל לאכול כשהוא צונן.

5) המבואר לעיל הערה ד להחמיר לכתחילה היינו בשינוי שחזר לקדמותו, משא"כ במלאכת הוצאה וכיו"ב שמעולם לא חל איסור על הנאה מהדבר אלא על ההנאה מהפעולה, אין לאיסור הדבר עצמו (במלאכת נכרי או ישראל) אם נתבטלה ההנאה (כדלהלן הערה יח). ויש לעיין אם הבורר פסולת מתוך האוכל נחשב כשינוי בדבר עצמו כחימום תבשיל שטוב להחמיר גם אם עירב את הפסולת שברר באיסור וברר שוב בדרך היתר, או שדומה יותר למלאכת הוצאה ואין כאן שום שינוי בדבר עצמו אלא הנאה מהמעשה בלבד, וכאשר חזר לקדמותו מותר ליהנות ממנו אפילו באמירה לנכרי (וראה להלן הערה יז הספק בזה לעניין מוצאי שבת).

6) כמו המבשל פירות שיכול לאוכלן חיים, וכיון שהבישול הוא איסור תורה החמירו גם בהנאה כלשהי, אבל באיסור מדברי סופרים אסור רק דבר שלא יכול ליהנות ממנו כלל ללא המלאכה (סי' תה ס"ט: "ואינו דומה להמבשל בשבת פירות הנאכלים חיים שאסורים מפני שעשה בהם איסור של תורה אבל תחומין הם מדברי סופרים"). ע"כ. ומשמע שאם הבישול היה אסור מדברי סופרים היו הפירות מותרים באכילה, כי בדברי סופרים לא קנסו הנאה חלקית, וכן פירות שהוצאו והוחזרו אל התחום נחשב כהנאה חלקית).

ביאורי הלכה

או מפתח – מותר להשתמש בו¹⁰, וכן הנאה של "הסרת מונע" שלא נהנה מהדבר בו נעשה האיסור אלא נהנה מהעדרו – מותרת¹¹, ולכן מותר לישן בחדר

שישראל כיבה בו את הנר באיסור, גם למי שלא יכול לישן במקום שהנר דולק, וכן בית שנפתח באיסור¹², מותר להכנס לתוכו וליהנות ממה שבתוכו¹³, וכן מותר

ציונים והוספות

הקדירה בדאיכא גחלים לוחשות מסביבה... ומשמע דבאיסור תורה אף שלא נעשה האיסור בגוף הדבר, דאסור, וכן מבואר בסי' תיקח במ"א סוס"ק יד, עכו"ם שפתח בור להוציא הלפתות, דאסור. אלא די"ל דשאני עכו"ם דאית ביה הטעם שלא יאמר לו לעשות, וטעם זה שייך בכל גוונא, ועיין סי' תקטו במח"ש ס"ק כו. אולם לא מצינו שחילקו בין ישראל לנכרי רק לענין מוצ"ש לגבי הדין של בכדי שיעשה, אבל לא בשבת עצמה, כי מדין מעשה שבת הרי לא אסור כלל בהנאה... ואפ"ה נר שהדליקו ישראל בשבת שאסור ליהנות, היינו משום דמשוין בק"ו מנכרי שהדליק עבור ישראל. עוד יש לחלק... שבנידון דידן עצם פתיחת המקרר אינה אסורה, אלא שבשעת הפתיחה עושה איסור של הדלקת הנורה, ובפרט שגם אפשר להוציא את האוכלין מן המקרר שלא ע"י הדלקה, והו"ל כנעשתה עבירה צדדית. אף שלעניין אמירה לנכרי אסור ליהנות מהמלאכה שעשה גם כשזו הסרת מונע בלבד (עכ"פ כל עוד זו הנאה הגוף, ראה לעיל על סי' שז הערה רנ), גדר איסור ההנאה ממלאכת נכרי בשבת שונה מהקנס שקנסו על מלאכת ישראל, דבמלאכת נכרי יש לחוש שיבוא לומר לנכרי שוב בשבת הבאה גם כשזו הסרת מונע בלבד (שהרי גזרו איסור הנאה גם כשלא נהנה מעיקר האיסור (כמו איסור הנאה לאחר השבת בכדי שיעשו דלהלן, וראה לעיל הערה ד לעניין תבשיל שנצטנן, ועד"ז לעיל הערה י מהשש"כ, וכן להלן הערה כט לעניין אם מי שנעשה בשבילו דינו כלו עצמו)), אבל במלאכת ישראל, אין לאסור הנאה עקיפה שאינה הנאה מהמלאכה.

12) כגון ישראל שפתח דלת חשמלית, או שלצורך פתיחת הבית (או ארון, תיבה וכלי-כיוצא-בזה) שבר או תיקן דלת או קיר, או שטלטל את המפתח באיסור ברשות הרבים. ובשש"כ (פי"ח הערה רנו) התיר הכניסה לבית מצד הנאה שאינה ישירה (שלא נעשה איסור בבית עצמו, וגם הבית מעולם לא נאסר), ע"ד השימוש במפתח שנמצא הודות להדלקת נר באיסור (ראה לעיל הערה י), וז"ל: עיין בשו"ת אג"מ או"ח ח"ב סי' עז שהוא אוסר. לעו"ז יל"ע בדבר, דהא לפי הח"א שהובא בביה"ל ד"ה אחת, מעיקר הדין מותר ליהנות ממה שהעביר מרה"ל לרה"י, מכיון שלא נשתנה הדבר מכמות שהיה, אלא שהח"א מסיים, דמ"מ יש להחמיר ולא להשתמש בחפץ שהוציא מרה"ל לרה"י, אבל לא מצינו לאסור אפי' בדיעבד אם פתח את הדלת במפתח. וכן שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל שהעיר, דאטו אם פתח דלת באבן שהיא מוקצה, יהא אסור להיכנס לתוך הבית, או אם הדליק אור בשבת לחפש אחרי מפתח לפתוח בו בית, נאסרה משום כך הכניסה לבית, ומגליה שאם עבר והשתמש במאי דאסור משום מעשה שבת, שגם זה אוסר בדיעבד דבר אחר. ועיין באור זרוע הלכות ערב שבת סימן כט, שמסתפק

נחשבת כהנאה האסורה בשבת, אלא שהוא איסור דרבנן (כי אין כאן איסור בישול) שיש להקל בו אם מצידו היה אוכל התבשיל כעת גם ללא תוספת ההנאה (כדין איסורים דרבנן דלהלן הערה כא), ולכאורה גם לא צריך להסיר מיד את הקדירה מעל הפלטה, כי לא מבטל בזה את האיסור (ואינו דומה להסרת בגד ששטחו באיסור שיש להסתפק אם צריך להסירו שבוה מבטל פעולת השטיחה (ראה להלן הערה מג), והרי זה כרטייה שמירחו בה בשבת והניחו על החבורה, שאין בהסרתה משום ביטול האיסור (לעיל הערה ב)), ונמצא שמותר ליהנות מהתבשיל החם גם לאחר זמן (אף שלולא האיסור היה מצטנן לגמרי, כיון שלא היה צריך להסירו, אין לאוסרו), וכל-שכן בחיבור מקרר שמניעת הקלקול אינה הנאה ישירה ומותרת גם באיסור תורה (כדלהלן הערה יג). וראה שו"ת הר צבי (או"ח ח"א סימן קפא) ששימור מצב קיים אינו נחשב כהנאה כלל, והביא ראייה משווע"ר סי' רנז שמי שעבר והטמין בדבר המוסיף הבל מבעוד יום התבשיל אסור באכילה רק בצונן שנתחמם, אבל בעומד בחמימתו בשעה הראשונה מותר, והטעם נתבאר בשווע"ר "שהרי אינו נהנה כלל מהאיסור" ומכאן ששמירה על מצב קיים אינה הנאה מהאיסור, וצ"ע, דלכאורה דברי שווע"ר הם ראייה לסתור, כי לשווע"ר אסור ליהנות מהתבשיל אם הוא מצטמק ויפה לו אף שרק שמר על חמימותו, והיינו שזה נחשב להנאה עד כדי שחוששים שיבוא לעשות שוב באיסור, ומה שאינו נהנה משמירת החמימות במצטמק ורע לו, היינו שלמטרת רווח של שמירת חמימותו לא יבוא להטמין בדבר המוסיף הבל, שהרי די לו בדבר שאינו מוסיף הבל, ולא נהנה כלל מהאיסור (גם ראיית ההר צבי מהיתר המג"א שם ס"ק ו במי שטמן בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל (מלבד שאינו מוכרח שהוא מטעם שלא נחשב כהנאה) צ"ע ע"פ המובא לעיל על סי' רנז הערה כ שבשווע"ר השמיט היתר זה).

10) הדלקת הנר לא פעלה מאומה על המפתח אלא נתנה אפשרות למצוא אותו, ונתינת אפשרות זו הנאה עקיפה שאינה ישירה ממעשה האיסור, וגם עצם חיפוש ונטילת המפתח אינם אסורים מצד עצמם, וההנאה מהדלקת הנר היא איסור צדדי. וז"ל שש"כ פ"י סט"ז: פתח את המקרר בשבת או ביו"ט ונתברר שהנורה שבו נדלקה או שנגרמו פעולות חשמל אחרות עקב הפתיחה, אין המאכל שבו נאסר באכילה. ובהערה מזו: שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דאין לחשוש מקום מוקצה, דעיין סוס"ק תיקח במ"א ס"ק יד... וגם אין לאסור משום מעשה שבת, דלא מיבעי להסוברים דבאיסור הוצאה לית ביה משום מעשה שבת כיון דלא נעשה מעשה בגוף הדבר... ואפ"י לפי מה שמבואר שם דיש להחמיר, מ"מ הכא קיל טפי דלא עשה שום דבר באוכלין... אלא דיל"ע מהמרדכי... לעניין עכו"ם שסילק

ביאורי הלכה

הנאה לעולם על החפץ, אך מכל-מקום אסור ליהנות מהאיסור, ולכן מפתח שהובא בשבת באיסור דרך רשות הרבים אסור לפתוח בו את הדלת¹⁵, אך המפתח עצמו לא נאסר בשימוש ומותר בשימוש לאחר¹⁶ השבת¹⁷. ואם לא נהנה מן האיסור – מותר להשתמש

למכור תבשיל שאסור לו לעולם (בניכוי הרווח של השבחתו באיסור), ולהנות מדמיו¹⁴.

ה] מאותה מלאכה – אם המלאכה האסורה לא פעלה שום שינוי בחפץ בו נעשתה וכגון המעביר חפץ בשבת מרשות הרבים לרשות היחיד ולהיפך – לא חל איסור

ציונים והוספות

אך [בנוסף למבואר להלן שם דעת שו"ע"ר בזה] גם הח"א הקל ברשות הרבים דידן.

(17) הנה, בדבר שנעשה בו שינוי, ביטול הנאתו כרוך עם ביטול השינוי שנעשה באיסור, אבל בדבר שלא נעשה בו שינוי וכגון בנידון מפתח שהובא מרשות הרבים באיסור, שההנאה מן האיסור הייתה הנאת זמן, צ"ע מתי נחשב לביטול הנאתו, דלא מסתבר שההנאה מן האיסור בטלה אם החזירו למקום ממנו הביאוהו יותר מאשר אם החזירו למקום אחר ברשות הרבים (באותו מרחק עכ"פ), ובכלל צ"ע היכן מצינו משמעות של ביטול הנאה להרחקת והחזרת המפתח, ומצד הסברא עצם ההמתנה למוצאי שבת (אפילו בלא המתנת "בכדי שיעשו") מבטלת את ההנאה מכך שהביאוהו בשבת, ורשאי להשתמש במפתח לאחר השבת. וגדולה מזו דן בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' ה) אפילו לענין מלאכות העושות שינוי ובדומה לבישול, אלא שאין בהם שום טורח להחזירם לקדמותם, האם יש לחייבו למוצ"ש לעשות פעולה זו כדי להתירו בהשתמשות (כגון הדליק נר או חשמל בשבת, האם עליו לכבותו במוצ"ש ולחזור ולהדליק, או הקושר בשבת האם עליו להחיר הקשר ולחזור ולקשור וכיו"ב) דאולי יש לומר שכיון שאין זה טורח, אין זה נחשב כלל הנאה ממעשה שבת, אך גם אפשר דלא פלוג חכמים וצ"ע. ע"כ. ולכאורה, אם אסור הבלוע בקדירה ולא אמרו שאינו נחשב להנאה, כל שכן שאסור בנידון שו"ת מנחת שלמה (אור, חימום וכיו"ב שנוצרו באיסור) שסוכ"ס נהנה מפרי האיסור במידה מסוימת (וראה לעיל הערה ח שאיסור ההנאה חל על הדבר עצמו, ולא רק כקנס שלא יבוא לעשות שוב באיסור), אמנם במלאכות שלא נוצר בהם מאומה והאיסור הוא הפעולה עצמה כמו במלאכת הוצאה יש להכריע להקל מצד שהתבטלה הנאתו, וכנ"ל. ועדיין צ"ע במלאכת קושר או בורר וכיו"ב לאומרים שגדר האיסור הוא הפעולה ולא התוצאה, האם יש להחמיר מצד שתוצאת ורווח המעשה ניכרים (בדומה לבישול ומדליק נר) וניתן לבטלם, או שבהתרת הקשר או ערוב מחדש של הפסולת אין שום משמעות של ביטול האיסור שנעשה והוא כעושה פעולה נוספת (ואילו את הפעולה הקודמת לא ניתן לבטל, אך אם ממתיך לאחר השבת כבר לא נהנה מהאיסור שבה, בדוגמת מלאכת הוצאה, וראה לעיל הערה ה ספק עדי"ו במלאכת בורר שבטלה בשבת), וכן יש לעיין במכבס בשבת, שגדרו פעולת הסרת הלכלוך (ראה סי' שא סנ"ו, ולכאורה חלוק גדרו מ"מלבן" שענינו יצירה (וראה כה"ח סי' שב ס"ק צו)), שלכאורה בכללן הבגד מחדש אין שום ביטול של הכיבוס שנעשה באיסור, והרי זה כמכלכל בגד אחר, אך מאידך התוצאה והרווח של

בהניח בשבת כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה, דאם נפלה הביצתה מן הכלי מאלוה, הרי הכלי מותר בטלטול, אך "אם עבר והסיר הביצתה מן הכלי אי שרין כלי בטלטול הואיל ועבר אדרבנן", אך שאני התם דהכלי היה אסור והותר על ידי עבירה דרבנן, מה שאין כן הכא בבית. ע"כ. ולהעיר, שמדבריו משמע בשימוש במעשה שבת אינו אסור דבר אחר (גם דבר שנוצר על ידי שימוש במעשה שבת), ולדוגמא, מי שהדפיס או כתב לעצמו מרשם לתרופות בשבת, וקנה בו באיסור תרופות לאחר השבת, התרופות אינם "פירות" ו"תוצאה" של האיסור.

(13) עדי"ו דליקה שכובתה על ידי ישראל באיסור, והודות לכך ניצלו חפצים שונים מהדליקה – מותר לו ליהנות מחפצים אלו בשבת וכל-שכן לאחר השבת (וראה שלחן שלמה סי' שלד ס"ק כה שאם אחד הציל ביתו משריפה בזדון באיסור, מכל מקום אין הכלים שבבית נאסרים לבו ביום, ולכן, מיחם חשמלי שנגמרו בו המים באמצע השבת ועמד להשרף ובא ישראל והוסיף מים במזיד בשבת, מותר להשתמש עם המיחם בציון – ולא בחמין – דמפני שנבלעו בו מים שנתבשלו בשבת לכן אסור לבו ביום, אבל בציון לא נפליטים הבליעות ולכן שרי אף בשבת), וכן ישראל שפתח מקרר בידיעה שתדלק שם התאורה – מותר ליהנות מהמאכלים שבו בשבת (ולענין סגירת המקרר ראה שש"כ פט"ז הערה מח).

(14) איסור ההנאה חל על התבשיל עצמו, ולא על דמיו (משנ"ב ס"ק ד), ומותר ליהנות מהדמים כל עוד אין בהם הנאה מן האיסור, ולכן יש למכור את התבשיל במחיר של תבשיל שעדיין לא בושל (או לתת את רווח הבישול לאחרים), ולפי זה המצייר ציור בשבת רשאי ליהנות רק ממחיר הצבע והנייר, ובכל עניין מותר ליתנו במתנה לאחרים גם אם נהנה מכך ואפילו ציירו למטרה זו (וצ"ע אם לתלותו בביתו נחשב כהנאה ממעשה שבת).

(15) אף שלא נעשה שינוי במפתח, ואפילו היה יכול להביאו בהיתר (כגון טלטלו בחגורתו וכיו"ב), ואפילו הוא איסור דרבנן (ראה להלן הערה יח), הרי סוכ"ס נהנה מהטלטול האסור, אמנם אם פתחו את הבית במפתח שהובא באיסור מותר להיכנס ולהשתמש בבית (כדלעיל הערה יב).

(16) בשבת עצמה (אם ההנאה מהבאת המפתח באיסור התבטלה באופן מוחלט, וכגון שהביאוהו שוב בדרך היתר) לכאורה גם למחמירים לעיל הערה ד בדבר שנעשה בו שינוי וחזר לקדמותו יש להקל בנידו"ד שלא נעשה בו שינוי, אך ראה להלן הערה יח שבקצות השלחן נטה לדברי הח"א להחמיר מעצם זה שנעשתה בו מלאכה דאורייתא,

ביאורי הלכה

לאור זה אפילו לקריאה וכיו"ב, כל עוד יכול היה לקרוא אפילו בדוחק מעט ללא תוספת אור זו²¹, ואם בבית זה ישנו חולה שיש בו סכנה²², שאז מותר אפילו לכתחילה לתקן עבורו את התקלה, יש לראות שהתיקון יפעיל רק את האורות וכו' הנצרכים עבור החולה, ואילו את שאר המתגים יש לכבות לפני תיקון התקלה כך שלא יופעלו יחדיו, אך אם לא עשו זאת מותר ליהנות מהאור שהודלק, אף שיכלו למעט באיסור²³, ובתיקון זרם מרכזי המספק חשמל לכמה בתים נהגו

בו גם בשבת עצמה, ולכך המביא מאכל מרשות הרבים לרשות היחיד ואינו צריך כלל לטלטול זה, שמצידו היה אוכלו ברשות הרבים – יכול לאכול גם בשבת בו ביום¹⁸.

ו' משום קנס – ישראל שתיקן בשבת תקלה בזרם חשמל או בצינור מים – אסור ליהנות¹⁹ מהחשמל שחובר או מהמים שחזרו לזרום עד למוצאי שבת²⁰, ואם הוא איסור דרבנן, וכגון ישראל שהדליק סוג תאורה שאיסורו מדרבנן בלבד, מותר לו להשתמש

ציונים והוספות

19) הנאה ישירה כגון קריאה לאור נר שהדליק ישראל בשבת (או הליכה לחדר מסויים רק כדי ליהנות מהמיוזג שהופעל בו בשבת) אסורה אפילו מיחה בו שלא ידליק וגם אם היה יכול לקרוא גם ללא אור זה (ורק כשאור זה לא מוסיף מאומה – מותר לקרוא שם), שהרי נאסרה אפילו בליעת הקדירה מתבשיל האיסור, ואם היא הנאה שאינה ישירה כגון שעושה דבר שלא צריך כלל לאור הנר, אלא שסוכ"ס נהנה להיות במקום בו דולק נר, אם היה בא לשם גם ללא שידלק שם הנר – מותר לו לשהות שם (ואינו נחשב כהנאה מהנר).

20) אף אם תיקן לצורך עצמו, כגון שהמתקן הוא ישראל שגר בבניין זה, ואינו דומה לנכרי שאם עשה בשביל עצמו מותר ליהנות ממעשיו בשבת עצמה, ולכך ישראל שכיבה בטעות את האור והדליק מיד – אסור ליהנות ממנו משא"כ בנכרי כדלעיל על ס' רעו הערה יד. אבל מיד לאחר השבת מותר לאחרים ליהנות מהתיקון אפילו נעשה בשבילם.

21) ראה לעיל הערה ו' שכן משמע להלן ס' תה ס"ט, שמותר ליהנות הנאה שאינה גמורה מאיסור של ד"ס. והבא למקום בו הודלק האור או המזגן באיסור, ולולא הודלק האור או המזגן לא היה בא לשם כלל – לכאורה נחשב כהנאה גמורה מהאיסור, ולא הנאה חלקית בלבד.

22) אם הדליקו חשמל וכיו"ב באיסור של תורה, ויש שם צורך מצוה כגון במקום שלא יכול לאכול סעודת שבת ללא חיבור החשמל והמים, ראה בקצוה"ש (סי' קכד בדה"ש ס"ק ו', הובא לעיל הערה יח) שיש מקום לומר שמא לא גזרו איסור הנאה במקום מצוה, ובמשנ"ב הקל במקום הצורך ליהנות מיד כשבישל בשוגג (לסמוך על שיטת רבי מאיר), ויש שהסתפקו אם דעתו להקל במקום הצורך לאחרים אפילו כשבישל במזיד (או שרק בשוגג כתב לסמוך על שיטת רבי מאיר), ואולי יש לדמותו למבואר לעיל ס' רנד ס"ח (וראה להלן הערה סג לעניין חולה שאין בו סכנה).

23) שש"כ פל"ב סס"ו, וראה שם הערה קפב שבתקלה מרכזית (כדלהלן הערה כד), אפילו לכתחילה אין המתקן חייב לילך מבית לבית למנוע את ההדלקות שאין בהם צורך... וכיון שכן גם נראה... שאין בעה"ב חייב מעיקר הדין לעשות בביתו מעשה כדי למנוע את ההדלקה... והה"נ דלפי"ז גם אם נמצאת קדירה מלאה על הכיריים החשמליים שבבית שמותר להשהותה על הכיריים, ומותר ליהנות מן

האיסור הוא הנקיון ולא רווח זמן בלבד, ולא די בהמתנה למוצאי שבת כדי לבטל ההנאה, ולפי"ז צריך לכיבוס נוסף (ולהעיר, שלרוב הסרת כתם גרידא איסורה מד"ס בלבד (ראה דין הנאה מאיסור ד"ס בסוף הסעיף), ומאידך, נתינת מים על הבגד למטרת ניקיון אסורה מן התורה גם ללא שפעלה ניקיון.

18) בקצות השלחן (סי' קכד בדה"ש ס"ק ה) הביא הח"א (כלל ט') שכשלא נעשה מעשה בגוף הדבר ולא נשתנה מכמות שהיה, אם בשוגג מותר לו אפילו בו ביום, ואם במזיד אסור אפילו לאחרים עד למוצ"ש מיד, ומ"מ יש להחמיר בכל איסור תורה כמבשל, ומאידך בהוצאה אפשר להקל על פי האומרים שאין לנו רשות הרבים בזמן הזה, והקשה הקצוה"ש מס' תנד ס"ב שהמוצאי מצה מרשות היחיד לרשות הרבים אפילו במזיד יוצא בה ידי חובתו לכתחילה ואין זו מצוה הבאה בעבירה, וכתב שאולי מיירי באין לו מצה אחרת ובמקום מצוה לא קנסו כלל, והשאיר בצע"ג, עוד הקשה בקצוה"ש שם מס' תה ס"ט שמחלק בין מבשל דאורייתא לתחומין דרבנן, דצ"ע דהא לבד איסור תחומין הוי ג"כ הוצאה ברשות הרבים, ודוחק לומר שהיו הפירות סמוך לתחום ויצאו וחזרו בלא טלטול ד"א ברשות הרבים (ובהערה שם כתב דאפשר דהוי בכרמלית), ע"כ. ולכאורה מכח ב' קושיותיו מוכח שאיסור הוצאה לא אוסר את ההנאה מהדבר ואפילו שלא בכרמלית ושלא במקום מצוה, וכמפורש בסי' תנד ס"ב (ולהעיר, שבסי' תנד שם ההו"א להחמיר בגלל שהוא דבר מצוה (מצוה הבאה בעבירה), ואילו שלא בדבר מצוה משמע להקל לכתחילה), ונמצא, שחומרת הח"א בכל איסור תורה אינה לפי שו"ע, אך לאידך, גדר האיסור בשו"ע הוא ליהנות מהמלאכה ולא רק הנאה מהשינוי שנעשה על ידה ("מעשה שבת"), ועפי"ז אסור ליהנות מהוצאה לרה"ר בשבת גם ללא שינוי בדבר עצמו ואפילו בכרמלית (ודלא כהח"א שהקל בזה, והרי המוציא מחוץ לתחום בשבת אסור באכילה וטלטול אף שהוא מדרבנן, (ראה להלן הערה מג)). אמנם אם לא צריך להוצאה זו – מותר ליהנות מהחפץ אפילו בהוצאה דאורייתא (וכשם שאינו מצוה הבאה בעבירה כמבואר בסי' תנד שם, כך אינו נחשב כהנאה מהאיסור ומותר לאכול המצה בשבת עצמה, ואינו דומה להכנסת פירות מחוץ לתחום שנהנה מהכנסתן. וראה לעיל הערה ג ואילך לעניין דבר שנשתנה וחזר לקדמותו.

ביאורי הלכה

להקל ולהחשיבו (לעניין מעשה שבת) כתיקון שנעשה בהיתר (מצד הסבירות שיש בהם חולה שיש בו סכנה, אף שלא ידוע בבירור על המצאות החולה)²⁴.
 [ז] האסור לו – היינו שאסור לו לבשל בה כי אז נפלט מטעם האיסור²⁵, אבל מותר לו לעשות שימוש בצונן בקדירה. ואם הגעילה – מותרת²⁶.

ציונים והוספות

האוכל שהוחם אחר התיקון, ואינו מחוייב להוריד קדירתו מן הכיריים על חידוש הזרם.
 (24) דינו כדין השימוש בחשמל שנוצר בשבת על ידי ישראל המבואר לעיל על ס' רעו הערה נא (וראה גם לעיל על ס' רמח הערה לו), ובהרחבה באנצ' תלמודית (כרך יח נספח לערך חשמל), ובמקום ספק שייתכן שהתקלה תוקנה באופן אוטומטי (כפי שהוא פעמים רבות), הרי זו סיבה נוספת להקל גם למחמירים שלא להסתמך על המצאות חולה.
 (25) משמע שהקדירה אסורה גם לאחר מעת לעת (ודלא

כמ"ש בס' דעת תורה ס"א ד"ה אסור שלפימ"ש בשפ"ד יר"ד ס' צג ס"ק ג בשם משמרת הבית... יש להקל גם בני"ד אחר מעת-לעת... וכבר כתב כן הפמ"ג בא"א ס' רנג ס"ק ט, דהכא מיירי בכלי מתכות או תוך מעת-לעת).
 (26) הקדירה מותרת כי נפלט ממנה דבר האסור לו, ומ"ש "אסורה לו לעולם" היינו כל עוד לא הגעילה (לאפוקי מאחרים שהקדירה מותרת להם מיד). ולעניין קדירת חרס, ראה פמ"ג (א"א ס"ק א) שבנדו"ד מועילה הגעילה ג' פעמים גם בקדירת חרס כדין כלי שבישל בו העכו"ם שאין לאיסור עיקר מדאורייתא.

~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות ברכת המזון/ברכת הפירות ~

החכם על כבודו ויקדימו הכהן לברך ולא יברך לפניו כיון שהכהן ג"כ תלמיד חכם והעושה כן מאריך ימים.

אבל לכהן עם הארץ אסור להקדים דרך חוק ומשפט כהונה משום בזיון התורה כי מעלתה גדולה ממעלת הכהונה אבל אם החכם נותן לו רשות לברך כך בלא חוק ומשפט כהונה מותר ואפילו אם החכם הוא כהן והעם הארץ הוא ישראל:

~ יום שני ~

ג. כהן וישראל שהם שוין בחכמה מצות עשה מן התורה להקדים הכהן שנאמר וקדשתו ודרשו חכמים לכל דבר שבקדושה כלומר בכל דבר שיראה גדול הוא מקודש כגון לפתוח ראשון בקריאת התורה ולחיות ראש המדברים בכל קיבוץ עם לדבר ולדרוש תחילה וכן בישיבה ידבר בראש וכן בסעודה הוא קודם לברך המוציא וברכת המזון וליתן לו מנה יפה בתחילה לכל המסובין אלא א"כ יש ישראל גדול ממנו בחכמה אזי יתנו להחכם מנה היפה תחילה וצריך ליהרר בכל אלו שהם מן התורה אבל כשהכהן חולק איזה שותפות עם חבירו ישראל אין צריך ליתן לו החלק היפה שאין זה דרך כבוד שיטול חלק היפה שכל הנותן ענינו בחלק היפה אינו רואה סימן ברכה לעולם.

ובמקום שאין כהן טוב להקדים גם כן הלוי לישראל בכל אלו אם הם שוין בחכמה (והעושה כן מאריך ימים אבל אין חיוב בדבר שלא נאמר וקדשתו אלא בכהן כי את לחם אלהיך הוא מקריב וגו'):

ד. במה דברים אמורים שהחכם קודם לכהן וכהן ללוי ולוי

~ יום ראשון ~

חלק א' סימן ר' דין המפסיק כדי לברך:

ג. המפסיק לזימון א"צ לחזור ולברך המוציא כשהחזיר לסעודתו שאין כאן הפסק והיסח הדעת כלל כי גם בשמיעתו ברכת הון היתה כוונתו לאכול עוד ושלא לצאת בברכה זו ולפיכך אם אח"כ נמלך שלא לאכול עוד צריך לחזור ולברך ברכת המזון.

אבל אם לא היה בדעתו לאכול עוד פת רק פרפרת יצא ידי חובת ברכת הון ומתחיל ברכות המזון מברכת הארץ ומכל מקום יזהר שלא יסיח בינתיים ואחר ברכת המזון יברך מעין ג' שהיא ברכה אחרונה על הפרפרת שהיא מחמשת המינים כי לא נפטרה בברכת המזון הואיל ולא בירך בה ברכת הון.

ואם אחר שיעא ידי חובת ברכת הון נמלך לחזור ולאכול פת צריך ליטול ידיו ולברך המוציא תחילה שכבר עשה סילוק והיסח הדעת בברכו ברכה אחת מברכת המזון (אבל היסח הדעת לבדו אינו זקוק לברך המוציא כמ"ש בסימן קע"ט):

חלק א' סימן רא' מי הוא המברך:

א. גדול בחכמה שבכל המסובין הוא יברך ברכת המזון לכולם אפילו אם בא בסוף הסעודה ואם רוצה ליתן רשות לקמן לברך הרשות בידו.

ואם הגדול מוציא ליחה (שקורין הוש"ט) יברך אחר כי זה אין נכון שיפסיק פעמים רבות ויהיה רוקק ואחרים ימתינו:

ב. חכם ישראל קודם לכהן אפילו שאינו חכם כמותו אע"פ שהוא ג"כ תלמיד חכם ומכל מקום טוב שימחול ישראל

לאכול את הקור שהאוכלו ממעט ענפי הדקל וה"ה ללולבי גפנים:

ג. וכן שקדים קטנים שהם רכים ואוכלם בקליפתם החיצונה מברכים עליהם שהכל נהיה בדברו שאין נוטעים אותם אלא על דעת שיגדלו ויעשו פרי בתוך הקליפה.

במה דברים אמורים בשקדים שעיקר אכילתם כשהם קטנים היא קליפתם ואין נוטעים אותם אלא על דעת לאכול הפרי שבתוכם כשיגדלו אבל שאר כל הפירות שגם כשאוכלים אותם כשהם קטנים אוכלים מגוף הפרי שיגדל אח"כ מברך עליהם בורא פרי העץ גם כשהם קטנים אף על פי שלא ניטע האילן בשביל כך הואיל ואכל גוף הפרי שניטע האילן בשבילו.

~ יום רביעי ~

ומכל מקום על ענבים קטנים מכפול הלבן אינו מברך עליהם בורא פרי העץ אלא בורא פרי האדמה לפי שעדיין אין שם פרי עליהם כלל ולפיכך אין בהם חשיבות לברך עליהם בורא פרי העץ כמו שאין חשיבות בעלין ותמורות של צלף אע"פ שניטע האילן על דעת לאכלם ג"כ.

ושיעור פול הלבן שבימיהם לא נודע לנו לפיכך לעולם הוא מברך בורא פרי האדמה על הענבים שהם בוסר עד שיהיו גדולים ביותר שכל דבר שברכתו ספק אם היא בורא פרי האדמה או בורא פרי העץ מברך בורא פרי האדמה.

ומכל מקום אין לאכול מהם כשיעור שחייב ברכה אחרונה אלא בתוך הסעודה כיון שהוא ספק אם יברך מעין ג' או בורא נפשות רבות.

וכן חרובים (ב) קטנים קודם שיראה בהם כמין שרשראות של חרובים וזתים קודם שיגדל הנץ סביבם אין שם פרי עליהם ומברך עליהם בורא פרי האדמה:

ד. אבל שאר כל האילן משיצא פרי אע"פ שהוא קטן מאד שם פרי עליו ומברך עליו בורא פרי העץ ובלבד שלא יהא מר או עפוז ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפילו ע"י הדחק שאז אין מברכין עליו כלל.

ואפילו אם מתקו ע"י האור או דבר אחר אין מברכין עליו בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה אלא שהכל נהיה בדברו שכיון שאינו ראוי לאכילה כלל בלא מיתוק אין שם פרי עליו כלל ואינו חשוב אפילו כפרי האדמה אלא כעץ בעלמא הוא:

ה. וכן שקדים המרים אין מברכין עליהם כלום כשהם גדולים שאינם ראויים לאכילה אפילו ע"י הדחק אבל קטנים שהם רכים מברכים עליהם בורא פרי העץ כי עיקר אכילתם היא הקליפה ואינה מרה ועל דעת כן נוטעים אותם אבל הגדולים עיקר אכילתם מה שבפנים והוא מר.

לישראל לברך ברכת המזון כשכל המסובין הם בעלי בתים ואין שם אורח או שכולם אורחים ואין שם בעל הבית מוסב עמיהם אבל אורח ובעל הבית אפילו בעל הבית הוא כהן וגדול כחכמה האורה מברך כדי שיברך לבעל הבית ומה ברכה מברכו יהי רצון שלא יבוש ולא יכלם בעל הבית הזה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ויצלח בכל נכסיו ויהיו נכסיו מוצלחים וקרובים לעיר ולא ישלוט שטן במעשי ידיו ואל יזדקק לפניו שום דבר חטא ועון מעתה ועד עולם.

ומכל מקום אם האורח אינו הגון בעיני בעל הבית רשאי להעביר ממנו הברכה וליתנו לאחר מבני ביתו אפילו לא יברכנו כגון שהוא סמוך על שלחנו בשכר שאין צריך לברך לבעל הבית.

ואפילו הגון בעיניו ורוצה לוותר על ברכתו ולברך בעצמו הרשות בידו:

ו. ואורח שנותנים לו לברך ואינו מברך מקצר ימיו משום שנמנע לברך בעל הבית שהוא מזרע אברהם שנאמר בו ואברכה מברכך ומכלל הן אתה שומע לאו.

וגם כל אדם יש לו לחזור שיתנו לו כוס של ברכה לברך ברכת המזון בזימון ולא לשמוע ולענות אמן שאף שהשומע כעונה ועונה אמן כמציא ברכה מפיו מכל מקום ממחרת ליתן שכר תחלה להמברך:

~ יום שלישי ~

חלק א' סימן רב דיני פירות האילן:

א. על כל פירות האילן בין מ' המינים בין משאר מינים ברכה ראשונה שלהם היא בורא פרי העץ (א) שמפני חשיבותם הוציאום מכלל פירות הארץ אע"פ שגידולם מן הארץ וקבעו להם ברכה מיוחדת פרטית ומבוררת שמבוררת ופורטת חשיבותם שהם פרי העץ ולא גדלים באדמה כדי להרבות בכבוד המקום בהזכרת שבחו בפרטות שברא פירות חשובים כפרי העץ:

ב. לפיכך כל דבר שגדל על העץ ואינו עיקר הפרי אין בו חשיבות לברך עליו בורא פרי העץ ומברכין עליו בורא פרי האדמה.

והוא שנוטעים האילן על דעת לאכול גם אותו דבר כגון מין אילן קטן הנקרא צלף שעלין שלו ראויין לאכילה ויש בעלין תמורות בולטות כמו בעלי ערבה וגם הן ראויין לאכילה מברך על העלין ועל התמורות בורא פרי האדמה הואיל ונוטעין הצלף על דעת לאכול גם מן העלין והתמורות שאין ממעטין את האילן בכך.

אבל הקור שהוא הראש של דקל שניתוסף בכל שנה והוא רך וראוי לאכילה אינו מברך עליו בורא פרי האדמה אלא שהכל נהיה בדברו לפי שאין נוטעין את הדקל על דעת כן

לעילוי שבשינויים הם באים לכלל דרך אכילתם שעיקר הפרי לכך נמנעוהו ענבים להוציא מהן יין וזיתים להוציא מהן שמן לפיכך פרי הוא וראוי לברך עליו בורא פרי העץ.

אלא שהיין מפני חשיבותו שסועד ומשמח הלב כמ"ש ויין ישמח לבב אנוש הוציאוהו מכלל פירות העץ וקבעו לו ברכה לעצמו והיא בורא פרי הגפן שהיא ברכה פרטית ומבוררת יותר שמבוררת ופורטת יותר חשיבותו שהוא פרי הגפן ואם בירך בורא פרי העץ לא יצא אפילו הוא יין חזק שאינו ראוי לשתייה בלא מים ואין זה דרך שתייתו וחשיבותו כשהוא חי וכל פרטי ברכות יין שמברכין עליו בורא פרי הגפן יתבאר בס' ר"ד וער"ב.

והשמן אין מברכין עליו בורא פרי העץ כששותהו לבדו כמות שהוא שהרי הוא מוזק לגופו ואינו נהנה כלל בשתייתו ואין לברך ברכת הנהנין כלל על שתייה זו אלא כגון שערכו עם איזה משקה בענין שנהנה ממנו ואינו מוזק ואע"פ שהשמן מועט אין הולכים אחר הרוב לברך ברכת אותו משקה אלא מברך על תערובת זה בורא פרי העץ שהיא ברכת השמן.

במה דברים אמורים בחושש בגורנו ומתכוין לרפואה בשתייה זו שהשמן מברך את הגרון ומרפאו אלא מפני שאי אפשר לשותות שמן לבדו לכך שותה ע"י תערובת שאר משקין הרבה ממנו אבל כוונתו בשתייה זו הוא על השמן לפיכך מברך ברכת השמן שהיא העיקר ופותר את המשקה המפל שכל עיקר ועמו מפילה מברך על העיקר ופותר את המפילה כמ"ש בס' ר"ב אבל אם אינו חושש בגורנו ואינו מתכוין בשתייה זו לרפואה כלל המשקה עיקר שהוא הרוב והשמן מפל ונפטר בברכת המשקה.

ויש אומרים שאפילו אם השמן הוא הרוב אינו נחשב עיקר כשאינו מתכוין לרפואה הואיל ואינו ראוי לשתייה בלא תערובת משקה אלא המשקה עיקר ומברך עליו ופותר השמן (ולסברא הראשונה אם השמן הוא הרוב אינו מברך כלום מפני שמזיק לגופו ואינו נהנה בשתייה זו כלל מפני שהשמן הוא הרוב וספק ברכות להקל).

~ שבת קודש ~

וכן השותה חומץ מעורב במי שלקות שמברך עליהם בורא פרי האדמה על דרך שיתבאר בס' ר"ה אם מתכוין לרפואה כגון שחושש בשיניו ומגמע בהם חומץ אלא מפני שהוא חזק ואינו ראוי לשתייה מערכו במי שלקות החומץ עיקר אפילו הוא מועט ומי שלקות מפלים ומברך ברכת החומץ שהיא שהכל נהיה בדברו ואינו מתכוין לרפואה החומץ במל ברוב במי השלקות.

אבל אם החומץ הוא הרוב אף שלפי סברא האחרונה המי שלקות הם העיקר הואיל והחומץ אינו ראוי לשתייה לבדו בלא תערובת מכל מקום יש לחוש לסברא הראשונה ולברך

ואם מיתקן ע"י האור או דבר אחר מברכים עליהם בורא פרי העץ כי הם פרי גמור ונומעים אותם על דעת כן:

~ יום חמישי ~

י במה דברים אמורים (ג) שמברכין על פירות קטנים שלא נגמר בישולם בורא פרי העץ בפירות שנתלשו מן האילן ואם לא נתלשו היו מתבשלים ונגמרים עליו אבל הנובלות שהם פירות] שגשרפו מהחום ונבלו ונפלו מן האילן קודם שנתבשלו וכן מין תמרים שאין מתבשלין על האילן אלא תולשין אותן ועושים אותם כומר בארץ ומתבשלין או נותנים אותם למחצלאות להתחמם עד שיתבשלו וכן סופי ענבים שאין מתבשלין לעולם מפני שהגיע הסתיו מברכין עליהם שהכל נהיה בדברו שהואיל ונשתנו לקלוקל מחמת קור או חום או דבר אחר נגרעו וירדו ממעלתם לענין חשיבות הברכה יותר מאלו לא היו מוגעים לכלל פרי מפני קטנותם שהיו מברכין עליהם בורא פרי האדמה עכ"פ ועכשיו שגדלו והגיעו לכלל פרי ונשתנו מברכין עליהם כברכת פת ותבשיל שנשתנו לקלוקל שהיא שהכל נהיה בדברו כמ"ש בס' ר"ד:

ז וכן על החומץ שעושים מסופי ענבים מברכין שהכל כמו על הענבים עצמן שהיוצא מן הענבים כמותן כמו שיתבאר:

ח גרעיני הפירות אם הם מתוקים (ד) וראויים לאכילה שם פרי עליהן ומברך עליהן בורא פרי העץ ואם הם מרים אינו מברך עליהם כלל ואף אם מיתקן ע"י האור או דבר אחר אינו מברך עליהם אלא שהכל נהיה בדברו שגרעינים המרים אין שם פרי עליהם כלל וכעץ בעלמא הם:

ט האביונות של צלף שהם עיקר הפרי מברכין עליהם בורא פרי העץ והקפריסין שהיא קליפה גדולה שמסביבות האביונות כעין קליפה הגדילה סביבות אגוזים דקים ו"א שגם הם חשובים פרי ומברכים עליהם בורא פרי העץ וי"א שאינם חשובים פרי ומברכין עליהם בורא פרי האדמה וכן על קליפות חיצונות של שאר פירות כגון של רמונים וכיוצא בהם מברכים בורא פרי האדמה שאין מברכין בורא פרי העץ אלא על עיקר הפרי כמ"ש למעלה ולפיכך מברכין על קליפי מרנצ"ן מרוקחין בורא פרי האדמה ולענין הלכה (ה) לכתחלה יברך בורא פרי האדמה שאז יוצא לדברי הכל ואם בירך בורא פרי העץ יצא שספק ברכות להקל וכן בכל דבר שברכתו ספק:

~ יום שישי ~

י כל הפירות שסחטן להוציא מימיהם אין מימיהם חשובים כמותם לברך עליהם בורא פרי העץ ואפילו יצאו מעצמן כמו דבש הזב מהתמרים אלא מברך עליהם שהכל נהיה בדברו כי זיעה בעלמא היא ואינה נחשבת כגוף הפרי חוץ מותים וענבים שהיוצא מהם כמותם שאף שנשתנו נשתנו

על החומץ שהכל נהיה בדברו ולפטור המי שלקות שעל כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא.

ואפילו אם אוכל שמן עם פת אין צריך ליטול ידיו ולברך המוציא אם אינו מתכוין אלא לרפואה שאף הפת נעשה מפיילה אם אינו מתכוין באכילתה אלא בשביל השמן שיוכל לאכלה עמו ולא יזיק לו אבל אם הוא רעב ותאב לאכול פת אע"פ שאוכל עמה השמן לרפואה הפת עיקר ומברך עליה ברכת המוציא ופוטרת את השמן כמו כל הדברים הבאים

מחמת הסעודה כמ"ש בס' קע"ז.
וכן המערב שמן בשאר משקין לרפואה והוא צמא ותאב לשתות המשקין עיקר לדברי הכל אם הם הרוב.
וכל זה בשמן שהוא מוזיק ואין הנאה כלל בשתייתו כמות שהוא אבל אוכלים ומשקים שהחיד נהנה מהם אע"פ שהם מוזיקים וקשים לגוף צריך לברך עליהם ברכה המיוחדת להם ואם אין החיד נהנה מהם אע"פ שהם יפים ומועילים לגוף אין מברכין עליהם כמו שיתבאר בס' ר"ד:

~ 'לקוטי תורה' פרשת קרח - הפרשה החסידית ~

והנה פרח מטה אהרן¹

"והנה פרח מטה אהרן כו', ויגמול שקדים" (פרשתנו ז, כג):
להבין למה שקדים?

הנה שקדים הם ממהרים להגמר יותר מכל הפירות ותבואות כמו זית, גפן, תאנה כו', שפולם משתהים זמן רב יותר מהשקדים. וכמו שכתוב בפרבות סוף קהלת (קט"ו, ב'): "מה סימנו של שקד זה? משעה שהוא מציץ עד שעה שהוא גומר - כ"א יום". ועל כן נקרא "שקד" - שהוא ענין מהירות. כמו שכתוב (ברמיה סימן א, [יא"ב]): "מקל שקד כו' - כי שקד אני על דברי לעשותו"⁴.

וזהו רמזו על הנהגה: כי הנה "אהרן" אותיות "נראה"⁵, שעל ידו היו כל ההתגלות והמשכות האורות מלמעלה למטה⁶. והנה, ההמשכות הנמשכים על ידו, הם נמשכים מרום המעלות עד למטה - במהירות גדולה בלי שום עיכובים.

כי הנה כתוב בברכת המזון: "הזן את העולם כולו בטובו, בןן בחסד"; להיות מתהנה מטובו וחסדו העליונים השפעות גשמיים, צריך להיות ירדת החסד

בהשתלשלות מדרגות רבות מאד, עד שיתעבה ההשפעה ממנו על חסד גשמי. ועל ידי אהרן שהוא בחינת "נראה אור" (תהלים לו, י), היינו שיהיה נמשך השפעת החסד במהירות, שלא יתעכב בהעולמות וריבוי ההשתלשלות שמוכרח להיות נמשך בהם עד שיומשך ויתגלה למטה, כי אם יהיה עובר ונמשך דרך הם במהירות, מבלי עכבה בהם, ועל כן הרמז לזה הוא "שקדים" כנ"ל.

וביאר הענין:

הנה ידוע הקושיא: מהו שמבקשים בכל יום ומתפללים: "רפאנו ה'", "ברך עלינו" - הרי עיקר דינו של האדם הוא בראשית השנה ויוס' הכפורים! וכמו שכתוב קושיא זו בתוספות⁸.

אך הענין, כי מה שנכתב ונחתם בראש השנה ויום הכפורים - היינו שנמשך לו חסד על נפשו. והחסד ההוא הנמשך מאין סוף ברוך הוא, הוא למעלה עדיין במלכות דאצילות, שהיא מקור דב"ע. והיינו מה שכתוב: "בטובו - בןן ובחסד" שלו, שהוא "חסד

1. (בנראה נאמר בשנת תקע"א).

2. (ועיין ברבות סוף פרשה קרח.) [אשם: ויגמול שקדים - גמול לכל מי שהיה שוקד על שבטו של לוי [ובפירוש מתנות כהונה: "ויגמול" דרש לשון גמול, ו"שקדים" - לשון שקדנה ומהירות. ובפירוש הר"י: מלשון אורב ועושה מריבה, וכמו שאמר רמיה (ה, ו) "גמר שקד על עריהם" וכן "שקד ה' על תרעה" וכן "כי שקד אני על דברי" (ירמיה א, יב) שנמשלו ישראל בהם] ולמה שקדים ולא רמונים ולא אגוזים? לפי שנמשלו ישראל בהם [כמו שכתוב "שלחך פדרם רמונים" (שיר השירים ג, יג) וכן "אל גת אגוז" (שיר השירים ג, יא) כמו שאמר שמואל בנה ריש פרשה ל"ו. - הר"י].

3. (ברבות שם בפרוסים תנפוצים: "משעת שניין". אמנם באיכה רבה בפתחתא

כד ובילקוט שמעוני קהלת רמז תתקפ"א - בבבנים).
4. (ראה במפרשים על תפסוק).
5. (עיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "בהעלותך" (לעיל ל, א)).
6. (עיין מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "כי עמך מקדו חיים" - [בפירוש"] "באורך נראה אור". [תקן כבוד קדושת אדמו"ר].
7. (ועיין כהאי גוונא מענין "מהירות" - בהרמ"ז אמור, ריש דף צ"ט. כו).
8. (פרק קמא דשבת, דף י"ב, עמוד ב'. ובפרק קמא דראש השנה, דף ט"ז, עמוד א').
9. (ראה ביצה טו, א).

וגם, מה שכתוב (עקב יא, יב): "עניי ה' אלקיך בה מראשית השנה", שמונה למדו בפרק קמא דראש-השנה (דף ח') – דראש-השנה הוא "ראש השנה לדיון" כו'.

ועוד, דאם לא כן, מה ענין "מלכיות, זכרונות ושופרות" שאומרים בראש-השנה, ו"המלך המושפט" – ב"עשרת ימי תשובה" – ומה יום מיוחדים? אלא ודאי גם רבי יוסי ורב נתן מודים דראש-השנה הוא "יום הדין".

וכן מאמר רז"ל (פרק ב' דביצה, דף י"א, עמוד א'): "מוזותיו של אדם קצובין לו מראש-השנה ועד יום-הכפורים" – משמע דאית ודאי לכלי עלמא, ואין בזה שום מחלוקת. ואף על פי כן סבירא ליה ד"אדם נדון" גם כן "בכל יום". והיינו על דרך שנתבאר.

וכמו כן, גם לרבנן דפליגי ארבי יוסי ורב נתן, הרי גם לדידהו על פרח צריך לומר דשייך בחינת דין בכל יום. שהרי מבקשים כל הפקשות בשמונה-עשרה – אף גם לרבנן. כמבואר בגמרא פרק קמא דשבת (דף י"ב, עמוד א' ועמוד ב'). והיינו גם כן על דרך שנתבאר.

וענין המחלוקת שביניהם אין כאן מקומה¹¹.

והנה השפעת חסד זה, הוא מתעבב ושוחה עד שנמשך ונא למטה. שהרי בכל השתלשלות מהיכל להיכל – הוא על ידי משפט, אם ראוי הוא שיומשך ההשפעה למטה, וימעינים בדינו, ויש מי שמקטרג לומר – שחטא, ואינו ראוי לזה.

(וזהו מאמר רז"ל ברבות וישלח, פרשה ע"ו, על פסוק¹² "יאמר בניהו כו' אמן בן יאמר": והלא כבר נאמר (דבר חמים

עליון) ברוך-הוא, אשר הוא למעלה מעלה ממהות השפעות גשמיים.

וכנודע מענין "ואנכי עפר ואפר" (תרא יח, כו) – שאמר אברהם על חסד ואבהה-רבה שלו, שאין לו דמיון לחסד-דאצילות רק כמו "עפר ואפר" כו'.

ולכן, כדי שיומשך מחסד שבאצילות השפעות הגשמיות בעשייה, בצרכי הנפש בגוף – הוא צריך להשתלשל ולירד בהשתלשלות מדרגות רבות בהיכלות דאבי"ע מהיכל להיכל, עד שיתעבה להיות "חסדו" בענינים גשמיים, לרפאות החולה ולברך השנים¹⁰.

ועל זה אמרו רז"ל (ראש השנה כז, א): "אדם נדון בכל יום" – שהוא נדון לפי מעשיו היום:

האם ראוי וכדאי הוא שירד ויומשך החסד עליון, הנמשך כבר על נפשו למעלה בראש-השנה ויום-הכפורים – שיהיה יורד ונמשך ממדרגה למדרגה, מהיכל להיכל בכדי שיומשך מרחיניות לגשמיות;

או שמא אין ראוי האדם לזה, ואזי יתעבב ולא ירד למטה, רק ישאר למעלה ברוחניות, ושם יגיע לו שייסופו לו תענוג בגן-עדן, מאחר שנמשך לו החסד, אבל עם כל זה לא יומשך ממנו למטה כלל.

(והגם שמה שאמרו "אדם נדון בכל יום" זהו דברי רבי יוסי ורבי נתן, מה שאין כן לרבנן. מפל מקום, הא על פרח גם לרבי יוסי ורב נתן, עיקר הדין – בראש-השנה. דאם לא כן, איך יפרשו הפסוק (תהלים פא, ה) ד"כי חק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב" – דקאי אראש השנה?

10. (ויקרא זה ממה שנתבאר במקום אחר:

בדבור המתחיל "פתח אליהו", גבי "אין לה עשב כו'". [תורה אור יג, ד ואילך. ושם: שאמרו רז"ל: "אין לה כל עשב [במטה, שאין לו מלמעלה חסד] בו ואומר לו: ג' . . . ודבר התפוח הנשמי יש בו מתקוה, "וחיד אוכל יועם" (איוב יב, יא) – האם נאמר שיש בכח הצומח אשר בארץ מעם ומתקוה גם כן? ופשיטא בפול שאינו מערר ומהות זה כלל! אלא הענין הוא, שהמתקוה נמשך מחסד ומיריו מנבוכה – ודבר הם ענינים רוחניים! רק שבהשתלשלות וסדר ירדת המדרגות מדרגה אחר מדרגה נתגשמו, עד שנמשך מבחינת חסד – מתקוה כו', עם היות שאין צורך אליו, מפל מקום הוא ממנו ותכונות].

וסוף דבור המתחיל "מזוזה מימין". בענין "שלישת אלפים משל" [תורה אור מב, ב ואילך. ושם: דהיינו שאמר על כל דבר מדברי תורה – רוחניות הענין. כמו מצות קרינות (ויקרא א, ב): "מן הבתקה", ומקריבים חלב ודם על גבי המזבח כבהו וכבדו כהונה, וזהו אומר ענין התקרינות ברוחניות, ומהו נקרא חלב ודם ברוחניות, ומהו פתח ומהו גגרי כהונה.

והנה, "גבות מעל גבות" – פמה מדרגות רוחניות זו למעלה מזה. והשיג שלמה

בהבנתו שלישת אלפים משל, דהיינו שלישת אלפים מדרגות זו למעלה מזה, וכולם אינן רק בחינת משל לגבי בחינת אלקות ממש השורה ומתלבש בתורה]. ובדבור המתחיל "מראיהם ומעשיהם" כו', בענין "נושה חסד לאלפים" (תורה אור סט, ג. ושם: "נוצר חסד" . . . היא . . . בבחינת העלם קודם שבא לידי גלוי . . . מה שאין כן "נושה חסד" – שבעולם-הנה . . . ועל ב' בחינות חסד הנ"ל נאמר "לאלפים כו'" – פירוש: אלפים מדרגות. וענין המדרגות – שהם מדרגה אחר מדרגה . . . עילוי אחר עילוי. וכן בהמשך מלמעלה למטה, הן הם פמה צמצומים, צמצום אחר צמצום . . . וזהו "לאלפים" – בין ב"עושה חסד" – בבחינת אברהם חסד-דאצילות, ובין ב"נוצר חסד" – בבחינת משה. והנה, בחינת אברהם ב"עושה חסד" נמשך רק באצילות . . . אבל בחינת "נוצר חסד", בחינת משה . . . המשיך גם כבי"ע).

ובדבור המתחיל "קחו מתאמתם תרומה" (תורה אור פג, ג ואילך)).

11. וקבר האריך בזה גם כן ב"עשנה מאמרות", מאמר חקור דין, חלק ב', פרק א' ופרק כ"ו.

12. (מלכים א' א, לו. ושם: "וענין בניהו").

שעל ידי אהרן נמשך במהירות באין מעכב ומונע
ההמשכה, הוא לפי כי "אית חסד ואית חסד" 16 – "חסד
עולם", "ורב חסד". והנה ההמשכה על ידי אהרן הוא
מבחינת "ורב חסד" 17, והוא חסד שבלי גבול, שיושר
ונמשך "על פי מדותיו", ואין שום בחינת דין שיעכבו
כלל. מה שאין כן ב"חסד עולם", יש כנגדו בחינת דין
המעכב 18.

והמשל לזה: על דרך משל נהר גדול במאד, שהליכת
המים הוא בתגבורת גדולה – לא יוכלו לעכב הליכת
המים. מה שאין כן בנהרות שאין גדולים כל כך –
מעכבים הליכת והמשכת מימיו על ידי עצים ועפר
וכיוצא, עד שמעמידין על ידי זה עליהם בית המחינה
או גשרים. אבל בנהר גדול מאד לא יעוכב על ידי
מונעים ומעכבים הנ"ל, כי אם הלוך ילך כמנהגו,
וישטוף העצים והעפר המעכבים.

כך הנמשל בענין ההמשכה מבחינת "ורב חסד" –
הוא הלוך ונמשך במרוצה. וכל הדינין מתעברין
ומתבטלין מחמתו כו'.

(ועיין מה שנתבאר במקום אחר, על פסוק (תהלים יט, ג)
"**יום ליום יביע אומר**" (סידור עם דא"ח קפ, ב ואילך), דפירש בזהר
תרוכה קל"ו, ב': "**יביע**", כמה דאת אמר: '**מבע**', אתעבר
אוחו לאתנהרא דא מן דא" 19. לשון מהירות. כדמתרגם
(אונקלוס האוינו לב, לה) "**והש עתידות למו**" – "**ומבע** דעתיד
להוי" 20. דהיינו שבשבת נמשך האור והשפע גם כן
במהירות, משום ד"כל דינין מתעברין מינה כו'". עיין שם 21.

ויוכן על פי מה שכתוב (בירמיה סימן ל"א, כ"ו) 22, שיש
שקידה למוטב ולטוב. ועל דרך זה נאמר (מקץ מא, לב): "**כי**
נכון הדבר מעם האלקים, וממהר האלקים לעשותו" – והיו
שני שבע וגם ההפך 23.

א' כב, ט): "**הנה בן נולד לך הוא יהיה איש מנוחה**"? אלא
אמר: "**הרבה קטגורין יעמדו מפאן ועד גיחון**". עיין שם.

אבל בשנמשך האור והשפע על ידי אהרן, ומגעו
תחתיו – כהנים הנושאים את ידיהם 13 ומברכים את
העם ב"ברכת כהנים", אזי השפע היא נמשכת במהירות
דרך כל העולמות באין מונע ומעכב, ואין מעיינים בדין
כלל.

(ועל דרך שנתבאר (לקמן תצא לב, א ואילך) על פסוק (תצא כב,
ג): "**ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם כו'**" – שלא שמע
שום קטרוג, והיינו על ידי "**כי אהבך כו'**" (שם). וזהו
שמברכים הכהנים: "**אשר קדשנו במצותיו לברך את עמו**
ישראל באהבה".

ועל דרך זה יש לומר פירוש הפסוק (תהלים קמו, טו):
"**השולח אמרתו ארץ, עד מהרה ירוץ דברו**", דפירוש
"**השולח**" הוא – כשיורד השפע לאט לאט, ובמהרה
ובמתון. אבל "**עד מהרה ירוץ דברו**" היינו כשהשפע הולך
במהירות, על דרך הנ"ל 14.

ועיין ברבות פרשת ואתחנן: "**יש תפלה שנענית לארבעים**
יום כו', ויש תפלה שנענית לעשרים יום כו', ויש תפלה
שנענית ליום אחד כו', ויש תפלה כו'". עיין שם 15).

וזהו ענין "**ברכת כהנים**":

"**יברך ה' וישמרד**" (נשא ג, כד). ואמרו רז"ל: "**יברךך**"
– במקומו כו', "**יברךך**" – בבגדים כו'. "**וישמרדך**" – מן
המזיקים, כמו שכתוב ברבות, נשא, פרשה י"א. היינו,
שנמשך החסד העליון מיד בגשמי, להיות הברכה בבני
ומזוני.

"**וידאר ה' פניו**" (נשא שם, כה) – היינו הארת פנים.

"**ויחונך**" (שם) – שנמשך למטה מטה.

ואמנם שרש הפעם לזה, על היות המשכת החסד

הקדש סימן י).

19. (תרגום: כמו שנאמר 'מבע' – נעשה במהירות להאיר זה מזה).

20. (ומהיש העתיד להם).

21. ועיין עוד מענין שקדים – [בזהר] כפרשת שמות (ט"ו, ב'). [ושם: "תא חזי,
שקדים – מנהון מרירין מנהון מתיקין כו').

22. (לא, ז): "**באשר שפתי עליהם לנחש ולנחש ולתור ולתורם ולהאכיר ולהרע, כן**
אשקד עליהם לבנות ולבנות".

23. ועיין בספר "מגן דוד" באות גימל מזה.

13. (סוטה לה, א. טור שלחן ערוך אורח חיים קכח, יב)

14. ועיין מה שנתבאר על פסוק זה במקום אחר (ראה לקוטי תורה שיר השירים
יא, ג).

15. ועיין מה שנתבאר במקום אחר, בפירוש "מהר קח את הלבוש כו'" – בדבור
המתחיל "עד דלא ידעי בין כו'" (תורה אור מגילת אסתר זה, ד).

16. (זהר חלק א ויחי ריט, א. זהר חלק ג נשא קלח, ב).

17. כנזכר על פסוק "בהעלותך" (לעיל בהעלתך ל, א). ועל פסוק "ועשית בגדי
קדש" (תורה אור פב, א ואילך).

18. ועיין מה שנתבאר במקום אחר על פסוק "חסדי ה' כי לא תמנו" (תנאי, אגרת

– על דרך "האור פי טוב" (בראשית א, ד), "אחרן אותיות נראה", שיומשך האור למטה להיות "נראה אור"²⁵ :

ו"שקדים" דגבי מטה אחרן, "ויגמול שקדים", היינו במאמר²⁴: "אל עליון גומל חסדים טובים" דפירוש "טובים"

24. (תפלת העבודה).

25. ועין מה שנתבאר עוד מעט בפרט כהנים, בדבור המתחיל "ענו משמח חתן". (לעיל צי ב, א).

(ועין בהרמ"ז פקשת שלה, דף קנ"ח: "עוד נודע ששני מיני שפע הם כו". עין

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה כו'

פעמים ויהי הכל פסולת ולא ישאר רק תכלית הנקי ביותר והנה ב' מיני בירורי' אלה הן דמיון להבין ב' מדרגות הנ"ל בבחי' או"י בחסדי' ואו"ח בגבורות שהן כמו אש ומים כנ"ל והנה מבואר למעלה שיש בחכמ' בחי' חו"ג והיינו שכל המטה כלפי חסד דוקא ושכל שהוא מטה כלפי דין דוקא והענין הוא שיש בכח השכל המושכל כל שכל מן העולם לגילוי אור (שנק' ח"ס כנ"ל) ב' מיני טבעיים הפכיים א' שטבע כח שכלו הוא בבחי' החסד דוקא דהיינו שטבע כח שכלו הוא כך להטות בכח' כלפי חסד וזכות בכל דבר משפט שיענין בו יטה כח שכלו להשכיל הכל לטוב וחסד וממילא ימצא בכל דבר רק חלק וצד הטוב שבו עד שגם בדבר רע וחוב גמור יוכל להאיר בכח שכלו למצוא בו ג"כ צד וחלק הטוב שבו עד שיכול להכשיר גם את הפסול ולזכות גם להחייב ביותר ולטהר גם את הטמא כו' והוה הנק' ירידת כח אור השכל להאיר מלמעלה למטה מטה ביותר דהיינו שיאיר בתוקף כח חכמתו להשכיל בשכל וטעם של חסד וזכות גם בדבר שהוא חוב גמור להפכו לחסד וכן להכשיר הפסול כו' (וכמו שה' (ערוכין יג, ב) תלמיד וותיק א' שהיה יכול לטהר את השרץ בק"ג מעמי' רק שאינו ע"פ תורה כו' (וכמ"ש במ"א בפ' (משלי לא, כו) ותורת חסד על לשונה דאית תורה של חסד ותורה של דין והן בחי' חו"ג שבחכמה כמו ב"ש אופר' וב"ה מתירין לפי ששורש נשמות הללו מבחינת החסד שבח"ס שנק' תורת חסד להתיר ולהכשיר ולזכות כל מה שביכולת כח חכמתו יטה הכל כלפי חסד ונשמות הללו הן מבחי' דין שבח"ס כו' שהוא להיפוך ממש כמשי"ת). והוה כמו דמיון בירור הא' שמברר את הפסולת עד שיברר גם להיות גם ולא ישאר רק הפסולת הגם ביותר שא"א לברר

(לב) אך הנה כל הדקדוקי הנ"ל יתורצו בהקדי' תחלה ענין א' הידוע ומבואר במ"א והוא בענין ב' מדרגות בהשתלשלות דע"ס הא' ע"ס דבחי' או"י והב' ע"ס דאו"ח וידוע דשרש בחי' ע"ס דאו"י הוא בבחי' החסדי' דוקא שטבע החסדי' לירד מלמעלה למטה מטה מגבוה לנמוך ביותר כמו טבע המים ממש שיורדי' מגבוה לנמוך דוקא ושרש בחי' ע"ס דאו"ח הוא מבחי' הגבורות דוקא שטבע הגבורות לעלות דוקא מלמטה למעלה מעלה כמו טבע האש שעולה מלמטה למעלה היפך טבע המים דחסדים שיורדים מלמעלה למטה כטבע האש שהן היפך טבע המים כידוע (ובס"א טרף אש ומים ובללן זה בזה לפי שיש באש מחלקי המים ויש במים מחלקי האש וכמ"ש הוציא אש ממים ומים מאש כו' וא"כ בהכרח שיש גם בבחי' חסדי' דאו"י מגבורות דאו"ח ובגבורות דאו"ח יש מחסדי' דאו"י באופן שיוכלו לבא לבחי' ממוצע הכלול משניהם יחד דוקא כמשי"ת):

(ג) והנה להבין ביאור הדברים הללו יש להקדים ענין א' שהוא עיקר ושרש לב' מדרגות דאו"י ואו"ח הנ"ל והוא מה שיש ג"כ ב' מיני בירורים א' בירורים דאו"י והב' בירורים דאו"ח שהוא מלמע' למטה או מלמטה למע' שהן ג"כ ב' הפכים בתכלית כאש ומים דחו"ג דאו"י ואו"ח ממש ויובן זה עד"מ בהיתוך ובירור הכסף במצרף ע"י האש כשמבררו יש בו ב' אופנים א' שמברר הפסולת והסיגים ומצרפם להוציא מהם הנקי ומה שישאר מזה עוד פסולת גם יותר יברר ויהתך עוד בהיתוך השני עד כמה פעמים יברר כן עד שיברר גם לפסולת הגם ביותר ולא ישאר רק תכלית הגסות ביותר שא"א לברר עוד וישאר בלי בירור ויורקנו לחוץ ואופן הב' בענין הבירור הוא לברר את הנקי כמה

עוד ויזרוק אותו לחוץ וזהו כמו החייב ביותר שאין לו זכות כלל גם ע"פ כל תוקף ירידת אור השכל של חסד וכן הטמא ופסול לגמרי שנק' רע גמור שאין לו בירור כלל ויזרוק חוץ כו'. ואופן הב' בטבע החכ' שנק' בחי' גבורה שבחכ' שהוא טבע כח השכל להשכיל כל שכל מן ההעלם לגילוי לחוב ולדין בכל דבר מה שמעיין בו והוא שיעמיק וישגיח היטב בכל כח חכמתו בעיון גדול למצוא שכל וטעם לחוב ולפסול דהיינו לחייב גם להזכאי ביותר מפני שימצא גם בכל הטוב וזכות שבו צד וחלק החוב ג"כ לחייבו ולסתור כל צד הטוב וזכות שיש בו לגמרי כו' וכן לדין לפסול גם לכשר ביותר ולטמא גם את הטהור כו' כי מצד העלאת כח עיון עומק שכלו בבירור וצירוף בירור אחר בירור עד התערובות של חלקי הדין וחוב עד גם בדקות שבדקות מאד הרי ימצא תערובות זר ופסולות רע דק שבדקות גם בנקי וברור ביותר עד שלא יסאר זכאי גמור וטהור וכשר גמור לדעתו רק מי שהוא בתכלית הבירור מאד שלא ימצא בו שום תערוב' זר כל שהוא אפי' בדקות ובהעלם גדול מאד כו' כמו ע"ד מ"ש (איוב טו, טז) ושמים לא זכו בעיניו כו' שזהו ע"פ בחי' דין דחכ' וזהו כמו דמיון בירור הב' הנ"ל שהוא מברר את הנקי בבירור אחר בירור עד שיהיה הכל פסולת ולא יסאר רק הנקי ביותר כנ"ל שזהו ענין הבירור שבבחי' הגבורות והדין שעולה בבחי' או"ח מלמטה למעלה מעלה בעילוי אחר עילוי (כמו תהלים כד, גיד) מי יעלה בהר ה' כו' נקי כפים ובר לבב בתכלית כו' ואע"פ שעלה בהזדככות הלב בעלותו עוד למעלה יותר נק' מה שהיה בתחלה בשם נקי פסולת ורע עד שכחוטא יחשב (וכידוע בטעם ענין שאו' סלח לנו בש"ע מצד עליית הנשמה למעלה יותר אחר מס"נ דק"ש כו') וכמו

ושמים לא זכו כו' וכן ופביכו נשערה מאד שמדקדק עמם עד כחוט השערה להיותם קרובים יותר ידקדק עליהם בכח הדין שבח"ע שלא יצדק לפניו גם היותר כשר (וכמו בעל"י המל' בר"ה בבחי' פחד יצחק כמ"ש במ"א) אבל הנה בחי' הבירור הראשון דבחי' או"י שהוא בבחי' החסדים אדרבה הוא להיפוך ממש שהוא יורד ומאיר בכח אור החכמה מלמעלה למטה גם למטה מטה ביותר גם במקום הנמוך ביותר להאיר אור גם במקום חושך ואפילה שהוא גם בנסות הרע וחוב ביותר תחתון למצוא בו זכות וחסד ולהכשיר גם לפסול ולטהר את הטמא (כמו לקבל בע"ת שכבר נטמאו נפשם שיוכלו גם הם לעלות למעלה שזהו מבחי' ימין מקרבת דחסד עליון שנק' תורת חסד משא"כ בחי' דין דחכמה שהוא היפוך זה ונק' תורה של דין ממש שגם צדיקים לא יזכו בעיניו כו') ונמצא מובן מכל זה עכ"פ בב' מדרגות הללו דאו"י ואו"ח שהן בחי' חו"ג דח"ס שהן ב' הפכים ממש מן הקצה לקצה זה האור דאו"י דחכ' הולך ויורד להאיר עד למטה מטה ביותר מגבוה לנמוך עד שגם בחשך יאיר וזה האור דחכ' דאו"ח טבעו לעלות מלמטה למעלה בעילוי והסתלקות בהעלם עצמות כח שכלו לברר וללבן הדבר בבירור אחר בירור עד שלא יוכשר רק הכשר ביותר כנ"ל ולפי שיש בכח השכל ב' מדרגות הללו א' לעלות דוקא בכח העצמות במקור השכל לעומקו בבירור ולבון עד שיהי' לאמתתו בתכלית נקי מכל סיג כמו החרף ומקשה שעולה בהעלם אחר העלם עד שיבא לתכלית הבירור ויש בכח השכל להיפוך להוריד כח שכלו מעצמות מקור השכל למטה מטה להביאו גם בהגשמת דבר שמעורב טו"ר להאיר גם בו כו' וכמו מתן ומסין (הוריות יד, א) כמ"ש במ"א וד"ל:

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - אחרי ה' אלקיכם תלכו

לאהבת ה' לבדו וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' (ומבואר הפי' במ"א שאינו חפץ בבחי' עמך מקור חיים רק למהו"ע ית' ממש, א"כ לפ"ז הפי' כאן בענין אחרי ה' תלכו דבחי' אחרי הוא בחי' עמך מקור חיים הנ"ל ומוזה נתעורר ההליכה והאהבה ע"י התבוננות זו איך שמקור חיים נק' עמך ונק' אחרי ה' כו' אבל האהבה היא למהו"ע ית' ממש) ולהיות בחי' הליכה באהבה זו ממדרגה למדרגה שכמה דרגין

ה. וזהו אחרי ה' בחי' אחוריים ומוזה נמשך תלכו היא בחי' אהבה שנק' בשם הליכה כמ"ש הלך ונסוע שכאשר יתבונן ויעמיק בשכלו ותבונתו מקרב איש ולב עמוק שכל השתלשלות העולמות (והתהוותם מאין ליש) אינן אלא מבחי' זיו כו' וכנ"ל (שאפי' מקור חיים בחי' סכ"ע שמוזה הוא התהוות העולמות מאין ואפס המוחלט ממש, הוא רק בחי' זיו ואין ממש לגבי מהו"ע ית' ונק' עמך), ממילא יומשך

ואשר משרתיו עומדים ומשמיעים ביראה כו' כולם כאחד עונים באימה ואומרים ביראה כו' והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול כו', שמוזה מקבלים ישראל ג"כ בחי' יראה זו כמשל הרוואה שרים משתחווים לפני המלך כו' וכמ"ש במ"א, והנה יראה זו קודמת לבחי' אהבה שע"ז שמקבלין יראה זו נמשך מדרגת האהבה האמורה באהבת עולם אהבתנו כו' ויחד לבנינו לאהבה כו' הבוחר בעמו ישראל באהבה עד שבק"ש נמשכה מדרת האהבה העליונה לקיים ואהבת את ה' אלקיך כו', ועל בחי' יראה ואהבה זו נאמר אכלתי יערי עם דבשי יער הוא שבו כל עץ ועצי שטים עומדים הם המלאכים, שרפים עומדים, וזהו בברכת יוצר אור ששם נאמר ענין המלאכים שעומדים ומשמיעים ביראה והאופנים ברעש גדול כו', ודבשי היינו מתיקות ותענוג הוא האהבה בתענוגים שנמשכה בק"ש ואהבת בכל לבבך שגם תוכיות הלב שהוא בהעלם והסתר האהבה המסותרת יחי' גם תוכו רצון אהבה בהתגלות ובכל נפש מחשבה במחשבה כו' ובכל מאדך בלי שיעור והפסק שהאהבה בתענוגים אין לה קץ וסוף שיש להתענג מרוב כל כנ"ל (וכמ"ש עיני האדם לא תשבענה כו' דקאי על אהבה בתענוגים דבחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא הנק' דבשי וכמו שיש אהבה מאדך בלי שיעור בבחי' צעק לבם אל ה' כך יש ג"כ בלי שיעור בבחי' האהבה בתענוגים וכמ"ש בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, בעיניך היינו בחי' לאסתכלא הנ"ל שהוא כחדשים בכל יום כו'), ומבחי' אהבה זו יבא ויגיע למדרגת יראה פנימית בחי' ביטול במציאות ממש, והיינו בחי' השתחווואה שבתפלת י"ח כי בחי' יוצר אור היא מדרגת המלאכים ויראתם והשתחואתם שהיא בבחי' חיצוני' משא"כ תפלת י"ח היא בחי' ביטול והשתחווואת הנשמות שהם בבחי' פנימית דהיינו להיות בחי' ביטול במציאות ממש מפני אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו דלמ"ב בחי' סכ"ע והקדוש בשמים ובארץ שאין לפניו ית' בחי' שמים ולא בחי' ארץ שמעלה ומטה שוין אצלו ואין תופס מקום לפניו ית' גשמיות כמו רוחניות ממש ולכן יכול להיות נמשך בחי' ביטול גם בגשמיות כי הכל רק בבחי' באורך נראה אור באורך ג"ע העליון ונראה אור ג"ע התחתון וכולם אינם רק אור וזיו כו' וכנ"ל:

על דרגין עד אין חקר לאהבה זו גדולה ונפלאה לאין קץ ותכלית להתענג על ה' ממש תענוג נפלא ועצום מאחר שבאמת כל העולמות אינן אלא זיו כו' וכת' הודו על ארץ ושמים וירם קרן לעמו לבני" עם קרובו שהם קרוביו ממש כי חלק ה' ממש עמו לזאת מה מאד תחי' שמחת הנפש גדולה לאלקים ואהבה בתענוגים וע"ז נאמר עבדו את ה' בשמחה היא שמחת הנפש המשכלת ומתבוננת בה' חיי החיים ב"ה וארז"ל יפה שעה א' בתומע"ט בעה"ז מכל חיי העה"ב לפי שחיי העה"ב אינן אלא זיו ממנו ית' משא"כ תשובה ומע"ט שענין תשובה הוא להשיב את הנפש ולדבקה בו ית' מקורא ושרשא דכולא (וכמ"ש במ"א ע"פ ובבואה לפני המלך כו' בענין שמות בארץ) וזהו ג"כ בשמחה ובטוב לבב מרוב כל דהיינו יותר מהעה"ב שנק' כל, יום שכולו ארוך כו' (וזהו ענין קשר הפסוק כי מנסה לדעת כו' אחרי ה' אלקיכם תלכו שע"י שעומד בנסיון יתגלה הדעת את ה' בנפש אך אם אין בינה אין דעת וההתבוננות הוא בענין אחרי ה' כנ"ל ולפי האמת ענין הבידורים שע"י הנסיונות יש להם שייכות לבחי' אחרי ה' דוקא כי הבידורים הוא ממה שנפל בשבח"כ וידוע ע"פ שמע שם ע' דרפ"ח עם ב"ן גימ' שם לפי ששבח"כ הוא רק בבחי' שמות בלבד שאין שייך לא"ס ב"ה ממש כמשל השם שאינו נוגע לעצם האדם כו' ע"כ ע"י בידור שע"י הנסיון עולים הניצוצות ונכללי' בשרשן וזהו בבחי' אחרי ה', וענין תלכו כי הבידור' שמלמטה למעלה יש בהם עליות רבות כו' כמ"ש במ"א, וענין אם אין דעת [אין] בינה היינו כי יש ד"ע המקשר חו"ב וע"ז נאמר אם אין דעת אין בינה ובחי' ד"ת הוא התקשרות הבינה במדות והוא הדעת המתפשט במדות וע"ז נאמר אם אין בינה אין דעת): ואותו תירא, היא בחי' שוב כי תלכו הוא בחי' רצוא הלך ונסוע ממדרגה למדרגה באהבה כנ"ל, והשוב הוא להיות תיראו יראה בושת היא יראה פנימית מפני גדולת א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו דלית מחשבה תפיסא בי' וכל נהוראן מתחשכאן כו' כי אית יראה ואית יראה, יראה חיצונית היא מפני התפשטות גדולת מלכותו ית' כמורא מלך ב"ו מפני התפשטות גדולת מלכותו על ריבוי עם ומדינות כו' וכך כת' אלף אלפין כו', ועד"ז תקנו ברכת יוצר אור ששם נאמרה ונשנית יראה זו יוצר משרתים

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

וידבר גו' איש כי ידור נדר

נעות וקולה לא ישמע שהתפלה בלחש ובחשאי דוקא, דהנה יש שני בחי' אהבה וביטול וזהו ענין ק"ש ותפלה, ק"ש הוא בחי' אהבה וכמ"ש ואהבת את הוי' כו' והנה אהבה עדיין הוא בחי' יש כי יש מי שאוהב עכ"פ, אבל תפלה הוא בחשאי ביטול במציאות מחמת התגלות אלקות איך שכולא קמי' כלא חשיב. וזהו מ"ש אחר הרוח רעש ואחר הרעש אש ואחר האש קול דממה דקה תמן קאתי מלכא, דממה דוקא שהוא בחי' ביטול בעצם תמן הוא עיקר גילוי אלקות. והנה שני הבחי' אלו נמצאים גם בקרבנות שארז"ל אעפ"י שאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט דחינו אש ה"א וכמ"ש זה האשה בחי' אש ה"א והוא בחי' ביטול היש לבד, אבל עיקר הגילוי הוא מה שהאש יורד מלמעלה וכמ"ש אר' דאכיל קורבנן שהוא בחי' אור י"ה, וזהו אש יו"ד וכמ"ש את קרבני לחמי לאשי אשי אש יו"ד שהוא בחי' חב' כח מ"ה הוא בחי' ביטול במציאות. והנה כמו שבקרבן צריך מקודם להקדיש בפה דוקא, כך תפלה שכנגד תמידין תקנו צריך ג"כ להקדיש בפה והוא ענין פסוד"ז ושתיים שלפני שמאריכין איך שהשרפים אומרים קדוש והאופנים וחיות הקדש אומרים ברוך שהוא שרש נה"ב עי"ז ממשיכין המשכת המקיף ועי"ז מתעלה הנה"ב לשרשו עד שע"ז יוכל גם נה"ב ליבטל וליכלל באלקות.

אך א"כ למה צריכי' להקדיש אותו מקודם, והענין הוא דאף דשרש הבחמה גבוה מאד מ"מ למטה נפל בגשמי' מאד ואיך יעלה לשרשו, אך זהו ע"י הדבור של האדם שמקדיש אותו באמרו ה"ז עולה וחמאת, לפי ששרש הנפש הוא מבחי' בצלמנו כדמותנו, והדבור למעלה גבוה מאד כמ"ש בדבר הוי' שמים נעשו שהכל נתהוו בדבר הוי' וא"כ גם למטה ע"י דבורו שמקדיש אותו עי"ז ממשיך המשכה מהמקיף כו' להעלות את הבחמה לשרשה, ואח"כ ע"י הקרבן הוא המשכה פנימי, ועל כן גם בנדרים יכול לאסור על עצמו בדבורו גם דבר המותר, ובלבד שידור בדבר הנדור דוקא כמו ככר זה עלי כעולה וכשלמים אבל אם אמר ככר זה עלי כבשר חזיר, לאו כלום הוא לפי שאינו יכול להמשיך בדבורו קדושה אלא בדבר שבקדושה.

אך עדיין צ"ל למה צריכים הנדרים, אך הנה צ"ל מקודם מה שאמרו בגמ' פתח במזבח וסיים בשולחן לומר לך בזמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר עליו ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו, והנה אף שמדמין זה לזה מ"מ צריך לומר שאינו דומה ול"ז בכל ענין שהרי תפלה במקום תמידין תקנו וא"כ למה אסור לאכול קודם התפלה אלא ודאי שאינו מכפר שולחן כמו המזבח, וזהו שא' פתח במזבח וסיים בשולחן, דוקא סיים בשולחן כו'.

וביאור הענין הוא דהנה כתי' ותתפלל חנה כו' רק שפתי'

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המשך תער"ב ~

כי תצא למלחמה על אויבך, ש"פ תצא, תרד"ע

כמו"כ כאן שאו' כי תצא למלחמה היינו ג"כ למי ששרוי בפנים, וצ"ל מה"ע ששרוי בפנים ומהו היציאה מכפנים לחוץ להלחם כו'. ולהבין כ"ז ילה"ק משנת"ל דהתחברות והתכללות האורות והכלים הוא ע"י שמחליפים טבעם ופעולתם דבעצם מהותם האור הוא בבחי' אין והכלים בבחי' יש רק שמחליפים טבעם ופעולתם שהאור הוא מאין ליש

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבותי שביו, וצ"ל מ"ש ונתנו ה' אלקיך בידך דמשמעות ל' הבטחה מה"ע הבטחה זו, גם מה"ע ושבותי שביו אחר שכבר אמר ונתנו מהו עוד ושבותי שביו כו'. והנה במד"ר ע"פ צא הלחם בעמלק אי' מכאן אתה למד שהיו שרוים תחת ענני הכבוד דאין אומרים צא אלא למי שהוא שרוי בפנים, וא"כ

מאין ליש ביותר והכלי גם היא בבחי' יש שזהו קצה האחרון לגרעיותא, והר' כאשר האור הוא מאין ליש והכלי מיש לאין רק שאינו במזיגה נכונה שאינה נשלם בזה הכוונה העליונה כו'. והתיקון הוא ע"י ש' מ"ה שהוא מבחי' עצמות א"ס שהביטול בזה הוא בבחי' הנחת עצמותו שהוא והכלי לא יהיו כפי טבעם העצמי כ"א שיהיו כפי הכוונה העליונה כו'.

והכלי מיש לאין ועי"ז נעשה התחברות והתכללות שלהם כו', וא"כ בהכרח שיהי' במזיגה נכונה ובא"ל א"א שיהי' ההתכללות כו', ונת' דכאשר אינו כדבעי יש בזה ד' אופנים לגרעיותא הא' שהאור הוא בתכלית האין והכלי בתכלית היש שאז א"א להיות ההתחברות כלל, הב' כשהכלי הוא מיש לאין ביותר שאז אינה בבחי' כלי כלל, הג' כשהאור הוא

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

ביום השמיני עצרת תהי' לכם - ש"פ ויצא, תרפ"ט

ונכבה עד כי תמיד כל זמן שישנו מציאותו מוציאין ממנו ניצוצי אש, וזהו ההפרש הב' דהשלכת יש לו גבול, משא"כ האש שבתוך הצור הוא בל"ג, וכ"ז תלוי בהפרש הנ"ל הא' היינו באופן עצם מציאת האש במקורם, דהשלכת להיות כי גם במקורו בתוך הנחלת הוא במציאת אש ממש ובא רק מהעלם אל הגילוי בהשלכת ה"ז כמו יש מיש, דמה שיש במקור ממילא בא לידי גילוי בלי טורח ויגיעה רבה, אבל הצור הרי אין בו מציאות אש כלל והוא רק כמו כח היולי, וכמו אש היסודי שהוא כח היולי על כל מציאות אש, והוא בעצמו אינו אש כלל, והמשכת אש ממנו הוא כמו מאין ליש, לזאת אופן הגילוי הוא בטורח ויגיעה דוקא ע"י הכאה אבל אינו נפסק, ונמשך תמיד, וזהו ההפרש בין העלם שישנו במציאות להעלם העצמי דהעלם שישנו במציאות יש קץ וגבול להגילויים שלו דמאחר שישנו במציאות ה"ה בבחי' מדה וגבול בעצמו, ובכלות כחו ממילא יכלו הגילויים ממנו אבל העלם העצמי שאינו מציאות כלל והוא העלם גם לעצמו, ולא כמו אש השלכת דגם כמו שהוא בתוך הנחלת ה"ה נעלם רק לגבי הזולת אבל לגבי עצמו ה"ה בגילוי במציאות אש ולכן הוא במדה וגבול, אבל אש שבצור הוא העלם העצמי, שגם לעצמו הוא בהעלם, דהיינו שאינו במציאות גם לעצמו, וממילא אינו גבולי, ומשו"ז אין שיעור להגילויים הנמשכים ממנו ולא יכלה כחו לעולם, אך אופן הגילוי הוא ע"י הכאה דוקא, כי להיותו לא מציאות, לזאת בכדי שיבא למציאות זהו ע"י יגיעה דוקא.

קיצור. יקשה הלא גם חכ' דאוי' נמשכת מכח נעלם, ויתרץ דיש ב' בחי' העלם, (א) שישנו במציאות ולכן נתגלה שלא ע"י יגיעה אך יש לו גבול, (ב) שאינו במציאות ולכן בא ע"י יגיעה דוקא אבל הוא בל"ג, ודוגמא שלכת הקשורה בנחלת, אש מצור החלמיש.

(מט) **אמנם** צ"ל והלא כח החכ' דאוי' הוא ג"כ נמשך מכח הנעלם דחכמה והר"ע כח המשכיל שבנפש שנק' שכל הנעלם מכל רעיון וידוע דכל כח נעלם הוא למעלה מהגבלה, דדוקא כאשר האור בא בגילוי ה"ה בא בבחי' גבול, וכמו כל שכל פרטי שהוא מוגבל בעצם ויש גבול ושיעור להתפשטותו, אבל כמו שהוא בהעלם אינו בבחי' גבול ושיעור עדיין לפי שלא נמשך ונתגלה עדיין, א"כ הכח דחכ' שבא באוי' הוא ג"כ נמשך מכח הנעלם, אך הענין הוא, דהנה יש ב' בחי' העלם, הא' בחי' העלם שישנו במציאות, דההעלם שישנו במציאות הרי ממילא יש בו הגבלה גם כמו שהוא בהעלם עדיין אלא שאינו כמו ההגבלה שבתגלוי, אבל מ"מ גם הוא מוגבל אחרי שישנו במציאות, והב' הוא ההעלם וכח היולי העצמי שאינו מדר' מציאות, ולזאת הוא בל"ג באמת ויובן זה עד"מ באש הגשמי שיש בו ב' עניני העלם אלו, וכמו עד"מ בצור החלמיש (הנק' קרעמין) שמוציאין ממנו אש הרי הצור עצמו אע"פ שיש בו כח החמימות מיסוד האש דמשו"ז הוא מוציא אש מ"מ הרי אין בו אש במציאות כלל וגם החמימות שבו הוא בהעלם ודקות גדול מאד עד שאינו חם במורגש כלל, והיינו שאין בו מציאות חמימות ממש, רק ע"י הכאה בברזל יוצא כח האש הרוחני שבו שיש בו בהעלם, משא"כ השלכת הקשורה בנחלת הנה גם בהיותו בתוך הנחלת ולא נראה ונגלה לחוץ ה' בו מציאות האש ממש רק שלא ה' נראה ואח"כ יוצא לידי גילוי, וההפרש ביניהם באופן הגילוי הוא בב' דברים הא' שצור החלמיש א"א להוציא ממנו האש כ"א ע"י יגיעה והכאה שמכין אותו בברזל, משא"כ השלכת הקשורה בנחלת שכלי עמל ויגיעה יוצא מהעלמו ע"י שנופח בפיו, אך יש קץ וגבול לגילוי השלכת דבכללות כחו במקורו כמו שהוא בתוך הנחלת כאשר מתעמם ונכבה וכה"ג נפסק הגילוי ג"כ, משא"כ בצור החלמיש שאינו נפסק

~ לקוטי דיבורים – בלה"ק ~

רשימה לחג הגאולה – י"ב-י"ג תמוז

ולזאת בשעה ההיא, לקחתי הסידור וישבתי על אחד הסלעים הקטנים וחזרתי על שיעורי, במזמור השמים מספרים כבוד א-ל.

* * *

ישבנו לסעוד במיני מזונות, והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מראה לנו על מקום אחד בגובה ההר, גבוה גבוה מאד, ומרחוק, כלומר, ממקום שבתנו רואים אנחנו כעין חור גדול בסלע העומד בראש ההר.

הוד כ"ק אאמו"ר מספר, כי בשנת תרמ"ד בעת נסיעתו עם כבוד אחיו דודי הרה"ק זי"ע, נסעו מן התחנה שעברנו דרך בה לפה בלילה, ובשעה הששית בוקר, עמדו לנו במקום זה, וילכו להתפלל תפלת שחרית בגובה ההר. תחלה טרם בואם לשם נדמה להם כי רק חור הוא, ובבואם לשם ראו כי מערה ארוכה היא וחלולה, ושם מונחים סלעים קטנים, מקום טוב לשבת.

אז ביאר לי כי השי"ת ברא את העולם באופן כזה אשר כל יהודי יכול לקיים את מצות ד', והי' אם יסע אדם בדרך ויגיע זמן תפלה, ואסור להתפלל על פני השדה במקום פתוח, לזאת ברא הקב"ה סלעים חלולים כאלו, אשר הם כמו בתים למען שיוכלו להתפלל שם.

* * *

כן, – חושב הנני – אפשר אתפלל בחדר זה, ועדיין איני יודע מה גורלי, ומה גורל תפילתי היום, כי מי הוא היודע מה שגורה ההשגחה העליונה, ופתאום והפתח נפתח והפקיד אומר: צאו הנה.

הזה הוא, הילקוט והשמיכה שלכם? שואל אותי בכעס ובהתרגשות, הפקיד השני איננו, רק איש חיל מזוין עומד הכן אצל הדלת, חרב חדה עם ברק מתנוצץ בידו השמאלית, וקנה רובה בידו הימנית, ושני סכינים ארוכים תלויים בחגורתו.

כן – עונה הנני – אלה שלי המה, ואפשר תתנו לי הרשיון להתפלל ולהניח תפילין ברשותכם, הייתי מתפלל בחדר זה, בטובכם – במענה רך – תרשו לי להתמהמה כחמשה עשר או עשרים רגעים תחת השגחתו של שומר, להניח – מוציא אנכי התפילין מילקוטי – תפילין אלו כחוק דתי.

לא – עונה בקצף גדול – טשטא זשע או נאס טאזשע חאטיטע אוסטראאט מאלעלניע? ניעט [מה זה? גם כאן

ר' יקותיאל המלמד – איש זקן ובא בשנים כבן שבעים ויותר, אבל מומחה הוא האיש הלזה לירד לתוך ארחות חייהם של תינוקות בני ארבע וחמש שנים, להמשיך לבבם אליו לאהבה אותו ואת הלימודים אשר הוא מורה.

ברפועל גדול הוא ר' יקותיאל המלמד. לא אדע אם בירושה באה לו נחלתו זאת, כשרון המלמדות, או אותו בלבד חנן השי"ת בכשרון זה, אבל בכל אופן, ברפועל נפלא הוא, ברפועל יוצא מן הכלל.

הדוגמאות והמשלים המהוכמים שהי' ר' יקותיאל המלמד מבאר ומסביר לתלמידיו בתמונות האותיות היו מושכים את לב התלמיד לשמוע, קובעים אותם במוח וחותמים אותם בזכרון טוב:

דלי מכאן ודלי מכאן ומקל נושאים באמצע הוא אל"ף, אשר יו"ד לו מעבר מזה ויו"ד מעבר מזה וקו באמצע.

ובכל עת שהיינו רואים נושא מים היינו נזכרים באות אל"ף. וכן בשאר תמונות וענינים באופן כזה, עד אשר כל מקרה בחיינו הי' מזכיר לנו איזה ענין בלימוד.

* * *

כאשר הוחלטה נסיעת יאלטה התחיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בעצמו ללמוד עמי, וכבר הייתי לומד סידור ויודע פירוש כמה תיבות. בנסיעתנו התעכבנו כשבועיים בחרקוב, כי הפרופסורים חפצו לעשות איזה בחינות בהנוגע למצב בריאותו ואופן הרפואה של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בכל משך הזמן הזה למד בעצמו עמי, ולא נתנני על יד מורה, והבטיחני שכאשר אתנהג כראוי ילמוד עמי בעצמו, ובנסיעתנו מחרקוב אמר לי כי הפרופסורים פקדו עליו כי לא ידבר הרבה, על כן ישיג עבורי מלמד, ולעת מן העתים ילמוד עמי בעצמו.

כבר בנתי לדעת חובת הבן לדאוג להטבת בריאות האב, ומאד יכאב לי חלישות בריאותו של אבא, אבל התשוקה והחפץ אשר אבא ילמוד בעצמו עמדי מתגבר על כל, וחושב הנני אשר בארחותי הטובים אטיב בריאותו של אבא.

כל כך הנהגתיי טובים המה, אשר מאז נסענו מחרקוב, לא הי' אף הנהגה אחת אשר לא חשבתי בה לעשותה באופן המועיל יותר.

מידך. בטוח הנני כי בשני אצבעות תוכל למלל פרעושים כאלו.

התפילין נשארו בידי והאיש חיל מניח את תכשיטיו ומביט עלי בגאון ובעוז נמר, פותח לי הדלת והולכים אנחנו דרך מבוא, לא בהיר ולא חשוך, עד בואנו לשער ברזל.

שומרי השער, אנשי חיל מזוינים מבפנים ומבחוץ, עומדים כפסילי שיש עם כלי זינם, כולם שומרים את היארליקים הכלואים בששת המערכות, אשר כל מערכה מכילה – כפי שאומרים – מאה חדרים.

למראה תבניתו של שומרי ההולך בגאון ובצעדי גבר בעל תעודה רמה, ולמראה פני איש יהודי בעל זקן צהוב ומצנפת רבנית, שחוק קל מרחף על פני בני אדם הללו. אחרי קריאתו של ראש השומרים את פתקת הסתר הנשלחה אל ראש מערכה הששית – והנחתו את חותמו עלי' ועל היארליק, פתחו את השער ונכנסו ל"מדור השלישי".

ברצונכם לעשות בית תפלה?]. – מה יש אצלכם, מעות, שעון, כלי כסף וכלי זהב, כל מה שיש אצלכם תנו הנה כי האסיר אין לו הרשות להיות עמו חפצים טובים, פה יהיו שמורים, להיוצאים לחפשי נותנים להם חפציהם, להנשלחים שולחים גם חפציהם לשם, להמומתים ר"ל – מוסרים אחרי כן לבני ביתם.

מסרתי כל מה שהי' אצלי, ויספור וימנה ויכתוב בספר, ויתן על ידי שובר בו כתוב כל מה שלוקח אצלי: שעון פשוט וחמשים ושמונה ורובל.

ועתה – פונה להאיש חיל – הנני מוסר על ידך היארליק 26818 ותליכיהו אל ראש המערכה הששית, והוא כבר יודע החדר אנה להושיב את היארליק 26818. נצטויתי להגיד לך כי אתה תשא את הילקוט שלו, כי אזרח זה חולה הוא והבטיחו לו שירות.

כן אעשה – עונה האיש חיל – איך יהי' עם השמיכה?

הנני מרשה לך – עונה הפקיד – להניח החרב בתערה, והקנה רובה בילקוטיו, כי הוא בטח לא יברח

~ רשימות אדמו"ר מוהריי"צ ~

אבות החסידות

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתב לאחד מחתניו הרבנים שליט"א בנוגע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מנ"א תרצ"א.

מד.

ה', ב' מ"ח רנ"ח, ליובאוויטש,
שעה אחד עשר לילה.

מורי ומדריכי הרה"ח הר' הלל סיפר בקוצר אמרים את גודל מסירת נפשו הקדושה של כ"ק אדמו"ר 'צמח צדק' בשביל לימוד החסידות.

הדבר הי' בשש שנים מלפנים אשר המשכילים בעת ההיא לחמו נגד תורת החסידות באמצעים של עלילות ובלבולי שווא וגם במלשינות בדויות עד כי באסיפת הרבנים בשנת תר"ג דרש שר הפנים כי אסיפת הרבנים תסכים לרצון הממשלה לעשות תיקונים בדת, ולאסור את תורת החסידות איסור עולם.

באסיפת הרבנים ההיא היו רק שלושה חברים נבחרים מכל היהודים אשר במדינת רוסיה ואגפי' אוקראינא וואהלין ופולין.

כל היהודים הנמצאים אז במדינת רוסיה ואגפי' הנזכרים, הנה נחלקו ע"י הממשלה לשלוש

מפלגות כוללות (א) חסידים, (ב) מתנגדים (ג) משכילים, ותבחר הממשלה – על ידי שר הפנימי – שלושה נבחרים, אחד מכל מפלגה, והם היו חברי אסיפת הרבנים.

על אסיפת הרבנים הלזו העמיסה הממשלה פתרון כמה שאלות דתיות, לעשות כמה תיקונים בדת ישראל כפי דרישתם של המשכילים, ולכל-לראש לאסור את לימוד תורת החסידות איסור עולם.

כ"ק אדמו"ר הרה"ק 'צמח צדק' עמד וחרף את נפשו הק' לנגד הצעת הממשלה, הוכיח בראיות ברורות איסור תיקונים בדת עפ"י חוקי התורה, והראה לדעת בחיוב לימוד תורת החסידות והתועלת ביראת שמים ובתיקוני המידות.

שר הפנימי נוסף על רשעתו להעיק ולהציר את יראי ד' הי' משוחד מאת חברה ידועה בעת ההיא, ועמד בכל תוקף עוז על צד המשכילים ודרש מאת חברי אסיפת הרבנים כי יחתמו את הפרטי כל אשר העריך כפי רצון הממשלה.

כ"ק אדמו"ר הרה"ק צמח צדק התנגד לזה באמרו אשר הוא מנגד לזה, ואם יכריחום לחתום יבקש חנינה להגיש תעצומותיו לפני המלך.

שלוש פעמים, במשך אסיפה ההיא אסרו את כ"ק אדמו"ר הרה"ק צמח צדק בכלא, ושר הפנימי כתב עליו כי הנהו מורד במלכות, והי' אז בסכנה גדולה.

אמנם הדבר נודע לרבים ובכל מדינת רוסיא ואגפ"י, אוקריינא וואהלין ופולין נהי' רעש גדול, כי בכל עיר ועיר אשר הידיעה המעציבה הגיעה כי המשכילים דורשים לעשות תיקונים בדת, והאדמו"ר מליובאוויטש מנגד ובגלל זה אסרוהו בכלא, גזרו תענית ציבור בקריאת ויחל ושבתת מלאכה.

הרעש הכללי ותוקף דעתו ומסירת נפשו הקדושה של כ"ק אדמו"ר הרה"ק צמח צדק הבהיל גם את שר הפנימי, ונסג לאחור מכל הצעותיו בתיקוני הדת, והותר לימוד תורת החסידות.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הריי"צ ~

ולהביא בפועל בחיים את התעודה אשר שם לנו האלקים לפאר לבבינו ולזכך מדותנו ע"י אמצעות לימוד התורה וקיום המצות.

וכהיום הנני מעמיס עליך העבודה הזאת לקבוע אגודות לומדי דא"י בפלך קאוונא, וילנא, דוינסק, והוא לבוא בחליפות דברים שבכתב בדברי התעוררות, אשר בטח נמצאו הרבה מתלמידיו שי' וידידיו אנ"ש שי' התאבים גם צמאים ללמוד ולשמוע דא"י. ולמען הפק רצון רבים וכן שלמים יקח על עצמו בל"נ ובעזרתו ית' להיות באיזה מקומן במקומות ההן, לחזור דא"י בע"פ ולשוחח עם אוהבים ורעים נאמנים בדברי אהבה וחיבת הקדש, ובלי ספק אשר לטל תח"י יהי' להם ביאתו וביקורו

ב"ה ט' אלול פ"ג

כבוד ידידי הרב הנעלה וו"ח אי"א
מוהר"ר ישראל נח שי'

שלום וברכה,

היום הגיעני מכתבו, מתי נכתב לא אדע, והנה בטח יקבל העתק מכתביי השונים ע"י ידידנו הנעלה הריי"ל שי' ראסקין. והנה לחזור הדברי' בלתי אפשרי הוא, והכל ידוע ברור, כי אין לנו בעולמנו אלא אחת להתחזק ביסודי הדעת והעבודה אשר הנחילנו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, בו אורה, בו טובה, בו ברכת שמים מעל, ובה ח"י יחי' האדם עלי אדמות, לקיים

יודעים בעצמם מימינם לשמאלם, ולפרש הדברים כפשוטן ממש (אשר רובא דרובא מהדרשנים האלו אינם מבינים פירוש המלות של דא"ח כפשוטו, רק בהשקפה ראשונה בעוד טרם יבינו האמור, הם חפצים להגיד מה ולחדש חידושים, ומפיקים ההבל שלהם מבלי שום מחשבה מראש, האם בשכל ידבר, וכל השטותים כשרים המה), ובכן מוכרחים הם להמצאות שונות, ובזה הם מחליפים האור בחשך ויוצאים מהכוונה האמיתית).

כי אם זאת יעשו ויחיו נפשם בטל אורות, אשר יטו אזן קשבת לכל הגה אשר נשמיע המשפיע, שדברי הרבי כאמירתן מדברת מתוך גרונו, והדברים האלו הם דברים חיים וקיימים, מחיים את הנפש ומקיימים את הלב והמוח לעבדו ית' בעבודה שבלב זו תפלה, איש איש באשר יוכל, זה יתעורר בתפלה בתחנון לפני צור עולמים ית' ויתעלה, ובזה עוד פועל על עשיית סדר בקביעות עתים לתורה, ובאופן כזה הנה במשך הזמן יכול לעמוד על אמיתת הדבר כמו שהוא.

והנה אחרי הביאור הזה לידידינו אנ"ש שי' הנה טובה כפולה יגיע, הא' שידעו דברי הרב, והב' כי יבוא העיקר שהוא פועל הטוב. ודבר ודאי הוא אשר כאו"א מאנ"ש שי' יודע על האמת, איש איש מהם ישתדל להתקרב יותר ויותר אל כוונת כ"ק אבותינו רבותינו הק'.

זאת ועוד אחרת על המשפיעים לבחור דרושים אשר יהי' לפי' קהל השומעים יחיו, אשר רובם הם דברים ברורים ומובנים לכל שכל הבריא (אם לא שהשוטים מוציאים את הדברים מאמיתתן בהבליהם ובגלותם בהם פנים שלא כהלכה).

חובת מצוה על כל אנ"ש שי' וחובת חובה על התמימים שי' ביחוד לסדר שיעורי לימוד בדא"ח בכל מקום מושב אנ"ש שי' מבלי התחשב עם הריבוי והמיעוט, ויתדברו ביניהם בדברי אהבה ורעות איש את רעהו יעזרו, ואיש את רעהו ידברו.

כל דיבור בכתב ולשון מדברת אף גם הגה, בוא יביא בכנפיו אלפי ברכות מאלפיות, הקמת רוח ועדידת נפש. כל אחד ואחד ימצא כי לא יחיד הוא, איננו בודד ח"ו, פה ושם ריעיו ואוהביו, מכיריו ומיודעיו, תמימים דעים המה, כולם בחורים, כולם אוהבים זה את זה, כולם מלאים עוז תעצומות מההוא רוחא קדישא דשביק בנו ההוא נהורא עילאה, וכולם יפיקו רצון קונם אשר בראם יצרם - לאריכות ימים ושנים טובים - עלי אדמות להביא בפועל בחיי עלמא דין את הכוונה שהיתה בסוד בריאת העולם, לעשות דירה לו ית'.

הטוב. וכמובן אשר צריך הכנה מראש לחזור על הדרושי אשר זכה לשמוע מפי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נב"מ זי"ע.

וישתדל לשמור דברי הרב, דברים כנתינתם, ואל ישמע לקול מלחשים לאמר, בלתי מבינים אנחנו, והגידו לנו דברים כאלו שגם אנחנו נבין, צריכים להסביר להם, כי לא באלה חפץ כ"ק רבותינו הקדושים, ולא בשביל זה אפשר להחליף הכוונה האמיתית,

(כאשר רבים מהשוטים וחסרי הדעת עושים, מְדברים ככל העולה על רוחם, בסגנון המובן לאדם יהי' מי שיהי', ואומרים אשר זה חסידות. כל אשר דבר ד' הנאמר ע"י הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' קדוש לו, בוז יבוז להם, וחרף יחרפם. איך ירהיבו עוז לשנות דברי הרב. רק לעת מן העיתים בדברים הנוגעים בעבודה, היינו בהתעוררות מדות טובות, יכול היות כי יִרְשָׁה לו האדם לברר הדברים בלשון קל יותר, ובדוגמאות שונות, אבל לא כמו אלו המרחיבים פה ולשונם תהלך בארץ לארכה ולרחבה בעניני מחקר, וחקירות של הבל, או דוגמאות של מחוללי משלים ומגידי שיחות בטלים, והכל נכנס בגדר חסידות. אוי לאותה בושא ואוי לאותה כלימה, אשר לבד זאת כי פוגמים בכבוד התורה האמיתית וכבוד חכמים, הנה מפטמים מוחי השומעים בדברי הבל, מיא פאר עם הארץ'ט דיא ועלט. ואלו השומעים הולכים שמחי וטובי לב, לאמר ראו החדשות דימים האלו, ימים מקדם בשביל להבין היו צריכים ע"י יגיעה ועבודה ורק אחדים הבינו, והדיבורים היו קצרים, חצי שעה שעה או שעה וחצי, ואחרי השמיעה היו צריכים לחזור פעמיים ושלש עד אשר עמדו על דברי המשפיע שחזר דברי הרבי, ובמילא היו עומדים להתפלל באיחור זמן, ועצם התפלה היו מאחרים ביותר, ואח"כ חזרו עוד הפעם ועוד הפעם, ובכל פעם ופעם היו נזכרים עוד תיבות אחדות. ועתה הלא שומעים דברים ארוכים ומסודרים בסדר מחקרי, ענין עמוק ומחוטב עם כמה מאמרי חקירה, מו"נ, עיקרים, מדרש, ולפעמי' גם מספר הזהר, ומשובץ בתלי תילים של משלים ורעיונות, ונאמר בזמן שהכל יכולים לבוא, ביכולתך לעמוד בבקר ש"ק ולעשות כל עניןך לשמוע חדשות ולדבר קודם התפלה (וגם באמצע התפלה, איש איש כהרגלו) מכל הנעשה בעיר וכז' ואח"כ להתפלל, תפלה חטופה, לסעוד סעודת ש"ק ולישן כמה שתחפוץ, אח"כ לעת ערב עדי יצאו הכוכבים, תשמע את הדרשן בעל הרעיונות, המהלך על ארבע וחמש, חקירה, דרוש, מוסר, הטפה, ועוד מי יודע מה, אוי לאלו בעלמא דין ואוי להם לעלמא דאתי. השוטים האלו לא ידעו בשת, לא ד' להם שאינם

מדע איך לכבוש העיר קטנה, עצות נכונות להמיס לב ברזל, להכניע לב ערל, להכניס אורה בבית אפל, לקבל עול מלכות שמים באמת, לפעול ולעשות, והחלש יאמר גבור אני להקים את דבר ד' בעצמו ובזולתו.

הזכרון הזה יאהיל אור גם היום, רבינו חי הוא, אבינו לא מת, חי הוא אתנו, וזכותו בלית עטרת תפארת אבות קדושים עלינו יזרח, ובכחינו זה נעשה ונפעל ללמוד וללמד לשמור לעשות ולקיים את כל דברי התורה ומצוה.

כל אחד ישכח רישו, עניו ומרודו. ההתאחדות וההתאגדות, ישליב איש בזרוע חברו, וכולם כאחד יזכרו ימים מקדם בעמדינו כולנו כאיש אחד לפני עבד ד' הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בהיכל אור, עיינו רואות מלאך ד' צבאות יושב בסוד קדושים רבה, וסביבה נשערה מאד מרגשת המון תמימים שומעים ניב שפתי י"ה, שכינה מדברת מתוך גרונו מאתפשטותא דמשה שבדרא, ומאות לבות ומוחות עסוקים לשמוע דבר ד', דברים נלהבים, במעלת העבודה שבלב זו תפלה, דברי

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח סיון, ה'תשי"ח
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר יצחק שי" קורן

שלום וברכה!

מאשר אני בזה קבלת מכתבו מט"ז בסיון, ומנצל הזדמנות זו להדגיש תקותי אשר שיחתנו בטח תביא תוצאות בפועל בהנקודות אודותן נידבר. וכיון שבימים שעברו מאז נודעתי בהזדמנות - והנני מדויק שלא להשתמש בביטוי של מקרה, שהרי כל אחד מאתנו מאמין שכל המתרחש הוא בהשגחה פרטית ולא במקרה - אשר לכבודו השפעה יותר גדולה גם ממה ששערתי מראש, ולכן עוד נתחזקה תקותי שכי' יצל השפעתו במילואה להחדיר הרעיון, אשר אלה הממונים מטעם העם לנהל בפועל ענינים הנוגעים לכל העם כולו או לחוג רחב או לחוגים רחבים מן העם, הרי פשוט שאין להם להיות מושפעים מנימוקים של מפלגה ואפילו לא מרווחים מפלגתיים בהנוגע להנהלת הענינים שבפועל שנמסרו לידם לטובת כל העם.

במלים אחרות וגם נעימות יותר, כל כמה שלא יהי' תוכן וכו' בענינים של מפלגה וככל המעלה להיות ב"כ של מפלגה הרי גדול פי כמה התוכן בעיני העם כולו ולהיות בא-כוח העם כולו. ולא עוד אלא כפי שרואים במוחש ואפילו בימי הבחירות, הנה הנהגה האמורה מביאה תועלת לבאי-כוח המפלגה גם ברווחים מפלגתיים.

אף שכותב שבמספר שאלות שבררנו יטפל לאחר שובו לאה"ק ת"ו, תקותי בכל זאת - שיתענין לטפל בהן גם בהיותו כאן, והרי בכמה מהן יש לקוות להצלחה יותר גדולה על ידי הטיפול בהן בחו"ל.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות.

"שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ"

יש מצוות (כמו תפלין) שאי אפשר לקיים על ידי שליח, אך יש מצוות שבהן "שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ", ומישהו אחר יכול לעשותן בעבורנו ובשמינו. דגמה למצוה כזו אנו פוגשים בפרשת השבוע. אחר כך שִׁנְרַח עֲרַעַר על הַכֶּהֱנָה, וְעַל מִנַּת לַחֲזֹק אֶת כֶּהֱנַת אֶהֱרֹן וּבְנָיו, צִוָּה אוֹתָנוּ הַשֵּׁם עַל "עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע מִתְנֹת כֶּהֱנָה". בֵּין הַמִּתְנֹת הָאֵלֶּה נִמְצְאוּ הַתְרוּמָה, שְׁעָלֵינוּ לְהַפְרִישׁ מִהַתְבוּאָה שֶׁלָּנוּ וְלָתֵת לַכֹּהֵן, וְאֵנּוּ יִכּוּלִים לְמַנּוֹת שְׁלִיחַ לְבָרָךְ וְלַעֲשׂוֹת אֶת הַהִפְרָשָׁה עִבּוּרָנוּ.

האם גם גוי יכול להיות שליח עבורנו? אוֹמֶרֶת הַפְּרָשָׁה "כֵּן תִּרְיֻמוּ גַם אִתֶּם תְּרוּמַת ה'". וְכָךְ מְפַרֶשֶׁת הַגִּמְרָא "מָה אִתֶּם בְּנֵי בְרִית, אִף שְׁלוּחֵכֶם בְּנֵי בְרִית". רק יהודי יכול לבצע מצוה עבורנו ובכך להוציא אותנו ידי חובה.

מדוע? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָּה לְבָרָכָה: "שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ". בְּדִבְרֵים מְסִימִים מָה שֶׁהִשְׁלִיחַ עוֹשֶׂה, נִחָשֵׁב כְּאִלוֹ מִי שֶׁשָּׁלַח אוֹתוֹ עֲשֶׂה אֶת זֶה בְּעַצְמוֹ.

אֲפֹשֶׁר לְהַסְבִּיר זֹאת בְּכַמָּה דְּרָכִים: א. הַשְּׁלִיחַ הוּא בֶן אָדָם בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, אֲבָל הַפְּעֻלָּה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מִתְיַחֶסֶת לְזֶה שֶׁשָּׁלַח אוֹתוֹ. לְדֹגְמָה, הַתְרוּמָה שֶׁהַפּוֹעֵל הַפְּרִישׁ נִחְשָׁבֶת כְּאִלוֹ בַּעַל הַפְּרוֹת בְּעַצְמוֹ הַפְּרִישׁ אוֹתָהּ. ב. הַשְּׁלִיחַ הוֹפֵךְ לְהִיּוֹת כְּמוֹ 'רוֹעֵ אֶרְפָּה' שֶׁל מִי שֶׁשָּׁלַח אוֹתוֹ. הוּא עוֹשֶׂה אֶת הַדְּבָרִים בְּכוֹחַ שֶׁל הַמְּשַׁלֵּחַ. ג. לֹא רַק הַיָּד שֶׁל הַשְּׁלִיחַ, נִחְשָׁבֶת כְּמוֹ הַיָּד שֶׁל הַמְּשַׁלֵּחַ, אֲלָא הַשְּׁלִיחַ מְפַשֵּׁל מִצַּג אֶת הַמְּשַׁלֵּחַ וְנִחָשֵׁב כְּאִלוֹ הַמְּשַׁלֵּחַ בְּעַצְמוֹ נִמְצָא כָּאן, "שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ" מִמֶּשֶׁ.

שְׁלוֹשׁ דְּרָגוֹת אֵלוּ נֹבְעוֹת (וּמִשְׁתַּלְשְׁלוֹת) מִכֶּךָ שֶׁגַּם בְּשִׁלְחוֹת שֶׁל כָּל יְהוּדִי, בְּתוֹר שְׁלִיחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְהַשְׁלִים וּלְמַלֵּא אֶת כּוֹנֶנֶת הַבְּרִיאָה לַעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בְּעוֹלָם הַזֶּה הַתְּחַתּוֹן, עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, יֵשׁ אֶת הַדְּרָגוֹת הָאֵלֶּה:

א. יִתְכַּן שֶׁהָאָדָם מְרַגֵּשׁ אֶת הַמִּצְוִיאוֹת הָאִישִׁית שֶׁלוֹ, הוּא לֹא מְרַגֵּשׁ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲךָ הוּא עוֹשֶׂה בְּכָל זֹאת, בְּקִבְלַת עַל, אֶת מָה שֶׁהֵשֵׁם מִצְוָה אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת. ב. הוּא מְגִיעַ לְבִטּוֹל לְהֵשֵׁם, עַד שֶׁהוּא מְרַגֵּשׁ שֶׁכָּל מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה זֶה מֵהַכּוֹחַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲנִיק לוֹ. ג. הִיְהוּדִי לֹא מְרַגֵּשׁ אֶת עֲצֻמוֹ כָּלָל. כָּל הַמִּצְוִיאוֹת שֶׁלוֹ הֵינּוּ אִךְ וְרַק לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹן הַשֵּׁם, "אֲנִי לֹא נִבְרָאתִי אֲלָא לְשִׁמּוֹשׁ אֶת קוֹנֵי", וּמִמִּילָא הוּא כְּמוֹתוֹ שֶׁל הַמְּשַׁלֵּחַ, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמֶּשֶׁ.

לְכֵן רַק יְהוּדִי יִכּוּל לְהִיּוֹת 'שְׁלִיחַ', כִּי רַק מִצַּד הַנִּשְׁמָה שֶׁנִּתְּנָה לַיהוּדִי, שֶׁהִיא "חֵלֶק אֵלּוּקָה מִפְּעַל מִמֶּשֶׁ", הוּא יִכּוּל לְהִיּוֹת כְּמוֹתוֹ מִמֶּשֶׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. לֹא לְהַרְגִּישׁ כָּלָל אֶת עֲצֻמוֹ, אֲלָא אֲךָ וְרַק לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁלִיחוּת שֶׁהֵשֵׁם מְטִיל עָלֵינוּ.

אֲךָ הַשְּׁלִיחוּת הִיא שֶׁגַּם בְּמִצְוִיאוֹת שֶׁלָּנוּ נִרְגֵּשׁ שֶׁאֵנּוּ עוֹשִׂים אֶת הַעֲבוּדָה, וְיִהְיֶה לָנוּ תַעֲנוּג מִכֶּכָּה, וְכָךְ גַּם נִרְגֵּשׁ שְׁחוּבָה עָלֵינוּ לְהַשְׁלִים וּלְמַלֵּא אֶת הַמְּשִׁימָה שֶׁהִטְלָה עָלֵינוּ, לְהַבִּיא אֶת מְשִׁיחַ צִדְקָנוּ, תִּכְף וּמִיד מִמֶּשֶׁ.

(מעובד על פי לקוטי שיחות כרך לג, עמוד 113 ואילך. מתוך 'שמתא דאורייתא')

חומש לקריאה בציבור

פרשת קרח

וההלכה היא שתלמיד-חכם שמורה הוראה והוא נוגע בדבר, אינו מסמך לומר "כך קבלתי".

(לקוטי שיחות, כרך יח, עמ' 290)

שני ד' אף לא אל-אָרץ זבת חלב ודבש הביאתנו ונתתנו לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנער לא נעלה: ויחר למשה מאד ויאמר אליהו אל-תפן אל-מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את-אחד מהם: ויאמר משה אל-קרח אתה וכל-עדתך היו לפני יהוה אתה והם ואהרן מחר: ויקחו איש מחתלתו ונתתם עליהם קמטת והקרבתם לפני יהוה איש מחתלתו חמשים ומאתים מחתלת ואהרן איש מחתלתו: ויקחו איש מחתלתו ויתנו עליהם אש וישימו עליהם קמטת ויעמדו פתח אהל מועד ומשה ואהרן: ויקהל עליהם קרח את-כל-העדה אל-פתח אהל מועד וירא כבוד-יהוה אל-כל-העדה: ם

~ נקודות משיחות קודש ~

שיש להם חלק בתמידי צבור (רש"י טו, טז)
במדרש נאמר: "חלק באותה מנחה שהקריבו". אבל רש"י לא כתב כן, שהרי חלקם של עדת קרח במנחה אינו שנה פרוטה, ולכן אין שנה בזה 'שלקם' (ורש"י לשיטתו, שפחות משנה פרוטה אינו נחשב שלו - סוכה כז, ב ד"ה כל האזרח). מה-שאין-כן חלקם של החמשים ומאתים איש בתמידי צבור של כל השנה (לא במנחה או בתמיד של אותו היום) - שפיר שיך לקרותו חלק.

(לקוטי שיחות, כרך לג, עמ' 109)

שליש ד וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: כה הפדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע: ויפלו על-פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל-בשר האיש אחד יחטא ועל כל-העדה תקצף: ם וידבר יהוה אל-משה

מזו ׀ ויקח קרח בן-יצהר בן-קהת בן-לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן-פלח בני ראובן: ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי-שם: ויקהלו על-משה ועל-אהרן ויאמרו אלהם רב-לכם פי כל-העדה כלם קדושים ובתוכם יהוה ומדוע תתנשאו על-קהל יהוה: (לוי) ד וישמע משה ויפל על-פניו: ה וידבר אל-קרח ואל-כל-עדתו לאמר בָּקֶר וידע יהוה את-אשר-לו ואת-הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר-בו יקריב אליו: וזאת עשו קחור לכם מחתלות קרח וכל-עדתו: ויתנו-בהן אש ושימו עליהן א קמטת לפני יהוה מחר והיה האיש אשר-יבחר יהוה הוא הקדוש רב-לכם בני לוי: (ישראל) ח ויאמר משה אל-קרח שמעו-נא בני לוי: ׀ המעט מכם כיהבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את-עבדת משכן יהוה ולעמוד לפני העדה לשרתם: ויקרב אתך ואת-כל-אחיו בני-לוי אתך ובקשתם גם-כהנה: ׀ לכן אתה וכל-עדתך הנעדים על-יהוה ואהרן מה-הוא פי כתיב תלוננו קרי תלינו עליו: י וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה: י המעט פי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כיתשתרר עלינו גם-השתרר:

~ נקודות משיחות קודש ~

בית מלא ספרים, מהו שיהא חביב במזונה (רש"י טז, א)
לא מצינו שמשה ענה על שאלות אלו של קרח, לא לגבי מזונה ולא לגבי ציצית: הוא רק אמר "ואם בריאה זכרא ה'". ויש לומר, שמשה היה נוגע בדבר, בהיותו אחי אהרן.

לאמר: כֹּה דַבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הֶעֱלוּ מִסְכִּיב
לְמִשְׁכַּן־קֹרַח דָּתָן וְאַבִּירָם: כֹּה וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ
אֶל־דָּתָן וְאַבִּירָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
כ וַיְדַבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אֹהֲלֵי
הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאַל־תִּגְעוּ בְּכָל־אִשֶּׁר
לָהֶם פֶּן־תִּסָּפּוּ בְּכָל־חַטָּאתָם: ט וַיַּעֲלוּ מֵעַל
מִשְׁכַּן־קֹרַח דָּתָן וְאַבִּירָם מִסְכִּיב וּדָתָן וְאַבִּירָם
וַיֵּצְאוּ נֹצְצִים פֶּתַח אֹהֲלֵיהֶם וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם
וַטֶּפֶם: כ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְרֹעוּן כִּי־יִהְיֶה
שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא
מִלְּפִי: כט אִם־כַּמּוֹת כָּל־הָאָדָם יִמְתּוּן אֵלֶּה
וּפִקְדַת כָּל־הָאָדָם יִפָּקֵד עֲלֵיהֶם לֹא יִהְיֶה
שְׁלַחְנִי: ל וְאִם־בְּרִיָּאָה יִכְרֹא יִהְיֶה וּפִצְתָּהּ
הָאָדָמָה אֶת־פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־אִשֶּׁר
לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצְוָה
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־יְהוָה: לו וַיְהִי כְּכֹלְתּוֹ לְדַבֵּר
אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאָדָמָה אִשֶּׁר
תַּחְתֵּיהֶם: לו וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע
אֹתָם וְאֶת־בָּתֵּיהֶם וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֹרַח
וְאֶת כָּל־הָרֶכָוֶשׁ: לו וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל־אִשֶּׁר לָהֶם
חַיִּים שְׂאֵלָה וַתִּכָּס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֵּאבְדּוּ מִתּוֹךְ
הַקֶּהֱל: לו וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָבִיבֵיהֶם נָסוּ
לְקִלְמָם כִּי אָמְרוּ פֶּן־תִּבְלַעֵנוּ הָאָרֶץ: לו וְאִשׁ
יִצְחָר מֵאֵת יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת הַחֲמוּשִׁים וּמֵאֲתִים
אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקִּטְמֹרֶת: ס יז וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: נ אִמֹר אֶל־אַלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן וַיֵּרֶם אֶת־הַמִּחְתָּה מִבֵּין הַשְּׂרָפָה וְאֶת־
הָאֵשׁ זָרַה־הָלָאָה כִּי קִדְּשׁוּ: נ אֶת מִחְתּוֹת
הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם וַעֲשׂוּ אֹתָם רִקְעֵי
פָחִים צָפוּי לְמוֹזַבֵּחַ כִּי־הִקְרִיבֶם לִפְנֵי־יְהוָה
וַיִּקְדְּשׁוּ וַיְהִיו לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: נ וַיִּקָּח אַלְעָזָר
הַכֹּהֵן אֶת מִחְתּוֹת הַנִּחֹשֶׁת אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ
הַשְּׂרָפִים וַיִּרְקְעוּם צָפוּי לְמוֹזַבֵּחַ: ה זכַּרְוֹן לִבְנֵי

יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא
מוֹרֵעַ אַהֲרֹן הוּא לְהִקְטִיר קִטְמֹרֶת לִפְנֵי יְהוָה
וְלֹא־יִהְיֶה כְּקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ כָּאִשֶּׁר דִּבֶּר יְהוָה
בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ: פ וַיֵּלְצוּ כָּל־עֵדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מִמִּחְתָּת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם
הַמֹּתִים אֶת־עַם יְהוָה: ז וַיְהִי בַּחֲקֵהֶל הָעֵדָה
עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֶל־אַהֲלָם מוֹעֵד וַתִּהְיֶה
כַּסְּהוּ הָעֵנָן וַיֵּרָא כְּבוֹד יְהוָה: ח וַיָּבֹא מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ט

~ נקודות משיחות קודש ~

מִלֶּכֶךְ בְּשֶׁר־וָדָם שְׁסָרָה עֲלָיו מִקְצַת מִדִּינָה (רש"י טז, כב)
הִינֵנו שֶׁהִנְהֵגַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיטָּה סְרוּחָה וּמֵאוּסָה בְּעֵינֵי
ה', אָבֵל לֹא הִתְבַּנְּנוּ לְמַרְדּ בּוֹ, שֶׁהָרִי קֹרַח הִסִּית וּפָתָה אוֹתָם
עַד שֶׁהִכְנִיסָם לְמַחְלָקֶת זֶה. וְאֵלּוּ קֹרַח, שֶׁהִבִּיא אוֹתָם לְסַרְחוֹן
זֶה, הוּא חוּטָא מִמֶּשׁ, מוֹרֵד בְּמַלְכוּת. מִלֶּכֶךְ בְּשֶׁר־וָדָם, שְׂאֵינוֹ
יֹדֵעַ מִי הַחוּטָא, נִפְרַע מִמֶּלֶךְ, גַּם מֵאֲלוֹ שְׁסָרָה; אָבֵל
הַקֶּבֶץ, הַיּוֹדֵעַ מִחֻשְׁבוֹת, הָרִי יֹדֵעַ מִיְהוּ הָאִישׁ הָאֶחָד
הַחוּטָא, וּמִדּוּעַ יִקְצַף עַל כָּל הָעֵדָה.

(לקוטי שיחות, כרך יג, עמ' 53)

רבי' ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: י הֲרָמוּ
מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכִלָּה אֹתָם בְּרָגַע וַיִּפְּלוּ
עַל־פְּנֵיהֶם: י וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־
הַמִּחְתָּה וְתִן־עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים
קִטְמֹרֶת וְהוֹלֵךְ מִתְּרֵה אֶל־הָעֵדָה וּכְפַר עֲלֵיהֶם
כִּי־יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה הַחַל הַנֶּגֶף: י וַיִּקָּח
אַהֲרֹן כָּאִשֶּׁר י דִּבֶּר מֹשֶ�ה וַיֵּרֶץ אֶל־תּוֹךְ הַקֶּהֱל
וַתִּהְיֶה הַחַל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּטְמֹרֶת וּכְפַר
עַל־הָעָם: י וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים
וַתַּעֲצֹר הַמִּגָּפָה: י וַיְהִיו הַמֵּתִים בְּמִגָּפָה אֲרֻבָּה
עֲשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלִּבְדַּר הַמֵּתִים עַל־
דִּבְרֵי־קֹרַח: י וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמִּגָּפָה נִעְצְרָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~

שָׁאֵם הַקָּדִים לֹזִי אֶת הַכֹּהֵן . . צִרִיד לְהַפְרִישׁ . . לְתַרְוֵמָה
זְכוּלָה (רש"י יח, כט)

בְּלִמּוּד עַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, לֹא מִסְתַּבֵּר לומר שְׁמַצֵּד עֲצָם הַחַיִּיב לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה, כָּכֹר יִשְׁנוּ בַּפֶּעַל בְּטָבֵל חֶלֶק הַתְּרוּמָה (שְׁעֵתִיד לְהַפְרִישׁ). וּלְפִי־זֶה מובֵּן מִדּוּעַ צָרִיכִים פֶּסוּק מִיָּתֵד שֶׁאֵם הַקָּדִים הִלּוּ אֶת הַכֹּהֵן בְּכָרִי, חֵיב לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה.

(לקוטי שיחות, כרך לח, עמ' 69)

חֲמִישִׁי ^{טו} וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ז וַיִּדְבֹּר | אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וָקַח מֵאַתָּם מִטָּה מִטָּה לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל־נִשְׂיֵאֵיהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מִטָּהוּ: ^{יח} וְאֵת שֵׁם אֲהֶרֶן תִּכְתֹּב עַל־מִטָּה לְוִי כִּי מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם: ^{יט} וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אוֹעֵד לָכֶם שָׁמָּה: ^כ וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבָחֲרָבוּ מִטָּהוּ יִפְרַח וְהִשְׁבַּתִּי מֵעָלִי אֶת־תְּלֻנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם עֲלֵיכֶם: ^{כא} וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו | כָּל־נִשְׂיֵאֵיהֶם מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִטּוֹת וּמִטָּה אֲהֶרֶן בְּתוֹךְ מִטּוֹתָם: ^{כב} וַיִּנַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמִּטּוֹת לִפְנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדוּת: ^{כג} וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת וַהֲנֵה פָּרַח מִטָּה־אֲהֶרֶן לְבֵית לְוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיִּצֵּץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים: ^{כד} וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמִּטּוֹת מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מִטָּהוּ: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~

וְלָמָּה שְׁקָדִים, הוּא הַפְּרִי הַמִּמָּהֵר לְהַפְרִיחַ מִכָּל הַפְּרוֹת

(רש"י יז, כג)

מִבְּאֵר בְּחִסְדוֹת, שֵׁשׁ שְׁפַע שֶׁל חֶסֶד הַמִּתְעַכֵּב עַד שְׁנִמְשָׁךְ לְמִטָּה, כִּי בְּכָל הֵיכַל דְּגִים אֶת הָאָדָם אִם הוּא רָאוּי לְשִׁפְעָה. אִךְ בְּכֻרְכַּת כְּהָנִים עוֹבֵר הַשִּׁפְעָה בְּמַהֲרֵי רֶגֶץ כֹּל הַעוֹלָמוֹת, וְכִמוּ נִהַר גְּדוֹל מְאֹד, שֶׁ"הַלּוֹךְ יֵלֵךְ בְּמִנְהַגוֹ וַיִּשְׁטַף הָעֲצִים וְהַעֲפָר הַמַּעֲכָבִים". וַיִּבָּה נִרְמָז גַּם עֲנָן הָאֵתֶּהֱפָא: כֹּאֲשֶׁר הַמִּים בּוֹקְעִים אֶת הַסְּחִימָה, הִיא נִסְחָפָת בְּזָרֵם "וּמִמָּהֲרַת לָלֶכֶת, עַד שֶׁהַמִּים נִגְרָרִים אַחֲרֶיהָ".

(לקוטי שיחות, כרך לג, עמ' 196)

שְׁשִׁי ^{כה} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁב אֶת־מִטָּה אֲהֶרֶן לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לְבְנֵי־מִרִי וְתִכְּל תְּלֻנֹּתָם מֵעָלֵי וְלֹא יָמָתוּ: ^{כו} וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה: ^{כז} וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גִּוַעַנּוּ אֲבָדְנוּ כָּלְנוּ אֲבָדְנוּ: ^{כח} כָּל הַקָּרֵב | הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הָאֵם תָּמְנוּ לְגוֹעַ: ^{כט} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֲהֶרֶן וּבְנָיָה וּבְכִית־אֲבִיךָ אֶתָּךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֹנֵן הַמִּקְדָּשׁ וְאֶתָּה וּבְנָיָה אֶתָּךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֹנֵן כְּהִנִּיתְכֶם: ^ל וְגַם אֶת־אֲחִיךָ מִטָּה לְוִי שִׁבְטֵי אֲבִיךָ הַקָּרֵב אֶתָּךְ וַיָּלוּ עָלֶיךָ וַיִּשְׁתַּרְתּוּךָ וְאֶתָּה וּבְנָיָה אֶתָּךְ לִפְנֵי אֹהֶל הָעֵדוּת: ^{לא} וַיִּשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֹהֶל אֲדָּ אֶל־כָּלִי הַקָּדָשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא־יָמָתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתֶּם: ^{לב} וַיָּלוּ עָלֶיךָ וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזֶר לֹא־יִקְרַב אֲלֵיכֶם: ^{לג} וַיִּשְׁמְרֶתֶם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקָּדָשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{לד} וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מִתְּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: ^{לה} וְאֶתָּה וּבְנָיָה אֶתָּךְ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהִנִּיתְכֶם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבְּרִית לְפָרֶכֶת וְעֲבֹדָתָם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֶתָּן אֶת־כְּהִנִּיתְכֶם וְהִזֵּר הַקָּרֵב יוֹמָת: ^{לו} וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־אֲהֶרֶן וְאֲנִי הִנֵּה נְתַתִּי לָךְ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי לְכָל־קֹדֶשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לָךְ נְתַתִּים לְמִשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחִקְעוֹלָם: ^{לז} זֶה יִהְיֶה לָךְ מִקְדָּשׁ הַקָּדָשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנָם לְכָל־מִנְחָתָם וּלְכָל־חֲטָאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יִשְׁבִּיבוּ לִי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים לָךְ הוּא וּלְבָנֶיךָ: ^{לח} בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ כָּל־זָכָר יֹאכֵל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לָּךְ: ^{לח} וְזֶה־לָּךְ תְּרוּמַת מִתְּנָם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ נְתַתִּים וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנִיתֶיךָ אֶתָּךְ

יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לִשְׁאֵת חֹטָא לָמוּת:
 ־ וְעֵבֶד הַלֹּאִי הוּא אֶת־עֲבֹדְתָא אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם
 יִשְׂאוּ עֲוֹנָם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבִתּוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נִחְלָה: ־ כִּי אֶת־מַעֲשֵׂי
 בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְמֹו לַיהוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי
 לָלוֹים לְנִחְלָה עַל־כֵּן אִמְרַתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נִחְלָה: ־ וַיִּדְבֹּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ־ וְאֶל־הַלֹּוִים תִּדְבֹּר וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂי
 אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֵתָם בְּנִחְלָתְכֶם וְהִרְמַתֶם
 מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂי מִן־הַמַּעֲשֵׂי:
 ־ וְנִחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדֹגֶן מִן־הַגֶּזֶן
 וּכְמִלֹּאָה מִן־הַיֶּקֶב: ־ כֹּה בֵּן תְּרִימוּ גַם־אַתֶּם
 תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל מַעֲשֵׂי־רִיתְכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ
 מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת
 יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן: ־ מִכָּל מִתְּנֵיכֶם תְּרִימוּ
 אֶת פֶּל־תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־חִלְבּוֹ אֶת־מִקְדָּשׁוֹ
 מִמֶּנּוּ: ־ וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּהִרְמִיכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
 מִמֶּנּוּ וְנִחְשַׁב לָלוִים כְּתִבּוּאָת גֶּזֶן וּכְתִבּוּאָת
 יֶקֶב: ־ וְאֶכְלַתֶם אוֹתוֹ בְּכָל־מָקוֹם אֲתֶם וּבֵיתְכֶם
 כִּי־שָׂכַר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבֹדַתְכֶם בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
 ־ וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֹטָא בְּהִרְמִיכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
 מִמֶּנּוּ וְאֶת־קִדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תִחְלָלוּ וְלֹא

תָּמוּתוּ: פפפ

★ ★ ★

חצי קריש

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹה רַבָּא. אֲמֵן בְּעָלְמָא דִּי בְּרָא
 כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָה וַיִּקְרַב
 מִשְׁחִיתָהּ. אֲמֵן בְּחֵיכּוֹן וּבְיוֹמִיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 בְּעִנְיָא וּבְזִמְנֵי קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אֲמֵן יְהֵא שְׁמוֹה רַבָּא מִכְּד
 לַעֲלֵם וּלְעֲלֹמֵי עֲלָמָא. יִתְבָּרַךְ: יְהֵא שְׁמוֹה רַבָּא מִכְּד לַעֲלֵם
 וּלְעֲלָמֵי עֲלָמָא. יִתְבָּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם,
 וַיִּתְנַשָּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלָּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמוֹה דְּקִדְשָׁא

לְחַק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכֵל אוֹתוֹ: ־ כָּל
 חִלְבּ יִצְהָר וְכָל־חִלְבּ תִּירוּשׁ וְדֹגֶן רֵאשִׁיתָם
 אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לֶךְ נִתְּתִים: ־ בְּפוּרֵי כָּל־אֶשֶׁר
 בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יִבְיֹאוּ לַיהוָה לֶךְ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר
 בְּבֵיתְךָ יֹאכֵלֵנוּ: ־ כָּל־חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לֶךְ יִהְיֶה:
 ־ כָּל־פֶּטֶר רָחֵם לְכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה
 בְּאָדָם וּבְבִהֵמָה יִהְיֶה־לָּךְ אֵד | פָּדָה תִּפְדֶּה אֶת
 בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה
 תִּפְדֶּה: ־ וּפְדוּיוֹ מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְפְּךָ כֶּסֶף
 חֲמִשָּׁת שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֶּרָה
 הוּא: ־ אֵד בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר כֶּשֶׁב אוֹ־בְכוֹר
 עֹז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרַק
 עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־חִלְבָם תִּקְטִיר אֲשֶׁה לַרִיחַ
 נִיחַח לַיהוָה: ־ וּבִשְׂרָם יִהְיֶה־לָּךְ כַּחֲזוּהַ תִּתְּנוּפָה
 וּבִשְׂוֹק הַיָּמִין לֶךְ יִהְיֶה: ־ כָּל | תְּרוּמַת
 הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יִרְמֹו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי
 לָךְ וּלְבְנֶיךָ וּלְבְנֵי־דָוִד אֶתְךָ לְחַק־עוֹלָם בְּרִיתִי
 מִלַּח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה לֶךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֶתְךָ:
 ־ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִנְחַל
 וְחֵלֶק לֹא־יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם אֲנִי חֵלְקֶךָ וְנִחְלַתְךָ
 בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ־

~ נקודות משיחות קודש ~

כָּל פֶּטֶר רָחֵם . . יִהְיֶה לָךְ . . וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה

תִּפְדֶּה (יח, טו)

מִפְּשֻׁטוֹת הַכְּתוּבִים מוֹכַח שֶׁגִּדְר הַפְּדִיּוֹן הוּא פְּדִית הַחֲמוֹר
 מִיַּד הַכֹּהֵן, כִּי תִּקְרָה מִשְׁנוֹלֵד הוּא שֶׁל הַכֹּהֵן ("לָךְ יִהְיֶה"),
 אֲלֹא שֶׁהַתּוֹרָה צִוְּתָה לְיִשְׂרָאֵל לְפָדוֹתוֹ מִן הַכֹּהֵן, וְגַם הַקֶּלֶה
 עָלָיו שִׂיכּוֹל לְפָדוֹתוֹ בְּשֵׂה. וְהִנֵּה, זֶשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם נָתַן לַכֹּהֵן
 אֶת הַחֲמוֹר לֹא קִיָּם אֶת הַמִּצְוָה. אָבֵל זֶשׁ לוֹמַר, שֶׁגַּם לְשִׁטָּה
 זוֹ הַפְּדִיָּה הִיא מִן הַכֹּהֵן, אֲלֹא שֶׁבְּכַתּוּב נִתְפָּרְשׁוּ רַק שְׁתֵּי
 בְּרִירוֹת, פְּדִיָּה וְצִרִיפָה, לֹא נִתְּיַנַּת הַחֲמוֹר.

(לקוטי שיחות, כרך לו, עמ' 63)

שְׁבִיעִי כֹא וּלְבִנֵי לֹוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂי בְּיִשְׂרָאֵל
 לְנִחְלָה חֶלֶף עֲבֹדַתָם אֲשֶׁר־הֵם עֹבְדִים אֶת־
 עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: ־ וְלֹא־יִקְרָבוּ עוֹד בְּנֵי

יִקְבֹּ: אֶ וְאֶבְלָתָם אֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אֲתֶם וּבֵיתֵכֶם
כִּי־שָׁכַר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם בְּאֶהָל מוֹעֵד:
וְלֹא־תִשְׁאָזוּ עָלָיו חֲטָא בְּהַרְיִמְכֶם אֶת־חֻלְבּוֹ
מִמֶּנּוּ וְאֶת־קֹדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלוּ וְלֹא

מִפְּתִיר 5 וְאָמַרְתָּ אֱלֹהִים בְּהִרְמִיכֶם אֶת־חֻלּוֹ
מִמֶּנּוּ וְנִחַשְׁב' לָלוֹיִם כְּתִבּוּאָת גִּרָן וְכְתִבּוּאָת

תמונתו: פכפ

צ"ה פסוקים, דניא"ל סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. *מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר-שָׂם מֹשֶׁה לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֲצֵחִים הָיָא לַמְּחֻקִּים בָּהּ, וְתַמְכִּיָּהּ מֵאֲשֶׁר. דְּרַבְּכִיָּה דְרַב־נָעִם, וְכַלְנִתִּיבְתִּיָּה שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בִּשְׁמַאלָהּ עֶשֶׂר וּכְבוֹד. וְ חֲפִץ לַמֶּעַן צַדִּיק, יַגְדִּיל תּוֹרָה וְאֵדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחויץ. *האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים מוֹכִיחַ וְרֹצֵה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבַנְּבִיאֵי הָאֵמַת וְצִדֵק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ש' למורא

(יד) וַיִּלְכְּהָ תַּגְלִיל, שְׁפָרְדִּי
לְאוֹתוֹ מִקֹּם עֲשֵׂה ה' תִּשְׁמְעָה לְיִשְׂרָאֵל
בְּמִלְחָמָה שְׂאוֹל יִגְדֵּה נָחַשׁ הָעֲמֹמִי.
וַיַּחֲדִשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה, לְפִי
שְׁפָרְאִשׁוֹנָה הָיוּ עוֹרְרִים עַל הַדְּבָר.
(טו) וַיִּמְלֹכוּ שָׁם, הַמְּלוּכָהּ וְשֵׁנִת
בְּהַסְמַת כָּלם וַיִּבְרְצֵן מִיָּב.

הפטרה לפרישת קרח לקריאה בציבור

ולשמו"ת בשמואל א פרק יא-יב

יֵא יְיָ אֱמֹר שְׁמוֹאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ
וְנִלְכָה הַגְּלָל וְנַחֲדָשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה׃
וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם הַגְּלָל וַיִּמְלְכוּ שָׁם
בַּגְּלָל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זִבְחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי

עטרת מרים

יד וְיֹאמַר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם לֵבֹ
 וּגְלִיכָה הַגִּלְגָּל וּנְחַדֵּשׁ שָׁם
 הַמִּלּוּכָה עַל כִּי בְרֹאשׁוֹנָה לֹא קָבְלוּהוּ
 בָּלָם בָּרְצוֹן: טו וַיָּלְכוּ כָל־הָעָם
 הַגִּלְגָּל וַיִּמְלְכוּ שָׁנִית שָׁם אֶת־
 שְׂאוּל בַּחֲקֻמַּת בָּלָם וּבָרְצוֹן טז.
 לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּבְחָר־שָׁם
 וּבָחִים שְׁלֹמִים לִפְנֵי יְהוָה
 וַיִּשְׁמָח שָׁם שְׂאוּל וְכָל־אֲנָשֵׁי

(ב) ואני זקנתי ושבתתי, מרב עבודה ועל הצבור, קפצה עליו זקנה ושיבה קדם תומן, (שהיה אז בן חמישים שנה). ובני הנגם אתכם, ובני לא יירשו את גרלותי, כי הנגם אתכם באחד מקום. (ג) עניו בן, העידו בן, כמו "לא תענה ברגעך" (שמות כ.ב). ונגד משיחו, ולפני המלך שגמשה למלכות.

את שור מי לקחתי, האם לקחתי את שורו של משהו לעבודתי. וחמור מי לקחתי, כשהייתי הולך מעיר לעיר לשפט אתכם על עסק צרכיכם, הייתי הולך על החמור שלי, ולא לקחתי משל הצבור. את מי רצותי, מלשון רצון ושכירת. לקחתי כפר, שיהא פריון לו על פשעו. ואעלים עיני בו, ובתמורה הכפר העלמתי עיני מפשעו. ואשוב לכם, ואשוב לשלם כל מה שתאמרו. פרוש אחר, ואשוב לכם תשובה על כל מה שגשגה, מאיזה טעם נעשה. (ח) ויאמר עד, כל העם אמר "עד", ור"ל אמרו, שצאה בת קול ואמרה "עד", אמר להם חקב"ה, אתם מעידים עליו על מה שבגלוי, ואני מעיד עליו על מה שבסתר. והווי אחר מלשנה מקומות שהופיע רוח הקדש בבית דין של משה. (ו) אשר עשה את משה ואת אהרן, כלומר, הלא כלכם יודעים את מעשי ה' ונפלאותיו אשר עשה עם משה ועם אהרן. ואשר העלה וגו', ועל ידי הנפלאות ההם העלים ממצרים. (ז) צדקות ה', הצדקות שעשה ה'.

וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ז וַעֲתָה הִתְיַצְבוּ וְאִשְׁפָּטָה אֹתְכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צַדִּיקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אֹתְכֶם וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם: ח כַּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרָיִם וַיִּזְעַקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיִּשְׁבּוּ בְּמִקְוֹם הַזֶּה: ט וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכְּרוּ אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר־צָבָא חֲצֹר וּבִיד־פְּלִשְׁתִּים וּבִיד־מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלְחֲמוּ בָּם:

יִשְׂרָאֵל עַד־מָאֹד: א וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְּקִלְכֶם לְכָל אֲשֶׁר־אָמַרְתֶּם לִי מִן תַּחֲשֹׁבוּ שִׁתְּכִלִית דְּבָרֵי הַמָּוֶה לְמַעַנְע הַמְּלִכִּת מֶלֶךְ וְאִמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: ב וַעֲתָה הִנֵּה־הַמֶּלֶךְ: א מִתְּהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וְאֲנִי זָקַנְתִּי וְשִׁבְתִּי וּבְנֵי הַנֶּגֶם אֹתְכֶם נְכוּנִים לְעִבּוֹדַת הַמֶּלֶךְ

וְחַפְצִים בּו כְּמוֹתְכֶם וְאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מְעִיר לְעִיר לִשְׁפּוֹט אֹתְכֶם, וְלֹא יוֹם וְלֹא יוֹמִים, אֲלֵא מְנַעְרִי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: ג הִנְנִי בְּעֹד שְׂאֵנִי פֹה עֲנֵנִי בִי נִגְדַּי יְהוָה וְנִגְדַּי מִשִּׁיחוֹ הַמֶּלֶךְ הַנִּמְשָׁח מִה' אֶת־שׁוֹר: א שֶׁל מִי לְקַחְתִּי לְעִבּוֹדִי וְחֲמוֹר מִי לְקַחְתִּי וְאֶת־מִי עֲשִׂקְתִּי גִלְתִּי בְּמִטָּן אֶת־מִי רָצוֹנִי עֲשִׂקְתִּי בְּנוֹפֹ וּמִיד־מִי לְקַחְתִּי כָּפָר לְחַטֹּאת הַדִּין וְאֲעֵלִים עֵינֵי בּו מִבְּלִי לְעֵשֶׂנִי עוֹנֵשׁ הֶרָאִי וְאֲשִׁיב לָכֶם עַל דְּבָרֵיכֶם: ד וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשִׂקְתָּנוּ וְלֹא רָצוֹנָנוּ וְלֹא לְקַחְתָּ מִיד־אִישׁ מֵאֻמָּה שׁוֹם דָּבָר: ה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עַד יִהְיֶה יְהוָה בְּכֶם וְעַד מִשִּׁיחוֹ הַמֶּלֶךְ שְׂאֵל הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מִצְּאֵתָם בְּיַד־מֵאֻמָּה וַיֹּאמֶר כָּל יִשְׂרָאֵל כְּאֶחָד אָמְרוּ עַד: ו אַחֵר שְׂאֵמְרוּ שְׂאֵל מִצְּאֵו בְּיַד־מֵאֻמָּה וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם הֲלֹא כָלְכֶם יָדַעְתֶּם מַעֲשֵׂה יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֵת עַל יַד־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן הַנִּפְלְאוֹת שֶׁעָשָׂה עֲלֵיכֶם וְעַתָּה הֶעֱלָה עַל יַד־הַנִּפְלְאוֹת הָהֵם אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ז וַעֲתָה הוֹאִיל וַיִּדְעַתֶּם הִתְיַצְבוּ עִמּוֹ וְאִשְׁפָּטָה וְאֹתוֹכֶם אֹתְכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צַדִּיקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אֹתְכֶם וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם: ח כַּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרָיִם וַיִּזְעַקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיִּשְׁבּוּ בְּמִקְוֹם הַזֶּה: ט וּבְנוֹאֵם לֵאמֹר וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכְּרוּ אֹתָם בְּיַד חֲצֹר וּבִיד־סִיסְרָא שַׂר־צָבָא חֲצֹר וּבִיד־פְּלִשְׁתִּים וּבִיד־מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלְחֲמוּ בָּם:

יא) את ירבעל, הוא גרעון השופט. ואת ברן, הוא שמשון, שבא משבט דן. "ברן" כמו "בן דן". יב) וזה' אלהיכם מלפניכם, לא די לכם שפושעתם בו, כי אף בהקב"ה שהוא מלפניכם מאסתם בו מולד עליכם. יג) ועתה הנה המלך, כלומר, מזה שעבר אין, שהרי המלך הנה הוא מולד בפעל. והנה נתן ה'.

שהקב"ה הסכים שתמליכו מלך. יד) אחר ה' אלהיכם, כי הוא ילך לפניכם למלחמה. טו) יד ה', מפת יד ה'. ככם ובאבותיכם, כלומר, והיתה ככם אחר שהיתה באבותיכם. ורו"ל אמרו, "ובאבותיכם", שחטטו להוציא המתים מקבריהם, שבעון חיים, מתים נחטטים. טז) התיצבו וראו וגו', וכשם שעל ידי תפילתי אני יכול לשנות את העתים, כך אם פגעה בכם מלחמה הנה כח בתפילתי לעמוד על האויב, ולא הייתם צריכים לבקש מלך כל ימנו שאני חי. יז) קציר חטים היום, החדש סיון.

פלשתים ובירן מלך מואב וילחמו בם: ויזעקו אליהוהוה התפללו לה' ויאמרו חטאנו כי עזבנו את יהוה ונעבד את העשירות ואת העשירות ועתה הצילנו מיד איבינו ונעבדה אכל לא שאלו להם מלך ללחום מלחמתם: יא וישלח יהוה את ירבעל גרעון ואת ברן שמשון ואת יפתח ואת שמואל עם כי לא היו מלכים בישראל ויצל ה' אתכם על ידיהם מיד איביכם היושבים מסביב ותשבבו בטח: יב אבל אתם פאשר ותראו כי נחש מלך בני-עמון בא עליכם למלחמה ותאמרו ל' לא נהיה באבותינו אשר יהיה השופט ויצא לפניכם למלחמה כי אם מלך ימלך עלינו והוא ילחם מלחמתנו הנם שדוע לכם כי ויהיה אלהיכם מלפניכם: יג ועתה הנה המלך אשר בחרתם בעבור השועה שעשה, מאחר אשר שאלתם על מלך והנה נתן יהוה עליכם מלך כי הסכים על ידכם והמליכו: יד אך אם-תיראו את יהוה ועבדתם אתו ותשמרו מצותיו ושמעתם בקולו במצות עשה ולא תמרו את-פי יהוה במצות לא-תעשה והיתם גם-אתם וגם-המלך אשר מלך עליכם אחר יהוה אלהיכם אשר ילך לפניכם למלחמה להושיע אתכם: טו ואם-לא תשמעו בקול יהוה וביריתם את-פי יהוה או לא יסיר השנאתי מכם, רק והיתה יד-יהוה ככם כמו שהיתה ובאבותיכם: טז גם-עתה אחר שהסכים להמליך עליכם מלך התיצבו וראו את-הדבר הגדול הזה אשר יהוה עשה לפניכם אשר יהוה עשה לפניכם אשר ימלא שאלת השואל אף אם היא רעה בעיני ה', ולא לטובה יחשב: יז הלא קציר-חטים היום והקצר לקללה יחשב, ועם כל זאת אקרא אליהוהוה על המטר ויתן קלות ומטר כי בן ומלא שאלת המבקש, הטובה היא אם רעה ודעו וראו פירעתכם רבה כאשר אמרתי אשר עשיתם לעצמכם ובעיני יהוה לשאול לכם מלך: יח ויקרא שמואל אליהוהוה על המטר ויתן יהוה קלת ומטר ביזם ההוא ויירא כל-העם מאד את-יהוה ואת-שמואל: יט ויאמרו כל-העם אל-שמואל התפלל בעד-עבדיך אליהוהוה אלהיך ואל-נמות פייספנו קלות ומטר כי בן ומלא שאלת המבקש, הטובה היא אם רעה ודעו וראו פירעתכם רבה כאשר אמרתי אשר עשיתם לעצמכם ובעיני יהוה לשאול לכם מלך: יח ויקרא שמואל אליהוהוה על המטר ויתן יהוה קלת ומטר ביזם ההוא ויירא כל-העם מאד את-יהוה בעבור חטא שאלת המלך ואת-שמואל על שהמליכו מלך בחייו, וכאלו מאסו בו: יט ויאמרו כל-העם אל-שמואל התפלל בעד-עבדיך אליהוהוה אלהיך ואל-נמות

ויזעקו אליהוהוה ויאמרו חטאנו כי עזבנו את יהוה ונעבד את העשירות ואת העשירות ועתה הצילנו מיד איבינו ונעבדה: יא וישלח יהוה את ירבעל ואת ברן ואת יפתח ואת שמואל ויצל אתכם מיד איביכם מסביב ותשבבו בטח: יב ותראו כי נחש מלך בני-עמון בא עליכם ותאמרו ל' לא ביימלך ימלך עלינו ויהיה אלהיכם מלפניכם: יג ועתה הנה המלך אשר בחרתם אשר שאלתם והנה נתן יהוה עליכם מלך: יד אם-תיראו את יהוה ועבדתם אתו ושמעתם בקולו ולא תמרו את-פי יהוה והיתם גם-אתם וגם-המלך אשר מלך עליכם אחר יהוה אלהיכם: טו ואם-לא תשמעו בקול יהוה ובאבותיכם: טז גם-עתה התיצבו וראו את-הדבר הגדול הזה אשר יהוה עשה לפניכם: יז הלא קציר-חטים היום אקרא אליהוהוה ויתן קלות ומטר ודעו וראו פירעתכם רבה אשר עשיתם בעיני יהוה לשאול לכם מלך: יח ויקרא שמואל אליהוהוה ויתן יהוה קלת ומטר ביזם ההוא ויירא כל-העם מאד את-יהוה ואת-שמואל: יט ויאמרו כל-העם אל-שמואל התפלל בעד-עבדיך אליהוהוה אלהיך ואל-נמות פייספנו

את-ירבעל גרעון ואת-ברן שמשון ואת-יפתח ואת-שמואל עם כי לא היו מלכים בישראל ויצל ה' אתכם על ידיהם מיד איביכם היושבים מסביב ותשבבו בטח: יב אבל אתם פאשר ותראו כי נחש מלך בני-עמון בא עליכם למלחמה ותאמרו ל' לא נהיה באבותינו אשר יהיה השופט ויצא לפניכם למלחמה כי אם מלך ימלך עלינו והוא ילחם מלחמתנו הנם שדוע לכם כי ויהיה אלהיכם מלפניכם: יג ועתה הנה המלך אשר בחרתם בעבור השועה שעשה, מאחר אשר שאלתם על מלך והנה נתן יהוה עליכם מלך כי הסכים על ידכם והמליכו: יד אך אם-תיראו את יהוה ועבדתם אתו ותשמרו מצותיו ושמעתם בקולו במצות עשה ולא תמרו את-פי יהוה במצות לא-תעשה והיתם גם-אתם וגם-המלך אשר מלך עליכם אחר יהוה אלהיכם אשר ילך לפניכם למלחמה להושיע אתכם: טו ואם-לא תשמעו בקול יהוה וביריתם את-פי יהוה או לא יסיר השנאתי מכם, רק והיתה יד-יהוה ככם כמו שהיתה ובאבותיכם: טז גם-עתה אחר שהסכים להמליך עליכם מלך התיצבו וראו את-הדבר הגדול הזה אשר יהוה עשה לפניכם אשר יהוה עשה לפניכם אשר ימלא שאלת השואל אף אם היא רעה בעיני ה', ולא לטובה יחשב: יז הלא קציר-חטים היום והקצר לקללה יחשב, ועם כל זאת אקרא אליהוהוה על המטר ויתן קלות ומטר כי בן ומלא שאלת המבקש, הטובה היא אם רעה ודעו וראו פירעתכם רבה כאשר אמרתי אשר עשיתם לעצמכם ובעיני יהוה לשאול לכם מלך: יח ויקרא שמואל אליהוהוה על המטר ויתן יהוה קלת ומטר ביזם ההוא ויירא כל-העם מאד את-יהוה בעבור חטא שאלת המלך ואת-שמואל על שהמליכו מלך בחייו, וכאלו מאסו בו: יט ויאמרו כל-העם אל-שמואל התפלל בעד-עבדיך אליהוהוה אלהיך ואל-נמות

כִּרְיֹסָפְנוּ עוֹד עַל־כָּל־חַטָּאוֹתֵינוּ אֲשֶׁר עָשִׂינוּ מֵאָז, לַעֲשׂוֹת רָעָה לְשָׂאֵל לָנוּ מִלֶּךְ: כ וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם אֶל־תִּירָאוּ הֲלֹא אַתֶּם כָּבֵר עֲשִׂיתֶם אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת וְאִין לְהִשִּׁיב, אֵךְ אֶל־תִּסּוּרוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְעַבַּדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לִבְבְּכֶם וּכְפָר הָעוֹן: וְחוֹן מִנָּה...: כֹּא וְלֹא תִסּוּרוּ

מֵאַחֲרֵי ה' כִּי | הַחֲלִיקָה הַזֹּאת הִיא

הַחֲלִיקָה אַחֲרֵי הַתְּהוֹוֹ הָאֱלֹלִים אֲשֶׁר לֹא־יִזְעִילוּ וְלֹא יִצְלוּ כִּי־תְהוֹוֹ הַמָּה וְאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ: כב כִּי אַחֲרֵי עַל־פִּי שְׁאֵתָם חוֹטָאִים לִפְנֵי לֹא־יִפְאֵשׁ לֹא יַעֲזוֹב יְהוָה אֶת־עַמּוֹ וּמִשְׁנֵית עֲלֵיהֶם שְׁאֵתָם חוֹטָאִים לִפְנֵי שֹׁכֵר בְּעֵבֶד שְׁלֹא יַחֲמַעַם שְׂמוֹ הַגָּדוֹל בְּנוֹם שֶׁה' מוֹשִׁיעֶכֶם כִּי הוֹאִיל נִשְׁבַּע יְהוָה לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם לֹא לָעָם סְגוּלָה:

שי למורא

כא) הַתְּהוֹוֹ, כְּנוֹי לַעֲבוּדֵהוּזֹרֶת.

כב) בְּעֵבֶד שְׂמוֹ הַגָּדוֹל, בְּעֵבֶד

שְׂעִיזָא שְׂמוֹ עֲלֵיכֶם שְׁהוּא מוֹשִׁיעֶכֶם. כִּי

הוֹאִיל ה', כִּי נִשְׁבַּע ה', לָעָם, לָעָם

סְגוּלָה מִכָּל הָעַמִּים.

עַל־כָּל־חַטָּאוֹתֵינוּ רָעָה לְשָׂאֵל לָנוּ

מִלֶּךְ: כ וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם אֶל־

תִּירָאוּ אַתֶּם עֲשִׂיתֶם אֶת כָּל־הָרָעָה

הַזֹּאת אֵךְ אֶל־תִּסּוּרוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה

וְעַבַּדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לִבְבְּכֶם: כֹּא וְלֹא תִסּוּרוּ כִּי | אַחֲרֵי

הַתְּהוֹוֹ אֲשֶׁר לֹא־יִזְעִילוּ וְלֹא יִצְלוּ כִּי־תְהוֹוֹ הַמָּה: כב כִּי

לֹא־יִפְאֵשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּעֵבֶד שְׂמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם לֹא לָעָם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בָּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,

הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכָל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק:

נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָרִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב

רִיקָם, כִּי אֵל מִלֶּךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה

בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנִּבְיָא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,

בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבְנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד

אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּפֶה גֵּרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

בָּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנִּבְיָאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתְּ לָנוּ יי

אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ

מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּכִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ

אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

הַמּוֹלֵד: יוֹם ב', שְׁעָה 6 בְּבוֹקֶר, 46 דְּקוֹת ו־16 חֲלָקִים.

ראש חודש תמוז, ביום השני וביום השלישי, הבא עלינו לטובה.

קריאת התורה למנחת שבת קודש

יט « וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
זאת חקת התורה אשר־צוה יְהוָה לאמֹר
דבר אל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִיקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה
תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עֵלָה עָלֶיהָ
עַל: וְנָתַתָּם אֹתָהּ אֶל־אֱלֹעֶז הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא
אֹתָהּ אֶל־מַחֲוִיץ לַמִּחְנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לִפְנָיו:
וְלָקַח אֱלֹעֶז הַכֹּהֵן מִדְמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהָיָה
אֶל־נֹכַח פָּנָיו אֶחָל־מוֹעֵד מִדְמָה שֶׁבַע פַּעַמִּים:
וְשָׂרַף אֶת־הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת־עֶרְהָ וְאֶת־בִּשְׂרָהָ
וְאֶת־דָּמָהּ עַל־פְּרִשָּׁה וְשָׂרַף: וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ
אֶרֶז וְאֶזֶב וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְהַשְׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ
שֹׂרֶפֶת הַפָּרָה: (לוי) וְכַבֵּם בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרֹחַץ
בִּשְׁרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֵר יָבֹא אֶל־הַמִּחְנֶה וְטָמָא
הַכֹּהֵן עַד־הָעֶרֶב: ה וְהַשָּׂרֵף אֹתָהּ יַכֵּם בְּגָדָיו
בַּמַּיִם וְרֹחַץ בִּשְׁרוֹ בַּמַּיִם וְטָמָא עַד־הָעֶרֶב:
ט וְאַסָּף אִישׁ טָהוֹר אֶת אֶפֶר הַפָּרָה וְהָנִיחַ
מַחֲוִיץ לַמִּחְנֶה בַּמָּקוֹם טָהוֹר וְהִיתָה לְעֵדוּת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נָדָה חַטָּאת הוּא:

(ישראל) וְכַבֵּם הָאֶפֶר אֶת־אֶפֶר הַפָּרָה אֶת־בְּגָדָיו
וְטָמָא עַד־הָעֶרֶב וְהִיתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְר הַגֵּר
בְּתוֹכָם לְחֻקַּת עוֹלָם: « הַנִּגְעַת בְּמַת לְכָל־נֶפֶשׁ
אָדָם וְטָמָא שֶׁבַעַת יָמִים: י הוּא יִתְחַטָּא־בּוֹ
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר וְאִם־לֹא
יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא
יִטְהַר: יי כֹּל־הַנִּגְעַת בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־
יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טָמָא
וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נָדָה
לֹא־זָרַק עָלָיו טָמָא יְהִי עוֹד טָמֵאֲתוּ בּוֹ:
יג זאת הַתּוֹרָה אֲדָם כִּי־יָמוּת בְּאֶהֱל כֹּל־הַבָּא
אֶל־הָאֶהֱל וְכָל־אֲשֶׁר בְּאֶהֱל יִטָּמָא שֶׁבַעַת
יָמִים: יד וְכָל כָּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צִמִּיד פְּתִיל
עָלָיו טָמָא הוּא: טו וְכָל אֲשֶׁר־יֹנֵעַ עַל־פָּנָיו
הַשָּׂדֶה בְּחִלְל־חֶרֶב אוֹ בְּמַת אוֹ־בַעֲצָם אָדָם אוֹ
בְּקֶבֶר יִטָּמָא שֶׁבַעַת יָמִים: יז וְלָקַחוּ לַטָּמָא
מִעֵפֶר שֹׂרֶפֶת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים
אֶל־כָּלִי:

המשכן ביאור למט' חולין ליום שני עמ' ב

1 שפסולה אף אם שחטה רק כדי לתת לנכרי חלק מועט ממנה.
2 הגמרא דנה בשיטתו: אָמַר לִיה רַב אֲחָא בְּרִי דְרַב אֲבָי לְרַב אֲשִׁי,
3 לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁמַּחֲשַׁבְתָּ נִכְרִי פּוֹסֵלֶת אֶת שְׁחִיטַת יִשְׂרָאֵל אִם
4 כִּשְׁלֹנְכִי רַק חֶלֶק מוֹעֵט בְּבַהֲמָה, יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק, יְהִיב לִיה זִוְיָא
5 לְמִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל – אִם נָתַן הַנִּכְרִי זֶה לְקַצֵּב יִשְׂרָאֵל וְאָמַר לוֹ,
6 כִּשְׁתַּשְׁחֵט אֶת בְּהֵמָתְךָ תֵּן לִי מִבִּשְׂרָה כְּגַד הַזֶּה, מָא, הָאֵם אָמַר
7 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֵת דִּינוֹ רַק בְּאֻפֹּן שְׂחִיָּה הַנִּכְרִי שׁוֹתֵף בְּחֶלֶק מוֹעֵט
8 בְּבַהֲמָה כִּבְר מִתְחִילָה, שְׂבֹאֻפֹּן זֶה יוֹתֵר מִסְּתַבֵּר לִמְרֵם שֶׁמַּחֲשַׁבְתָּ
9 הַנִּכְרִי תַּפְסוּל, כִּיֹּן שְׂחִיָּה מִמֶּשׁ בְּעֵלּוּתוֹ, אוֹ שְׂאֻמֵּר דִּינוֹ אִם
10 בְּאֻפֹּן זֶה שֶׁהַבְּהֵמָה בְּעֵלּוּת הַיִּשְׂרָאֵל וְנָתַן לוֹ הַנִּכְרִי זֶה כְּדִי
11 לְקַנּוֹת מִמֶּנּוּ כְּגַדּוֹ בִּשְׂרָה בְּבַהֲמָה. אָמַר לִיה רַב אֲשִׁי, חֲוִינֵן –
12 צְרִיכִים אֲנִי לְהַתְּבוֹנֵן, אִי אֵינִי שֶׁאֶלְמָא הוּא, דְּלֹא מְצִי מְדִי לִיה –
13 אִם הַנִּכְרִי הוּא אָדָם אֵלִים, וְאֵין הַיִּשְׂרָאֵל יִכּוֹל לְדַחֲתוֹ וְלַחֲזוֹר
14 לוֹ אֶת הַזֶּה, נִמְצָא שֶׁקֵּנָה הַנִּכְרִי בְּקִנְיָה גְּמוּרָה, וְאַסִּיר, כִּיֹּן שִׁישׁ

15 לנכרי חלק בה, ולרבי אליעזר סתם מחשבת נכרי היא לעבודת
16 כוכבים. ואי לא אלים הוא, ויכול לדחותו ולהחזיר את הזוה, אָמַר
17 לִיה – יִכּוֹל לִומר לוֹ, רִישִׁיךָ וְחֵר – הִכָּה רָאשֶׁךָ בְּהַר אוֹ קֶבֶל חֲזוּרָה
18 אֶת זֹחֶךָ, וְכִיֹּן שִׁיכּוֹל לִומר לוֹ כֵּן, נִמְצָא שֶׁשְׁחִיטָתוֹ אֵינָה בְּשִׁבְלִי
19 הַנִּכְרִי, וְלִכֵּן אִם לֹא הַחֲזוּר לוֹ זֶה, אֵין מַחֲשַׁבְתָּ הַנִּכְרִי פּוֹסֵלֶת.

משנה

20 המשנה עוסקת בשוחט לשם הרים וגבעות וכדומה שעשה את
21 ההרים וגבעות עבודה זרה, ששחיתתו פסולה מדרבנן ואסורה
22 באכילה, ואינה נאסרת בהנאה כדין כל תקרובת עבודה זרה:
23 הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים – שְׁעוּבָה אֶת הָהָר עַל יְדֵי שְׁשׁוּחַט לְשֵׁמוֹ, אוֹ
24 לְשֵׁם גְּבָעוֹת, אוֹ לְשֵׁם יָמִים, אוֹ לְשֵׁם נְהָרוֹת, אוֹ לְשֵׁם מְדִבְרוֹת,
25 שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה וְאֵינָה מְתִירָה אֶת הַבֶּשֶׂר לְאִכְלָה.
26

ביאורים לפרקי אבות

בארץ הקודש - פרק ד

משנה א

בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי. איזהו גבור, הכובש את יצרו, שנאמר: טוב ארך אפים מנפור ומשל פרוחו מלכד עיר. איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר: יגיע פסיד כי תאכל אשריך וטוב לך. אשריך, בעולם הזה. וטוב לך, לעולם הבא. איזהו מכבד, המכבד את הבריות, שנאמר: כי מכבדי אכבד ובזי יקלדו:

~ נקודות משיחות קודש ~

כתב במדרש-שמואל: "לפיכך נקט אלו, לפי שהשמיענו בהם שמות מחודשים היפך ממה שיגזור השכל". כלומר, בכל האמירות שבמשנתנו יש דבר-חידוש:

"איזהו חכם" – חכם הוא מי שרואה כל דבר לאמיתותו, לעומקו ולפרטיו. ממילא בהכרח שמלבד המעלות שרואה בכל דבר, רואה הוא גם את החסרונות. לפי זה, איך יתכן שהחכם לומד "מכל אדם"? מחדש התנא במשנתנו כי החכם האמיתי אכן לומד מכל אדם, מכיון שלכל אחד ואחד יש מעלה כלשהי ועל כן אפשר ללמוד "מכל אדם".

"איזהו גבור" – על דרך הרגיל מייחסים את מידת הגבורה לאחד שכוחו רב ("לכוד עיר"). מחדש התנא ואומר, אדרבה – גיבור הוא מי שבכוחו לכלוא את גבורתו; "כובש את יצרו".

"איזהו עשיר" – במדרש² נאמר: "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים". לפי זה היה אפשר לחשוב כי עשיר אמיתי הוא, מי שנכסיו מרובים והוא משתוקק להרבותם עוד ועוד (שכן "מי שיש לו מאתיים רוצה ארבע מאות"!). מחדשת משנתנו ואומרת כי עשיר אמיתי הוא דוקא זה שאינו "נבהל להון" אלא שמח במה שיש לו ומנצל זאת מתוך מנוחת-הנפש.

"איזהו מכובד" – ההנחה הרווחת היא שאדם מכובד אין זה מכבודו להשפיל את עצמו ולכבד כל אדם ואדם; (להיפך, מצד כבודו עליו להיבדל מכל שאר הציבור). מחדש התנא ואומר כי מכובד אמיתי הוא המכבד את הבריות – אף את אלו הפחותים, שאין בהם כל מעלה, והם בבחינת "בריות" בעלמא³.

(שיחות קודש תש"מ – פרשת קורח)

יש לדייק: מדוע נזקק התנא גם לסיום הפסוק – "כי עדותיך שיחה לי" – בשעה שהראיה לכך שחכם הוא מי שלומד מכל אדם היא רק מתחילת הפסוק – "מכל מלמדי השכלתי"?!

ביאור הדברים:

"חכם" הוא מי שמבין כל דבר על בוריו; הוא אמנם מכיר במעלותיו של כל אחד ואחד, כדי ללמוד מהן, אך באותה מידה הוא גם ער לחסרונותיו של הזולת, על-מנת להימנע מהם. לאור זאת תישאל השאלה – כיצד החכם "לומד מכל אדם", הלא מן-הסתם יש גם מי שהם מלאי חסרונות ואין מה ללמוד מהם?!

זו הסיבה שהתנא נזקק גם לחציו השני של הפסוק – "כי עדותיך שיחה לי" – פה טמון ההסבר לכך שיש מה ללמוד "מכל אדם".

כאשר מתבוננים היטב במעשה הבריאה רואים (לא רק שהקב"ה מנהיג את העולם ובורא אותו בכל רגע יש מאין, אלא גם) כיצד כל בריאה ובריאה מעידה על מציאות הבורא והנהגתו. זוהי אס-כן משמעות הפסוק "כי עדותיך שיחה לי" – בכל אדם ואדם אפשר לראות "עדות" למציאות הקב"ה. גם אדם שהוא נטול כל מעלה (גלויה) הוא בבחינת "עדותיך" (עדות למציאות הבורא). וכמו שמצינו בסיפור הגמרא¹, על "אדם אחד שהיה מכוער ביותר", שנזדמן לרבי אליעזר לפגשו אמר לו רבי אליעזר, "ריקה, כמה מכוער אותו האיש" (כוונתו היתה לכיעור במובן הרוחני); על כך השיב לו האיש, "לך ואמור לאומן שעשאני – כמה מכוער כלי זה שעשית". כוונת תשובתו היתה שגם באדם ירוד כמותו אפשר לראות את צלם ה"אומן" שעשה אותו.

על-פי זה מובן אפוא מדוע נזקק התנא במשנתנו לכל הפסוק כולו.

(שיחות קודש תש"מ – פרשת קורח ובלק)

(1) תענית כ, א. (2) קהלת-רבה א, לד. (3) ראה תניא פרק לב.

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
באר שבע (ק)	5:36	5:36	8:25	8:26	9:06	9:07	10:19	10:19	13:15	13:16	19:43	19:46	20:13	20:16	19:25	20:28
חיפה (ק)	5:32	5:31	8:21	8:21	9:03	9:04	10:17	10:17	13:15	13:16	19:50	19:52	20:17	20:19	19:19	20:32
ירושלים (ק)	5:33	5:33	8:23	8:23	9:04	9:04	10:16	10:17	13:13	13:15	19:48	19:51	20:13	20:15	19:10	20:28
תל אביב (ק)	5:34	5:34	8:24	8:24	9:05	9:06	10:18	10:19	13:15	13:17	19:45	19:48	20:15	20:18	19:26	20:30
אוסטריה, וינה (ק)	4:55	4:54	7:40	7:38	8:52	8:52	10:14	10:14	13:33	13:35	20:52	20:56	21:36	21:40	20:37	22:00
אוסטריה, מלמורן (ח)	7:30	7:33	9:13	9:15	9:52	9:55	10:43	10:44	12:49	12:50	17:09	17:09	17:39	17:39	16:49	17:50
אוקראינה, אודסה (ק)	5:05	5:04	7:54	7:52	8:59	8:59	10:19	10:19	13:35	13:37	20:47	20:51	21:28	21:33	20:32	21:50
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	4:39	4:38	7:24	7:21	8:37	8:37	9:59	9:59	13:19	13:20	20:38	20:42	21:23	21:27	20:24	21:47
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	4:56	4:55	7:32	7:25	8:58	8:58	10:22	10:22	13:45	13:46	21:12	21:17	22:00	22:05	20:58	22:26
אוקראינה, קייב (ק)	4:48	4:46	7:21	7:14	8:51	8:50	10:14	10:14	13:38	13:39	21:06	21:10	21:54	21:59	20:52	22:20
אירלנד, אמריזיות, אבו דאבי (ח)	5:33	5:33	8:19	8:19	8:55	8:56	10:05	10:06	12:55	12:57	19:10	19:12	19:37	19:39	18:51	19:50
איטליה, מילאנו (ק)	5:36	5:34	8:25	8:24	9:27	9:27	10:47	10:47	14:01	14:02	21:12	21:15	21:49	21:53	20:54	22:10
אקוודור, קיטו (ח)	6:10	6:11	8:38	8:39	9:09	9:11	10:12	10:13	12:43	12:44	18:16	18:18	18:40	18:41	17:59	18:51
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:55	7:58	9:44	9:46	10:22	10:24	11:13	11:15	13:23	13:24	17:51	17:51	18:19	18:19	17:32	18:31
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	9:05	9:08	10:41	10:43	11:23	11:25	12:11	12:13	14:14	14:15	18:23	18:22	18:56	18:56	18:04	19:08
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:40	5:39	8:32	8:31	9:21	9:21	10:37	10:38	13:42	13:44	20:31	20:34	21:05	21:09	20:16	21:23
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:25	5:24	8:17	8:16	9:08	9:08	10:25	10:25	13:32	13:34	20:25	20:28	21:00	21:03	20:09	21:18
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	5:25	5:25	8:17	8:17	9:08	9:09	10:25	10:26	13:33	13:34	20:25	20:28	21:01	21:04	20:10	21:19
ארה"ב, ניו יורק (ק)	5:56	5:55	8:47	8:47	9:42	9:42	10:59	11:00	14:09	14:10	21:07	21:10	21:43	21:47	20:52	22:03
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:20	6:20	9:09	9:09	9:48	9:49	11:00	11:01	13:55	13:57	20:22	20:24	20:50	20:52	20:05	21:04
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:41	5:41	8:31	8:31	9:14	9:14	10:28	10:28	13:27	13:28	20:01	20:04	20:32	20:35	19:45	20:48
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:29	6:29	9:15	9:16	9:52	9:53	11:03	11:04	13:54	13:55	20:11	20:13	20:39	20:41	19:55	20:52
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:19	5:18	8:10	8:10	9:03	9:03	10:20	10:21	13:28	13:30	20:23	20:26	20:59	21:02	20:07	21:17
ארה"ב, ניו יורק, ניו יורק (ק)	5:24	5:23	8:16	8:15	9:09	9:09	10:27	10:27	13:36	13:37	20:32	20:35	21:08	21:12	20:17	21:27
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	5:50	5:49	8:42	8:41	9:32	9:33	10:49	10:50	13:56	13:58	20:48	20:51	21:23	21:27	20:33	21:41
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:16	5:15	8:07	8:07	9:01	9:01	10:18	10:19	13:27	13:29	20:23	20:27	21:00	21:03	20:08	21:19
בוליביה, לה-פס (ח)	6:56	6:58	9:10	9:11	9:42	9:43	10:40	10:41	13:01	13:03	18:07	18:07	18:32	18:32	17:49	18:42
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:28	5:26	-	-	9:33	9:32	10:57	10:57	14:22	14:24	21:54	21:59	22:44	22:49	21:40	23:12
בלגיה, בריסל (ק)	5:31	5:29	7:59	-	9:34	9:34	10:58	10:58	14:22	14:24	21:53	21:57	22:41	22:46	21:38	23:09
ברזיל, סאו פאולו (ח)	6:44	6:46	8:49	8:51	9:23	9:24	10:18	10:20	12:36	12:37	17:32	17:32	17:53	17:54	17:09	18:04
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:30	6:32	8:37	8:38	9:10	9:12	10:06	10:07	12:24	12:25	17:17	17:17	17:43	17:43	16:59	17:53
בריטניה, לונדון (ק)	4:45	4:43	-	-	8:50	8:50	10:15	10:15	13:40	13:42	21:16	21:20	22:04	22:09	21:03	22:33
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	4:42	4:40	-	-	8:53	8:52	10:19	10:19	13:50	13:51	21:34	21:39	22:29	22:35	21:23	23:02
גרמניה, ברלין (ק)	4:46	4:43	-	-	8:54	8:53	10:19	10:19	13:47	13:49	21:27	21:32	22:18	22:24	21:12	22:49
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:17	5:15	7:53	7:48	9:19	9:18	10:42	10:42	14:05	14:06	21:32	21:36	22:19	22:24	21:17	22:45
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:50	6:52	8:52	8:53	9:26	9:28	10:21	10:22	12:36	12:37	17:29	17:30	17:49	17:49	17:04	18:00
הודו, מומבאי (ח)	6:00	6:01	8:42	8:43	9:17	9:18	10:25	10:26	13:10	13:12	19:15	19:17	19:41	19:43	18:58	19:53
הודו, פונה (ח)	5:57	5:58	8:39	8:40	9:13	9:14	10:21	10:22	13:06	13:08	19:10	19:12	19:35	19:38	18:53	19:48
הונגריה, בודפשט (ק)	4:47	4:46	7:34	7:32	8:43	8:43	10:04	10:05	13:22	13:24	20:38	20:42	21:21	21:25	20:23	21:44
טורקיה, איסטנבול (ח)	4:28	4:28	7:20	7:20	8:12	8:12	9:29	9:30	12:37	12:38	19:30	19:33	20:06	20:09	19:15	20:24

לוח זמנים לשבוע פרשת קרח באה"ק (פרשת שלח בחו"ל) - בערים שונות בעולם
 זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת המוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ו											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
יוון, אתונה (ק)	6:03	6:02	8:54	8:54	9:41	9:42	10:57	10:58	14:01	14:02	20:46	20:49	21:19	21:22	20:30	21:36
מולדובה, קישינב (ק)	5:11	5:09	7:58	7:56	9:05	9:05	10:26	10:26	13:43	13:44	20:57	21:01	21:39	21:43	20:42	22:02
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	5:57	5:57	8:39	8:40	9:14	9:15	10:22	10:23	13:08	13:09	19:13	19:15	19:39	19:41	18:57	19:51
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	8:03	8:07	9:28	9:30	10:14	10:16	11:00	11:02	12:58	12:59	16:53	16:52	17:29	17:28	16:34	17:42
נפאל, קטמנדו (ח)	5:07	5:07	7:55	7:55	8:33	8:34	9:44	9:45	12:37	12:38	18:58	19:00	19:26	19:28	18:42	19:40
סין, בייג'ינג (ח)	4:46	4:45	7:37	7:37	8:28	8:28	9:44	9:45	12:50	12:52	19:41	19:44	20:15	20:19	19:23	20:33
סינגפור, סינגפור (ח)	6:58	6:59	9:27	9:28	9:59	10:00	11:01	11:03	13:34	13:35	19:09	19:11	19:33	19:35	18:52	19:44
פיליפ, ורשא (ק)	4:17	4:14	-	-	8:24	8:23	9:49	9:49	13:16	13:18	20:54	20:58	21:45	21:51	20:39	22:15
פרו, לימה (ח)	6:24	6:26	8:42	8:43	9:14	9:15	10:13	10:14	12:37	12:38	17:50	17:51	18:15	18:16	17:33	18:25
צרפת, ליון (ק)	5:52	5:50	8:41	8:40	9:44	9:44	11:04	11:04	14:19	14:20	21:28	21:31	22:08	22:12	21:13	22:30
צרפת, פריז (ק)	5:48	5:47	8:31	8:28	9:47	9:47	11:09	11:09	14:30	14:31	21:53	21:57	22:36	22:41	21:37	23:01
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:44	5:45	8:16	8:17	8:47	8:49	9:51	9:53	12:26	12:28	18:07	18:08	18:31	18:33	17:50	18:42
קנדה, טורונטו (ק)	5:36	5:35	8:27	8:27	9:25	9:25	10:43	10:44	13:55	13:56	21:00	21:03	21:35	21:38	20:42	21:55
קנדה, מונטריאול (ק)	5:06	5:05	7:56	7:55	8:58	8:58	10:18	10:18	13:32	13:33	20:42	20:45	21:21	21:25	20:26	21:42
קפריסין, לרנקה (ק)	5:32	5:31	8:22	8:22	9:06	9:06	10:20	10:21	13:20	13:22	19:57	20:00	20:29	20:32	19:42	20:45
רוסיה, ליובאווטש (ח)	4:21	4:18	-	-	8:36	8:35	10:04	10:04	13:38	13:39	21:30	21:35	22:30	22:36	21:16	23:07
רוסיה, מוסקבה (ח)	3:48	3:45	-	-	8:06	8:05	9:35	9:35	13:12	13:13	21:14	21:19	22:13	22:20	20:56	22:56
רוסיה, פטרוברג (ח)	3:41	3:36	-	-	8:17	8:16	9:52	9:51	13:44	13:46	22:15	22:22	23:58	0:16	22:01	-
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:26	4:25	7:13	7:11	8:21	8:21	9:42	9:42	13:00	13:01	20:14	20:18	20:57	21:01	19:59	21:19
שווייץ, ציריך (ק)	5:30	5:29	8:17	8:15	9:26	9:25	10:47	10:47	14:04	14:06	21:25	21:29	22:02	22:06	21:05	22:25
טאילנד, בנגקוק (ח)	5:50	5:50	8:29	8:29	9:01	9:02	10:08	10:09	12:49	12:51	18:44	18:46	19:09	19:11	18:28	19:21

(* הזמנים נערכו על־פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאמרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסמים וחיות רעות בדרך ומכל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחיו

לבייב

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כמנויים
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמדות נדרים פלוס

P.P.
שולם
1949
תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7